NAAUKEURIGE BESCHRYVING VAN HET SCHATRYKE

K A B I N E T

D E R V O O R N A A M S T E SELDZAAMHEDEN DER NATUUR

V A N

A L B E R T U S S E B A.

LOCUPLETISSIMI RERUM NATURALIUM THESAURI

ACCURATA DESCRIPTIO,

ET

ICONIBUS ARTIFICIOSISSIMIS

EXPRESSIO,

PER

UNIVERSAM PHYSICES HISTORIAM.

OPUS,

CUI, IN HOC RERUM GENERE, NULLUM PAR EXSTITIT.
EX TOTO TERRARUM ORBE COLLEGIT,
DIGESSIT, DESCRIPSIT, ET DEPINGENDUM CURAVIT

ALBERTUS SEBA,

ETZELA OOSTFRISIUS,

ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO CAROLINÆ NATURÆ CURIOSORUM
COLLEGA XENOCRATES DICTUS; SOCIETATIS REGIÆ ANGLICANÆ,
ET INSTITUTI BONONIENSIS, SODALIS.

TOMUS I.

AMSTELAEDAMI,
Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS,
& J. WETSTENIUM, & GUL. SMITH.
MDCCXXXIV.

Mo. Bot. Garden,
1893

Pre-Linn
QH41
.S43
1734

L. F. D. B. inv: *P. Tanjé Sculp:*

ILLUSTRIBUS,

AMPLISSIMIS, CELEBERRIMIS, PERSPICACISSIMIS,

ACADEMIÆ

CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ

NATURÆ CURIOSORUM,

TUM

SOCIETATIS

REGIÆ BRITANNICÆ,

ET

BONONIENSIS

AD PROMOVENDAS ARTES ATQUE SCIENTIAS

INSTITUTI,

PRAESIDIBUS

AC

MEMBRIS,

COLLEGIS SUIS SPECTATISSIMIS,

OPUS

OPUS HOC
QUADRIPARTITUM,
SEDULA RERUM NATURALIUM COLLECTIONE,
ET
FIDA PER SENSUS OBSERVATIONE,
NATUM,
PERFICIENDÆ PHYSICES HISTORIÆ,
SUMMIQUE ARCHITECTI
E CREATIS
COGNITIONI ET GLORIÆ AMPLIFICANDÆ,
UNICE DESTINATUM,
IPSIS HINC,
UTPOTE
GENEROSISSIMIS EADEM IN ARENA ATHLETIS,
JURE DEBITUM,
BREVI QUIDEM,
SED
LEGI INTER IPSOS STABILITÆ OBSEQUIOSA,
INSCRIPTIONE
IN
PUBLICUM
GRATISSIMI,
QUEM
HONORIFICENTISSIMA
SUI IN
AMPLISSIMAS HASCE SOCIETATES
RECEPTIO
POSTULAT,
ANIMI,
ET INDE SUSCITATI,
AD
ORNANDUM, QUAM NACTUS EST, SPARTAM,
FERVORIS,
MONUMENTUM,
EA,
QUA PAR EST,
ANIMI DEVOTIONE,
OFFERT ET CONSECRAT
ALBERTUS SEBA.

RERUM

J. M. Quinkhard pinx. Jac. Houbraken ſculp.

ALBERTVS SEBA, ETZELA OOSTFRISIVS

Pharmacopoeus Amſtelaedamenſis

ACAD: CAESAR: LEOPOLDINO CAROLINAE NAT: CVRIOS: COLLEGA XENOCRATES DICTVS;

SOCIET: REG: ANGLICANAE, et ACAD: SCIENTIAR: BONONIENSIS INSTITVTVS SODALIS.

AETATIS LXVI. ANNO CIↃIↃCCXXXI.

RERUM NATURALIUM
STUDIOSIS
HERMANNUS BOERHAAVE
S.

QUandoquidem peritiſſimus magnifici, quod in publica Hiſtoriæ Naturalis commoda quam maxime edit, Operis Autor mihi id ſpectandum dedit prius, ſimulque petivit, meam ut ſententiam ſuper eo dicerem; non debui equidem, neque volui, Viro præclare de ſtudiis Hiſtoriæ Naturalis merito illud denegare. Poſtquam enim apparatum, ſane regium, excuſſi, quem ſuis de theſauris, omnium ditiſſimis, attulit ad promovendam harum elegantiarum notitiam, incomparabili hoc libro comprehenſam: credere debui, pulchrius usque haud apparuiſſe aliud eo in genere, nullum utilius, magisque durabile in ſera tempora, aut ardentius quærendum in ornamentum bibliothecarum publicarum, quin & in delicias elegantium ſpectatorum artis pingendi, & ſculpturæ. Quid enim habet homo, in quo ſuavius ſemet oblectet, quam ut ſenſuum ope cognoſcat ea, quæ adorandus unice, & omni amoris teneritudine diligendus, naturæ Autor creavit in uſus mortalium, horumve curioſæ objecit contemplationi? Facultates certe organorum mirabiles, ſenſibus noſtris liberaliter adeo datæ, ſpeculationi huic famulantur inprimis, quo mentem ducant in cognitionem corporum, quibus inſtruitur, ornaturque, rerum univerſum. Erit quidem hæc humanæ ſapientiæ pars tum demum abſoluta, quando induſtria hominum luſtravit oculis fidelibus quidquid in his ſpectari poteſt. Spectata ſatis examuſſim depingere debent artifices: labilem quo fulciant memoriam; aliis proſint, quos deficit videndi ſuismet oculis alteri obſervata oportunitas; poſteros doceant ea, quæ ſuo tempore reperta erant. Enimvero imago artificioſe, & vere, rem exprimens propriis lineamentis, & circumcæſura, longe vividius ſpeciem videntis animo inprimit, quam diſertiſſimi cujusque deſcriptio verbis exquiſitiſſimis concepta. Ubi vero colorum accedunt lumina, ut fieri poſſe curavit, tum quidem ſuprema habetur operis perfectio. Si ergo ita agere induceret animum unusquisque, cui datur occaſio videndi rariora; cui ſuppetit ea pecuniæ vis, quæ tam ſumtuoſo, & ſplendido, inſtituto neceſſaria; qui eo degit loco, qui alit artifices, & inſtrumenta, quibus propoſiti executio eget; qui ingenium denique a natura habile ad hæc, & cultura ſedula idoneum magis, & otio, & pace, fruens, arti adfert; tum, collatis undique ſymbolis, tandem haberi poſſet Naturalium corporum abſoluta enumeratio. Hæc autem prima eſt Hiſtoriæ Naturalis pars. Poſt quam foſſilium, animantum, & ſtirpium, collecta ſupellex, in ordines artificioſe digeſta, & per ſingula quæque deinde deſcripta particulatim, concinnæ opulentiæ Theſaurum dabit. Foſſilium divitias ſuo quasque loculo ponere Georgius Agricola, *Vir in Hiſtoria rerum ſubterranearum maximus; in plantis, & animalibus, copias ordinare in claſſes, tribus, gentes, & familias,* Joannes Rajus, *eximius in his artifex, & magiſter, docuit. En faciem nitentem ſuperbæ ſupellectilis! Hujus tandem partes ſingulas ſi explorarent, & examinatas depingerent, deſcriberentque* Marcelli Malpighii, Joannes Swammerdammii, Martini Liſteri, Frederici Ruyſchii, *ædificio tum faſtigium foret impoſitum. Conſideranti dicta conſtat, quanta debeamus* ALBERTO SEBÆ, *qui totam dedit ab unguicu-*

lis

lis vitam, ut per diligentiam infinitam cognoſceret quam accuratiſſime id omne, quod, vel ullo reſpectu, pertineret ad materiem Medicam, atque colligeret ſibi ex locupletiſſimo vaſtæ Naturæ theſauro ea, quæ omnium optima forent, & lectiſſima in unoquoque ſingulari remediorum genere. In his occupatus ea in urbe, in quam de omni telluris angulo quotidie adfertur quidquid usquam bonæ frugis naſcitur, ſemiſeculi fere ſpatio, effecit incomparabili induſtria, ut copia ipſi læta facta omnia examinandi ſumma cum cura, quæ de triplici dicto rerum medicatarum regno producuntur. Ab his ſenſim animum applicuit, ut & cætera cognoſceret, redimeret ſibi, a corruptione præſervaret, in ſua propria forma haud mutata retineret, ut vitæ inſtar in iis per omne tempus poſſet ſpectari. Oportuniſſima tempeſtatis ratio, qua ubique tale fervebat opus, Swammerdammiis, Ruyſchiis, Vincentiis, Kiggelariis, Witſenis, *aliisque, certatim hæc curantibus. Favebat locus, in quem aſſiduo moniti, prece & pretio moti, undique advehebant navium vectores non medicamenta modo, ſed & alia quæcunque Naturæ producta. Imo & rudes aliarum artium nautæ, atque claſſiarii, ſimul & diſſitiſſimarum regionum coloni, incitati præmiis, atque edocti prius, adduxere in urbem quidquid rarius occurrebat.*

En operis eximii lautiſſimam materiem undique congeſtam. Hanc arte ſervavit non corruptam peritiſſimus artificii hujus Magiſter. Pictoribus dein depingendam exercitatiſſimis ſuo curavit ære. Denique æri incidendas iconas effecit. In quibus quidem omnibus quantum intentæ curæ & ſollicitæ adhibuerit, quam arduos ille & diuturnos labores tulerit, quantum argenti effuderit propriis de facultatibus, quot obſtacula magnanimus ſuperaverit, priusquam typis excudi potuerit Opus, norunt, qui vel parvi quid in his moliti deſperabundi fere deſiſtere ab incepto mox coacti ſunt. Exemplo ſint conatus acerrimi a Regum magnificentiſſimis affectati, mox incurioſo fine evaneſcentes: quoniam profuſæ ad talia liberalitates intercipi ſolent ab his, quorum erat hasce deferre ad deſtinata propoſita. Unum forte eximio in Opere culpabunt illi, qui vix pulchris præſentibus contenti, aut obliqua invidia ſtimulati, carpere, & rodere, ſolent: quo meritis detrahant aliquid. Ordinem hi turbatum clamabunt, nec ſuis quæque locis concinne, ut oportuerat, digeſta. Quaſi Autor celeberrimus promiſiſſet conſcribere Hiſtoriam Naturalem inſtituto Ariſtotelis, Theophraſti, Plinii, Dioſcoridis, Geſneri, Aldrovandi, Raji. *Errant illi, ſciantque, tantum præcipua hic pingi, & deſcribi breviter, quæ ſuis in theſauris poſſidet. Si cui volupe, conficiat ſibi nobili de hoc Opere indiculum, ad quem recurrat, quoties volet quærere conſpectum ſingularis cujusque rerum hic contentarum; conferat dein comperta hisce in voluminibus, quæ laudati modo ſcriptores habent; comparet cum iis quæ præterea* Rondeletius, Salvianus, Markgravius, Piſo, Jonſtonus, Sloanius, Goudartius, Moufetus, *& alii, ſuper hisce commentati ſunt. Habebitur præclari Operis uſus locupletiſſimus, conſtabitque de excellentia ejusdem ſuper omnia ſic edita usque in noſtram tempeſtatem. Gratulor ideo Rerum Naturalium Studioſis de aucta, atque ornata, ſupellectile! Tibi quoque juvat me gratari, Vir eximie,* ALBERTE SEBA, *de immortalitate parata Tuis meritis & nomini: durabit hoc Tuum Opus monumentum Tibi aere perennius, excitabitque ſeris poſteris admirationem, & venerationem. Utinam pergas ultra, potes enim, colligere de univerſa terra, marique, quidquid necdum ſatis deſcriptum ibidem latet! O ſi omnia illa æqua pulchritudine depicta porro dares! Inſpiret Tibi hanc mentem, animumque, generoſæ Tuæ virtus indolis, ut omnem illum apparatum, aliter, eheu! interiturum, & diſpergendum, poſt ſera fata, cures legandum Academiæ patriæ. Immortalis inde Ravii te exemplum excitet. Ita quippe æternum habebis ingenii, induſtriæ, ſcientiæ, & virtutis, erectum inſigne, & ſempiternum, exemplum!*

Leydæ 17 $\frac{V}{3}$ 33.

PRÆFA-

PRÆFATIO AUTHORIS.

SI quis pertractandæ cuidam materiei intentus alios ante ſe Authores habet, rei ejusdem ſcrutinio claros, quorum è ſcriptis ſapiat; ei profecto haud exiguum inde adminiculum poſſe accedere nemo facilè negaverit. Ita enim non errores duntaxat deteget, quos commiſerè alii, vel inſcitiâ, vel præjudicatâ opinione, vel partium denique ſtudio, ſeducti, hosque, ceu totidem ſcopulos, cautus evitare poterit; verùm etiam addiſcet, quousque priorum progreſſa ſit in detegendo ſedulitas, ut, horum ſuffultus laboribus, diſciplinæ, quam ſibi excolendam ſumſit, pomœria proferre ulterius queat.

Nec quisquam ſanè, modo vel leviter Veterum in monumentis verſatus fuerit, inficias ire poteſt, Eos plurimis in rebus glaciem, ut ajunt, fregiſſe, & , ut alia taceam, in Hiſtoricis æquè ac Phyſicis viam ſtraviſſe, quam dein inſtiterè poſteri, ingrati animi crimine meritò arguendi, ſi debitam Illis laudem recuſaverint. Interim Recentioribus tamen multò adhuc magis obſtricti ſumus, utpote, qui in promovendis quibuscunque ſcientiis nec tempori, nec ſumtibus, nec labori pepercerè. Noſtri hæc Ævi præ aliis retrò omnibus gloria eſt, Viros quod tulerit excellentiſſimo in hisce ingenio, & vi judicii acerrimâ donatos.

Miſſis reliquis ſcientiis, de ſolâ nunc Phyſicâ diſſeremus. Ex quo tempore vitra innotuerè; quorum ope non exiliſſimum duntaxat ſabuli granum oculis noſtris, millecuplo majus, cumque omnibus ſuis angulis & ſuperficiebus transparentibus, exhibetur; ſed vel id ipſum viſui ſiſtitur, nudos quod oculos prorſus fugiebat; quid quæſo datur vel remotiſſimo in Æthere ſuſpenſum, vel profundiſſimam in abyſſum Oceani depreſſum, vel in intimis Terræ viſceribus reconditum, horum quod vitrorum adminiculo haud queat uſurpari oculis, & ita perluſtrari, ut principes ejus partes, natura, & dotes, cognoſcantur?

Olim rudior ſaltem Humani corporis anatome inſtituebatur: hodie verò quæ excolitur, quantò eſt ſubtilior, quanto locupletior! Mytulis, etiam, Erucis, Muſcis, Foliis, Floribus, Fructibus, Radicibus, &c. artificiosè evolvendis, nunc inſudatur: nec vel viliſſima rerum conditarum ſine ſtupore ſinit abire examinantem.

Quid in Animali Oeconomiâ magis abſconditum eſt quam ſanguinis circuitus? Dubitatur equidem, an de eo quicquam priſcis temporibus innotuerit. Id ſcimus, illius, ſi quâ unquam gaviſi ſunt Veteres, cognitionem ab eâ, quæ hodie viget, multis paraſangis diſtare. Res tamen ferè nihili eſt hâc ætate, microſcopiorum ope ſanguinis per pellem Anguillarum demonſtraſſe trajectum. Inde verò legitimâ Analogiâ concludimus, quanam ratione per venas & arterias Humani corporis, per Cor, & Pulmones, maſſa ſanguinea circulum obeat.

An aliud datur inventum nobilius Antliâ Pneumaticâ? Quæ vel inviſibiles Elementi Aerei in corpora vires exponit, gravitatem ejus & tenuitatem adeo exactè determinat, ac bilanx Ferri Chalybisve pondus.

Hæc & ſimilia adminicula apud Veteres haud memorata repereris: neque dubium eſt, quin Nepotes noſtri, penitius adhuc arcana Naturæ perveſtigando, plura, quam nobis innoteſcunt, detecturi ſint.

Id præterea eſt, quo ætas noſtra prioribus antecellit, quod propriis tantum, non alienis credat oculis, nec niſi talia in lucem proferat, quæ ſuis ipſa manibus verſat. Olim perfunctoriè tractabantur pleraque; diſſerebatur de naturâ rerum, nec viſarum ante, nec examinatarum. Quot & quanta pro veris habuit & divulgavit credula Antiquitas, quæ non niſi fide & teſtimonio aliorum ſuffulta dein in meras fabulas abierè!

At fieri tamen haud poteſt, unus ut Homo omnem exhauriat rerum naturalium theſaurum: præter enim habilitatem & peritiam, quæ eò requiruntur, terminus, Humanæ vitæ ſtatutus, perveſtigandis omnibus & ſingulis minimè ſufficit. Adde immenſam Naturæ ipſius amplitudinem, nullis circumſcribendam limitibus, ejusque productorum copiam ineffabilem, & modos operandi imperſcrutabiles. Defige oculos in varietatem illam infinitam rerum creatarum à minimis ad maximas usque! An finem, an numerum earum, invenies? Quis varia harum genera,

ſpecies, & ſubalternas differentias, in ordinem redigat? Ne dicam de ipſarum affectionibus & dotibus, tam abſolutis, quam relativis ad alia. Sed progrediamur ulterius: quis, quæſo, Phyſicorum hujus ævi, vel omnibus etiam illis adminiculis, recens inventis, quibus caruerè veteres, ſuffultus, immenſam auſus eſt determinare diviſibilitatem materiei, è quâ conſtant corpora Phyſica? Quis exilitatem incredibilem, & numerum infinitum exſanguium inſectorum, quæ ſpatioſiſſimum hocce univerſum permeant & replent?

Hanc ob rationem quilibet ferè rerum Phyſicarum curioſi unam duntaxat Hiſtoriæ Naturalis partem ſibi ſumſerè excolendam. Inter veteres Ariſtoteles, Ælianus, Phile, *& alii, Zoologiæ præcipuam navarunt operam; poſterique, quibus idem arridebat penſum, illos hâc in parte ſecuti, immortalem ſibi famam compararunt: uti* Conradus Geſnerus, Ulyſſes Aldrovandus, Wilhelmus Piſo, Georgius Markgraaf, Carolus Cluſius, Franciſcus Hernandes, Johannes de Laet, Joh. Euſebius Nieremberg, Buſtamantinus, Joh. Johnſton, Samuel Bochartus, Gualterus Charleton, Franc. Willougby, Wilhelmus Rondeletius, Thomas Moufetus, Eduardus Wotton, Martinus Liſter, Joh. Rajus, Hans Sloane, Swammerdammius, Goedartius, *& alii plures.*

Quum verò & Sacræ Paginæ multorum Animalium mentionem faciant, unde mutuata ſunt Hieroglyphica; ideo D. Wolfgangus Franzius, *quondam Doctor & Profeſſor Theologiæ in Academiâ Wittenbergenſi, eorundem tradidit hiſtoriam, quam dein* D. Johannes Cyprianus, *dum viveret, Doctor & Profeſſor Theologiæ Lipſienſis, additâ continuatione, & accuratâ explicatione, quatuor tomis in quarto edidit anno* 1712. *Hos dein ſecutus Vir Clariſſimus* J. J. Scheuchzerus, *Medicinæ & Mathematum Profeſſor, idem thema quam eruditiſſimè pertractavit. Horum itaque Scriptorum ope commodior multò hodie, quam olim, & brevior patet via ad cognitionem naturæ Animantium, & ſingularium illarum proprietatum, quæ à Deo ipſis inditæ rerum Divinarum, & moralium, ſigna præbent.*

Idem & verum eſt de Vegetantibus, Herbis, aliiſque Plantis, quas Terra profert fœcunditatem ſuam ab aſtris nacta. Brevem hujuſce materiei conſpectum daturi, binis eam capitibus comprehendemus: neque tamen de cujuslibet generis & ſpeciei ſubdiviſionibus, aut de florum, fructuum, &c. anatome quidquam hìc addemus, cognita ſupponentes eximia illa inventa, quibus hoc ævo locupletata eſt Botanice.

Caput primum omnia complectetur Telluris, arborumque germina, edulia, Hominis, & Brutorum, in pabulum creata. Alterum ſiſtet, quidquid fragili, plurimiſque morbis obnoxio, corpori curando, tanquam remedium inſervit. Interim nec incongruum foret, prioris capitis materiem huc quoque referre; ſiquidem vel minima qualibet herbula, edulis, vi roborandi polleat, quâ corpus à morbis defendi, &, niſi penitus in integrum reſtitui, ſaltem aliquâ ratione ſublevari poteſt. Nos tamen vulgò receptam potius ſequemur diviſionem.

Novimus, cunctis in Regionibus, quatenus ferace Terrâ gaudent, vegetantia creſcere, in uſus Hominum Brutorumque nata. Fertiliores equidem ſunt, quæ calidiore ſub climate jacent: attamen in genere nulla datur, quæ plantas haud proferat, & tales quidem, quæ ipſi ſoli propriæ, & peculiares, non ubique, ſed certis tantum locis, pro ſitûs & cœli diverſitate, reperiuntur. Variant autem Plantæ inter ſe formâ, proprietatibus, virtutibus, uſu, &c.; diſtinguuntur etiam in claſſes, genera, & ſpecies; unde in integra hodie ſyſtemata coactæ ſunt, quotquot innotuerè: nullatenus enim dubitandum eſt, quin numerus incognitarum longè major ſit cognitarum numero; ſaltem quoad vires. Dantur equidem, quæ certas quaſdam, ut ajunt, ſignaturas, & inſignia, præ ſe ferunt, è quibus de virtute quidquam hariolari poſſe videmur; attamen haud quaquam eo hactenus pervenit Botanice, certi ut aliquid ſic determinari queat: licet revera admodum hodie floreat diſciplina Botanica, & novis quotidie incrementis augeatur. Notatu dignum eſt, Herbas Floreſque reperiri, quorum alii capitis, alii oculorum & aurium, alii dentium, alii linguæ, manuum alii & pedum, cordis, hepatis, pulmonum, veſicæ, renum, muſculorum, &c. formam æmulantur.

Interim virtutes Plantarum intrinſecæ externo habitui multum antecellunt. Illarum enim ſi per-

perfecta nobis cognitio foret, in dies profectò magis magiſque detegeremus, quod vel per prata viridantia, vel per ipſas etiam communes vias, ambulando, fragrantia Balſama, Olea, & Sales, quæ in herbis recondita inde educi queunt, pedibus premamus, noſtriſque decerpenda manibus ſponte occurrant, quæcunque vitæ ſanæ conſervandæ, morbiſque abigendis, apta nata ſunt. Ne gramina quidem vi medicatâ deſtituta ſunt, horumque radices in Officinas Pharmaceuticas recipiuntur.

Præterea exoticas Plantas & Aromata: indigenarum certè copia datur maxima, è quibus Eſſentias, ut vocant, & Spiritus, Ars elicit. Supremus Conditor flori cuilibet non peculiarem duntaxat formam, propriosque colores, viſu jucundos; ſed ſingulares etiam ſapores, odores, aliasque dotes, reliquis ſenſuum organis afficiendis, Cordique, dum langueſcit, confortando idoneas, mirâ varietate impertivit. Planta quævis huic illive uſui accommodata eſt, ſuoque hinc etiam nomine, & vi ſuâ ſingulari, gaudet. Foliis non eadem ineſt virtus, quæ floribus; & hi aliâ rurſum pollent facultate, quam fructus, ſemina, & radices. Nec cortices & putamina ſuo carent uſu; ſed vel nucleos ſæpe ipſos viribus ſuperant. Quæ quidem omnia luculentis demonſtrari ſpeciminibus poſſent; niſi Authorum plurimi id iam ante nos egiſſent, & experientia quotidiana idem abundè doceret.

Ipſa etiam ligna Naturæ loquuntur potentiam, ſummique Conditoris perfectitudines nunquam ſatis deprædicandas. E ſicciſſimo & aridiſſimo ſæpe ligno ſaluberrimæ eliciuntur Aquæ, Spiritus vi Balſamicâ ditiſſimi, Olea ſimilia, & Sales. Medicus & Chirurgus plus quàm florem ætatis ſuæ hisce omnibus diſtinctè cognoſcendis impendat neceſſe eſt; quò annis demum increſcentibus medicamenta, cuique morbo accommodata, ex ampliſſimo hujus Univerſi viridario ſeligere ſciat, & præſcribere: Summus enim Archiater omnem hanc copiam ipſi commiſit. Deum qui hic quærit, Deum inveniet, & ſapientiſſimum quidem, atque inexhauſta bonitate omnia ſuſtentantem, qui, ab orbe condito in hunc usque diem, humani generis curam plus quàm paternam gerere non dedignatus eſt. Mens certè, ſtupendis hisce Dei operibus intenta, ſatiari nequit.

Quodſi radices, arborum præcipuè, effodimus, hæ ipſæ rurſum, præter alios fines, telluris ſimul firmitudini inſerviunt, & fibrillis ſuis, laxioribusque vaſis, ſuccos, roris, pluviæ, aliorumque influxuum ope, unà cum Spiritu Catholico, *omnis vitæ atque vigoris authore, primùm telluri mandatos, attrahunt; ut Planta ſic accreſcat, ramusque quilibet & folia debitam ſibi nutrimenti partem in ſui conſervationem obtineant, eo usque, donec ad præfinitum perfectitudinis terminum, pro ſuâ quodlibet ſpecie, pervenerit vegetans: prout in fructuum anatome expoſuimus.*

Ad integumenta arborum, corticesque, ſi oculos convertimus, eos equidem utplurimum, ſtrictiore ſuâ compagine, textili haud eſſe abſimiles, gummoſoque, aut reſinoſo quaſi pulmento roboratos comperiemus. Veſtimenti ergo vice funguntur ad truncum, ramosque, defendendos, ne ab immodici caloris, frigoris, ſiccitatis, humiditatisve, exceſſu quid noxæ capiant. Ut verò & ipſa hæc veſtis incorrupta externis queat injuriis reſiſtere, quot annis, Verno tempore, novo ea animatur humorum circuitu, qui contuſis ſauciatisque ejus partibus medetur, detrimenta reſtaurat, debilitata firmat, ſimulque è trunco ramisque germina, folia, flores, fructusque, protrudit.

Folia verò qui contemplatur, his videbit æſtum temperari, nimisque ſubitam prohiberi partium fluidarum perſpirationem; quin & arceri nocituram aëris, roris, pluviæque humiditatem immodicam, ne flores fructusque tenelli inde lædantur. Æquè igitur frigoris nimii, quam enormis æſtûs, injuriis ea reſiſtunt: præterquam, quod & ſingulare concilient virente comâ ornamentum tam ramis, quàm toti arbori, quæ hacce deſtituta veſte, nudata quaſi brachia, calvumque verticem protendens, injucundam mortis imaginem repræſentat: prout hyemali tempore abundè patet.

Quantum denique ad ſemina, fructusque Vegetantium: ſuum cuilibet Plantæ ſemen eſt, ſuus cuivis ſemini loculus, pro variâ indole & formâ ſeminis varius, ſphæricus, oblongus, trigonus, quadrangulus. Exacta ubique viget proportio, cujus in admirationem abripiuntur vel conſummatiſſimi etiam ſcientiæ Botanicæ cultores.

Eximius ille Naturæ Myſta Wilhelmus Derham, *in Phyſicâ Sacrâ pag.* 445, *ſedulò notat, quantopere ſollicita ſit Natura de propagatione & conſervatione omnis generis Plantarum:*

& Joh. Rajus, *ſuo in libro, Dei ſapientiam per creationis opera demonſtrans, Tom. I, pag.* 121, *obſervat curam illam ſingularem, quâ Deus ſemina, quorum ope Vegetantia quævis conſervantur & propagantur, cuſtodit, & a corruptione immunia reddit. Plures alii præſtantiſſimi & perſpicaciſſimi Viri, hujusce ſcientiæ, & univerſæ Phyſices, cultoribus haud incogniti, eodem de themate ſcripſerè: attamen, quum hi æquè, ac, qui floruerè hactenus, Zoologi, (ut antea abunde patefecimus) plurima circa Plantarum Oeconomiam, ipſis ignota, ſagacioribus poſteris demum detegenda reliquerint; hinc Illorum ſaltem veſtigiis inſiſtendum eſt; ſi felices porro in hisce progreſſus facere exoptamus. Profectò enim, plura ſunt in utraque hâc Phyſices parte, quæ adhuc latent, quàm quæ novimus: interim & tempus, & induſtria, Divini Numinis favore ſuffulta, iis quoque lucem adferet, modo ſtratam ab anteceſſoribus viam proſequamur indefeſſi.*

Quæ verò huc conferunt, adminicula ſunt, I. *Scripta majorum ſupra memorata, quæ facem nobis præferunt, & licet nonnullibi manca, plurima tamen utilitatis ſunt in aliis.* II. *Nova inventa, tâm privatorum Naturæ Curioſorum, quam publicarum Societatum, quales ſunt Brittannica, Pariſina, Cæſareo-Leopoldina, Berolinenſis, & aliæ.* III. *Nova Itineraria Phyſicorum & Mathematicorum, qui vel propriis, vel Principum ſumtibus, exteras peragrarunt regiones, & quæcunque ibi offenderè rariora, ſummâ cum accuratione adnotarunt.* IV. *Commercia litteraria cum Eruditis, non in Europâ ſolum, ſed & in reliquis terræ habitatæ partibus qui degunt, inſtituta.* V. *Illuſtres & famigeratiſſimæ Societates, Cæſareæ, Regiæ, aliæque, quæ in Germaniâ, Angliâ, Galliâ, Luſitaniâ, Italiâ, aliisque locis, Phyſicam, & cæteras eò pertinentes artes atque diſciplinas promovendi gratiâ, fundatæ ſunt.* VI. *Scripta ſummo cum ſtudio elucubrata à plurimis illarum Societatum membris, heic equidem, brevitatis ergo, nominatim haud commemorandis; quæ qui conſulit Curioſus, uſu pleniſſima inveniet.* VII. *Muſea præſtantiſſima omnis generis rerum Naturalium, aliquo abhinc tempore collecta, quibus Belgium noſtrum præ regionibus aliis ſuperbit.*

An uſpiam tanta mirabilium, è terrâ, vel aquis petitorum copia, tot Florum, Herbarum, Conchyliorum, Piſcium, Avium, aliorumque animantium rariorum ſpecimina, occurrunt, ac hisce in oris? Fateor, nullam quidem hactenus heic coiviſſe Societatem Naturæ Curioſorum: cujus rei rationem inveſtigare ſuperſedeo. Et dolendum profectò eſt, hâc noſtrâ in Patriâ, quæ iis omnibus, quorum ad detegenda Naturæ mirabilia, ad ſcientias promovendas, & illuſtrandam hiſtoriam Naturalem, uſus eſt, affluit, imò ferè diffluit, adeò tamen parvam haberi rationem culturæ ingeniorum, & eruditionis amplificandæ. Interim id non obſtat, quo minus privati dentur Homines, colligendis iis, quæ ad hiſtoriam Naturalem pertinent, addictiſſimi; dum florentiſſima heic navigatio pulcherrima huicce ſtudio ſubminiſtrat adminicula.

Iidem & me impulerè igniculi, ut, Numinis Divini favore ditatum me ſentiens, multis abhinc annis operam dederim indefeſſam comparando mihi Theſauro rerum rariſſimarum, quæ ad promovendam atque illuſtrandam Zoologiam pariter ac Botanologiam (ut alia præteream mirabilia Naturæ opera) facientes, in vita meæ, iam iam, auxiliante Deo, ad LXIX. annos protractæ curriculo, eâ, quâ verſor, in ſtatione, ex omni orbis terrarum angulo ad me quaſi confluxerè.

Opus, priorem cujus Tomum nunc edimus, ſpecimen eſt dictorum: neque enim aliter id, niſi ſpeciminis loco, haberi volumus. Reperient inibi Curioſi præter, quæ poſſideo ipſe, aliud nihil, exceptis pauciſſimis quibusdam, aliunde mutuatis, de quibus ita ſemper loquimur, ut Muſea, unde deprompta ſunt, ſimul commemoremus. Reliqua omnia, uti Serpentes, Viperæ, Dracones, Lacertæ, Vegetantia, &c. &c. mea ſunt, quæ à dexterrimis hujus ævi Chalcographis æri incidi curavi, ut eorum vivæ imagines, ſecundum ipſos, quos aſſervamus, Archetypos quam exactiſſimè deſcriptæ, hisce in Tabellis repræſentarentur. Præterea & cavi ſedulò, ne quid eorundem in hiſtoriâ proferrem, niſi quod attenta contemplatio & diuturna me docuit experientia. Neque & aliorum ante me Authorum huc verba transtuli, Laconicâ potius dictione & bonâ fide impertitus ea, quæ & poſſideo ipſe, & ab aliis relata mihi ſunt.

Haud equidem diffiteor, Collectionem hancce omnis generis Animantium, Avium, Vegetantiumque terreſtrium ac marinorum, &c. &c. non longâ duntaxat annorum ſerie, ſed ſummo etiam

etiam labore plurimisque mihi ſumtibus conſtitiſſe; attamen & , quas inde hauſi, dulciſſimas oblectationes luculentiſſimo mihi præmio fuiſſe, ingratus ſim, niſi agnoſcam. Senſi his tanquam totidem calcaribus deſiderium, quo flagrabam, Deum ex infinitis ſuis operibus cognoſcendi, eousque excitari, ut coætaneos meos, atque poſteros, eorundem pariter ad contemplationem allicere animum induxerim, remotiſſimus interim ab illaudabili ſolius novitatis ſtudio, aut vanâ aliis præcellendi cupiditate.

Nobilior multò eſt inſtinctus, ſanctioresque ſunt ſtimuli, quibus ad Operis *hujus editionem compellor. Non terrena mihi gloria, nec Hominum acclamatio, ſed idem ille cordi eſt ſcopus, ad quem collinearunt Viri tot eximii, datam obſervatorum ſuorum expoſitionem nonniſi in verum creationis finem dirigere conati.*

Idipſum verò eſt (non vana loquor) me quod impulit, omnem ut operam impenderim ad comparandum mihi, quidquid rari, & ad Animalium, Plantarumque cognitionem, Deique hinc gloriam amplificandam proficui, è remotiſſimis quibusvis regionibus, potui acquirere; partim adjutus ope amicorum, quibuscum ad utrasque Indias multorum ſpatio annorum literaria habui commercia; partim jure uſus emtionis, dum defunctorum quandoque Curioſorum Muſea vendebantur; partim amicitiâ initâ cum expertis Nautis, Chirurgis, aliisque Hominibus, in diſſitas oras, rariorum proventu celebres, proficiſci ſolitis, qui quidem vel pretio conducti, vel & gratis aliquando, plurima nobis inde adtulerè non vulgaria ſpecimina. Quid multa? Placuit Deo Clementiſſimo, cui ſoli omnia gratus debeo, in eo, quo fungor, officio, literarii ope colloquii mei, ad plurima orbis terrarum loca dimanantis, nullam non mihi ſuppeditare opportunitatem, Animantium, quæ creavit, mirabiliſſima hisce meis uſurpandi oculis & manibus. Feris hinc beſtiis, quæ ſuo ſaltem modo Deum deprædicant, Hominique inſerviunt, profectò ingratior non ſolum, ſed & rudior dicendus forem, hunc ſi theſaurum meum ſub terrâ reconderem, ſeu, quod idem eſt, publico inviderem. Quum verò maxima eorum, qui hisce ſtudiis delectantur, pars in exteris degat regionibus, optatâ carens occaſione huc proficiſcendi; hinc iis quaſi obviam iturus Muſeum meum, vivis iconibus expreſſum, in ipſas eorum oras atque ædes, ut ita dicam, transfero.

Ita, bono cum Deo, propoſitum ordimur opus, primam hancce ejus edendo Partem, ſpe freti, fore, ut & hæc, & tres deinceps ſecuturæ, iam iam prælo paratæ, quarum contenta paulò poſt breviter enarrabimus, faventes experiantur Curioſorum animos.

Non equidem nego, plurimos ante me Animalium dediſſe hiſtoriam; iamque ſupra eorum feci mentionem. Rajum *verò inter præcipuos habeo, qui brevem quidem, at accuratiſſimum, Zoologiæ exhibuit conſpectum, idiomate Latino, titulo:* Synopſis Methodica Animalium, *Londini* 1693. *Illorum ſingulis ſua debetur laus. Quin & fateor ingenuè, me, ubi neceſſum erat, eorum ſcripta conſuluiſſe circa Animantium ſpecies, Erudito orbi à me propoſitas. Attamen haud ſoli immoratus regno Animali, Vegetantium quoque & Foſſilium è claſſibus nonnulla in medium protuli rarioris notæ ſpecimina, quæ omnia (paucis aliquot, ut ante dixi, exceptis) vel ſiccata, vel liquori condienti immerſa, ipſe poſſideo. Inde autem nata mihi eſt, quæ aliis, ſi non omnino, ſaltem pro parte, defuit, occaſio, opus hocce, non clauſis, ut ajunt, oculis, conſarcinandi ex ſolis Itineratorum relationibus, qui res peregrinas, à ſe viſas, ſæpe vel nimium quantum exaggerant, vel aliâ prorſus, quàm naturali, facie depingunt, proprio errore & imperitiâ decepti, aut fucum aliis facere gaudentes. Ego verò ea duntaxat chartæ mandavi, quæ & propria me experientia, & fida docuerè teſtimonia Hominum peritorum, qui iis ipſis in locis commorati, ſuismet oculis, quantum par erat, exactiſſimam rerum notitiam ſibi comparaverant. Incubui autem in id tantò magis, quum tot deſcriptiones imperfectas, efficſtasque narratiunculas de Serpentibus, aliisque Animantibus, in ſcriptis veterum deprehenderim, à poſteris deinde transſcriptas.*

Omnem, quoad potui, operam navavi, ut ſingulorum Animantium, Avium, Plantarum, &c. icones, æquè ac ſubjunctæ deſcriptiones, veram Lectoribus exhiberent ideam, Naturæ, quâ eorum quodlibet gaudet, conformem. Hunc verò in finem nativam Exempli cujusvis magnitudinem in imaginibus, quantum chartæ permittebat ſpatium, exactiſſimè exprimi curavi: unde in hasce defixus Tabellas oculus nonniſi vivam conſpicit formam omnium illorum, quæ boni publici

tilici gratiâ, prout editio hæcce teſtatur, ex omnibus mundi plagis collegi, Nominis Divini gloriam pro virili amplificaturus: is enim unicus eſt, quem hoc in Opere mihi præfixi, ſcopus. Quid, quæſo, prodeſſet, rerum creatarum formas, colores, picturam, affectiones, victum, & ſimilia, hisce in paginis commemorata, ob oculos poſuiſſe, niſi ſimul hæc omnia eum in finem dirigeremus, ob quem à Deo creata, Hominisque ante pedes collocata ſunt? Is verò haud alius eſt, niſi ut æterna Numinis potentia, & Divinæ perfectitudines, inde cognoſcantur; quarum certè & veſtigia ibi tam luculenta reperiuntur, ut, ea qui non videat, uſu carere oculorum dicendus ſit.

Omitto dicere de peſſimo illo abuſu, quo Ethnicorum plurimi animantia quadrupeda & inſecta, honore ſoli Creatori debito affecerè; dum contra alii hodie, Atheiſtæ dicti, Animalis Oeconomiæ ſcientiam ludibrio habent. Deo ſint grates, qui eo nos donavit intelligentiæ lumine, ut perluſtrando Naturæ regno, cujus haud minimam Animantia partem conſtituunt, intenti, Omnipotentiam, Sapientiam, & infinitam Creatoris Bonitatem, reperiamus undique, adoremus, linguaque & calamo propagemus. Id verò officii, quo tenemur omnes, ego quidem, pro dato mihi virium & cognitionis modulo, hoc in Opere, quod Deo Ter Optimo, & Sacroſancto Ejus Nomini dicatum ſit, exequi allaboravi. De ſucceſſu Lectoris benevoli eſto judicium. Reſtat, ut in fine hujus Præfationis ſynopſin exhibeamus eorum, quæ in quatuor hujus Operis Partibus continebuntur.

Tomus quilibet centum ad minimum complectetur Tabulas, cùm integris, tum dimidiatis chartæ majoris, Regiæ dictæ, plagulis impreſſas, quarum icones, ut ſupra memoravi, ab optimis hujus ævi Chalcographis exaratæ nativam ſuorum ſpeciminum formam atque magnitudinem, quantum par eſt, vividiſſimè exprimunt. Adjuncta ſingulis eſt deſcriptio vel Latino-Belgica, vel Latino-Gallica.

Tomus prior anatomen ſiſtit variorum fructuum, foliorum, & Plantarum; tum plurimas exoticorum rarioris notæ Animalium, bipedum, quadrupedum, & multipedum, ſpecies, uti Araneos peregrinos, Millepedas, Scorpiones, &c. raras itidem Aves, ſuis cum nidis; Mures, Glires, Feles, Canes, Sciuros volantes; Ranas alienigenas grandiores, Bufones, Pipa *dicta Animalia, è dorſo ſuo pullos excludentia; Ranarum deinde è piſcibus, retrogradamque in piſces transformationem; Chamæleontes; Lacertarum ſpecies rariores, Dracones, Viperas, Serpentes, Teſtudines, tam ovis adhuc inhærentes, quàm excluſas; Crocodilos pariter ovo etiamnum incluſos, excluſosque, &c.*

Altera Pars Serpentologiam præcipuè dabit, ſive Serpentum hiſtoriam: ubi animantium horum è quatuor Orbis plagis collectorum rariſſima & exquiſitiſſima, magnitudine, picturâ mirabili, & habitu, nativis, ſummâ, quâ fieri poterat, arte æri inciſa, plagulis cum integris tum dimidiatis impreſſa repræſentabuntur, additâ ſimul eorundem pro more hiſtoriâ. Exotica rarioris notæ Vegetantia, & quædam alia ſpecimina ſingularia, hinc inde interſerta ſunt.

Tomo tertio elegantiſſimæ continebuntur ſpecies eorum, quæ ſuppeditat Oceanus; Plantæ, Muſci, Echini, Stellæ, Solesque marini, Conchylia exotica rariſſima, & ejusmodi: tum & plurima foſſilium peregrinorum ſpecimina, uti mineræ Auri, Argenti, Æris, Stanni, Plumbi, Ferri, &c.; Lapides dein vario miroque modo figurati; eruta è terræ viſceribus ligna, & Conchylia, petrefacta, aliaque hujus generis rariora; quæ inter & univerſalis diluvii habentur reliquiæ, utrisque ex Indiis, tum & aliis ex oris peregrinis hauſtæ.

Quarta tandem Pars Reptilia dabit plurima, atque Inſecta tam terreſtria, quàm aquatica, ex quatuor Orbis partibus, non ſine multo labore atque impenſis, coacervata, ad vivum æri inciſa, cumque nidis ſuis, & generandi modo, ordinatim deſcripta.

Faxit Deus Ter Optimus, Maximus, omnia ut cedant in ſui Nominis gloriam, proximique ſalutem! Is enim unicus eſt & præcipuus laboris hujusce finis.

VOOR-

VOORREDEN
VAN DEN
SCHRYVER.

HEt is een groot voordeel voor iemandt, die voorgenomen heeft over zekere ſtoffe of ontwerp te ſchryven, te rade te kunnen gaan met die Schryvers, die voor hem over de zelve zake geſchreven hebben. Daar uit kan hy niet alleen zien, welke misſlagen zommige, het zy door onkunde, het zy uit vooroordeel, of ook uit eenzydigheit, hebben begaan, om de zelve, als zo vele klippen, zorgvuldig te myden; maar hy kan daar door ook leren hoe ver zich de nuttige ontdekkingen hunner naſporingen uitſtrekken, om zich daar van te bedienen tot voortzettinge van die wetenſchap, of letteroeffeninge, die hy zich tot een doelwit heeft voorgeſtelt.

Dat de ouden het ys, gelyk men ſpreekt, omtrent vele dingen gebroken, en in het onderzoeken van verſcheide geſchied-en natuurkundige zaken (om van andere hier niet te ſpreken) een ſpoor gelegt hebben, dat men in volgende tyden gevolgt heeft, zal niemandt, die eenige kennis van hunne ſchriften heeft, ontkennen; en in zo verre is men hen in der daadt dier verplicht. Maar men is evenwel nog veel meer verſchuldigt aan de nieuwe Schryvers, die noch tydt, noch koſten, noch arbeidt hebben geſpaart om nieuwe ontdekkingen in alle ſoorten van wetenſchappen te doen; en daar onze eeuw boven alle andere roem op kan dragen, is, dat zy Mannen van den grootſten geeſt en het ſchranderſte oordeel daar omtrent heeft voortgebragt.

Wy zullen van gene andere wetenſchappen ſpreken, maar alleen by de Natuurkunde blyven. Sedert dat men glazen heeft uitgevonden, waar door niet alleen het fynſte zandtje zich duizendmaal groter vertoont dan het is, met alle zyne doorzichtige hoeken en kanten, maar zelfs het onzichtbare zichtbaar wordt gemaakt, is 'er byna niets zo hoog in de hoogſte hemelkringen, zo diep in de diepſte zeekolken, zo verborgen in de verborgenſte holen en groeven der aarde, dat men door het behulp dezer glazen niet onder het bereik van het gezicht weet te brengen, om de voorname delen, hoedanigheden en eigenſchappen daar van te leren kennen.

Eertyds vergenoegde men zich met de ligchamen der menſchen te ontleden; maar nu gaat men in de ontleedkunde van het ligchaam niet alleen veel verder, maar men ontleedt ook moſſelen, rupzen, muggen, bladeren, bloemen, vruchten, wortelen, enz. en ontdekt in het geringſte ſchepſel de uitnemendſte wonderen.

Wat is 'er geheimer in het dierlyk leven dan *de omloop van het bloedt*. Men twyfelt of de ouden daar iet van hebben geweten: het is altoos zeker, dat zy daar op verre na zo veel niet van geweten hebben, als men 'er tegenwoordig van kent. Het is nu geen werk meer het bloedt dwars door het vel van aalen, enz. door vergrootglazen te zien omlopen, waar uit men een zeker en vaſt denkbeeldt kan opmaken hoe het in de aderen en ſlagaderen van het menſchelyk ligchaam, door het hert en de longepypen, omloopt.

Kan 'er herelyker uitvinding bedacht worden dan de *Luchtpomp*? waar door men tot de onzichtbare werkingen der luchtbollen op de ligchamen doordringt, en hunne zwaarte en fynheit zo weet te wegen, als of men yzer of ſtaal in een weegſchaal hadt.

Van deze en diergelyke zaken en hulpmiddelen hebben de ouden niet veel geweten en geſchreven; en die na ons nog verder in de geheimen der Natuur zullen treden, en de zelve nog al meer naſporen, zullen nog meer, dan wy nu weten, ontdekken en uitvinden.

Het geen, daar deze onze eeuw ook alle de voorgaande in overtreft, is, dat men uit zyne eige oogen ziet, en de zaken, die men beſchryft, zelf behandelt. Voor dezen liep men 'er merendeels los over heen; men redenkavelde over de natuur der dingen, zonder de zelve of gezien, of onderzocht te hebben. Wat is niet al voor dezen, op het getuigenis en goed gelove van anderen, voor waarheit opgegeven en aangenomen, dat naderhandt bevonden is een louter verdichtſel te zyn?

Ondertuſſchen is het eenen menſche onmogelyk de ganſche Natuur te beſchryven. Behalven de bekwaamheit en de ervarenheit, die daar toe vereiſcht worden, is het perk, dat het menſchelyk leven is gezet, veel te kort om alles te doorzien. Voeg daar by de ongemene grootheit van de Natuur zelve, die niet bepaalt kan worden, en de onuitſprekelyke uitgeſtrektheit van hare werken, nevens de ondoorgrondelyke diepte van hare wegen, die niet is te peilen. Wie kent toch, als men het oog op de menigte en het onderſcheidt van de allerkleinſte tot de allergrootſte ſchepſelen ſlaat, der zelver getal? Wie kent hunne verſcheide geſlachten, ſoorten, en byſoorten? om van hunne hoedanigheden en eigenſchappen, zo volſtrekte, die zy in zich zelve hebben, als betrekkelyke ten opzichte van andere dingen, niet te ſpreken. Maar, dat nog verder gaat, wie der hedendaagſche Natuur-onderzoekers heeft met alle de nieuwe hulpmiddelen dezer later eeuwen, daar de ouden niets van hebben geweten, kunnen tonen de onbepaalbare deelbaarheit der ſtoffen, daar de natuurlyke gewrochten uit beſtaan, en de ongelooflyke kleinheit,

met het talloze getal van bloedeloze beeſtjes, die het onmetelyk geheelal doorzweven en vervullen?

Om die reden hebben meeſt alle de onderzoekers der natuurlyke dingen zich te vrede gehouden met alleen een zeker deel van de Natuurlyke Hiſtorie by de handt te vatten. Onder de ouden hebben *Ariſtoteles*, *Ælianus*, *Phile*, en anderen, zich voornamentlyk op de natuurkunde der beeſten en dieren gelegt; en de Schryvers, die ſmaak in de zelve ſtoffe hebben gehad, hebben hen daar in gevolgt, en groten roem by de nakomelingen behaalt, als: *Conradus Geſnerus*, *Ulyſſes Aldrovandus*, *Willem Piſo*, *Georg Markgraaf*, *Karel Cluſius*, *François Hernandes*, *Johan de Laet*, *Joh. Euſebius Nieremberg*, *Buſtamantinus*, *Joh. Johnſton*, *Samuel Bochart*, *Wouter Charleton*, *François Willougby*, *Willem Roudelet*, *Thomas Moufet*, *Eduard Wotton*, *Martin Liſter*, *Joh. Ray*, *Hans Sloan*, *Zwammerdam*, *Goedaart*, en meer anderen.

Gelyk de H. Schrift ook van vele dieren meldt, waar van de heilige beeldſpraak (*Hieroglyphica*) ontleent is, heeft de Heer *Wolfgang Franzius*, wylen Doctor en Profeſſor in de Godgeleerdheit in de hogeſchole te Wittenberg, de geſchiedenis van de zelve beſchreven, waar van de Heer *Johannes Cyprianus*, in zyn leven Doctor en hoogleeraar in de Godgeleerdheit te Leipzig, een Vervolg, nevens eene omſtandige Uitlegging, in vier delen in quarto, in den jare 1712 heeft uitgegeven. Na hem heeft de Heer *J. J. Scheuchzer*, vermaard hoogleeraar in de genees-en wiskunde, over de zelve ſtoffe zeer geleerdelyk geſchreven; zo dat men, door het gebruik der gemelde Schryveren, nu veel gemakkelyker en korter tot de kenniſſe van de natuur der beeſten, en van het gene Godt daar in heeft opgeſloten en gelegt, om het Goddelyke en het zedelyke te verbeelden, kan komen dan te voren.

Op de zelve wyze is het gelegen met de planten, kruiden, en andere gewaſſen, welke uit de aarde, die de kracht om de zelve voort te brengen van boven krygt, opkomen. Wy zullen deze ſtoffe, om daar eene kortbondige ſchets van te geven, in twee hoofddelen begrypen: want tot de minder ſmaldelen van elk ſoort en geſlacht, en tot de ontleding van bloemen, vruchten, enz. zullen wy hier niet overgaan, onderſtellende de heerlyke ontdekkingen, welke in deze onze eeuwe in de bloem-en kruidkunde gedaan zyn.

Het eerſte hoofddeel behelſt alle eetbare aard-en boomgewaſſen, geſchapen tot voedſel voor menſchen en beeſten. Het twede vervat al wat tot geneesmiddelen van het broſſe en bouwvallige ligchaam, dat allerhande ziektens is onderworpen, behoort; ten ware men het eerſte ook onder het laatſte wilde begrypen, nademaal het minſte kruidt, dat tot gemene ſpyze dient, eene kracht van verſterking in heeft, die de ziekte van het ligchaam kan afweren, of eenigzins te hulp komen, zo niet in 't geheel wegnemen. Maar laten wy ons aan de algemene verdelinge houden.

Wy bevinden, dat in alle landſchappen, voor zo verre als 'er aarde en landt gevonden wordt, gewaſſen en planten groeien, die tot nut en dienſt van menſchen en dieren geſchapen zyn. De warme landen geven de meeſte; maar daar is 'er, in 't algemeen geſproken, geen, of het heeft gewaſſen, en zelfs zyne eigenaardige en byzondere gewaſſen, die niet in alle, maar in ieder, naar zyne gelegenheit en luchtſtreek, gevonden worden. Deze zyn verſcheiden in gedaante, eigenſchappen, krachten, gebruik, enz. Zy verſchillen in geſlachten, en de geſlachten in ſoorten en byſoorten, daar men nu gehele opſtellen, of *Syſtemata* van heeft, voor zo ver als zy bekend zyn: want dat 'er veel meer nog onbekend dan bekend zyn, ten minſte wat de krachten aangaat, is buiten tegenſprake. Het is waar, dat 'er zyn, die zekere *ſignatuur* en merktekenen dragen, daar men iet ſchynt uit te kunnen vorſchen; maar de kruidkunde is nog zo ver niet gebragt, om 'er het rechte geheim van te weten; hoewel zy eene van die wetenſchappen is, daar men het meeſt in is gevordert, en dagelyks met zegen en vrucht in gevordert wordt. Het is aanmerkelyk, dat men kruiden en bloemen vindt, van welke de eene de gedaante van een hoofdt hebben; andere van oogen en ooren; andere van tanden; andere van de tonge; andere van handen en voeten; andere van het hert, de lever, de long, de blaas, de nieren, de ſpieren, enz.

Maar alle deze uitwendige gedaanten kunnen by de innerlyke krachten niet halen. Konden wy de zelve alle kennen, wy zouden hoe langer hoe meer ontdekken, dat wy, zo haaſt wy onze voeten in de groene weiden, en zelfs op de gemene wegen zetten, over welriekende balzemen, oliën, en zouten, die 'er in verborgen zyn, doch daar uit getrokken kunnen worden, gaan, en dat wy met onze handen kunnen plukken het geen zo wel tot onderhouding der gezondheit, als tot wederbekoming van de zelve, in geval van ziekte, dienſtig is. Tot het gras toe is 'er eene artzenykracht in, en de wortelen daar van worden in de apotheken gebruikt.

Om van de uitlandſche kruiden, planten, en ſpeceryen niet te ſpreken, hoe vele inlandſche zyn 'er, daar de *Eſſentie* en geeſt door de kunſt wordt uit gehaalt. Elke bloem heeft de Schepper niet alleen geformeert met eene byzondere gedaante en verwe, tot vermaak der oogen; maar met byzondere hoedanigheden van ſmaak, reuk, en andere krachten, voor de overige zinnen en het hert, het welk, als het bezwykt, daar door weder by zich zelve komt, wonderbaarlyk voorzien. Al wat groeit, is tot het een of het ander gebruik dienſtig, en heeft daarom ook zyn byzonderen naam en werking. De bladeren zyn van eene andere uitwerkinge en gebruik dan de bloemen, en de bloemen van eene andere dan de vruchten, zaden, en wortelen. De ſchorſſen en baſten zyn niet onnut, maar dikwils van meer kracht en nuttigheit dan de kern en het pit, het welk men hier door voorbeelden zou kunnen bewyzen, indien het niet door verſcheide Schryveren reets was gedaan, en daarenboven door de dagelykſche ondervindinge niet ten volle wierdt bewezen. De houten zelf vermelden de krachten der Natuur en de nooit volprezene volmaaktheden des almogenden Scheppers. Uit het droogſte en het dorſte voor het ooge trekt men zomwylen de heilzaamſte wateren, balzamikſte geeſten, oliën, en zouten. Een arts en heelmeeſter heeft de bloem zyns levens, en zelfs meer, nodig om van dit alles een onderſcheide kennis te bekomen, op dat

hy

hy in ryper jaren in ſtaat zy goede geneesmiddelen uit den groten wereldhof, naar den aardt van elke ziekte, te kiezen en voor te ſchryven. De grote Medicynmeeſter heeft het al in zyne handen gegeven, en die 'er Hem in zoekt, zal 'er Hem in vinden, als den alwyzen en algenoegzamen Godt, die voor den menſche eene meer dan vaderlyke zorg, tot behoudt van zyn leven, van den beginne der ſcheppinge heeft gehad, en zonder ophouden gelieft te hebben. Wie zou zich in het beſchouwen van deze wonderwerken des Heeren kunnen verzadigen?

Graven wy tot de wortelen, inzonderheit die der bomen, wy bevinden, dat zy, onder andere eindens, tot vaſtigheit der aarde dienen; dat zy door hunne dradige veſelen en wyder ſapvaten de ſappen, in de aarde door daauw, regen, of andere invloejingen, met den algemenen of *univerſelen* geeſt, als het leven en het voedſel van al wat groeit, gevallen, naar boven trekken, om het gewas te doen opgroeien, en aan ieder tak en bladt zyn beſcheiden deel en onderhoudt toe te brengen, tot dat het zyne volkomenheit naar zynen aardt ontfangt en wedergeeft, gelyk wy by onze Anatomiſche vruchten aangemerkt en beſchreven hebben.

Beſchouwen wy de baſten en ſchorſſen der bomen, zy zyn gemeenlyk digt en naauw in een gevoegt, gelyk een geweeſſel, en met een gom of harſtachtige pap geſtyft. Zy dienen tot beſcherminge van den ſtam en de takken, als een overkleedt, dat zy voor al te grote hette, koude, droogte, en nattigheit bewaren; en op dat dit overkleedt niet vergaa door toevallen van buiten, komt 'er alle voorjaar of Lentetydt eene nieuwe circulatie of doorſtraling in, die ze heelt daar zy gekneuſt en gewond is; die ze uitzet daar zy is afgebroken, en die ze verſterkt daar zy zwak is geworden; en als deze doorſtraling daar in komt, dryft zy uit den ſtam en de takken de knoppen, bladeren, bloemen, en vruchten.

Slaan wy ons oog op de bladeren, zy matigen de hette, en dienen om de al te ſchielyke uitwaaſſeming van de vochtige delen te beletten, en de al te vochtige lucht, daauw, en regen af te weren, op dat de tedere vrucht of bloem niet gekrenkt of beſchadigt worde, zo dat zy tot eene ſchaduwe en beſchutting zo voor al te veel koude, als voor al te veel warmte dienen, behalven het ſieraadt, dat zy met hun loof de takken, die anders blote armen zyn, en de ganſche plant, die anders met een kaal hoofdt ſtaat, gelyk men 's winters ziet, waar in zy een doods gelaat vertonen, byzetten, en daar mede rondom bekranſſen.

Laten wy ons oog ſpelen op de vruchten en zaden; elk gewas heeft zyn zaadt, en elk zaadt zyn huisje, naar de gedaante en den aardt van het zaadt, het zy rond, langwerpig, drie-of vierkantig: daar is in alles eene evenredigheit, die alle kenners, hoe ver zy ook in de plant-en bloemkunde gevordert zyn, in verwondering wegrukt.

Wy vinden in de Godgeleerde Natuurkunde van den groten Natuurkenner *William Derham*, bladz. 445, aangemerkt, hoe de Natuur voor de voorttelinge en behoedinge van allerhande gewaſſen zorge draagt; en *John Ray*, in zyn boek Gods wysheit in de werken der ſcheppinge vertonende, merkt aan, I Deel, bladz. 121, hoe grote zorg de Heere heeft gehad om de zaden, waar door alle gewaſſen, kruiden, bomen, enz. moeten voortgezet en onderhouden worden, te bewaren en goed te houden. Meer andere brave en zeer verſtandige Mannen, den Liefhebberen van deze wetenſchap, en de natuurlyke zaken in 't algemeen, niet onbekend, hebben daar van geſchreven; maar doordien zy aangaande dit ſtuk van de planten en andere aardgewaſſen nog vele zaken voor hunne onderzoek-lievende nakomelingen hebben overgelaten, zo wel als de tot hier toe gebloeit hebbende Schryvers over de natuur der beeſten, en het geen daar toe behoort, waar van wy te voren omſtandig hebben geſproken, heeft men alleen op hun voetſpoor voort te gaan, om daar in gelukkig en met een gewenſcht gevolg te vorderen. Want, zeker, daar valt in beide nog meer te ontdekken dan 'er ontdekt is; maar men zal 'er ook met den tydt, en door arbeidt, onder Gods zegen, meer achter komen, als men maar ruſtig op het gemaakte ſpoor voortſtapt.

De middelen daar toe zyn: I. De werken der voorgaande Schryvers, waar van boven is geſproken, de welke ons voorlichten; en ſchoon in eenige delen gebrekkig, zyn zy echter van grote nuttigheit in andere. II. De nieuwe en geſtadige ontdekkingen van byzondere Liefhebbers, en van ganſche Genootſchappen, gelyk de keizerlyke, die van Londen, van Parys, van Neurenberg, van Berlyn, en andere. III. De nieuwe Reizebeſchryvingen van natuur-en wiskundige reizigers, die of op hunne eige, of vorſtelyke koſten vremde landen hebben doorgereiſt, en alles, dat ieder landt raar en ſeldzaam voortbrengt, op de allernaaukeurigſte wyze doorzocht en aangetekent. IV. De verſtandhouding en briefwiſſeling met geleerden binnen en buiten Europa, door de vier delen der wereldt heen. V. De doorluchtige en alom beroemde keizerlyke, koninklyke, en andere Genootſchappen, die in Duitſchlandt, Engelandt, Vrankryk, Portugal, Italië, en elders, tot voortzettinge der Natuurkunde, en alle daar op betrekkelyke zaken, zyn opgerecht VI. De doorwrochte ſchriften van de meeſte leden dezer Genootſchappen, wier namen wy kortheitshalven met ſtilzwygen voorbygaan, en daar ieder Liefhebber mede raadt kan plegen. VII. De heerlyke Kabinetten van allerhande ſoorten van natuurlyke dingen, die ſedert eenige jaren byeen vergadert zyn, waar in Hollandt boven alle andere landen uitmunt.

Waar vindt men diergelyke ſeldzaamheden van allerhande land-water-en zeewonderen dan hier te lande? Waar zulke rare bloemen, planten, ſchulpen, horens, viſſchen, vogelen, beeſten, dieren? enz. Het is waar, dat men hier nog geen Genootſchap van Natuur-onderzoekers heeft opgerecht. Wat daar de reden van zy, zullen wy niet onderzoeken; maar het is zekerlyk te beklagen, dat 'er in een landt, daar niet alleen voorraadt, maar zelfs overvloedt is van al wat tot de ontdekkinge der ſeldzaamheden in de Natuur, tot voortzettinge der wetenſchappen, en tot verheerlyking der Natuurkunde vereiſcht wordt, zo weinig aanmoediging tot aankweking der verſtanden en geleerdheit wordt gevonden. Maar des niettegenſtaande zyn 'er Liefhebbers, die vermaak ſcheppen in het verzamelen der ſeldzaamheden, welke tot de

 Natuur-

Natuurlyke Hiſtorie behoren, waar toe hen door middel van de ſcheepvaart dezer landen overvloedige gelegenheit wordt verſchaft.

Uit deze zucht en begeerte is het, dat wy, ons van den Heere gezegent vindende, vele jaren herwaarts ons hebben gelegt om een Kabinet van het keurlykſte, dat ons in onzen leeftydt, die door Gods goedheit nu op negen en zestig jaren is gebragt, en in ons beroep van alle kanten is voorgekomen, dienende tot vermeerdering en opheldering der Dier-en Kruidkunde, om van andere uitheemſche wonderen der Nature te zwygen, met onvermoeiden vlyt te verzamelen.

Het Werk, waar van wy nu het eerſte Deel uitgeven, is daar een ſtaal van, en wy willen het niet hoger dan een ſtaal uitmeten. De Liefhebbers zullen daar in niet vinden dan het geen wy zelf bezitten, uitgenomen eenige zeer weinige ſtukken, die ons van anderen zyn bygezet, en daar wy niet van ſpreken, of wy voegen daar terſtondt by in welke Kabinetten de zelve gevonden worden. Voor het overige hebben wy zelf alle de andere ſtukken, als ſlangen, adderen, draken, hagediſſen, aardgewaſſen, enz. enz., die wy van de beſte plaatſnyders van dezen tydt in het koper hebben laten brengen, om het oorſpronkelyke, onder ons beruſtende, in deze kunſtplaten naaukeurig naar het leven te verbeelden en af te malen. Wy hebben ons ook wel gewacht van 'er iet van op 't papier te brengen, dat wy niet door eene lange en beproefde ondervindinge hebben beſpiegelt en geleert. Andere Schryvers hebben wy niet uitgeſchreven, maar kort en bondig gezegt wat wy daar van te weten zyn gekomen, en het geen wy zelf hebben en bezitten.

Wy willen niet ontkennen, dat het verzamelen van allerhande ſoorten van dieren, vogelen, zee-en landgewaſſen, enz. enz. ons, behalven eene lange reeks van jaren, groten arbeidt, zorge, en geldt heeft gekoſt; maar wy moeten te gelyk erkennen het groot genoegen, dat wy daar in hebben gevonden, naardien zy onzen luſt, om Godt uit zyne ſchepſelen te leren kennen, heeft aangezet, om onze tydgenoten en nakomelingen ook een gezicht daar van te geven, ver van blote nieuwsgierigheit, of uit ydelen waan om boven anderen uit te munten.

Om de ſeldzaamheden van ons Kabinet in druk te laten uitgaan, hebben wy ons gedreven gevoelt van een edelmoediger geeſt, en bevangen van eene heiliger begeerte, welke aan wereldlyken roem, en lof van menſchen niet is blyven hangen, maar het zelve oogmerk heeft gehad, als zo vele andere Mannen, die het ware einde der ſcheppinge onder het beſchryven hunner ontdekkingen in de Natuur in 't oog hebben gehouden, zich hebben voorgeſtelt.

Met het zelve inzicht durven wy ook zeggen, dat wy niets geſpaart hebben om het geen raar en nuttig tot voortzettinge der dierkunde en aardgewaſſen, ter eere Gods, uit vremde landen te bekomen was, machtig te worden, het zy door de hulpe van vrienden, met welke wy daar over in 't Ooſt en in 't Weſt vele jaren briefwiſſeling hebben gehouden, het zy door inkoop, wanneer Kabinetten van overledene Liefhebbers wierden verkocht, het zy door kenniſſe met ervarene ſchippers, Chirurgyns, en andere te ſcheep naar ver afgelegene geweſten, daar wat ſeldzaams van daan te halen was, varende lieden te houden, die ons voor geldt, en zomwylen om niet, en als een geſchenk, vele rare ſtukken hebben medegebragt. Kortom, op wat wyze iet te bekomen was, heeft het Gode, dien ik het al te danken heb, behaagt my in myn beroep, en door myne ver uitgeſtrekte verſtandhoudinge in vele oorden der wereldt, allerhande gelegenheit te doen voorkomen, om zyne allerwonderbaarſte ſchepſelen onder de dieren tot onder myn ooge in eige handen te doen zamenkomen: weshalven wy niet alleen ondankbaarder, maar onvernuftiger dan de dieren des velds, die Gode altydt op hunne wyze loven, en den menſche ten dienſte ſtaan, zouden zyn geweeſt, indien wy onzen ſchat in de aarde hadden verborgen, dat is te zeggen, niet in het licht hadden gebragt. En nademaal de meeſte Liefhebbers en Kenners buiten 's lands wonen, en de gewenſchte gelegenheit niet hebben om te reizen, hebben wy hen te gemoet willen komen, en ons Kabinet, om zo te ſpreken, in prentverbeeldingen naar het leven geſtoken, tot in hun landt en huizen willen overbrengen.

Hier mede maken wy, onder Gods zegen, een begin met de uitgave van dit eerſte Deel, hopende, dat het zelve, als mede de drie volgende Delen, van welke wy den Liefhebberen ſtrax den korten inhoudt zullen mededelen, en die ter drukperſſe gereed leggen, hen aangenaam zullen zyn, en van hen met genoegen aangenomen worden.

Het is waar, dat verſcheiden voor ons van de dierkunde hebben gehandelt, de welke boven door ons zyn opgenoemt, en onder welke *Rajus* een der voornaamſte is geweeſt, als hebbende eene korte, maar uitſtekende ſchets der dierkunde * in de Latynſche tale uitgegeven. Ieder van hen komt zyn verdiende lof toe, en daar het nodig was, hebben wy hunne ſchriften geraadpleegt over de dieren, die wy in de geleerde wereldt brengen. Maar wy hebben ons by het ryk der dieren niet alleen gehouden; uit het ryk der aardgewaſſen, en uit dat der bergſtoffen hebben wy ook eenige voorname en ongemene ſtukken te berde gebragt, alle (eenige weinige, als boven is gezegt, uitgezondert) by ons, het zy gedroogt, het zy in *liquor* leggende, waar door ons de gelegenheit ter handt is gekomen, waar van anderen zyn verſteken geweeſt, zo niet in 't geheel, ten minſten ten dele, van ons Werk niet blindeling te beſchryven op het goed geloof van anderen, op de berichten van reizigers, die dikwils van de vremdigheden, die zy gezien hebben, meer, of ganſch anders, uit onkunde, misverſtandt, of waanwysheit opgeven, dan zy in der daadt zyn, maar volgens onze eige ondervindinge, en de onderrechtingen van kundige perſonen, die naaukeurige kennis van zaken ter plaatſe zelf, en met eige oogen, zo veel doenlyk was, hebben genomen; waar naar wy des te meer getracht hebben, om dat wy zo vele onvolmaakte be-

* *Synopſis methodica Animalium*, gedrukt te Londen 1693.

beſchryvingen en verdichte vertellingen van ſlangen en ander gedierte by de oude Schryveren, die daar na van de volgende zyn uitgeſchreven, gevonden hadden.

Zo veel ons mogelyk is geweeſt, hebben wy ons toegelegt om, zo door de afbeeldinge van ieder dier, vogel, gewas, enz. als door de beſchryvinge, die wy daar by hebben gevoegt, een waar en natuurlyk denkbeeldt, overeenkomende met het leven, daar de zelve naar gemaakt zyn, te geven. Wy hebben ten dien einde, wat de afbeeldingen betreft, de proportie van grootte en van kleinte van ieder zo na, als het papier toeliet, doen gade ſlaan, zo dat het oog op deze Tafereelen niet anders zal zien dan eene levendige gedaante der ſtukken, die wy ten dienſte van het gemeen, gelyk deze uitgave getuigt, uit alle gewelten der wereldt byeen hebben verzamelt, tot grootmakinge van Gods name, het welk het grote doelwit is, dat wy in 't uitgeven van dit Werk beoogen: want wat zou het ons baten de natuurlyke ſchepſelen in hunne gedaante, verwen, tekeningen, eigenſchappen, voedſel, en wat dies meer is, dat men in onze beſchryvinge aangetekent zal vinden, voorgeſtelt te hebben, indien wy de zelve niet bragten tot het oogmerk, waar toe zy van Godt zyn geſchapen, en den menſche aan de voeten gelegt. Het is om daar zyne eeuwige kracht en Goddelykheit in te beſpeuren, de welke daar in ook zodanig uitſchitteren, dat men blind moet zyn om de ſtralen daar van niet te zien.

Van het misbruik, dat 'er echter vele Heidenſche volkeren, die de viervoetige en kruipende dieren in plaats van den Schepper hebben aangebeden, en zo vele andere ongodiſten, die met de dierkunde ſpotten, van hebben gemaakt, zullen wy niet ſpreken. Godt zy gelooft, die ons verlichte oogen des verſtands heeft gegeven, om zyne almacht, wysheit, en goedheit in het ryk der Natuur, daar de dieren een groot deel van zyn, te aanſchouwen, te aanbidden, en met mondt en penne te verbreiden. Van dezen plicht, allen menſchen opgelegt, hebben wy ons, naar onze kenniſſe en vermogen, in dit Werk, dat wy Gode en zynen Name toewyen, getracht te kwyten, waar van wy het oordeel aan den beſcheiden Lezer overlaten, zullende, tot beſluit van deze Voorreden, alleen nog den korten inhoudt van alle de vier Delen van dit ons Werk hier byvoegen.

Ieder Deel vervat ruim honderd platen, of Tafereelen, van hele of halve vellen groot rojaal papier, zynde de figuren, als boven breder is gezegt, door de beſte plaatſnyders van dezen tydt in de natuurlyke grootte en gedaante (zo veel doenlyk is geweeſt) van dat gene, het geen zy verbeelden, gemaakt, en voorts beſchreven in 't Latyn en Nederduitſch, als mede in 't Latyn en Franſch.

Het eerſte Deel behelſt voor eerſt de ontleding van allerhande vruchten, bladeren, planten, en gewaſſen; voorts zeer vele ſoorten van ſeldzame uitlandſche dieren, zo twee- en viervoetige, als die meer voeten hebben, gelyk vremde ſpinnen, duizendbenen, ſcorpioenen, enz.; verder rare vogelen, met hare neſten; vliegende muizen, vliegende ratten, vliegende katten, vliegende honden, vliegende eekhorens, grote uitlandſche kikvorſchen, padden, Pipaas, welke de jongen uit den rug groejen; de verandering der kikvorſchen uit viſſchen in kikkers, en uit kikkers in viſſchen; Kameleons; ſeldzame ſoorten van hagediſſen, draken, adderen, ſlangen, ſchildpadden, in en buiten hare eieren, en krokodillen, mede in en buiten hare eieren.

Het twede Deel zal inzonderheit beſtaan in eene *Serpentologia*, of Slangen-beſchryving, welke dieren wy uit alle vier délen van de wereldt hebben byeen verzamelt, en de keurlykſte en ſeldzaamſte der zelven, levensgrootte, met hare verwonderlyke tekeninge en gedaanten, op hele en halve vels platen kunſtiglyk laten ſnyden en afbeelden, zynde hare beſchryving, gelyk by de andere zaken, daar by gevoegt. Op eenige platen of Tafereelen ziet men ook eenige rare uitlandſche gewaſſen en planten, nevens eenige andere fraaie byzonderheden.

Het derde Deel zal vervatten de ſchoonſte ſoorten van zeegewaſſen, zeemos, zeeëgels, zeezonnen, zeeſterren, zeer rare uitlandſche ſchelpen, horens, en diergelyke ſeldzaamheden; voorts velerhande ſoorten van mineralen uit vremde geweſten, als van goudt, zilver, koper, tin, loot, yzer, enz. als mede velerhande ſoorten van ſtenen, van wonderlyke gedaanten; gegravene en verſteende houten; ſchelpen; horens, en meer andere rare ſtukken, waar onder eenige overblyfſelen van den zundvloedt, zo uit Ooſt- en Weſt-Indië, als andere vremde geweſten en landen.

Eindelyk, het vierde Deel zal behelzen zeer vele ſoorten van inſekten, reptiliën, of bloedeloze gekerfde of gekronkelde land- en waterdieren, uit alle vier geweſten der wereldt met veel moeite en koſten byeen verzamelt, en in hunne wonderſeldzame gedaanten, alle in levensgrootte, kunſtelyk in 't koper geſneden, en met hare neſten en voortteling in goede order beſchreven.

De Heere geve, dat alles moge gedyen tot verheerlykinge van zynen allerheiligſten Name, en ten nutte van onzen evennaaſten! het welk het hoogſte en eenigſte einde is, dat wy ons met dezen onzen arbeidt voorſtellen.

***** AUTHORI

A U T H O R I

Locupletiſſimum Rerum Naturalium Theſaurum

edenti

F E L I C I T A T E M!

Senex, ſepulchro proximus, efferat
Elapſa retrò tempora; ſentiens
E virium languore, quantùm
Prævaleat Senio Juventus.

Nos jure noſtros præferimus dies,
Senile mundi tempus, origini;
Aevi valorem haud metientes
Corporis, aſt animi, vigore.

Ut balbus acri judicio Puer
Rerum perito eſt inferior Sene;
Sic Orbis ætas ultima arte
Exſuperat ſtudioque primam.

Negasne? Profert Amſteliis Tibi
Teſtes ab oris innumeros SEBA,
Opus ſuperbis univerſæ
Divitiis Phyſices repletum.

Opus ſtupendum, quod Veterum ſibi
Ætate nunquam par habuit; cui,
Quæcunque Majorum ſuperſunt
In Phyſicis monumenta, cedunt.

Opus, minuto cuncta volumine,
Quæ fudit almo prodiga de ſinu
Natura, ſculptas arte vitam
Per Tabulas imitante, ſiſtens.

Suos Vetuſtas invida Plinios,
Et Ælianos, & Sophiæ Ducem
Jactet Stagiriten, celebres
Hiſtoriæ Phyſicæ Magiſtros!

Ex mille nobis ſufficit unicus,
Æterna noſtri gloria ſeculi,
ALBERTUS, *hac in parte Solus*
Qui Veteres ſuperavit omnes.

ALBERTUS, *inquam! Divite qui manu*
Occaſionem corripiens datam,
Totam ſuas Naturam in ædes,
Lamechidi ſimilis, coëgit.

Non Ille noſtri divitiis Soli
Contentus, omnes, quas acus indicat,
Orbis plagas excuſſit, auſum
Oceani Domino juvante.

Tanti laboris, tam variæ fuit
Curæ, ſupremi munera Numinis
Legiſſe, Theſaurumque, cujus
Nunc ſpecimen datur, aggregâſſe!

Sic Africanas, ſic Aſiaticas,
Orbisque largo quas gremio Novus
Profert, opes Europa luſtrans
Heic propriis ſtupefacta confert.

Seu

Seu Te, quod imis, Foſſilium *genus,*
Terræ ſepultum viſceribus latet,
Delectet; immenſam SEBANA
Materiem Tibi Gaza fundit.

Exoticorum ſeu Vegetantium
Te cura verſet nobilis; huc ades!
Heic ſtirpium rariſſimarum
Ampla Tibi ſeges apparatur.

Quin & docebit Te SEBA *candidus,*
Cutim tenellam glubere frondium,
Et fructuum extricare villos,
Ut fabricam videas ſtupendam.

Sed parva dixi: namque, Hominis mage
Propinqua ſtirpi, gens Animantium,
Quæ cura SEBAE *congregavit,*
Exſuperat numerum modosque.

Quis hîc canendi principium eruat?
Tantâve dignum materie ordinem?
Diverſitati multitudo
Juncta rudem reprimit Poëtam.

Tibine primas, Simie! deferam?
Natura noſtram cui faciem ferè,
Geſtusque, finxit; Nos ut inter
Brutaque quid medii daretur.

Utrumne moles principium dabit?
Immanis ergo tunc Elephas chorum
Ducet, ſuâ cum prole, cujus
His ſpecimen datur in Tabellis.

Nili ſequetur fluminis Incola,
Malignitatem cui SEBA, *creditam*
Priſcis, ademit lacrymasque
Ante neces Hominum profuſas.

Hinc eſt, quod audax hujus ab ovulo
Scrutatus ortum, lentaque Beſtiæ
Augmenta, demonſtrare primus
Tam nitidis valeat figuris.

Duci Lacertas jungere ceteras
Juvabit; inter quas Tua, Cordyle!
Spectabilem Te cauda reddit,
Mille gyris ſinubusque criſpa.

Quid? ſi Lacertas excipiat genus
Chamæleontum, perfidiæ malum
Exemplar; & ſenſura noſtras,
Non Veterum, Salamandra, flammas.

Addamne deinceps, qui propè tertiam
Totius implent, Aſpidum & Anguium
Exercitus, & Viperarum,
Haud alibi numeroſiores?

Omnes at horum quis ſpecies queat,
Et mille pictas exuvias modis,
Eſcasque, diverſumque digno
Ingenium celebrare verſu?

Tu, quisquis iſthæc non nihili facis,
Fontes ad ipſos i potius! Dabit
Serpentium quævis ſupremi
Indicium Tibi Conditoris.

At quò Sciuros, quò referam Canes,
Feles, Lacertas, cætera? Quæ datis,
Inſtar Volucrum, utuntur alis,
Nixa ſimul pedibus quaternis.

Et quo vel ipſas conſtituam loco,
Quas uſus alæ pernicis omnia
Prætervehit, ſuaviſſimarum
Aërias Avium cohortes?

Jactat loquelam Pſittacus æmulam
Noſtræ; canori gutturis Oſcines
Dulciſſimum jactant tremorem;
Omnigenos aliæ colores.

Omitto Nidos, quos ſoboli ſuæ
Lectâ parentes materie, in locis
Accommodatis, mille formis,
Arte parant Homini negata.

Forſan Volantûm Te ſuperaddere
Genti liceret, Papilio, Tuis
Parentibus qui gratus, horum,
Non propriam, ſpeciem propagas.

O! quam ſtupendis Te peperit modis;
O! quot colorum non imitabili
Natura Te fulgore pinxit,
Verme licet rudiore natum!

Sed reſtat ingens Quadrupedum cohors,
Inter priores quam ſpecies decet
Locare: numquid reſtat Hyſtrix,
Cardiaco celebris lapillo?

Et, quem ſagittis impenetrabili
Natura circum tegmine muniit,
Tatu; &, cui Formica fraude
Capta famem levat, alter Urſus.

O! quot Rubetæ, quot mihi Glirium
Murûmque claſſes, & quot ab exteris
Teſtudines oris ſuperſunt,
Ordine quæque ſuo locandæ!

Primus merebat præ reliquis cani
Feris Philander, ſollicitiſſimæ
Imago matris, ventre fiſſo
Qui catulos fovet atque nutrit.

Sed hanc & ambit Rana loquax ſedem;
Non illa noſtri climatis incola,
Exuta Piſcem quæ deinceps
Rana manet, moriturque Rana.

Te Rana! Gazæ, Te volo, gloria
Princeps SEBANAE, *quæ vario gradu*
E Piſce naſcens Rana Piſcis
Poſt veterem repetis figuram.

Philoſophiam Pythagoræ Tua
Nobis adumbrat mobilitas. Age!
Hinc ordiamur! Rana filum
Hiſtoriæ prior inchoabit.

Sed oh! quid illâ, quid video tremens,
Pictum in tabellâ? Colla quod arrigit
Ex unico ſeptena trunco,
Quæque ſuo metuenda rictu.

Abnorme monſtrum, progeniem Stygis
Abominandam, Muſa videns riget,
Lyramque dextrâ præ timore
Excutiens, ſtupefacta finit.

Lugduni Batav.
17 $\frac{12}{9}$ 33.

Mutuæ legibus Amicitiæ obſequioſus
cecinit

H. D. GAUBIUS.
Ch: L. L.

Op

Op den

SCHAT-KAMER

Van

NATUURLYKE ZAKEN,

Van den HEERE

ALBERTUS SEBA,

Lidt van de Keizerl. Leopold. Carolin. Akademie; van de Koninkl. Groot-Britann. Societeit, en van de Akademie der Wetenſchappen te Bologne.

Eminet in minimis maximus ipſe Deus.

Die 't luſt Gods wond'ren te beſchouwen,
En zyn gedugte mogentheid,
Wiens Lof de Schepzelen ontvouwen,
Zo verr' het Aardryk zich verſpreid;
Hoeft 't oog alleen niet na den Hemel,
Na Starren, Maan en Zon te ſlaan,
Maar ziet zyn wenſch by 't aards gewemel
Van duizend Schepzels haaſt voldaan;
Die ieders aandagt na zig trekken
Wanneer men hen te regt betragt,
En als zo veel getuigen ſtrekken
Van de onnaſpeurlyke Opper-magt.
Dit zal Heer SEBA ook ontleden,
Nu hy ons 't Kabinet ontſluit
Van zo veel vreemde wonderheden,
En toont wat al uit de aarde ſpruit;
Hoe heerelyk de *Planten* bloejen,
Door ted're vezeltjes gevoed;
Hoe wonderlyk de *Vrugten* groejen,
Daar ieder voor verſtommen moet;
En hoe de Bergen *Mineralen*
Opgeven uit een diepe grip;
Of hoe de gloejende *Koralen*
Ontſpruiten uit een ſteenen Klip:
Of wat al in de diepe gronden,
Of aan het ſtrand der zilte Plas,
By ieder Landſchap word gevonden,
'tZy *Hoorens*, *Schelpen*, of *Gewas*.
Of hoort men van de *Dieren* ſpreken,
Hoe wonder ieder na zyne aart
De jongen teelt en weet te kweken,
't Is de aandagt over dubbelt waard!
Hoe *Krokkedillen*, ſnode *Slangen*,
De *Hagedis*, *Kamelion*,
Het leven uit een Ey ontfangen,
Dat uitgebroeid word door de Zon.
En hoe Natuur niet is gedwongen,
Maar 't Schepzel teelt, na 't haar behaagt,
Blykt uit de *Pipal*, die haar jongen
Als op den rug ter wereld draagt.

* * * * * *

En

En wie verſtomt niet, die de *Wormen*,
Die eerlang kropen, tot de vlugt
Met vleugelen haaſt ziet hervormen,
En ſnorren door den ruime lugt?
Of hoe een *Rups* ſchynd voor onze oogen
Te ſterven, in een *Pop* verkeert,
Daar een *Kapel* uit komt gevlogen,
Met wonder kleuren geſchakeert?
Met kleuren, die 't gezigt verdoven,
En 't oog verwarren door haar gloed,
Wier rang de Kunſt verr' gaat te boven,
Die voor Natuur dus zwigten moet.
Wie kan dit onverrukt beſchouwen!
En buigt niet voor den Schepper neêr?
Wie! wie zal hem den Lof onthouwen!
Die 't al gemaakt heeft tot zyne Eer.
Leer hier dan, dwaze God-verzaker,
Die alles ſtelt als by geval,
De hand erkennen van den Maker,
En Onderhouder van 't Heel-al!
Of kan 't verſteende hart niet buigen
Door 't zien van zo veel wonderheên?
Heer SEBA weet u te overtuigen
Door mond en pen, met zagte reên;
Doorzoek ſlegts deez' geleerde Bladen,
Daar ieder zin met zo veel kragt
U tot een ziels behoud zal raden,
Te bukken voor Gods hoge magt;
Daar zult gy uit de Schepzels leren,
Hoe dat men moet den Schepper eeren.

J. A. van Orsoy.

INDEX

I N D E X
RERUM NATURALIUM,
quæ in
Tomo primo hujus Operis continentur.

B L A D W Y Z E R
der
NATUURLYKE ZAKEN,
Welke in het eerſte Deel van dit Werk voorkomen.

TAB. I.

Num. 1. *Sceleton piri*, Signora *dicti*
Geraamte van een Poir Signoor. Pag. 1
2. *Sceleton piri majoris.*
Geraamte van een groter peer. 2
3. *Sceleton mali Struthei.*
Geraamte van een Queepeer. *ibid.*
4. *Sceleton mali acidi.*
Geraamte van een zuren appel. 3
5. *Sceleton mali dulcis.*
Geraamte van een zoeten appel. *ibid.*
6. *Sceleton Perſici.*
Geraamte van een Perzike. *ibid.*
7. *Os Perſici.*
Perzikeſteen. 4
8. *Sceleton mali Armeniaci.*
Geraamte van een Aprikoos. *ibid.*
9. *Sceleton Pruni Citrini majoris.*
Geraamte van een grote gele Eierpruim. 5
10. *Sceleton Fungi terreſtris.*
Geraamte van een Kampernoelie. *ibid.*

TAB. II.

Num. 1, 2. *Sceleta binarum Raparum, menſe Majo cretarum.*
Geraamtens van twee Rapen, in de maandt May gegroeit. 6
3. *Hordeum cum fructu.*
Een garſtekoorn, met zyne vrucht. *ibid.*
4. *Radix Scorzoneræ fibrata.*
Een Scorzoneerwortel, met zyne veſelen. 7
5. *Radix Becabungæ, officinalis, aquaticæ, folio ſubrotundo.*
Wortel van een Waterbeke-boom, met zyn rondachtig bladt. *ibid.*
6. *Extremus ramulus radicis arboris Piri.*
Uiterſte takje van den wortel van een Peereboom. 8

TAB. III.

Num. 1. *Cucullus naturalis Americanus.*
Natuurlyke monnikskap uit Amerika. *ibid.*
2, 3. *Libellus ex corticibus radicis Malvæ Japonicæ, in ſceleton redactis, compoſitus.*
Boekje uit de baſt van een ontleede Japanſche Malva-wortel. 9
4. *Exuviæ Calicum Malvæ Japonicæ.*
Ontkleede bloem van de Japanſche Kaasjes-bladen-wortel. *ibid.*
5, 6. *Sceleton fructus Americani*, Jupina *dicti.*
Ontkleede Amerikaanſche vrucht, *Jupina* genaamt. *ibid. &c.*
7—10. *Fructus* Quapeba *Americanus.*
Amerikaanſche vrucht, *Quapeba* genaamt. 10
11. *Sceleton folii Clinopodii roſii Alpini.*
Ontkleede blaadtjes van wilde Baſilicum. *ibid.*

TAB. IV.

Num. 1. *Sceleton folii Hederæ arboreæ vulgaris.*
Geraamte van een Klimop-bladt. *ibid.*
2. *Sceleton folii Hederæ arboreæ majoris.*
Geraamte van een groter Klimop-bladt. 11
3. *Sceleton folii Mali Aſſyriæ.*
Geraamte van een Oranje-bladt. *ibid.*
4. *Sceleton folii Citri.*
Geraamte van een Citroen-bladt. *ibid.*
5. *Sceleton folii Populi nigræ.*
't Bladt van een Populierboom in zyn geraamte. 12
6. *Sceleton folii Mali Armeniacæ.*
Afgeſchild bladt van een Aprikozeboom. *ibid.*
7. *Sceleton folii Mali vulgaris.*
Afgeſchild bladt van een Appelboom. *ibid.*
8. *Exuviæ inferiores folii Malini.*
Onderſte vlies van een bladt van een Appelboom. *ibid.*

Num. 9. *Sceleton folii Piri majoris.*
Groot bladt van een Peereboom in zyn geraamte. 12
10. *Folium Hederæ arboreæ, in ſceleton quidem redactum, ſed membranis ſuis etiamnum tectum.*
Bladt van Klimop in zyn volkomen geraamte, en los zittende tuſſchen zyne twee vliezen, zonder dat het een of het ander deeltje gekwetſt is. *ibid.*

TAB. V.

Num. 1. *Sceleton folii Quercûs.*
't Bladt van een Eikenboom in zyn geraamte. 13
2. *Sceleton folii Roſæ pallidæ.*
Geraamte van het bleke dubbelde Rozeboom-bladt. *ibid.*
3. *Sceleton folii Smilacis Africanæ.*
't Bladt van een Afrikaanſchen Ipenboom in zyn geraamte. *ibid.*
4. *Sceleton folii Tiliæ.*
't Bladt van een Lindeboom in zyn geraamte. 14
5. *Sceleta foliorum Lauri.*
Geraamtens van Laauwrier-bladen. *ibid.*
6. *Sceleton folii Jasmini vulgaris, flore albo.*
Geraamte van 't gemene Jasmyn-bladt, daar de witte bloemen aan zitten. *ibid.*
7. *Sceleton folii ſeparati Jasmini vulgaris.*
Midden door geſcheiden geraamte van een Jasmyn-bladt. *ibid.*
8. *Sceleton folii Juglandis.*
Geraamte van het middelſte bladt van een Okkernoteboom. *ibid.*
9. *Sceleton folii Piri*, Signora *dicti.*
't Bladt van een Poir Signoor in zyn geraamte. *ibid.*
10. *Sceleton folii Fagi.*
't Bladt van een Beukeboom in zyn geraamte. *ibid.*

TAB. VI.

Num. 1. *Sceleton folii* Maſſoy, *ex Nova Guinea.*
Geraamte van een *Maſſoy*-bladt, uit Nieuw Guinea. 15
2. *Sceleton folii Aphacæ, Americanæ.*
Ontkleed bladt van een Paardebloem, uit de Spaanſche Weſt-Indiën. *ibid.*
3. *Sceleton folii* Gilala *Amboinenſis.*
Ontkleed bladt van den Amboineeſchen *Gilala*-boom. 16
4. *Sceleton folii* Nati-Schambu.
Geraamte van een *Jambos*-bladt. *ibid.*
5. *Sceleton folii* Bem-Schetti *Orientalis.*
Ontkleed bladt van een Heeſtergewas uit Ooſt-Indië. *ibid.*

TAB. VII.

Num. 1. *Apocynum Portoricenſe.* 17
Apocynum van Porto-Rico.
2. *Nux Americana.*
Amerikaanſch Noteboom-takje. *ibid.*
3. *Siſyrinchium Æthiopicum.*
Ethiopiſch Siſyrinchium. *ibid.*

TAB. VIII.

Num. 1. *Narciſſus Illyricus Liliaceus.*
Lelieachtige Illyriſche Narcis. *ibid.*
2. *Xiphion anguſtifolium, flore ex lateritio rubro & viridi verſicolore.*
Zweerdekens-kruidt met ſmalle bladen, en bloemen van allerhande rode en groene verwen. 18
3. *Xiphion latifolium, caule donatum, flore atropurpurante.*
Zweerdekens-kruidt met brede bladen, op een ſteel ſtaande, en een zwarte purperachtige bloem. *ibid.*
4. *Xiphion*, Porcellana *dictum.*
Zweerdekens-kruidt, *Porcellein* genoemt. *ibid.*
5. *Elleborine prima recentiorum.*
Nieskruidt, 't eerſte ſoort der nieuwe kruidbeſchryvers. *ibid.*

** 2 TAB.

I N D E X.

T A B. IX.

Num. 1. *Euphorbium Afrum, ſpinoſum.*
Afrikaanſche Euphorbium, met doornen bezet 18

2. *Folium ejusdem Euphorbii magnitudine ſua naturali.*
Bladt van het voorgemelde Euphorbium in zyne natuurlyke grootte. *ibid.*

3. *Ficus Aizoides Africana, minor, multicaulis.*
Afrikaanſche, altydt groenende, kleine, veelſteelige, Vyg. *ibid.*

4. *Chamæcriſta Pavonis Braſiliana.*
Braſiliaanſche kleine Paauwenkam, met een enkeld houtje. *ibid.*

5. *Ciſtus, folio Halimi, fœmina.*
Ciſtus-wyfje, met bladen van Zeeporcellein. 19

T A B. X.

Num. 1. *Planta Ceilanica*, Acmella *dicta.*
Ceilonſche plant, genaamt *Akmella.* *ibid.*

2. *Binæ Serpentulæ concinnæ ex inſula Ceilon.*
Twee ſierlyke Slangetjes van Ceilon. *ibid.*

T A B. XI.

Num. 1. Acmella *Ceilanica altera.*
Ander ſoort van de Ceilonſche plant *Akmella.* 20

2. *Binæ Serpentulæ Ceilanicæ, pulcherrimè circulatæ.*
Twee ſierlyke Slangetjes van Ceilon. *ibid.*

T A B. XII.

Num. 1 & 3. *Planta Africana, tuberoſa & bulboſa, Hyacintho affinis.*
Afrikaanſche plant, Knobbel- en bolachtig van wortel, naar de Hyacinth gelykende. *ibid.*

2. *Floſculi plantæ præcedentis.*
Bloemtjes van de voorgaande plant. *ibid.*

3. *Serpens Africana crocea.*
Weſt-Indiſche Saffraan-ſlang. 21

T A B. XIII.

Num. 1. *Lycium Indicum, ſpinis quaternis ad foliorum exortum.*
Doornachtige boom uit Indië, met vier-dubbelde doornen aan den oorſpronk der bladen. *ibid.*

2. *Phyllanthus Americana.*
Weſt-Indiſche Phyllanthos. *ibid.*

3. *Ciſtus Ladanifera Hiſpanica.*
Spaanſche Ciſtus, die het gom *Ladanum* geeſt. *ibid.*

4. *Thlaſpidium fruticoſum, folio Leucoji, ſemperflorens.*
Soort van heeſterachtige, altydt bloejende, wilde Kerſſen, met bladen van Steen-violieren. 22

T A B. XIV.

Num. 1. *Leonurus Capitis Bonæ Spæi.*
Leonurus van de Kaap de Goede Hoop. *ibid.*

2. *Lacertus Africanus concinnus; mas.*
Fraai getekende Afrikaanſche Hagedis; het mannetje. *ibid.*

3. *Lacerta Africana, prioris fœmina.*
Afrikaanſche Hagedis, het wyfje van de voorgaande. *ibid.*

4. *Serpens Africana, ab Hottentottis* Sibon *dicta.*
Afrikaanſche Slang, van de Hottentotten *Sibon* genaamt. *ibid.*

5. *Papiliones duo promontorii Bonæ Spei, de Leonuri floribus eſcam quærentes.*
Twee Papilioenen van de Kaap de Goede Hoop, op de bloemen van de Leonurus aazende. *ibid.*

T A B. XV.

Num. 1. *Pſeudo-Acacia vulgaris; ſive Acacia Americana ſpinoſa.*
Gemene Baſtaard-Slee; of Weſt-Indiſche gedorende Acacia. 23

2. *Serpens Americana corallina.*
Weſt-Indiſche Koraal-ſlang. *ibid.*

3. *Serpens Africana elegantiſſima.*
Wonderſchone Weſt-Indiſche Slang. *ibid.*

T A B. XVI.

Num. 1. *Camomilla Africana, flore luteo, aphyllo, minore, erecta.*
Afrikaanſche Kamille, met gele bloemen, zonder bladtjes, en regt overeind ſtaande. *ibid.*

2. *Planta, è ſemine, ex Africa delato, excreta.*
Plant, uit zaadt, uit Afrika overgebragt, voortgekomen. 24

3. *Bellis Capitis Bonæ Spei Aquatica, Camphorata.*
Water Madelieven van de Kaap de Goede Hoop, naar Kamfer ruikende. *ibid.*

4. *Bellis Africana, flore albo minore.*
Afrikaanſche Madelieven, met een witte kleine bloem. *ibid.*

5. *Campanula Africana humilis, piloſa.*
Lege hairige Klokskens uit Afrika. 25

T A B. XVII.

Num. 1, 2. *Lilio-Narciſſus, Polyanthos, flore incarnato.*
Veel-bloemige Lelie-Narcis, met een lyfkleurige bloem. *ibid.*

3. *Lilio-Narciſſus Japanicus, rutilo flore.*
Japanſche Lelie-Narcis, met een vuur-rode bloem. *ibid.*

4. *Colutea Æthiopica, flore Phœniceo.*
Colutea uit Ethiopië, met bruin-rode bloemen. 26

Num. 5. *Leucojum Africanum majus, cæruleo flore.*
Grote Afrikaanſche Violier, met blaauwe bloemen. 26

T A B. XVIII.

Num. 1. *Ficoides Africana humilis, non ramoſa, &c.*
Lege Ficoides uit Afrika, zonder takken, enz. *ibid.*

2. *Ficoides Africana, Chamæciſti foliis teretibus.*
Afrikaanſche Ficoides, met ronde bladen van de kleine Ciſtus. *ibid.*

3. *Ketmia Ceilanica urens.*
Ceilonſche brandende Ketmia. 27

4. *Geranium Capenſe, tota facie hirſutum.*
Ojevaarsbek van de Kaap de Goede Hoop, geheel ruig. 28

T A B. XIX.

Num. 1. *Ficus Indica, ſeu Opuntia Curaſſavica major.*
Indiaanſche Vyg, of Curaſſauſche grote Opuntia. *ibid.*

2. *Euphorbium, Cerei effigie.*
Euphorbium, naar een Cereus gelykende. 29

3. *Aloë Africana.*
Afrikaanſche Aloë. *ibid.*

4. *Hyacinthus Africanus.*
Afrikaanſche Hyacinth. *ibid.*

5. *Ficoides Africana major, flore flavo.*
Altydt groenende, Afrikaanſche Vyg, met gele bloemen. *ibid.*

6. *Ficoides Africana major, procumbens, triangulari folio.*
Grote, altydt groenende Afrikaanſche Vyg, met een driekantig bladt. *ibid.*

7. *Vipera Africana*, de Nepa *dicta.*
Amerikaanſche Viper, *de Nepa* genaamt. 30

T A B. XX.

Num. 1. *Erica Africana, calyce lanuginoſo.*
Afrikaanſche Heide, met een wolachtige kelk. *ibid.*

2. *Erica Africana pumila, Coris folio.*
Lege Afrikaanſche Heide, met het bladt van Coris. *ibid.*

3. *Erica Africana fruticoſa, foliis minimis.*
Afrikaanſche heeſterachtige Heide, met zeer kleine bladen. *ibid.*

4. *Erica fruticoſa, Capenſis, piloſa.*
Kaapſche heeſterachtige Heide, die haairig is. 31

T A B. XXI.

Num. 1. *Erica Africana, Abietis folio longiore & tenuiore.*
Afrikaanſche Heide, met langer en fyner bladen als die van den Denneboom. *ibid.*

2. *Erica Africana, fruteſcens, Juniperi folio.*
Heeſterachtige Afrikaanſche Heide, met een bladt als van den Jenever-boom. 32

3. *Erica Africana, glabra, fruticoſa, Coris folio.*
Gladde, heeſterachtige, Afrikaanſche Heide, met bladen van Coris. *ibid.*

4. *Erica Africana anguſtifolia, glabra, foliis longis.*
Gladde, ſmal-bladige, Afrikaanſche Heide, met neêrhangende bloemen. *ibid.*

T A B. XXII.

Num. 1. *Jacobæa Capenſis, anguſtifolia, flore luteo.*
St. Jakobskruidt van de Kaap, met ſmalle, gekorvene, bladen, en gele bloemen. 33

2. *Jacobæa Capenſis, flore purpureo, &c.*
St. Jakobskruidt van de Kaap, met purperverwige bloemen, enz. *ibid.*

3. *Jacobæa Capenſis, Malvæ folio.*
St. Jakobskruidt van de Kaap, met bladen van Maluwe. 34

4. *Jacobæa Africana, fruteſcens.*
Heeſterachtig St. Jakobskruidt uit Afrika. *ibid.*

5. *Jacobæa Ceilanica.*
Ceilonſch St. Jakobskruidt. *ibid.*

6. *Ricinoides Africana, arboreſcens.*
Boomachtige, Afrikaanſche, Ricinoides. 35

7. *Centaurium Capenſe minus.*
Kaapſche kleine Centaurie. *ibid.*

8. *Xeranthemum Africanum montanum.*
Berg-Xeranthemum uit Afrika. 36

9. *Ramnus Americana.*
Amerikaanſche Rhamnus. *ibid.*

10. *Oxys Africana trifolia.*
Driebladig Koekoeksbladt uit Afrika. 37

11. *Oxys Africana, flore purpureo, &c.*
Afrikaanſch Koekoeksbladt, met purperverwige bloemen. *ibid.*

12. *Campanula Ceilanica.*
Ceilonſche Klokjens. *ibid.*

T A B. XXIII.

Num. 1. *Aculeoſa Æthiopica.*
Aculeoſa uit Ethiopië. *ibid.*

2. *Aſter, ſeu Doronicum ſaxatile.*
Aſter, of ſteenachtig Doronicum. 38

3. *Elichryſum peregrinum.*
Uitheemſch Elichryſum. *ibid.*

4, 5. *Ricinoides Africanus.*
Afrikaanſche Ricinoides. *ibid.*

6. *Geniſta Æthiopica.*
Ethiopiſche Geniſta. *ibid.*

T A B.

I N D E X.

Num. 2. *Tamandua Mexicana*, Yzquiepatl, *ſeu Vulpecula dicta.*
Mexikaanſche Mieren-eeter, *Yzquiepatl* genaamt. 66

T A B. XLI.

Num. 1. *Ichneumon, ſeu Vulpeculâ Ceilonica.*
Ceilonſch Kwasje. *ibid.*
2. *Cuniculus Americanus.*
Weſt-Indiſch Konyn. 67
3. *Sciurus volans; mas.*
Vliegend Eekhorentje; een mannetje. *ibid.*
4. *Talpa maculata Ooſt-Friſia.*
Bonte Mol, in Ooſt-Vrieslandt gevangen. 68

T A B. XLII.

Num. 1. Ichneumon *de* Yzquiepatl, *ſeu Vulpecula Americana, quæ colore* Maizium *torrefactum æmulatur.*
Ichneumon van *Yzquiepatl*, of Amerikaanſch Vosje, gelykende van koleur naar een gedroogde *Maizium*. *ibid.*
2. Quanhpecotli, *ſeu Felis montana, Americana.*
Quanhpecotli, of wilde Bergkat, uit Amerika. *ibid.*
3. Mazame, *ſeu Cervus cornutus ex Nova Hiſpania.*
Mazame, of Hartebeeſtje uit Nieuw-Spanje. 69
4. *Cervus* Macatlchichiltic, *ſive* Temamacama *dictus.*
Hartebeeſtje, genoemt *Macatlchichiltic*, of *Temamacama*. *ibid.*
5. *Avis* Nochtototl, *colore Paſſeris Hiſpanici.*
Vogel, genaamt *Nochtototl*, van verwe als een Spaanſche Muſch. *ibid.*
6. *Avicula Mexicana, ſeu* Hoitzillin.
Mexikaanſch Vogeltje, of *Hoitzillin*. 70

T A B. XLIII.

Num. 1. *Cerva parvula ex Guinea, rubida, ſine cornibus.*
Klein Hartje uit Guinée, zonder horens. *ibid.*
2. *Cervus juvencus, pergracilis, Africanus.*
Jong Hartje, zeer dun en ſchraal, uit Afrika. *ibid.*
3. *Cervus juvencus, perpuſillus, Guineenſis.*
Zeer klein en jong Guineeſch Hartje. *ibid.*
4. *Vipera Naja, Ceilonica.*
Ceilonſche Adder- of Viperſlang. 71
5. *Vipera Naja, Ceilonica, altera.*
Ander ſoort van Ceilonſche Adderſlang. *ibid.*

T A B. XLIV.

Num. 1. *Serpens Orient., diademate, vel perſpicillo, faciem Hominis repræſentante, inſignita.*
Ooſt-Indiſche Brilſlang, gelykende naar eens menſchen aangezicht. *ibid.*
2. *Cervula Surinamenſis, ſubrubra, albis maculis notata.*
Surinaamſch Hartje, ros geel, getekent met witte vlakken. *ibid.*
3. *Sciurus Virginianus volans.*
Vliegend Eekhorentje, uit Virginië. 72
4. *Scilla officinalis, marina, Callipolitana.*
Zee-Ajuin van Gallipolis. *ibid.*
5. *Thallus Scillae, cum floribus.*
Steel of Bloementop van de Zee-Ajuin. *ibid.*
6. *Cornu Capreoli Americani.*
Hoorn van een Amerikaanſch Steenbokje. 73

T A B. XLV.

Num. 1. *Cervus Africanus, pilo rubro.*
Afrikaanſch Hartebeeſt, met rood hair. *ibid.*
2. *Monſtrum biceps Cervi Africani.*
Wanſchapen tweehoofdig Hartebeeſtje, uit Afrika. *ibid.*
3. *Avis* Ani *Mexicana, caudâ longiſſimâ.*
Mexikaanſche vogel, *Ani* genaamt, met een zeer langen ſtaart. *ibid.*
4. *Eruca nigra, ſpinis albis horrida.*
Gedoornde Rups, zwart en wit van verwe. 74
5. *Mus Mexicanus maculatus.*
Fraaie bonte Mexikaanſche Muis. *ibid.*

T A B. XLVI.

Num. 1. *Hircus Curaſſavicus, cum capella, inter ſe concreti.*
Curaſſauſche Bok, met het Geitje vermengt. *ibid.*
2. *Felis Americanus, catulus, monſtroſus.*
Wandrochtige Amerikaanſche Kat. *ibid.*
3. *Avis Paradiſiaca, Ternatana.*
Paradysvogel van Ternate. *ibid.*
4. *Tithymalus arboreus, Curaſſavicus,* Catini *folio.*
Curaſſauſche boomachtige Wolfsmelk, met bladen gelyk die van den *Cotinus*, of Veruw-loof. 75

T A B. XLVII.

Num. 1. *Cercopithecus, Ceilonicus, ſeu Tardigradus dictus, major.*
Ceilonſche Luiaardt, van het grootſte ſoort. *ibid.*
2, 3. *Sciurus rariſſimus ex Nova Hiſpania, taeniis albis.*
Zeer fraai Eekhorentje uit Nieuw-Spanje, met witte banden. 76
4. *Mus agreſtis, Virginianus, albus.*
Virginiaanſche, witte, Veldmuis. *ibid.*

T A B. XLVIII.

Num. 1. *Felis, capite acuminato, ex Nova Hiſpania.*
Spitshoofdig Katje uit Nieuw-Spanje. *ibid.*
2. *Felis ſylveſtris, Tygrinus, ex Hiſpaniola.*
Wild Tyger-Katje van het eilandt Hiſpaniola. 77

Num. 3. *Simiolus Ceilonicus.*
Ceylonſch Aapje. 77
4. *Muſtela Javanica.*
Javaanſch Weſelkje. *ibid.*
5. *Sciurus Americanus.*
Eekhorentje uit de Spaanſche Weſt-Indiën. 78

T A B. XLIX.

Num. 1. *Erinaceus parvus noſtras.*
Klein inlandſch Stekelzwyn, of Egelvarken. *ibid.*
2. *Idem, ſupino in ſitu, ſubtus conſpiciendus.*
Het zelve dier, van onderen in die gedaante vertoont. *ibid.*
3. *Erinaceus Americanus albus.*
Wit Egelvarken uit Amerika. *ibid.*
4, 5. *Erinacei duo Siberici.*
Twee Egelvarkens uit Siberië. 79

T A B. L.

Num. 1. *Hyſtrix Orientalis criſtata.*
Gepluimt Yzervarken uit Ooſt-Indië. *ibid.*
2. *Aper Indicus Orient.*, Babi Roeſa *dictus.*
Wild varken uit Ooſt-Indië, *Babi Roeſa* genaamt. 80
3. *Caput oſſeum Apri praedicti.*
Hoofdt van het voornoemde Wild varken, in 't geraamte. 81

T A B. LI.

Num. 1. *Porcus aculeatus, ſeu Hyſtrix, Malaccenſis.*
Yzer- of Pennevarken van Malakka. *ibid.*
2. *Porci aculeati Malaccenſes, catuli.*
Jonge Malakſche Pennevarkentjes. *ibid.*
3. *Lapis Porcinus Malaccenſis.*
Galſteen van een Malakſch Pennevarken. 82
4, 5. *Bini lapides ejusdem farinae, quarum prior auro incluſus eſt, alter nudus.*
Twee ſtenen van het zelve ſoort, waar van de eene in goudt ſtaat, en de andere zonder goudt is. *ibid.*
6. *Struthiocamelus Africanus, pullus.*
Jonge Struisvogel uit Afrika. 83
7. *Avis ex Nova Hiſpania*, Yayauhquitototl *dicta.*
Vogel uit de Spaanſche Weſt-Indiën, genaamt *Yayauhquitototl*. 84

T A B. LII.

Num. 1. *Porcus aculeatus, ſylveſtris, Orientalis, ſingularis.*
Byzonder ſoort van gedoornd Stekelvarken uit Ooſt-Indië. *ibid.*
2. *Caudae Hyſtricis extremum, paniculatum.*
Afgeſchild ſtaarteinde van een gedoornd Stekelvarken. 85
3. *Avis Paradiſiaca, Orientalis, ex albo & nigro varia.*
Witte en zwarte Paradysvogel uit Ooſt-Indië. *ibid.*
4. *Serpens minor Americana, Corallina, maculata.*
Kleine gevlakte Koraalſlang uit Amerika. *ibid.*

T A B. LIII.

Num. 1. *Serpens Americana arborea, ſingulari artificio picta, magni aeſtimata.*
Weſt-Indiſche Boomſlang, welke wonderlyk fraai is getekent, en in grote waarde wordt gehouden. *ibid.*
2. *Ramus arboris Ligni Sancti, vel Guajaci.*
Tak van een Pokhoutboom. 86
3. *Alcedo Americana, ſeu Apiaſtra.*
Weſt-Indiſche Ysvogel. 87
4. *Avis* Chiltototl *America, Paſſeris ſpecies.*
Weſt-Indiſche vogel, genaamt *Chiltototl*, zynde een ſoort van een Muſch. *ibid.*
5. *Armodillus ſquamatus, major; ſeu Diabolus Tajovanicus Siamenſium, ex inſula Formoſa.*
Grote geſchobde Armodil, of Siamſche Tajowaanſche Duivel, van het eilandt Formoſa. *ibid.*
6. *Tatu juvenis; ſeu Armodillus minor, Americanus.*
Jong Weſt-Indiſch Schildvarkentje. *ibid.*
7. *Serpens Amphisbœna, Orientalis.*
Tweehoofdige Slang uit Ooſt-Indië. *ibid.*
8. *Serpens minor, Orientalis, caudâ acuminatâ.*
Klein Ooſt-Indiſch Slangetje, met een puntigen ſtaart. 88
9. *Lacertus Americanus.*
Weſt-Indiſche Hagedis. *ibid.*
10. *Locuſta Americana.*
Weſt-Indiſche Sprinkhaan. *ibid.*

T A B. LIV.

Num. 1. *Armodillus ſquamatus, major, Ceilanicus, ſeu Diabolus Tajovanicus dictus.*
Groot geſchubde Ceilonſche Armodil, of Tajowaanſche Duivel. *ibid.*
2. *Vipera Africana convoluta.*
In een gerolde Weſt-Indiſche Adderſlang. 89
3. *Serpens Africana, ex inſula Madera, curſu velociſſima, ruffula.*
Snel lopende, rosachtige, Slang van Madera. *ibid.*
4. *Serpens Africana*, Petola *dicta.*
Guineeſche *Petola*-ſlang. *ibid.*

T A B. LV.

Num. 1. *Veſpertilio, Cato ſimilis, Americanus.*
Weſt-Indiſche Vleermuis, gelykende naar een kat. *ibid.*
2. *Veſpertilio Americanus vulgaris.*
Gemene Weſt-Indiſche Vleermuis. 90

3. *Veſper-*

I N D E X.

Num. 3. *Veſpertilionis Surinamenſis pullus.*
Jonge Vleermuis van Suriname. 90
4. *Avis Americana*, Acolchichi *dicta*, *nigro-lutea.*
Zwart en geel Weſt-Indiſch vogeltje, *Acolchichi* genaamt. *ibid.*
5. *Anguis Americanus elegans.*
Sierlyk Weſt-Indiſch Slangetje. *ibid.*

TAB. LVI.

Num. 1. *Glis volans Ternatanus.*
Vliegende Rat van Ternate. *ibid.*
2. *Veſpertilio Ternatana; fœmina.*
Ternataanſch Vleermuisje; het wyfje. 91
3. *Mas Veſpertilionis præcedentis.*
Het mannetje van de voorgaande Vleermuis. *ibid.*
4. *Serpens Ternatana, eximiè maculata.*
Ongemeen ſchoon gevlakte Slang van Ternate. *ibid.*

TAB. LVII.

Num. 1. *Canis volans Ternatana, Orientalis; fœmina.*
Vliegende hondt van Ternate; het wyfje. *ibid.*
2. *Canis volans; mas.*
Vliegende hondt; het mannetje. 92
3. *Avis germinis* Maizy de Miacatototl, *Braſilienſis.*
Fraai Braziliaanſch vogeltje, *Maizy de Miacatototl* genaamt. *ibid.*
4. *Avicula*, de Pipizton *dicta.*
Vogeltje, gezegt *Pipizton.* *ibid.*
5. *Serpens* Bali-Salan-Boekit, *Ternatana.*
Slang van Ternate, gezegt *Bali-Salan-Boekit.* *ibid.*

TAB. LVIII.

Num. 1. *Canis volans maxima, aurita, fœmina, ex Nova Hiſpania.*
Grote vliegende, langhoofdige, Hondt, of Teef, uit Nieuw-Spanje. *ibid.*
2. *Felis volans Ternatana; fœmina.*
Ternataanſche vliegende Kat; het wyfje. 93
3. *Mas animalis præcedentis.*
Mannetje van het voorgaande dier. *ibid.*

TAB. LIX.

Num. 1. *Avis* Kakatocha, *Orientalis, candidiſſima & ſulphurea.*
Ooſt-Indiſche *Kakatoe*, van een witte en zwavelachtige verwe. 94
2. *Avis de* Cocho, *Pſittaci ſpecies, Mexicana, vario colore.*
Mexikaanſche Perkiet, met verſcheide zeer ſchone verwen. *ibid.*
3. *Avis Mexicana, magnitudine Paſſeris.*
Mexikaanſch vogeltje, van grootte als een Muſch. *ibid.*
4. *Avis* Picicitli, *Braſilienſis, minima.*
Zeer klein Braziliaanſch vogeltje, genaamt *Picicitli.* 95
5. *Avis Americana Colubritis.*
Allerkleinſte ſoort van vogeltjes uit Amerika. *ibid.*

TAB. LX.

Num. 1. *Avis Paradiſiaca, Orientalis, nigra.*
Zwarte Ooſt-Indiſche Paradysvogel. *ibid.*
2, 3. *Avis Paradiſiaca, Orientalis, vario colore elegantiſſima.*
Wonder ſierlyk Paradysvogeltje uit Ooſt-Indië. *ibid.*
4. *Pſittacus criſtatus ex inſula Boetonenſi.*
Gekuifde Perkiet van het Boetonſche eilandt. 96
5. *Avicula de* Guitguit, *ex inſula Cuba.*
Vogeltje *Guitguit* van het eilandt Cuba. *ibid.*
6. *Avicula de* Tatao, *Mexicana, variis coloribus picta.*
Mexikaanſch vogeltje, *Tatao*, met verſcheide verwen getekent. *ibid.*
7, 8. *Avicula Mexicana de* Chichiltototl.
Mexikaanſch vogeltje *Chichiltototl.* *ibid.*

TAB. LXI.

Num. 1. *Avis* Hoexotototl.
Vogel, genaamt *Hoexotototl.* *ibid.*
2. *Aquila minor, ſpecies Corvi*, Ytzquauhtli *dicta, ex Nova Hiſpania.*
Kleine Arendt, een ſoort van Raven, genaamt *Ytzquauhtli*, uit Nieuw-Spanje. 97
3. *Avis* Ocotzinitzcan, *Columbæ magnitudine.*
Vogel, genaamt *Ocotzinitzcan*, van grootte als een Duif. *ibid.*
4. *Mellivora Avis, criſtata, ex Nova Hiſpania.*
Zeer fraai gekuift rood Honingvogeltje uit de Spaanſche Weſt-Indiën. *ibid.*
5. *Avis* Hoitzillin, Papilio *vocata, colore cœruleo & nigro venuſtiſſima.*
Papilion-vogeltje, *Hoitzillin* genaamt, van verwe hemelsblaauw en zwart. *ibid.*

TAB. LXII.

Num. 1. *Serpens* Phyticus, *Africanus, prodigioſus, ab indigenis Divino honore cultus.*
Ongemene *Phytiſche* Slang, uit Afrika, aan welke door de inwoonders van het landt Goddelyke eer wordt bewezen. *ibid.*
2. *Serpens* Phyticus, *Orientalis, alter*, Gerende *dictus.*
Ander ſoort van *Phytiſche* Slang, *Gerende* genaamt. 98
3. *Avis Porphyrio, Amboinenſis, ſeu Ardea rubra, Corallina*, Ibidis *ſpecies.*
Schone Koraal-rode Reiger van Ambon, een ſoort van de *Ibex.* *ibid.*

Num. 4. *Avicula Amboinenſis canora.*
Aangenaam zingend vogeltje van Ambon. 99

TAB. LXIII.

Num. 1. *Avis Paradiſiaca Aroeſiaca, maxima; mas.*
Grootſte ſoort van Aroeſche Paradysvogel; het mannetje. *ibid.*
2. *Avis præcedentis fœmina.*
Het wyfje van den voorgaanden vogel. *ibid.*
3. *Avis* Tſioei *Indica Orientalis.*
Vogel, genaamt *Tſioei*, uit Ooſt-Indië. 100
4. *Alcedo Amboinenſis, criſtata.*
AmbonſcheYsvogel, met een fraaie top op zyn hooſdt. *ibid.*

TAB. LXIV.

Num. 1. *Avis* Ococolin, *ſeu Perdix montana, Mexicana.*
Vogel *Ococolin*, of Mexikaanſch Berg-veldhoen. *ibid.*
2. *Ardea Mexicana, ſeu Avis* Xoxouquihaactli.
Mexikaanſche Reiger, of *Xoxouquihaactli.* *ibid.*
3. *Ardea Mexicana altera.*
Ander ſoort van Mexikaanſchen Reiger. *ibid.*
4. *Avis* Cocho, *Pſittaci Mexicani ſpecies.*
Vogel *Cocho*, een ſoort van een Mexikaanſchen Parekiet. 101
5. *Merula Mexicana.*
Mexikaanſche Meerel. *ibid.*
6. *Pica Mexicana.*
Mexikaanſche Exter. *ibid.*

TAB. LXV.

Num. 1. *Avis Mexicana grandis, rubra, Paſſeris ſpecies.*
Grote, rode, Mexikaanſche Muſch. *ibid.*
2. *Ardeæ Mexicanæ ſpecies ſingularis.*
Byzonder ſoort van Mexikaanſchen Reiger. *ibid.*
3. *Avicula Mexicana, Cyaneo colore venuſtiſſima.*
Zeer ſierlyk blaauw vogeltje, gelyk de blaauwe Korenbloemen. 102
4. *Turdus niger Mexicanus.*
Zwarte Mexikaanſche Leiſter. *ibid.*

TAB. LXVI.

Num. 1. *Pica Braſilienſis.*
Braſiliaanſche Exter. *ibid.*
2. *Cuculus Braſilienſis, venuſtiſſimè pictus.*
Schoon getekende, gekuifde, Braziliaanſche Koekoek. *ibid.*
3. *Avis Paradiſiaca, Americana, elegantiſſima.*
Zeer fraaie Weſt-Indiſche Paradysvogel. *ibid.*
4. *Hirundo marina, indigena.*
Inlandſche Zee-zwaluw. *ibid.*
5. *Fringilla Braſilienſis.*
Braziliaanſche Vink. 103

TAB. LXVII.

Num. 1. *Phœnicopterus Americanus.*
Weſt-Indiſche Flaman. *ibid.*
2. *Avis* Motmot, *Braſilienſis, coloris ſpadicei.*
Schone Kaſtanie-bruine vogel uit Brazil, genaamt *Motmot.* *ibid.*
3. *Paſſer Americanus.*
Weſt-Indiſche Muſch. 104
4. *Alcedo criſtata Orientalis, elegantiſſimè picta.*
Fraai gekoleurde Ooſt-Indiſche Ysvogel, met een vederboſchje op het hooſdt. *ibid.*

TAB. LXVIII.

Num. 1. *Nidus Avis Mexicanæ*, Perkiet Cocho *dictæ.*
Het neſt van den Mexikaanſchen vogel, *Perkiet Cocho* genaamt. *ibid. &c.*
2. *Nidus Avis* Hoitzitzillin, *Americanæ.*
Het neſt van den Weſt-Indiſchen vogel *Hoitzitzillin.* 106
3. *Nidus Avis Mexicanæ*, Guira *dictæ.*
Het neſt van den Mexikaanſchen vogel, *Guira* genaamt. 107
4–9, & 11, 12. *Nidorum Americanorum aliæ ſpecies.*
Andere ſoorten van Amerikaanſche Vogelneſten. *ibid. &c.*
10. *Carduelis Mexicana, cum nido.*
Mexikaanſche Diſtelvink, met zyn neſt. 108
13. *Nidus minimæ omnium hactenus cognitarum Avium ſpeciei.*
Neſtje van het allerkleinſte vogeltje, dat 'er bekend is. 109
14. *Nidus Aviculæ Braſilienſis.*
Neſtje van een klein vogeltje uit Brazil. *ibid.*

TAB. LXIX.

Num. 1, 2. *Binæ Araneæ maximæ Ceilonicæ, inſigne gerentes.*
Twee der grootſte ſoorten van Spinnen, van Ceilon, een ſchildt op den rug dragende. *ibid.*
3. *Aranea Americana.*
Weſt Indiſche Spinnekop. 110
4. *Aranea Africana.*
Afrikaanſche Spin. *ibid.*
5. *Avis Ceilonica omnicolor.*
Ceilonſche vogel met allerhande koleuren. *ibid.*
6. *Ramus* Faſnoki, *ſeu* Namra, *Japonica.*
Tak van *Faſnoki*, of *Namra*, van Japan. 111
7. *Formicæ maximæ Americanæ.*
Allergrootſte ſoort van Weſt-Indiſche Mieren. *ibid.*

* * * * 2 8. *For-*

I N D E X.

Num. 8. *Formicæ volantes Americanæ.*
Vliegende Mieren uit Amerika. 111

TAB. LXX.

Num. 1, 2. *Scorpio maximus Braſilienſis.*
Braſiliaanſche Scorpioen van het grootſte ſoort. *ibid.*
3. *Scorpio Braſilienſis, caudâ bifidâ.*
Braſiliaanſche Scorpioen met twee ſtaarten. 112
4. *Scorpio Ceilonicus.*
Ceilonſche Scorpioen. *ibid.*
5. *Scorpio Surinamenſis.*
Surinaamſche Scorpioen. *ibid.*
6. *Duo Scorpiones Africani, mas & fœmina.*
Twee Afrikaanſche Scorpioenen, een mannetje en een wyfje. *ibid.*
7, 8. *Scorpiones duo Africani, ex Guinea.*
Twee Scorpioenen uit Afrika, van de kuſten van Guinea. *ibid.*
9, 10. *Scorpionum minima ſpecies, è tractu Tyrolenſi & Italia proveniens.*
Kleinſte ſoort van Scorpioenen, komende uit Tyrol en Italië. *ibid.*
11. *Scorpionum omnium minimi, in Hollandia.*
Allerkleinſte ſoort van Scorpioenen, in Hollandt vallende. *ibid.*
12. *Vipera Indica ex Java.*
Adderſlang van Java. 113
13. *Acacia cornuta Indiæ Orientalis.*
Gehoornde Ooſt-Indiſche Acacia. *ibid.*

TAB. LXXI.

Num. 1. *Rana Americana veſicaria.*
Weſt-Indiſche Blaas- of Windbuidel-Kikvorſch. *ibid.*
2. *Rana Americana, mas prioris.*
Mannetje van de voorgaande Weſt-Indiſche Kikvorſch. *ibid.*
3. *Rana Surinamenſis.*
Surinaamſche Kikvorſch. 114
4, 5. *Rana Surinamenſis marmorata.*
Gemarmerde Surinaamſche Kikvorſch. *ibid.*
6, 7. *Bufo Braſilienſis, margaritis veluti conſperſus,* Aquaqua *dictus.*
Braſilſche Padt, als met pareltjes beſtrooit, en genaamt *Aquaqua.* *ibid.*
8. *Bufo Braſilienſis, granis veluti conſperſus.*
Braſilſche Padt, gegrynt, of als geparelt. *ibid.*
9. *Bufo Braſilienſis, minor, maculatus.*
Kleiner, gevlakte, Brazilſche Padt. 115

TAB. LXXII.

Num. 1. *Bufo cornutus & ſpinoſus, Virginianus; mas.*
Gehoornde en gedoornde Virginiaanſche Padt; het mannetje. *ibid.*
2. *Fœmina Bufonis prioris.*
Het wyfje van de voorgaande Padt. *ibid.*
3. *Rana Virginiana exquiſitiſſima.*
Ongemeen ſierlyke Kikvorſch uit Virginië. *ibid.*
4. *Rana Virginiana altera.*
Andere Kikvorſch uit Virginië. *ibid.*
5. *Lacerta Virginiana lepida.*
Aardig Virginiaanſch Hagedisje. 116
6. *Serpens Virginiana, maculis notata.*
Virginiaanſche gevlakte Slang. *ibid.*
7. *Avis Virginiana, Phœnicea, de Atototl dicta.*
Virginiaanſch purperverwig vogeltje, genaamt *Atototl.* *ibid.*
8. *Alga marina, Africana, foliis oblongis & ſpinoſis.*
Afrikaanſch Zeemos, met langwerpige, gedoornde, bladen. *ibid.*
9. *Alga marina, Africana, altera, ramoſa,* Millefolii *foliis.*
Afrikaanſch Zeemos van een ander ſoort, vol takjes, en blaadtjes, als die van *Millefolium*, of Duizendbladt. *ibid.*

TAB. LXXIII.

Num. 1, 2. *Bufo Braſilienſis, de Aguaquaquan dictus.*
Padt uit Brazil, genaamt *Aguaquaquan.* *ibid.* &c.
3. *Rana Braſilienſis.*
Braſiliaanſche Kikvorſch. 117
4. *Vermis aquaticus Braſilienſis, Millepedæ ſpecies.*
Braſiliaanſche Zeeworm, gelykende naar een Duizendbeen. *ibid.*
5. *Erica Africana, flore rubro.*
Afrikaanſche Hei, met een rood bladt. *ibid.*
6. *Erica Africana altera, folio minutiſſimo.*
Ander ſoort van Afrikaanſche Hei, met kleine bladeren. *ibid.*

TAB. LXXIV.

Num. 1. *Rana Braſilienſis, orbicularis, Pipæ ſpecies.*
Braſiliaanſche, rond gebuikte, Kikvorſch, een ſoort van Pipa. *ibid.*
2. *Rana piſcatrix, Americana, marina, ex Curaſſoa.*
Zee-padt, of Zee-kikvorſch, van Curaçao, in Weſt-Indië. 118
3. *Rana Piſcatrix Americana.*
Viſch-kikvorſch uit Amerika. *ibid.*
4. *Rana Piſcatrix, Americana, cornuta, ſpinoſa.*
Viſch-kikvorſch uit Weſt-Indië, met een gedoornden hoorn op den neus. *ibid.*
5. *Pullus Ranæ Piſcatricis præcedentis.*
Jong van de voorgaande Viſch-kikvorſch. *ibid.*

Num. 6. *Rana Piſcatrix, Americana, quarta.*
Vierde ſoort van Amerikaanſche Zeepadt. 119
7. *Pullus Ranæ Piſcatricis quartæ.*
Jong van het vierde ſoort van Zeepadt. *ibid.*

TAB. LXXV.

Num. 1. *Rana maxima Virginiana, eximia, rara; fœmina.*
Ongemeen grote en rare Virginiſche Kikvorſch; het wyfje. *ibid.*
2. *Lacerta Virginiana, maculis & flammis adornata.*
Virginiſche grote en langſtaartige Hagedis. *ibid.*
3. *Serpens Virginiana, Ranis veſcens.*
Virginiſche Kikvorſch-ſlang. 120
4. *Rana Virginiana vulgaris.*
Gemene Virginiſche Kikvorſch. *ibid.*
5. *Chamæcriſta Pavonis, Americana, ſiliquoſa.*
Amerikaanſch Struikgewas, met blaadtjes. *ibid.*

TAB. LXXVI.

Num. 1. *Rana marina Americana, rara; mas.*
Rare Virginiſche Kikvorſch; een mannetje. *ibid.*
2. *Lacerta Virginiana, de Taletek dicta.*
Virginiſche *Taletek*-Hagedis. 121
3. *Clematis Daphnoides, major; ſive Laureola arboreſcens, Americana.*
Soort van de grote Vinkoorde, of Maagdenpalm, uit Weſt-Indië. *ibid.*

TAB. LXXVII.

Num. 1. *Bufo, ſive Pipa, Americana, ova quamplurima in dorſo habens; fœmina.*
Soort van Amerikaanſche Padde, hebbende vele eiertjes op den rug; zynde een wyfje. *ibid.*
2. *Pipa Americana ſecunda; fœmina.*
Twede ſoort van Pipa uit Amerika; een wyfje. 122
3. *Pipa Americana tertia; fœmina.*
Derde ſoort van Amerikaanſche Pipa; een wyfje. *ibid.*
4. *Pipal Americanus maximus; mas.*
Pipal, of mannetje van het voorgaande ſoort. *ibid.*

TAB. LXXVIII.

Num. 1. *Generatio & transmutatio Ranarum Europæarum.*
Voortteling en verandering der Europiſche Kikvorſchen. 123 &c.
2. *Generatio & transmutatio Ranarum Aſiaticarum.*
Voortteling en verandering der Aſiatiſche Kikvorſchen. 124
3. *Transmutatio Ranarum Americanarum in piſces.*
Verandering der Amerikaanſche Kikvorſchen in viſſchen. 125

TAB. LXXIX.

Num. 1, 2. *Teſtudo terreſtris, Amboinenſis, minor.*
Klein Ambonſch land-Schildpadtje. 126
3. *Teſtudo terreſtris, Ceilonica, elegans, minor.*
Zeer ſierlyk Ceilonſch Schildpadtje. *ibid.*
4–6. *Teſtudinis marinæ, Americanæ, pulli.*
Jongen van de Amerikaanſche zee-Schildpadden. 127
7. *Ovum Teſtudinis cum fœtu.*
Schildpads-ei met zyn vrucht. *ibid.*
8. *Ovum Teſtudinis, ſpeciei mediocris, ex America.*
Volkomen ei van een middelſoort Schildpadt uit Amerika. *ibid.*

TAB. LXXX.

Num. 1. *Teſtudo major terreſtris Americana,* Mydas *dicta.*
Grote land-Schildpadt uit Amerika, genaamt *Mydas.* *ibid.* &c.
2. *Teſtudo terreſtris Braſilienſis.*
Braſiliaanſche land-Schildpadt. 129
3. *Teſtudo terreſtris altera Braſilienſis.*
Andere Braſiliaanſche land-Schildpadt. *ibid.*
4. *Teſtudo terreſtris Ceilonica minor.*
Klein Ceilonſch Schildpadtje. *ibid.*
5. *Teſtudo ex Nova Hiſpania.*
Schildpadt uit Nieuw-Spanje. *ibid.*
6. *Teſtudo terreſtris Braſilienſis.*
Nog een land-Schildpadt uit Brazil. *ibid.*
7. *Teſtudo terreſtris Amboinenſis.*
Land-Schildpadt uit Ambon. 130
8. *Teſtudo minor Amboinenſis.*
Klein Ambonſch Schildpadtje. *ibid.*
9. *Teſtudo marina Americana.*
Weſt-Indiſch zee-Schildpadtje. *ibid.*

TAB. LXXXI.

Num. 1. *Millepeda noſtras.*
Inlandſche Duizendbeen. *ibid.*
2. *Millepeda Surinamenſis.*
Surinaamſche Duizendbeen. *ibid.*
3. *Millepedæ Africanæ.*
Afrikaanſche Duizendbenen. *ibid.*
4. *Millepeda major ex Nova Hiſpania.*
Grote Duizendbeen uit Nieuw-Spanje. 131
5. *Millepeda omnium maxima.*
Allergrootſte ſoort van Duizendbeen. *ibid.*
6. *Millepeda minor, ad ſomnum compoſita.*
Kleiner ſoort van ſlapende Duizendbeen. *ibid.*
7. *Millepeda marina Amboinenſis.*
Ambonſche zee-Duizendbeen. *ibid.*

8. *Mille-*

INDEX.

Num. 8. *Millepeda marina Belgica.*
Hollandſche zee-Duizendbeen. 132
9. *Serpens lemniſcata, venuſtiſſima, Americana.*
Uitnemend ſchone Strikſlang uit de Spaanſche Weſt-Indiën. ibid.

TAB. LXXXII.

Num. 1. *Chamæleo Mexicanus, ſeu* Cuapapalcatl.
Mexikaanſche Kameleon, of *Cuapapalcatl.* ibid.
2. *Chamæleo ex Amboina.*
Kameleon uit Ambon. 133
3. *Chamæleo Ceilonicus, ſubcrocei coloris.*
Ceilonſche Kameleon, licht- of Saffraangeel van verwe. ibid.
4, 5. *Chamæleontes, pulli, Amboinenſes, mas & fœmina.*
Twee jonge Kameleons van Ambon, een mannetje en een wyfje. 134
6. *Sceleton Chamæleontis.*
Geraamte van een Kameleon. ibid.

TAB. LXXXIII.

Num. 1, 2. *Lacertus orbicularis, ſive* Tapayaxin, *ex Nova Hiſpania.*
Rond-gebuikte Hagedis, of *Tapayaxin*, uit Nieuw-Spanje. ibid.
3. *Serpens Guineënſis rariſſima, ſupra fuſci, infra albi coloris,* Millio *dicta.*
Zeer rare Guineeſche Slang, bruin rood van boven, en wit van onderen, genaamt *Millio.* ibid.
4. *Chamæleo ex Africa, colore nigricante, at pectine albo ſupra dorſum decoratus.*
Afrikaanſche Kameleon, van een zwartachtige verwe, en verſierd over den kop met een witten kam. ibid.
5. *Chamæleo Promontorii Bonæ Spei, cæruleo alboque colore, marmoris inſtar, variegatus.*
Kameleon van de Kaap de Goede Hoop, licht blaauwachtig, met wit gemarmert. 135

TAB. LXXXIV.

Num. 1. *Serpens Americana Amphisbæna.*
Weſt Indiſch Slangetje met een ſtompen ſtaart. ibid.
2. *Serpens,* Dryinus *dictus, Americanus.*
Stinkſlang, of Eikeſlang, uit Weſt-Indië. ibid.
3. *Lacertus Africanus, caudâ ſpinoſâ; mas.*
Afrikaanſche Hagedis, met een ſtekeligen ſtaart; het mannetje. 136
4. *Lacerta Africana, fœmella prioris.*
Het wyfje van de voorgaande Afrikaanſche Hagedis. ibid.

TAB. LXXXV.

Num. 1. *Serpens Porphyrius Braſilienſis.*
Braſiliaanſche, ſchoon gemarmerde, Slang. ibid.
2. *Lacerta Americana maculata.*
Weſt-Indiſche gevlakte Hagedis. ibid.
3. *Lacerta Americana, minor, cærulea,* Argus *dicta.*
Blaauw Hagedisje uit de Spaanſche Weſt-Indiën, *Argus* genaamt. ibid.
4. *Lacerta Americana major.*
Grote Weſt-Indiſche Hagedis. 137

TAB. LXXXVI.

Num. 1. *Serpens ex Mauritania, ſingulari tæniarum apparatu decora.*
Byzonder ſierlyke en fraai gebandeerde Slang uit Mauritanië. ibid.
2. *Serpens* Cæcilia *ex Mauritania.*
Cecilia, of blinde Slang van Mauritanië. ibid.
3. *Serpens puſilla, elegans, Mauritana.*
Klein ſierlyk Slangetje uit Morenlandt. ibid.
4. *Lacertus ſtellatus Mauritanus; mas.*
Geſternde Hagedis uit Morenlandt; een mannetje. 138
5. *Lacerta Mauritana, prioris fœmella.*
Wyfjes Hagedis van de voorgaande uit Morenlandt. ibid.
6. *Lacerta, marmoris in modum variegata, Mauritana.*
Gemarmerde Hagedis uit Mauritanië. ibid.

TAB. LXXXVII.

Num. 1–3. *Serpentes Braſilienſes permiræ.*
Braſiliaanſche Slangen van eene wonderlyk ſchone tekening. ibid. &c.
4, 5. *Lacertæ eximiæ ex inſula S. Euſtachii.*
Zeer ſchone Hagediſſen van het eilandt St. Euſtathius. 139
6. *Salamandra rara ex inſula S. Euſtachii.*
Seldzame Salamander van het eilandt St. Euſtathius. ibid.
7. *Elichryſum Africanum, flore Senecionis aureo, umbellato, foliis anguſtiſſimis.*
Afrikaanſche Elichryſum, met bloemen gelyk de Kruiswortel, maar boven aan het kroontje als verguld, met lange, zeer ſmalle, blaadtjes. ibid.
8. *Elichryſum Africanum, flore Citrino, foliis ſerratis.*
Afrikaanſche Elichryſum, met kleine, Citroenverwige, bloemtjes. ibid.

TAB. LXXXVIII.

Num. 1. *Lacerta Surinamenſis, dorſo dilutè cæruleo, cauda tenui, longiore.*
Surinaamſche Hagedis, zynde op haar rug licht blaauw, en hebbende een langen, dunnen, ſtaart. ibid.

2. *Lacerta Surinamenſis major,* Ameira *dicta.*
Grote Surinaamſche Hagedis, genoemt *Ameira.* 140
3. *Serpens Americana groſſa, verſicolor.*
Dikke, gemarmerde, Slang uit Weſt-Indië. ibid.
4. *Lacerta Americana, cum cauda longiſſima,* Temapara *dicta.*
Weſt-Indiſche Hagedis, met een langen ſtaart, genaamt *Temapara.* ibid.

TAB. LXXXIX.

Num. 1. *Lacerta Mexicana ſtrumoſa, poſticâ capitis parte parvum pectinem gerens.*
Mexikaanſche Krop-Hagedis, met een klein kammetje achter op het hoofdt. ibid.
2. *Lacerta Mexicana ſtrumoſa altera,* Tecoixin *dicta.*
Ander ſoort van Mexikaanſche Krop-Hagedis, *Tecoixin* genaamt. 141
3. *Lacerta Americana.*
Weſt-Indiſche Hagedis. ibid.
4, 5. *Salamandra aquatica Americana.*
Weſt-Indiſche water-Salamander. ibid.

TAB. XC.

Num. 1. *Eruca, ſeu Scolopendra marina, corallina, multipes.*
Koraalachtige, veelvoetige, Zeerups.
2. *Eruca marina altera multipes.*
Andere veelvoetige Zeerups. 142
3. *Eruca marina minor, multipes.*
Kleiner ſoort van veelvoetige Zeerups. ibid.
4. *Scolopendra marina longiſſima.*
Langſte ſoort van Zeerups. ibid.
5. *Pediculi Ceti.*
Walviſch-luizen. ibid.
6. *Pediculi marini Groenlandiæ.*
Zeeluizen uit Groenlandt. 143
7. *Lacerta Tigrina Ceilonica, caudâ bifidâ.*
Ceilonſche Hagedis met een gegaffelden ſtaart. ibid.
8. *Bellis Camphorifera, Africana, aquatica, flore albo.*
Afrikaanſche Water-Madelieven, met een witte bloem. ibid.

TAB. XCI.

Num. 1. *Lacertus Americanus ex Rio de Janeyro, inſignibus venuſtus; mas.*
Wapendrager Hagedis van Rio de Janeyro; het mannetje. ibid.
2. *Lacerta, prioris fœmella.*
Het wyfje van de voorgaande Hagedis. 144
3. *Lacerta Braſilienſis,* Taraguira *incolis vocata.*
Braſiliaanſche Hagedis, door de inwoonders van het landt *Taraguira* genaamt. ibid.
4. *Lacerta Braſilienſis,* Tecunhana *dicta.*
Braſiliaanſche Hagedis, genaamt *Tecunhana.* ibid.
5. *Serpens Braſilienſis,* Laphiati *dicta, elegantiſſimè picta.*
Braſiliaanſche, fraai getekende, Slang, genaamt *Laphiati.* ibid.

TAB. XCII.

Num. 1. *Lacerta Braſilienſis,* Tejuguacu *dicta.*
Hagedis uit Brazil, genaamt *Tejuguacu,* ibid.
2. *Lacerta Orientalis ſtellata.*
Geſternde Hagedis uit Ooſt-Indië. 145
3. *Lacerta peregrina Braſilienſis, caudâ bifurcatâ.*
Vremd ſoort van Hagedisje, met twee ſtaarten, uit Brazil. ibid.
4. *Lacerta Guineënſis.*
Hagedis van Guinea. ibid.
5. *Lacerta Americana venuſtiſſima.*
Zeer fraaie Weſt-Indiſche Hagedis. ibid.

TAB. XCIII.

Num. 1. *Lacerta Arabica verſicolor,* Galeotes *dicta.*
Arabiſche Hagedis van verſcheide koleuren, genaamt *Galeotes.* ibid.
2. *Lacerta Ceilonica, lemniſcata, & pectinata, cærulea,* Kolotes, & Askalabotes *Græcis dicta.*
Ceilonſche Hagedis, het *blaauw Kemphaantje*, of *Slangen-vechter*, en van de Grieken *Kolotes* en *Akalabotes* genaamt. 146
3. *Salamandra, Lacertæ æmula, Americana, caudâ craſſâ, nodoſâ.*
Weſt-Indiſche Salamander, met een dikken knopigen ſtaart, naar een Hagedis gelykende. ibid.
4. *Lacertus Ophiomachus, pectinatus & aculeatus, ſpecies Draconis, Braſilienſis.*
Braſiliaanſche gedoornde en draakachtige Hagedis, of Slangen-vechter. ibid.
5. *Clematis Americana, flore Jaſmini, Piri foliis.*
Rankgewas uit Weſt-Indië, met een bloem als Jasmyn, en bladen als van een Peereboom. ibid.
6. *Clematidis Americanæ alia ſpecies, foliis longioribus.*
Ander ſoort van Weſt-Indiſche Vinkoorde, met langer bladen. ibid.

TAB. XCIV.

Num. 1. *Lacerta Amboinenſis elegantiſſima; fœmina.*
Ongemeen ſchone Ambonſche Hagedis, het wyfje. 147
2. *Mas Lacertæ prioris.*
Het mannetje van de voorgaande Hagedis. ibid.
3. *Lacerta Amboinenſis altera; fœmina.*
Andere Ambonſche Hagedis, een wyfje. ibid.

4. La-

I N D E X.

Num. 4. *Lacerta Ceilonica, criſtata & pectinata.*
Ceilonſche Hagedis gekuiſt en gekamt. 147
5. *Lacerta Ceilonica, hiante ore, ſupina.*
Ceilonſche Hagedis, gapende, en op den rug leggende vertoont. 148
6. *Lacertæ Americanæ ſceleton.*
Geraamte van een Weſt-Indiſche Hagedis. *ibid.*
7. *Serpens Ceilonica elegantiſſima.*
Zeer ſchone Ceilonſche Slang. *ibid.*
8. *Serpens Ceilonica minor, amœna.*
Klein aardig Slangetje van Ceilon. *ibid.*
9. *Ovum Serpentis Ceilonicæ, cum pullo.*
Ei van een Ceilonſche Slang, met het jong. *ibid.*

TAB. XCV.

Num. 1. *Lacertus Americanus, pectinatus & ſtrumoſus; ſeu Leguana.*
Gekamde of getande Hagedis uit de Weſt-Indiën, genaamt *Krop-Leguaan.* 149
2. *Lacerta, ſeu Leguana, Surinamenſis, pectinata & ſtrumoſa, cærulea.*
Blaauwe Surinaamſche, gekamde, Krop-Leguaan. *ibid.*
3. *Lacertus Ceilonicus Amphibius, ſeu Leguana,* Soa Ajer *dicta; mas.*
Ceilonſche Hagedis, of Leguaan, genoemt *Soa Ajer;* een mannetje. *ibid.*
4. *Lacerti prioris fœmina.*
Het wyfje van de voorgaande Hagedis. 150
5. *Serpens Ceilonica,* Javara Epheba *dicta.*
Ceilonſche Slang, genaamt *Javara Epheba.* *ibid.*

TAB. XCVI.

Num. 1. *Lacerta* Tecuixin *minor, ſeu* Teiuguacu, *Novæ Hiſpaniæ.*
Hagedis uit de Spaanſche Weſt-Indiën, genaamt de kleine *Tecuixin*, of *Teiuguacu.* *ibid.*
2. *Lacerta* Tecuixin, *ſeu* Teiuguacu *altera.*
Andere Hagedis, genaamt *Tecuixin*, of *Teiuguacu.* *ibid.*
3. *Lacerta* Teiuguacu *maxima.*
Grootſte ſoort van *Teiuguacu*-Hagediſſen. 151
4. *Leguana pectinata & ſtrumoſa Aſiatica.*
Krop-Leguaan uit Ooſt-Indië. *ibid.*
5. *Leguana minor ex inſula Formoſa.*
Kleine Leguaan van het eilandt Formoſa. *ibid.*
6. *Lacerta ſaxatilis, capite craſſo & brevi, terreſtris, Salamandræ æmulo, linguâ craſſâ.*
Soort van berg-Hagedis, met een kort, dik, hoofdt, gelykende naar de land-Salamander, met een dikke tong. *ibid.*

TAB. XCVII.

Num. 1. *Lacerta* de Taletec, *ex Nova Hiſpania, minor, ſive* Tamacolin *dicta.*
Hagedisje *de Taletec*, uit de Spaanſche Weſt-Indiën, ook *Tamacolin* genaamt. *ibid.*
2. *Lacerta major,* Tilcuetzpallin *in Nova Hiſpania dicta.*
Grote Hagedis, door de Spanjaarden *Tilcuetzpallin* genaamt. 152
3. Leguana Senembi, *in N. Hiſpania* Tamacolin *dicta.*
De *Senembi-Leguaan*, in de Spaanſche Weſt-Indiën *Tamacolin* genaamt. *ibid.*
4. *Lacerta Braſilienſis,* Quetzpaleo, *caudâ annulutâ & ſpinoſâ.*
Braſiliaanſche Hagedis, genaamt *Quetzpaleo*, met een dunnen puntigen ſtaart. *ibid.*
5. *Lacerta Mexicana,* Cutezpallin *dicta, elegantiſſima.*
Fraaie Mexikaanſche Hagedis, *Cutezpallin* genaamt. 153

TAB. XCVIII.

Num. 1. *Lacertus Amboinenſis, pectinatus & ſtrumoſus, maximus,* Senembi & Iguana *dictus.*
Grootſte Krop-Leguaan van Ambon, genaamt *Senembi* en *Iguana.* *ibid.*
2. *Lacerta,* Ameira *dicta, ex Nova Hiſpania.*
Weſt-Indiſche Hagedis, genaamt *Ameira.* 154
3. *Lacerta Braſilienſis,* Taraguico Aycuraba *dicta.*
Hagedis uit Brazil, genaamt *Taraguico Aycuraba.* *ibid.*

TAB. XCIX.

Num. 1. *Lacerta* Teiuguacu, *Americana, maxima,* Sauvegarde *dicta.*
Zeer grote, gemarmerde, *Teiuguacu*-Hagedis, genaamt *Sauvegarde*, uit Weſt-Indië. *ibid.*
2. *Lacerta* Teiuguacu *Ceilonica; alia ſpecies.*
Ander ſoort van *Teiuguacu*-Hagedis uit Ceilon. 155
3. *Serpens Africana, ex Madera, macilenta,* Levipes *dicta.*
Afrikaanſche Slang, van het eilandt van Madera, genaamt *Ligt te voet.* *ibid.*
4. *Avis Auricoma Mexicana.*
Mexikaanſche goudverwige vogel. 156

TAB. C.

Num. 1. *Draco arboreus, volans, Americanus, amphibius, ſive Baſiliſcus.*
Vliegende Boomdraak, of Baſiliſcus, uit de Spaanſche Weſt-Indiën, zo wel in 't water, als op 't landt levende. *ibid.*
2. *Lacerta Tigrina, pectinata, Americana,* Aſcalabos *dicta.*
Ongemeen ſchone Hagedis uit de Spaanſche Weſt-Indiën, *Aſcalabos* genaamt. 157

Num. 3. *Lacerta Ceilonica, viſu jucunda.*
Zeer fraai Ceilonſch Hagedisje. 157
4. *Serpens Ceilonica, maculata, ob peractam vernationem valdè glabra.*
Ceilonſche, fraai gevlakte, Slang, die zeer glad en ſchoon na het vervellen van hare huidt is. *ibid.*
5. *Serpens ex regno Siam,* Sibylla *dicta.*
Slangetje uit het koninkryk Siam, *Sibylle* genaamt. *ibid.*

TAB. CI.

Num. 1. *Lacerta Americana maxima,* Cordylus & Caudiverbera *dicta.*
Allergrootſte ſlag van Weſt-Indiſche Kordyl, of Hagedis, die *Geeſſel-* of *Slingerſtaart* wordt genaamt. 158

TAB. CII.

Num. 1. *Hydra, Serpens.*
Hydra, of Slang. *ibid. &c.*
2. *Lacerta Americana volans, ſeu Draco volans.*
Vliegend Draakje, of krop-Hagedis, uit de Spaanſche Weſt-Indiën. 160
3. *Avis Americana rubicilla, ſeu* Phœnicuri *ſpecies.*
Zeer ſchone Weſt-Indiſche vogel, een ſoort van *Phœnicurus.* *ibid.*
4. *Avis Americana criſtata,* Rubetra *dicta.*
Weſt-Indiſche vogel, met een kuif op het hoofdt, genaamt *Rubetra.* *ibid.*

TAB. CIII.

Num. 1. *Fœtus Crocodili Ceilonici, ex ovo prodiens.*
Het jong van een Ceilonſche Krokodil, uit het ei voortkomende. *ibid.*
2. *Crocodilus Africanus, recens natus.*
Jonggeboren Afrikaanſche Krokodil. 161
3. *Crocodili Africani, recens nati, altera ſpecies.*
Ander ſoort van een jongen Afrikaanſchen Krokodil. *ibid.*
4. *Crocodilus ex Curaſſoa.*
Curaçauſch Krokodilletje. *ibid.*
5. *Ovum Crocodili Africani.*
Krokodils-ei uit Afrika. *ibid.*
6. *Alga marina, ſpinoſa, ex Africa.*
Afrikaanſch zeemoſch. 162
7. *Alga marina Africana, ramulis denticulatis, ruffulis, floſculis* Anagallidis *luteis.*
Zeemoſch met gekurvene of getande ſtelen en blaadtjes, en geſlotene bloemtjes, gelyk die van de *Anagallis.* *ibid.*

TAB. CIV.

Num. 1, 2. *Ovum Crocodili Curaſſavici, ſuum adhuc integrè fœtum continens, attamen hujus jam exitum molientis roſtro aliquantiſper pertuſum.*
Krokodils-ei van Curaçao, daar het jong nog geheel in beſloten legt, en door den bek van het dier reets een weinig gebroken is, om daar uit te komen. *ibid.*
3—9. *Ova Crocodili varia, cum pullis.*
Verſcheide Krokodil-eieren met hunne jongen. 163
10—12. *Pulli Crocodilorum Ceilonenſium.*
Jonge Krokodillen van Ceilon. 164
Varia Crocodilorum ova, unà cum pullis tam contentis, quàm defacto excluſis, ordine pulcherrimo.
Krokodil-eieren in ſoorten, nevens de jongen in en buiten de eidoppen, trapswyze vervolgt. *ibid. &c.*

TAB. CV.

Num. 1. *Lacerta Ceilonica major, mas,* Ceſſator *dictus.*
Grote Ceilonſche Hagedis, *Luiaardt* genaamt. 165
2. *Lacerta alia Ceilonica, fœmella, ova ſua monſtrans.*
Ander ſoort van Ceilonſche Hagedis, een wyfje, hare eieren wyzende. 166
3. *Crocodilus aquaticus Ceilonicus; mas.*
Ceilonſche water-Krokodil; een mannetje. *ibid.*
4. *Crocodilus Ceilonicus ſupinus; fœmina.*
Wyfje van de voorgaande Krokodil, op den rug leggende. 167

TAB. CVI.

Num. 1. *Crocodilus Americanus, amphibius.*
Krokodil uit Amerika, zo op het landt, als in het water levende. *ibid. &c.*
2. *Lacerta Heliaca Americana, pectinata.*
Gekamde Zon-Hagedis uit Amerika. 169

TAB. CVII.

Num. 1. *Salamandra Americana, poſteriore parte Lacertam referens, amphibia; mas.*
Weſt-Indiſche Salamander, half Salamander, en half Hagedis, zo op 't landt, als in 't water levende; een mannetje. *ibid.*
2. *Salamandræ prioris fœmella.*
Het wyfje van den voorgaanden Salamander. 170
3. *Salamandra Americana, Lacertæ æmula, altera.*
Ander ſoort van Weſt-Indiſche Salamander als de vorige. *ibid.*

TAB.

I N D E X.

T A B. CVIII.

Num. 1. Gekko *Ceilonicus maximus, brevi caudâ, amphibius.*
Ceilonſche *Gekko*, met een korten ſtaart, zo wel in 't water, als op 't landt levende. 170

2. Gekko *Ceilonicus, caudâ circinatâ.*
Ceilonſche *Gekko*, met een geringden ſtaart. 171

3-7. *Aliæ hujus Animalis ſpecies.*
Andere ſoorten van dit dier. *ibid. &c.*

8. Gekko *pullus.*
Jonge *Gekko.* 172

9. Gekko *pullus alter.*
Andere jonge *Gekko.* *ibid.*

10. *Ova Salamandræ, ſeu* Gekko.
Eieren van een Salamander, of *Gekko.* *ibid.*

T A B. CIX.

Num. 1. *Serpens Ceilonica longiſſima, tenuiſſima, vulgò* Gliricapa.
Langſte en dunſte Slang van Ceilon, gemeenlyk de *Rattevanger* genaamt. *ibid.*

2. *Lacerta parva, lepida, Ceilonica.*
Klein aardig Ceilonſch Hagedisje. *ibid.*

3, 4. *Salamandræ prodigioſæ Amboinenſes.*
Wonderlyke Ambonſche Salamanders. 173

5. *Salamandra Americana, caudâ bifidâ, Lacertæ ſpecies ſpuria.*
Tweeſtaartige Salamander, een byſlag van Hagediſſen. *ibid.*

6. *Bufo Americanus, ſpinoſus*, Tapayaxin.
Padachtige Salamander uit Nieuw-Spanje, *Tapayaxin* genaamt. *ibid.*

7. *Anguiculus Americanus, ex fuſco griſeus, maculis albis notatus.*
Weſt-Indiſch Slangetje, donker graauw, met enkele witte plekken over 't lyf. *ibid.*

8. *Serpens minor Africana, lineis nigris & albis in dorſo diſtincta.*
Kleine Weſt-Indiſche Slang, met zwarte en witte banden over den rug. 173

T A B. CX.

Num. 1. *Serpens tæniolis & catenulis ornata.*
Slang, met ſnoertjes, gelyk een ketting, geſiert. 174

2. *Serpens Americana, eleganter marmoris in modum verſicolor.*
Fraaie en ſierlyk gemarmerde Weſt-Indiſche Slang. *ibid.*

3. *Serpens ex Guinea, Leucophæa.*
Guineeſch, aſchgraauw, Slangetje. *ibid.*

4. *Lacertus Americanus ſingularis; mas.*
Ongemene Weſt-Indiſche Hagedis; het mannetje. *ibid.*

5. *Lacerti prioris fœmella.*
Het wyſje van de voorgaande Hagedis. *ibid.*

6. *Avis* Gonambucho *Americana.*
Weſt-Indiſche vogel, genaamt *Gonambucho.* *ibid.*

7. *Avis* Tuite *Americana, variegata.*
Fraai getekende Weſt-Indiſche vogel, genaamt *Tuite.* 175

T A B. CXI.

Num. 1. *Fœtus Elephanti Africani ineditus.*
Een ongeboren Olifant uit Afrika. *ibid. &c.*

2. *Abortus fœmininus Æthiopis ex Curaſſoa.*
Een onvoldragen Negers kindtje van Curaçao. 176

3. *Bini Agnelli, primo in principio incrementi conſtituti.*
Twee jonge lammertjes, in de eerſte beginſelen van hunnen wasdom en groejinge. *ibid. &c.*

4, 5. *Porcellus Americanus, nondum natus.*
Ongeboren Weſt-Indiſch Varkentje. 177

6. *Mus Americanus, maſculus, pilis dilutè ſpadiceis veſtitus.*
Weſt-Indiſche Muis, zynde een mannetje. *ibid. &c.*

RERUM

I.F.D.B. inv. P.Tanjé fecit.

RERUM NATURALIUM THESAURUS.

TABULA PRIMA.

Num. I. *Sceleton piri*, Signora *dicti*.

TOta inde pulpoſa ſubſtantia tam nitidè ſeparata eſt, ut nil ferè reſtiterit, præter nudos tubulos majores, fibrarumque & venularum expanſiones, unà cum volva media & ſeminibus: unde mirabilis augmentatio hujusce fructus & ſtructura perſpici poteſt. Fibrula quælibet minor peculiares iterum emittit propagines, ſuum quæ ſingulæ conferunt ad formam fructui concinnam perfectamque maturitatem conciliandam. Nudam quando contemplamur arborem, quæ arida per hyemem, & exſucca apparens, tot tamen in ſe gerit reconditos fructus, quot inde prodeunt æſtate, dum ſol, caloris naturalis mater appellanda, mediante fotu & incubatu ſuorum radiorum, in illa incipit operari, omnes vaſorum ſuccos ſolvere, medullam terræ, ſeu, ut ajunt, quintam eſſentiam in radicem propellere, per hanc in caudicem, ex hoc verò in ramos, folia, germina, flores, fructus, & ſemina, adjuvantibus ſimul circumambiente, incidente, perque frigoris & caloris viciſſitudines ſeſe contrahente & expandente aëre, pluvia, rore, ventis, &c. nonne in admirationem rapiamur neceſſe eſt, videntes inde proferri fructus adeo elegantes, ſapore gratiſſimos, odore jucundiſſimos, hominemque tantopere reficientes & inſtaurantes?

En lit. A. B. C. &c. totum ſceleton circumſcriptum.

A. Piri notat petiolum, cum cute ſua exteriore, lignoſas partes inveſtiente & compingente.

B. Reſectam prope petiolum piri cutem, hæc ubi fortiſſima & craſſiſſima eſt, ut tubulos fibroſos tegere, inque ſitu ſuo firmare poſſit.

C. Lapidoſa

SCHATKAMER VAN NATUURLYKE ZAKEN.

EERSTE TAFEREEL.

Num. I. *Geraamte van een Poir Signoor.*

ONtkleede Poir Signoor, van alle hare vleeſchachtige delen zo zuiver afgeſcheiden, dat men daar byna niets van ziet dan alleen de grote *Tubuli*, of buispypjes, de uitgebreide veſeltjes en aderen, met het binnenſte klokhuisje en de zaadpitten, waar uit men den wonderbaren waſchdom en de geſteltenis van deze vrucht kan beſchouwen. Elk klein veſeltje heeft weder byzondere afleiders, die elk zyn werk doen om de vrucht tot een welgeſtelde gedaante en volkome rypheit te brengen. Wanneer men op den naakten boom let, die des winters dor en droog ſchynt, doch daar zo veel vruchten in opgeſloten zyn, als 'er des zomers te voorſchyn komen, wanneer de zon, die een broeimoeder der Natuur kan genaamt worden, door hare ſtovende en koeſterende ſtralen daar in begint te werken, alle ſappen in de aderen vloeibaar te maken, het merg of de kracht van de aarde in de wortel, uit de wortel in den ſtam, en uit den ſtam in de takken, bladeren, botten, bloemen, vruchten en zaden op te dryven; waar toe de buiten om ſtaande, en daar op vallende, en door de koude en warmte intrekkende en uitzettende lucht, regen, daauw, winden, enz. ieder het zyne toebrengt, moet men in verwondering opgetogen zyn, als zulke ſierlyke vruchten, van zo aangenamen ſmaak, van een zo lieffelyken reuk, en van zulk eene verkwikking en voedſel voor den menſch, zich aan ons ooge vertonen.

Zie hier het geraamte met A.B.C. enz. aangewezen.

A. Steel van de peer, met zyn buitenhuidig vlies, dat den houtachtigen ſteel bekleedt en te zamen perſt.

B. Afgeſnede peereſchil by den ſteel, daar zy het dikſte en ſterkſte is, om die dradige buizen te bekleden, en in hare order te doen blyven.

C. Lapidoſa, ſeu glandulоſa granula, quæ circùm piri extremum acutius, cruſtæ inſtar glutinoſæ, accreſcunt, eo fine, ut vaſcula ejus comprimantur, & piro forma debita concilietur.

D. Majores tubos fiſtulares, omninò denudatos, jam ſeſe diſtribuere, & quaquaverſum expandere incipientes.

E. E. Tuborum majorum ramulos, ſeu propagines.

F. F. Tubos capaciſſimos & craſſiſſimos, qui inſtar arteriarum circa volvam, ſeu loculamentum ſeminum diſſeminantur.

G. G. Volvam, ſeu loculum, cum incluſis ſeminibus.

H. H. Extremitates indicat tenuiſſimas fibrillarum vaſculoſarum, internæ cutis ſuperficiei adfixarum.

I. Umbilicum, in quo omnes tam majores quàm minores fibræ concurrunt, valvulasque claudunt & conſtringunt. Hic quoque circa umbilicum quæ hæret ſubſtantia pulpoſa, interpoſitis granulis minutis denſè concreſcit, ut requiſita piri figura emergat.

D. Profeſſor *Ruyſchius* in Piri Anatomiæ *Tab. I.* exhibet pirum evolutum, cum carnoſa ſeu pulpoſa ſua ſubſtantia, parvisque granulis, ſeu calculis, plerumque in omni piro inveniendis, dum tubulis ſupercreſcunt, & pira pro ſua quælibet ſpecie in debita forma conſervant. Nos internarum duntaxat partium anatomiam tradere conſtituimus.

Num. 2. *Sceleton piri majoris.*

Dum omnis inde dempta eſt pulpoſa materies, patet, quod pro formæ magnitudine omnes pariter nervi vaſculoſi, tubuli, fibroſique fines majores, capaciores, & in apparatum fiſtuloſum diſtinctius expanſi ſint. Volva ſuos inter tubulos nervoſos juxta longitudinem dependet. Erat hæc in ambitu granulis munita lapidoſis, quæ inde ſeparavimus, ut ſemina denudaremus, & tenues, modo ſerpentino intortas exponeremus fibras, circum accretas, ad opus ſuum exequendum. Loculus hic, umbilico ſuo orbatus, antrorſum in acumen convertit; unde colligati ante in faſciculum tubuli, jam diſſoluti, liberè fluctuant. Eſt & umbilicus Tracheis aereis pervius in loculum hiantibus, ut incrementum & firmitas concilietur ſeminibus, in matrice intus levi & polita defixis, quæ extremo tenuiore ſuum ſingula gerunt funiculum umbilicalem, quo firmantur & humorem nutritium è petiolo capiunt.

A. Stylus longus, lignoſus, ſpadiceâ cute veſtitus.

B. Tubuli nervoſi, craſſiuſculi.

C. C. Propagines fibroſæ tenuiſſimæ, pendulæ, internæ cutis ſuperficiei adfixæ.

D. Extremum anterius acutum vulvæ ſeu loculi ſeminalis, cui umbilicus piri adhæret, per dependentes fibrillas firmatus.

E. E. Semina ſuo in loculo detenta.

Num. 3. *Sceleton mali Struthei.*

Perquam difficile eſt pulpoſam hujus fructus ſubſtantiam ſeparare, illæſis fibris ejus nervoſis majoribus & minoribus. Licet enim expanſiones tubuloſarum propaginum, ratione formæ ſuæ, ſatis groſſæ, nec numeroſas adeo in fibrulas diviſæ ſint, uti quidem in aliis piris; leniſſimam tamen requirit manum horum malorum evolutio, quum valdè glutinoſa conſtent & compacta ſubſtantia. Rami tubulorum majuſculi, juxta

C. Steenachtige of klierachtige korreltjes, die rondom het dunſte eindt van de peeren als een lymige korſt groejen, om die buispypjes zamen te drukken, zo dat de peer zyne behoorlyke gedaante bekomt.

D. Grote pypige buizen, geheel ontbloot, die zich beginnen te verſpreiden en uit te zetten.

E. E. Takjes, of uitſpruitſels van de grote buizen.

F. F. Wydſte en dikſte buizen, zich meeſt als ſlagaderen om het klok- of zaadhuisje ſpreidende.

G. G. Zaadhuisje met de pitten.

H. H. Uiterſte fyne buizige veſels, die aan de binnenſte ſchil zyn gehecht.

I. Hoofdt of bloemkroontje, daar alle de grote en kleine veſeltjes te zamen komen, en de klapvliezen ſluiten en vaſt nypen. Om het kroontje zyn de vleeſchigſte delen ook met kleine korreltjes vaſt in elkander gegroeit, om daar de gedaante van de peer ordentelyk te vormen.

Wylen de Hr. Profeſſor *Ruyſch* heeft in zyne Peer-Anatomie, *Tab. I*, vertoont een ontleede peer, met zyne vleeſchige of pulpoze delen, en de kleine korreltjes, of ſteentjes, die gemeenlyk in alle peeren gevonden worden, en over de buizen heen groeien, om de peeren, elk naar zyn ſoort, in hunne gedaante te houden. Wy hebben alleen de ontleding der binnenſte delen willen vertonen.

Num. 2. *Geraamte van een groter peer.*

Alzo deze peer van alle zyne vleeſchachtige delen is afgeſcheiden, ziet men daar uit, dat, naar de grootte van de gedaante, alle aderachtige zenuwen, buizen, en uiteindige veſeltjes groter, wyder en pypiger uit elkander geſcheiden zyn. Het zaadhuisje hangt in zyne zenuwachtige buizen in 't lang nederwaarts. Het was rondom met ſteenachtige korrelen begroeit, die wy daar van afgeſcheiden hebben, om aan de zaadpitten te komen, en de fyne ſlangachtige veſels te vertonen, die daar om heen gegroeit zyn, om hare werking te doen. Het zaadhuisje, dat van zyn bloemkroon is geſcheiden, loopt naar voren puntig toe, waar door de vaſthouding of ſluiting los gemaakt wordt, en de veſels nederwaarts hangen. Het kroontje heeft mede luchtpypjes, die in en uit het zaadhuisje gaan, om de pitten te doen doorgroejen en hard te maken, welker baarmoeder van binnen heel glad is. Ieder zaadkorrel of pit heeft aan het dunſte eindt een pypje of ſtrengetje, daar het vaſt aan zit, en het voedſel mede uit de peerеſteel trekt.

A. Lange houtachtige ſteel, met een kaſtanie-bruinverwig vlies bekleed.

B. Dikke zenuwachtige buizen.

C. C. Fyne neerhangende dunne takjes en veſelen, die zich binnewaarts aan de peereſchil vaſt hechten.

D. Bovenſte puntig eindt van 't klok- of zaadhuisje, daar 't hoofdt of bloemkroontje aan vaſt zit, en door de neerhangende veſels vaſtgehouden wordt.

E. E. Pitten in hun binnenſte huisje.

Num. 3. *Geraamte van een Quepeer.*

Het is moeielyk deze vrucht van hare vleeſchige delen te ſcheiden, zonder de grote en kleine zenuwachtige veſelen te kwetſen. Schoon de uitgebreide buistakjes naar hunne geſtalte of gedaante vry grof en niet zo veelvuldig zyn met fyne veſeltjes, als wel in de andere peeren, moet men de Quepeeren evenwel zacht behandelen in 't ontleden, om dat zy zeer lymig en digt geſloten zyn,

juxta loculamentum ſeminale quaſi adfixi, tenui lanugine mucoſa veſtiuntur. Loculus ipſe tenaci ſcatet limpidoque muco, in quo ſemina creſcunt, illam hinc attrahentia mucilaginem, quam aquæ puræ incocta in uſus medicos aliosve reddunt.

A. Petiolus ex cinereo luteus, tantillum lanuginoſus.
B. Fruſtulum cutis extrorſum reflexæ.
C. C. Tubuli craſſi, nervoſi.
D. D. Tomentoſi tendines & ſemina, loculo incluſa.
E. Umbilicus à flore relictus, dependentibus fibris tectus.
F. F. Propagines tubuloſæ & fibroſæ pendulæ, haud uti in aliis piris ad umbilicum firmatæ, ſed tunicæ internæ adfixæ.

Num. 4. *Sceleton mali acidi.*

Ditiſſima hîc ſpectatur copia venarum, nervorum, tubulorum, & inde propullulantium tenuium fibrillarum, à quibus ſucculentæ & pulpoſæ particulæ nitidè excuſſæ ſunt. Ob largam ſucci abundantiam poma plerumque tenuiores repoſcunt tubulos, quàm fructus alii aridiores: quâ etiam de cauſâ illorum ſemina perfectiora evadunt. Poma majora pro rata paucioribus gaudent ramulis tubuloſis & fibrillis, carne vero craſſiore, quàm minora.

A. Pomi pediculus brevis.
B. Fruſtulum cutis cum fibrillis interioribus.
C. Tubuli è petiolo propagati, horumque fibræ.
D. Expanſi in ramulos tubuli.
E. E. Semina, quorum nonnulla è loculo ſuo dimota ſunt.
F. F. Fibrillæ verſus interiora cutis diſtributæ.
G. Sedes umbilici, qui plerumque ob tenellam ſuam mollitiem abſcedens raro conſpicitur. Tubuli majores & villi hîc quoque umbilico implantantur, uti in piris.

Num. 5. *Sceleton mali dulcis.*

In hoc pauciores inveniuntur tubuli ſerpentini, quàm in acidis pomis. Dignum notatu eſt, quod tubuli hi ſubhiſpidi, & pilis undique obſiti ſint, indicio ſummæ tenuitatis fibrillarum, in quas deſinunt.

A. Minutus brevisque petiolus.
B. Cutis ſeparatio.
C. Canaliculi.
D. Semina.
E. Tunica loculi ſeminalis, à quo umbilicus fructûs ſeparatus eſt.
F. F. Extremitates fibrillarum fluctuantes.

Num. 6. *Sceleton Perſici.*

Heic tubuli mirè perplexi, venulæ, & ramificationes ſingulari modo ſibi mutuo intertextæ in tenuiſſimas abeunt fibrillas, quæ omnes partim internæ ſuperficiei cutis membranaceæ accreverant, partim verò radices figunt in lapillo, nucleum includente, uti ſub Num. 7 demonſtrabimus: haud ſecus ac ſubtiliſſima

zyn. De grote buistakjes, die langs het zaadhuisje als aangehecht zyn, hebben een bekleedſel van witte wolligheit, dat mede ſlymig is. Het zaadhuisje is vol dik en klaar ſlym, daar de zaadpitten in groeien, en een lym of ſlymigheit aan zich trekken, die zy weder afgeven, als men ze in ſchoon water kookt, en tot een geneesmiddel, of ergens anders toe, wil gebruiken.

A. Aſchgele ſteel, met eenige wolligheit begroeit.
B. Klein ſtukje van de ſchil, het binnenſte naar buiten omgekrult.
C.C. Dikke zenuwachtige buizen.
D.D. Wolachtige pezen en zaden, of pitten, in hun huisje.
E. Kroontje, of groene bloembladeren, met de afhangende veſels overdekt.
F.F. Afhangende buistakjes en veſels, die geen ſluiting hebben aan het kroontje, gelyk de andere peeren, maar aan de binnenhuidt gehecht zyn geweeſt.

Num. 4. *Geraamte van een kleinen zuren appel.*

Deze appel is, gelyk men ziet, zeer rykelyk van aderen, zenuwen en buizen voorzien, als mede van fyne afwykende veſeltjes, die alle van hunne ſappige en pulpoze of vleeſchige delen zuiver geſcheiden zyn. Wegens de veelvuldige ſappigheit hebben de appelen gemeenlyk kleiner buispypjes nodig dan de droger vruchten; waarom ook de pitten of zaden volkomener groejen. De grote appelen hebben naar mate niet zo veel buistakjes en veſels als de kleine, en zyn dikker in het vleeſch.

A. Kort appelſteeltje.
B. Klein ſtukje ſchil, met de binnen-veſeltjes.
C. Uit de ſteel vloejende buizen, met hare veſeltjes.
D. Zich uitbreidende buizen, met hare takjes.
E.E. Pitten, of zaden, waar van eenige buiten hun huisje zyn geweken.
F.F. Verſpreide veſels naar de binnenſte zyde van de huidt.
G. Hoofdtje, daar het kroontje zit, gemeenlyk om zyne zacht- en weekheit wegvallende, en weinig te zien. De grote buizen en veſels ſluiten mede aan het hoofden-eindt, gelyk de peeren.

Num. 5. *Geraamte van een zoeten appel.*

In dezen appel worden minder ſlangachtige buisjes gevonden dan in de zure appelen. Het is aanmerkenswaardig, dat deze buisjes ruigachtig, als met haair rondom begroeit zyn, en de allerkleinſte veſeltjes beduiden.

A. Klein en kort ſteeltje.
B. Afſcheidſel van de ſchil.
C. Buispypjes.
D. Pitten.
E. Het vlies van het zaadhuisje, daar het hoofdt van het kroontje van afgeſcheiden is.
F.F. Buitenſte of neêrhangende veſeltjes.

Num. 6. *Geraamte van een Perzike.*

De buizen van deze vrucht zyn wonderlyk verward, en hare aderen en takjes ongemeen raar door elkander geſlingert en verdeelt, met de allerfynſte afwykende veſels, die alle aan het binnenſte vliezige vel zyn vaſt gegroeit geweeſt, gelyk alle de fyne

liſſima vaſorum nervorumque in homine cuti oſſibusque implantata cernimus. Albicans flocculenta ſubſtantia ſola reliqua eſt de carne admodum poroſâ & ſpongioſâ, ob ſummam reconditorum in ea ſuccorum abundantiam: hinc copia fibrillarum hîc requiritur pro fulcimento & levamine ſubſtantiæ flocculentæ, omnia ut ſuis retineantur in tunicis æquilibrata, quemadmodum in ſuccoſis quoque pomis & piris eſt videre. Vix comprehendi poteſt, undenam lapillo, nucleum includenti, durities illa veniat, quum media tamen in pulpa undequaque defixus hæreat, uti vitellus in albumine. Quis Conditoris non miratur omnipotentiam & ſapientiam in re licet captum ſuperante? Quanta Hic perſpicientia omni arbori & plantæ pro ſuâ cuilibet indole vim generatricem impreſſit, impreſſamque conſervavit? Pauci inter fructus reperiuntur tam ſapidi, aromatici, reficientes, & jucundi, ac quidem hi; qui tamen ob vim refrigerantem admodum magnam tempeſtate calidâ haud ultra modum aſſumi debent.

A. Brevis pediculus.
B. Fruſtulum cutis.
C. C. Flocci membranacei & ſpongioſi.
D. Lapillus, nucleum continens, inter membranas emicans.
E. E. Externæ fibrillæ dependentes.

Num. 7. *Os Perſici.*

In hoc conſpiciuntur nervi, ſeu vaſa, quæ in externas ejus cavitates inſinuata, fibroſas ſuas radices inibi diſperſere, ut augmentum ejus promoverent; dum arboris inſtar ramificati canales materiem iſthuic operi neceſſariam adferunt. Quamvis peculiares dentur venæ, per petiolum, omnium quippe vaſorum faſciculum, è ramis arboris porrectæ, quæ parti cuilibet peculiare infundunt nutrimentum, tamen alii adhuc deprehenduntur tubuli, qui è petiolo profecti, per juncturas putaminis lapidoſi in intimum usque nucleum ſeſe evacuant: hos jure quis *arteriarum* donet nomine; quum reſinoſa arboris medulla per has vecta, rurſus in meditullium nuclei tanquam corculum fructûs transferatur. Eadem ratione ſinguli canaliculi, longi tenuisque pediculi Ceraſi, oculi ferè aciem fugientes, ſuccum ſuum nutritium in fructus deferunt.

A. Coalitus lapilli oſſei.
B. Lapillus ipſe oblongis ſinibus inæqualis, & ſerpentinis fibrulis tubuloſis hiſpidus.
C. Tubuli verrulæ & nervuli in ambitu diſperſi, internis membranis cutaneis adfixi, nunc verò penduli.

Num. 8. *Sceleton mali Armeniaci.*

Omnes inde carnoſæ ſeu pulpoſæ particulæ ſeparatæ ſunt, ut tantò clarius oculis pateant tenuiſſimi tubuli, innumeræ nervulorum propagines, & tenera filamenta, ubique minutiſſimis intertexta granulis. Cætera Perſico congruunt.

A. Petiolus.
B. Oſſiculum, cui nucleus inhæret, inter fibras perlucens.
C. Canales nervoſi craſſiſſimi.
D. Tenuiſſimæ fibrillarum extremitates.

Num. 9.

ſyne aderen en zenuwen aan de huidt en benen der menſchen naar binnen zyn vaſt gewortelt aan den ſteen, waar in de zaadpit groeit, gelyk wy by Num. 7 zullen vertonen. De witte vlokkigheit is het eenig overblyfſel van het vleeſch, dat geheel doordringelyk (*poreus*) en ſponsachtig is, om de ſap en zachtigheit te kunnen bergen, waar toe vele veſels nodig zyn, om deze vlokkigheit te onderſteunen en te helpen dragen, op dat alles in zyne vliezen en evenmatig gewigt hangen blyve, gelyk de ſappige peeren en appelen. Het is, om zo te ſpreken, onbegrypelyk, van waar de harde ſteen, daar de zaadkern in opgeſloten legt, zyne hardigheit bekomt, zynde in 't midden van de vrucht aan alle zyden vaſtgehecht als de dooier in het ei. Wie ziet daar de macht en wysheit des Scheppers niet in, ſchoon het zyn begrip te boven gaat? Met wat doorzicht heeft hy in elken boom en in elke plant de voorttelings krachten naar zyn aardt ingedrukt en onderhouden? Weinig vruchten zyn zo ſmakelyk, geurig, verkwikkelyk en ſchoon als deze; doch moeten, om dat zy veel koude by zich hebben, in de warmte met mate gegeten worden.

A. Kort ſteeltje.
B. Stukje van de ſchil.
C.C. Vellige en ſponsachtige vlokken.
D. Steen, daar de pit in beſloten is, onder de vliezen doorſchynende.
E.E. Afhangende buitenveſeltjes.

Num. 7. *Perzikeſteen.*

Men ziet in dezen ſteen de zenuwen, of adertjes, die zich in de buitenſte holligheden van den zelven gevoegt, in de veſelige wortels daar in verſpreid hebben, om den waſchdom van den ſteen te helpen bevorderen, daar de boomachtige buizen het voedſel toe verlenen. Niettegenſtaande dat 'er byzondere aderen zyn, die door den ſteel, daar alle buizen door moeten, uit de takken van den boom doorſtralen, en elk deel zyn byzonder voedſel toebrengen, ziet men echter, dat 'er nog twee andere buisjes uit het ſteel-eindt tuſſchen de voegen van de ſteenachtige ſchors naar de binnenſte pitten hunne ontlaſting hebben. Deze mogen wel *Arteriën*, of hertaders genaamt worden, om dat het voedſel uit de harſtige pit van den boom daar door vloeit, en wederom tot de pittige kern, als het hert van de vrucht, overgebragt wordt. Dus moeten alle de byzondere buisjes van den langen dunnen karſſen-ſteel, die voor het oog als onzichtbaar zyn, hun voedſel tot de vruchten overbrengen.

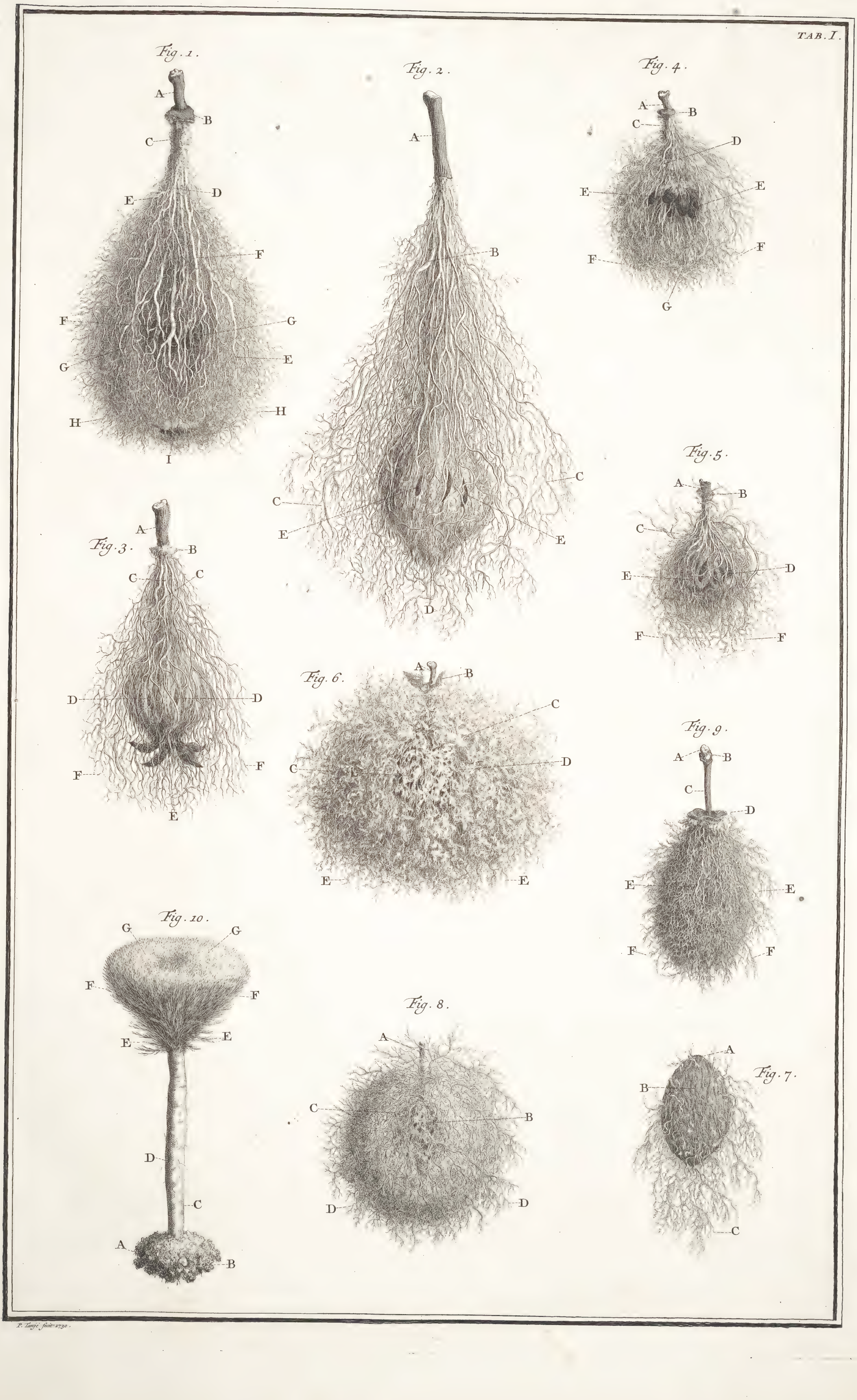
A. Zamenvoeging van den pittigen of benigen ſteen.
B. De ſteen zelf, met de langwerpige holligheden en ſlangachtige veſelbuisjes.
C. De rondom verſpreide buisjes, adertjes, en zenuwtjes, die zich aan de binnenſte ſchillige vliezen vaſt hechten, en hier neêrwaarts hangende vertoont worden.

Num. 8. *Geraamte van een Aprikoos.*

In deze vrucht zyn alle de vleeſchige of pulpoze delen van elkander afgeſcheiden, om te beter alle de fyne buizen, de veelvuldige afwykende zenuwtjes, en tedere veſeltjes te kunnen zien, die met zeer kleine korreltjes overal begroeit zyn. Het overige komt net met de Perzike overeen.

A. Steel.
B. Steen, daar de pit in beſloten is, onder de veſels doorſchynende.
C. Dikſte zenuwachtige buizen.
D. Buitenſte fynſte veſeltjes.

Num. 9.

P. Tanjé fecit 1730.

Num. 9. *Sceleton Pruni Citrini majoris.*

Prunum hocce hortuli, quem retrò ædes meas colo, ſoboles eſt, ubi Pruna hæc quàm lætiſſimè proveniunt. Fructus hic ſanè tubulorum tenuiſſimorum & ſingulari modo contextorum varietate vix cedit aliis. Lapillus nucleo gravidus glutini quaſi ſemicongelato inhæret, ſupra quod vaſa in varios flexus contorquentur: unde emiſſis ſuis ramulis & filamentis contextus quaſi & perplexus apparet. Suo tamen ſingula loco gaudent, ut ſucci inibi circulandi, eo, quo decet, deferantur, ſuoque munere fungantur. Reſinoſam arboris Pruni indolem fructus quoque ejus largè participant; qui dum flaveſcere incipiunt, ad maturitatem tendentes, ex umbilico, cui flos inſederat, globoſum ſæpe granulum exprimunt, albo ſimile grano Maſtiches, limpidiſſimum & pellucens. Grana hæc emollientiſſima ſunt, & ſummi uſus in Nephritide & Iſchuriâ; quas etiam vires Gummi Ceraſorum poſſidet.

A. Geniculum petioli Pruni, quo ramulo hæſerat.
B. Petioli cortex.
C. Petiolus ipſe.
D. Reſciſſa cutis.
E. E. Tubuli craſſiſſimi oſſiculo oblongo ſuperaccreti.
F. F. Expanſiones fibroſæ.

Num. 10. *Sceleton Fungi terreſtris.*

Longo innititur caudici, tenui membranâ, minutiſque fibrillis in ambitu ſtipato. Radix ipſa terræ, matri ſuæ, per fibras plurimas adhuc infixa, perfectiſſima hìc exhibetur. Truncus, haud aliter ac fructuum petioli, ex infinitis conſtat tubulis, quorum fibrillæ, verſus apicem diſperſæ, & per ramuſculos quaſi expanſæ, denſéque congeſtæ, florem ferè referunt, aut (ſimili ut magis congruo utar) penicillum potius; quum cujuslibet fibræ rami ſingulares in tenuiores rurſus extremitates capillares abeant, & maximum ob numerum, ſuperiora verſus arctè ad ſe mutuò accedant. Peculiari opus eſt præparatione ad Fungum, ſeu, ut vocant, Panem Diaboli, in ſceleton redigendum: alii tamen aliis evolutu faciliores ſunt. Qui ſubtiliſſimos & tenerrimos præparandi artem callet, anatomiam groſſiorum facilis adornat. Quod ſupereſt hâc de re, excutiendum relinquimus iis, quos Fungorum delectat diſquiſitio. Multa quidem de his conſcripſere Botanici veteres expertiſſimi. Noſtro ævo prodiit in lucem *Theatrum Fungorum Franciſci Sterbeekii*, ſacerdotis Antwerpienſis, anno 1712. ubi præcipui ſcriptores de Fungis in catalogo recenſentur, ſubnexo ſimul anno, quo ſcripta eorum edita ſunt. Comes *Ludovicus Ferdinandus Marſiglius*, qui honorificâ ſuâ amicitiâ me ornare non dubitavit, diſſertationem de *Generatione Fungorum* edidit Romæ 1714. Dein prodiêre *Nova Fungorum genera Petri Antonii Michelii* Florent: 1729. ſumtibus *Johannis Gaſtonis*, magni ducis Hetruriæ: alter horum tomus brevi adhuc edendus promittitur.

Quantum ad evolutionem foliorum & fructuum &c. huic equidem deſcribendæ noluimus immorari, ne accuratiſſimo ſcrutatori D. *Marcello Malpighio* palmam præripere velle videremur. Huic certè in Anatomes plantarum exercitio anteceſſit nemo: licet alia longè ratione ſeſe geſſerit in foliorum fructuumque præparatione, ac quidem nos: ſatis Vir ille ſapienti ſcripſit, ſaltem attentè perlegenti, ea præcipuè, quæ de ligno arborum, corticum, foliorum, florum, fructuum & ſeminum extant, quæ omnia intentum pa-

riter

Num. 9. *Geraamte van een grote gele Eierpruim.*

Deze pruim is genomen uit den tuin, die zich achter myn huis bevindt, en alwaar deze pruimen volmaakt groejen. In rare en fyne buisjes van allerhande ſoorten behoeft deze vrucht voor andere niet te wyken. De pittige ſteen legt als in week geſtolde lym, waar over de adertjes in verſcheide bochten geſlingert zyn, met alle zyne afgeſcheidene takjes en veſels als door een geweven en verwart. Echter heeft elk zyn plaats, om de ſappen, die daar door moeten omlopen, te recht te brengen daar zy naar toe moeten vloejen, en hunne werking doen. Dewyl de pruimboom harſtig is, hebben 'er de vruchten ook hun deel rykelyk van. Als de zelve geel of ryp beginnen te worden, perſt daar dikwils uit het hoofden-eindt, daar de bloem heeft gezeten, een rond korreltje, als een wit maſtix-korreltje, dat zeer klaar en doorſchynend is. Deze korreltjes zyn zeer dienſtig en verzachtend voor het graveel en de opſtopping van het water; gelyk dan de gom van de karſſebomen het zelve doedt.

A. Knopje van den pruimſteel, dat aan het takje heeft gezeten.
B. Schilletje van den ſteel.
C. De ſteel zelf.
D. Afgeſneden ſchil.
E.E. Dikſte buizen, die over den langwerpigen ſteen van de pit gegroeit zyn.
F.F. Uitgebreide veſeltjes.

Num. 10. *Geraamte van een Kampernoelie.*

De Kampernoelie ſtaat op een langen ſtam, en is met een dunvliezige huidt en kleine veſeltjes omheen begroeit. De wortel, die haar nog met de aarde, daar zy in gegroeit is, in veelvuldige veſelen vaſt gemaakt heeft, wordt hier mede in hare volkomenheit getoont. De ſtam beſtaat uit ontelbare buizen, gelyk de ſtelen van vruchten, waar uit zich aan het hoofden-eindt de veſelen verſpreiden, en taksgewyze uit elkander begeven, zynde gelyk een digt te zamen geſloten bloemtje; of, om een beter gelykenis te maken, van een ſchilders kwaſt, om dat ieders byzondere uitſpruitſels uit dunder haairtjes beſtaan, en door hunne veelvuldigheit naar boven digt in een ſluiten. Daar is eene byzondere bereiding nodig om de Kampernoelies, anders *Duivelsbroodt* genaamt, in geraamte te brengen; doch het eene ſoort beter dan het andere. Maar een, die de kunſt heeft om de fynſte en tederſte te ontleden, doedt dit werk gemakkelyk met de groſſte. Wy zullen iets aan de weetluſt van de Liefhebbers der Kampernoelies overlaten. Veel is 'er van oude ervarene kruid- en bloem-kenners van geſchreven. In onzen tydt is het zogenoemde *Toneel der Kampernoelies* (*Theatrum Fungorum*) van *Franciſcus van Sterbeek*, prieſter te Antwerpen, in den jare 1712 in het licht gekomen, alwaar de naamlyſt van de voornaamſte ſchryvers over de kampernoelies gevonden wordt, nevens het jaar, waar in hunne boeken zyn uitgekomen. De graaf *Lodewyk Ferdinand Marſigli*, die my met zyne vriendſchap hooglyk heeft gelieven te vereeren, heeft eene Verhandeling van de voortteling der Kampernoelies (*Diſſertatio de generatione Fungorum*) te Rome in 't jaar 1714 uitgegeven. Daar na is daar omtrent nog uitgekomen een boek, met den tytel van: *Nova Fungorem genera*, dat is: Nieuwe ſoorten van Kampernoelies, geſchreven door eenen *Petrus Antonius Michelius*, en gedrukt te Florence in 't jaar 1729, op koſten van *Johan Gaſton*, groothertog van Toskanen, waar van een twede Deel nog verwacht wordt.

Belangende de afſcheiding der bladeren, der vruchten, enz. wy hebben ons daar niet in willen begeven, om niet te ſchynen den naauwkeurigen onderzoeker, den Heere *Marcellus Malpighius*, voorby te willen ſtreven. Niemandt heeft hem, zeker, in het ontleden der planten overtroffen, hoewel zyne bereiding tot het

ontle-

riter ac attonitum merentur animum. Nec prætereundus Clariſſimus D. *Tournefortius*, qui quantam ſibi laudem comparaverit ſcriptis ſuis de plantarum Anatomia &c. quâque perſpicientiâ, experimentis ſuffultâ, nativam Ille florum, aliorumque vegetantium texturam & generationem evolverit, ſpecimine haud ante viſo, orbis univerſus clamat.

TABULA SECUNDA.

Num. 1. *Sceleton Rapæ Majalis.*

En binas Rapas, menſe Majo cretas, quarum ſyſtema interius nervoſum unà cum omnibus vaſculoſis fiſtulis fibrisque, à pulpoſâ vel ſucculentâ carne internâ pariter ac externâ prorſus liberatum ſiſtitur! Frons ſuprema, à convergentibus Rapæ tubulis quoque ſuſtentata, hîc reſecta eſt, ut ſtructura ſceleti Rapæ hujus intrinſecùs, alteriusque ſub NUM. 2. ſupernè queat conſpici. Refert id telam quaſi ſubtilem Goſſipinam, & extrinſecùs tenuia fila ſerica, candida, æmulatur, quæ ſoli obverſa argenteum emittunt tonum & pellucent. Fibræ in peripheria pendulæ inſtar tenuiſſimorum capillorum, ſeu ſerici floccoſi apparentes, ſingulæ ſuo adaptatæ muneri, ſuccos ſuos diſtribuunt è radicis extremo hauſtos per fiſtulas illas capaciſſimas, quas ſub lit. A exhibemus, humorem ſuum limpidum è terrâ attrahentes, uti Magnes chalybem attrahit. Radix tenuis, fibroſa, diverſas præterea emittit propagines ad plantæ usque ſupremum, circa quod undique diſperguntur & inſtar faſciculi pilorum comparent. Raparum, aliarumque radicum eſculentarum genus, uti ſunt Paſtinacæ albæ, luteæ, rubræ, &c. multa egent humiditate, hincque ductibus aquoſis plurimis gaudent, qui ſufficientes humores iis adferant, & molem expandant, adjuti hoc in opere potiſſimùm à pluviis & æſtuantibus ſolis radiis; dum ventorum frigorisque injuriæ promovendo quoque incremento ſubſerviunt. Hinc eſt, quod plantæ aquoſæ, tenerioribus multò & mollioribus liquidorum canalibus præditæ, quàm fructus arborum, quorum duriores & tenaciores ſunt tubuli, haud adeò facilè evolvi poſſint ob ſummam ſuam fragilitatem.

A. Tenues fibrillæ dependentes in ambitu.
B. Interior apertura & textura vaſculorum.
C. C. Exteriores fiſtulæ tubuloſæ craſſiſſimæ.
D. D. Extremitates radicis fibroſæ.
E. Ramuli è radice derivati.
F. Radicis expanſio inſtar faſciculi pilorum.

Num. 3. *Hordeum cum fructu.*

Hordeum hocce, tempore autumnali opimæ commiſſum terræ, & inſtar aliorum ſeminum hyemalium, poſt actas jam radices, emiſſamque frondem, porrò deinceps accreturum inde tamen prohibetur, per obrepentem brumam, quæ germina ejus gelu, pruinâ, grandine, pluviâ, nive, aſperoque Euri Boreæque afflatu obruit. Omnes hæ calamitates tamen incrementum ei & bonitatem majorem conciliant: dum enim ſurſum nequit progerminare, vim interea ſuam in ſe reflectit, fibroſasque ſuas radices in terrâ perficit, ut humili hoc in ſtatu ſe firmet usque eò, donec Veris amœna facies, & foventes ſolis radii

ontleden der bladeren en vruchten op eene ganſch andere wyze geſchiedt als de onze. Zyn Ed. heeft genoeg gezegt voor de verſtandigen, die 'er op zullen willen acht geven, voornamentlyk omtrent het hout der baſten of ſchorſſen van bomen, de bladeren, bloemen, vruchten en zaden. Alles is even verwonderlyk en aanmerkenswaardig. Wy kunnen den beroemden Heere *Tournefort* niet met ſtilzwygen voorby gaan; al de wereldt weet wat lof hy door zyne ontledinge der planten (*Anatomia plantarum &c.*) heeft behaalt, en met wat ondervindelyke doorzichtigheit hy het oorſpronkelyke geweef in de teling der bloemen en andere gewaſſchen heeft aangewezen, het welk nooit te voren zo gezien was.

TWEDE TAFEREEL.

Num. 1. *Geraamtens van Rapen.*

Twee afgeſchilde rapen, of knollen, in de maandt May gegroeit, in hare binnenſte zenuwachtige houding, met alle hare aderachtige buispypjes en veſelen, van al het pulpoze of ſappige vleeſch zo binnen- als buitenwaarts afgeſcheiden. Het hoofdt, of bovenſte loof, dat mede zyn voedſel uit de omgegroeide raap-buizen heeft getrokken, is hier van afgeſneden, om het geſtel van de raap in haar geraamte binnenwaarts, en dat van NUM. 2. bovenwaarts te beſchouwen. Het vertoont zich als een geweeffel van fyn neteldoek: buitenwaarts gelykt het naar fyne witdradige zyde, die in de zonne gehouden heel zilverglanzig en doorſchynend is. De buiten af hangende veſeltjes zyn als het fynſte haair, of vlokzyde, waar van ieder tot iets geſchikt is, en zyne ſappigheit mededeelt uit het wortel-eindt, daar zy uit aangevult worden door de grootſte buizen, die wy by Let. A. tonen, en die hun helder en klaar ſap uit den grondt aan zich trekken, gelyk de zeilſteen het ſtaal naar zich trekt. Het veſelige dunne wortel-eindt heeft nog verſcheide uitſpruitende wortel-takjes tot boven aan het gewaſch toe, daar zy zich rondom heen verſpreiden, en als een boſch haair vertonen. De rapige en andere aardgewaſſchen, als gele en witte wortelen, bietwortelen, enz. hebben veel water nodig, en zyn deswegen voorzien met veel waterbuizen, om hen genoegzaam vocht aan te voeren, en dus uit te zetten, daar de regen en de warme zonneſchyn hen de meeſte kracht toe byzetten. Ook helpen de ruwe winden en de koude de groei bevorderen. Daar van daan komt het, dat de waterachtige gewaſſchen veel zachter en tederder ſap-buizen hebbende dan de boomvruchten, waar in de buizen veel harder en taaier zyn, de waterige door hunne broſſigheit niet wel kunnen geſcheiden worden.

A. Fyne omhangende veſeltjes.
B. Binnenſte opening en geweeffel der buizen.
C.C. Buitenſte dikſte buispypen.
D.D. Veſelige wortel-einden.
E. Uitſpruitende wortel-takjes.
F. Uitgebreide wortel, als een boſch haair.

Num. 3. *Een garſtekoren, met zyne vrucht.*

Zie hier een garſtekoren, dat in den herfſt in goede aarde gezaait, en, gelyk andere winter-zaaizaden, na dat het zyn wortel geſchoten, en zyn loof gemaakt heeft om voort te waſſchen, daar in door den opkomenden winter, die de uitſpruitſelen door vorſt, ryp, hagel, regen, ſneeuw, gure Ooſt- en Noorde-winden overvalt, geſtuit is. Alle deze rampen moet het zelve uitſtaan tot zynen waſchdom en verbetering: want terwyl het niet boven uit kan ſpruiten, keert het zyne kracht binnenwaarts, en maakt zyne veſelachtige wortelen in de aarde, om zich in dezen nederigen

P. Tanjé fecit.

radii humili frumento affulgeant, hoc calefaciant, eliciant, & ſurſum evocent; unde proſtrata folia novis eriguntur perfluis humoribus, novaque protruduntur germina, in ſpicas abire parata, & per diuturnam oppreſſionem ſeſe multiplicatura. Plus vice ſimplici egometipſe expertus ſum, quod hyemes inclementiſſimæ fruges hyemales copioſiſſimas proferant. Exemplo ſit granum ſeminale, hîc exhibitum, ſpicas quod quinas tulit, ob tabulæ anguſtiam brevibus hîc culmis ſuſtentatas; hæ verò ſimul centum & quinquaginta reddidere ſemina. Quanta benedictio! Quis infinitam Conditoris benignitatem hîc non videt?

Num. 4. *Radix Scorzoneræ fibrata.*

Radix hæc ſanis pariter ac ægris bonum præbet nutrimentum, & Decocta refrigerantia ingreditur. Pulpoſâ medullâ ſeu carnoſitate ſi orbetur, veſtita deprehenditur craſſo fibroſoque cortice, veſtem de lanâ textam, & villoſum quaſi pannum referente, undique tam intus quàm verſus peripheriam minutis obſito filamentoſis apicibus, (quibus & exiguæ radiculæ laterales donatæ erant) qui apices inſtar depactorum ramulorum ad internam undique hærent radicis medullam, & craſſo albicante, lacteo turgent ſucco, inſtar venarum lactearum. Interior hæcce craſſa & medulloſa radicis pars, à ſubſtantiâ ſuâ medulloſâ ſeparata, ex ſolis conflata eſt fibris ſeu fiſtulis oblongis, per quas radix, frons, flores & ſemina ſuum ſingula nutrimentum trahunt, uti in Rapis & aliis quoque ſimilibus radicibus contingit. Radix Scorzoneræ multis aliis antecellit tam duplici ſuo veſtitu, quàm ſucco lacteo, haud aliter ac Eſula ſeu Tithymalus, radix Cichorei & Taraxaci: quarum binis poſtremis proximè accedit Scorzoneræ radix; dum Eſula alios omninò effectus producit acerrimâ ſuâ & vehementer alvum irritante virtute.

A. Craſſæ fiſtulæ tubuloſæ, quæ ſecundo cortici exteriori adfixæ ſunt.
B. Diſcrimen inter corticem & meditullium radicis.
C. Meditullium ipſum.
D. Lanea tunica, ſeu cortex craſſus, tubuloſus.
E. Villoſæ radicis propagines, ſeu tubuli papillares.
F. Ipſæ papillæ lacte turgidæ.
G. Fibræ interioris radicis medullæ liberè dependentes.
H. Corticis filamentoſi finis.

Num. 5. *Radix Becabungæ, officinalis, aquaticæ, folio ſubrotundo.*

Siſtimus hanc eâ ſub formâ, quâ ad oram foſſæ eruimus, unà cum omnibus circumaccretis fibroſis radiculis, quæ intùs cavæ, fiſtuloſæ, tenui cute membranaceâ veſtitæ aquoſos ſic latices ſugunt inſervituros toti radici & plantæ nutriendæ, quæ multum poſcit humiditatis aqueæ. Sub lit. D. craſſum gerit radix hæc extremum, abruptum, per quod forte non poterat ſufficiens humidi quantitas permeare ob craſſarum fiſtularum natam quaſi obſtructionem: ſubvenit tamen huicce defectui natura, dum lateraliter inde protruſit plurimas radiculas filamentoſas, defectum ſupplentes, ſuccumque requiſitum de novo adferentes pro incremento plantæ promovendo. Unde videre eſt vim retrò prementem humorum, qui ſuo in curſu impediti nova fibroſorum vaſculorum emiſſaria propulerunt: patet & ſic eorundem circuitus, hac in radice per microſcopium diſtinctè conſpiciendus, dum abſciſſum ejus extremum pauxillo aquæ imponitur. Hac ergo ratione radices in terra Naturæ adminiculo à morbis liberatas cernimus.

A. Ab-

gen ſtaat vaſt te maken, tot dat het aangename voorjaar, en de zon met hare koeſterende ſtralen het nederig graangewaſch komt beſchynen, verwarmen, uitlokken, en opwaarts trekken, waar door de neergeworpene bladeren nieuwe doorſtralende ſappen bekomen, nevens nieuwe ſcheuten, die geſchikt zyn om korenaairen te worden, en door eene lange verdrukking te vermenigvuldigen. Wy hebben zelf veelmalen gezien en ondervonden, dat de hardſte winter de meeſte winter-zaadvruchten voortbrengt, gelyk dit eene zaadkoorn, dat wy hier vertonen, het welk vyf aairen heeft uitgebragt, die wegens de kleinheit van deze plaat op korte halmen zyn gezet. Uit deze vyf aairen zyn 150 korenzaden voortgekomen. Wat grote zegen! Wie ziet daar de oneindige goedheit des Scheppers niet in?

Num. 4. *Een Scorzoneerwortel met zyne veſelen.*

De Scorzoneerwortel is een goed voedſel voor gezonden en zieken, en van gebruik in koele dranken. Men bevindt, dat hy met een dikke veſelige ſchors of baſt, wanneer het pulpoze merg, of de vlezigheit daar van is geſcheiden, bekleed is, gelykende naar een wollig geweven kleedt, als een haairig laken, rondom bezet, van binnen zo wel als naar buiten, met kleine veſelachtige topjes (daar de kleine, nevens de wortelen, mede bekleed zyn geweeſt) die rondom aan de binnenſte pittige mergwortel gelyk afgebrokene takjes zyn, de welke met een dik wit melkachtig ſap zyn aangevult, als melk-aderen. Deze dikke pittige binnen-wortel, van haar mergachtig vleeſch geſcheiden, is niet anders dan lange veſelen, of buispypjes, waar door de wortel, het loof, de bloem en het zaadt zyn voedſel trekt, gelyk de rapen, en andere diergelyke wortelen. De Scorzoneerwortel heeft den rang boven vele andere, zo in zyne dubbelde bekleding, als melkachtig ſap, gelyk het kruidt *Eſula*, of *Tithymalus*, in het Nederduitſch *Wolfsmelk*, en de wortel van Cichoreen en Paardebloemen. Met deze twee laatſte komt de Scorzoneerwortel het meeſt overeen. De Wolfsmelk is van eene andere uitwerking, zynde van een ſcherp en fel purgerende kracht.

A. Dikke buispypen, die aan de twede bovenſchors zitten.
B. Scheiding tuſſchen de ſchors en het mergpitje, of wortel.
C. Het mergpitje zelf.
D. Wollige rok, of dikke buizige ſchors.
E. Ruige worteltak, of tepelbuisjes.
F. De melk gevende tepels zelf.
G. Loſſe afhangende veſels van de binnenſte wortelpit.
H. De baſt, of het veſelachtig ſchors-einde.

Num. 5. *Wortel van een Waterbeke-boom, met zyn rondachtig bladt.*

Wy hebben deze wortel in de gedaante, in welke wy de zelve hier voorſtellen, aan den kant van een ſloot uitgehaalt, met alle de omgroejende veſel-worteltjes, die mede alle pypig en buizig zyn, met een dunne vliezige huidt bekleed, daar de waterige ſappigheit doorgezogen wordt, om de gehele wortel en plant, die veel waterig ſap vereiſcht, te voeden. By Let. D. ziet men een dik eindt aan dezen wortel afgebroken, waar door het geen vocht genoeg heeft kunnen bekomen, om dat de dikke buispypjes als verſtopt geworden zyn. Maar de Natuur heeft dit gebrekkige herſtelt door vele nevens uit groejende kleine veſelachtige worteltjes, die het gebrek vervullen, het vereiſchte vocht op nieuw weder aanbrengen, en het gewaſch tot zynen waſchdom dienen. Hier uit kan men de te rug perſſing der ſappen, die geſtremt zyn geweeſt, en eene nieuwe uitſchieting van veſelachtige buizen gemaakt hebben, zien, mitsgaders den omloop der ſappen, die zich in dezen wortel door een vergrootglas klaarlyk vertoont, wanneer daar een afgeſneden eindtje van in een weinig water gezet wordt. Hier uit ziet men de wortelen in de aarde door de Natuur herſtelt.

A. Het

A. Abſciſſus radicis truncus, ſurſum in herbam ſeſe explicans.
B. Alter radicis ramulus, qui folia ſurſum emittit.
C. Radices cum tenuibus ſuis propaginibus fibroſis.
D. Abruptus ſeu emarcidus radicis ſtipes, craſſus, unà cum novis fibrillis tenuibus inde emiſſis.

Num. 6. *Extremus ramulus radicis arboris Piri.*

Repræſentatur hîc expanſio fibrillarum ſubtiliſſimarum, quæ tenuem humorem è terra attrahunt & inſugunt, quo fiſtuloſos ſeu venoſos ſuos ramulos repleant, hiquè rurſus majoribus eundem ramis ſuis infundant, donec gradatim per majores ſemper & majores ramos ad ipſam demum arborem appulſus, huic de neceſſario ſucco proſpiciat rurſus inde diſtribuendo in brachia ejus ſiticuloſa, folia, flores, fructus & ſemina. Sic alia aliam nutrit pars: ſuum quæque fibrillæ minutiſſimæ contribuant neceſſe eſt, ut arbor unà cum inveſtientibus ſuis corticibus aliiſque eò pertinentibus partibus vigeat, & fructus proferat. Inde eluceſcit, quânam ratione ſapientiſſimo & cuncta ad lubitum gubernanti Deo placuerit mox ab origine rerum ſtatum civilem componi, & conſtituto ſemel in ordine contineri: quilibet hic pro eo, quem obtinet, loco, quantum poteſt, conferre debet ad ſalutem ordinis, & ad proſperitatem Principis (ſi regimen fuerit monarchicum) cui dominium & cura populi commiſſa eſt, huic ut, arboris inſtar fœcundæ & probè diſpoſitæ, florentem & vegentem ſtatum conciliet: dum contra & populo, quod adipiſcitur, reddere incumbit. Hacque ratione omnes pariter creaturæ ſuſtentantur: altera alterius in uſum condita eſt: omnia catenæ in modum inter ſe colligata ſunt ab infimis ad ſumma, & ab his rurſus ad infima. Ampliſſimus hîc patet meditandi campus, per quem, qui volet, exſpatietur.

A. Abſciſſa pars tenuis radiculæ Piri arboris.
B. Alterum ejusdem abſciſſæ radicis extremum, quæ hinc quamplurimas emiſit novas propagines.
C. Ramuli è radice pullulantes, cum ſuis fiſtulis.
D. Tenues gracileſque fibrillæ.
E. E. E. Tres ſingulares fibroſæ propagines, quæ craſſiori ejusdem radicis extremo adhæſêre, aliâ tamen formâ præditæ, & coloris obſcurè ſpadicei, multùm diverſæ ab aliis radiculis fibriſque ſucculentis & tenacibus: dum illæ contrà fragiles, fatuæ & fiſtuloſæ ſunt, exſuccæque molli illâ flexilitate & quaſi vitâ deſtituuntur.

TABULA TERTIA.

Num. I. *Cucullus naturalis Americanus.*

Nomine Cuculli Æthiopum Surinamo mihi miſſum hocce corpus, inſtar muſci, arboribus quibusdam in ſaltibus accreſcit, cubiti plus minusve longitudine, latâ ſuâ baſi liberè ab arbore dependens; extrinſecus conſpectum corticis quaſi ſaturati rufi ſpeciem præ ſe ferens, dum capillares fibrillæ omnes arctè ſeſe mutuo amplexantur: interna ſuperficies exteriori quidem ſimilis, at excavata eſt in follis formam. Apex in acumen convergens, arborique adhærens, cœcus eſt. Æthiopes, qui primi vegetans hocce

A. Het afgeſneden ſtam-eindt van den wortel, daar het kruidt boven uit groeit.
B. Twede uitſpruitende worteltak, daar het kruidt boven aan groeit.
C. Wortels, met hunne dunne veſeltakjes.
D. Afgebroken of vergaande dikke wortelſtam, met de dunne uitgeſchotene nieuwe veſeltjes.

Num. 6. *Uiterſte takje van den wortel van een Peereboom.*

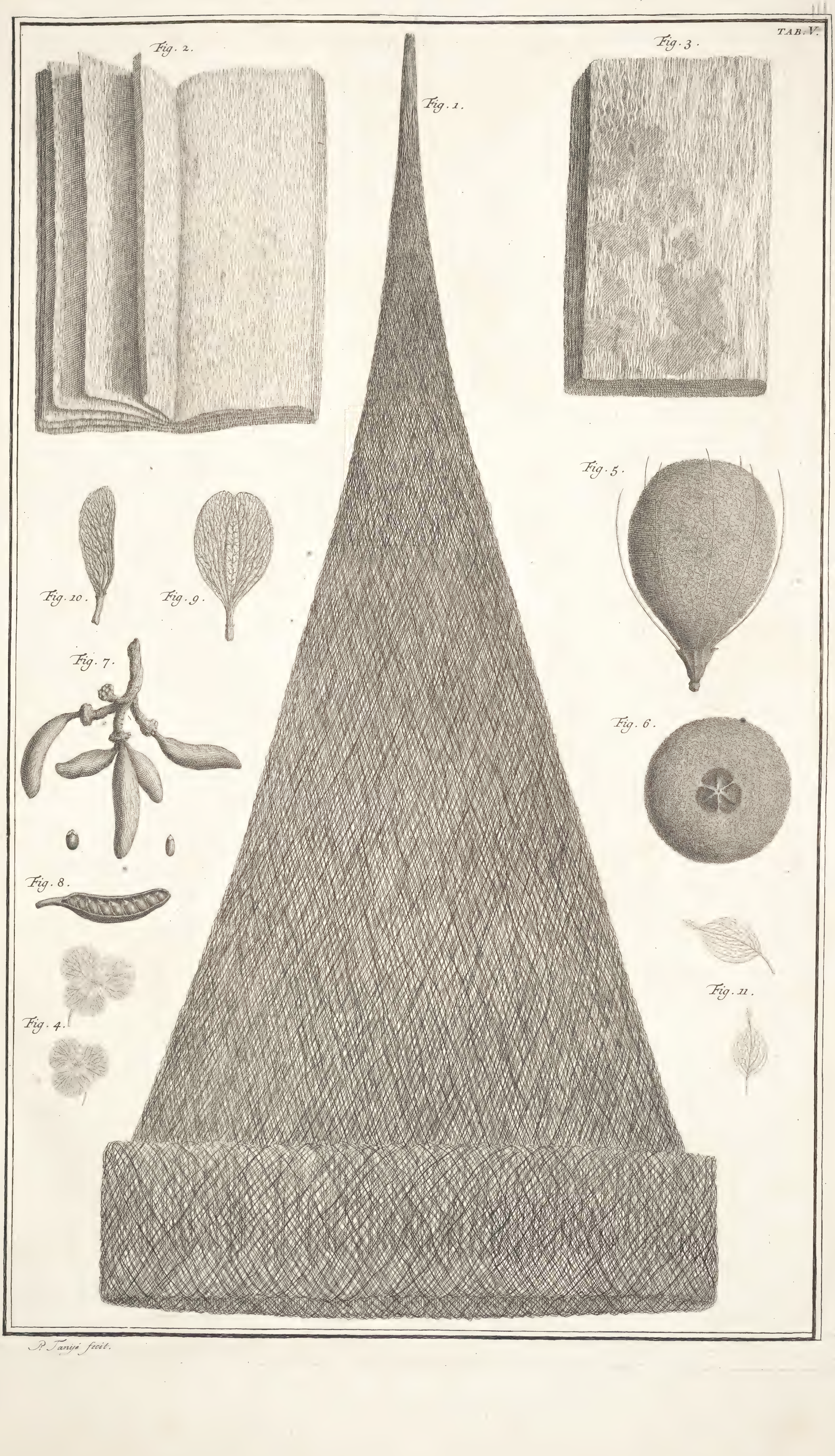
Dit uiterſte takje, of veſelachtig einde van den wortel van een peereboom dient om aan te tonen de uitſpreiding van de allerdunſte veſeltjes, die het fyne vochtige ſap uit de aarde naar zich trekken en zuigen, om hunne buispypige, of aderachtige takjes aan te vullen, die de zelve naar hunne groter tak-buizen overvoeren, en van groter tot groter opklimmen, om den boom zyn vereiſcht ſap te doen hebben, die het zelve weder moet uitdelen aan zyne behoeftige takken, bladeren, bloemen, vruchten en zaden. Aldus moet het eene deel uit het andere beſtaan. Alle de kleine kontribuanten moeten noodzakelyk helpen, als het den boom met zyne omgeſlotene baſten en alle zyne toebehorende delen wel zal gaan, en als hy vruchten zal voortbrengen. Hier uit ziet men, hoe het den alwyzen en albeſtierenden Godt behaagt heeft dat van den beginne de burgerſtaat zou geſchikt en onderhouden worden. Ieder moet daar in naar zyn rang al wat hy kan toebrengen tot het welzyn van den Staat, en, zo de zelve een vorſt heeft, tot geluk van het opperhoofdt, daar het gemeen van geregeert en goed gedaan moet worden, om te groejen en te bloejen als een vruchtbare of welgevoegde boom. Het zelve moet uitkeren dat het ontfangt. En dus is het ook dat alle ſchepſelen moeten beſtaan: het een is ten dienſte en voor het ander geſchapen; het hangt als ſchakels van een keten aan elkander van de laagſte tot de hoogſte, en van de hoogſte weder tot de laagſte. Hier legt veel in opgeſloten, dat wy aan een ieders nadenken overlaten.

A. Het afgeſneden eindt van een dun worteltje van een peereboom.
B. Het twede eindt van den zelven wortel, die afgeſtoten is, en dieshalven vele jonge uitſpruitſels heeft gemaakt.
C. Uitſpruitende wortel-takjes, met hunne buizen.
D. Dunne en fyne veſeltjes.
E. E. E. Drie byzondere uitſpruitende veſels, die aan het zelve dikſte wortel-eindt hebben gezeten, maar van een andere gedaante en donker-bruin, veel verſchillende van de andere worteltjes en veſels, die ſappig en taai zyn. Deze zyn bros, doof en pypig, zonder vocht, daar geen zachtigheit aan is, en die als afgeſtorven zyn.

DERDE TAFEREEL.

Num. I. *Natuurlyke Amerikaanſche kap.*

Natuurlyke kap, die my uit Suriname is toegezonden, onder den naam van Negers-kap, die als een bygewas gelyk de mos aan eenige bomen in de wilde boſſchadiën groeien, van een elle, ook korter, en langer. Dit gewas hangt met zyn brede einde nederwaarts van den boom: van buiten vertoont het een donker-roſſe ſchors, doordien alle de haairige veſelen digt in malkander ſluiten. Van binnen heeft het de zelve gedaante als van buiten, maar is hol, gelyk een blaaspyp. Het puntige eindt loopt ſpits toe, zynde aan den boom vaſt en digt geſloten. De Negers, die dit gewas 't eerſt hebben ontdekt, bevindende, dat het aan de wydſte opening zich liet uit elkander halen, doen zulks behendig

P. Tanjé fecit.

hocce detexere, obſervantes latiorem ejus aperturam eſſe diſtractilem, illud dextrè explicatum & dilatatum capiti imponunt loco cuculli in longum apicem aſſurgentis, quali naucleri uti ſolent. Filorum inſtar Cannabinorum tenaciſſimum eſt & fortiſſimum, tamque miro artificio ab ipſâ naturâ conflatum, ut contextum eſſe videatur. Baſis latior bis terve in ſe convolvitur, ut ſpira quaſi ſubligatum firmius capiti inhæreat.

Num. 2. *Libellus ex corticibus radicis Malvæ Japonicæ, in ſceleton redactis, compoſitus, foliis duodenis conſtans.*

Cortex hic, in ſex & plures lamellas fiſſilis, ab omni glutinoſâ materie, quâ cohæret & compingitur, probè depuratus, argentei candoris folia exhibet, è ſindone quaſi Cameracenſi contexta, quorum exterius filis craſſiſſimis, intimum autem & lignoſæ radicis ſubſtantiæ proximum tenuiſſimis conſtat. Folia hæc utrimque ſena, in medio unita relinquuntur, ſicque libellum referunt, nec acu, nec aliis Bibliopegi inſtrumentis compactum, cujus ſi intimam contemplemur ſtructuram, tam admiranda & ſingularia occurrunt, quæ fidem ſuperant.

Num. 3. Libellus hic ejusdem de radicis cortice paratus externâ ſuperficie villoſiore conſpicuus eſt, cui membraneæ quædam ſquamulæ etiamnum inhærent, de cuticulâ tenuiſſimâ, radicem exterius inveſtiente, reſiduæ.

Num. 4. *Exuviæ Calicum Malvæ Japonicæ.*

Calices hi tenellis quoque fibris lignoſis prædìti ſunt, alioqui ſceleton inde confici haud poſſet. Datum eſt plurimis floribus gluten quoddam, ſive nervoſa compages, unde deglubi ſeſe haud patiuntur, quum humiditatem ferre nequeant, quin ſimul deliqueſcant.

Num. 5. *Sceleton fructus Americani,* Jupina *dicti.*

A Luſitanis *Jenipapa* appellatur, referente D. Charles Rochefort p. 47. qui loco hoc citato arborem totam cum foliis, floribus & fructu accuratè deſcribit. Unde ſupervacaneum rati multa deſuper proferre, fructum duntaxat pulcherrimè evolutum inque perfectum ſceleton redactum hacce tabulâ exhibebimus, unà cum omnibus ejus tubuloſis nervis villiſque, de materie quaſi lignoſâ conflatis, quum priſtinâ in formâ conſtanter perſiſtant, nec adeo cedant ad contactum, ubi exſiccati ſunt. Notatu dignum eſt, fructus hosce, qui, inſtar malorum Citreorum & Arantiorum, ſuccoſâ ſubſtantiâ pleniſſimi ſunt, innumeris adeo tubuloſis nervulis & fibrillis præditos, cellulis tamen carere ſuccum coërcentibus, quales in Citreis, Arantiis, & Sinenſibus dictis malis reperiuntur, ubi tota caro in membranaceas veſiculas diſtincta turget. Unde fructus hic pomorum pirorumque familiæ inſerendus eſſe nobis videtur, quæ non niſi loculum ſeminalem craſſa tenacique membrana ſuccinctum gerunt; id, quod & hoc in fructu reperitur. Præterea & hoc habet fructus iſte aliis non adeo commune fructibus, quod ab illo ejus extremo, cui petiolus adnaſcitur, plura oriantur lignoſa ligamenta, ſeu potius coſtulæ, quæ ſub cute delatæ fructum in octona ſegmenta, totidem quaſi ſulcis diſterminata, partiuntur: harum coſtularum tenuiſſimæ ad umbilicum usque protenſæ, huicque infixæ, ſingularem ſic & concinnam fructui figuram conciliant. Ita Conditor immen-

behendig uitbreiden en wyder maken, dragende het op 't hoofdt voor een muts, met lange tuiten, als een zotskap. Het is zeer taai en ſterk, als hennip, en zo wonderlyk door de Natuur zelf in elkander gewerkt, als of het geweven was. Het wydſte eindt wordt twee of drie malen omgeſlagen, dat het vaſt op 't hoofdt, als met een bandt ombonden, zit.

Num. 2. *Boekje uit de baſt van een ontleede Japanſche Malva-wortel.*

Dit boekje, hebbende twaalf bladen, is uit de baſt van de Japanſche Malva-wortel, ontleed van alle zyne ſapachtige vleezigheit. De baſt laat zich zes en meer malen ſcheiden, of ſpouwen. Als de lymige ſubſtantie, die het bindt en zamenhoudt, daar zuiver van afgeſcheiden is, vertoont het witte zilverachtige bladen, die als uit fyn Kamerdoekſch linnen geweven zyn, waar van de buitenſte zyde de grofſte van veſelen is, en het geen 't naaſt aan de houtachtige wortelen zit het allerſubtielſte. Deze bladeren laat men in 't midden vaſt zitten, en aan weerzyden zes blaadjes van malkander ſcheiden: dan vertoont het een boekje, dat zonder naaldt of boekebinders gereedſchap kan gemaakt worden. Het is ongelooflyk wat wonderlyke en vreemde dingen zich daar in vertonen, als men 't in de Natuur beſchouwt.

Num. 3. Dit boekje is van de zelve wortelbaſt gemaakt, en wordt hier met de buitenſte grove zyde vertoont, daar noch eenige vliezige ſchilffers op zitten van de fynſte dunne ſchil, die de wortel van buiten bekleedt.

Num. 4. *Ontkleede bloem van de Japanſche Kaasjes-bladen-wortel.*

Deze bloem heeft mede tedere en houtachtige veſelen: want anders was het ondoenlyk de zelve te ontkleden. Het grootſte getal der bloemen heeft een lym, of zeenuwachtige houding, dat zich niet laat afſchillen, om dat het geen vochtigheit kan verdragen, daar het te gelyk in verſmelt.

Num. 5. *Ontkleede Amerikaanſche vrucht,* Jupina *genaamt.*

Deze vrucht wordt door de Portugezen *Jenipapa* genoemt, volgens de beſchryving van D. *Charles Rochefort, fol.* 47, alwaar die Heer den boom met zyne bladen, bloemen en vruchten uitvoerig beſchryft, weshalven wy het onnodig oordeelen daar veel van te ſchryven. Alleen zullen wy de vrucht in deze fraaie kopere plaat volkomen in geraamte vertonen, met alle de buizige zenuwen en veſelen, die eenigermaten houtachtig zyn, om dat zy in hare gehele geſtalte ſtaande blyven, en het aantaſten verdragen kunnen, als zy gedroogt zyn. Het is aanmerkelyk, dat deze vrucht, die vol ſappige ſubſtantie, gelyk de Limoen en Oranje-appelen, is, zo ontelbare kleine buizige zenuwen en veſelen heeft, en geen vliezen, die 't ſap beſluiten, als men vindt in de Citroenen, Oranje- en Sinaas-appelen, al het welke in vliezen verdeelt en aangevult is; weshalven wy deze vrucht tellen onder de appel- en peervruchten, waar aan geen vliezen als om 't zaadhuisje gevonden worden, die dik en ſtevig zyn, gelyk in deze vrucht mede gevonden wordt. Nog is hier in iets aan te merken, dat men aan andere vruchten niet vindt, namentlyk, dat

immenſus juxta ſapientiſſimam ſuam omnipotentiam creaturæ cuilibet proſpexit, & dotes proprias elargitus eſt.

Num. 6. En fructus ejusdem ſceleton, ſed anterius, qua flos ſedet, conſpicuum, ubi & volva patet ſeminalis, in tria locumenta diviſa, quorum ſingula ſepto rurſus medio membranaceo biſecantur, huicque adnatum ſemen ad perfectam usque maturitatem fovent.

Num. 7. *Fructus* Quapeba *Americanus.*

Surinamo nobis transmiſſus hoc ſub nomine, aliis *Guapeba* ſcribitur. Piper Æthiopicum figurâ æmulatur, plurimasque ſiliquas eidem petiolo, de ramis orto, racematim adnatas, exhibet. Semina, uti in aliis plantis ſiliquoſis, ſuis in tunicis digeſta ſunt, vid: Num. 8. Acri ſapore fructus hic linguam adurit, ferè ut Orientales Cubebæ. Æthiopes & incolæ iſtius regionis loco Piperis aut aliorum Aromatum cibos ſuos eo condiunt.

Num. 9 & 10 eosdem fructus exhibemus carnoſâ ſuâ ſubſtantiâ, ſeu ſiliquoſis capſulis orbatos.

Num. 11. *Scelĕton folii Clinopodii roſei Alpini.*

Baſilicum ſylveſtre vulgò, Alemannis *Wirbeldoſt* vocatur. Folia ejus, ſingulari modo comparata, ex apice ſuo anteriore novum emittunt foliolum. Lignoſis quoque gaudent nervulis, & nullo negotio deglubi poſſunt.

TABULA QUARTA.

Num. 1. *Sceleton Folii Hederæ arboreæ vulgaris.*

Expanſio fibroſa hujus folii in quinque majores nervos, ramis arborum ſimiles, diſtributa, ex pedunculo ſuo nutritium attrahit humorem, pro fibrularum omnium inde oriundarum conſervando robore. Arbore vel frutice in vigore incrementi conſtituto, pars ejus quælibet, folium, flos, fructusve ſit aut ſemen, propriâ ſuâ formâ & colore prædita, ſibi conveniens ex ipſo trunco haurit nutrimentum. Plurimæ reperiuntur Vegetantium, tam arboreſcentium, quàm fruteſcentium ſpecies, quas omnes & ſingulas ſcitè dignoſcere nemo poteſt. Nos jam de iis loquimur, quæ hîc locorum notæ ſunt. Prout planta quælibet opimo adhærens ſolo creſcit, pabulumque inde trahit; ita ſingulis ſuis partibus viciſſim poteſt proſpicere. Huc tanquam cauſa præcipua concurrit Sol, vernis ſuis radiis recludens omnia, ut Plantæ protrudantur de terrâ, germina ſeſe explicent, aridæque aut frigore hyemali conſtrictæ novâ reficiantur vitâ, per liberum humorum circuitum inibi reproductâ. Ventorum frigorisque injuriæ eidem ſcopo famulantur, ut ſcilicet tenera folia, flores & fructus à præcoci nimis explicatione prohibeantur: ſic enim firmæ eorundem partes, quas ſceleti nomine donamus, ſtabilem, & tactui reſiſtentem nanciſcuntur prius firmitudinem; tenues parantur fiſtulæ, & juſta ſternitur humoribus via per venulas aut fibrillas ſingulas, majores & minores.

dat 'er uit het ſteel-einde verſcheide houtige banden of ribbetjes komen, die onder de huidt de vrucht in acht verdeelingen als vouwen nederdrukt, waar van de fynſte ribbetjes voor aan 't bloem- of kroon-eindt vaſt gehecht zyn, om de vrucht een byzondere en ſierlyke gedaante te geven. Zo heeft de grote Schepper voor alles door zyne alwyze macht gezorgt, en elk ſchepſel zyne eigenſchap toebedeelt.

Num. 6. Dit is de zelve vrucht, ontleed, gelyk ze zich van voren aan de bloemzyde vertoont, met de opening van 't zaadhuisje, dat in driën verdeelt is, waar van ieder deel nog een vliezig middelſchot heeft, daar het zaadt in groeit en vaſt gehouden wordt tot zyne volkome rypheit.

Num. 7. *Amerikaanſche vrucht*, Quapeba *genaamt.*

Dit boomgewaſch is ons van Suriname gezonden, onder den naam van *Quapeba*, van eenigen *Guapeba* genaamt. Het is van gedaante als de Ethiopiſche peper, en hangen verſcheide kleine vruchten, als peultjes, als een tros aan een ſteeltje der takken: de zaden daar van zyn geſchikt gelyk alle peulgewaſſchen in hunne ſchillen, gelyk by Num. 8. in plaat vertoont is. De ſmaak van dit gewaſch is heet op de tong, overeenkomende met dien van de Ooſt-Indiſche Cubeben. De inwoonders en Negers van dat landt gebruiken het onder hunne ſpyze, in plaats van peper, of andere ſpeceryen.

Num. 9 en 10 zyn de zelve vruchten ontkleed van hare vleezige delen, te weten de peulachtige ſchillen.

Num. 11. *Ontkleede blaadjes van wilde Baſilicum.*

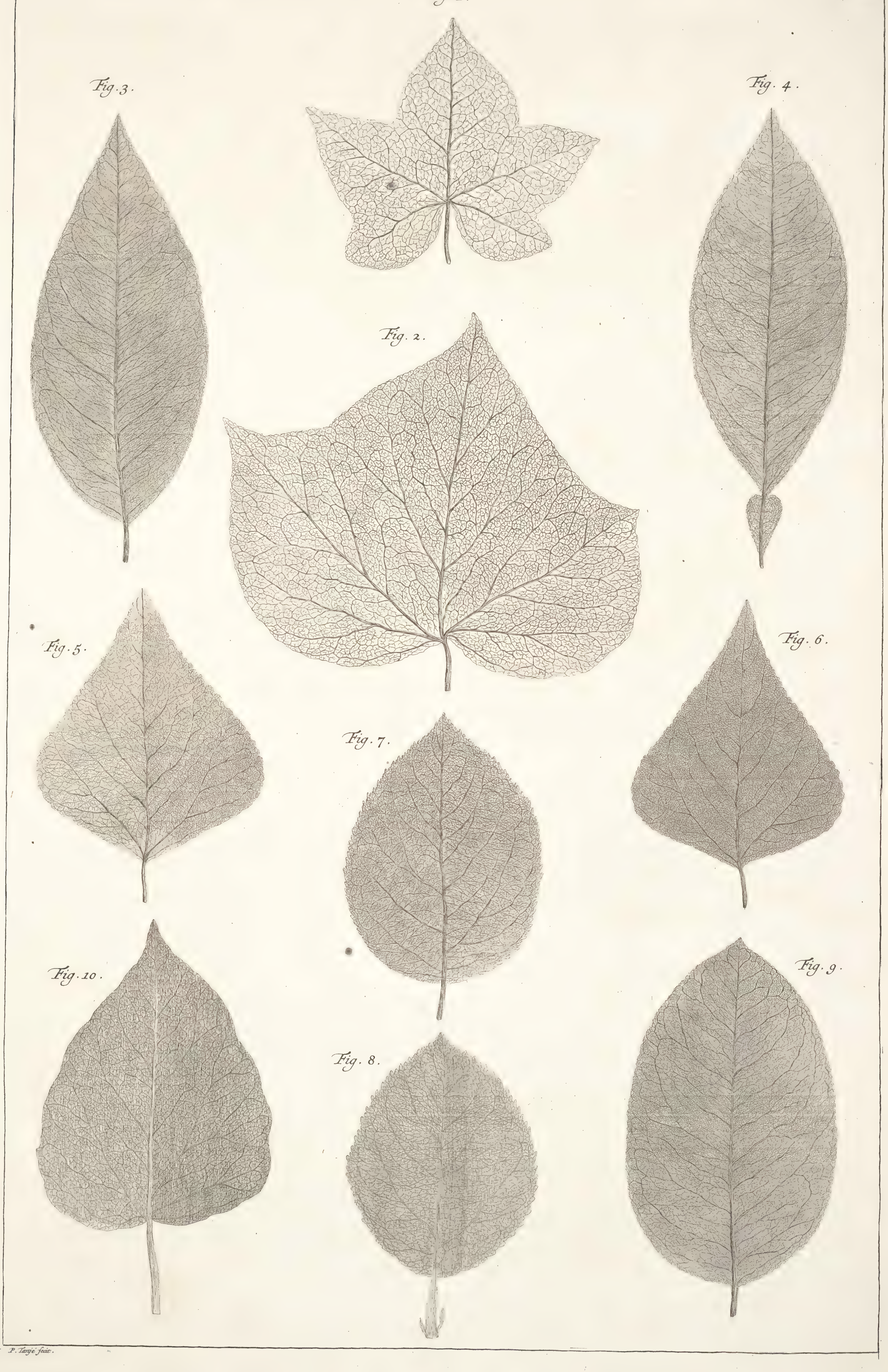
De Hoogduitſchers noemen dit gewaſch *Wirbeldoſt*. Deze blaadjes zyn van een byzonderen aardt, daar voor uit de punt van de bladen weder een klein blaadje te voorſchyn komt. Zy hebben mede houtige buisveſelen, en laten zich gemakkelyk ontkleden.

VIERDE TAFEREEL.

Num. 1. *Geraamte van een Klimop-bladt.*

Gemeen Klimop-bladt, of Boom-veil, in zyn volkomen geraamte, of uitſpanſelen van veſelachtige delen, die, in vyf dikke aderen, als takken van bomen, uitgeſpreid, hun voedſel uit het blad-ſteel trekken, om al de omgehechte veſelen hunne kracht mede te delen. Wanneer de boom, of rank in de kracht van zynen waſchdom ſtaat, trekt elk deel, het zy bladt, bloem, vrûcht, of zaadt, zyn voedſel uit het gewaſch, of den boom, daar het aan groeit, naar zynen natuurlyken eiſch, en met zyne byzondere verwe en gedaante verſierd. Men vindt vele onderſcheide gewaſſchen, zo bomen, als heeſters, van alle ſoorten, die onmogelyk ſtuk voor ſtuk te kennen zyn: wy ſpreken van die ons hier te lande bekend zyn. Naar dat elk in een goeden grondt geplaatſt groeit, en voedſel naar zich trekt, kan het weder veel uitgeven aan elk deel des booms. Hier toe verſtrekt de zon als de voornaamſte oorzaak, alles in 't voorjaar ontſluitende, om de gewaſſchen te voorſchyn te doen komen, de botten uit te doen ſpruiten, en de dorre of door de koude van den winter toegeſlotene te doen ontluiken door een nieuw leven, het welk daar in uitgewrocht wordt door de doorſtraling. De winden en koude dienen ten zelven einde, op dat de tedere bladeren, bloemen en vruchten niet al te ſchielyk uit komen te ſchieten, om hunne grofſte delen, die wy het geraamte noemen, een vaſte en handtaſtbare ſtevigheit by te zetten, en fyne buizen te maken, en door elke ader of veſel, groot en klein, hunne behoorlyke doorſtraling te doen hebben. Hier ziet men het binnenſte geſtel van het Klimop-bladt, met zynen dradigen ſteel, die wel in vyftig draadjes zou kunnen verdeelt worden, en alle van binnen, door

TAB. III.

P. Tangé fecit.

nores. Internam hîc exhibemus fabricam folii Hederæ, unà cum fibroſo ejus pedunculo, haud difficulter in quinquaginta dividendo fibrillas, quæ omnes microſcopio conſpectæ, cavæ & tubuloſæ ſunt, ut per has vis fruticis è ramulis lateralibus, folium, vel folia, inſtar fortium embolorum, geniculo latiore inde oriunda, protrudat, & pedunculi folii tenues fibrillas cum fiſtulis lateralibus conjungat.

Hedera ſtabilis naturæ folia, hyeme & æſtate virentia, fert, craſſa, & firmiſſimè trunco vel ramulis adnata: eorum viror jucundiſſimus eſt. Separandi peritis cuticulam quoque utrinque facile eſt deglubere, ut ſceleton illæſum, priſtinâ ejus figurâ perfectiſſimè conſervatâ, remaneat, juxta ac hîc oſtenditur. Ars hæc nil habet ſingularis, & talibus commodiſſimè in foliis exercetur, quæ tenacibus conſtant nervis, ſeu fibris.

Primam equidem hujus Anatomiæ inventionem haud noſtram facimus: debetur hæc accuratiſſimo ſcrutatori *Marcello Malphigio*, hanc qui diverſâ tamen ratione in Anatom: Plantar: docet. Hunc ſecutus alter, celeberrimus nimirum D. *Fridericus Ruiſchius*, Anat: & Botan: Profeſſor, qui foliorum ſic denudatorum quaſdam nobis iconas exhibuit. Nos hâc ſuper re meditati, ſedulo tentamine eò tandem (abſit jactantia dicto) hâc in arte pervenimus, ut omnis generis folia hâc ratione cum omnibus ſuis expanſionibus in ſceleton naturale deglubere, & ante oculos nuda ponere ſciamus.

Num. 2. *Sceleton Folii Hederæ arboreæ.*

Majus hoc præcedenti eſt folium, eadem tamen de plantâ natum: quocirca notabile eſt, fruticem hunc, ubi lætè creſcit, ſæpiuſculè folia proferre variæ figuræ circa margines aut acutè convergentes angulos, quorum ſinguli peculiare veluti folium mentiuntur. In hocce licet demonſtrare, quod è pedunculo tres propagines ſingulares oriantur, quarum quælibet verſus aciem folii properant, ibique ramificationes ſuas confundunt, conſtitutis in medio nervis ſeu fibrulis omnium craſſiſſimis exiſtentibus: id quod & Num. 1. folium docet, in quinque nimirum partes diviſum. Hæc etiam folia partim in acumen excurrunt, uti ſub Num. 10. oſtendemus.

Num. 3. *Sceleton Folii Mali Aſſyriæ.*

Fibrarum hujus folii teneritudo parum admodum contra læſionem firmata ſatis difficilem reddit Epidermidis ſeparationem, quæ nonniſi ſummâ cum circumſpectione fieri poteſt. Pedunculus, per medium folii diſtributus, ex infinitis compoſitus vaſculis tenuibus, fibroſis, innumeras emittit capillares propagines ad acutum usque folii apicem, quarum pars viſum ferè fugit præ tenuitate. Cutis ejus membranacea ſat craſſa & tenax inſtar Pergamenæ eſt, ſceletique interiora ſubtiliſſima & capillacea ſunt.

Num. 4. *Sceleton Folii Citri.*

Et hoc tenuibus valdè conſtat fibrulis, haud tamen cum priori hoc reſpectu comparandis: ſeparanti eadem hîc occurrit fabrica.

Num. 5.

door het vergrootglas beſchouwt, hol en buizig zyn, waar door de kracht van de rank uit de zydetakjes het bladt, of de bladen, die als vaſte zuigers met een dikachtig leedje uit de takjes komen, voortbrengt, en de fyne dunne draadjes van de blad-ſteel met de takbuisjes vereenigt. Het *Klimop* is van een harden aardt; de bladen zyn winter en zomer groen. Zy hebben een dik bladt, dat zeer vaſt aan den ſtam of de takjes vaſtgehecht is; en het groen der bladen is ſchoon. Die het zelve weet af te ſcheiden, kan ook de huidt aan beide zyden daar van af halen, zo dat het geraamte zonder beſchadiging, in zyne volkome gedaante, gelyk het hier vertoont wordt, blyft. Deze wetenſchap is eenvoudig: aan gene andere bladen kan dit gedaan worden met zo veel gemakkelykheit, dan aan die taaie zenuwen of veſelen hebben.

Wy zullen ons voor den eerſten uitvinder dezer ontleding niet uitgeven; daar voor erkennen wy den naauwkeurigen onderzoeker *Marcellus Malpighius*, die zulks, hoewel op eene andere wyze, in zyn *Anatome Plantarum*, of Ontleding der planten, aanwyſt. De twede is de zeer vermaarde Heer *Frederik Ruyſch*, wylen Hoogleeraar in de ontleed- en bloemkunde te Amſterdam. Deze heeft ons eenige afbeeldſels van op die wyze ontkleede bladen medegedeeld. Wy hebben onze gedachten daar nader over laten gaan, en zyn door een vlytig onderzoek zo verre in deze wetenſchap (het zy zonder waanwysheit gezegt) gekomen, dat wy allerhande bladen op deze wyze met hunne uitgebreide veſelen in een natuurlyke Anatomie kunnen ontweiden, en voor het ooge bloot leggen.

Num. 2. *Geraamte van een groter Klimop-bladt.*

Zie hier een groter Klimop-bladt dan het voorgaande, doch aan het zelve gewaſch gegroeit. Het is aanmerkelyk, dat dit rankgewaſch zomwylen, als het weelderig opſchiet, bladen in verſcheide gedaantens heeft van uiteinden, of puntig toelopende hoeken, die elk als een bladt in 't byzonder vertonen. In dit kunnen wy aanwyzen, dat uit het ſteel-einde drie byzondere takken uitſpruiten, die elk naar het punt van 't bladt opklimmen, en waar aan de drie verdelingen in een zyn gegroeit, waar van de middelſte zenuwen of veſelen de grofſte zyn. Het zelve toont ons mede het eerſte bladt Num. 1, het welk in vyf delen verdeelt is. De bladen zyn ook ten dele met een uitlopende punt, gelyk wy Num. 10 zullen aanwyzen.

Num. 3. *Geraamte van een Oranje-bladt.*

Veſelachtig bladt van een Oranje-boom, dat zyn huidt zo gemakkelyk niet laat afſtropen wegens de teere veſelen, die ligt beſchadigt worden. Daar is grote omzichtigheit nodig om de zelve wel te ſcheiden. De ſteel, die zich in het midden van het bladt uitſpreidt, en uit ontelbare fyne dradige buizen beſtaat, heeft oneindig veel uitſpruitende veſeltakjes tot aan het puntig top-einde, waar van een gedeelte byna onzichtbaar fyn is. De vliezige huidt van dit bladt is vry dik en taai, als fyn parkement, en het binnenſte geraamte zeer fyn en pluizig.

Num. 4. *Geraamte van een Citroen-bladt.*

Dit bladt is mede zeer fyn geveſelt, doch zo niet als het voorgaande. In de ontleding bevindt men het op de zelve wyze uitgewerkt.

Num. 5. *Sceleton Folii Populi nigræ.*

Æquè facilis eſt ad minimum ſeparatio cuticulæ hujus Folii, ac Hederacei, ob fibrarum firmitatem & duritiem: nec obſtat earundem tenuitas, quin citò admodum ſuccedat præparatio.

Num. 6. *Sceleton Folii Mali Armeniacæ.*

Hæc præparatio plus requirit temporis ob fibrarum mollitiem, glutinoſitatem, & ſummam tenuitatem: ſunt hæ coloris ſpadicei, & in formam ferè folii Populi diſpoſitæ, niſi quod in extremum acutius deſinant, denſiusque congeſtæ ſint.

Num. 7. *Sceleton Folii Mali vulgaris.*

Difficulter deglubitur hocce Folium, ob teneritudinem & mollitiem filamentorum, quæ ilicò lædi poſſunt. Ubi autem vel minima deficit particula, totum folium rejiculum eſt. Ut verò res benè ſuccedat, circa ſeparationem modo ſingula ſibi debito tractari debent; inque hoc totius rei vertitur cardo. Sceleton horum foliorum dilutè flavum eſt, pedunculus autem, per medium decurrens, ſubrufus.

Num. 8. *Exuviæ inferiores Folii Malini.*

Sunt hæ integræ à ſceleto Folii ſeparatæ, extus prorſus lanuginoſæ: internæ autem earundem faciei inſculptæ cernuntur ramificationes ſceleti, quâ hoc defixum erat. Tunica pedunculi, plerumque binis tenuibus alis accreta lateribus pedunculi hujus Folii, heîc quoque à fibris interioribus ſeparata cernitur. Color dilutè flavus eſt.

Num. 9. *Sceleton Folii Piri majoris.*

Eſt hoc mirâ accuratione de tenuiſſimis nervulis vel fibris concinnatum, facilemque admittit præparationem, quia firmum ſatis eſt, & ſæpè ab Erucis minoribus jam exeſum. Propagines è pedunculo immediatè oriundæ, harumque ramuli valdè lignoſi ſunt, fibroſi, & dilutè flavi.

Num. 10. *Folium Hederæ arboreæ, in ſceleton quidem redactum, ſed membranis ſuis etiamnum tectum.*

Sceleton hocce ſeparatum hæret binas inter tunicas ſuas, absque ullâ cujusquam particulæ læſione. Color viridis inde per vaſcula pedunculi penitus exhauſtus eſt, ſic ut dilutè flavum appareat. Hæc præparatio ſingulares requirit encheireſes.

TABULA

Num. 5. *'t Bladt van een Populierboom in zyn geraamte.*

Dit afgeſchild bladt van een Populierboom laat zyn huidt afhalen ten minſte zo gemakkelyk, als dat van het Klimop, om dat de veſels ſtevig en van een harde natuur zyn; en ſchoon zy zeer fyn zyn, gaat de bereiding of afſtroping echter ſchielyk.

Num. 6. *Afgeſchild bladt van een Aprikozeboom.*

De bereiding van dit bladt gaat langzamer toe dan die van het voorgaande, om dat alle de veſels week en lymig, als mede zeer fyn zyn. De veſels zyn kaſtanie-bruin, en byna van gedaante als het Populier-bladt, behalven dat het wat puntiger toeloopt, en digter met veſels gevult is.

Num. 7. *Afgeſchild bladt van een Appelboom.*

De ontleding van dit bladt valt zwaar, om dat het zelve zeer zacht en week van veſelen is, en bygevolg zeer ligt beſchadigt kan worden: als 'er het allerminſte aan ontbreekt, is het ganſche bladt te niet. Om wel te gelukken moet alles zyn eiſch in 't afſchillen hebben, en daar komt het op aan. Het geraamte van deze bladen is ligt-geel, en de ſteel, die door het bladt loopt, rosachtig.

Num. 8. *Onderſte vlies van het bladt van een Appelboom.*

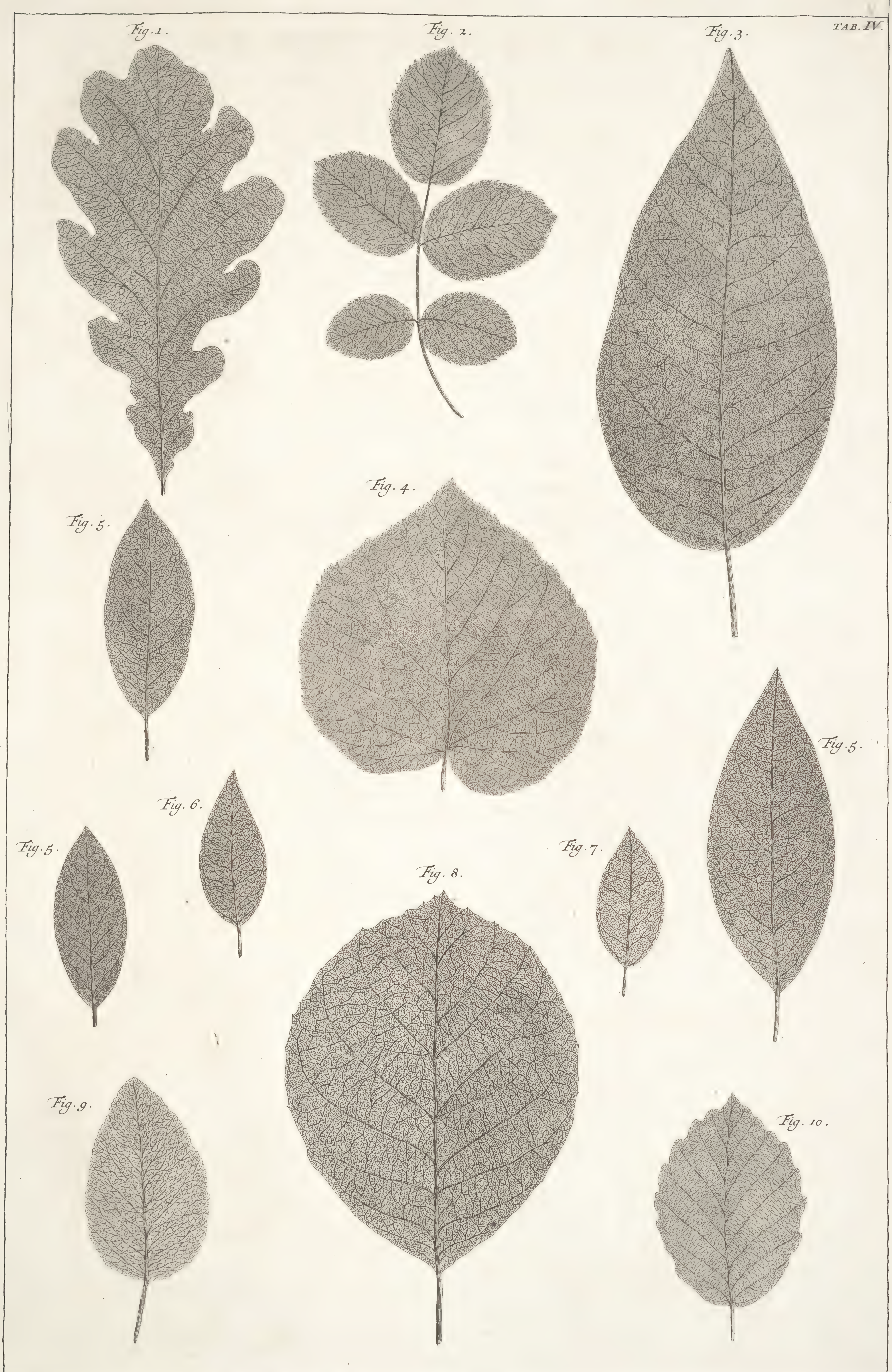
Dit onderſte vlies is geheel geſcheiden van het geraamte van het bladt, dat van onderen ganſch wollig is. Binnenswerks vertoont zich de verdieping van het geraamte, het welk daar in gezeten heeft. Het ſteelvliesje, dat gemeenlyk met twee kleine blaadjes aan de einden van den ſteel van het appelboom-bladt groeit, is hier mede van de binnenſte veſels geſcheiden. Het is ligt-geel van verwe.

Num. 9. *Groot bladt van een Peereboom in zyn geraamte.*

't Geraamte, of de binnenſte handelbare veſels van een groot peereboom-bladt zyn ongemeen fierlyk met zeer tedere zenuwtjes of veſels doorwerkt. Het laat zich ligt bereiden, om dat het geraamte ſtevig, en dikwils van de jonge rupzen doorbeten is. De ſtelige en afſpruitende takjes zyn zeer houtig, dradig, en ganſch ligt-geel.

Num. 10. *Bladt van Klimop in zyn volkomen geraamte, en los zittende tuſſchen zyne twee vliezen, zonder dat het een of het ander deeltje gekwetſt is.*

De groene verw van dit bladt is daar door de ſteel-buizen t'eenemaal uitgehaalt, zo dat het zich ganſch ligt-geel vertoont. Het vereiſcht eene byzondere behandeling het zelve op deze wyze te bereiden.

P. Ianjé fecit.

TABULA QUINTA.

Num. 1. *Sceleton Folii Quercûs.*

Quale hîc exhibemus, ſceleton nitidiſſimum hujus folii inter difficillimè præparanda recenſeri debet; quum membranacea ejus Epidermis valdè coriacea ſit, fibrisque interioribus illigata. Nervus quidem per medium folii recta decurrens cuilibet ejus laciniæ ſingularem impertit ramulum unà cum plurimis propaginibus, uti hoc in omnibus foliis profundè inciſis aut diviſis obtinet: veruntamen ramuli hi hoc in folio admodum confuſi ſeſe mutuo ſuperequitant: ſubſtantia intermedia ſubtiliſſima fibroſa prorſus & vaſculoſa eſt. Durabiliora ſunt hæc folia aliis ob ſuam duritiem. Coloris ex fuſco flavi eſt hoc ſceleton ligni inſtar Quercini.

Num. 2. *Sceleton Folii Roſæ pallidæ.*

Utplurimum quinque, aliquando tria tantum horum foliorum è pedunculo eodem villoſo oriuntur, quorum ſupremum maximum eſt, bina poſteriora verò minima. Quinque hæc folia nutrimentum ſibi debitum è tenui pedunculo ſolo trahunt, & ſingula peculiari ſuo nervo medio, indeque derivatis tubulis fibroſis (quos in hominibus aliisque animantibus vaſa ſanguinea vocamus) donata ſunt, quorum per cava ſuccus nutritius defertur. Pars quælibet ſuo contenta dimenſo, dum nimio humorum affluxu oneratur, vaſorum ſuorum valvulas obtendit, donec priore conſumto, novi rurſus fluidi neceſſitas urgeat. Quando depactus Roſæ ramulus, foliis & flore præditus, aliusve flos aquæ imponitur, obſervamus, quod abſciſſi pedunculi vaſa debilitata, valvulas ſuas claudere impotentia, laticem aquoſum ſubitò nimis & majore, quàm cui ferendæ ſunt, copia attrahant: unde ſuperfluus humor remeare cogitur, & tubuli attrahentes prorſus enervati in mucum quaſi intus corrumpuntur, demittentes hinc ſua cum floribus folia. Contra verò ubi reſecti flores aut ramuli ilico, quâ parte læſi ſunt, molli cerâ, vel Emplaſtro probè teguntur, tumque arenæ humidæ aut aquæ inſeruntur, diutius vigent multò, quum nimiâ aquâ haud ſuffocentur. Roſæ folia cum pedunculo, membranis externis orbata, ſceleton dant ex nigro ſubfuſcum.

Num. 3. *Sceleton Folii Smilacis Africanæ.*

Folium hoc ex arbore deſumtum eſt, quæ ultra annos triginta, retro ædes meas, verſus parietem intergerinum radicata, virorem jucundiſſimum præbuit. Folia ejus, Phaſeoli æmula, hic locorum terna ex uno pedunculo oriuntur, quorum hocce & medium eſt & longiſſimum: bina inferiora, brevioribus innixa petiolis, apice extremo extrorſum recurvata ſunt. Menſe demum Septembri, antequam defluant, flava & purpurea evadunt. Sarmenta ejus æſtate radiculas emittunt. Sceleton eſt pulcherrimum, fibris denſiſſimè implicatis quaſi contextum.

Num. 4.

VYFDE TAFEREEL.

Num. 1. *'t Bladt van een Eikenboom in zyn geraamte.*

Het bladt van een Eikenboom in een net geraamte te zetten, gelyk wy het hier vertonen, is geen gemakkelyke ontleding, om dat de vliezige buitenhuidt der bladen van dezen boom zeer taai van vel, en aan de binnenſte veſels gehecht is. Wy vinden wel, dat de ſteel, of opgaande houtige ſtam van het bladt aan elke inkerving een byzonderen tak, met vele afſpruitſels, mededeelt, gelyk alle de bladen, die diepe inkervingen of afdelingen hebben; maar deze zyn zeer verward, en lopen over elkander heen. Het fyne tuſſchenwerk is geheel veſelig en buizig. Deze bladen duren om hunne hardigheit langer dan andere. Dit geraamte vertoont zich in een donkerachtig geel, als het Eikenhout.

Num. 2. *Geraamte van het bleke dubbelde Rozeboom-bladt.*

Aan een haairig ſteeltje van dezen boom groejen gemeenlyk vyf, en zomwylen maar drie blaadjes, van welke het voorſte het grootſte, en de twee laatſte de kleinſte zyn. Deze vyf blaadjes trekken hun nodig voedſel uit het eene dunne ſteeltje, en elk bladt heeft zyn byzonder ſtamtakje, en zyne byzondere afleiders, of veſelachtige buisjes (die wy in menſchen en dieren bloedvaatjes noemen) waar door de natuurlyke vocht ten onderhoudt doorſtraalt. Ieder deel neemt niet meer aan dan het verdragen kan, en als het al te rykelyk ontfangt, ſluiten de klapvliezen van de buizen toe, tot dat 'er weder nieuwe toevoer van vocht nodig is. Als men een rozetak met zyne blaadjes en bloem, of een andere bloem, die men in 't water zet, afſnydt, bevindt men, dat de afgeſnedene ſteel-buizen verzwakt zynde, de klapvliesjes niet meer kunnen ſluiten, en dat zy de waterige vocht te ſchielyk optrekkende, meer ontfangen dan zy lyden kunnen, waar door het komt, dat de overtollige vocht weder te rug moet keren; en de op- of inzuigende buizen ten eenemaal verzwakt zynde worden zy lymig en rottig van binnen, en laten hunne blaadjes, als mede de bloemen, vallen: maar als men de afgeſnedene bloemen of kleine takjes ten eerſten met week waſch of pleiſter onder, daar het afgeſneden is, wel bedekt, en in vochtig zandt of water zet, blyven zy veel langer goed, om dat zy dan niet te veel vocht bekomen. De roze-bladen en ſteel van hunne buitenvliezen ontkleed zynde, blyft het geraamte donker bruinachtig.

Num. 3. *'t Bladt van een Afrikaanſchen Ipenboom in zyn geraamte.*

Dit bladt, ook *Windebladt* genaamt, is geplukt van een boom, die over de dertig jaren achter myn huis tegen een ſchutting heeft geſtaan, makende een ſchone groente. De bladen zyn van gedaante als de *Faſeolus*, of Turkſche bonen, hier te lande, met drie bladen aan een ſteel voortkomende, waar van dit bladt het middelſte en langſte is. De twee onderſte hebben korter ſteelen, en zyn buitenwaarts kromachtig met het bladpunt gebogen. In de maandt van September worden de bladen eerſt geel en paars voor dat zy afvallen. De ranken ſchieten des zomers worteltjes uit. Het is een fraai geraamte, digt met veſels doorgroeit, als of het geweven was.

Num. 4.

Num. 4. *Sceleton Folii Tiliæ.*

Et hoc artis eſt ſpecimen, manum requirens ſuſpenſam, ut cutis & tunicæ externæ integræ ſine læſione deglubantur: fibrillæ enim, præter modum tenues, denſius ſibi mutuo intertextæ ſunt, quàm ſindon tenerrima Cameracenſis; unde & Chalcographo haud parvo conſtitit labore, ſingulas partes naturaliter hîc conſpicuas exactè æri incidere. Notatu dignum eſt, hocce in ſceleto minutos occurrere orbiculares acinos, ex alis ramulorum propullulantes.

Num. 5. *Sceleta Foliorum Lauri.*

Folia hæc admodum tenaci induta cute, hujus tamen admittunt leni manu ſeparationem. Minima interim haud æquè facile denudantur ac maxima. Quam concinnam exhibet ſceleton hocce texturam? Quodlibet folium ſingulari artificio elaboratum cernitur. Tribus horum ſpeciebus unum præfiximus numerum, tantò ut magis incomprehenſibilia Conditoris miracula tam minutâ & vilipenſâ in re ſubmiſſè & attentè conſiderarentur.

Num. 6. *Sceleton Folii Jasmini vulgaris, flore albo.*

Subtilis hæcce Anatomia nos docuit, folium hoc excoriatum bifariam findi, & bina exhibere ſceleta, quæ hîc conjuncta exhibemus. Idem in ſceletis foliorum Pyri aliorumque invenimus.

Num. 7. *Sceleton Folii ſeparati Jaſmini vulgaris.*

Eſt hoc utrinque ſimilibus venis aut nervis pertextum, & fibris undique obſitum, ac ſi foret integrum: pars quælibet dimidia ſingulare ſuum obtinet nutrimentum per folii ſtylum è ramo fruticis. Nec minorem hoc meretur admirationem quàm præcedentia.

Num. 8. *Sceleton Folii Juglandis.*

Quinque utplurimum folia heîc eidem adhærent pediculo, quorum hocce medium eſt. Propagines nervi folii ſatis ſpectabiles ſunt, nec minus ramificationes capillares, quæ vario inter ſe ludunt concurſu & receſſu. Alius omnino fibrarum lateralium hîc cernitur apparatus, quàm in foliis prioribus, Quercini tamen folii ferè æmulus. Sceleton coloris eſt dilutè ferruginei.

Num. 9. *Sceleton Folii Piri,* Signora *dicti.*

Hujus è pediculi trunco oriundæ propagines ſurſum expanduntur venuſtiſſimè in venulas capillares tenuiſſimas. Color ejus dilutè cinereus eſt.

Num. 10. *Sceleton Folii Fagi.*

Folium hoc omnium maximè ſeparationi membranaceæ ſuæ cuticulæ reſiſtit; hujus quippe tenaciſſimum eſt;

Num. 4. *'t Bladt van een Lindeboom in zyn geraamte.*

Dit is ook een kunſtſtukje, dat een voorzichtige behandeling vereiſcht, om de huidt en buitenvliezen geheel onbeſchadigt af te ſchillen: want de veſeltjes zyn ongemeen fyn, en digter doorweven dan het allerfynſte Kameryks doek. Ook heeft het den plaatſnyder zeer veel moeite gekoſt om alle de natuurlyke deeltjes naar behoren daar in te brengen. Het is aanmerkelyk, dat in dit bladsgeraamte zich kleine ronde belletjes vertonen, die uit de oxelen van de takjes te voorſchyn komen.

Num. 5. *Drie bladen van een Laauwrierboom in hun geraamte.*

De bladen van den Laauwrierboom zyn vry hardhuidig; doch zy laten zich, als men met verdrag te werk gaat, zeer wel ontvellen. De kleinſte willen zich zo ligt niet naakt vertonen als de grootſte. Wat een ſierlyk geweefſel ziet men in dit geraamte? In elk bladt beſpeurt men eene byzondere werking. Wy hebben drie ſoorten onder een Nummer geplaatſt, om de onnaſpeurelyke wonderen des Scheppers in een zo klein en byna ongeacht ding des te beter met nederigheit te beſchouwen en te overdenken.

Num. 6. *Geraamte van 't gemeen Jasmyn-bladt, daar de witte bloemen aan zitten.*

Wy hebben door deze tedere ontleding bevonden, dat dit bladt, ontleed zynde, zich in tweën verdeelt, en twee geraamtens uitmaakt. Wy vertonen dit dubbeld. Wy hebben het zelve in de geraamtens van de bladen van een peereboom, en in meer andere gevonden.

Num. 7. *Midden door geſcheiden geraamte van een Jasmyn-bladt.*

Het zelve is van weerzyden gelyk beadert, of bezenuwt, en doorgaans met veſeltjes begroeit, als of het volkomen was. Elke helft van dit bladt heeft een byzonder voedſel door het bladſteeltje uit den tak van den boom. Dit is niet min verwonderlyk dan de voorgaande zyn.

Num. 8. *Geraamte van het middelſte bladt van den Okkernoteboom.*

Aan een bladſteel van dezen boom zitten gemeenlyk vyf bladen. De takjes van den bladſtam zyn redelyk grof, als mede de veſeltakjes, die in en uit elkander vloejen. Zy hebben geheel andere afleiders als de voorgaande bladen. Zy komen het naaſt by die van het Eikenbladt. Het geraamte is van verwe licht yzerroeſt.

Num. 9. *'t Bladt van een Poir Signoor in zyn geraamte.*

Deze ſteel-ſtamtakjes verſpreiden zich ſierlyk naar boven, met fyne veſelachtige aderen. Het geraamte is licht aſchverwig.

Num. 10. *'t Bladt van een Beukeboom in zyn geraamte.*

Dit bladt is het onwilligſte van alle om zyne vliezige huidt te verliezen, die het zeer vaſt houdt, maar zich eindelyk evenwel laat

TAB. VI.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.

eſt; at patientia leni tamen vincitur. Nervus ejus medius haud recta decurrit, ſed, ob tenuitatem ſuam, ramulorum lateralium congruorum ductum ſequitur: hi verò utrinque verſus inciſuras folii excurrentes, in minimas & perplexas valdè abeunt fibrillas. Sceleton hoc unà cum omnibus ſuis filamentis colorem ſpadiceum acquirit.

TABULA SEXTA.

Num. 1. *Sceleton Folii Maſſoy, ex Novâ Guineâ.*

Hoc folium, ſuis indutum tegumentis, præter alia aliarum Arborum & Plantarum folia, ex Indiis Orientalibus nobis transmiſſum eſt: craſſiuſculum illud, & ſubtus lanugine hiſpidum, ſupernâ facie amœnâ viriditate gratum, glabrum, præ fragilitate vix tractabile, ad pedis ſeſe extendit longitudinem, quatuor aut quinque pollices latum. Odoris eſt & ſaporis accepti, foliorum inſtar arboris Caryophylliferæ. De qua naſcitur, arbor *Maſſoy* vocatur, in Novâ Guineâ creſcens, ſecundum deſcriptionem D. *Valentini*, P. III de Arbor: Amboin: Fol. 208, ubi diſtinctè deſcribitur; quod nimirum locus ejus natalis ſit Cubiay, viginti & octo à Ceram diſtans milliaribus, ſub occidentali plagâ Novæ Guineæ, in regione Keffingerorum & Ceramlaviorum, qui arborum harum deglubentes corticem in faſciculos colligant, & hujus Pikol in inſulis Javâ, Sumatrâ, Borneo, & Bali 15 ad 16 Imperialibus divendunt. Liber ſeu interior arboris tunica craſſitie & viribus præſtat: uſus ejus eſt contra ſuſceptum frigus, Paralyſin, nervorumque debilitatem; calefacit enim intenſè. Vino incoquitur, & decocto fricatur corpus. Parant & inde unguentum Incolæ, *Bobori* dictum, quo totum collinunt corpus, miſtis huic Caryophyllis, Culitlavis, & aliis. Nonnullis rurſum Aromatis loco uſu venit in cibo & potu cortex *Maſſoy*, ſcopo calefaciendi & confortandi.

Sceleton hujusce folii præ aliis ſingulari gaudet compage, haud in aliis à nobis obſervata. Primò quidem totum hîc ſpectatur folium, ſuis orbatum exuviis & interioribus particulis ſucculentis, viridibus, ſolam præ ſe ferens nativam ſuam figuram, & filamentoſam expanſionem fibrarum lignearum, quæ ex apice petioli per totum folium ramoſa propagine diſtributæ, haud ſoli equidem formæ ejus ordinandæ ſubſerviunt, ſed attrahendo etiam ex arbore pabulo neceſſario. Quæ aliis in foliis plerumque craſſiſſimis ex villis oriuntur, in transverſales dein coſtulas diviſæ fibræ, hîc reperiuntur tenuibus & minutiſſimis, ſerpentino more criſpatis, fibrillis quaſi ſuffultæ & intertextæ, temerè licet & ſine ordine diviſæ, at ſuis tamen ſingulæ pollentes tubuloſis aperturis, quæ claudi & reſerari alternis vicibus poſſunt. Quo quis in illud diutius defigit oculos, eò ſemper plus detegit miri: mens abripitur, humiliſque adorat ſapientiſſimi Creatoris omnipotentiam.

Num. 2. *Sceleton Folii Aphacæ, Americanæ, arboreſcentis, flore Lathyri Papilionaceo.*

Quaterna hæc folia, ramuli etiamnum extremo adhærentia, ſine ullâ lignoſæ ſubſtantiæ craſſioris læſione in ſceleton redacta ſunt. Ramulus hic fructu & flore dives ex America nobis transmiſſus eſt ſolo ſub nomine

laat aftrekken. Het middelſte ſteeltakje ſtaat niet regt op, maar voegt zich door zyne dunte naar de gelyke zytakjes, die aan weerzyden van de inkerving van 't bladt uitlopen, met zeer fyne verwarde veſeltjes. Dit geraamte wordt kaſtaniebruin, met al zyne veſeltjes.

ZESDE TAFEREEL.

Num. 1. *Geraamte van een* Maſſoy-*bladt, uit Nieuw-Guinëa.*

Dit bladt is ons in zyne kleding, onder andere bladen van bomen en gewaſſchen, uit Ooſt-Indië gezonden. Het is een bladt, dat dik is, en wollig van onderen. Op de bovenzyde is het ſchoon groen, glad, en zeer broſch om te behandelen. Het groeit tot twaalf duim in de lengte, en vier of vyf in de breedte. De reuk en ſmaak van het zelve zyn aangenaam, gelyk de bladen van Nagelbomen. Het komt van een boomgewaſch, *Maſſoy* genaamt, groejende in Nieuw-Guinea, volgens de beſchryvinge van den Hre. *Valentyn* in 't derde Deel der Amboïneeſche boomgewaſſchen, fol. 208, alwaar dit duidelyk beſchreven is. De zelve ſchryft, dat het groeit op Cubiay, acht en twintig mylen van Ceram, in 't Weſtergedeelte van Nieuw-Guinea, in 't landt der Keffingers en Ceramlauwers. De landlieden halen daar de baſt van deze bomen, en binden ze in bundels, die zy by de Pikol op Java, Sumatra, Borneo, en Bali voor 15 of 16 Ryksdaalders verkopen. De onderſte baſt van den ſtam is de dikſte en krachtigſte. Zy wordt gebruikt tegen de verkoudheit, lamheit, en verzwakking van zenuwen, alzo zy zeer verwarmende is. Men kookt ze in wyn, en men wryft 'er het ligchaam mede. De inlanders maken 'er zelf een zalf van, die zy *Bobori* noemen, en daar zy het ganſche ligchaam mede beſtryken. Zy doen 'er nagelen, Culitlawan, en andere dingen by. Eenigen gebruiken de *Maſſoy* in plaats van ſpeceryen in hunne ſpyzen en dranken tot verwarming en verſterking.

Dit ontleede bladt is boven vele andere ontleede bladen van een ongemeen zamenſtel, diergelyk ons in andere niet is voorgekomen. Namentlyk, voor eerſt zien wy hier het ganſche bladt ontkleed van zyn buitenſte huidt, en binnenſte groene ſapdelen, alleen in zyne natuurlyke gedaante en uitbreidinge van houtachtige dradige veſelen, die zich taksgewyze uit het ſteeleindt over het gehele bladt verdeelen, dienende niet alleen om eene behoorlyke ſchikking aan het bladt te geven, maar ook om het vereiſchte voedſel uit den boom te trekken. Men vindt hier alle de veſeltjes, die gemeenlyk in andere bladen uit de dikſte veſelen voortſpruiten, en zich verdeelen in dwars-ribbetjes, als met fyne kleine veſeltjes ſlangsgewyze onderſteunt, als daar in geweven, ongelyk in de ſchikking der verdeeling; doch alle hunne buisachtige opening hebbende, om zich te ſluiten en te ontſluiten. Hoe meer men 'er op ziet, hoe meer wonderen men 'er in ontdekt: het verſtandt verlieſt 'er zich in, en bukt voor de Almacht van den Alwyzen Schepper.

Num. 2. *Ontkleed bladt van den boom* Maizy, *enz.*

Zie hier de geraamtens van vier boombladen uit de Spaanſche Weſt-Indiën, nog aan een takſteeltje vaſt zittende, zonder kwetzing van hunne grove houtachtige delen. Dit takje, met zyn vrucht en bloem, is ons uit de Spaanſche Weſt-Indiën alleen

nomine *Arboris Maizy*: flos *Lathyri* æmulus, *Papilionaceus*, dilutè coccineus, pulcherrimum refert biſalatum Papilionem. Floris petioli de axilla prodit clavicula tenuis, illi firmando ſubſerviens, & ſiliquis ejus, ſemina ſaturatè flava continentibus, prout ſenſim ad maturitatem deducuntur, erigendis, ut à foliis haud ſupprimantur, ſed ad perfectum adſpirantes incrementi ſui vigorem, ſolis radiis fruantur. Sic Conditoris Ter Optimi Providentia omnibus intenta Plantis, requiſitas cuilibet ad propagationem partes impertivit!

Num. 3. *Sceleton Folii Gilala Amboinenſis.*

D. *Valentinus* T. III de Amboin: Arbor: Fol. 217 de arbore hacce Gilala refert, varias ejus dari ſpecies, hancque, cujus folii ſceleton hîc exhibemus, aquaticam appellans, nil præterea notatu dignum adjicit. Noſtræ contemplationi folium hoc ſeſe obtulit ſuprà craſſum, ſubtus lucidum, quaſi vernice illitum, quod reſinæ in arbore notat copiam. Craſſities & firmitas folii craſſas indicat lignoſarum fibrarum propagines, elegantiſſimè diſtributas, quæ commonſtrant oculo texturam filamentoſam intermediam adeò ſubtilem, ut in folio adhuc integro nihil ejus compareat, præter craſſam tunicam ſuper inductam.

Num. 4. *Sceleton Folii Nati-Schambu.*

Inſigne hoc folium unà cum aliis arborum foliis ex Indiis Orientalibus noſtras in manus pervenit ſub nomine Folii *Jambos*, quod cum fructu delineatum deſcriptumque in Hort: Malabar: P. I, Fol. 12 habetur. Novitatis ſtudium nos induxit ad folia ſiccata, exotica, deglubenda, & in ſceleton redigenda: quæ quidem res factu haud eſt impoſſibilis; dum quivis facile comprehendit, magnitudinem folii ſequi fibrarum quoque craſſitiem, firmitatem & robur, ut ſuffulciendo illi & in concinnâ ſuâ compage conſervando pares ſint: ad quod inſignem etiam operam conferunt majores minoresque tubuli capillares, quà requiritur, diſtributi, ſuccumque debitè per folia, & omnes arboris partes nutriendas, propellentes. Quemadmodum maſſa ſanguinea per hominis brutorumque vaſa perpetuo motu circumducitur; ſic & cum liquidis omnium vegetantium comparatum eſt. Unde rurſum novo ſpecimine Omnipotentis Dei eluceſcit ſapientia, quæ vel viliſſimum folium veſte tam magnificâ, victuque quotidiano impertit, prout plantarum Anatomia ad minimas usque fibrillas provecta hodiè ſat clarè docet. Illius ergo Nomini immenſo laudes & gratiæ ferantur.

Num. 5. *Sceleton Folii Bem-Schetti Orientalis.*

De Frutice hoc eſt Orientali, à Bramannis *Davi-Paducali* dicto, cujus cum flore & fructu iconem & deſcriptionem exhibet Hort: Malab: P. II, Fol. 5. Craſſis & validis conſtat tubulis & propaginibus: eximia, qua erat, craſſities & ſuccoſitas docet, plus illud liquidi ad ſtructuræ ſuæ conſervationem exegiſſe; haud aliter quàm corpulentus homo præ gracili plure liquore eget. Res creata quælibet, magna, parva, ſuo pro modulo vitæ habet ſuſtentaculum. Non muſcas ſolùm videas bibentes, & liquida ſugentes, ſed multò etiam minora animalcula è venis hominum & brutorum ſanguinem trahunt.

Plura

alleen onder den naam van *boom Maizy* toegezonden. De bloem gelykt naar die van de *Lathyrus Papilionaceus*, licht karmynrood, als een ſchone dubbelde gevleugelde kapél. Uit de oxelen der bloemſtelen komt een dûn klawiertje voort, om haar vaſt te maken, en hare hauwen of zaadpeulen, welker ertjes donker geel zyn, naar mate dat zy rypen in de hoogte te houden, op dat zy van de bladen niet onderdrukt, maar van de zonne tot haar volle waſchdom en kracht opgroejende beſchenen worden. Dus heeft de goede Schepper voor alle planten gezorgt, en elk gewaſch de behoorlyke delen tot voortkweking gegeven!

Num. 3. *Ontkleed bladt van den Amboïneeſchen* Gilala-*boom.*

Van dezen Gilala-boom getuigt de Hr. *Valentyn* in 't III Deel der Amboïneeſche boomgewaſſchen, fol. 217, dat 'er verſcheide ſoorten van zyn, noemende dezen, daar wy dit ontleed bladt van vertonen, de *Water-Gilala*, zonder iets merkwaardigs daar van te melden. Het geen wy daar van aangemerkt hebben is, dat het een bladt was, dik van boven, en glanzig van onderen, als of het met vernis overſtreken was, het welk een teken van de harzigheit des booms is. De dikte en ſtevigheit van het bladt toont de dikke houtige veſeltakken aan, die in 't uitbreiden zeer ſierlyk en fraai ſchynen, en de fyne dunne veſelige binnenwerken aan 't oog ontdekken, waar van niets te zien is dan de dikvellige huidt, waar mede het bekleed daar om heen zit.

Num. 4. *Geraamte van een* Jambos-*bladt.*

Dit grote bladt, nu ontbloot van zyn huidig en ſappig kleedſel, is ons, met meer andere bladen van bomen, ter handt gekomen uit Ooſt-Indië, met den naam van *Jambos*-bladt, waar van eene aftekening, met de vrucht, nevens de beſchryving, vertoont wordt in den *Malabaarſchen Kruidhof* I Deel, bl. 12. De nieuwsgierigheit heeft ons aangezet om droge uitlandſche bladen te ontleden, en in hunne houtige veſelen op te zetten, het welk te doen is: want het is wel te begrypen, dat naar de grootte van het bladt de veſelen groot, ſtevig en dradig moeten zyn, om het zelve te onderſteunen, en te maken, dat het in zyne gedaante en geſchiktheit blyve, waar toe de grote en kleine buisveſelen, die zich verſpreiden daar het wezen moet, veel helpen, voerende het ſap naar vereiſch door de bladen, en door al wat aan den gehelen boom moet onderhouden worden. Gelyk het bloedt in de aderen van menſchen en dieren eene gedurige beweging en doorſtraling heeft, even zo is het met de ſappen en vochten in alle gewaſſchen en planten. Hier uit blinkt weder de wysheit van den Almogenden Schepper uit, die het geringſte bladt zo heerlyk bekleedt, en dagelykſch voedt, als wy door de ontleedkunde der gewaſſchen, tot de minſte veſelen toe, hedendaags gewaar worden, waar voor wy zynen groten Naam lof en dank moeten zeggen.

Num. 5. *Ontkleed bladt van een Heeſtergewaſch uit Ooſt-Indië.*

Dit Ooſt-Indiſch Heeſtergewaſch wordt door de Bramannen *Davi-Paducali* genaamt. De aftekening van het zelve is met de bloemen en vruchten vertoont en beſchreven in 't II Deel van den *Malabaarſchen Kruidhof*, bl. 5. Dit bladt is dik en grof van buispypen en takken; en dewyl het zeer dik en ſappig is geweeſt, kan men oordeelen, dat het meer vocht tot onderhouding van zyn geſtel vereiſcht heeft, gelyk een zwaarlyvig menſch meer vocht nodig heeft dan een mager. Elk ſchepſel, het zy groot, of klein, heeft naar zyn mate voedſel tot zyn leven. Wy zien niet alleen de vliegen drinken en vocht naar zich nemen, maar veel kleinder diertjes zuigen het bloedt uit de aderen van menſchen en beeſten.

By

TAB. VII.

TAB. VIII.

Plura horum non adjiciemus, quum affatim inde pateat mira ſtructura, iis à natura conceſſa, quam qui attento contemplatur oculo, in Creatoris laudes cur erumpat, habet. Hiſce non acquieſcens, *Theſaurum* inſpiciat *Ruyſchianum*, ubi varias foliorum texturas, cum corporis humani partibus quibusdam concinnè collatas, reperiet. Nos palmam cedimus illis, qui hacce in foliorum Anatomia arborumque cognitione plus profecêre.

Encheireſin artemque nobis in fructuum, radicum & foliorum Anatomia uſitatam cum Regia Societate Britannica communicare auſi ſumus, deſcriptione ejus transmiſſa Equiti J. Sloane, Baroni & Præſidi ejusdem Societatis, in quam & nos eſſe receptos honori ducimus. Tum iſthæc noſtra evolvendi ars, idiomate Anglico, *Philoſophicis*, uti vocant, *Transactionibus* inſerta eſt, & inde rurſus excerpta in *Bibliothecam Literariam* menſis Decembris 1731, linguâ Belgicâ, transfluxit, ubi ſumma ejus pag. 699 & ſeq: habetur. Univerſi igitur in conſpectu orbis nunc poſita eſt ars hæc, aliisque rerum naturalium curioſis ſic via ad eam ulterius perficiendam patet.

TABULA SEPTIMA.

Num. 1. *Apocynum, Portoricenſe, futeſcens, foliis craſſis, haſtæ cuſpidi ſimilibus. Hort: Beaumont.*

Num. 2. *Nux Americana, foliorum pedunculis alatis, in bina folia abeuntibus. Hort: Beaumont.*

Num. 3. *Siſyrinchium Æthiopicum, flore partim luteo, partim rubro.*

A. J. Breynio mutuatum eſt hoc nomen, quod ille *Prodr:* II, *p. 92* Plantæ impertit, cujus forma ibidem invenienda ab hac noſtra nil differre videtur, ut ut floris color, juxta additam ab eo deſcriptionem, ſit diverſus. Nos hinc generali ejus denominationi adjecimus, quæ in noſtra occurrit, coloris differentiam. An potius & hæc inter *Xiphia* referenda eſt cum Tournefortio? Certè cum *Xiphio, latifolio, caule donato, flore atropurpurante*, hujus Autoris *Inſt: p. 363*, à nobis alia Tabula exhibito, admodum videtur convenire.

TABULA OCTAVA.

Num. 1. *Narciſſus Illyricus Liliaceus;* C. B. P. & H. Boerhav. Ind. alt.

Eſt hic Flos idem ille, qui apud J. Bauh. II, *613* reperitur ſub nomine *Lilio-Narciſſi Pancratii Monſpeliaci, Hemerocallidis Valentinæ facie*, vel *Narciſſi tertii Mathioli. Lilio-Narciſſus, albus, maritimus, major* audit *Moriſ. Hort. Oxon. Tom. II, p. 366, Tom. X*, §. 4, *fig. 2.*

Num. 2.

By deze blad-geraamtens zullen wy het laten, vermits daar genoeg uit te zien is de wonderlyke vorm, die zy van nature hebben; en die zulks met geen onverſchillig ooge aanziet, kan zich over Gods lof uitbreiden. Die 'er meer van begeert te weten, kan de *Theſaurus Ruyſchianus* daar over nazien, alwaar hy uitvoerige vergelykingen van het geweeſſel der bladen met eenige delen van het menſchelyk ligchaam zal vinden. Wy onderwerpen ons aan die genen, die in deze ontleedkunde van de bladen en de kenniſſe van de bomen meer gevordert zyn dan wy.

Ondertuſſchen hebben wy de vryheit gebruikt van onze behandeling en wetenſchap omtrent het ontleden der vruchten, wortelen en bladen mede te delen aan de Koninklyke Maatſchappy te Londen, hebbende de Verhandeling daar van toegezonden aan den Ridder Hans Sloane, Baronet, en Preſident van dat genootſchap, daar wy de eer hebben een lidt van te zyn. Deze onze Anatomie of ontleedkunſt is daar op te Londen in de Engelſche tale gedrukt in de zogenoemde *Philoſophical Transactions*, daar men vervolgens in 't Nederduitſch een uittrekſel van heeft gemaakt in de *Boekzaal* van de maandt *December* 1731, beginnende met bladzyde 699; zo dat het nu voor de oogen van de gehele wereldt is bloot gelegt, en andere Liefhebbers van de Natuurkunde den weg heeft gewezen om deze kunſt verder na te ſpeuren.

ZEVENDE TAFEREEL.

Num. 1. Apocynum *van Porto-Rico, heeſterachtig, met dikke bladen, gelykende naar de punt van een piek; uit den tuin van den Hre.* Beaumont.

Num. 2. *Amerikaanſch Noteboom-takje, uit den tuin van den Hre.* Beaumont.

Num. 3. *Ethiopiſch* Siſyrinchium, *met gele en rode bloemen.*

Dezen naam hebben wy van *A. J. Breynius*, die den zelven aan deze plant, *Prodr.* II, *p. 92*, heeft gegeven, alwaar de gedaante, die zy heeft, ook te vinden is, en weinig van de onze ſchynt te verſchillen, hoewel de verw van de bloem naar de beſchryving, die hy 'er by geeft, verſcheiden is. Wy hebben derhalven by de algemeene benaming het verſchil van de verwe, dat in de onze voorkomt, gevoegt; of men moeſt ze liever met den Here *Tournefort* onder de *Xiphia* willen plaatſen: immers zy komt met de *Xiphium* van dezen Franſchen Schryver, *Inſtit. p. 363*, die wy op een ander Tafereel hebben vertoont, zynde breed van bladt, op een ſteel ſtaande, en dragende een zwarte purperachtige bloem, zeer overeen.

ACHTSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Lelieachtige Illyriſche Narcis.*

Deze bloem ſtaat by den Hre. *Boerhaave* voor de zelve te boek, welke by *J. B. II*, 613 voorkomt onder den naam van *Lelieachtige Narcis, Pancratium van Montpellier* geheten, met de gedaante van de *Hemerocallis van Valencyn*, anders *Zee-Narcis.* Het is de grote witte lelieachtige Zee-Narcis. *Moriſ. Hort. Oxon. Tom. II, pag. 366, Tom. X*, §. 4, *fig. 2.*

Num. 2. *Xiphion anguſtifolium, flore ex lateritio, rubro & viridi, verſicolore.*

Num. 3. *Xiphion latifolium, caule donatum, flore atropurpurante.* Tournef. Inſt. p. 363.

Num. 4. *Xiphion, Porcellana dictum.* Tournef. ibid. *ſeu Iris bulboſa, Porcellana dicta* Herm. H. L. B.

Tres haſce Plantas cum Tournefortio inter *Xiphia* retulimus, quum novo huicce generi videantur proximè accedere: à reliquis Botanographis, Moriſono, Hermanno, Dodonæo, Cluſio, aliisque, *Iridis bulboſæ* nomine impertiuntur. Admodum variæ ſunt illarum ſpecies, præcipuè quoad florum picturam, in quâ modis ineffabilibus variandâ, ſpectaculo amœniſſimo, laſciviens ludit natura.

Num. 5. *Elleborine prima, recentiorum.* Cluſ. Hiſt. Pl. L. II, c. 43, p. 272.

Hæc eſt, quam à rudi quadam ſimilitudine *Calceolum beatæ Mariæ* appellarunt alii, nomine tamen accuratiores inter Botanicos haud recepto.

TABULA NONA.

Num. 1. *Euphorbium, Afrum, ſpinoſum, foliis latioribus, non ſpinoſis.*

Ita ſanè videtur eſſe nominanda hæcce Planta, quæ ad *Euphorbia* accedit propius, quàm quidem ad *Tithymalos*. His tamen accenſetur in horto Beaumont: cujus eſt ſoboles, ſub nomine *Tithymali, Africani, arboreſcentis, ſpinoſi & folioſi, lacteſcentis, & Euphorbium fundentis.*

Num. 2. *Exhibemus folium ejusdem Euphorbii, magnitudine ſuâ naturali.*

Num. 3. *Ficoides, ſeu Ficus Aizoides, Africana, minor, multicaulis, foliis planis, flore intùs rubro, extus incarnato.* Herm. C. L.

Num. 4. *Chamæcriſta Pavonis, Braſiliana, ſiliquâ ſingulari.* Breyn. Cent. I, p. 64.

Num. 5.

Num. 2. *Zweerdekens-kruidt, met ſmalle bladen, en bloemen van allerhande rode en groene verwen.*

Num. 3. *Zweerdekens-kruidt, met brede bladen, op een ſteel ſtaande, en een zwarte purperachtige bloem.* Zie *Tournefort Inſtit. pag.* 363.

Num. 4. *Zweerdekens-kruidt*, Porcellein *genoemt.*

Dit kruidt wordt aldus genoemt, om dat het met blaauw, en andere verwen als porcellein geſchildert vertoont wordt door *Tournefort* op de boven aangewezene plaats. Zy wordt de bolachtige Ireas, of Liſch genaamt van den Hre. Profeſſor *Hermanns* in zyn Kruidboek van den akademie-tuin te Leiden.

Deze drie planten hebben wy met *Tournefort* onder de *Xiphia* geplaatſt, nademaal zy het naaſt aan dit nieuw geſlacht ſchynen te komen. Van de overige kruidbeſchryvers, *Moriſon, Hermanns, Dodonæus, Cluſius*, en andere, worden zy knobbelachtige of kliſterachtige Ireaſſen genaamt. Hare ſoorten zyn zeer verſchillende, voornamentlyk omtrent de koleuren der bloemen, waar in de natuur door onuitdrukkelyke verſcheidenheden zeer weelderig en ſpelende, om ons een vermakelyk gezicht te geven, beſpeurt wordt.

Num. 5. *Nieskruidt, eerſte ſoort der nieuwe kruidbeſchryvers.*

Het is dit ſoort van Nieskruidt, dat om zekere ruwe gelykeniſſe door eenigen *Papenſchoen*, of *Marien-* of *Onzer Vrouwenſchoen* genoemt wordt, hoewel deze naam van naauwkeurige kenners niet aangenomen wordt.

NEGENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Afrikaanſche* Euphorbium, *met doornen bezet, hebbende brede bladen, zonder doornen.*

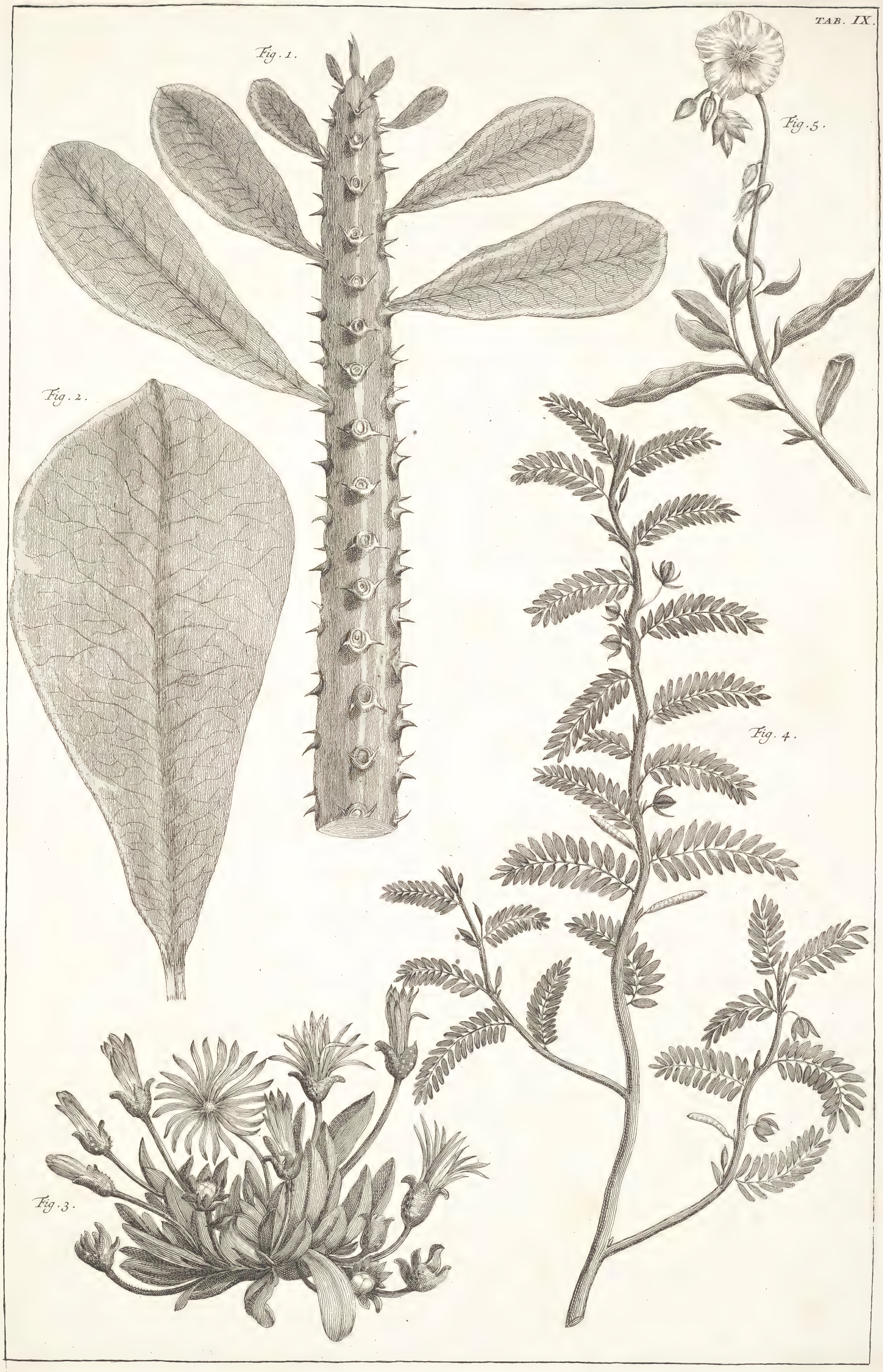
Deze naam ſchynt aan dit gewas met recht te kunnen gegeven worden, terwyl het meer overeenkomt met de *Euphorbium*, dan met het kruidt, genaamt *Wolfsmelk*, onder wiens geſlacht het evenwel gevoegt is in den tuin van den Hre. *Beaumont*; want wy hebben het daar van daan gekregen, onder den naam van *Afrikaanſche heeſterachtige Wolfsmelk, met doornen en bladen bezet, gevende melk en het zap Euphorbium.*

Num. 2. *Hier wordt een bladt van het zo even gemelde* Euphorbium *in zyne natuurlyke grootte vertoont.*

Num. 3. *Afrikaanſche, altydt groenende, kleine, veelſteelige vyg, met platte bladen en bloemen, die van binnen rood en van buiten lyfkoleur zyn, volgens* Hermanns Cat. Lugd.

Num. 4. *Braſiliaanſche kleine Paauwenkam, met een enkeld houtje, van* Breyn. Cent. I, p. 64.

Num. 5.

TAB. IX.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.

TAB. X.

Num. 5. *Ciſtus, folio Halimi, fœmina, II. Cluſii* N. 71.

Flos roſaceus, pentapetalus, dilutè flaveſcit. Folia, Halimi æmula, longiora, incana ſunt. A Tournefort. Inſt. 249. *Helianthemum, halimi folio, latiore, mucronato,* vocatur.

TABULA DECIMA.

Num. 1. *Bidens, Ceilanica, flore luteo, Meliſſæ folio,* Acmella *dicta.*

Hæcce Planta, in urbe *Colombo* ad vivum delineata, & coloribus nativis illuſtrata, unà cum Plantæ ipſius quadam parte, nobis transmiſſa duabus hisce Tabulis exhibetur. Deſcriptionem, quam Chirurgus primarius, *Joh. Jacob. Beuning*, addidit, hisce habe.

Planta hæc Ceilanica cum floribus & radice ſiccata, minutim conſciſſa, lagenæ inditur, tumque ſuperadfuſâ eâ ſpiritus vini quantitate, quæ omnem materiam tegat, tridui ſpatio in balneo Arenæ, aut & radiis ſolaribus depoſita extrahitur, tinctura limpida decantatur, hujusque, quantum vaſculo Theano capi poteſt, matutinis & veſpertinis horis aſſumitur ad confortandos renes & veſicam, calculique materiem mucoſam per diureſin eliminandam.

Rurſus Acmella tota, dum florentiſſima eſt, cum aquâ purâ per Alembicum deſtillatur: deſtillati liquoris plenum vaſculum Theanum, bis terve de die epotum, vel per ſe, vel & ſpiritus vini pauxillo admiſto, non ſolùm ſabulum pituitoſum expellit, ſed ipſum etiam jam formatum calculum confringit, & per urinam evacuat: præterquàm quod & continuatus tam hujus aquæ ſtillatitiæ, quàm prioris Tincturæ uſus dolores Nephriticos mirè deliniat. Nec & ejusdem aqua ſpirituoſa cum ſpiritu vini parata contemnendi eſt uſus, ſi, quantum cochleari capi poteſt, per vices aſſumitur.

Alterum adjecit teſtimonium haud inexpertus Chirurgus urbis *Colombo*, nomine *Joh. Pieterſſe Maas.* Hoc tale eſt.

Acmella decenter ſiccata, tum in pulverem redacta, a granis XX ad XXX. cum ſupradictâ aquâ exhibita, aut & ejusdem unà cum radice & floribus probè ſiccatæ, tenuiter conſciſſæ, infuſum in aquâ fervente, inſtar Theæ, uſurpatum, pulcherrimum eſt ſudoriferum & anodynum, tenacem pituitam, obſtructionum cauſam, attenuat, Calcarias, Tartareas, & calculoſas concretiones in renibus, veſicâ urinariâ & ureteribus reſolvit, dum ſpeciem quandam efferveſcentiæ cum iis concitat, quâ harum particulæ à ſe mutuo ſeparantur. Optimo cum ſucceſſu tam herbâ Acmellæ, quàm floribus ejus & radicibus, tum & parato inde extracto & ſale uſus ſum in Nephritide à calculo, Lithiaſi, ut & in Pleuritide, Colicâ, febribus, aliisque id genus morbis.

Num. 2. Ad Tabulæ complementum binas adjecimus concinnas Serpentulas, pulcherrimè pictas, ex Inſulâ Ceilon quoque transmiſſas: tum & par Papilionum, qui flores hujus Plantæ, exſugendi inde mellis gratiâ, inſectantur, prout in ſecuturo noſtro libro de Papilionibus amplius patebit.

TABULA

Num. 5. *Ciſtus-wyfje, met bladen van Zee-porcellein, zynde de twede van* Cluſius, N. 71.

De bloem gelykt die van rozen, zynde ligt geel, en in vyf bloemblaadjes geſcheiden.

De bladen komen met die van 't Zeeporcellein overeen, zynde lang en grys. Tournefort, *Inſtit.* 249, noemt deze plant de *Zonnebloem, met bladen van Zeeporcellein, maar breder, en als een degen ſcherp toe lopende.*

TIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Ceilonſche plant* Akmella.

Dit Ceilonſche plantgewas is ons naar 't leven in koleuren, op Colombo getekent, nevens een gedeelte van 't kruidt zelve, toegezonden, zo als het hier in twee Taferelen vertoont wordt, met de beſchryving van dien, door den opper-Chirurgyn Johan Jakob Beuning gemaakt. Namentlyk, dit Ceilonſche kruidt, droog gemaakt, met de bloem en wortel; daar na klein geſneden, en in een vleſch gedaan, met zo veel brandewyn daar op gegoten, dat het wel bedekt is; dan drie dagen in warm zandt, of in de hete zon uitgetrokken; verder klaar afgegoten, verſterkt, als men 'er 's morgens en 's avonds een Theekopje vol van drinkt, de nieren en de blaas, en doedt het graveelige ſlym ſterk door het wateren afdryven.

Ten twede, dit kruidt, in zyn geheel met wortelen en bloemen, als het in zyn beſte fleur is, met ſchoon vars water *per Alembicum* gediſteleert, twee of drie malen daags een Theekopje vol van gedronken, of met een weinig brandewyn vermengt, dryft niet alleen de graveelige ſlym, maar zelfs den ſteen af, doedt den zelven verbryſelen, en door de pis afdryven, en verzacht de pyn of ſmerten der nieren, als het, met het te voren gemelde, by vervolg gebruikt wordt. Met brandewyn gediſteleert, en zomwylen een lepel vol daar van genomen, is mede zeer dienſtig.

Het twede bericht, daar by gevoegt door Jan Pieterſſe Maas, welervaren Chirurgyn der ſtadt Colombo, getuigt het volgende van het Ceilonſche kruidt Akmella. Namentlyk, dit kruidt, gedroogt zo als het behoort, dan gepulveriſeert, en twintig tot dertig grein met het bovengemelde water ingegeven, of het kruidt met de bloem en wortelen, droog zynde, kort geſneden, en met gekookt water getrokken, gelyk men de Thee trekt, is byzonder zweetdryvend en pyn verzachtende; verdunt alle taaie lymachtige verſtopping; loſt op alle kalkachtige, Tartriſche en ſteenachtige delen, gelyk als in de nieren, in de blaze, of in de pisvaatjes; brengt de zelve gelyk tot een efferfeſſentie en oploſſinge der zelve delen, als mede de pis. Ik heb 't kruidt Akmella, nevens des zelfs bloemen, wortels, als mede het extract en 't zout van dien, met goed gevolg gebruikt voor 't graveel en de nieren-ſteen, insgelyks in de pleuris, 't kolyk, koortſen, en andere diergelyke ziektens.

Num. 2. Om het Tafereel vol te maken hebben wy twee kleine ſierlyke ſlangetjes daar laten op ſnyden, die ons mede van Ceilon zyn toegezonden, zynde zeer fraai, en ſchoon gekoleurt; als mede twee papilioenen, die op de bloemen van dit kruidt aazen, en 'er de honing uit halen. Wy zullen 'er in 't vervolg van de papilioenen handelende breder van ſpreken.

TABULA UNDECIMA.

Num. 1. *Acmella, Ceilanica, altera.*

Hæc eadem illa eſt, quam Tabula prior exhibuit, niſi quod latius expanſa, caules craſſiores, & radices magis diſperſas gerat. A Ceilanenſibus quoque *Chryſanthemi, Meliſſæ folio*, nomine inſignitur: dives eſt & foliorum, & florum, qui longis innixi pedunculis ex apice caulium ortis, calicibus ſuccincti, flaveſcentes, fragorum luteorum æmuli, poſtquam defloruêre, pappum formant, & plurima exigua, oblonga, plana ſemina. Folia partim ſaturatè viridia, partim ex dilutè flavo variegata, admodum conſpicuis perreptata nervis, Meliſſæ folia referunt. *Cornelius de Bruin*, Itinerar. p. 356 Tomi I, narrat, inſulam *Ceilon* varias proferre herbas ſalubres, medicamentoſas, præcipuè verò Plantam Hakmellam ab incolis ita dictam. *Singaleſæ* perhibent, ſilicem folio Acmellæ involutum, tumque unà cum hoc in ore detentum, hujus adminiculante calore, per vim folii diffringi; ita ut & ſuccus aut decoctum foliorum aſſumtum Nephritidi calculoſæ mederi putetur. Societas Indiæ Orientalis herbam hanc cum potu Arak, aut ſpiritu vini curat deſtillari, tumque primis claſſis Chirurgis tradi, ut medicaminis loco inſerviat iis, quos in itinere vel Lithiaſis, aut & alia ſanguinis vitia afflixerint.

Num. 2. Binæ quoque hæ Serpentulæ, Ceilanicæ, pulcherrimè circulatæ, & tenuibus ſquamulis obſitæ ſunt, modo quævis ſingulari; tum alii etiam gemini Papiliones, haud inconcinnè picti, hîc exhibentur.

TABULA DUODECIMA.

Num. 1. *Hyacintho affinis, Africana, tuberoſa, & bulboſa; caule elegantiſſimè maculato; foliis Colchici latiſſimis; floribus coccineis, hexapetalis, umbellatis.* Hort. Beaum.

Amabiliſſimæ pulchritudinis Planta hæcce radice Num. 3. nutritur tuberoſâ & bulboſâ, minutas ex ambitu ſuo inferno emittente fibrulas, ſucco nutritio è terrâ imbibendo inſervientes.

Erectus inde caulis aſſurgit, qui viridi ſuffectus colore, ſpadiceis inſuper maculis quamplurimis denſè variegatur; ita tamen, ut, quo accedit propius florigero ſuo capitello, eò fuſcedini ſubjacens viriditas magis pelluceat, intemerata demùm emicans, ubi jamjam in flores ille explicatur. Cæterum per intervalla vaginis cingitur foliaceis, quæ expanduntur in folia latiſſima, lætè virentia, Colchici æmula.

Num. 2. Floſculi, lit. A, monopetali, tubulati, in ſex ſegmenta, extrorſum flexa, longiuſcula diviſi, pigmento coccino, jucundiſſimo, tincti, ſtaminibus ſex, & piſtillo medio, ejusdem coloris, longiſſimis, præditi, in umbellam congeruntur, viſu gratiſſimam, amœniſſimam.

Num. 4.

ELFDE TAFEREEL.

Num. 1. *Ander ſoort van de Ceilonſche plant* Akmella.

Dit is de zelve Ceilonſche plant *Akmella*, die in het voorgaande Tafereel is vertoont, behalven dat deze breder uitgezet, dikker van ſteel, en met meerder wortelen verſpreid is. Zy wordt op Ceilon ook *Chryſanthemum*, *Meliſſæ folio*, genoemt. Zy is zeer bladryk, als mede vol bloemen, die met lange ſteelen uit het topeinde uitſchieten, en met verſcheide groene bloemblaadjes bevat zyn, waar van de gele bloem wel naar geelachtige aardbeien gelykt; dat echter bloemen zyn, die, na dat zy uitgebloeit hebben, pluizig worden, en verſcheide kleine langwerpige platte zaadjes voortbrengen. De bladen zyn ten dele donker groen, en ten dele met ligt geel vermengt, met dikke aderen, gelyk de bladen van de *Meliſſæ*. Men leeſt in de *Reizebeſchryving* van *Kornelis de Bruyn*, fol. 356 van het eerſte Deel, dat 'er te Ceilon velerhande ſoorten van heilzame kruiden groejen, die voor geneesmiddelen gebruikt worden. Onder deze is het kruidt *Hakmella*, gelyk het de inwoonders van het landt noemen. De Singalezen geven voor, als men een keiſteen in zo een bladt rolt, en het zelve dan in den mondt houdt, dat de ſteen daar van verbryſelt, door de kracht van 't bladt, en door de warmte van den mondt; zo dat ook het drinken van 't zap, of afkookſel uit de bladen voor heilzaam voor 't graveel gehouden wordt. De Ed. Ooſt-Indiſche Maatſchappy laat het kruidt met Arak, of brandewyn diſteleren, en het dus door de oppermeeſters van de ſchepen op reize voor een medecinalen drank aan de benodigden voor 't graveel, en tot zuivering van 't bloedt geven.

Num. 2. Zyn weder twee ſierlyke ſlangetjes van Ceilon, die zeer fraai gebandeert, en klein geſchobt zyn; doch ieder op eene byzondere wyze; nevens nog twee papilioenen, mede ſierlyk getekent.

TWAALFDE TAFEREEL.

Num. 1. *Afrikaanſch gewaſch, meeſt naar de Hyacinth gelykende, knobbel- en bolachtig van wortel, met een zeer ſierlyk geſpikkelden ſteel, en zeer brede bladen, gelyk die van* Colchicum, *zynde de bloemen hoog rood, zesdeelig, en veel byeen vergadert.* Uit den tuin van den Heere Beaumont.

Deze plant, die wonderlyk ſchoon is, wordt gevoed door een knobbel-en-lookachtige wortel, Num. 3, die uit haren onderſten omtrek verſcheide veſeltjes, tot inhaling van 't neeringszap uit de aarde dienende, uitgeeft.

Uit het bovenſte der wortel komt een lange ſteel voort, die op den grondt groen, en met bruine plekken digt geſpikkeld is, doch zo, dat, hoe meer de zelve naar zyn bloejend einde helt, hoe duidelyker de onder leggende groente door het bruine doorſchynt, en eindelyk zuiver van alle vlakken zich vertoont, wanneer hy zich in bloemen verdeelt. Nog wordt de ſteel by afwiſſelinge omgeven met bladachtige ſcheden, die zich daar na in zeer brede, ſchoon groene, en naar die van *Colchicum* gelykende bladen uitbreiden.

Num. 2. De bloemtjes, Lett. A, zyn buisachtig, uit een ſtuk, doch in zes langachtige, buitenwaarts gebogene bloemblaadjes verdeelt, zeer ſchoon hoog rood, en uit hun midden zes hairachtige veſeltjes, en een zo genoemd ſtampertje, alle van de zelve koleur, en zeer lang, opgevende. Zy vergaderen zich by elkander in een kroon, die zeer aangenaam is om te zien.

Num. 4.

TAB. XII.
Fig. 1.
Fig. 1.
A
Fig. 3.
Fig. 4.

TAB. XIII.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.

Num. 4. *Serpens, Africana, Crocea.*

Rhomboideas hujus ſquamas croceus per dorſum imbuit color, dilutè flavis ipſe quoque lineis, ſe mutuò decuſſantibus, pulchrè adeò diſtinctus, ut formam reticuli pictura referat. Venter ſubruffus eſt. Caput perelegans, majuſculis tegitur ſquamis, eodem, quo dorſum, colore infectis. Supra oculos binæ conſpiciuntur maculæ ſaturatè fuſcæ: ſimilibus quoque naſus inſignitur, qui verò naribus caret. Latitat plerumque ſerpentum hocce genus modo deſcripti Hyacinthi ſub umbrâ, cui tamen detrimenti nihil vel noxæ inde adfertur.

TABULA DECIMA TERTIA.

Num. 1. *Lycium, Indicum, ſpinis quaternis, ad foliorum exortum.* Hort. Beaumont.

Arbuſculæ hujus folia, latiuſcula, ſaturatè virentia, conjugata, pulchro ſanè ſpectaculo, qua è ramuſculis emergunt, ſpinis ſingula ſuccinguntur gemellis, quæ cum oppoſiti lateris ſpinis ita congruunt, ut ſeſe invicem quaſi decuſſantes, crucem forment.

Hæc eſt, quæ *Coletta Veetla* vocatur in Hort. Malab. 9, 77. *Eryngium, Zeylanicum, febrifugum, floribus luteis*, Herman. Herb. viv. *Melampyro cognata, Maderaſpatana, ſpinis horrida*, an *Coletta Veetla* H. Mal. 9, 77. Pluknet. Phyſ. 119, 5.

Num. 2. *Phyllanthos, Americana. Frutex, flores è ſingulis foliorum crenis proferens.* Parad. Bat. Prodrom.

Planta hæc à nullo Botanicorum, quos nobis inſpicere licuit, excepto Cl. Hermanno, deſcripta, id ſibi peculiare habet, quod ex apice trunci nata confertim folia, è principio gracili in latius medium expanſa, iterumque in finem acuminatum attenuata, marginem utrumque gradatis quaſi crenis ſerrátum oſtendant, quæ crenæ ſingulæ, ubi terminantur, emittunt floſculos, nulli petiolo innixos, roſaceos, pulcherrimo ſuo colore Coccineo amœnam folii, cui inſident, viriditatem venuſtiſſimè variegantes.

Num. 3. *Ciſtus, Ladanifera, Hiſpanica, Salicis folio, flore candido.* H. Boerh. Ind. alt. & Tournef.

Eandem hanc Plantam Cluſius H. 77. vocat *Ciſtum, Ledon I, anguſtifolium, flore omnino interdum albo.* Eſt hæc *Ciſtus, Ladanifera, Hiſpanica, flore emaculati candoris.* H. L. 151.

Sudat è foliis hujus Plantæ, verno præcipuè tempore, ſuccus balſamicus, ſuaveolentiſſimus, qui inde deraſus & collectus titulo *Ladani* in officinis proſtat, magni ſanè uſûs in praxi tam Medicâ quàm Chirurgicâ.

Num. 4.

Num. 4. *Weſt-Indiſche Saffraan-ſlang.*

Zy heeft ruitachtige, ſaffraan gele ſchubben op den rug, met licht gele, en kruiſſeling door malkander lopende ſtreepjes zo ſierlyk getekent, dat men het voor een net zou aanzien. De buik is rosachtig: het hoofdt, dat zeer fraai is, heeft groter ſchubben, maar in verwe met die van den rug overeenkomende. Boven de oogen ziet men twee donker bruine plekken, gelyk ook op den neus; maar de laatſte is zonder opening. Dit ſoort van ſlangen ſchuilt meerendeels onder de ſchaduwe van de bovengemelde Hyacinth, zonder evenwel eenige ſchade aan de zelve toe te brengen.

DERTIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Lycium, of doornachtige boom uit Indië, met vier-dubbelde doornen aan den oorſpronk der bladen.* Uit den tuin van den Hre. Beaumont.

Dit boomtje heeft brede, donker groene, tegen malkander over ſtaande, bladen, die heel fraai ter plaatſe, daar zy uit de takjes voortkomen, elk met dubbelde doornen bewaart zyn, zo dat de doorntjes van de eene zyde met die van de andere als een kruis maken.

Deze plant wordt in de Hortus Malabar. 9, 77 *Coletta Veetla* genaamt. *Eryngium, Zeylanicum, febrifugum, floribus luteis*, van Hermanns in *Herb. viv. Melampyro cognata, Maderaſpatana, ſpinis horrida*, an *Coletta Veetla* H. Mal. 9, 77 van Pluknet *Phyſ.* 119, 5.

Num. 2. *Weſt-Indiſche* Phyllanthos, *of heeſterachtig gewas, het welk uit de vouwen van zyne bladen de bloemen voortbrengt.*

Het is, naar ons weten, van geen eenen kruidkundige beſchreven, als van den Hre. Hermanns, *Prodr. Parad. Bat.* Het byzondere, dat het heeft, is, dat uit den top van zyn ſtam eenige bladen by elkander uitſchieten, die, voor en achter puntig toelopende, in het midden breed, en rondom hunnen randt met trapsgewyze inſnydingen als gezaagt zyn. Uit elk van deze inſnydingen ſpruit aan het einde een roosachtig bloemtje, zonder ſteel, hoog rood van koleur, en alzo het groen van 't bladt, daar het op zit, zeer ſierlyk ophelderende.

Num. 3. *Spaanſche* Ciſtus, *die het gom* Ladanum *geeft, met Willige-bladen, en een witte bloem. Van den Hre.* Her. Boerhaave *in zyn* Ind. alt. *en van* Tournefort.

De Hr. Cluſius, *H.* 77, noemt dit zelve gewas *Ciſtus, Ledon I, anguſtifolius, flore omnino interdum albo.* In de *Hort. Lugd.* 151 wordt het genaamt *Ciſtus, Ladanifera, Hiſpanica, flore emaculati candoris.*

Uit de bladen van deze plant zweet, byzonder in het voorjaar, een balzemachtig zap, zeer aangenaam van reuk, die afgeſchraapt en vergadert zynde, onder den naam van *Ladanum* verkocht wordt, en zeer veel dienſt doedt in de genees- en heelkunde.

Num. 4.

Num. 4. *Thlaſpidium, fruticoſum, folio Leucoji, ſemperflorens.* H. Boerh. Ind. alt. & Tournef.

Eſt *Thlaſpi ſempervirens* & *florens* Dodon. 115. *Thlaſpi fruticoſum, Perſicum, foliis Keiri, flore odorato.* Zanon. A. B. 169. *Thlaſpi, fruticoſum, umbellatum, Perſicum, foliis Leucoji inſtar ſempervirentibus.* Moriſon. H. 2. 296.

TABULA DECIMA QUARTA.

Num. 1. *Leonurus, Capitis Bonæ Spei. Videatur* Breynii Cent. p. 171. *ubi ampliſſimè deſcribitur hæc planta.*

Num. 2. *Lacertus, Africanus, dorſo pectinato, Amphibios, mas.*

Non ſalſas ille aquas, ſed flumina, lacus, & paludoſa ſtagna, Ranarum inſtar, incolit, & frequens etiam in ſicco pabulum quærit, ova ponit, & excludit. Peculiaris hæc eſt ſpecies Lacertarum, à nonnullis inter *Salamandras* relata, quod brevi & craſſâ polleant linguâ, curtâ etiam & latâ caudâ, brevibusque innitantur cruribus.

Maſculus hicce ſquamas infimas oſtendit purpureas, nigris maculis inſignibus variegatas, quibus iterum impreſſa ſunt plurima puncta, albicantia, ordinatis ſeriebus per totum corpus ſupernum diſpoſita. In dorſo eminet, altè lateque erecta, pectinata pinna, à capite ad caudæ ferè extremum protenſa. Ventrem dilutè luteum ruffæ albæque maculæ, marmoris in modum, variegant. Dicitur ſub foliis *Leonuri* deliteſcere. Utrum ergo vis quædam Magnetica aut Sympathetica huic plantæ ineſt attrahendis his animalibus capax? Sanè videtur veroſimile: quum multæ etiam Serpentum delectum faciant, unamque præ aliâ herbam plantamve ament; id quod in Lacertis quoque, Ranis & Bufonibus experimur.

Num. 3. *Lacerta, Africana, prioris fœmina.*

Habitu & picturâ à maſculo ſuo non differt, niſi quod pectinatâ careat pinnâ in dorſo; & quæ in mare purpureæ ſunt, ſquamæ infimæ, in hâc ruffulo tingantur colore.

Num. 4. *Serpens, Africana, ab Hottentottis* Sibon *dicta.*

Multicolor hæc meritò dicitur, quia mirâ colorum varietate à naturâ picta eſt. Tereti eſt capite, anterius albo, minutisque ſquamis tecto. Reliquum corpus totum, dilutè luteum, ruffis & ſubrubris maculis diſtinguitur. Squamæ ventrales, dilutè griſeæ, ex ruffo variegantur.

Num. 5. *Papiliones duo, Promontorii Bonæ Spei, de Leonuri floribus eſcam quærentes.*

TABU-

Num. 4. *Soort van heeſterachtige, altydt bloejende, wilde Kerſſen, met bladen van Steen-violieren. Van den Hre.* Boerhaave Ind. alt. *en* Tournef.

Dodonæus beſchryft het onder den naam van *Thlaſpi ſempervirens & florens* p. 115. Zanon. A. B. 169 noemt het *Thlaſpi, fruticoſum, umbellatum, Perſicum, foliis Keiri, flore odorato.* Van Moriſon H. 2, 296 wordt het geheten *Thlaſpi, fruticoſum, umbellatum, Perſicum, foliis Leucoji inſtar ſempervirentibus.*

VEERTIENDE TAFEREEL.

Num. 1. Leonorus *van de Kaap de Goede Hoop.* Daar van kan nagezien worden *Breyn. Centur. p.* 171, die deze plant in 't brede beſchryft.

Num. 2. *Fraai getekende Afrikaanſche Hagedis, het mannetje.*

Deze Hagedis leeft zo wel in 't water, als op 't landt, doch niet in zout water, maar in rivieren, plaſſen, en modderige poelen, gelyk de kikvorſchen. Ook zoektze haar aas veel op 't landt, daarze hare eieren legt, en hare jongen voortbrengt. Dit is een byzonder ſoort, en wordt van eenigen onder de Salamanders gerekent, om dat zy een korte dikke tong heeft, en een korten breden ſtaart, als mede kort van benen is. Deze, als het mannetje, heeft op den grondt ſchobbetjes van paars-koleur, met grote zwarte plekken, die vol witte ſtippen ringswyze in order langs het gehele bovenlyf gevonden worden. De rug is met een hoog en breed op ſtaande vin, kamsgewyze, bezet, beginnende van 't hoofdt, en gaande tot byna aan 't middeneinde van den ſtaart. De buik is van onderen bleek geel, met roſſe en witte plekken als overmarmert. Men getuigt, dat het zich onthoudt onder 't kruidt *Leonurus.* Of 'er nu een magnetiſche of ſympathetiſche kracht in dat gewas is, dat deze dieren trekt, is denkelyk, om dat vele ſlangen ook eene verkiezing maken, en het eene kruidt, of gewas voor 't andere beminnen: ook ziet men het aan hagediſſen, kikvorſchen, en padden.

Num. 3. *Afrikaanſche Hagedis, zynde het wyfje van de voorgemelde.*

Dit wyfje van de voorgaande Hagedis is in de gedaante en tekening met de zelve gelyk, behalven dat deze geen vinachtigen kam op den rug heeft, en de grondſchobben roſachtig, in plaats van paars-verwig, zyn.

Num. 4. *Hottentotſche bonte ſlang, in hunne tale* Sibon *genaamt.*

Deze ſlang mag met recht den naam van bont dragen, om dat zy van de natuur heel bont getekent is. Zy heeft een rond hoofdt, van voren wit, met kleine ſchobbetjes, en is verder over 't gehele lyf ligt geel, met roſſe en ligt rode vlakken. De onderſchobben van den buik zyn ligt graauw, met ros gevlakt.

Num. 5. *Dit zyn twee Papilioenen van de Kaap de Goede Hoop, die op de bloemen van de* Leonurus *aazen.*

VYF-

TAB. XIIII.

TAB. XV.

TAB. XVI.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.

TABULA DECIMA QUINTA.

Num. I. *Pſeudoacacia vulgaris:* ſive *Acacia Americana, ſpinoſa; foliis Coluteæ, floribus albis, odoratis.*

Flores ejus albi, odoris ſunt perjucundi: folia Coluteæ æmula, floridè viridia, noctu flaccidia, retrorſum collabuntur; quamprimum verò ſol oriens diem refert, priſtino vigore recuperato, rurſum ſeſe expandunt. Noſtro etiam ſolo commiſſa hæc planta lætè creſcit: unde non modò proceras ejus arbores, ſed integros harum tractus hîc reperias. Odorem miræ ſuavitatis tam latè diffundit, ut è longinquo etiam locum prodat ſuæ ſtationis. Ipſe, quem retro ædes meas colo, hortulus harumce arborum binis ornatur.

Num. 2. *Serpens, Americana, Corallina.*

Ad Berbiches capta hæc ſerpens elegantiſſima, rubicundis toto corpore faſciis circulatim diſtinguitur, albis deſuper maculis pulchrè notata.

Num. 3. *Serpens Africana.*

Ex Guineâ transmiſſa iſthæc, mirum ſanè in modum picta, pulcherrimo à capite ad extremam usque caudam exporrectas gerit ſeptem lineas, variis coloribus, rubro nimirum, flavo, cœruleo, albo, viridi & nigro, rarâ arte intertextas, polymitæ aut ſegmentatæ taniæ non abſimiles. Per ventrum nigræ decurrunt lineæ transverſales.

TABULA DECIMA SEXTA.

Num. I. *Camomilla, Africana, flore luteo, aphyllo, minore, erecta.*

Radix ejus albicans, minorem calamum ſcriptorium craſſa, dura, in varios ramulos brachiata, fibrisque numeroſis prædita.

Ex ea exſurgunt caules, à capite ad ſummum usque ramoſi, ſtriati, ſaturè virentes, folioſi, cubiti proceritatem ſuperantes, *vulgari, luteo capite, aphyllo* minus piloſi, in totum tamen pilis non deſtituti.

Folia in caulibus alata, crebra, in tenuiſſima ſegmenta diviſa, *vulgari, luteo capite, aphyllo* minus acuminata, odorata.

Cauliculi faſtigiantur in flores odoratos, numeroſos, quorum ſinguli peculiari nituntur pediculo, brevi, *vulgari* minores, & ſaturatiore colore luteo prædìti, ſuntque *Diſcoidei non radiati.*

Singuli autem Corymbi ſeu flores totales è multis floſculis denſè ſtipatis componuntur: horum Calycum foliola viridiora, tumidiora *vulgari,* duplici ſerie flores circumvallant.

Floſculorum ſinguli, Monopetali, tubuloſique in IV dirimuntur lacinias, *vulgaris* verò in quinas. Floribus evanidis ſuccedunt ſemina.

Reſolvendi & flatus diſcutiendi vi pollet.

Num. 2.

VYFTIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Takje van de Weſt-Indiſche grote gedoornde* Acacia, *of baſtaard Slee, met witte bloemen, van een aangenamen reuk.*

De bladen zyn van een ſchoon en ſierlyk groen, en gelyken naar de *Colutea.* Des nachts vallen zy achter over, en met den dag, wanneer de zon begint te ſchynen, breiden zy zich weder uit. Het wil in Hollandt wel groejen, daar men niet alleen grote bomen daar van vindt, maar gehele dreeven. Het geeft zulk een lieffelyken geur van zich, dat het van verre de plaats, daar het ſtaat, aantoont. Ik heb 'er zelfs twee boomtjes van in den tuin achter myn huis.

Num. 2. *Schone Koraal-ſlang van de rivier Berbice.*

Deze ſlang is met rode banden over het ganſche lyf ringswyze met witte vlakken ſierlyk getekent.

Num. 3. *Wonderſchoon getekende ſlang uit Guinee.*

Het hoofdt van deze ſlang is zeer fraai, en van het zelve tot aan het uiteinde van den ſtaart lopen zeven lange ſtrepen van verſcheide verwen, als rood, geel, blaauw, wit, groen, en zwart, op eene ſeldzame wyze door een geweven, als een gebandeerd lint. Onder den buik lopen zwarte dwarsſtrepen.

ZESTIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Afrikaanſche Kamille, met kleine gele bloemen, zonder blaadjes, en regt overeind ſtaande.*

De wortel is witachtig, van de dikte van een kleine ſchryfpen, hard, in verſcheide takjes uitgebreid, en heeft zeer vele veſels, waar uit opkomen de ſteelen, die zich van onderen tot boven toe in takjes verdeelen, geſtreept, donker groen, met vele bladen voorzien, meer dan een el lang, en eenigzins haairig zyn, doch zo veel niet, als wel de *gemeene Kamille, die een gelen top heeft, zonder bloemblaadjes.*

De bladen der ſteelen zyn gevleugeld, menigvuldig, zeer klein doorſneden, en wat minder puntig dan die van de *gemeene, met een gelen top, zonder bloemblaadjes:* ook geven zy een reuk van zich.

De ſteeltjes zyn gekroont met een menigte van welriekende bloemen, die elk een byzonder klein ſteeltje hebben, en kleinder en donkerder geel zyn dan die van de *gemeene.* Zy behoren onder dat ſoort, de welke men in 't Latyn *Diſcoidei non radiati* noemt, als gelykende naar een ſchoteltje, zonder ſtraalsgewyze uitgebreide bloemblaadjes. Alle deze bloemen zyn uit vele kleine, digt aan een gevoegde bloemtjes zamengeſtelt, en worden omringt van dubbelde kelkjes, welker bladen groender en meer uitgezet zyn dan die van de *gemeene.*

De kleine bloemtjes hebben maar een bladt, en zyn buisachtig, ieder in vier lyſtjes verdeelt, terwyl de *gemeene* in vyf verdeelt zyn. Als de bloemen afgevallen zyn, dan komt het zaadt.

Deze bloem heeft eene oploſſende en windt verdryvende kracht.

F 2

Num. 2.

NUM. 2. Planta hæc (cujus denominationem Botanophilis relinquimus, exactam tantum daturi deſcriptionem) è ſemine ex Africa ad nos delato excrevit, ramis numeroſis in terram procumbentibus.

Nititur radicibus tenuibus, multum fibroſis, ex quibus caules aſſurgunt tenues, quorum nonnulli, erecti, ſpithamam, imò pedem longitudine æquant, qui verò humi ſtrati ſunt, multo productiores, ad intervalla è geniculis radices agunt, quibus immenſùm ſeſe propagat Planta.

Flores ex iis emergunt ſingulares, lutei, umbone concolore, petaliſque marginalibus, breviſſimis, nonnihil mucronatis. Diſcus verò, more congenerum, ex innumeris floſculis tubuloſis, oris in IV vel V lacinias diviſis, conſtat, qui rudimento ſeminis inſident. Nec diſcus hic, flore evaneſcente, in umbonem excreſcit, uti in *Camomilla* videre eſt.

Semina plana, oblongo-rotunda.

Folia in caulibus crebra, in tenuiſſima ſegmenta minutim inciſa, hilariore virore perfuſa, inodora, ſapore nullo excellente prædita, quorum juniora piloſa ſunt.

Calyx è foliolis ſubrotundis, ex albo vireſcentibus, conſtat, cui inſidet flos, dilutè vireſcens, & gemino foliorum circuitu donatur.

Floruit menſ. Auguſt. & Septemb. 1695 in Horto Medico Amſtel.

Vires exploratas non habeo.

Num. 3. *Bellis, Capitis B. Sp. Aquatica, Camphorata, umbellata, fruteſcens, foliis longis, craſſis, acutis.*

Planta ſeſquipedalis & procerior eſt, modò commodum humidumque nacta fuerit ſolum.

Caulis mediocriter craſſus, paucos in ramos diductus, coloris eſt griſei, lanugine pauca obſitus, teres, medulla alba & levi infarctus, non ſine mixtura purpuræ; foliis ſtipatur, *Lavandulæ* ſupparibus, *Caphuram* apprimè redolentibus, nullis pediculis ſuffultis, mucronatis, non ſerratis, breviſſima lanugine pubeſcentibus, ac ſine ordine poſitis.

Summi rami faſtigiantur in flores ſpecioſos, *Bellidis majoris, caule folioſo,* æmulos, umbellatim diſpoſitos, aut plures ſimul junctos: horum petala marginalia (potius ſemifloſculi) albicantia, ſeminis rudimento non minus inſident, quàm floſculi diſcum conſtituentes.

Diſcus componitur ex innumeris floſculis luteis, tubuloſis, à latere membranula tenuiſſima amictis, in quinas lacinias diviſis, quos excipiùnt quoque ſemina griſea, oblonga.

Calicis folia, cum iis, quæ in caulibus, conveniunt, ſola magnitudine excepta.

Tota Planta *Caphuram* inſigniter redolet, calida & ſicca eſt, *Caphuræque* ſuccedanea.

Num. 4. *Bellis, Africana, flore albo, minore, caule aſpero, quadrangulo.*

Radice fundatur fibroſa, albicante, è qua exſurgit caulis quadrangularis, aſper, ſingularis, ex viridi atro-purpuraſcens, tres circiter pedes altus ab imo ad ſummum usque, ad longa intervalla ramoſus, foliis inconditis amictus, quæ palmam circà longa, binas uncias lata, ad marginem crenis vix viſibilibus prædita, ſaturatè viridia, mucronata, nullis pediculis fulta, ſapore herbido, mixto dulci & amaro, pollent.

Caulis

NUM. 2. Deze plant (wiens benaming wy aan de kruidkundigen overlaten, zullende maar de beſchryving daar van geven) is voortgekomen uit zaadt, het welk ons uit Afrika is overgebragt. Zy heeft vele takken, die naar den grondt hangen.

Hare wortels zyn dun, zeer geveſelt, en brengen dunne ſteelen voort, van welke eenige, overeind ſtaande, een ſpan, en zelfs wel een voet lang zyn: andere, die op den grondt leggen, en veel langer zyn, ſchieten op zekeren afſtandt uit hare knopjes nieuwe wortelen, waar door zich dit gewas zeer vermenigvuldigt.

De bloemen zyn enkeld, geel, met gelykverwige kaasjes in het midden, en zeer korte, eenigzins puntige, randblaadjes. Het middenſte, of de zo genaamde ſchotel, beſtaat, op de wyze van diergelyke ſoorten, uit ontelbare kleine, buisachtige bloemtjes, welker boorden in vier of vyf tandjes gekurven zyn. Zy zitten vaſt op het beginſel van het zaadt: doch als de bloemen afvallen, wordt dit ſchoteltje een uitpuilend kaasje, gelyk in de Kamillen geſchiedt.

Het zaadt is plat en langwerpig rond.

De bladen der ſteelen zyn menigvuldig, fyn doorſneden, vrolyk groen, zonder reuk, of uitſtekende ſmaak, en haairig, als ze nog jong zyn.

De bloemkelk, beſtaande uit rondachtige, en uit den witten naar het groen zwemende blaadjes, omvat de bloem, die licht groen is, en wordt in het rondt van een dubbelde rei bladen onderſteunt.

Zy heeft in de maanden Auguſtus en September 1695 in den Amſterdamſchen kruidhof gebloeit; maar hare krachten zyn my onbekend.

Num. 3. *Water-Madelieven, van de Kaap de Goede Hoop, naar Kamfer ruikende; kransgewyze gebloemt, heeſterachtig, met lange, dikke en puntige bladen.*

Dit gewas groeit anderhalve voet hoog, en zomtyds nog hoger, als het in een bekwamen en vochtigen grondt ſtaat.

De ſteel is middelmatig dik, in weinig takken verſpreid, grysverwig; eenigzins haairig, rond, en van binnen met een zeer ligt merg, dat paarsachtig wit is, opgevult. De bladen gelyken naar die van de Lavendel, hebbende een ſterke Kamfer reuk. Voorts zynze zonder bladſteeltjes, puntig, niet zaagsgewyze doorſneden, maar met zeer kleine haairtjes bekleed, en zonder eenige order om den ſteel geplaatſt.

De uiterſte takken brengen bloemen voort, die zeer fraai zyn, en naar die van de *grote Madelieven, met een bladachtigen ſteel*, gelyken, zynde kransgewyze of vele byeen geſchikt. Harè randblaadjes (of veel eer halve bloemtjes) zyn wit, en zitten op het beginſel van het zaadt vaſt, even als de bloemtjes, die het middenſte, of de knop uitmaken.

De knop beſtaat uit ontelbare kleine, gele, buisachtige bloemtjes, die ter zyde met een zeer dun vliesje bekleed zynde, zich verdeelen in vyf ſneedjes, en van grys en langwerpig zaadt gevolgt worden.

De bloemkelks bladen komen met die van de ſteel in alles, behalven in de grootte, overeen.

Het gehele gewas riekt ſterk naar Kamfer, en is heet en droog, en in krachten even als de Kamfer.

Num. 4. *Afrikaanſche Madelieven, met een witte kleine bloem, en een ruwe vierkante ſteel.*

De zelve hebben een veſelachtige witte wortel, waar uit voortkomt een ruwe, vierkante, enkele ſteel, die uit den groenen donker paars, en van onderen tot boven omtrent 3 voeten hoog zynde, zyne takken verre van elkander verſpreidt, en met ongeſchikte bladen bekleed is. Deze bladen zyn byna de palm van een handt lang, en een zesde deel zo breed, aan de kanten ſchier onzichtbaar fyn, zaagsgewyze gekartelt, donker groen, puntig, zonder ſteeltjes, en hebben een grasachtigen ſmaak, met zoet en bitter vermengt.

De

TAB. XVII

Caulis & rami faſtigiantur in flores exiguos, albicantes, diſcoideos radiatos, quorum petala marginalia admodum ſunt exilia, plana, ſtylo biſulco, nigricante, gaudentia; petala vero interiora fiſtuloſa ſunt, extremo mucronata, ſtylo luteolo, in apice bifido, prædita.

Flores utplurimum tricompoſiti ſunt, quorum origine primus & major medium locum occupat.

Num. 5. *Campanula, Africana, humilis, piloſa, flore ex albido languidè purpureo.*

In digitalem proceritatem adoleſcit, cauliculis rigidiuſculis, è quibus prodeunt ramuſculi breviſſimi, ab imo ad faſtigium usque copioſi, foliolis auguſtis, mucronatis, pilis rigentibus ad margines obſitis, hilariore virore præditis, ſtipati.

Flores è caulis & ramulorum apicibus prodeunt, campaniformes, pro plantae magnitudine ſat inſignes, ſpecioſi, inodori, oris extrorſum reflexis, in quatuor lacinias, latas, breves & mucronatas, ex albido languide purpuraſcentes, (dum tubus floris brevis albicat) diviſi. Inter lacinias & tubos geminus circulus, præſertim intus, conſpicuus eſt, quorum prior ſtriatus albicat, poſterior verò ſaturè purpureus, ex ſtriis latioribus, longitudinis inæqualis, conficitur.

Calyx floris in quinque lacinias dividitur, anguſtas, longas, ad marginem pilis rigidis, non minus ac folia, obſitas, foliis Plantæ prorſus ſimiles, excepta magnitudine, quâ hiſce cedunt.

Reperitur & alia hujus Plantæ ſpecies, cujis pili multò rigidiores ſunt & albicantes, quæque ex Promontorio B. Sp. mihi pariter miſſa, in fruticem lignoſum excrevit.

Sed è diverticulo in viam. Ex umbilico floris medio ſtylus emergit, breviſſimis pilis, albis, obſitus, qui juxta baſin quidem tenuior eſt & albicat, ſuperius autem, quâ craſſior eſt, ſaturatius purpuraſcit, & in tres lacinias, ſibi invicem proximè adſitas, (unde ferè indiviſus apparet) finditur. Prodeunt & ibidem ſtamina, purpureis donata apicibus, quina numero.

TABULA DECIMA SEPTIMA.

Num. 1. *Lilio-Narciſſus; Polyanthos; flore incarnato; fundo ex luteo albeſcente.*

Ita florem hunc venuſtiſſimum nominat Cl. Sloane, *Jam.* 115, aliàs *Lilium, Americanum, puncieo flore, Bella donna, dictum*, Herm. *Par. Bat.* 194.

Num. 2. Exhibet caulem Lilio-Narciſſi hujus, unà cum foliis.

Num. 3. *Lilio-Narciſſus, Japanicus, rutilo flore.* Moriſ. H. Oxon. Tom. II, p. 367.

Cornut. 158. Narciſſorum hunc Familiæ inſerit, nomine *Narciſſi, Japonici, rutilo flore.* Sed quoniam & Lilii & Narciſſi characteres participat, æque ac prior, hinc à Botanicis accuratioribus novum hunc potius & compoſitum ſub titulum ambo referuntur.

Num. 4.

De ſtam en de takken zyn gekroont met kleine witte bloemen, zynde van dat ſoort, die men in 't Latyn *Diſcoidei radiati* noemt, gelykende naar ſchoteltjes, die rondom geſtraalt zyn. Hare randblaadtjes zyn zeer klein, plat, en met een zwart tweeſpletig ſteiltje voorzien; maar de binnenſte blaadtjes zyn buisachtig, aan 't einde puntig, en met een geel ſteiltje, wiens uiteinde tweeſpletig is, voorzien.

De bloemen ſtaan doorgaans drie en drie, waar onder de grootſte en eerſt voortgekomene de middelſte plaats houdt.

Num. 5. *Lege, haairige, Klokskens, uit Afrika, met een bloem, zynde uit den witten flaauw paars.*

Zy groejen de lengte van een vinger hoog, met ſtevige ſteeltjes, uit welke voortkomen van onderen tot den top toe vele zeer korte takskens, die bekleed zyn met ſmalle, puntige, en vrolyk groene bladen, aan welker kanten rondom ſtyve haairtjes uitſteken.

De bloemen ſpruiten uit de topeindens van den ſteel en de takjes, zynde kloksgewyze, naar mate van de gehele plant, vry groot, uitſtekend fraai, zonder reuk, en hebbende hare boordtjes naar buiten omgebogen, die in vier brede, korte en puntige, uit den witten flaauw paarſſe ſneedtjes verdeelt zyn, terwyl de buis van de bloem kort en wit is. Tuſſchen die ſneedtjes en de bloembuizen ziet men, voornamentlyk van binnen, een dubbelde kring, waar van de voorſte geſtreept wit is, maar de achterſte, zynde donker purperverwig, beſtaat uit breder ſtreepjes, die ongelyk van lengte zyn.

De bloemkelk is in vyf ſmalle en lange blaadtjes verdeelt, die, behalven datze kleinder zyn, anders met de bladen van de ſtelen geheel overeenkomen, hebbende insgelyks hare kanten met ſtevige haairtjes bezet.

Daar is nog een ander ſoort van deze plant, wiens haairtjes veel ſtyver en wit zyn. Zy is my van de Kaap de Goede Hoop toegezonden, en tot een houtachtige heeſter opgewaſſen.

Maar om wederom tot onze vorige plant te komen. Uit het middenſte naveltje van de bloem ſteekt een ſteiltje uit, met zeer korte, witte, haairtjes bezet, 't welk van onderen dunner en witachtig is, maar naar boven toe dikker en donker purperverwig wordende, zich in drie deeltjes ſplyt, die echter zo digt by malkander zyn, dat men ſchier geen ſpleten bemerken kan. Uit de zelve plaats komen ook voort de draadtjes, of veſels, in 't Latyn genaamt *Stamina*, vyf in getal, met purperverwige knopkens aan hare uiteindens voorzien.

ZEVENTIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Veel-bloemige Lelie-Narcis, met een lyfkleurige bloem, wiens onderſte gedeelte uit den gelen witachtig is.*

De Heer Sloane, *Jam.* 115, noemt deze bloem dusdanig, die anders by den Hre. Hermanns, *Par. Bat.* 194, onder den naam van *Leli, uit America, met bruin-rode bloemen, Bella donna* geheten, gevonden wordt.

Num. 2. Vertoont de ſteel van dit bloemgewas, met zyne bladen.

Num. 2. *Japanſche Lelie-Narcis, met een vuurrode bloem,* van den Hre. Moriſon, *H. Oxon. Tom. II, p.* 367.

Cornut. 158. ſtelt deze Lelie-Narcis onder het geſlacht der Narciſſen, met den naam van *Japanſche Narcis, met een vuur-rode bloem.* Maar terwyl zy, gelyk de voorgaande, de kentekenen en van de Leliën, en van de Narciſſen draagt, zo is het, dat de naauwkeurigſte kruidkenners aan haar beide liever zulk een zamengeſtelden naam hebben willen geven.

Num. 4.

Num. 4. *Colutea; Æthiopica; flore Phoeniceo; folio Barbæ Jovis.*

Ita Breynius hanc plantam, cui aliud paulò nomen in *Centur. p.* 70. dederat, dein in *Prodrom. I, p.* 30. correctius appellat, ipſamque pariter ejus deſcriptionem ibidem prolixè tradit, quorſùm lectorem relegare, quàm aliena huc transſcribere, malumus.

Num. 5. *Leucojum, Africanum, cæruleo flore, Coronopi anguſto folio, majus.* Herm. H. L. B. p. 364.

TABULA DUODEVICESIMA.

Num. 1. *Ficoides, ſeu Ficus Aizoides, Africana, humilis, non ramoſa, folio angulari, craſſo, longo; flore luteo, magno.*

Rariorem hanc & elegantem plantam loca ferunt maritima & ſabuloſa Promontorii B. Spei, ubi de variis radicibus, craſſiuſculis, ex uno eodemque tubere propullulantibus, multisque filamentis capillaceis, numeroſa emergunt folia, denſiſſimè aggeſta, humi fuſa, nullis fulta pediculis, anguloſa, ultra digitum longa, ſaturatè vireſcentia, preſſuque ſuccum fundentia copioſum, ſaporis fatui.

Hæc inter flores prodeunt ſingulares, inodori quidem, at peramœni, *Calendulæ* florum æquantes amplitudinem, ad ſolem expanſi, ſingulari petalorum in orbem ambitu, aureoque fulgore micantes: petala horum unciam longa, anguſta, extrorſum reflexa, tritu intra digitos ſuccum luteum emittentia, ſuo de umbilico ſtamina promunt numeroſiſſima, tenuiſſima, petalis, atque apicibus concoloria, variæ magnitudinis.

Florem ſuccingit calyx in quatuor lacinias, ſuccoſas, herbidas diremptus, quarum duæ, cæteris multò longiores, cuſpidatæ, ab altera parte excavatæ, Pſittaci ferè roſtra imitantur; dum binæ aliæ minores, minus cavæ, parte internâ tenuiſſimam gerunt annexam membranulam, quæ floris, nondum expanſi, petala operit & inveſtit, patulo demum flore ſe pariter expandens, inque duas valvas dehiſcens. Flos interim, antequam aperiatur, ex luteo & rubro eleganter variegatus, pediculo nititur craſſo, unciali.

Fructus hunc excipit, conſtans corniculis, ſibi mutuò adnatis, oblongis, ſuccoſis, poſtea verò per exſiccationem fungoſis, quorum ſingula apice ſuperiore, intus luteâ lanugine obſito, nonnihil extrorſum reflexo, aſteriſcum repræſentant.

Num. 2. *Ficus Aizoides, Africana, Chamæciſti foliis teretibus, flore tripetalo, albo.*

Radix alba, fibroſa, emittit folia plurima, oblongo-teretia, ſesqui articulum digiti longa, glauca, ſuccoſa, grato *Acetoſæ* ſapore prædita.

Caules

Num. 4. Colutea, *of oneigentlyke Senneboom, uit Ethiopië, met bruin-rode bloemen, en een bladt, naar dat van Donderbaardt zwemende.*

Dezen verbeterden naam geeft de Heer Breynius aan dit gewas in zyn *Prodrom. p.* 30, hebbende alvorens *Centur. p.* 70. het zelve een weinig anders gedoopt. Zyn Ed. voegt 'er op de voor aangewezene plaats eene wydlopige beſchryving by, waar henen wy den Lezer liever willen wyzen, dan de woorden van een ander uitſchryven.

Num. 5. *Grote Afrikaanſche Violieren, met blauwe bloemen, en een ſmal bladt, gelykende naar dat van* Coronopus, *of Kraaienvoet.* Zie Hermanns H. L. B. p. 364.

ACHTTIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Lege* Ficoides, *uit Afrika, zonder takken, met een hoekachtig dik en lang bladt, en grote gele bloemen.*

Dit rare en fraaie gewas groeit op de zandige zeeſtranden van de Kaap de Goede Hoop, alwaar het uit verſcheide dikachtige wortels, die uit een en de zelve knobbel ſpruiten, benevens vele zeer dunne veſels, opgeeft een menigte van bladen, die zeer digt op malkander geſtapelt op den grondt leggen, zonder ſteeltjes, hoekachtig, meer dan een vinger lang, en donkergroen zyn, gevende, als zy uitgeperſt worden, een laf ſap in overvloedt van zich.

Tuſſchen deze bladen komen enkelde bloemen voort, die, hoewel zonder reuk, echter zeer lieflyk, en zo groot zyn als de *Goudsbloem*, zich ook by zonnen opgang uitbreiden met een byzonderen omtrek van blaadtjes, en met een goudverwigen glanſch pronken. De bloemblaadtjes zyn een duims breedte lang, ſmal, buitenwaarts omgebogen, en als men ze tuſſchen de vingeren vryft, geven zy een geel ſap van zich. Uit hun naveltje ſpruiten zeer talryke fyne draadtjes, die verſcheiden in grootte zyn, en in verwe met hunne topeinden en de bloemblaadtjes overeenkomen.

De bloem wordt omvat door een kelk, die verdeelt is in vier ſappige, grasgroene, blaadtjes, waar van twee veel langer zynde dan de andere, puntig, en aan de eene zyde uitgeholt ſchier de gelykenis van Papegaais-bekken hebben, terwyl de twee andere, minder hol zynde, van binnen een zeer dun vliesje dragen, 't welk de blaadtjes van de bloem, als die nog geſloten is, dekt en bekleedt, maar, als de zelve open gaat, zich insgelyx van een geeft, en in twee luikjes ſplyt. Ondertuſſchen is de bloem, nog geſloten zynde, uit den gelen en roden zeer fraai gemengelt, en heeft een dik ſteeltje, een duim breed lang.

Daar op volgt de vrucht, beſtaande uit kleine horentjes, die aan elkander vaſt gegroeit, langwerpig, en vol ſap zyn, maar door het indrogen voos worden. Elk van deze horentjes is aan zyn bovenſte uiteinde van binnen met een gele wolachtigheit bezet, en eenigzins naar buiten omgebogen, verbeeldende dus een ſterretje.

Num. 2. *Afrikaanſche* Ficoides, *met ronde bladen van de kleine* Ciſtus, *en een drie-bladige witte bloem.*

De witte en geveſelde wortel geeft zeer vele bladen uit, die langwerpig rond, en anderhalf lidt van een vinger lang zyn, blaauwachtig, ſappig, en van een aangenamen zuring-ſmaak.

De

TAB. XVIII.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.

Caules humi ſtrati, ſtraminis culmum craſſi, articulati, fragiles, ſucculenti, foliis concolores, ad ſingula genicula in ambitu crebris ſtipantur foliis, inæqualis magnitudinis, ad digiti nonnunquam longitudinem excreſcentibus.

Horum ex alis pediculi prodeunt tenuiſſimi, digitum & ultra longi, quorum apices ornant flores tripetali, petiolis ſingularibus, breviſſimis, ex eodem puncto emergentibus, fulti, petalis, nivei candoris, tenuibus, ſcutellatis, cavis, amicti.

Florem ſuſtinet calyx pentaphyllus, cujus folia duo utplurimum cæteris latiora, omnia autem cava ſunt, & extrinſecus læto perfuſa virore, quem maculæ, nigricantes, exiguæ, & margines purpuraſcentes pulchrè variegant.

Ex centro floris rudimentum prodit vaſculi ſeminalis, in quina loculamenta, ex luteo vireſcentia, orbicularia, diviſi, quæ ſingula protendunt ſtylum, extrorſus reflexum, brevem, ex luteo palleſcentem, binis donatum ligulis, membranaceis, articulum, ex quo oritur, ambientibus: hosque ſtylos rurſum ſtamina ſtipant numeroſa, albicantia, luteis apiculis ornata. Maturo ſemine in quinas dehiſcit capſula ſeminalis carinas, quarum ſingulæ membranâ intergerinâ, per medium protenſâ, biſecantur.

Annua cæterùm planta matrem agnoſcit Africam.

Num. 3. *Ketmia, Zeylanica, urens, piloſa, annua, flore ſulphureo, umbone atro-purpureo.*

Radix ejus duplam ſcriptorii calami craſſitiem æquans, albicans, in tres quatuorve ramos divaricata, plurimas emittit fibras capillares.

Caulem ab imo mox rami ſtipant, latè diſperſi, culmo ſtramineo ferè craſſiores ad ſuî exortum: pili hos rigidi, urentes, deorſum preſſuli, obſident.

Folia alternatim, per intervalla longiuſcula, è caule prodeunt, quorum petioli, dodrantalis longitudinis, ſpinulis quoque urentibus ſimilibus horridi, ex viridi purpuraſcentes, terram verſus nutant: cæterum *Vitis* æmula ſunt folia, in quinque diviſa lacinias, profundas, acuminatas, ſerratas.

Abit dein faſtigium caulis in flores IV, V, qui ſucceſſive panduntur, pediculis unicalibus, piloſis, innixi, pentapetaloidei, inodori, coloris ſulphurei, umbone atro-purpureo ornati, petalis rotundis, in ambitu nonnihil undulatis, conſtantes. Horum è medio ſtylus ſurgit floridus, luteus, apice ſuo ſtellam gerens atro-purpuream, quinquepartitam, cujus laciniæ fimbriatæ ſunt.

Calyce flos cingitur heptaphyllo, pilis hiſpido, cujus foliola anguſta, mucronata, piloſa, vireſcunt: vagina præterea viridis, membranacea, florem adhuc contractum includit, è quâ dehiſcente hic tandem prorumpit.

Capſula ſeminalis quinquangula per maturitatem nigra fit, & in quinque diſpeſcitur carinas, quarum quælibet intergerinâ biſecatur membranâ, juxta longitudinem exporrectâ, cui ope ſtyli, ut in Phaſeolis, adhærent ſemina, primò albida, dein per maturitatem nigricantia, reniformia, ſuperficiei inæqualis, lineis ſemicircularibus diſtinctæ, uti annexa figura docet. Totam cæteroquin capſulæ internam faciem, ſeptumque pariter intermedium tenuiſſimi pili obſident.

Annua

De ſteelen kruipen langs den grondt, zynde een ſtrootje dik, met leedtjes, zeer breekbaar, ſappig, van verwe de bladen gelyk, en omtrent ieder knoopje in 't rondt met vele bladen van ongelyke grootte, zomtyds een vinger lang, bezet.

Uit de oxelen van deze bladen komen zeer dunne ſteeltjes voort, de lengte van een vinger, en meer, wiens topjes verſiert zyn met driebladige bloemen, die alle op byzondere, zeer korte, en uit een en de zelve middelpunt ſpruitende ſteeltjes ſtaan, zynde bekleed met ſneeuw-witte, dunne, ſchotelsgewyze uitgeholde, bloemblaadtjes.

De bloem wordt onderſteunt door een vyfbladige kelk, onder wiens bladen doorgaans twee breder zyn dan de andere; maar alle zyn ze hol, en van buiten aangenaam groen, met kleine zwarte vlakken en purperverwige randen ſierlyk gemengelt.

Uit het midden van de bloem komt het beginſel van het zaadhuisje voort, het welk in vyf vakjes, die uit den gelen groenachtig en rond zyn, verdeelt is. Ieder van deze vakjes ſteekt een ſteeltje uit, 't welk uitwaarts omgebogen, kort, bleek geel, en met twee vliezige bandtjes voorzien is, die den oorſpronkelyken zamenhang van het ſteeltje omvatten. Rondom deze ſteeltjes ſtaan zeer vele draadtjes, die, wit zynde, gele puntjes hebben. Als het zaadt ryp is, ſplyt zich het zaadhuisje in vyf holle delen, als bootjes, die ieder door een vliesachtig middelſchot in tweën verdeelt zyn.

Dit gewas komt jaarlykſch in Afrika uit zyn zaadt op nieuw voort.

Num. 3. *Ceilonſche brandende* Ketmia, *zynde haairig, en alle jaren vergankelyk, met zwavel-gele bloemen, die in het midden zwart purperverwig zyn.*

De wortel, tweemaal zo dik als een ſchryfpen, witachtig, en in drie of vier takken verdeelt, geeft een menigte van dun-haairige veſels uit.

De ſteel heeft reets van onderen takken, die zich wyd verſpreidende, een weinig dikker dan een ſtroo zyn, daar zy haren oorſpronk nemen. De zelve zyn bezet met ſtevige, brandende, en nederwaarts gedrukte haairtjes.

De bladen komen het een om het ander, tamelyk verre van malkander, uit den ſtam voort, ſteunende op ſteeltjes van een ſpan lang, die insgelyks met brandende doorntjes ruig, en uit den groenen purperverwig zynde, tegen den grondt neêrhangen. Voor het overige zyn de bladen, gelyk die van den wynſtok, in vyf diepe, puntige, en zaagsgewyze gekurvene ſneedtjes verdeelt.

Het toppunt van den ſteel draagt 4 of 5 bloemen, die zich in 't vervolg openen, en op haairige ſteeltjes, een duim breed lang, ſteunen. Zy beſtaan als uit 5 bloemblaadtjes, zyn zonder reuk, van een ſwavel-gele verwe, en in het midden zwart purperverwig. Hunne blaadtjes zyn rond, en in den omtrek eenigzins uitgeſneden. Het middenſte van de bloem geeft een ſteeltje op, dat gelyk als bloejend is, geelverwig, en op zyn punt een zwart-paarſſe ſterre draagt, die in vyf uitgeſnedene blaadtjes verdeelt is.

De kelk van de bloem is haairig, en beſtaat uit zeven bladen, die ſmal, puntig, haairig, en groen zyn: daar benevens is 'er een groene vliesachtige ſchede over de bloem, zo lang deze nog geſloten is, henen getrokken, de welke van een geſpleten zynde komt de bloem eerſt te voorſchyn.

Het zaadhuisje is vyfhoekig, en, als het ryp is, zwart wordende, verdeelt het zich in vyf bootjes, waar van ieder door een vliezig middelſchot, naar de lengte, in tweën afgezondert is. Aan dit ſchotje hangt het zaadt vaſt, door hulpe van een ſteiltje, gelyk in de boontjes. Deze zaadgryntjes zyn eerſt wit, maar worden, ryp zynde, zwart van gedaante als niertjes, ongelyk van oppervlakte, met halfronde ſtreepjes onderſcheiden, gelyk de bygevoegde printverbeelding aanwyſt. Voor het overige is het gehele zaadhuisje van binnen, benevens het middelſchot, met zeer fyne haairtjes bezet.

Dit

Annua eſt planta, inſulæ Ceylanenſis incola, tota mucilaginoſa.
Radicis non ingratus ſapor eſt: manſu hæc mucilaginem emittit, uti *Althea vulgaris*.
Folia maſticata tantopere linguam adficiunt, ut diu poſt vis ejus urens etiamnum ſentiatur.

Num. 4. *Geranium Capenſe, tota facie hirſutum; radice Rapæ; flore atro-purpureo; foliis partim integris, partim inciſis.*

Radicem agit carnoſam, rapiformem, ventre mediocri turgidulam, cortice ſpadiceo amictam, &, præter unam inſignem fibram, è fundo vix plures emittentem.

E capite radicis folia emergunt, haud adeo numeroſa, quorum alia, ſpecie Plantaginea, nequaquam diviſa, ex anguſta baſi in mucronem ſubrotundum deſinunt; alia verò multifariam diviſa, *Geranii Æthiopici Breynii, tertii*, æmula; alia rurſum duabus, tribus, pluribusve inciſuris emarginata ſunt; ſic ut immenſa hîc detur diſcrepantia: horum pediculi digitales ſunt, pilisque argenteis, rigidis, urentibus, undequaque obſidentur.

Inter folia caulis ſurgit, æque ac florum petioli, pilis rigidioribus hiſpidus, culmum fere craſſus, cujus ex apice duo tresve protenduntur cauliculi unciales, tenuiores, pariter piloſi, ad ſui exortum coronâ foliaceâ, villoſa, ſuccincti: hi dein rurſus in umbellas dividuntur, foliis anguſtis, non diviſis, ſuccinctas, è decem, pluribus, aut paucioribus pediculis conflatas, qui flores immediatè ſuſtinent, pentapetalos, inodoros, denſè congeſtos.

Petala florum anguſta, apice rotundo donata, utrinque ex atro rubent, verſus ungues tamen nivea, nonnihil criſpata; quorum è medio exſurgit umbo, è quinque ſtaminibus niveis coagmentatus, ut in *Boragine*; apices hæc croceos gerunt, & ſtylum cingunt intermedium, ex purpureo albicantem, de viridi tuberculo, oblongo, ortum, cujus faſtigium, ſtellæ in modum, quatuor vel quinque in lacinias finditur.

Calyx ſubeſt quinquefidus, cujus ſegmenta piloſa, extus e viridi purpuraſcentia, intus fuſca ſunt, & margine albicante ornata.

Floribus ſuccedunt ſemina, more congenerum, quina, ſpadicea, roſtris contortis, pilis incanis paſſim hiſpida, ab unâ parte mucronata, ab alterâ utrinque in foveolam excavata.

Folia maſticata linguam & fauces contrahunt: vim enim obtinent adſtringentem.

Semine perfecto folia marcida decidunt, ſolâ radice ſuperſtite.

TABULA DECIMA NONA.

Num. 1. *Ficus Indica; ſeu Opuntia, Curaſſavica, major, ſpinoſiſſima, ſpinis nigricantibus, floribusque purpuraſcentibus.* Hort. Beaumont.

Folium oblongum, amplum, cordiforme, ex anguſtiori principio in latum divergens, pinis horret numeroſis, quinis, ſenis, majoribus, minoribus, ex eodem tuberculo ſimul prodeuntibus.

Flos

Dit gewas gaat jaarlykſch dood, en groeit op het eilandt Ceylon, zynde geheel en al ſlymig.

De wortel heeft geen onaangenamen ſmaak, en met de zelve te kaauwen krygt men daar een ſlym uit, gelyk als uit de gemene witte Maluwe.

De bladen zyn zo heet in het kaauwen, dat men overlang nog den brandt daar van op de tong voelt.

Num. 4. *Ojevaars-bek, van de Kaap de Goede Hoop, geheel ruig, met een wortel als een Raap, en donker purperverwige bloemen: de bladen zyn deels geheel, en deels doorſneden.*

De wortel is vleeſchachtig, gelykende naar een Raap, middelmatig van dikte, met een Kaſtaniebruine baſt bekleed, en geeft uit haar onderſte einde ſchier niet meer dan een grote veſel.

Uit het bovenſte van de wortel komen weinige bladen voort, waar onder eenige, naar die van het *Wegebladt* zwemende, niet doorſneden, maar van onderen ſmal zyn, en naar boven rondpuntig toe lopen: andere zyn op veelderhande wyzen doorſneden, gelykende naar die van de *Ethiopiſche, derde, Ojevaars-bek van Breynius*; en wederom andere hebben twee, drie, en meer kerven in haren randt; zo dat hier een oneindige verſcheidenheit gevonden wordt. De bladſteeltjes zyn een vinger lang, en met zilvere, ſtevige, brandende haairtjes overal bezet.

Tuſſchen de bladen loopt de ſtamſteel uit, die, zo wel als de bloemſteeltjes, met ſtyve haairtjes gewapend, en een ſtroo-breed dik is: het topeindt van dien verdeelt zich in twee of drie fynder ſteeltjes, een duim-breed lang, die ook ruighaairig zyn, en omtrent hun begin met een kroontje van ruige blaadtjes omgeven worden. Ieder van deze ſteeltjes verdeelt zich naderhandt in meerder of minder dan tien andere ſteeltjes, die kroonsgewyze uitgebreid, met ſmalle, niet doorſnedene bladen omvat worden, en op hun hoofdt onmiddelyk de bloemen dragen, die vyfbladig en zonder reuk zyn, digt byeen geſtapelt.

De bloemblaadtjes zyn ſmal, rond van randt, eenigzins gekronkeld, aan weerzyden donker rood, behalven datze ſneeuwwit zyn, daarze met hare nageltjes vaſt zitten. In het midden van deze ziet men een knopje, uit vyf ſneeuw-witte draadtjes, gelyk als in de Borragie, zamengeſtelt, de welke Saffraangele topjes hebben, en omcingelen het ſteiltje, dat in het midden ſtaat, zynde uit den purperen wit, en uit een groen langwerpig bultje voortgekomen. Het topeindt van dien is ſtersgewyze in vier of vyf ſneedtjes verdeelt.

Van onderen is de bloemkelk, die in vyf bladen geſneden is, de welke ruighaairig, van buiten uit den witten paars, en van binnen bruin zyn, met een witten randt.

Na de bloemen volgt het zaadt, zynde naar de gewoonte van dit geſlacht geſchapen: vyf zaadgryntjes zyn byeen, Kaſtaniebruin van verwe, met gedraaide ſnaveltjes, doorgaans gryshaairig, aan de eene zyde puntig, en aan de andere van weerkanten met een holletje.

Als men de bladen kaauwt, trekkenze de tong en mondt te zamen, want ze hebben een zamentrekkende kracht.

Als het zaadt ryp is, vallen de bladen af, en blyft niet als de wortel over.

NEGENTIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Indiaanſche Vyg, of Curaſſauſche grote* Opuntia, *met zwarte doornen digt begroeit, en purperachtige bladen.* Uit den tuin van den Hre. Beaumont.

Het bladt is breed, lang, gelykende naar een hert, van een ſmal beginſel wyd uitlopende, en met zeer vele doorntjes bezet, die by hoopjes, met vyf of zes, groter en kleiner te gelyk uit een zelve knobbeltje voortkomen.

De

TAB. XIX.
Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 3.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
A

Flos roſaceus, petalis plurimis, in orbem poſitis, conſtans, ſtaminibusque prœditus numeroſiſſimis, dilutè purpuraſcit.

Num. 2. *Euphorbium, Cerei effigie, caulibus craſſioribus, ſpinis validioribus armatum.* Breyn. Prodr. 2.

Hæc eadem planta eſt, quam Hermannus in Hort. Lugd. *Tithymalum, Africanum, ſ. Mauritanicum, Aphyllon, anguloſum & ſpinoſum,* ex quo *Euphorbium Officinarum,* nominat.

Fundit hæc ſuccum, qui inſpiſſatus & reſiccatus *Euphorbii* nomine in Officinis proſtat, tantâque pollet acrimoniâ, ut vel minima ejus quantitas, naribus attracta, ſummam concitet ſternutationem. Exhibetur tamen internè magno cum fructu, reſtrictâ doſi, Hydropicis, viſcera quibus adhucdum robore pollent: horum enim ſtagnantes aquas expurgat validiſſimè. Extrinſecùs ad deſquamanda oſſa carioſa Chirurgis inſervit.

Num. 3. *Aloë, Africana, folio triangulo, longiſſimo, & anguſtiſſimo, floribus luteis, fœtidis.* Hermann. Hort. Lugd.

Hanc, eodem ſub nomine, & delineavit, & deſcripſit Caſp. Commel. Hort. Amſt. II, 29. qui videri poteſt. *Iridem, Uvariam, promontorii Bonæ Spei* vocavit Bodæus à Stapel, in notis ad Theophraſt: p. 335.

Num. 4. *Hyacinthus, Africanus, tuberoſus, flore cœruleo, umbellato.* Breyn. Prodr. 1, 39.

Hujus & figuram, & deſcriptionem exhibuit pariter modò laudatus C. Commel. Hort. Amſt. II, 133. *Hyacintho affinis, tuberoſâ radice, Africana, umbellata, cærulea, inodora,* Hermanno in Hort. Lugd. audit.

Num. 5. *Ficoides, ſeu Ficus Aizoides, Africana, major, flore flavo, folio plano, latiori.*

Eo hanc plantam nomine Herm. in Catal. Hort. Lugd. Bat. inſignit. Similis ferè eſt *Chryſanthemo Aizoidi, Africano, ſecundo, ſive teretifolio,* Breyn. Cent. 1. In foliis tamen diſcrimen reperitur, quæ huic teretia, illi latiora ſunt & planiora.

Num. 6. *Ficoides, ſeu Ficus Aizoides, Africana, major, procumbens, triangulari folio, fructu maximo, eduli, Ficus Hottentottorum vulgò.* Herm. Boerh. Ind. alt. Plant.

Num. 7.

De bloem heeft de gedaante van een roos, beſtaande uit vele blaadtjes, die in een kring naaſt elkander gezet zyn. Uit haar midden komen ontelbare veſeltjes op. Zy is licht purperachtig.

Num. 2. Euphorbium, *naar een* Cereus *gelykende, met dikker ſteelen, en ſterke doornen voorzien.* Breyn. Prodr. 2.

Hermanns in *Hort. Lugd.* noemt deze plant *Tithymalus, Africanus, ſ. Mauritanicus, Aphyllos, anguloſus & ſpinoſus,* waar uit het *Euphorbium* der Apotheken komt.

Dit gewas heeft een ſap, dat gedroogt zynde onder den naam van *Euphorbium* by de Apothekers gevonden wordt, en zo ſcherp is, dat men, een zeer kleine quantiteit daar van in de neus opgetrokken hebbende, vervaarlyk niezen moet. Het wordt echter innerlyk met groot nut, in een kleine doſis, gebruikt by waterzuchtige, die nog onbeſchadigt van ingewanden zyn: want het dryft zeer krachtig de ſtilſtaande vochten af. Uiterlyk dient het den heelmeeſteren tot het afſchilferen der aangevretene beenderen.

Num. 3. *Afrikaanſche Aloë, met driehoekige, zeer lange en ſmalle, bladen, en gele ſtinkende bloemen.* Van den Hre. Hermanns in zyn *Hort. Lugd.*

De zelve is onder dien naam ook beſchreven en afgetekent van den Hre. Caſp. Commelin in *Hort. Amſtel.* II, 29. die daar over kan nagezien worden.

Bodæus à Stapel, in zyne Aantekeningen op *Theophraſt. p.* 335, noemt deze plant *Iris, Uvaria, promontorii Bonæ Spei.*

Num. 4. *Afrikaanſche Hyacinth, met een knobbelachtige wortel, en blaauwe, in een kroon by elkander geplaatſte, bloemen.* Van Breyn. *Prodr.* 1, 39.

De Hr. Commelin heeft daar van ook eene beſchryving en aftekening gegeven in *Hort. Amſtel.* II, 133.

De Hr. Hermanns in *Hort. Lugd.* geeft haar den naam van *Hyacinthus affinis, tuberoſâ radice, Africana, umbellata, cærulea, inodora.*

Num. 5. *Altydt groenende Afrikaanſche Vyg, met gele bloemen, en platte brede bladen.*

Dus wordt deze plant genoemt van den Hre. Hermanns in *Catal. Hort. Lugd. Bat.* De zelve is ſchier gelyk aan het *Chryſanthemum Aizoides, Africanum, ſecundum, ſive teretifolium,* van Breynius *Cent.* 1. Maar dit onderſcheidt is 'er tuſſchen beide, dat de bladen van de laatſte rond, maar die van de eerſte breed en plat zyn.

Num. 6. *Grote, altydt groenende, leggende, Afrikaanſche Vyg, met een driekantig bladt, en een zeer grote eetbare vrucht, gemeenlyk* Hottentotſche Vyg *genaamt.* Van den Hre. Boerhaave in zyn *Ind. alt. Plant.*

Num. 7. *Vipera, Africana, de Nepa dicta, mas.*

Echis hicce ex inſulâ Madagaſcar, unà cum aliis, ad nos delatus, ſubrufis per dorſum ſquamis veſtitur, opere reticulato coloris lutei obductis; cujus areolæ interius ſaturatè fuſcæ ſunt. Ejusdem quoque coloris annulo caput diſtinguitur. Venter dilutè cinereus ad ſui finem, propè caudam, quo loco anus, excernendis fœcibus dicatus, patet, binos exhibet teſticulos, ſubrotundulos, ſpinis quaquaverſùm obſitos, lit. A. notatos.

TABULA VICESIMA.

Num. 1. *Erica, Africana, calyce lanuginoſo, ex viridi luteo, capitulum referente, floſculis concoloribus, extus lanugine obſitis.*

Radice nititur nigricante, lignoſâ, multis fibris capillata, è quâ numeroſi prodeunt rami, foliis craſſiuſculis, brevibus, denſè ſtipati.

Ramorum apicibus inſident floſculi minuti, calyce folioſo, ex viridi lutea lanugine aſpero, ſuffulti, ſtamina plurima, coloris bruni, emittentes.

Loculos & figuram ſeminum ob parvitatem vix licet diſtinguere.

Num. 2. *Erica, Africana, pumila, Coris folio, floſculis parvis, carneis, apicibus longis, diſperſis, præditis.*

Et huic Radix nigricans, lignoſa, plurimisque fibris prædita eſt, quæ dodrantales & proceriores protrudit ramos, plurimos, cortice nigricante veſtitos, foliisque, *Ericæ, folio Coris*, æmulis, ſtipatos. Horum in ſummitatibus emergunt floſculi puſilli, carnei, calyculo folioſo vireſcenti innixi; qui ſtamina promunt pro mole floſculorum longa, tenuiſſima tamen, multum prominula, valdè diſperſa, & magnis admodum gaudentia apicibus, atropurpureis.

Seminalis vaſculi & ſeminum tenuitas oculo inacceſſa eſt.

Videtur interim Planta hæc omnino convenire illi, quæ *Erica, Africana, arboreſcens, Coris folio, flore flaveſcente*, Parad. Bat. 33. Ray Hiſt. III. Dendr. 97.

Num. 3. *Erica, Africana, fruticoſa, foliis minimis, floribus exiguis, purpuraſcentibus, denſiſſimè ſtipatis.*

Perelegans hæc Ericæ ſpecies, deſertorum promontorii B. Spei alumna, ſi primâ fronte conſpicitur, *Ericæ* noſtrati *ſcopariæ* ſuppar videtur; at oculus dein attentior differentiam tamen detegit & in foliis, & flore.

Radix

Num. 7. *Amerikaanſch mannetjes Viper*, de Nepa *genaamt.*

De zelve is my met andere dingen van het eilandt Madagaſkar toegezonden. Zy wordt met rosachtige ſchubben over den rug bekleed, die met een netsgewyze geel werkje, wiens ruitjes van binnen donker-bruin zyn, als overtrokken ſchynen. Ook heeft het hoofdt een donker-bruine kring. Het onderlyf, zynde aſchverwig, vertoont aan zyn einde, digt by den ſtaart, daar de opening van den achterdarm is, twee rondachtige, en met vele doorntjes bezette zaadballetjes. Zie *Let. A.*

TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Afrikaanſche Heide, met een wolachtige, en geel-groene kelk, dat naar een klein hoofdtje gelykt: de bloemen zyn van de zelve verwe, en van buiten met eenige haairigheit bezet.*

De wortel is zwart, houtachtig, zeer geveſelt, en geeft eene menigte van takken uit, die met dikachtige, korte bladen digt bekleed zyn.

Op de topeindens der takken zitten kleine bloemtjes, die onderſteunt worden door een bladachtige kelk, de welke van groen-gele wolligheit ruig is. Zy hebben zeer vele draadtjes, die bruin zyn.

De gedaante van het zaadt, en des zelfs huisjes, kan men wegens hunne kleinheit niet onderſcheiden.

Num. 2. *Lege Afrikaanſche Heide, met het bladt van Coris, en kleine bloemtjes, die lyfverwig zyn, en lange, verſpreide puntjes hebben.*

Ook deze heeft een zwarte en houtige wortel, die zeer geveſelt is, en een groot getal van takken voortbrengt, die wel een ſpan lang, en zomtyds langer zyn, met een zwarte baſt, en bladen, naar die van *Heide met Coris-bladen* gelykende, bekleed. Op de uiteindens van de takjes komen kleine, lyfkouleurde, bloemtjes te voorſchyn, de welke door een bladachtig groen kelkje onderſteunt zynde, zeer fyne, doch naar mate van de bloem vry lange, ver uitſtekende, en zeer verſpreide draadtjes uitgeven, die met tamelyk grote, en zwart purperverwige toppuntjes voorzien zyn.

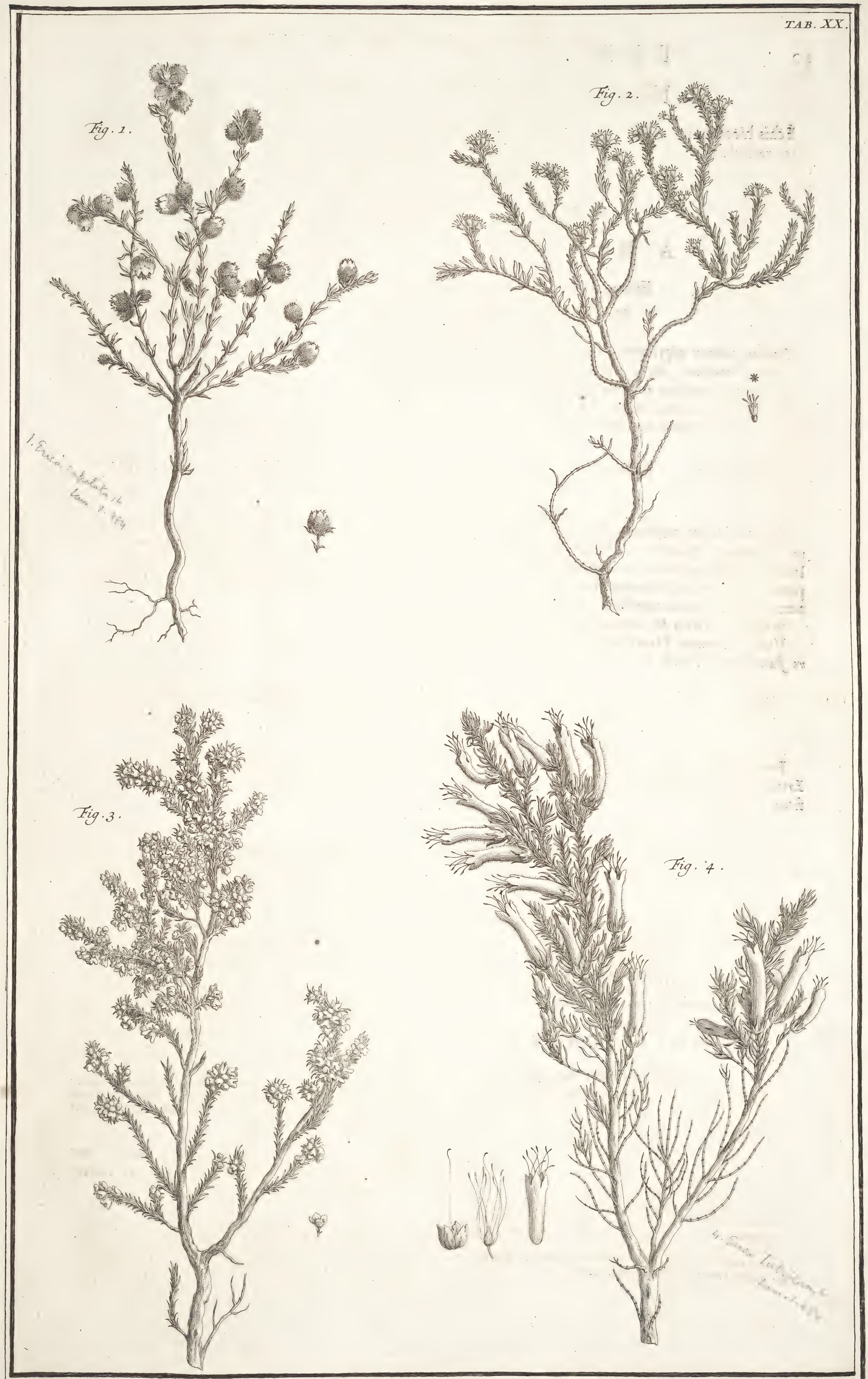
Het zaadt met zyn huisje is zo klein, dat het buiten het bereik van het oog is.

Ondertuſſchen ſchynt deze plant ganſchelyk overeen te komen met die, de welke *boomachtige Afrikaanſche Heide, met Coris-bladen en gele bloemen*, genoemt wordt in *Parad. Bat.* 33. en van den Hre. *Ray Hiſt.* III. *Dendr.* 97.

Num. 3. *Afrikaanſche heeſterachtige Heide, met zeer kleine bladen, en kleine bloemtjes, die purperverwig en zeer digt by elkander geplaatſt zyn.*

Dit zeer fraai ſoort van Heide, groejende op de woeſte plaatſen van de Kaap de Goede Hoop, ſchynt met den eerſten opſlag de weêrga te zyn van onze Heide, daar men bezems van maakt; maar de zelve nauwkeuriger beſchouwende vindt men echter onderſcheidt in bladt en bloem.

De

P. Tangé f.

TAB. XXI.

P. Tanjé f.

Radix ei lignoſa, in aliquot ramos & fibras diffuſa eſt, è qua virgulta prodeunt lignoſa, ramoſa, ſesquicubitalia, colore ſpadiceo; ramuſculi horum tenuiſſimi, ſesquiunciales, & longiores, foliolis glabris, copioſiſſimis, tenuioribus & longioribus, quàm in *Ericâ* noſtrate, obſiti, denſiſſimè ſtipantur floſculis, ante explicationem globoſis, coloris purpuraſcentis, qui à latere viſi cordiformes apparent, & majores quàm Ericæ noſtratis, inque quatuor lacinias ſatis profundas dirempti, ſtamina emittunt capitata. Color eorum magis diluitur, ubi panduntur.

Num. 4. *Erica, fruticoſa, Capenſis, piloſa, floribus tubuloſis, longiſſimis, minus arcuatis, rubeſcentibus.*

Sterilia quædam promontorii B. Spei loca hanc Plantam, numeroſâ floſculorum phalange ſuperbientem, fundunt.

Surgit virgultis lignoſis, ſpadiceo colore præditis, duris, bicubitalibus, in paucos ramos majores diviſis, qui tamen numeroſiſſimos dein in ramulos ſecti, foliolis ornantur tenuiſſimis, breviſſimis, arctiſſimè per intervalla breviora in orbem diſpoſitis, piloſis, poſt caſum ſuî veſtigium in ramulo relinquentibus.

Extrema ramulorum ornant Flores inſignes, urceolares, ſeu tubiformes, unciales ferè, breviſſimis fulti petiolis folioſis, ſingulares & bicompoſiti, in quatuor angulos emarginati, rubeſcentes; quorum in cavo ſtamina hærent octona, floribus, colore & longitudine paria, apicibus coronata oblongis, ſaturatâ magis rubedine tinctis. Piſtillum deſuper è floris infima ſede, capitello munitâ, emergit, ſtaminibus concolor, his tamen longius.

Calyx quadrifolius, piloſus, anguſtiſſimis, mucronatis laciniis infimam floris partem complexus, eo evanido capſulam ſeminalem ambit, quæ oblonga, turbinata, ſemen continet minutiſſimum, more congenerum.

TABULA VICESIMA PRIMA.

Num. 1. *Erica, Africana, Abietis folio longiore & tenuiore, floribus oblongis, ſaturatè rubris.* Ray Hiſtor. III. Dendrol. 98.

Inter *Ericas* meritò hæc ſpecies palmam obtinet, quæ caules protrudit bicubitales & proceriores, cortice amictos ſpadiceo. Hos ambiunt radiatim foliola, denſiſſimè in orbem ſtipata, verſus extremum arcuata, Abietinorum æmula, at multò minora, veſtigium tamen poſt caſum relinquentia, uti in Pino.

Abit caudex in ramulos ſesquipalmares & longiores, quorum cymis flores inſident numeroſi, in ſpicam brevem denſè & ſpecioſè congeſti, tubuloſi, monopetali, in medio non ventricoſi, arcuati, unciam ferè longi, limbo, in quatuor lacinias, non admodum profundas, diviſo, ornati.

Calyx

De wortel is houtig, en in eenige takken en veſels verdeelt, waar uit houtige en takkige ſtruiken, anderhalf elle hoog, zynde Kaſtaniebruin van kouleur, opkomen. De tederſte takjes van deze zyn anderhalf duim-breed lang, en zomtyds langer, met gladde, zeer talryke, bladen, die dunner en langer zyn dan die van onze Heide, bekleed, en dragen eene menigte van bloemtjes, die zeer digt naaſt malkander geſchikt, en zo lang zy zich nog niet geopent hebben rond zyn. Hunne verw is purperachtig, en als men ze van ter zyde ziet, gelykenze naar de gedaante van hertjes. Zy zyn groter dan die van de inlandſche Heide, en in vier diepe ſneden gekurven, gevende draadtjes uit, die met een hoofdeke voorzien zyn. Als de bloem zich opent, wordt ze wat lichter van kouleur.

Num. 4. *Kaapſche heeſterachtige Heide, die haairig is, en buisachtige, zeer lange, weinig omgebogene, rode bloemen heeft.*

Deze plant, met een talryk gevolg van bloemen pronkende, komt op eenige onvruchtbare plaatſen van de Kaap de Goede Hoop voort.

Zy doedt zich op met houtige, harde, Kaſtaniebruine ſtruiken, die twee ellen hoog, en in weinige groter takken verdeelt zyn, die echter zich wederom in ontelbare kleinder takskens verſpreiden, en zeer fyne en korte blaadtjes dragen, de welke zeer digt naaſt malkander, en by kleine tuſſchenwydtens rondom als in kringen geſchikt zyn, met haairen bezet, en, alsze afvallen, een lidteken in het takje nalaten.

De topeindens van de takjes zyn verſiert met ſchone bloemen, die, naar buisjes, of waterkruikskens gelykende, ſchier een vinger-breed lang zyn, en zeer korte bladachtige ſteeltjes hebben, waar op zy enkeld of twee aan twee ſtaan, zynde hun randt in vier hoeken uitgeſneden, en de verw bleek-rood. In de holte van deze bloemen ziet men acht draadtjes, die met de bloem gelykverwig, en evenmatig van lengte zyn, hebbende langwerpige en donker-rode toppuntjes. Nog ſchiet uit het onderſte van de bloem, het welk met een klein hoofdeke gedekt is, een ſtampertje op, dat gelyk van kouleur is met de draadtjes, maar langer dan deze.

De vier-bladige en haairige bloemkelk omvat met zyne zeer ſmalle en puntige bladen het onderſte gedeelte van de bloem, en naderhandt het zaadhuisje, als de bloem verdwenen is. Het zaadhuisje is langwerpig, als een kinkhorentje toegedraait, en heeft zeer kleine zaadgryntjes, volgens de gewoonte van dit ſoort van planten.

EEN EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Afrikaanſche Heide, met langer en fyner bladen, als die van den Denneboom, en langwerpige donker-roode bloemen.* Ray Hiſt. III. Dendrol. 98.

Dit ſoort is onder alle de Heidens wel het voornaamſte, gevende ſtruiken op van twee ellen, en nog langer, die met een Kaſtaniebruin baſt bekleed, en rondom ſtraalsgewyze bezet zyn, met zeer digt naaſt malkander in een kring geſchikte blaadtjes, die, aan hunne eindens boogsgewyze omgekrult, met die van den Denneboom in alles overeenkomen, behalven datze veel kleiner zyn: ook laten zy, afgevallen zynde, een lidteken na, gelyk men in den Pynboom ziet.

De ſtam verdeelt zich in kleine takken, anderhalf hand-breed lang, ook wel langer, op wiens toppen een groot getal bloemen als in eene korte aaire digt en ſierlyk byeen vergadert ſtaan, die buisachtig, eenbladig, in het midden niet uitſpruitende, boogsgewyze omgekrult, en ſchier een duim-breed lang zyn, hebbende hun boordt in vier, niet zeer diepe, inſnydingen fraai verdeelt.

Tot

Calyx hos ſuſtinet, in quatuor oblonga ſegmenta fiſſus, piloſus, binis aliis ſuccinctus foliolis, prædictorum ſegmentorum æmulis, quæ alternatim petiolis florum appenſa ſunt.

In floris fundo vaſculi ſeminalis cernitur rudimentum, quod in ambitu ſtipant ſtamina octona, lanugine ſubrubente, at apicibus ſaturatiore rubore perfuſis, ditata: hæcque inter ſtylus ludit, capitulo inſtructus, ſtaminum apices exſuperante.

Num. 2. *Erica, Africana, fruteſcens, Juniperi folio, flore urceolari, breviſſimo, albo.*

Ramis ligneis fruticat, cortice ſpadiceo tectis, quos folia crebra, anguſtiſſima, Juniperinis haud abſimilia, nullo ordine compoſita, amiciunt.

Flores in extremis ramulis inter foliola ſpicatim ferè prodeunt, formâ urceolari, breviori, ſuntque albicantes, & oris in quatuor ſegmenta diviſis.

Stamina cum piſtillo in floris cavo latitant.

Neque capſula ſeminalis, neque ſemina ipſa nobis viſa, more tamen congenerum quin ſeſe habeant, vix dubitandum.

Num. 3. *Erica, Africana, glabra, fruticoſa, Coris folio, Arbuti flore dilutè purpureo.*

Raritate hæc Planta ac venuſtate varias Ericæ ſpecies antecellens, caudice donatur ligneo, tereti, ſpadiceo, ramos plurimos ſpargente, quos veſtiunt foliola duriuſcula, *Ericæ, Corios folio*, ſubæmula, verſus ramulos nonnihil arcuata, læto virore perfuſa.

Ex ramulorum cymis & inter foliola exeunt flores, Arbuti forma, ventricoſi, foliolis tenuibus, numeri incerti, coloris purpurei, calycis loco ſuccincti.

Stamina brevia, capitata, in ambitu ovarii prodeunt, octona, inter quæ ſtylus emergit brevis, craſſiuſculus, capitello præditus.

Semina minutiſſima, ruffa, more congenerum.

Num. 4. *Erica, Africana, anguſtifolia, glabra, floribus longis, tubuloſis, dependentibus, coccineis, cum longiſſimis filamentis, ſeu appendicibus, concoloribus.* Ray Hiſt. III, Dendrolog. 98.

Ericæ hæc ſpecies pulcherrima, inter cæteras curioſorum oculis digniſſima, virgultis ſurgit cubitalibus, aut ſesquicubitum altis, cortice ſpadiceo veſtitis, quæ per brevia intervalla foliolis ambiuntur exiguis, quaſi in acervos congeſtis, extrorſum reflexis.

Flores, per ramos diſperſi, tubiformes ſunt, coccinei, orâ in quatuor lacinias minutas diviſâ prædìti. In ambitu capſulæ ſeminalis ſtamina octo exſurgunt, floribus ipſis multò longiora, inter quæ ſtylus emergit ſtaminibus procerior nonnihil, at concolor.

Florum

Tot ſteunſel van deze dient een kelk, die in vier langwerpige bladen geſpleten, haairig, en wederom van twee andere blaadtjes, die de voorgaande niet ongelyk, en het een om het ander aan de ſteeltjes der bloemen vaſt zyn, omvat wordt.

In den bodem van de bloem ziet men het beginſel van het zaadhuisje, rondom het welke acht draadtjes ſtaan, die met een roodachtige wolligheit, maar donker-rode puntjes, voorzien zyn. Tuſſchen deze, in het midden, ſpeelt een ſteiltje, het welk met zyn hoofdtje boven de draadtjes uitſteekt.

Num. 2. *Heeſterachtige, Afrikaanſche, Heide, met een bladt als van den Jeneverboom, en zeer korte witte bloemen, die naar kruikskens gelyken.*

Deze Heide ſchiet op met houtige takken, die met een Kaſtaniebruine baſt bedekt, en met menigvuldige zeer ſmalle, haar die van den Jeneverboom gelykende, doch zonder order geplaatſte bladen bekleed zyn.

Op de topeindens der takjes, tuſſchen de bladen, komen de bloemen als by aartjes voort, die de gedaante van korte kruikskens hebben, wit, en aan hunne boorden viermaal ingeſneden zyn.

De draadtjes, met het ſtampertje, ſchuilen in de holte van de bloem.

Wy hebben noch zaadhuisje, noch zaadt daar van gezien: echter is niet te twyfelen, of de zelve zyn naar de wyze van hunne medeſoorten geſchapen.

Num. 3. *Gladde, heeſterachtige, Afrikaanſche Heide, met bladen van Coris, en een licht-paarſſe bloem, naar die van de* Arbutus *gelykende.*

Dit gewas overtreft in ſeldzaamheit en ſchoonte verſcheide andere ſoorten van Heidens, en heeft een houtigen ronden, Kaſtaniebruinen, ſtam, die zich verſpreidt in zeer vele takken, de welke met ſtevige, vrolyk groene, naar die van de *Heide*, met *Coris bladen*, zwemende, en tegen de takjes eenigzins omgebogene blaadtjes bekleed zyn.

Uit de toppen der takjes, en tuſſchen de blaadtjes komen de bloemen voort, als die van de *Arbutus*, in het midden lyvig, en met zeer fyne, purperverwige blaadtjes, meer of minder in getal, in plaats van een kelkje, omvat zynde.

De draadtjes zyn kort, met kleine hoofden voorzien, en ſtaan ten getale van acht rondom de eierſtok, of het zaadhuisje. Tuſſchen de zelve ſteekt het korte en dikachtige ſteiltje uit, insgelyks met een hoofdeke voorzien.

Het zaadt is ros en zeer klein, gelyk van de medeſoorten.

Num. 4. *Gladde, ſmal-bladige, Afrikaanſche Heide, met lange, buisachtige, neerhangende, ſcharlaken-rode bloemen, en zeer lange draadtjes, of aanhangſels, van de zelve koleur.* Ray Hiſt. III. Dendrol. 98.

Dit zeer ſchone ſoort van Heide, wel waardig om van de Liefhebbers beſchouwt te worden, ſchiet op met ſtruiken van een of anderhalf elle hoog, die een Kaſtaniebruine baſt hebben, en by korte tuſſchenwydtens met kleine, uitwaarts gebogene, en gelyk als hoopsgewyze byeen vergaderde blaadtjes bekleed zyn.

De bloemen, die over de takken verſpreid ſtaan, zyn buisachtig, vermillioen-rood, en hunne boordtjes in vier kleine ſneedtjes verdeelt. In het rondt van het zaadhuisje komen acht draadtjes op, die veel langer zyn dan de bloemen zelf, en tuſſchen de zelve in geplaatſt hebben het ſteiltje, dat een weinig langer is dan de draadtjes zyn, maar gelykverwig.

De

TAB. XXII.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.

Florum baſin ambit calyx, è quatuor foliolis carinatis, longè diverſis ab iis, quæ in ramis exiſtunt, compoſitus: huic autem & alius ſubeſt caliculus, è tribus conſtans foliolis, minoribus quidem, at formæ ejusdem, ac priora.

Vaſculum ſeminale, per maturitatem in quatuor dehiſcens carinas, ſemina emittit tenuiſſima.

Aridorum collium promontorii Bonæ Spei alumna eſt.

TABULA VICESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. *Jacobæa, Capenſis, anguſtifolia, crenata, flore luteo.*

Inter omnes Jacobæas, quæ juxta promontorium Bonæ Spei creſcunt, iſthæc ob virtutem præ cæteris inſignem, florumque gratiam, prati Regina meritò dicenda, A°. *1694* transfluxit in viridarium D. Philippi de Flines, plantarum rariorum Cultoris maximi, ubi flores ſuos oſtentavit.

Radice alitur non admodum craſſâ, albicante, ſaporis nonnihil aromatici.

Caulis obſequioſus, ſtriatus, aliquantum lanuginoſus, in plures abit ramos, duum triumve cubitorum altitudinem æquantes.

Folia ſupra atroviridia, ſubtus dilutiora, ſtipatu haud denſo, & ſitu fortuito, ſine petiolis, ramis adhærent; digitum plus minus longa, anguſta, crenis non admodum frequentibus inciſa, utroque extremo anguſtiſſimè convergentia, trita odorem & maſticata ſaporem exhibentia aromaticum, cum aliquali acredine.

Caulium apices, in plurimas propagines diviſi, flores tanquam in umbellâ ſuſtinent diſcoideos radiatos, flavos, Jacobææ noſtratis ſimiles, at minores, præ florum copiâ, ramulorumque tenuitate nonnihil nutantes: horum diſcus, ſaturatiore colore aureo imbutus, floſculis conſtat tubuloſis, lanuginoſis, anguſtiſſimis, monopetalis, limbo in quinque lacinias dirempto donatis, ex quorum fundo ſtylus emergit biſulcus. Petala marginalia (potius ſemifloſculos appelles) ut plurimum octona, plana, coloris, quàm diſcus, dilutioris, ſulcata, extremo crenata ſunt, & ſtylo bifido, reflexo, gaudent. Calyx ſubeſt ſenecionis referens calycem, dilutè vireſcens.

Abeunt denique flores in pappos, queis involutum ſemen eſt oblongum, exile.

Sordidis ulceribus mundandis videtur convenire ob acrimoniam & ſaporem aromaticum, quo pollet.

Num. 2. *Jacobæa, Capenſis, flore purpureo; Senecionis folio dentato.*

Haud minoris elegantiæ hæc eſt ſpecies Jacobææ, quæ inter cæteras eminet colore purpuraſcente.

Radice nititur tenerâ, fibroſâ, non admodum profundâ, ex quâ cauliculus ſurgit teres, ramoſus, piloſus, plusquam pedalis, in dilutiore virore purpuraſcens.

Folia inferiora tenera, inſipida, tres uncias longa, profundè ſerrata, breviſſimis pilis obſita ſunt; quæ vero ſuperiora verſus è caule prodeunt, anguſtiora, longiore intervallo diſſita, leviuſculè tantum dentata conſpiciuntur.

Caulis

De voet van de bloem wordt onderſteunt door een kelk, die uit vier kleine, bootsgewyze, en van die der takken geheel verſchillende blaadtjes beſtaat; en onder deze is nog een ander kelkje, dat maar van drie blaadtjes, die wel kleiner, maar van de zelve gedaante als de vorige zyn, zamengeſtelt is.

Het zaadhuisje, zyne rypheit verkregen hebbende, ſplyt zich in vier bootjes, en geeft zeer fyne zaadgryntjes uit.

Dit gewas is een voedſterling van de dorre heuvels aan de Kaap de Goede Hoop.

TWEE EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *St. Jakobskruidt van de Kaap, met ſmalle, gekorvene, bladen, en gele bloemen.*

Onder alle de ſoorten van 't St. Jakobskruidt, die aan de Kaap de Goede Hoop groejen, mag dit met recht de koningin van de weide genaamt worden, van wegens zyne uitnemende kracht, en aangename bloem. Het is in het jaar 1694 overgekomen in den hof van den Heere *Philip de Flines*, zonderling liefhebber van ſeldzame gewaſſen, alwaar zy gebloeit heeft.

De wortel is niet zeer dik, maar wit, en ſmaakt eenigzins naar ſpeceryen.

De ſteel is buigzaam, geſtreept, wat wolachtig, en verſpreidt zich in vele takken, van twee of drie ellen hoog.

De bladen zyn van boven donker, en van onderen ligter groen, niet vele byeen, en zonder order geſchikt: zy zitten zonder ſteeltjes aan de takken vaſt, zynde min of meer als een vingerlang ſmal, met weinige kerven doorſneden, aan weêrkanten zeer puntig toelopende, en als men ze vryſt, of kaauwt, geven zy een kruidachtigen ſmaak, met een kleine ſcherpigheit, van zich.

De toppen der ſteelen verdeelen zich in vele uitſpruitſels, die gelyk als gekroond zyn met bloemen, de gedaante van ſchoteltjes, rondom als met ſtralen verſiert, hebbende, en naar die van ons inlandſch S. Jakobskruidt wel gelykende, behalven datze kleiner zyn. De bloemen hangen wat voor over wegens hare menigte, en de tederheit der takjes: het middenſte, of zogenaamde ſchoteltje van de bloem beſtaat uit hoog goud-gele, buisachtige, wollige, zeer ſmalle, een-bladige, doch op den randt met vyf ſneedtjes verdeelde bloemtjes, uit wiens bodem een tweeſplytig ſteeltje voortkomt. De randblaadtjes (half-bloemtjes genoemt) zyn gemeenlyk acht in getal, plat, lichter van kouleur dan het middenſte, met leezen, en aan de kanten met kerven, dragende een tweeſplytig omgebogen ſteiltje. De bloemkelk gelykt naar die van de *Kruiswortel*, is langwerpig, en licht-groen.

De bloemen veranderen eindelyk in ſtuifkens, waar in langwerpige, zeer kleine, zaadgryntjes zitten.

Dit kruidt ſchynt wegens zyne ſcherpte en kruidachtigen ſmaak tot zuivering van vervuilde zweeren gebruikt te kunnen worden.

Num. 2. *S. Jakobskruidt van de Kaap, met purperverwige bloemen, en bladen van Kruiswortel, tandsgewyze uitgeſneden.*

Dit ſoort van S. Jakobskruidt behoeft voor geen ander in ſchoonheit te wyken, pronkende byzonderlyk met een aangename paarſſe kouleur.

Het ſteunt op een tengere, veſelige, en niet zeer diep zittende wortel, die een ronden, takkigen, haairigen, en uit den lichtgroenen eenigzins purperverwigen ſteel, meer dan een voet hoog, opgeeſt.

De onderſte bladen zyn teder, zonder ſmaak, drie duim lang, met diepe zaagsgewyze insnydingen, en met zeer korte haairtjes bezet; maar die uit het bovenſte van den ſtam voortkomen, zyn ſmalder, verder van malkander ſtaande, en weinig tandsgewyze gekurven.

Caulis & ramorum ſummitates flores offerunt diſcoideos, radiatos, Jacobææ florum æmulos, umbone luteo venuſtos: horum ſemifloſculi marginales rugoſi, oblongi, anguſti, purpuraſcentis coloris. Diſcus ex innumeris conſtat floſculis, tubuloſis, luteis, qui margine crenato conſpicui, æquè ac marginales ſemifloſculi, rudimento ſeminis innituntur.

Semina oblonga, griſea, pappo munita.

Num. 3. *Jacobæa, Capenſis; Malvæ folio, lanuginoſo.*

Ramis luxuriat numeroſiſſimis, ſesquipedalibus, & altioribus, rigidulis, geniculatis, breviſſimâ lanugine ſubhiſpidis.

Folia læto virore perfuſa, alterna, Malvæ æmula, lanuginoſa, venoſa, in ambitu ſerrata, craſſiuſcula, petiolis digitalibus innituntur, ad quorum originem foliolum, pediculo privum, geniculum ambit, & quaſi firmat.

Flores diſcoidei, Jacobææ noſtratis ſimillimi, lutei, diſco tamen nonnihil ſaturatius tincto præditi, ſemifloſculos marginales haud denſè ſtipatos habent.

His emarcidis ſuccedunt ſemina papposa, non floſculis ſolum diſci, ſed ſemifloſculis quoque marginalibus inhærentia, oblongo-rotunda, ſulcata, & ferè plana.

Sapor totius plantæ ſubaromaticus promittit equidem virtutes quasdam medicatas, hactenus tamen mihi non exploratas.

Creſcit in locis montanis ad promontorium Bonæ Spei.

Num. 4. *Jacobæa, Africana, fruteſcens, foliis inciſis, & ſubtus cineraceis.* Commel. Rar. 42.

Hæc D. Vaillantio in *Act. Par. An.* 1720. *P. II. p.* 383. *n. 6.* cenſetur eadem cum *Jacobæa Africana, ramoſiſſima, foliis Senecionis pinguis, rigidis, & lucentibus, ſubtus incanis*, D. Sherard. Ray *Hiſt. III, p.* 179. *num.* 160.

In locis paluſtribus promontorii Bonæ Spei ſponte luxuriat.

Surgit caule nonnihil aſpero, anguloſo, lirato, ramoſo, medulla molli farcto, quem folia ornant oblonga, alternatim poſita, rigida, ſerrata, biuncialia, pediculis nullis ſuſtentata, è lata baſi in mucronem abeuntia.

Caules faſtigiantur in flores umbellatim diſpoſitos, diſcoideos radiatos, Jacobææ vulgaris ſimiles, luteo fulgore ſplendentes, brevi pappeſcentes, quorum ſemifloſculi, diſcum in ambitu radiantes, numeroſi, plani, rudimento ſeminis innituntur haud minus, ac floſculi, tubuloſi, ipſum diſcum conſtituentes.

Semina ſuccedunt pappo alata, oblonga, more congenerum.

Num. 5. *Jacobæa, Ceilanica, flore luteo, folio Cardui ſylveſtris.*

E radice inſigni, latè expanſa, in duum triumve pedum altitudinem excreſcit, caulem protendens craſſum,

De topeindens van den ſtam en de takken dragen ſchotelsgewyze, rondom met ſtralen verſierde, bloemen, die naar de bloemen van het S. Jakobskruidt gelyken, en ſchoon gele middeltjes hebben. Hunne randbladtjes, of half-bloemtjes zyn gefronſelt, langwerpig, ſmal, purperverwig, en zitten vaſt op het beginſel van de vrucht. Het ſchoteltje beſtaat uit ontelbare kleine buisachtige, gele, bloemtjes, die gekurvene randtjes hebben, en gelyk als de half-bloemtjes op het beginſel van het zaadt vaſt zitten.

De zaadgryntjes zyn langwerpig, grys, en met ſtuifkens omgeven.

Num. 3. *St. Jakobskruidt van de Kaap, met wollige bladen van Maluwe.*

Dit gewas ſchiet zeer weelderig eene grote menigte van takken, die anderhalf voet, en meer, hoog, ſtevig, met leedtjes verdeelt, en met een zeer korte haairigheit bezet zyn.

De bladen zyn vrolyk groen, ſtaande het een om het ander aan de ſteelen, gelyken naar die van de Maluwe, zynde wolachtig, geadert, in den omtrek zaagsgewyze gekurven, dikachtig, en ſteunen op ſteeltjes van een vinger lang, welker oorſpronk uit het leedtje van den ſtam door een klein blaadtje, dat geen ſteel heeft, omgeven en als geſterkt wordt.

De bloemen zyn ſchotelsgewyze, gelyk die van het inlandſche S. Jakobskruidt, geel, maar in het midden wat hoger van kouleur, en hebben hunne randblaadtjes, of half-bloemtjes, niet zeer digt naaſt malkander.

Als de bloemen vergaan, komt het zaadt voort, het welk met ſtuifkens bezet, langwerpig rond, met leezen betrokken, en ſchier plat is, hangende niet alleen in de bloemtjes van het ſchoteltje, maar ook in de half-bloemtjes van den randt.

De ſmaak van de gehele plant, eenigzins kruidachtig zynde, belooft wel eenige genezende krachten; maar de zelve zyn ons nog onbekend.

Dit gewas groeit op de bergachtige plaatſen van de Kaap de Goede Hoop.

Num. 4. *Heeſterachtig St. Jakobskruidt, uit Afrika, met ingeſnedene, en van onderen aſchverwige bladen.* Commel. Rar. 42.

De Heer Vaillant ſtelt in de *Act. Par. An.* 1720. *P. II. p.* 383. *n. 6.* dat dit gewas met het S. Jakobskruidt, uit Afrika, zeer veel takken en bladen hebbende, die ſtevig, glanſig, van onderen grys, en naar die van de vette Kruiswortel gelyken, van D. Scherard Ray *Hiſt. III, p.* 179. *num.* 160. geheel overeenkomt.

Het groeit van zelf heel weelderig in de veenige plaatſen van de Kaap de Goede Hoop.

De ſtam is wat hobbelig, hoekig, met vooren betrokken, takkig, met zacht merg opgevuld, en heeft langwerpige bladen, die het een om het ander ſtaan, en ſtevig, zaagsgewyze gekurven, en zonder ſteelen zyn, en uit een breed begin met een punt toelopen.

De toppen der ſteelen dragen ſchotelsgewyze, met ſtralen rondom verſierde, bloemen die, als, in een kroontje geſchikt, naar die van het gemene St. Jakobskruidt gelyken, en met een gelen glans pronkende, met der haaſt tot ſtuifkens worden. De halfbloemtjes, die rondom het ſchoteltje ſtraalsgewyze ſtaan, zyn zeer talryk, plat, en ruſten op het beginſel van het zaadt, gelyk ook de buizige bloemtjes, die het ſchoteltje uitmaken.

Na de ſtuifkens volgen gevleugelde zaadgryntjes, die langwerpig, en op de wyze van hunne medeſoorten geſchapen zyn.

Num. 5. *Ceilonſch St. Jakobskruidt, met een gele bloem, en bladen als die van wilde Diſtel.*

Het groeit uit een grote en zeer verſpreide wortel tot de hoogte van twee of drie voet op, en maakt een ſteel, die dik, van binnen

craſſum, intus cavum, lato, ſerrato, *Cardui ſylveſtris* æmulo, veſtitum folio, quod vulneratum lacteſcit. Flores, *Senecionis* æmuli, lutei ſunt. Hi verò, unà cum foliis recentibus tuſi, ab incolis ſummi loco remedii uſurpantur contra Arthritidem, aut dolores Iſchiaticos. Ita fert deſcriptio mihi ſimul transmiſſa.

Cæterùm planta hæc parum, vel nihil differt à ſpeciminibus Jacobææ Afræ, fruteſcentis, foliis rigidis & hirſutis, *Hort. Amſtel. II. cap. 75*, ex Africa delatis, quæ caules quoque craſſiſſimos, valde lignoſos, & folia rigidiſſima habet.

Num. 6. *Ricinoides, Africana, arboreſcens, folio Phyllereæ longifoliæ, ſerratæ, floribus exiguis, è luteo viridibus.*

Secuti ſchedulam D. Henr. Ruyſchii, Frider. Filii, ita appellavimus plantam hanc, quæ Commel. Prælud. Bot. *Alaternoides, Africana, Lauri ſerratæ folio*, audit.

Prima, quâ ſeritur, æſtate, niſi cœli impediatur inclementia, in bipedalem, & majorem, excreſcit altitudinem, caudice calamum ſcriptorium craſſo, cortice primum rubicundo, dein ex atro vireſcente veſtito, inque flexiles & ex viridi purpuraſcentes ramos abeunte.

Folia ſupra atro-viridia, averſâ parte dilutius vireſcentia, auricularem ferè digitum lata, ſeſcunciam longa, per oras exiguis crenis inciſa, alternatim poſita, alia mucronata, alia autem in obtuſum deſinentia, ſaporis admodum àdſtringentis, palatoque ingrati, innituntur pedunculo breviori, cujus è ramulo exortum exigua munit ligula vireſcens.

Ex alis foliorum ſurculus prodit, paucis foliolis amictus, qui duorum digitorum transverſorum longitudinem aſſecutus, in alios dein ſurculos breviores ſubdividitur, quorum divaricationi rurſus adſtat foliolum, at prioribus minus.

Surculis hisce floſculi inſident exiles, inodori, pentapetali, haud adeò copioſi, quorum petalis mucronatis alia minutiſſima interpoſita ſunt petala, quina, ſcutellata, ad exortum tenuiſſima, prioribus albidiora; inque his latitant ſtamina breviſſima, albicantia, apiculis rotundis, exiguis, inſtructa.

Succedit fructus plerumque tricapſularis, aliquando quadricapſularis, caliculatus, è ſui medio ſpiculum protendens, duplici involucro, extimo coloris ſpadicei, intimo autem albicante & duro, tectus, tria continens ſemina, per maturitatem pulla, altera rotunda, altera autem anguloſa.

Radix ſubeſt lignoſa, multis fibris capillata.

Africæ alumna eſt, & per plures annos ſuperſtes manet, ſi à frigore defendatur.

Num. 7. *Centaurium, Capenſe, minus, flore luteo, amplo, capſulâ quatuor alis membranaceis donata.* Hermann. M. SS. Afr.

Radix tenuis, duriuſcula, in luteum vergens, cauliculum emittit ab imo ramoſum, tenuiſſimum, firmum, geniculatum, dodrantalem.

Hunc ornant folia è rotundo acuminata, dilutius vireſcentia, ſaporis amari, bina ad ſingula genicula conjugatim poſita.

Flores

binnen hol, en met een bladt bekleed is, het welk, breed, en zaagsgewyze geſneden, naar dat van de *wilde Diſtel* gelykt, en, als men het ergens kerſt, een melkachtig ſap uitgeeſt. De bloemen zyn, als die van 't *Kruiskruidt*, geel van kouleur. De inwoonders ſtampen de zelve met de verſche bladen, en maken daar van een zeer goed middel tegen de jicht en heuppyn. Dus luidt de beſchryving, die my daar by is gezonden.

Voor 't overige verſchilt deze plant zeer weinig van de ſtaaltjes van het heeſterachtige St. Jakobskruidt uit Afrika, met ſtevige en ruige bladen, van den *Amſterdamſ. Kruidhof II, kap. 75.* die uit Afrika gekomen zyn: want de zelve heeft ook zeer dikke en houtige ſteelen, en zeer ſtevige bladen.

Num. 6. *Boomachtige, Afrikaanſche, Ricinoides, met bladen als die van de langbladige, zaagsgewyze gekurvene Phyllerea, en kleine, geelgroene bloemtjes.*

Wy hebben deze plant volgens het briefje, dat de Heer Hendrik Ruyſch, Frederiks zoon, daar by gelegt hadt, dus genoemt. Zy wordt anders van den Hre. Commelin, Præl. Bot. *Afrikaanſche Alaternoides, met bladen van gekurvene Laauwrier*, genoemt.

Als het ongeſtuime weêr het niet belet, groeit deze plant den eerſten ſomer, als ze gezaait is, tot twee, en meer, voeten hoog, gevende een ſtam van een ſchryfpen dik, die eerſt met een rode, en naderhandt met een donker-groene baſt bekleed is, en zich in buigzame en uit den groenen purperverwige takken verſpreidt.

De bladen zyn van boven zwart-groen, en aan de verkeerde zyde lichter groen, een pink breed, en anderhalf duim-breed lang, aan de kanten met kleine kerven ingeſneden, ſtaande het een om het ander aan den ſteel, zommige puntig, andere ſtomp toelopende, zamentrekkende van ſmaak, en onaangenaam. Zy ſteunen op korte ſteeltjes, welker oorſpronk uit de takjes met een klein groen bandtje gewapent is.

Uit de oxelen der bladen komt een jong ſpruitje, met weinig blaadtjes bekleed, voort, het welk twee vinger-breed lang geworden zynde zich wederom verdeelt in andere kleiner ſpruitjes, welker ſcheiding ook met een klein blaadtje bezet is.

Op deze ſpruitjes ſtaan kleine bloemtjes, zonder reuk, weinig in getal, en vyf-bladig, tuſſchen welker puntige blaadtjes nog vyf andere, zeer kleine, ſchotelsgewyze geformde blaadtjes, van begin zeer ſmal, en witter dan de voorgaande, daar by korte, witte, met kleine ronde topjes verſierde draadtjes in zich houdende, gezien worden.

Daar op volgt de vrucht, die meerendeels in drie, zomtyds in vier vakjes verdeelt, en met een kelkje voorzien is, gevende uit haar middel een pyltje op, en zynde bekleed met dubbelde rokken, wier buitenſte Kaſtaniebruin, en de binnenſte wit en hard is. Daar in leggen drie zaadgryntjes, die ryp zynde zwartachtig worden, en ten dele rond, ten dele hoekig zyn.

De wortel is houtig en ſterk geveſelt.

Dit gewas komt uit Afrika, en kan lange jaren in 't leven blyven, als het maar voor de koude bewaart wordt.

Num. 7. *Kaapſche kleine Centaurie, met gele, grote, bloemen, en een zaadhuisje, dat vier vliezige vleugels heeft.* Herman. M. SS. Afr.

De wortel is dun, hard, uit den gelen, en geeft een ſteel, die van onderen-op takkig, zeer dun, ſtevig, met leedtjes verdeelt, en drie hand-breed hoog is.

De bladen, die daar aan groejen, zyn uit den ronden puntig toelopende, lichter groen, van een bitteren ſmaak, en komen twee aan twee uit ieder leedtje van den ſteel voort.

De

Flores lutei, ampli, in ramulorum extremo ſiti, caliculis quadripartitis, membranaceis, rigidiuſculis, mucronatis, ſuſtentati, tubuloſi, in quinque lacinias profundè dividuntur.

Stamina quina è ſummâ tubi floris parte emergunt, breviſſima; éque ſummo capſulæ ſeminalis rudimento ſtylus prodit ſemiuncialis, cuſpide craſſiuſculo, indiviſo, præditus.

Floribus emarcidis capſulæ ſeminales perficiuntur, quæ oblongo-rotundæ, membranula tenuiſſima veſtitæ, ſemina continent fuſca, minutiſſima.

Creſcit in pratis promontorii Bonæ Spei, & ſapore amaricante vim ſuam incidendi & aperiendi ſat maniſeſtè indicat.

Num. 8. *Xeranthemum, Africanum, montanum, umbellatum, flore minore, argenteo, Salviæ folio incano.*

Tota tomentoſa hæc planta è radice dura, fibrata, caulem promit, calamum ſcriptorium craſſum, parte inferiore lignoſum, rarioribus ramis præditum, foliis Salviæ æmulis, brevi intervallo alternatim ſitis, ornatum: folia hæc in ambitu non crenata, qua caulis partem infernam amplectuntur, maxima ſunt, unciam lata, ſeſcunciam longa, nullis pediculis fulta; quæ verò ſummum caulem occupant, magis à ſe mutuo diſſita, anguſtiora & magis mucronata ſunt.

Caules abeunt in petiolos tenues, qui flores ſuſtinent, in muſcarii formam quaſi junctos, argenteo colore ſplendentes, *Matricariæ Officinalis* magnitudine, diſcoideos radiatos, quorum diſcus è floſculis componitur fiſtuloſis, luteolis, rudimento ſeminis inſidentibus, quod imprægnatum eſt ſemine exiguo, oblongo, griſeo, papposo: petala vero marginalia plana, oblongo-rotunda, ſerpentis ſquamam referentia, pedamento incurvo, anguſto, viridiuſculo, ut in congeneribus, inſident, ſeminibus autem viduata.

In locis aridis promontorii Bonæ Spei frequens occurrit.

Num. 9. *Rhamnus, Americana, Monſpelienſi ſimilis; flore purpureo.*

In tricubitalem, & majorem, adoleſcit altitudinem, caudice ligneo, duro, fragili, cinereo cortice veſtito, qui in ramos abit numeroſos, duros, non obſequioſos, in ſpinas folioſas deſinentes.

Folia brevi intervallo è tuberculis umbilicatis prodeuntia, terna vel quaterna ſimul juncta, oblonga, anguſta, craſſiuſcula ex anguſtâ baſi, pediculis breviſſimis fulta, unico tantum nervo per longitudinem excurrente prædita, extremo rotunda, nonnulla quoque acuminata, dilutè viridia, ſaporis herbacei.

Flores ſingulares, ex axillis foliorum emergentes, Leucoji lutei æmuli, petiolis innixi ſemuncialibus, pentapetali, raro tripetali, intus purpurei, extus verò ex albo purpuraſcentes, petala gerunt lata, extremo rotunda, unguibus albicantibus, lineis ſaturate purpureis notatis, prædita. Stamina quina, alba, capitata, apicibus pullis, lineâ albâ interpoſita ornatis, gaudent. Stylus niveus, craſſiuſculus, capitello luteo, plano, donatus eſt. Calyx in IV. aut V. lacinias vireſcentes diviſus.

Hiſce ſuccedunt fructus *Euonymi* formâ, coloris ſanguinei.

Num. 10.

De bloemen zyn geel, groot, en zitten op het uiterſte der takjes, en onderſteunt zynde door vier-deelige, vliezige, ſtevige, puntige kelkjes, verdeelen zy zich in vyf diep ingeſnedene blaadtjes, en zyn buisachtig.

Uit het bovenſte gedeelte van de bloembuis ſpruiten vyf zeer korte draadtjes, en het topeinde van het beginſel van het zaadhuisje geeft één ſteiltje op, dat een halve duim-breed lang, en met een dikachtig, enkeld, puntje voorzien is.

Na het afvallen der bloemen worden de zaadhuisjes gewrocht, die langwerpig rond, en met een zeer dun vlies bekleed zynde, bruin en zeer klein zaadt inhouden.

Het groeit in de beemden van de Kaap de Goede Hoop, en geeft met zyn bitteren ſmaak te kennen, dat 'er een verdeelende en openende kracht in is.

Num. 8. *Berg-Xeranthemum uit Afrika, met kleine, zilververwige, kroonsgewyze byeen geſchikte, bloemen, en gryze bladen, als die van Salie.*

Dit gewas is geheel wollig, en geeft uit een harde en veſelige wortel een ſteel op, die de dikte van een ſchryfpen heeft, van onderen houtig, in weinig takjes verdeelt, en met bladen, naar die van de Salie gelykende, bekleed is, de welke digt byeen het een om het ander ſtaan, en in hunnen omtrek niet gekurven zyn. De bladen, die het onderſte van den ſteel omvatten, zyn de grootſte, een duim breed, en anderhalf duim-breed lang, zonder ſteeltjes; maar die het bovenſte van den ſteel bekleden, ſtaan verder van malkander af, en zyn ſmaller en puntiger.

De ſteelen eindigen zich in dunne ſteeltjes, waar op de bloemen als in een kroontje geſchikt ſtaan, die met een zilververwigen glanſch pronkende, zo groot, als die van het *Moederkruidt* der Apotheken, en ſchotelsgewyze rondom als met ſtralen bezet zyn. Hun ſchoteltje beſtaat uit buisachtige, gele, bloemtjes, die op het beginſel van het zaadt vaſt zitten. Het zaadt is klein, langwerpig, grys, en met ſtuifkens voorzien. De randblaadtjes van de bloem zyn plat, langwerpig rond, gelykende naar de ſchobbe van een ſlang, en zitten op een krom, ſmal, en groenachtig voetje, gelyk in de andere van dit geſlacht; maar hebben geen zaadgryntjes.

Men vindt het veel op de duinen van de Kaap de Goede Hoop.

Num. 9. *Amerikaanſche Rhamnus, met die van Montpellier overeenkomende, met een paarſſe bloem.*

De zelve maakt een ſtam, drie en meer ellen hoog, houtig, hard, en met een broſſe, aſchverwige, baſt bekleed, zich verdeelende in talryke, harde, onbuigzame, takken, die met bladachtige doornen eindigen.

De bladen komen digt by malkander uit genavelde knopjes voort, drie of vier te hoop, zynde langwerpig, ſmal, dikachtig, ſmal en dun van begin, en zonder ſteeltjes. Een enkelde ader loopt door het midden der bladen in de lengte; ook zynze aan het einde rond, doch zommige wel puntig, licht-groen, en hebben een grasſmaak.

De bloemen komen elk byzonder uit de oxelen der bladen voort, gelykende naar die van de gele Violieren, ſteunende op ſteeltjes, anderhalf vinger-breed lang, zyn vyfbladig, ſelden driebladig, van binnen purperverwig, maar van buiten uit den witten paars. Hunne bloemblaadtjes zyn breed, aan het einde rond, en hebben witte nageltjes, die hoog-purperverwig geſtreept zyn.

De bloemdraadtjes zyn vyf in getal, wit, en hebben zwartachtige hoofdtjes, die met een tuſſchenlopende witte ſtreep gemerkt zyn. Het ſteiltje is ſneeuw-wit, dikachtig, en heeft een geel, plat, topje. De bloemkelk verdeelt zich in vier of vyf groenachtige blaadtjes.

Hier op volgen de vruchten, die bloedrood zyn, en naar die van de *Euonymus* gelyken.

Num. 10.

TAB. XXIII
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.

TAB. XXIIII.

Fig. 1.
Fig. 2.
A
B

Num. 10. *Oxys, Africana, bulboſa, trifolia, flore luteo, magno.*

Duplici nititur radice, bulboſa, quæ mediâ copulatur fibrâ majore: radicum infima coloris ſpadicei eſt, & magnitudinis Avellanæ.

Folia in orbem poſita pediculis inſiſtunt ſextantalibus, è tuberoſa & ſuperiore radice prodeuntibus, ſuntque terna conjugata, læto virore grata, ſuccoſa, ſapore acidulo prædita, *Trifolii vulgaris acetoſi* æmula, glabra, exceptis marginibus, qui raris pilis lanuginoſi ſunt.

Flores ampli, è calyculo pentaphyllo, parumper piloſo, prodeuntes, pentapetali, formâ *Convolvuli*, coloris ſunt ex aureo & luteo miſti.

Vaſculum ſeminale, nobis licet haud viſum, congeneribus tamen par flore judicamus.

Refrigerandi vim obtinet. In locis umbroſis ad promontor. Bonæ Spei luxuriat, culturæ ſub noſtro climate ſatis patiens, modo tempore hyemali in hypocauſto conſervetur.

Num. 11. *Oxys, bulboſa, Africana, flore purpureo, foliis piloſis, pediculis privis.*

Hujus à cæteris *Oxyos bulboſæ trifoliæ* ſpeciebus diſcrimen facilè exhibent ramuſculi folioſi, quorum folia tricompoſita, pediculis priva, pilis breviſſimis obſita, denſè ſtipata ſunt & minora, quàm in cæteris ſpeciebus: cætera cum præcedente conveniunt.

Num. 12. *Campanula, Ceilanica, Senecionis folio, flore purpureo.*

Flos calyce viridi, pentaphyllo, mucronato, ſtellato, ſuccinctus, extus purpureus, interiora verſus violaceus, piſtillum continet craſſiuſculum.

Folia, *ſenecionis* æmula, extremum uno vel altero denticulo inciſum gerunt.

Accuratius examinata hæc planta vix differre videtur à *Campanula, Africana, annua, anguſtifolia, flore purpuraſcente*, cujus duas ſpecies, magnitudine tantùm differentes, exhibet *Hort. Amſt. Tom. II, cap.* 38.

TABULA VICESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Aculeoſa Æthiopica, &c.* Plukenet Amalth. V. Tab. 354. 3.

Eſt hæc eadem illi, quæ *Campanula Capitis Bonæ Spei, foliis reticulatis, ſpinoſis,* vocatur Petiver. Muſ. 157. &c.

Num. 2.

Num. 10. *Driebladig Koekoeksbroodt, uit Afrika, met een bolachtige wortel, en een gele, grote, bloem.*

Het heeft een dubbelde bolachtige wortel, die met een grote veſel in het midden vereenigt is. Het onderſte van deze bollen is Kaſtaniebruin, en van de grootte van een grote noot.

De bladen zyn in een kring geſchikt, ſteunende op ſteeltjes, die twee duim-breed lang zyn, en uit de knobbelachtige en bovenſte wortel ſpruiten. Drie blaadtjes ſtaan telkens byeen, zynde bly groen, ſappig, van een zuurachtigen ſmaak, naar dien van het gemene zure *Drieblad* gelykende, glad, behalven dat hunne randen met eenige weinige haairtjes bezet zyn.

De bloemen zyn wyd, en komen uit een vyfbladig, en eenigzins haairig kelkje voort, hebbende ook vyf blaadtjes, en de gedaante der bloemen van de *Convolvulus*, of *Winde*: hunne kouleur is goudverwig en bleek geel gemengelt.

Wy hebben het zaadhuisje niet gezien, 't welk echter naar gedachten met dat van de medeſoorten zal overeenkomen.

Dit gewas heeft een verkoelende kracht. Het groeit zeer weelderig aan de Kaap de Goede Hoop op plaatſen, daar veel ſchaduwe is, en wil in ons geweſt ook wel opkomen, als men het 's winters maar in een kagchel bewaart.

Num. 11. *Afrikaanſch Koekoeksbroodt, met een bolachtige wortel, purperverwige bloemen, en haairige bladen, zonder ſteelen.*

Het verſchil, dat 'er is tuſſchen dit en andere ſoorten van driebladig Koekoeksbroodt, met bolachtige wortels, kan gemakkelyk gezien worden aan de bladige takjes, welker bladen drie aan drie gepaart, zonder ſteelen zyn, en zeer korte haairtjes dragen, zynde daarenboven digt byeen geſchikt, en kleinder dan in de andere ſoorten. Het overige is even gelyk als in de voorgaande.

Num. 12. *Zeilonſche Klokjens, met bladen van Kruiskruidt, en purperverwige bloemen.*

De bloem is met een groene, vyfbladige, puntige, ſterregewyze geformde, kelk omvat, van buiten purperverwig, en naar binnen toe violetblaauw, dragende een dikachtig ſteiltje.

De bladen zyn als die van het Kruiskruidt, en hier en daar tandsgewyze gekurven.

Als men deze plant naauwkeurig beſchouwt, ſchynt ze zeer weinig te verſchillen van de *jaarlykſche, Afrikaanſche, Klokjens, met ſmalle bladen, en purperverwige bloemen*, waar van in den *Amſterdamſchen Kruidhof, 't II. Deel, 't* 28. *Kap.* twee ſoorten, die maar in grootte onderſcheiden zyn, gevonden worden.

DRIE EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Aculeoſa Aethiopica, &c.* Plukenet Amalth. V, Tab. 354. 3.

Deze plant ſtaat by hem te boek voor de zelve als de *Campanula van de Kaap de Goede Hoop, met netsgewyze gedorende bladen*, by *Petiver. Muſ.* 157. *&c.*

Num. 2. *Aſter, ſeu Doronicum ſaxatile, folio Ceterach, Capit. Bon. Spei.* Breyn. Pr. II.

Quæ à Plukenet Am. LXV. appellatur *Doronicis affinis, petræa, Æthiopica, Asplenii foliis.*

Num. 3. *Elichryſum, peregrinum, anguſtifolium, totum incanâ lanugine obſitum, floſculis ſpadiceis, in apices citrinos deſinentibus, calyce ſpecioſo, candido.*

Num. 4. & 5. *Ricinus* (potius *Ricinoides*) *arboreſcens, Africanus, tomentoſis capitulis, Roſmarini foliis, flore rubro, majore.*

Ita appellat D. Kiggelaer in ſchedulâ plantam, quæ ab hacce noſtra parum, ſi quid, differt: unde eodem uti nomine maluimus, quàm aliud, forte minus aptum, effingere. Interim ſi capitulorum, ſeu fructus habeas rationem, convenit quàm maximè *Chamælarici*, ſive *Chenopodæ Monomotapenſi* Breyn. Cent. I. T. 2. p. 23. à quâ tamen rurſus diſcrepat, ſi folia ſpectes, quæ huic ad caules in globulum colliguntur, uti in *Alyſſo Alpino.* Si quis igitur vocaverit *Chamælarici,* ſeu *Chenopodæ Monomotapenſi Breynii ſimilem,* per me licet.

Num 6. *Geniſta, Æthiopica, flore flavo, foliolis inflexis, & araneoſa lanugine fimbriatis, ſummo ramulo circa flores glomeratis.* Plukenet Mant. 82. T. 414.

TABULA VICESIMA ET QUARTA.

Num. 1. *Geniſta, Africana, tomentoſa, folio cochleariformi, flore luteo.*

Hujusce plantæ faſtigium plerumque in ſex vel plures abit ramulos, qui umbellatim juxta ſe mutuo digeſti, ſinguli capitula gerunt denſè compacta, tactuque, Holoſerici inſtar, molliſſima, coloris ſubruffi.

Num. 2. *Geniſta, Africana, arboreſcens, folio argenteâ lanugine veſtito.*

Id præcipuè argentei tomenti in foliis inferioribus, jam veteranis, habetur; dum ſuperna, recens ad extremitates enata, folia lanugine quidem, ſed ſubruffâ, obſidentur. Flos eſt cæruleus.

Num. 3. *Geniſta, Africana, fruteſcens, Ruſci foliis nervoſis, flore luteo.*

Folia ejus ex fuſco virent: truncum & ramorum caules, ſub foliis, lanugo exaſperat.

Num. 4.

Num. 2. *Aſter, of ſteenachtig Doronicum, met het bladt van de Ceterach, van de Kaap de Goede Hoop.* Breyn. Prodr. II.

Deze plant ziet Plukenet *Am. LXV.* aan voor een ſoortverwant van *de ſteenachtige, Ethiopiſche, Doronicis, met de bladen van 't Asplenium.*

Num. 3. *Het uitheemſch Elichryſum, met ſmalle bladen, geheel bezet met een grys mos, en verſiert met hoog-rode blinkende bloemtjes, met Citroenverwige randen, ſchoon en blank van knop.*

Num. 4. en 5. *Ricinus* (of liever *Ricinoides*) *een boomachtig Afrikaanſch gewas, waar van de grote wolachtige bol krulletjeswyze geboort is, met Rozemaryne bladen, en een grote rode bloem.*

Deze Ricinus, of Wonderboom, gelykt in alle delen naar de voorgaande, uitgezondert dat de bladen van dezen haairig of ſtekelig zyn. De Hr. *Kiggelaer* noemt dus een plant, de welke weinig van de onze verſcheelt; weshalven wy ze liever den zelven naam hebben willen geven, dan een anderen, verzonnen, te volgen.

Num. 6. *Ethiopiſche Geniſta, dragende een goudgele bloem, met kleine omgebogene bladen, beſranjet met een ſpinachtig geweeſſel op het verhevenſte der takjes, omtrent de bloemen in 't rondt opgeſtapelt.* Plukenet Mantiſſ. 82. T. 414.

VIER EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Afrikaanſche Brem, met gele bloemen, wiens bladen geheel wollig zyn, en zich in de gedaante van kleine lepelen vertonen.*

De kroon van deze plant, of der zelver topeinde verdeelt zich gemeenlyk in zes of meer uitſpruitſelen, die naaſt elkander ſtaan, kroonsgewyze, en wier hoofden heel digt in malkander geſloten, en in 't aanraken zo zacht als fluweel zyn, ook rosachtig van koleur.

Num. 2. *Afrikaanſche Boombrem, welker onderſte bladen, oud wordende, met een witte zilverachtige wolle bekleed worden.*

De bovenſte jonger bladen aan de topeinden zyn mede wel wollig, maar uit den roſſen gekoleurt. Deze hebben blaauwe bloemen.

Num. 3. *Afrikaanſche boomachtige Brem, met geaderde bladen van Muis-doorn, donker groenverwig, met gele bloemen.*

De ſtam en tak-ſteelen zyn onder de bladen ruighaairig.

Num. 4.

Num. 4. *Geniſta, Ericoides, Africana, flore luteo.*

Flores è ſummitatibus pullulant: fruticoſa & hæc eſt.

Num. 5. *Geniſta, Africana, perfoliata, flore luteo.*

Folia craſſa ſunt, & nervis pulchrè diſtincta: flores lutei ab extremitatibus ramulorum lateralium, ſuprema inter folia, erumpunt.

Num. 6. *Geniſta, Africana, frutescens, Laricis incanis foliis, flore croceo.*

TABULA VICESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Arbor Zagoe, Amboinenſis.*

Primis hæc annis nonniſi in fruticis adoleſcens magnitudinem, ſenſim dein truncum format, 15. ad 20. pedes altum, juxta deſcriptionem, à Rever. D. Fr. Valentino prolixè datam in Part. III. Rer. Amboin. pag. 176. ubi & poſt pag. 70. num. 23. vegetans ipſum minore formâ repræſentatur. Ego interim, hisce non ſatis confidens, ſed propriâ potius experientiâ plantæ hujus veram mihi ideam comparaturus, Amico, in urbe Batavia habitanti, *Andreas Stier* appellato, hâc ſuper re ſcribere non dubitavi, à quo & biennio inde elapſo, unà cum aliis rarioribus vegetabilibus, arboris iſtius germinantem ramulum, reſiccatum, accepi, prout hac in tabella æri inciſus ponitur. Ad arboris radicem propagines plures, vel pauciores, emergunt, quæ annorum decurſu, ſingulares quoque caudices formando, in altum exſurgunt. Folia ultra binos cubitos longa, minoribus aliis foliis, tenuioribus, componuntur; quorum bina & bina conjugata utrinque petiolum, qui valde durus lignoſusque eſt, Cannæ inſtar, & à poſtica parte teres, obſident, ſtructurâ ferè pennæ Olorinæ vel Anſerinæ ſimili; dum quæ principio petioli adhærent, breviora, media verò longiſſima ſunt, ſenſimque deinceps rurſus attenuata, verſus petioli extremum in acutum deſinunt. Lit. A. folium tale, tenuius, nativâ ſuâ magnitudine exhibetur, è medio folii majoris decerptum. Foliola omnia lateralia in ambitu minutis acutisque ſpinulis quaſi ſerrata ſunt. E ſupremo trunci apice, media inter folia, floridi quidam, dilutè purpurei, calices, inſtar *Braſſicæ Cauliflora*, racematim congeſti, propullulant, qui tandem in fructus abeunt, Pineæ compactæ æmulos, longo pedunculo, inſtar Pyri, adhærentes; vid. lit. B. Per racemos autem congregati hi fructus, plurimi, longis ſinguli petiolis, ex uno ſtylo craſſiore ortis, ſuſtentantur. Dum infima folia majora, præ marcore flaveſcentia, decidunt, pulla jugiter folia è faſtigio emergunt, donec incrementi ſui terminum adepta ſit arbos. Truncus medius ſubtus binos pedes latitudine ſuperat; dum rami laterales pedem duntaxat craſſi ſunt, intus cavi, vaginæ inſtar, & extremum verſus ſenſim attenuantur. Fr. Valentyn ait, caudicis partem craſſiſſimam vocari *Goeroerong*, hancque ſerrâ reſectam, utpote cavo à natura donatam, loco doliorum & ſitularum, ad aquam & alia liquida continenda, uſurpari. Tenues rami, laterales, ab Amboinenſibus, aliisque Indiæ incolis

Num. 4. *Afrikaanſche Brem, met gele bloemen, en bladen, als fyne Heide.*

De bloemen ſpruiten boven uit de toppen. Het is een ſtruikgewas.

Num. 5. *Afrikaanſch Bremgewas, met doorwaſſene bladen, en gele bloemen.*

Deze bloemen komen uit de kleine zydeſpruitjes, aan de einden, tuſſchen de laatſte blaadtjes voort. Het bladt is dik en fraai geadert.

Num. 6. *Boomachtige Afrikaanſche Brem, met lichtgraauwe bladen, gelykende naar de Larix, met Saffraan-gele bloemen.*

VYF EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Amboïneeſche Zagoeboom.*

Deze Amboïneeſche Zagoeboom vertoont zich in de eerſte jaren als een heeſter- of ſtruikgewas, maar wordt met den tydt een hoog opgaande ſtam, vyftien tot twintig voeten hoog, volgens de beſchryving, door den Eerw. Heere François Valentyn daar van in 't brede gedaan in het *derde Deel der Amboïneeſche Zaken, fol.* 176, wordende het gewas zelf aldaar na fol. 70, Num. 23, in 't klein vertoont. Maar alzo ik daar op niet t'eenemaal geruſt was, en liever door eige ondervindinge rechte kennis van dit gewas wilde hebben, heb ik de moeite genomen deswegen aan een goeden vriendt te Batavia, genoemt *Andreas Stier*, te ſchryven, die my na verloop van twee jaren, onder andere ſeldzame gewaſſen, een uitſpruitende tak van den ſtam dezes booms, gedroogt, heeft toegezonden, zo als wy de zelve hier in een kopere plaat vertonen. Aan de wortel van den ſtam komen verſcheide uitſpruitſelen, doch aan den eenen meer dan aan den anderen, voort, die na verloop van jaren ook afzonderlyke ſtammen maken, en in de hoogte opſchieten. De bladen zyn over de twee ellen lang, en gevult met kleiner ſmalle bladen, die twee aan twee aan weerzyden van den bladſteel, die heel hard en houtig is, als rotting, van achteren rond, naar de gedaante van een zwaan- of ganzepen, geſchikt zyn, zynde onderaan den bladſteel wat korter, maar in 't midden de langſte, wordende allengskens korter, en naar boven puntig toe lopende. By Let. A. wordt vertoont een bladt in zyne natuurlyke grootte, zynde van de ſmalle blaadtjes uit het midden van het grote bladt: alle de zyde-blaadtjes zyn rondom zaagsgewyze met kleine puntige dorentjes bezet. Boven uit het hoofdt van den ſtam komen eenige troſſen, licht-paarſſe, bloemknopjes, als bloemkool, uit het midden der bladen uitſchieten, die met den tydt vruchten maken, in de gedaante van een digt geſloten Pynappel, met een langen ſteel, als van een Peer, by Let. B. aangewezen. Deze vruchten zitten in menigte, op de wyze als troſſen, aan lange ſteelen, die uit een dikken ſteel voortkomen. Als de onderſte grote bladen geel worden, vallen ze af, komende gedurig weder andere jonge bladen aan het topeinde uitgroejen, tot dat de boom zyn volkomen wasdom heeft. De rechte ſtam is over de twee voet breed naar onderen, maar de zytakken zyn maar een voet breed in de dikte: van binnen zyn ze hol, als een koker, en lopen naar boven ſmaller toe. François Valentyn zegt, dat men het dikſte ſtam-endt noemt *Goeroerong*, en dat men het zelve, afgezaagt zynde, gebruikt tot vaten en emmers, om 'er water en ander vocht in te doen, om dat het van nature hol is. De dunne zytakken noemen die van

Ambone

incolis *Gabba Gabba* appellantur, extus flavi & glabri, virilis femoris ferè æquantes craſſitiem, variiſque liquidis coërcendis idonei, ſi fundis ligneis probè muniantur: horum & nonnullos poſſidemus. Majora folia incolis, loco arundinum aut tegularum, ad tegendas domos inſerviunt. Arbor hæc *Zagoe* fructus maturos haud profert, priuſquam medulla, quæ truncum offercit, in farinam aridam mutetur; id, quod Indi cautè obſervant. Maturis autem fructibus truncum infra perforant, farinamque, plurima inter filamenta quaſi concluſam, inde eruunt, cribrant, pulchrè à filamentis ſecernunt, ſecretamque aſſervant, placentis aut panibus inde conficiundis inſervituram.

Conſtat affatim, plurimas harum arborum in inſulâ Borneo, Ceram, aliiſque Indiarum oris creſcere, è quibus incolæ, modo jam deſcripto, maturam farinam colligunt, depurant, aſſervant, magnâque ejus copiâ coacervatâ, pulmentum inde coquunt, *Papedo* ipſis vocatum, quod dein in globulos, Coriandri-ſeminis magnitudine, formant, alios tamen aliis majores; hi vero globuli *Sago*, ad ſolem probè arefacti, ſi ab omni humiditate arceantur, in annos conſervari, & in ciſtas, dolia, vel ſarcinas compacti, utcunque libuerit, transportari poſſunt. Quam rem propriâ docti experientiâ demonſtrare valemus; *Sago* nimirum (hoc enim vocabulo granula illa propriè nominantur) per viginti & plures annos à nobis aſſervata, nequaquam corrupta, ſed æquè apta uſui eſſe, quàm quæ paucis tantum abhinc annis ex Indiis accepimus. *Sago* Indis optimum præbet nutrimentum, ipſis ad vitæ ſuſtentationem apprimè neceſſarium: benigniſſimus quippe rerum omnium largitor, Deus, ſecalis triticique penuriam, quâ laborant, hâcce medullâ ſarſit; cujus immenſam adeo copiam fundunt arbores, ut non regiones duntaxat, in quibus hæ creſcunt, ſed & remotiores aliæ ejus abundantiâ cumulentur: ſiquidem circa hanc ampliſſima verſetur negotiatio, ita ut Britannica Societas Indiarum Orientalium *Sago* quantitatem maximam, ut mercem facile vendibilem, adportet, unde dein huc in Bataviam & aliorſum transmittitur, ſenſimque in uſum venit. Quin & in variis hodiedum aulis expetitur *Sago*, & à coquis, aliis intermiſtum cibis, ad præparanda embammata, quæ plus inde efficaciæ & gelatinæ acquirunt, uſurpatur: *Sago* enim admodum glutinoſum eſt, coctumque omnino transparet inſtar polentæ Panici coctæ. Eſt & *Sago* debilibus exhauſtiſque ægris, qui emaciati & graciles ſunt, ſalubre medicamen, ſive in juſculis carnium, ſive in lacte, aut aquâ duntaxat ſimplici decoquatur, addito, pro cujuslibet guſtu, alio quocunque, quod ſaporis gratiam conciliare poteſt. Julapiis quoque refrigerantibus loco Cornu Cervi aut Hordei decorticati incoqui poteſt: refrigerat enim, pectuſque & ventriculum demulcet. Nec hiſce ſolum in morbis, verùm & in ipſa Phthiſi uſurpatur coctum in aqua pluvia, & cum recenti lacte miſtum, aut inſtar pulmenti ex aquâ comeſtum. Nec minus & tenellis infantibus conducit *Sago*, ſi ex aquâ coctum cum una parte tertiâ lactis dulcis, loco tenacium illarum pultium, ex farinâ confectarum, pro pulmento quotidiano illis exhibetur: ſiquidem pulmenta alia ipſos nimis inferciant, acidâque acrimoniâ, in debilibus ipſorum ventriculis excitatâ, incrementum omne & vigorem inhibeant. Comprobat hoc quotidiana experientia in hominibus plebejis, qui, dum liberis ſuis celere incrementum conciliaturi, alimenti fortioris nimiam copiam illis ingerunt, cui digerendæ impares ſunt, imprudenter id efficiunt, ut non modo non accreſcant, ſed & extenuentur magis, & vel tandem obeant.

Sago etiam inter Palmites, ſive arbores *Kalappo* refertur in ***Hort. Malabar.*** I. *Tom.* cujus in primâ Tabulâ ſub nomine *Tenga* repræſentatur. A priſcis ſcriptoribus Palmites vocabantur *Palmæ Indicæ Cocciferæ*, quarum

Ambone en de andere Indianen in hunne tale *Gabba Gabba*. De zelve zyn van buiten geel en glad, omtrent de dikte van een mans been, en men kan 'er mede allerhande vocht in bewaren, als zy met houte bomen wel voorzien zyn. Wy hebben 'er mede van. De grote bladen gebruiken de inlanders, in plaats van riet, of pannen, om hunne huizen daar mede te dekken. Deze Zagoeboom geeft gene rype vruchten voor dat het pit, het welk in den ſtam zit, ryp is geworden, en in droog meel verandert, daar de Indianen wel op paſſen. Als de vruchten ryp zyn, hakken of maken zy onderaan den ſtam eene opening, halen 'er het meel, dat tuſſchen verſcheide dradige veſelen als beſloten legt, uit, ziften en ſcheiden het zelve van die veſelen ſchoon af, en bewaren het om 'er koeken of broodt van te bakken.

Het is niet onbekend, dat 'er op het eilandt Borneo ook vele Zagoebomen groejen, als mede op Ceram, en vele andere Indiaanſche kuſten, waar uit de ingezetenen op de voorverhaalde wyze het meel, als het ryp is, halen, het zelve zuiveren, bewaren, en, als zy 'er velen voorraadt van hebben, dikken braai, by hen *Papedo* genoemt, van koken, en daar vervolgens ronde korrels van maken, in grootte als Korianderzaadt, doch van verſcheide ſoorten van grootte; en deze Zagoe- of Sagokorrels wel in de zonne gedroogt zynde, en wel bewaart wordende, dat 'er geen water of vochtigheit aan komt, kunnen de zelve vele jaren goed blyven en vervoert worden, het zy in kiſten, vaten, of baalen, waar van wy zelf ondervinding hebben, en kunnen aantonen, dat de *Sago* (want dus worden de toebereide korrels eigentlyk genaamt) die wy ſedert twintig, en meer jaren bewaart hebben, in 't minſt niet bedorven, en al zo goed voor het gebruik zyn, als die wy voor weinig jaren eerſt uit Indië gekregen hebben. De *Sago* is voor de Indianen een uitſtekend voedſel, en voor hen zeer noodzakelyk tot levens onderhoudt, hebbende de goede en milddadige Godt, in plaats van rogge en tarwe, die hen ontbreken, hen dit merg of pit gegeven, het welk in zodanigen overvloedt uit de bomen wordt gehaalt, dat niet alleen het landt, waar in de zelve groejen, maar ook verſcheide andere, en zelfs ver afgelegene landen daar mede overvloedig voorzien worden, alzo 'er grote koophandel mede wordt gedreven, en zelfs de Engelſche Ooſt-Indiſche Maatſchappy de *Sago*, als goede koopmanſchap, in overvloedt medebrengt, van waar het naar Hollandt en elders verzonden wordt, en allengskens in gebruik komt. Ook wordt de *Sago* reets aan verſcheide hoven getrokken, dienende den koks om 'er, onder andere ſpyze gemengt zynde, goede ſoepen van te maken, die 'er te krachtgier en lilliger door worden; want de *Sago* is zeer lymig, en, als ze gekookt is, geheel doorſchynend, gelyk de gort van Boekwyt, als ze gekookt is. De *Sago* is mede een heilzaam geneesmiddel voor zwakke en krachteloze menſchen, die ſchraal en mager zyn, het zy in ſoepen by vleeſch, het zy in melk, of ook alleen in water gekookt, naar ieders ſmaak daar by gedaan zynde het geen het zelve aangenaam kan maken. Zy is ook zeer goed om in koeldranken, in plaats van Hartshoorn, of Gepelde garſt, te koken: zy verkoelt en verzacht de borſt en maag, wordende niet alleen daar voor, maar ook voor de teeringziekte gebruikt, in regenwater gekookt, en met varſſe zoete melk gemengt, of als waterbraai gegeten zynde. Zy is mede zeer dienſtig en gezond voor kleine teere kinderen, als het hen, in water gekookt, met een derde zoete melk daar by, in plaats van de dikke meelpappen, voor een dagelykſche pap gegeven wordt; want de andere pappen proppen de zelve al te veel, en verwekken al te veel goorheit of ſcherpte in hunne teere maagjes, zo dat zy daar van groejen noch bloejen kunnen. En dit leert ons de dagelykſche ondervinding van gemene menſchen, die hunne kinderen al te ſchielyk willen groot hebben, en hen derhalven al te veel en te machtig voedſel geven, het welk zy niet verdragen kunnen, en alzo, in plaats van te groejen, mager worden, en zelfs wel ſterven.

De Zagoeboom wordt mede onder de *Palmiet-* of *Kalappobomen* getelt in den *Malabaarſchen Kruidhof 't I. Deel*, waar van op de eerſte plaat aangetoont met den naam van *Tenga*. Onder de oude ſchryvers worden de Palmiten *Palma Indica Cocciefera* genoemt, en zyn van veelderhande ſoorten. Caſp. Bauhinus heeft in

TAB. XXVI.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5

quarum plurimæ dantur ſpecies. C. Bauhinus in *Pinace* ſeptem ſupra quadraginta recenſet. D. Engelbertus Kæmpherus Amœnit. Exot. faſc. IV. exactè deſcribit modum plantandi Palmites, &c. C. B. n. 12. pag. 508. *Banam fructus Zagu. Arbor farinifera.* Ferdinand. Lopez *Sagu* audit.

Num. 2. *Junci, aquatici, Indici, ſingularis ſpecies.*

Creſcit hic Juncus in Indiis Orientalibus ad oras placidorum fluminum, uti noſtris in regionibus *Calamus aquaticus* & *Junci:* folia tamen haud adeò longa & lata gerit, ſed magis coacta, radicem arctè complectentia, ſesquipedalia, extremo anguſtiora, & in acumen convergentia, dura & pungentia, prout icon hæc oſtendit. Radices Calami noſtratis æmulæ ſunt, ſed tenuiores, & ſaporis odorisque magis aromatici & ſuavioris. Unde pro *Acoro vero Matthioli & Calamo odorato Plinii*, vel *Arundine odorata, Indica*, habetur; quum folia ejus dura ſint, &, inſtar *Arundinis*, manum tangentis lædant. Plantam hanc unà cum radicibus non Bataviâ duntaxat, ſed & ex promontorio Bonæ Spei miſſam accepimus: quæ quidem poſterior ab illâ habitu vix differt, at ſapore & odore plurimum; dum Aſiatica odoris ſaporisque vi & ſuavitate Africanam haud parum antecellit. Quin & folia illius, quam Batavia aliique portus proferunt, forti jucundoque odore pollent, & vulnerata Meliſſæ inſtar ſuaveolent. Malabari & Bataviæ incolæ ex hoc Junco, quo tempore florentiſſimus eſt, optimum deſtillando eliciunt oleum, ipſis appellatum *Oleum Zerreè*, aliis verò *Oleum Squinanthi Indicum.* Olet autem ſuaviſſimè oleum iſthoc, acrique amarore linguam afficit, & facultate roborandi flatusque diſcutiendi præditum, eximii uſus eſt in palpitationibus cordis, & affectibus Hyſtericis mulierum, ab animi pathemate natis. Datur à 3 ad 6 gutt. fruſtulo ſacchari albiſſimi, aut vini unciæ inſtillatum, ſemel aut bis per diem. Iteratis vicibus virtutem ejus ſingularem ſumus experti. Ipſius radicis pulvis tenuiſſimus, quantum digitabulo capi poteſt, cum vino aut cereviſia aſſumtus, ſummum eſt in affectibus modo memoratis medicamentum, & præſentiſſimum Cardiacum.

TABULA VICESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Ericu, Americana.*

Planta hæc D. Hermanno in Parad. Bat. pag. 30. *Apocynum, erectum, incanum, latifolium, Americanum, floribus ex incarnato ſuave violaceis*, audit. Breyn. Prodr. II. *Apocynum, erectum, majus, latifolium, Indicum, flore concave amplo, cerneo, ſuave purpuraſcente.* Ejus icona dedit Pluknetius Phytogr. Tab. CLXXV. fig. 3. quæ tamen ab Indicâ Orientali differt, hincque ab *Ericu* Hort. Malab. & *Waroghale Ceylanenſ.* probè diſtingui debet, prout ex deſcriptione ejus conſtat, à Celeberrimo D. Hermanno pag. 28, 29, & 30 data. Binæ aliæ ejus ſpecies in Hort. Malabar. Tom. II. fig. 31. pag. 14. deſcriptæ ſunt, harumque prima Bramannis *Roey*, altera vero, *Bel-Ericu*, Bramannis *Davi-Roey* cluit, flore prorſus albo donata, cujus brevem deſcriptionem, ſine icone, pag. 15. ſiſtit.

Apocynum

in zyn *Pinax* zeven en veertig daar van aangehaalt. De Heer Engelbert Kæmpher, *Amoenitatum Exoticarum Faſciculus IV*, maakt eene omſtandige beſchryving van de Palmetis, hare plantinge, enz. *C. B. n.* 12. *pag.* 508. *Banam fructus Zagu. Arbor farinifera.* Ferdinand Lopez geeft haar den naam van *Sagu.*

Num. 2. *Byzonder ſoort van Bies, of:* Juncus Aquaticus Indica.

Het zelve groeit aan de ſtille rivieren in Ooſt-Indië, gelyk in deze landen de *Water-Kalmus* en *Biezen*; doch is niet zo lang en breed van bladt, maar gedrongener, zynde het lof aan de wortel digt geſloten, de hoogte van 1½ voet naar boven ſmaller en puntig toelopende, hard en ſtekelig, gelyk wy hier in plaat vertonen. De wortelen zyn van de zelve gedaante als onze inlandſche *Kalmus*, maar veel dunder, aromatiker, en lieflyker van reuk en ſmaak dan onze inlandſche. Deze wordt voor de rechte *Acorus Matthioli* en *Calamus odoratus* van *Plinius* gehouden, als mede voor de *Arundo odorata Indica*, dewyl de bladen hard en gevoelig in 't aanraken zyn, gelyk Riet. Dit gewas, met zyne wortelen, is ons niet alleen van Batavia, maar ook van de Kaap de Goede Hoop toegezonden. Het zelve verſchilt weinig in gedaante, maar veel in reuk en ſmaak. Dat gene, dat aan de kuſten van Aſië groeit, is veel lieflyker en ſterker van reuk en ſmaak als dat in Afrika voortkomt; ook zyn de bladen van die, de welke op Batavia en andere kuſten groejen, zeer lieflyk en ſterk van geur. Als zy gekwetſt worden, hebben zy den reuk van *Meliſſe-* of *Citroenkruidt.* De inlanders van Malabar en Batavia diſtilleren een goede olie van dit kruid- of biesgewas, als het in zyn beſten fleur ſtaat. Zy geven het zelve den naam van *Oleum Zerreè*; maar anderen hieten het *Oleum Squinanthi*, of *Olie van Kameel-ſtroo, uit Indië.* Deze olie heeft een aangenamen reuk, is ſcherp en bitter op de tong, zeer verſterkend en wind-brekend, en een uitnemend middel tegen de hertklopping, en de opdampingen der vrouwen, wanneer de zelve uit ontſtelteniſſe ontſtaan. Het wordt droppelwyze van drie tot zes droppelen in een ſtukje witte broodzuiker, of in een half kelkje wyn ingenomen een of tweemalen daags. Wy hebben het door veel ondervinding altoos wel bevonden. De wortel zelf, tot een fyn poeder gemaakt, en een vinger-hoedt vol met wyn of bier ingenomen, is in de voorgemelde ongemakken een heerlyk middel en een rechte hertſterking.

ZES EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Amerikaanſche Ericu, of regte, witte, Amerikaanſche, Apocynum, met brede bladen.*

Deze Amerikaanſche Ericu is, volgens de beſchryving van den Hre. Hermanns in *Paradiſ. Bat. pag.* 30. de *Apocynum, erectum, incanum, latifolium, Americanum, floribus ex incarnato ſuave violaceis*, en de *Apocynum, erectum, majus, latifolium, Indicum, flore concave amplo, cerneo, ſuave purpuraſcente*, van Breyn. *Pr. II.* welke Pluknet ook in prent heeft laten brengen in zyn *Phytogr. Tab.* CLXXV. *fig.* 3. doch verſchillende in ſoort van die, welke in Ooſt-Indië groejen, en derhalven van de *Ericu H. Malab.* en de *Waroghale Ceylanenſ.* wel moet onderſcheiden worden, als blykt uit de beſchryving, die de geleerde Heer Hermanns daar van gegeven heeft zo wel op *pag.* 30. als ook op *pag.* 28. *en* 29. De twee andere ſoorten zyn beſchreven in de *Hort. Malabar. II. Deel*, 31. *aftekening*, 14. *bladt*, daar men ziet, dat het in 't Bramanſch *Roey* genaamt wordt, en het twede ſoort, *Bel-Ericu*, van de Bramans *Davi-Roey* genoemt, wiens bloem geheel wit is, daar van is een korte beſchryving, maar zonder aftekening, op 't 15. *bladt.*

Wy

Apocynum hoc idiomate Belgico nullibi, Britannico vero apud Park. pag. 385. *Dogsbane* deſcriptum reperitur. Inter frutices numerandum, plerumque V vel VI pedum altitudinem aſſequitur, trunco mediocriter craſſo, non lignoſo, ſed lacteſcente, viridi, albaque quaſi farina conſperſo. Folia craſſa, oblongo-rotunda, bina conjugata, brevibus craſſisque petiolis innixa, expanſas coſtas gerunt, admodum craſſas, palleſcentes, filamentoſis tenacibusque villis, inſtar foliorum *Cichorei noſtratis*, plenas. Surculis altius excreſcentibus, infima folia flaveſcunt & decidunt: quousque autem virent, mollia, craſſa & fragilia ſunt. Flores umbellatim diſpoſiti, multi ſimul congregati, longis, craſſis, teretibus, firmis, erectisque pedunculis fulti, ex albo purpuraſcentes, ſtellati, petalis quinis, acuminatis, pendulis, ſuaveolentibus, craſſis, criſpatis, præditi, tubum intus, pallidè album, piſtillumque ex viridi palleſcens gerunt. Horum in fundo bini rotundi conſpiciuntur globuli, è quibus fructus proveniunt, cortice dilutè viridi veſtiti, intus lacteſcentes, prout binos horum, uni petiolo adhærentes, hacce figura exhibemus ſub lit. A. Semina plana, ſubrotunda, quaſi ſquamata ſunt. Radix ſubruffa, fibroſa eſt. Qui plantam hanc mihi transmiſerunt, perhibent, radicis in aqua decoctum ſi bibatur, admodum conferre ad febres intermittentes, & dolores poſt partum ſopiendos; ſi vero in ore detineatur, odontalgiæ mederi; ejus denique lavatione malignas quasque inflammationes, Arthriticos dolores vehementes, aliasque ejusmodi ægritudines tolli.

Num. 2. *Geranium, maximum, Ceilanicum, Tuſſilaginis folio, flore purpureo.*

Folia ſubtus molli lanugine albicante hirſuta, ſupra ſaturatè viridia, craſſis nervis, quaſi coſtis, multifariam expanſis, formam folio debitam conciliantibus, perreptata, in ambitu acutis denticulis ſerrata ſunt. Truncus fiſtuloſus, tomentoſus, ex pallido viret: nec minus & florum petioli, qui ex alis foliorum conjugatorum orti, apicibus ſuis ſuſtinent floſculos, gregatim congeſtos, è vaginâ prodeuntes, cujus folia in ſummitate purpuream coronam oſtentant, quamdiu flores nondum patent. Floris interna facies colore purpureo & picturâ *Gladioli* & *Xiphii* æmula eſt. Neque conſtat nobis, ab ullo Botanicorum Plantam hanc deſcriptam eſſe.

Num. 3. *Jasminum, Catalonicum, flore luteo.*

Protulit hanc arbuſculam Hortus Beaumontianus. Folia ejus proximè accedunt ad *Perſicariæ noſtratis* folia, ſi purpureas, craſſasque ſpectes coſtas intermedias; craſſiora tamen ſunt & latiora. Truncus, ramique, pulcherrimo ſpectaculo, ex pallidè viridi & purpureo variegantur. Folia, alternatim poſita, ex alis ſuis emittunt ſurculos, qui unum aut binos proferunt flores, ſimplices, oblongos, calyce viridi, in quinque lacinias, ſtellæ in modum, diviſo, ſuccinctos, tenuibus foliolis, luteis, piſtillum arctè ſtipantibus, farctos. D. Kiggelaar hæc quoque Planta *Jasminum, Catalonicum, foliis alternis, flore luteo,* audit.

Num. 4.

Wy vinden deze *Apocynum* nergens in 't Nederduitſch beſchreven, maar wel in 't Engelſch door Park. *pag.* 385. onder den naam van *Dogsbane.* 't Is een heeſtergewas, en groeit gemeenlyk vyf of zes voeten hoog: de ſtam is matelyk dik, niet houtig, maar melkig, en groen, met wit, als meel, beſtrooit. De bladen zyn dik, langwerpig, en rond, twee aan twee, op korte dikke ſteelen. De uitgebreide bladzenuwen zyn dik en bleek, vol met dradige taaie veſelen, gelyk de inlandſche Weegbree-bladen. Als de ſpruiten hoger uitſchieten, worden de benedenſte bladen geel, en vallen af: in 't groen ſtaande zyn zy zacht, dik en bros. De bloemen komen kroonsgewyze en veel byeen aan lange, dikke, ronde, ſtyve en regt-op ſtaande ſteelen, purper-rood uit den witten, ſtersgewyze, met vyf ſpits toelopende bladen, neerhangende, en aangenaam van reuk, dik van bladt, omkrielend, de koker van binnen bleek wit, het ſtampertje, of tongetje bleek groen. Onder aan den grondt ziet men twee ronde *bolletjes*, waar uit de vruchten voortkomen, welker ſchil licht groen en van binnen melkig is; gelyk hier twee *vruchtjens* aan een bloemſteel in de plaat by Let. A. vertoont worden. De zaden zyn plat, rondachtig, ſchobsgewyze. De wortel is rosachtig en veſelig. Die dit gewas aan my hebben overgezonden, getuigen daar van, dat als men de wortel in water kookt, en daar van drinkt, zulks een goed geneesmiddel is voor de koude koorts, en voor de naween der vrouwen: in den mondt gehouden verdryftze de tandpyn; en als men 'er zich mede waſcht, neemtze alle kwade ontſtekingen en andere zware pynen, van jicht, en andere diergelyke kwalen, weg.

Num. 2. *Ceilonſche Ojevaars-bekken, met ſchone licht purperbloemen, en bladen gelykende naar die der Hoefbladen.*

De bladen zyn van onderen zacht ruig, en wit-haairig; van boven donker groen, met dikke ribbige zenuwen, veelvuldig uit elkander geſpreid, om het bladt in zyne behoorlyke gedaante uit te breiden, rondom met puntige tandtjes verſiert en ingekorven. De pypachtige ſtam is wollig, en bleek groen, als mede de bloemſteelen, die uit de oxelen der bladen, de welke twee aan twee tegen over elkander zitten, uitſpruiten, aan wiens topeinden de bloemen koppelwyze uit een koker voortkomen, waar van de kapſels bladen aan hunne boveneinden met een paars kroontje verſiert zyn, voor dat de bloem open gaat. De bloemen gelyken van binnen naar de *Gladiolus* en *Xiphium* omtrent hare tekening en purperrode verwe. Wy weten niet, dat wy dit plantgewas by eenig ander kruidbeſchryver gevonden hebben.

Num. 3. *Takje van den Catalaanſchen Jasmynboom, met gele bloemen.*

Deze Jasmynboom is voortgekomen in den tuin van den Heere Beaumont. Des zelfs bladen gelyken naar de inlandſche *Perſicaria*, of *Flookruidt*, wegens hunne paarze, dikke, middelribben: doch is wat breder en dikker van bladt. De ſtam en takſteel zyn mede bleek groen en paarsverwig, het welk een aangenaam gezicht geeft. De bladen zitten het een om het ander aan de takken, uit wiens oxelen kleine ſpruitjes groejen, daar een of twee enkelde gele bloemen, langwerpig, uit voortkomen, wiens koker groen is, en in vyf ſterachtige punten de bloembladen bekleden. De bloem is gevult met fyne gele blaadtjes, die digt om het ſtampertje geſloten zyn. De Heer Kiggelaar heeft dit gewas mede den naam gegeven van *Jaſminum Catalonicum, foliis alternis, flore luteo.*

Num. 4.

TAB. XXVII.

Num. 4. *Orchis, Braſilienſis, flore Papilionem, vel muſcam rubram referente.*

Floſculi Papilionis, ſeu muſcæ rubræ formâ conſpicui, per dorſum panicula tomentoſa, albicante, ornati, bina gerunt rubicunda piſtilla, corniculis Papilionum ſimilia: florum folia, quaſi alata, unà cum calyce, prorſus flava & ex purpureo rubra ſunt. Pedunculus floris, quoque in luteum vergens, è ternis ſurgit foliis, ut in *Satyrione*. Quæ à D. Breynio in Cent. p. 101. tab. 45. deſcripta eſt *Orchis, Myodes, flore fuſco, ſive Scarabæum referens*, ſolo colore excepto, ad amuſſim cum hâc noſtrâ convenit.

Num. 5. *Orchis, Braſilienſis, radice palmatâ, flore albo & rubro, flavis quaſi annulis pulcherrimè circulato, Scarabæum referente.*

Hujus etiam florum petioli, uti prioris, ex tribus foliis emergunt. Radices, inſtar *Palmæ Chriſti*, binis conſtant rotundis, exiguis, tuberibus, viribusque & uſu pollent, per varia ſcripta Botanica ſat notis.

TABULA VICESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Ceraſus, Indica, fructu ex purpureo-cæruleſcente.*

Ramulum hunc Ceraſi, fronde & fructu ornatum, in liquore *Arak* conſervatum, Bataviâ, unà cum aliis fructibus & plantis, miſſum accepimus. Ceraſa & folia multùm exhauſta erant. Amicus, qui transmiſit, unà memorat, Ceraſa, matura, coloris eſſe ex purpureo rubri, cærulo obumbrati, ſaporis dulcis, ſed exigua, nec *Ceraſis parvis, nigris, noſtratibus, ſylveſtribus*, majora. In medio cujuslibet petioli Ceraſi minutum hæret foliolum, quod in noſtratibus haud conſpicitur. Folia amœnè virent.

Num. 2. *Corylus Indiæ Orientalis, cum floribus.*

Indigenæ ferè ſimilis eſt, niſi quod folii parti poſticæ, prope pedunculum, utrinque lata quaſi fimbria adnata ſit, in noſtratibus haud occurrens. Nuces grandes, rotundæ, dulcem continent nucleum. Sunt autem Avellanæ notæ nimis & ubique tritæ, quàm ut plura de iis nunc commemoremus.

Num. 3. *Rhamnus, Americana, ſpinis longis, tenuibus & valdè pungentibus.*

Spinæ, ultra folium quodlibet prominulæ, ex axillis foliorum & ramorum emergunt, exiguâ inſuper propagine ſtipatæ, è quâ alii rurſum ramuli & foliola proveniunt. Truncus dilutè viret. Folia Berberis æmula, majora tamen, ſingularibus quoque ſpinulis, minutis, in ambitu armata, brevi inſiſtunt petiolo, quàmproximè ad truncum ſito.

Flores pentapetali, ſtellati, albidi, è medio quina protendunt ſtamina, apice donata, ſingula inter folia diſtributa: piſtillum ex dilutè flavo vireſcit.

Ovarium,

Num. 4. *Braſiliaanſche Orchis, of Stendelkruidt, wiens bloemen een kapelletje, of rode vlieg verbeelden.*

De kapelletjes, of rode vliegen, welke de bloemen van dit kruidt verbeelden, zyn met een wit wollig pluisje op den rug bekleed, met twee rode ſtampertjes, gelykende naar de horentjes der kapelletjes. De vleugelachtige bloembladen en het kokertje zyn heel geel en paars-rood; de bloemſteel, die mede uit den gelen trekt, ſpruit uit drie bladen, gelyk de *Satyrion*. De Heer Breynius, *Centur. pag.* 101. *Tab.* 45. beſchryft een *Orchis Myodes, flore fuſco, ſive Scarabæum referens*, de welke in alle delen met deze overeenkomt, verſchillende alleen in de verwe.

Num. 5. *Braſiliaanſche Orchis, met een witte en rode bloem, verbeeldende Schallebyters, of Keevers, met geel als ringetjes ſierlyk uitgemonſtert in 't rode.*

De bloemſteel komt mede, als de voorgaande, uit drie bladen voort. De wortelen beſtaan in twee kleine ronde bolletjes, gelyk de *Palma Chriſti*, welkers kracht en gebruik in verſcheide Kruidboeken beſchreven zyn.

ZEVEN EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Indiaanſche Karſſeboom, met een purperblaauwe vrucht.*

Deze Indiaanſche karſſen, met de bladen en vruchten aan een takje, zyn ons van Batavia, in een vleſch met Arak bewaard, toegezonden, nevens meer andere vruchten en gewaſſen. De karſſen waren ſterk uitgetrokken, als mede de bladen. De zender ſchryft my, dat de karſſen, ryp geworden zynde, de kouleur hebben van purper-rood, met blaauw beſchaduwt; datze zoet van ſmaak, maar klein, en niet groter dan onze inlandſche zwarte krieken zyn. Aan ieder karſſeſteel zit in 't midden een klein blaadtje, dat aan die in onze landen niet gevonden wordt. De bladen hebben een aangenaam groen.

Num. 2. *Indiaanſche Haſelaar, met zyne bloemen.*

De zelve komt met de inlandſche byna overeen, behalven dat het bladt van achteren by den ſteel van weerzyden een aangroei als een breden zoom heeft, dat in de inlandſche zo niet is. De noten zyn groot, rond, en zoet van pit. Maar alzo de Haſelnoten overal gemeen en bekend zyn, zullen wy 'er niet meer van zeggen.

Num. 3. *Weſt-Indiſche Kreutzbeziën, met lange, dunne en ſcherpſtekende doornen.*

De doornen ſteken boven elk bladt uit, en groeien uit de oxelen der bladen en den ſtam, nevens een klein uitſpruitſel, waar uit weder takjes en blaadtjes te voorſchyn komen. De ſtam is licht groen, en de bladen, die de gedaante van Barberiſſen, maar een groter bladt hebben, zyn mede rondom met kleine enkelde dorentjes gewapent, en kort van ſteel, die digt aan den ſtam zit. Het is ſeldzaam, dat zelfs uit de doornen blaadtjes voortkomen.

De bloemen, die zich in vyf blaadtjes ſtersgewyze vertonen, zyn wit, komende uit het midden der bloemen vyf draadtjes, boven met een knoopje, die zich tuſſchen ieder bladt verdeelen. Het hertje, of ſtampertje is licht geel en groen.

De

Ovarium, *Ricini tricapſularis* ferè æmulum, tria quoque ſemina continet, aliter tamen conformata, inque longioribus & albidioribus loculis defixa; prout in repræſentato ſub lit. A. fructu videri poteſt, quem pericarpium quinquefidum etiamnum inveſtit: hujus quippe ope fructus ad plenam usque maturitatem firmatur, donec ſponte decidat. Fructus pedunculi tandem toti purpuraſcunt, & fructus ipſe ab uno latere aliquantum ex flavo viridis evadit.

TABULA VICESIMA ET OCTAVA.

Num. 3. *Morus, Papyrifera, ſativa, Japonica; ſive ramulus arboris, è qua Japonenſes Papyrum conficiunt.*

Icon hæc exſculpta eſt juxta delineationem, Nob. & Ampl. Conſuli *Witſen* ex Japonia, unà cum nonnullis etiam nativis foliis, transmiſſam, adjectâ ſimul brevi hiſtoriâ methodi, quâ ex hâc arbore Papyrus confici ſoleat. Primò ſcilicet craſſa & procera arbor, qua ſolo proxima eſt, reſecatur; unde dein nonnulli rurſum ſurculi, pollicem craſſi, progerminant, qui menſe Junio plerumque abſciſſi, in magnos faſces, trium circiter pedum longitudine, colligantur, ſicque erecti appropriatum in ahenum reponuntur, & ſufficiente aquâ eousque decoquuntur, donec cortex inde ſecedere incipiat; tum verò exempti inde faſces invertuntur, alteroque extremo in ahenum collocati, recenti denuò cum aquâ tam diu coquuntur, dum cortex undique relaxatus facile ſeparari queat: extracti igitur è lebete, cortice orbantur, qui reſiccatus aſſervatur, ligno rejecto, aut combuſto. Papyrum verò confecturi corticem illum, arefactum prius, cum aquâ purâ & cineribus lignorum, rurſus ſpatio 24 horarum in lebete decoquunt, exemptum dein aquâ purâ abluunt, rurſus cum aquâ purâ per 24 horas in aheno ebullire ſinunt, craſſo interim baculo ſæpe agitantes, donec ille incraſſeſcat. Tum cortex ſic ad albedinem decoctus mundatur, ſiccatur, in trunco, mortarii lignei inſtar excavato, probè in pulverem teritur, tandemque novâ iterum ex aquâ per horas aliquot, quantum ſatis eſt, decoquitur, & quadratis dein capſis immiſſus ponderoſorum lapidum ſuperimpoſitu, caſeorum inſtar, premitur, dum omnis inde aqua fuerit exhauſta. Frequenti ergo decoctione & tritu cortex ad eam deducitur puritatem & ſubtilitatem, qua aptus natus eſt, modulis ut immitti poſſit; haud ſecus ac noſtris in oris vetera lintea, aut Cannabis Linive filamenta, iterata ablutione & tritura, ad albedinem usque & debitam tenuitatem rediguntur. Moduli, modusque ſiccandi Japonenſium, uti in officinis chartariis Europæorum, ſeſe habent, niſi quod magnitudo modulorum ſit diverſa.

In Hiſtoriâ Japoniæ, à D. Engelberto Kæmpfero, M. D. editâ, & anno 1729. in Belgicum idioma translata, Arboris Papyriferæ deſcriptio & icon reperitur Lib. I. pag. 453. Tab. 40. quæ tamen admodum diſcrepat à ſupramemoratâ, quam D. Witſen, Conſuli, ex Japoniâ transmiſſam eſſe diximus. foliorum petioli valdè longi ſunt, & prope extremum foliorum geniculo quaſi donati, è quo ipſa folia, tenuioribus coſtulis fulta, progerminant. In profundiores quoque & acutiores denticulos emarginata ſunt folia, pluribusque coſtulis perreptata; eorum verò quædam ex ipſis petiolis prodeunt, dum ſingulos inter petiolos & trunci etiam ramos novellus jugiter ſurculus progerminat, fructus proferens, *Moris* haud abſimiles, ſucculentos, & grati ſaporis.

D. J. G.

De vrucht, of het zaadhuisje gelykt meer naar een *Ricinus tricapſularis*, of *zaadhuiskens*, waar in ook drie zaden geplaatſt worden, maar in eene andere gedaante, wat langer en witter van kapſulen, gelyk de vrucht by letter A. vertoont, met hare vyf bloem-bekledende blaadtjes, die de vrucht tot hare volkome rypheit vaſt houden, en wel zo lange, tot dat de zelve afvalt. De ſteelen van de vrucht worden op 't laatſt heel paarsverwig, en de vrucht aan de eene zyde eenigzins geel groen.

ACHT EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Takje, met zyne bladen, van het rechte ſoort van den Japanſchen Papierboom.*

Deze plaat is gemaakt naar de tekening, de welke, nevens eenige natuurlyke bladen, aan den Ed. Groot-Achtb. Heere Burgermeeſter Witzen uit Japan is toegezonden, met eene korte beſchryving, op welke manier het papier daar van gemaakt wordt. Namentlyk, voor eerſt wordt de grote dikke boom digt aan den grondt afgekapt: daar na komen eenige jonge ſpruiten, zo dik als een duim, te voorſchyn, de welke gemeenlyk in de maandt van Juny worden afgeſneden, en in dikke boſſen gebonden, omtrent drie voeten lang, die overend in een daar toe gemaakten ketel worden gezet, met genoegzaam water gekookt, zo lang, tot dat de ſchil daar af begint te gaan: dan worden de boſſen daar uit gehaalt en omgekeert, en met het bovenſte endt naar onderen in den ketel wederom met verſch water zo lange gekookt, tot dat de baſt overal los is, en zich gemakkelyk laat ſchillen: dan wordt het uit den ketel, en de baſt daar af gehaalt, en gedroogt, het hout weggeworpen, of verbrand. Als men papier daar van wil maken, wordt de afgeſchilde baſt eerſt gedroogt, vervolgens met houtaſch en ſchoon water wederom in een ketel 24 uuren lang gekookt: dan daar uit gehaalt, en met ſchoon water afgewaſſchen; voorts wederom in den ketel met ſchoon water 24 uuren lang gekookt, en met een dikken ſtok dikwils omgeroert, tot dat ze dik wordt. Daar na wordt die wit gekookte baſt gezuivert en gedroogt; als dan in een hol blok, als een mortier van hout, wel geſtampt, dat ze klein wordt; en ten laatſten wederom in ſchoon water gekookt eenige uuren lang, tot dat het genoeg is. Dan wordt het in vierkante kaſſen gedaan, en het water met zware ſtenen daar uit geparſt, gelyk men de kazen parſt. Na dat men deze baſt genoeg gekookt, geſtampt, gezuivert en fyn gemaakt heeft, tot die bekwaamheit, gelyk men hier te lande en elders het oude lynwaat, of de baſt van hennip en vlas doedt, het welk ook zo lange gewaſſchen en geſtampt wordt, tot dat het bekwaam en wit is, en men het zelve in de formen kan gebruiken. Het maken der formen en 't drogen geſchiedt op Japan gelyk in Europa aan de papiermolens, doch de formen worden ongelyk van grootte gemaakt.

Men vindt in de *Beſchryving van Japan*, door den Hre. *Engelbert Kæmpher*, M. D. uitgegeven, en in 't jaar 1729. in 't Nederduitſch uitgekomen, ook een verhaal van den Papierboom, met des zelfs afbeelding, te weten in 't *I. Boek*, *fol.* 453. *Tab.* 40. Maar wy vinden het gewas, of den Papierboom, zo als die door den gemelden Hre. Kæmpher wordt opgegeven, zeer verſchillende van dien, van welken wy boven geſproken, en die wy gezegt hebben dat den Heere Burgermeeſter Witzen uit Japan is toegezonden. De bladſteelen bevinden zich heel lang, en aan de enden der bladen als een leedtje, daar het bladt met dunder ribbetjes uit voortſpruit: ook zyn de bladen dieper en puntiger ingekorven, en met meerder blad-ribbetjes voorzien: eenige bladen komen van zelfs uit de lange bladſteelen uitſchieten, tuſſchen welke ſteelen der bladen, als mede tuſſchen de ſtamſteelen, zich telkens een jonge uitſcheut, daar de vruchten uit voortkomen, vertoont, in de gedaante van Moerbeſiën, vol ſap, en lieflyk van ſmaak.

De

Fig. 1.
Fig. 2.

Fig. 4.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 2.
B
Fig. 2.
A
Fig. 1.
Fig. 7.

D. J. G. Scheuchzer, ſocietatis Regiæ Britannicæ membrum, amicus meus honoratiſſimus, ſcripta D. Engelberti Kæmpferi è lingua Teutonica in Anglicam transtulit, duobusque Tomis in folio imprimi curavit: cujus & operis exemplar, methodo Anglorum nitidiſſimè compactum, manu munificâ, dono mihi miſerat paulò ante quàm vitâ fungeretur. Eleganti hocce in opere, dein, ut ſupra memini, in Belgicum quoque verſo, paginâ jam allegatâ 453, prolixa Arboris Papyriferæ deſcriptio exhibetur.

Nobis equidem videtur, noſtris etiam in oris dari arbores, è quibus bona charta parari poſſet, ſi ſumptuum operæque nihil prætermitteretur. Nonne Alga marina, filamentis longis, fortibus & glutinoſis conſtans, huic apta foret? Quin *Mattæ* dictæ Moſcoviticæ, ſi, quâ methodo à Japonenſibus tractantur cortices Arboris Papyriferæ, præpararentur, chartæ certè conficiendæ idoneam darent materiem. Curioſi rerum ſcrutatores, ſi velint, experimentum capiant.

Num. 2. *Serpens, Japonica, ex regione Kokura.*

Species hæc inter alia reptilia, à Curioſo quodam huc delata, noſtras in manus pervenit. Corpore eſt gracili & longo, cujus ſuperna facies, à capite ad caudæ usque finem, ſaturatè ſpadiceis quaſi ſcutis picta, ex albo cinereis tæniis diſtinguitur. Venter, ex cinereo luteus, ſquamarum transverſalium extrema fuſcis punctis notata oſtentat, ornamento haud exiguo.

TABULA VICESIMA ET NONA.

Num. 1. *Tatou, ſeu Armodillo, Americanus.*

Diverſas horum ſpecies natu minorum & majorum nobis transmiſſas poſſidemus, quos inter reſiccati habentur vel ſextuplam hujus magnitudinem æquantes. Mirum ſanè & notatu digniſſimum eſt, quælibet quod terra peculiaria ſibi ferat genera, quorum tamen, in ſpecie cuivis propriâ, elegans reperitur ſimilitudo. Huicce ſpeciei totum corpus anterius & poſterius binis munitur inſignibus ſcutis, aliisque decem anguſtioribus, intermediis, quæ articulorum ad inſtar ſupra ſe invicem arctari laxarique poſſunt. Conjungit iſta intrinſecus craſſa cutis; unde gliſcunt ſupra ſe mutuo, & ſic dorſalia ſcuta media exorbitare non patiuntur. Nec ſolo corporis trunco obtegendo inſerviunt hæc ſcuta: imò & caput obtegunt, auresque & femora. Totum corpus oſſeis quaſi ſquamis veſtitur, exceptis collo, maxillâ inferiore, ventre & femoribus, quæ partes ſingulæ, raris aſperæ capillis, retractæ, magnis ſub ſcutis reconduntur. Cauda oſſea, ſquamata & annulata, quæ vel in convoluto quoque animali hocce prominet, ſcutorum aperturam ſubtus claudit. Vid. Tab. XLII.

Caput hujusce porcelli longum eſt, vulgaris porci æmulum: ſimiliterque ſe habet os, proboſcis, & auriculæ, quæ longiuſculæ, tenuibus integuntur ſquamis. Pedes, eorumque digiti, & craſſi ungues à præcedenti non differunt. Color cæterùm eſt ex cinereo dilutè flavus.

Num. 2. *Urtica marina, Americana, ſingularis.*

Ex inſulâ D. Thomæ mihi miſſum hocce ambiguum corpus, habitu externo aciarium refert, ex arte elabora-

De Heer J. G. Scheuchzer, lidt van de koninklyke Maatſchappy te Londen, myn zeer geëerde en waarde vriendt, heeft de moeite genomen van de ſchriften des Heeren Engelbert Kæmphers uit het Hoogduitſch in 't Engelſch te vertalen, zynde gedrukt in twee Deelen in folio, waar van zyn Ed. my een exemplaar, in fraaie Engelſche banden gebonden, gulhertig heeft vereert, en kort daar na dit tydelyke door de doodt met het eeuwige verwiſſelt. In dat fraaie Werk, naderhandt, als boven gezegt is, ook in 't Nederduitſch overgezet, wordt eene brede beſchryving van den Papierboom op de voorgemelde 453 bladzyde gevonden.

Het komt ons zo voor, dat men hier te lande mede wel boomgewaſſen zou vinden, die bekwaam zouden zyn, als men geen moeite noch koſten ontzag, om daar goed papier van te maken. Men zou het mede kunnen doen van zeewier, dat bandig, lang, ſterk en lymig is. Als de Moskoviſche matten zo bereid wierden als de Japonnezen hunne baſten of ſchorſſen van de Papierbomen doen, het zou mede een goede ſtoffe tot papier worden Maar wy laten het aan de nieuwsgierige onderzoekers over om daar een proef van te nemen.

Num. 2. *Japanſch ſlangetje, uit de provincie Kokura.*

Deze ſlang is door een liefhebber, met meer andere kruipende dieren, mede gebragt, en ons ter handt gekomen. Zy is dun en lang van lyf, van boven met donker-bruin, als ſchildtjes, getekent, met wit aſchverwige banden afgedeelt, van 't hoofdt af tot het ſtaarteinde toe. De buik is van onderen aſch-geel, met bruin geſtippelt op de einden van de dwarsſchobben, dat 'er een heel ſieraadt aan geeft.

NEGEN EN TWINTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſche Armodel, of Schildvarken.*

Ons zyn verſcheide ſoorten daar van toegezonden, zo jonge, als oude. Wy hebben 'er, die gedroogt en wel zesmaal groter zyn dan deze. Het is verwonderens- en aanmerkingwaardig, dat elk geweſt byzondere geſlachten voortbrengt, die echter naar hunnen aardt met elkander overeenkomen. Dit ſoort heeft twee grote ſchilden, die het voor- en achterlyf geheel overdekken, met tien ſmalle middelſchilden, die als gewrichten in en uit elkander kunnen ſchuiven. Binnenwaarts zitten zy met een dikke huidt aan elkander vaſt, glyen over een, en brengen de bovenſte middelſchilden in een goede vorm. Niet alleen ſtrekken deze ſchilden om 't bovenlyf te dekken, maar ook het hoofdt, de ooren, en de ſchenkels. Alles is met beenachtige ſchubben bedekt, uitgezonderd de hals; de onderſte kinnebakken, het onderlyf, en de ſchenkels, die dun-haairig zyn, worden alle in de grote ſchilden beſloten. De beenige geſchubde en geringde ſtaart ſluit de opening, die 'er nog is, als zy zich in een gerolt hebben, van onderen digt. Zie het XLII. Tafereel.

Het hoofdt van dit varken is lang, gelyk dat van een gemeen varken: dus zyn ook de bek, de ſnuit, en de ooren, die lang en klein geſchubt zyn. De poten, klaauwen, en dikke nagelen zyn gelyk die van de voorgaande, en wat de verw belangt, de zelve is ganſch licht aſch-geel.

Num. 2. *Seldzame Afrikaanſche Zee-brandnetel.*

Dit ſoort van Zee-brandnetel is ons van 't eilandt St. Thomas overgezonden, vertonende van buiten een naaldekoker, die naar de

elaboratum, & tornando orificium extrà verſum gerens: inde propendent tres faſciculi, ex certâ quâdam capillaceâ ſubſtantia, tanquam contortis filis ſericis tenuiſſimis, conflati; quorum capillorum ſinguli, filamentis ſubtiliſſimis circum obſiti, caules pennarum æmulantur. Faſciculi hi ſuperius, ubi ex thecâ emergunt, miro artificio quaſi nodati, ſinguli, ad alterum thecæ extremum cœcum, funiculi ope firmantur. Vid. lit. A, ubi corpus hoc collocavimus, quippe digniſſimum, quod attento oculo perluſtretur. Sub lit. B idem exhibetur ſubtus conſpiciendum. Ad extremum faſciculorum foramen hiat, per quod nutritius humor attrahitur. In ambitu thecæ utrinque longi porriguntur exigui quaſi pedes, ad latera denticulati, ſubtus verò vermium, ventri inhærentium, ſpeciem præ ſe ferentes. Faſciculi (peniculamenta vocant incolæ inſulæ D. Thom.) ſubtus in unum coaluiſſe videntur, dum ſupra peculiari quilibet nodo ſubligatus, ab alio diſtinguitur.

Num. 3. *Ulmi facie, Arbuſcula, Æthiopica, ramulis alatis, floribus purpuraſcentibus.* Hort. Beaumont.

Florum è medio ſurgit tubulus campaniformis, plurima ſtamina, flaveſcentia, apiculis rubellis coronata, protendens. Caliculi florum numeroſiſſimi, & denſa, lucidaque folia, ſerrata, dilutè viridia, undique obſident hancce arbuſculam, viſu ob id jucundiſſimam. Floruit illa in ditiſſimo *Horto Beaumontiano* anno 1690, ubi ad vivum delineata, & coloribus illuſtrata, meas pervenit in manus.

Num. 4. *Arbuſcula Portoriccenſis, lacteſcens, foliis Quercinis, ſpinis gemellis ad ſingulorum foliorum ortum exaſperata.* Hort. Beaumont.

Pulchra hæcce arbuſcula cuinam veniat accenſenda familiæ? ſanè ambigo: effigies enim, quam poſſideo, nec floris ullum, nec fructus exhibet veſtigium. Folia in eo ſolùm à Quernis diſcrepant, quod in acumen, longius porrectum, deſinant. Cortex ramuſculi ſuprà ſaturatè cinerei eſt coloris, ejusdemque dilutioris verſus inferiora.

Num. 5. *Frutex, Æthiopicus,* Alaterni *foliis.*

Hujus meminit Breynius in *Faſciculo variorum plantarum*, qui videri poteſt.

Num. 6. *Ficoides, Afra, erectior, folio Calendulæ, flore aureo.*

Eo hanc Plantam nomine inſignivit Clariſſ. Boerhaavius in *Ind. alt. Plant. H. L. B.* Breynius *Cent.* pag. 160. eam deſcribit ſub titulo *Chryſanthemi, Aizoidis, Africani, primi, ſ. latifolii*, quorſum Lectorem relegamus.

Num. 7.

de kunſt uitgewerkt en aan de opening uitgedraait is, waar uit drie bundeltjes hangen, als of het fyne gedraaide zyde was, beſtaande uit zekere haairachtigheit, om zo te ſpreken, alzo elk haairtje rondom met zeer fyne veſeltjes bezet is, gelyk een penneſchaft. Boven aan de opening zyn zy kunſtig als geknoopt, zittende elk in 't byzonder aan een ſtreng van het toe-einde vaſt. Zie let. A, alwaar wy dit gewas geplaatſt hebben, om dat het waardig is om met aandacht beſchouwt te worden. By let. B is het zelve zo geſtelt, als het zich van onderen vertoont. Aan het kwaſt- of bundels-einde vindt men eene opening, daar het zyn voedſel door trekt. Rondom aan weerzyden zyn kleine lange poten, die aan de kanten zaagswyze uitſteken, en zich van onderen als wormen, die langs den buik zitten, vertonen. De bundels, of kwaſten, gelyk het de inwoonders van St. Thomas noemen, ſchynen van onderen maar een kwaſt te zyn, en zyn elk van boven als in 't byzonder afgeknoopt.

Num. 3. *Tak van een Heeſter-gewas, genaamt Gytebaart, uit Ethiopië, met purperachtige bloemen.* Uit den tuin van den Hre. Beaumont.

Uit 't midden van dit boomgewas komt een kokertje met vele kleine geelachtige ſpiertjes, en kleine rode knopjes, te voorſchyn. Voorts is het vol bloemknoppen, en alom bezet met dikke en glanzige licht groene bladen, die rondom ingekurven zyn, en zich zeer fierlyk vertonen. Het heeft gebloeit in den ſchonen kruidhof van den Heere *Beaumont* in 't jaar 1690, en is naar 't leven fierlyk getekent, en met verwen afgezet, in myne handen gekomen.

Num. 4. *Heeſter-gewas van Porto-Rico, met lange puntige doornen, twee aan twee zittende, daar de bladen aan de zyde by uitſchieten.* Uit den zelven tuin.

Als 'er iets van dit Heeſter-gewas wordt afgebroken, loopt daar een melkachtig vocht uit. Ik ben in twyffel waar onder dit boomtje ſorteert, terwyl myne aftekening nog geen vrucht vertoont.

De bladen gelyken naar die van Eiken, behalven dat zy van voren met een lange punt uitſchieten. De ſchors van den tak is donker aſchverwig naar boven, en naar beneden licht aſchverwig.

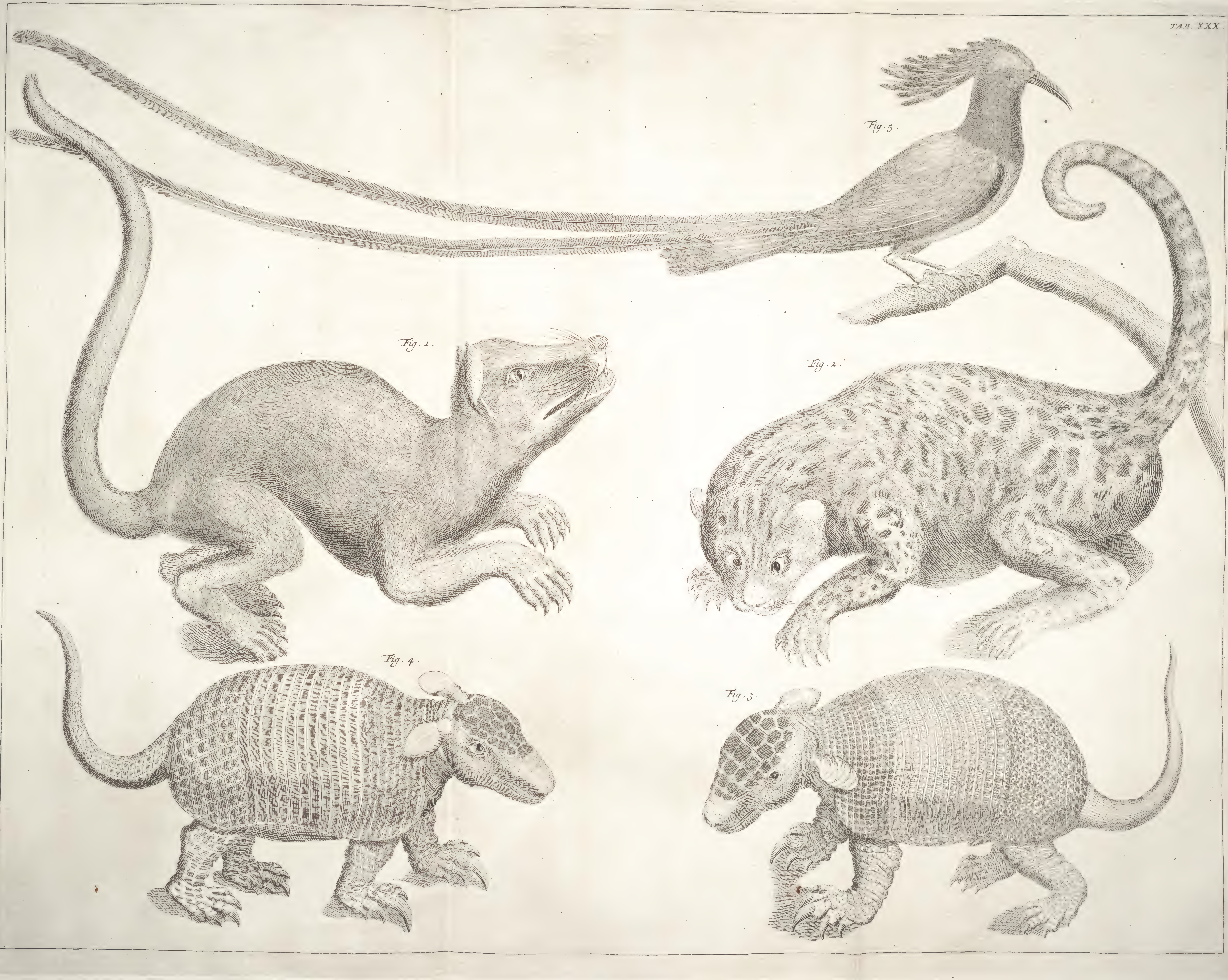
Num. 5. *Ethiopiſch boomtje, met bladen als de* Alaternus.

Dit gewas zal men by Breynius gelieven na te zien *Faſc. Plantarum rariorum.*

Num. 6. *Opſtaand Afrikaanſch Ficoides* (of vygachtig gewas) *met bladen en bloemen gelyk die van Gouds-bloemen.*

De vermaarde Hr. Boerhaave heeft deze plant in zyn *Ind. alt. Plant. H. L. B.* dus genoemt. Breynius beſchryft de zelve *Cent.* pag. 160. met den naam van *Chryſanthemum, Aizoidis, Africanum, primum, ſ. latifolium*, waar heen wy den Lezer wyzen.

Num. 7.

TAB. XXX.
Fig. 5.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 3.

Num. 7. *Aſteriſcus, annuus, Luſitanicus, odoratus.*

Idem modo laudatus Boerhaavius in *Indice alt. Plant.* hoc huic plantæ nomen impertit. Breynius *Cent.* pag. 157. *Chryſanthemum, Conyzoides, Luſitanicum*, appellavit, cujus ibidem deſcriptio prolixior videri poteſt. Eſt & *Aſter ſupinus, Conyzoides, Africanus.* Park. *Theatr. fol.* 131.

TABULA TRIGESIMA.

Num. 1. *Canis ſylveſtris, Americanus, caudâ longiſſimâ.*

Animal hocce, ex promontorio de Tiburon, è regione inſulæ *Marteniko* ſito, ad nos translatum, in ſylvis commoratur, & rapto vivit. Caput caninum, pauliſper oblongum eſt, Vulpini inſtar. Aures arrectæ, parvæ. Oculi prægrandes. Barba promiſſa. Rictus amplus, magnis acutisque dentibus armatus. Pedes, paulò longiores quàm Felium ſylveſtrium, in quinos fiſſi ſunt digitos, longos, craſſis incurvisque unguibus munitos: idque in anticis æquè ac poſticis obtinet. Pellis dilutè ruffis veſtitur pilis, eſtque coloris dilutiſſimi; quæ caput, pedes & caudam obtegit.

Num. 2. *Felis ſylveſtris, Americanus, Tigrinus.*

Ferocis adeò malignæque indolis eſt hæcce beſtia, ut, quibus aſſequendis par eſt, feris in vultum involet, oculos longis acutisque unguibus ſuis eruat, cutim dilaceret, illarumque cruore ſe ſatiet. Profunda format antra, in quæ & ipſa ſeſe recipit, & trucidatas belluas, paulò poſt devorandas, pertrahit. Æthiopes teſtantur, haud aliam in ſylvis beſtiam ſibi magis eſſe formidabilem quàm Felium hancce ſpeciem. Vultus ejus ferox & horrendus eſt. Pili griſei, ſaturatè fuſcis maculis, Tygridis in modum, variegantur. Caput unà cum auribus Felis domeſtici noſtratis æmulum. Cauda verſus dorſum criſpata. Pedum digiti magnis acutisque unguibus muniti ſunt. Juvenculus autem hicce Felis eſt.

Num. 3. *Tatu, ſeu Armodillo, Africanus, mas.*

Hæc quoque ſpecies *ſcutatos* inter *Porcellos* ita dictos refertur. Corpore eſt brevi craſſoque. Caput pariter craſſum, & informe, à parte antica ex ſaturatè fuſco pictum, & quaſi ſquamatum eſt. Auriculæ prorſus calvæ rudesque ſunt. Collum curtum laxâ veſtitur & craſſâ cute, per plures rugas complicatâ. Scutum oſſeum, toti incumbens corpori, tripartitum eſt; cujus diviſio quælibet, ſingulari elaborata opere, ex plurimis quaſi ſcutulis, per ordinatas ſeries digeſtis, fundoque ſuper cinereo-flavo, ex ſaturatè fuſco pictis, componitur. Crura cum pedibus ſimiliter rugoſa pellis, craſſis munita ſquamis, tegit. Antici poſticique pedes quinos in ungues abeunt, quorum, qui in anticis medio loco conſiſtunt, tres omnium maximi ſunt, effodiendo de terrâ pabulo idonei. Mas hic eſt, caudâ inſignitus calvâ, craſſoque corio, ſed nullis ſquamis, nec ſcutis tectâ, prout mox ſecutura in fœmella comparet.

Num. 4.

Num. 7. *Aſteriſcus, annuus, Luſitanicus, odoratus.*

Ook dezen naam heeft de zo even gemelde Hr. Boerhaave in zyn *Ind. alt. Plant.* opgegeven. *Breynius, Cent.* pag. 157. noemt het *Chryſanthemum, Conyzoides, Luſitanicum*, alwaar een wydlopiger beſchryving daar van te vinden is. Het is ook de *Aſter ſupinus, Conyzoides, Africanus*, in Park. *Theatr. fol.* 131.

DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſche Boſchhondt, met een langen ſtaart.*

Het zelve is ons van Cabo de Tiburon over Marteniko toegezonden. Dit dier onthoudt zich in de wilderniſſen, en geneert zich met het voedſel, dat het machtig kan worden. Het heeft een honde-kop, wat langwerpig, gelyk een vos; is klein van opſtaande ooren, groot van oogen, lang van baardt, en wyd van bek, die met grote puntige tanden gewapent is. De poten zyn wat langer dan die der wilde katten, en hebben vyf lange klaauwen, bezet met dikke kromme nagelen, zo achter als voor: het vel is licht roshaairig. Dat van het hoofdt, de benen en den ſtaart is het lichtſte.

Num. 2. *Wilde Weſt-Indiſche Boſchkat.*

Dit dier is vuil en wreed van aardt, zo dat het de dieren, die het kan machtig worden, in 't gezicht vliegt, en met zyne lange en ſcherpe nagelen de oogen uit het hoofdt krabt, de huidt aan ſtukken ſcheurt, en zich met bloedt verzadigt. Het maakt diepe hollen, daar het zich in verbergt, en de omgebragte dieren in ſleept om op te eeten. De Negers, volgens hun getuigenis, zyn voor geen boſchdier zo bevreeſt als voor dit ſoort van katten. Het heeft ook een wreed en vreeſſelyk gezicht. Het haair is grys, met donker bruine plekken als getygert. Het hoofdt en de ooren zyn gelyk die der inlandſche huiskatten. Zy dragen den ſtaart achter over, en zyn geſcherpt met grote nagelen aan de klaauwen. Deze kat is nog jong.

Num. 3. *Afrikaanſche Armodil, het mannetje.*

Dit ſoort wordt ook onder de *Schildvarkens* gerekent. Het is kort en dik van lyf. Het hoofdt is ook dik en plomp, van voren donker bruin geſchildert, als of het geſchubt was. De ooren zyn ganſch kaal en lomp. De hals, die kort is, heeft een ruime dikke huidt, die zeer gerimpelt over een valt. Het beenachtig ſchildt over het gehele lyf is in driën verdeelt. Elke verdeeling heeft een byzonder werk, reegswys, als met kleine wapenſchildtjes in order getekent, en donker bruin van verwe, zittende verheven op den aſch-gelen grondt. De benen en poten zyn mede over de gerimpelde huidt dik geſchubt. Van voren en van achteren hebben zy vyf klaauwen aan hunne poten, waar van de drie middelſte nagelen van voren de grootſte zyn, om hun voedſel daar mede uit de aarde te krabben. Dit is een mannetje van het ſoort, dat een kalen dikhuidigen ſtaart heeft, die niet geſchubt, noch met ſchilden bedekt is, gelyk het volgende wyfje.

Num. 4.

Num. 4. *Tatu, ſeu Armodillo, Africana, fœmina.*

Prioris hæcce fœmella, externo habitu illi quàm ſimillima, hoc ſolum reſpectu inde diſcrepat, quod tria ejus inſignia ſuperni corporis ſcuta haud adeò eleganter & diſtinctè picta ſint quàm quidem in mare: cætera omnino congruunt. Cauda hujusce fœmellæ ad extremum usque ſcuto ſquamato tegitur. Quum ſcilicet ob corporis poſtici latitudinem cauda ſub ſcutis nequeat recondi, prout in maſculis obtinet; idcircò hanc Natura communivit, ut ſcutorum poſticam intercapedinem replere & claudere poſſet. Caput, crura, & pedes, prorſus contrahi & ſub ſcutis membranacei abdominis celari poſſunt, uti Tab. XXIX. oſtendit.

Num. 5. *Avis, Paradiſiaca, Monucodiata, criſtata, Orientalis, rariſſima.*

Hujusmodi raro admodum occurrunt, quum haud frequenter è remotiſſimis illis Orientis regionibus, ubi naſcuntur, ad nos transferantur. Caput & collum, unà cum prolixa criſta elegantiſſima, pennis nigerrimis veſtita ſunt. Binas caudæ pennas, inſolitæ longitudinis, plumatas, dilutè ſpadiceus pingit color; quo & pigmento corporis ſuperna facies, alæ, & reliquæ caudæ pennæ ſuperbiunt. Pennæ ventrales dilutè cinereæ ſunt. Pedes horumque digiti coloris plumbei, mediocriter longi, tenuibus & incurvis unguibus muniti ſunt. Roſtrum quoque plumbeo colore eſt, prolixum, incurvum, & in acutiſſimum convergens. *Aldrovandus* quintuplices harumce Avium ſpecies iconibus repræſentavit; quæ tamen veram illarum indolem minimè exprimunt, ſed potius ad imitationem aliorum objectorum confectæ videntur.

TABULA TRIGESIMA ET PRIMA.

Num. 1. *Mus ſylveſtris, Americanus, mas,* Scalopes *dictus.*

Græcis Ἄγριος, Braſiliæ incolis *Marmota* audit: ſedentem hunc, corpore erecto, exhibuimus, ut venter poſſet conſpici, è quo inſignes craſſique protuberant teſticuli, lit. A notati, Ovis veluti ubera referentes; & retrorſum magis, caudam verſus, penis prominet ſub lit. B. In aliis id animantibus plerumque haud ita obtinet; quum teſtes ferè de poſticâ parte pendulos gerant plurima: at contra hîc, ſub cute abdominis ſuper adcretâ latitantes, ſitu præpoſtero gaudent. Quod equidem certâ cum ratione à naturâ factitatum videtur: idem enim & in junioribus, uti lit. A A exhibet, ita cernitur. Caput longiuſculum, Vulpini inſtar, in acutum convergit, roſtrum ferè ſuillum protendens, quo terram ſuffodiunt pabuli quærendi gratiâ, & antra formant, in quæ tuti ab aliarum ferarum inſidiis ſeſe queant recipere. Oculi grandes, atri, pilis ſaturatè ſpadiceis, tanquam circulo, ambiuntur. Aures latæ, pendulæ, propemodum calvæ, raris duntaxat pilis ſubhiſpidæ ſunt: at promiſſus myſtax labium ſuperius ornat. Omnem corporis ſupernam partem pili obſident ſaturatè ſpadicei: dilutè flavus autem cum fronte venter eſt. Pedes & cauda longa, criſpata, albicantes, pilis carent: illorum quilibet quatuor in digitos unumque pollicem finditur, uti in Simiis; quorum ope prehendunt ſibi neceſſaria requiſitos in uſus. Criſpatâ caudâ ſuâ firmiſſimè alicubi ſeſe adfigere valent.

Num. 2.

Num. 4. *Het wyfje van het voorgaande Schildvarken.*

Het zelve is in alle deelen met het mannetje uiterlyk overeenkomende, behalven dat de tekening over de drie grote ſchilden van 't bovenlyf niet zo fraai, noch zo duidelyk is, als die van 't mannetje. Voor het overige is het daar mede gelyk. De ſtaart van dit wyfje is ten vollen uit met een ſchubachtig ſchildt overdekt. Om dat het zynen ſtaart door de breedte van het achterlyf niet onder de ſchilden, gelyk de mannetjes, kan brengen, heeft de Natuur den ſtaart gewapent om van achteren over de ſchilden te ſluiten. Het hoofdt kan zich geheel onder de ſchilden van den buik, die huidig is, verſteken, als mede de benen en poten, gelyk in het XXIX. Tafereel vertoont wordt.

Num. 5. *Ongemeen rare, gekuifde, Ooſterſche, Paradysvogel.*

Diergelyke Paradysvogel wordt weinig gezien, om dat zy ſelden uit de verre Ooſterſche landen, daar zy vallen, tot ons overgebragt worden. Het hoofdt en de hals zyn git zwart gevedert, als ook de lange fierlyke kuif. De twee buitengemeen lange gepluimde ſtaartpennen zyn licht kaſtaniebruin. Van de zelve verwe is het ganſche bovenlyf, met vlerken en ſtaartpennen. De veêren aan het onderlyf zyn licht aſchverwig. De benen en klaauwen zyn lootverwig, en matelyk lang, met dunne, kromme, nagelen. De bek, ook lootverwig, is lang en krom, ganſch puntig toelopende. *Aldrovandus* heeft vyfderhande ſoorten van deze vogelen verbeeld; maar zy komen met de rechte natuur van dit pluimgedierte niet overeen. De tekeningen zyn naar andere voorwerpen nagebootſt.

EEN EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Boſchmuis, uit de Spaanſche Weſt-Indiën, het mannetje,* Scalopes *genaamt.*

Dit ſoort van Boſchmuizen wordt by de Grieken *Agrios* en van de Braſilianen *Marmota* genaamt. Wy hebben deze overeind zittende vertoont om den buik van onderen te kunnen zien, alwaar de *teſtikelen* groot en dik uitpuilen, als de borſten en uiers aan een ſchaap, met let. A, en nader aan den ſtaart de penis, of ſchaft, met let. B aangewezen, zit. Dit is gemeenlyk by andere dieren zo niet, die de teelballen van achteren, of neerhangende hebben: in 't tegendeel zyn deze als in de huidt van den buik begroeit, en als verkeerd ſtaande, daar de Natuur zekerlyk reden toe zal hebben. Het zelve is ook aan de jongen te zien by de let. A A. Zy hebben een lang puntig toelopend hoofdt, gelyk de voſſen, met een ſnuit als een varken, waar mede zy in de aarde wroeten om hun voedſel te zoeken, en holen te maken, daar zy zich in verſchuilen, om voor ander wild gedierte bevryd te zyn. Zy hebben grote donkere oogen, met donker bruin haair als een kring omgroeit: de ooren zyn breed neêrhangende, byna kaal, met een weinig haair begroeit; maar zy hebben een langen baardt voor aan den bovenbek. Over het ganſche bovenlyf zyn zy donker bruinhaairig: het onderlyf en 't voorhoofdt zyn licht geel. De poten zyn heel wit en kaal, als mede de lang gekrulde ſtaart. Aan ieder poot hebben zy vier vingers en een duim, gelyk de Aapen, daar zy alles mede kunnen aanvatten, en tot hun gebruik hebben. Met den omgekrulden ſtaart kunnen zy grote kracht doen, om zich ergens aan vaſt te houden.

Num. 2.

TAB. XXXI.
Fig. 2.
Fig. 1.
Fig. 10.
A
A
B
B B
Fig. 7.
Fig. 3.
Fig. 4.
C
C
Fig. 6.
Fig. 8.
Fig. 5.
D
Fig. 9.

Num. 2. *Muris, ſylveſtris, Americani, fœmella.*

Convenit hæc omninò cum ſuo mare, cujus tamen ubi teſticuli locantur, ibi ubera in hâc prominent parva, longa, ſeptena, vel novena, quorum totidem lacte turgent, quot muſculis lactentibus gaudet, quippe qui tamdiu ſugunt, donec quaſi ablactati proprio victui quærendo pares ſint. Exhibent hos lit. BB. & CC.

Num. 3. *Mus, Africanus,* Kayopolin *dictus, mas.*

Altera hæc Murium ſpecies, idem tamen ad genus cum priore pertinens, natali tantum loco differt. Maſculus hic ſuis gaudet generationis partibus, uti præcedens Num. 1, niſi quod teſticuli profundius intra cutim defoſſi hæreant: paulò etiam craſſius ejus caput eſt, & in omnem dimenſionem magis tumet: ita & cauda tantillum craſſior eſt, & ex ſaturatè ſpadiceo maculata, non tamen criſpata. Vid. *Nieremberg.* & *Jonſton fol.* 140.

Num. 4. *Mus, ſeu Sorex, ſylveſtris, Americanus, mas.*

Tertia hæc Murium ſpecies, Surinamenſis, cum catulis ſuis, dorſo inſidentibus, ſeſe proripit, ubi ab alia quadam fera in fugam vertitur. Oculi mirè lucidi piloſo circulo, ſaturatè fuſco, in ambitu veſtiuntur. Corporis ſuperna pars, ex ruffo helva, molli lanugine tecta eſt. Venter totus ex ſubflavo albicat; ejusdemque coloris & roſtrum eſt unà cum fronte & pedibus. Auriculæ nudæ, rigidulæ. Labium ſuperius prolixa barbâ hiſpidum. Binæ ſetæ quaſi ſuillæ, pellucidæ, ſupra quemlibet oculum conſpiciuntur. Dentes, uti in Gliribus, acuti ſunt & pungentes. Per caudam dilutè coloratam, nudam, ſaturatè ſpadiceæ maculæ diſperguntur, quibus fœmellæ carent.

Num. 5. *Muris, ſylveſtris, Americani, fœmina.*

Animalcula hæc, catulos ſuos ſupra dorſum ferentia, dum alicubi victum quærentia fugantur, hos confeſtim convocant, ut per criſpatam matris caudam hujus in dorſum eſcendant, cui innixi quantocyus caudulas ſuas circum matris caudam contorquent, & inſtinctu quodam naturali ad hanc ſeſe firmant in fugam prompti, ſeque in antra ſua recepturi. Grunniunt autem catuli inſtar Porcellorum. D. *Maria Sibylla Merian* in hiſtoria inſectorum Surinamenſium Muris hujusce & iconem, & deſcriptionem exhibuit, quæ cum noſtrâ omnino convenit; niſi quod dorſi color haud adeo ruffus, verum ex fuſco gilvus, nec venter emaculati ſit candoris, ſed cum aliqua flavi miſturâ: neque & pedum digiti, avium æmuli, magnis armantur unguibus, uti icon Ejus repræſentat. Sunt equidem pedes in quinque quaſi digitos fiſſi, manusque Simiorum referunt, quatuor nimirum digitis unoque pollice donati: at horum antici omnes brevibus obtuſisque unguibus muniuntur; ſimilibusque poſtici etiam pollices, dum reliqui digiti minutis acutisque gaudent. Uberum habitus idem ac Num. 2. deſcripſimus.

Num. 6.

Num. 2. *Boſchmuis uit de Spaanſche Weſt-Indiën, het wyfje.*

De zelve komt in alle delen met de voorgaande overeen. Daar de ballen van het mannetje zitten, heeft het wyfje haar mammetjes met zeven tot negen kleine lange uiers, van welke zo veel met zog zyn, als zy jongen heeft, die daar aan blyven zuigen, tot dat zy als geſpeent zynde haar koſt zelf kunnen zoeken. Deze zyn vertoont by BB en CC.

Num. 3. *Afrikaanſche Muis, genaamt* Kayopolin, *het mannetje.*

Dit twede ſoort van muizen is van 't zelve geſlacht als de voorgaande, doch uit een ander landt, namentlyk uit Afrika. Deze verbeeldt een mannetje, dat zyne teeldeelen heeft, gelyk die by Num. 1. te zien is, behalven dat de balletjes wat dieper inwaarts in de huidt zitten; ook is het hoofdt wat dikker, en in 't geheel is het wat meer uitgezet. De ſtaart is mede wat dikker, zonder krul, en donker bruin gevlakt. Zie *Nieremberg*, en *Jonſton fol.* 140.

Num. 4. *Amerikaanſche Boſchmuis, of Boſchrat, het mannetje.*

Dit is het derde ſoort van Ratten, of Boſchmuizen, uit Suriname, de jongen op zyn rug dragende, wanneer het van ander ongedierte verjaagt, en op de vlucht gedreven wordt. Zy hebben helder ſchynende oogen, die met een kring van donker bruinachtig haair omwaſſen zyn. Over 't bovenlyf is het ros gevaalt, en zacht gedonſt. De buik is geheel geelachtig wit, als mede de bek en de poten. Het voorhoofdt is ook geelachtig wit, met kale ſtyle ooren. Om den bovenbek is het langhaairig. Boven ieder oog heeft het twee lange haairen, als varkens-haairen, die doorſchynende zyn. Zy hebben ſcherpe puntige tanden, gelyk de ratten, en over den lichten kalen ſtaart lopen donker bruine plekken, die de wyfjes niet hebben.

Num. 5. *'t Wyfje van de voorgaande Boſchmuis.*

Dit dierken torſt zyne jongen op den rug. Namentlyk, als zy van de plaats, daar zy hun voedſel zoeken, verdreven worden, roepen zy de zelve ſchielyk om op te komen zitten op hun gekrulden ſtaart, daar zy zo haaſt niet op geklommen zyn, of zy ſlaan hunne ſtaarten om dien van hunne moeder, om, gelyk de Natuur hen geleert en ingeſchapen heeft, zich dus daar aan vaſt houdende te vluchten, en hun hol te zoeken. Het geluidt, dat de jongen geven, is gelyk dat van een jong biggetje van een varken. Juffr. *Maria Sibylla Merian* heeft deze muis in de beſchryving van hare Surinaamſche Inſecten vertoont en beſchreven op eene wyze met deze overeenkomende, uitgenomen dat de verw over 't bovenlyf niet zo ros is, maar bruiner gevaalt, en dat het onderlyf niet heel wit, maar uit den gelen wit is: ook zyn de klaauwen der poten zo niet, als zy in haar print verbeeld zyn, gelyk vogelklaauwen, met grote nagels. Zy hebben wel vyf klaauwen, die als vingers verbeelden, en de poten zyn, gelyk de poten der Aapen, met vier vingers en een duim, waar van de voorſte alle korte nagelen hebben, die ſtomp zyn, als mede de achterſte duimen. De overige hebben kleine puntige nageltjes. De mammetjes, of uiertjes zyn gelyk die Num. 2. zyn beſchreven.

Bot. Garden,
Num. 6.

Num. 6. *Muris, ſylveſtris, Americani, fœmina.*

Quarta hæc ſpecies à Græcis Ἄγριος appellatur, quum ſylvas incolat. Dicitur autem mire fœcunda eſſe, & quolibet bimeſtri ſpatio 9, 10 ad 12 catulos procreare; uti in hâcce patet, quæ 12 fœtus ſimul effudit, quorum bini, etiamnum papillis adhærentes, & inter ſugendum capti, adfuſo deſuper liquore, uberibus immortui ſunt. Capite priori ſimilis eſt hæc ſpecies: at dorſi color obſcurè ruber eſt, ventriſque helvus. Cauda brevis, craſſa: pedumque digiti omnes parvos acutosque in ungues deſinunt. Catuli adhuc puſilli & nudi ſunt. Araneis veſci iſthanc ſpeciem, pro vero perhibetur.

Num. 7. *Glis, ſeu Mus Avellanarum, Americanus, agreſtis, albus.*

Et hæc quinta ſpecies in ſylvis & agris commoratur, acceptum ſibi pabulum in his quærens. Tota alba eſt, & tenui longoque capite, roſtroque veluti ſuillo donata, cui longi dentes inſident, confringendis nucibus aptati: auriculæ breves, rotundæ: barba denſa & prolixa: corpus breve, at latum, ut Muris aquatici, raris, craſſis & tranſparentibus pilis veſtitur: pedes noſtratium Glirium æmuli.

Num. 8. *Mus, ſeu Sorex, Americanus, major, agreſtis, capite grandi, pullus.*

Sexta demum ſpecies iſthæc, per dorſum ex ruffo lutea, caudam pedesque ſubtus ex flavo albeſcentes exhibet. Juniori pilus nondum ſuccrevit. Caput latum, tumens, albicat, inſignes & glabras erigens auriculas. Oculi adhucdum occluſi ſunt, more catulis modò natis proprio: barba interim ſatis prolixa eſt, pilique longi utrinque ſub auribus rigent. Pedes uti Num. 3. Adulta hæc ſpecies medioerem Felis magnitudinem exæquat.

Num. 9. *Sceleton Muris, domeſtici, noſtratis, albiſſimum, nulla parte mutilum.*

Num. 10. *Avicula,* de Quauhcilui *dicta, caudâ longâ, magnitudine Paſſeris noſtratis.*

Mexicana hæc avicula, roſtro prædita longiſſimo, pennas gerit griſeas, ex rubro amœniſſimo & flavo variegatas. Ex Uropygio binæ protenduntur pennæ, longiſſimæ, prorſus rubræ. Pectoris ventriſque dilutam flavedinem rubri miſcela intendit. Caput eleganter griſeum eſt; roſtrumque ſplendore viridi refulget. Pedes cum unguibus ſatis groſſi.

TABULA

Num. 6. *Amerikaanſche Boſchmuis, het wyfje.*

Dit vierde ſoort van Boſchmuizen wordt van de Grieken Ἄγριος (*Agrios*) genaamt, om dat het zich in de boſſchen en akkeren onthoudt. Daar wordt van getuigt, dat zy ſterk voortteelen, en alle twee maanden 9, 10, of 12 jongen voortbrengen, gelyk deze alhier vertoont, die twaalf jongen op eenmaal heeft voortgebragt, waar van 'er nog twee aan de tepeltjes hangen, die al zuigende zyn gevangen, en aan de borſten in de *liquor* geſtorven. Aangaande het hoofdt komt dit ſoort met de voorgaande overeen; maar het is heel donker rood van bovenlyf, van onderen muisvaal, met een korten dikken ſtaart, hebbende aan alle de klaauwen der poten kleine puntige nagelen. De jongen zyn nog klein en naakt. Het wordt voor een waarheit verhaalt, dat dit ſoort de ſpinnen tot haar voedſel heeft.

Num. 7. *Weſt-Indiſche, witte, Haſelmuis, zich mede in de boſſchen onthoudende.*

Dit is het vyfde ſoort van Weſt-Indiſche muizen, *Haſelmuis* genoemt, latende zich mede in de boſſchen en bouwlanden vinden, om 't voedſel, dat haar behaagt, te zoeken. Dit ſoort is in 't geheel wit, met een dun, lang, hoofdt, en ſnuit, als een varken, met lange tanden, om de noten te kunnen kraken, kort en rond van ooren, groot en lang van baardt, kort en dik als een waterrat, met enkelde, dikke, lange, doorſchynende haairen bezet. De poten komen met die van de inlandſche ratten overeen.

Num. 8. *Jong Weſt-Indiſch Boſchmuisje, of Boſchratje, met een breed hoofdt.*

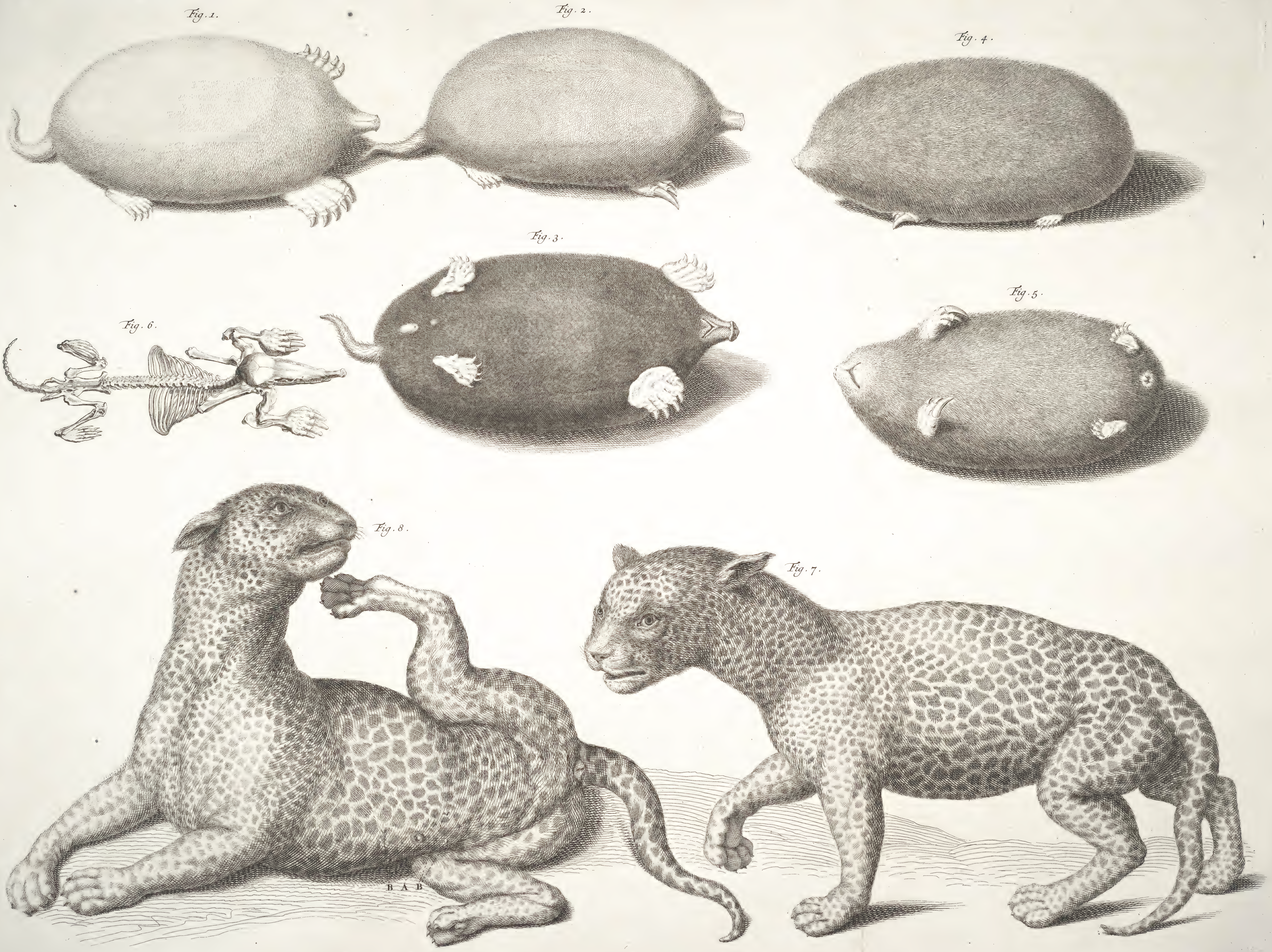
Dit is het zesde ſoort, over den rug ros geel. Van onderen zyn de poten en de ſtaart geelachtig wit. Het is nog kaal, en zonder haair; heeft een breed, dik en wit hoofdt, met grote, kale, opſtaande ooren, met geſlotene oogen, als nog blind zynde van jongheit; doch reets langhaairig van baardt, als mede aan weerzyden onder de ooren. De poten zyn gelyk die van Num. 3. Als zy oud zyn, zyn zo groot als een matelyke kat.

Num. 9. *Geraamte van een inlandſche Huismuis, volkomen wit, en ongeſchonden.*

Num. 10. *Vogeltje*, de Quauhcilui *genoemt, met een langen ſtaart, zo groot als onze Muſch.*

Dit is een Mexikaanſche vogel, niet groter dan onze inlandſche Muſch, heel lang van bek, met twee lange ſtaartpennen, graauw van veêren, met ſchoon rood en geel uitgemonſtert. De twee lange ſtaartpennen zyn geheel rood. De borſt en 't onderlyf zyn licht geel, met rood vermengt; het hoofdt ſchoon graauw, en de bek weêrſchynend groen; voorts grof van benen en klaauwen.

TWEE

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 8.
Fig. 7.
B A B

TABULA TRIGESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. *Talpa, alba, noſtras.*

Pili ejus breves, albi, ſericum crudum mollitie referunt. Corpus oblongum, turgidulum, ſubrotundum: roſtrum acutum, ſuilli æmulum, terræ fodiendæ eſt aptatum; cui & operi ſubſerviunt pedes antici, lati, grandes, pilis orbi, albicantes, intorti quaſi, & ſitu præpoſtero è corpore porrecti, in quinos diſtincti digitos, inter ſe connexos, fortibusque & acutis unguibus armatos: his enim, invito etiam colono, utuntur iſthæc animalia ad agros ſuffodiendos, ſubque erutâ, & in longum aggeratâ terrâ cuniculos formant, non profundos quidem, ſed ſub ipſâ mox terræ ſuperficie decurrentes; quos usque eò fodiendo protendunt, donec ad locum devenerint, ubi ſolum laxius, minus compactum, facile in antrum excavari poteſt, in quo deliteſcant, aggere deſuper accumulato recondita. Cauda mediocris magnitudinis, & criſpula eſt.

Num. 2. *Talpa, rubra, Americana.*

Coloris hæc ex dilutè cinereo rubri, habitu membrisque priori ſimilis eſt; niſi quod pedes antici aliter omnino fabrefacti ſint, fiſſi quippe in tres digitos, quorum exterior unguem gerit maximum, longum, acutum, & levi curvaturâ prominentem; medius ipſe minor, minore etiam ungue munitus eſt; interior verò admodum minutus. Pedes poſtici in quatuor abeunt digitos, æqualibus ferè unguiculis armatos.

Num. 3. *Talpa, Virginianus, niger, ſupinus.*

Pilus hunc veſtit nigricans, tono pulcherrimo coloris ſaturatè purpurei coruſcans. Supinum delineari curavimus, ut ſubtus conſpicuus foret, qua roſtrum & pedes optimè viſui patent. Glabra eſt & alba cute, & examuſſim noſtratibus ſimilis, qui tamen nigerrimi prorſus, refractique luminis expertes ſunt.

Num. 4. *Talpa, Sibericus, verſicolor,* Aspalax *dictus.*

Pulcherrimus iſthic variis refulget coloribus, quos inter præcipuè emicat tonus ex viridi aureus. Roſtrum breve admodum & exiguum eſt, caputque & collum vix dignoſci poteſt. Poſticâ parte conglobatus caudâ caret. Antici poſticique pedes ſe habent uti ſub Num. 2. Græco nomine *Aspalax* vel *Spalax* gaudent; quum unguibus ſuis terram continuò fodiant & eruant.

Num. 5. *Talpa, Siberica, ſupina.*

Prioris fœmella hæc, cum mare ſuo & habitu & colore omnino convenit. Notandum tamen, quod hujus caput & roſtrum pilo breviore, dilutè flavo, tegatur. Venter colorum tonis dilutior eſt, quàm dorſum. Nares in antica roſtri parte patent, uti in Porcis. Rictum acuti dentes ſupra & infra obſident, inſtar Murium. Utrum mammillas gerant pro pullis ſuis lactandis, vix dubium videtur; licet extus haud conſpicuæ

TWEE EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Inlandſche Mol, met wit, kort, haair.*

Het haair van dezen Mol is zo zacht als vlokzyde. Hy is langwerpig, dik, en rond, met een ſpitſen ſnuit, gelyk de varkens hebben, om te wroeten in de aarde, waar toe ook de grote, brede, voorpoten, die kaal en wit zyn, en als verdraait aan 't lyf ſtaan, met de vyf aan elkander gevoegde klaauwen en ſterke puntige nagelen dienen, ten ſpyt van den landman, wiens akkers zy door hunne loopgravens, in de los gekrabbelde en op lange hopen opgeworpene aarde ondermynen. Deze loopgravens zyn niet diep, maar kort onder de vlakte van de aarde, die zy doorwroeten, tot dat zy een plaats vinden, daar de aarde bros, of losgrondig is, om een gat te maken, daar zy zich in verbergen onder een hoop aarde. Zy hebben een matelyken krulachtigen ſtaart.

Num. 2. *Rode Mol uit Weſt-Indië.*

Deze Mol is ons uit Weſt-Indië toegezonden. Hy is licht aſch rood, overeenkomende in delen en leden met den voorgaanden, behalven de voorſte poten, die ganſch anders zyn, hebbende drie klaauwen, waar van de buitenſte den grootſten nagel heeft, die lang, puntig en kromachtig uitſteekt. De middelſte klaauw en nagel zyn veel kleiner, en die binnenwaarts ſtaan zyn zeer klein. De achterſte poten hebben vier klaauwen, en vier, byna gelyke, nagelen.

Num. 3. *Zwarte Mol uit Virginië, zynde een mannetje.*

De zelve is zwarthaairig, met een ſchonen weerſchyn van hoge paarſe verwe, leggende op den rug, om van onderen bezien te kunnen worden, van waar zich de ſnuit en de poten het beſt vertonen. Hy is kaal, en wit van huidt, in alle delen verder met onze inlandſche Mollen overeenkomende, behalven dat deze laatſte geheel zwart is, en geen weêrſchynende verw heeft.

Num. 4. *Mol uit Siberië, met velerhande weerſchynende verwen,* Aspalax *genoemt.*

Deze Mol is zeer fraai. De groene en goud-gele weerſchyn blinkt voor alle andere verwen uit. Hy heeft een zeer korten kleinen ſnuit, en men kan 'er byna geen hoofdt, of hals aan bekennen. Van achteren is hy geheel rond, zonder ſtaart. De voor- en achter- poten zyn gelyk van Num. 2. Zy dragen den Griekſchen naam van *Aspalax*, of *Spalax*, om dat zy de aarde gedurig met hunne nagelen opkrabben en ophalen.

Num. 5. *Wyfje van den voorgaanden Siberiſchen Mol.*

Het komt in alles met het mannetje, zo in gedaante, als verwen, overeen: doch is aan te merken, dat het hoofdt en de bek van dit korthaairig en licht geel zyn. De buik is lichter van weerſchynende verwen dan de rug. De neusgaten zitten voor in den ſnuit, gelyk die der varkens. In den bek hebben zy onder en boven ſcherpe tanden, gelyk de muizen. Of zy tepels hebben, om hare jongen op te voeden, kan men in geen twyfel trekken,

conſpicuæ ſint. Plus certè quàm veroſimile eſt, illas tum demum protuberare, quando ſuos excluſere fœtus, uti in Glirium & Murium genere contingit: ſiquidem pro rato habendum, Conditorem ſapientiſſimum, qui, quotquot vitâ donavit, creatis optimè proſpexit, his quoque partibus Talparum fœmellas impertiviſſe. Porro id ſingulare hîc non prætereundum, quod in exoticis pariter ac noſtratibus Talpis pedes poſtici, haud aliter ac in homine, calcaneis prædici ſint, queis inter currendum ſeſe promovent.

Num. 6. *Sceleton Talpæ noſtratis.*

Inde patet longitudo capitis, collique brevitas, & quam firma ſint & curta oſſa, quaſi vi coacta; quum horum robore opus ſit ad terram eruendam. Roſtri extremum, cartilagineum, forti aponeuroſi veſtitum, oſſi firmiter inhæret. Ungues, Tendinibus quoque adfixi, in carne radicantur.

Num. 7. & 8. *Duo fœtus Tigridis Ceilonicæ.*

E matris ventre vivi exſecti ſunt, alter maſculus, quem pedibus innixum Num. 7 exhibet, fœmella altera, recubans, ſub Num. 8. Ambo elegantiſſimis per univerſum corpus maculis ornati ſunt, quarum inſigniores, poſticam corporis partem obſidentes, miram colorum variegationem oſtentant. Pedes, pariter maculati, in quatuor craſſos, obtuſoſque dehiſcunt digitos, brevibus parviſque unguibus munitos. Fœmellæ è medio hypogaſtrii quatuor protuberant papillæ, lit B notatæ. Umbilicus reſectus ſub lit. A conſpicuus eſt. Venter, thorax, & pedes ex cinereo dilutè flaveſcunt: dorſum verò, & maculæ, multò ſaturatioris coloris ſunt. Tigrides binos duntaxat fœtus ſimul parere, ex hâc patet, quæ pro catulo quovis bina gerit ubera. Indoli horum animalium deſcribendæ non immorabimur, quippe aliunde ſatis cognitæ. Æri autem incidi curavimus immaturos hosce Tygridum fœtus, ut eorum forma innoteſceret.

TABULA TRIGESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Cercopithecus, Americanus, minor,* Monkje *dictus, mas.*

Simiorum hæc minima ſpecies, plerumque *Monkje*, vel *Capitis mortui* nomen gerit; quum naſo ſimo & quaſi collapſo, oculiſque profundè intra orbitas ſitis, faciem ferè capitis emortui referat. Caput, anterius rotundum, atroſpadiceis pilis ad naſi usque radicem hiſpidum eſt; retrorſum verò magis elongatum, brevi capillo nigricante, uti ad frontem, horret. Vultus omnis piloſus eſt, & albicat, ad medium usque naſi, & oris ambitum, ubi nigredo regnat: rugæ illum plurimæ deformem faciunt. Auriculæ glabræ, majuſculæ, capiti appreſſæ hærent, uti in Homine. Minuti in ore dentes, molaresque; lingua lata; quin brachia etiam & manus, cumque pedibus crura, humani ferè corporis mentiuntur ſpeciem. Ungues breves ſunt, & tanquam paulò ante reſecti. Pedes poſtici calce, digitiſque, longiſſimis gaudent. Pili dorſales dilutius ſpadicei ſunt, quàm qui caput tegunt. Subtus à mento per ventrem usque, tum & ſub brachiis, & per internam femorum faciem, calva prorſus & nuda cutis eſt. Lumbos, externamque femorum partem, & pedes, paucus obſidet pilus, dilutè flaveſcens. Cauda longa, craſſiuſcula, qualis *Philandrorum*, aut *Murium majorum ſylveſtrium.* Hicce maſculus eſt: Fœmellæ hujus ſpeciei ubera gerunt binis papillis

ken, ſchoon zy uiterlyk niet gezien worden. Het is meer dan waarſchynelyk, dat de zelve, gelyk in de ratten en muizen, uitzwellen, wanneer zy hare jongen geworpen hebben: want de alwyze Schepper, die alles wel gemaakt heeft, daar hy het wezen aan heeft gegeven, zal zekerlyk voor deze delen ook in de wyfjes-Mollen wel gezorgt hebben. Wyders is aan te merken als iets byzonders, dat de vremde zo wel als de inlandſche ſoorten van Mollen aan de achterſte poten hielen hebben, daar zy op lopen, gelyk de menſchen.

Num. 6. *Geraamte van een inlandſchen Mol.*

Uit dit geraamte kan men zien, dat zy lang van hoofdt, en kort van hals zyn; de beenderen ſterk, en kort als in een gedrongen, om dat zy daar ſterkte, om de aarde om te halen, in moeten hebben. De lange ſnuit is kraakbeenachtig, met ſterke zenuwen bekleed, en in 't been vaſt zittende. De nagelen zitten ook vaſt aan de zenuwen in 't vleeſch gehecht.

Num. 7. en 8. *Twee ongeborene Tygers van een Ceilonſche Tygerin.*

De zelve zyn levendig uit 's moeders buik geſneden. Het mannetje, by Num. 7, wordt ſtaande, en 't wyfje, by Num. 8, leggende vertoont. Zy zyn over 't ganſche lyf ongemeen fraai gevlakt. De grootſte vlakken zitten over 't achterlyf, en vertonen een ſierlyk bont. De poten, die mede met plekken getekent zyn, hebben vier dikke, ſtompe, klaauwen, met kleine, korte, nagelen. Het wyfje heeft vier tepels in 't midden onder den buik, by let. B aangewezen. De navel, die afgeſneden is, ziet men by let. A. De buik, borſt en benen zyn licht aſchgeel. Het bovenlyf, als mede de vlakken, zyn veel donkerder. Dat de Tygerinnen alleen twee jongen teffens teelen, is uit deze af te nemen, dewyl zy voor ieder jong twee borſten heeft. Wy zullen ons over den aardt dezer dieren niet uitlaten, alzo de zelve genoeg bekend is. Deze hebben wy laten ſnyden om te doen zien hoe de ongeborene Tygers zich vertonen.

DRIE EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Een der kleinſte Aapjes uit Amerika, gemeenlyk* Monkjes *genoemt, het mannetje.*

Deze Aapjes worden *Monkjes*, of *Doodshoofdtjes* genaamt, om dat hun neus plat, als ingevallen, en de oogen diep in 't hoofdt ſtaan, zo dat het eenigzins naar een doodshoofdt gelykt. Het hoofdt is van voren rond, met zeer donker bruin haair tot aan den neus begroeit: naar achteren is het langwerpig, met donker kort haair, gelyk van voren, bewaſſen. Het ganſche gezicht is haairig en wit, behalven halfwegen den neus en rondom den bek, daar het zwart is. Het gezicht is ook zeer gerimpelt: de ooren zyn kaal, matelyk groot, en zitten plat aan 't hoofdt, als de ooren van een menſch. Zy hebben kleine tanden en kiezen, met een brede tong, gelyk een menſch, daar de armen en handen, benen en voeten ook naar zwemen: de nagels zyn kort, als of zy eerſt afgeſneden waren. De achterpoten zyn zeer lang van hielen en vingeren. Over den rug zyn zy wat lichter bruin-haairig dan over 't hoofdt. Onder den buik, van de kin af, als mede onder de armen en benen zyn zy ganſch kaal en naakt. Over de lendenen buiten beens en de voeten hebben zy een weinig licht geelachtig haair. De ſtaart is lang en dikachtig, gelyk die der grote *Philanders*, of *Boſchratten.* Deze verbeeldt een mannetje. De wyfjes van dit ſlag hebben borſten, met twee tepels, als de vrouwen.

Verder

Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 2.
A
Fig. 5.
Fig. 4.
Fig. 6.
B

papillis prædita, non ſecus ac mulieres. Neque jam Simiorum ulterius proſequemur hiſtoriam, quippe quæ variis in libris exhibita reperiri poteſt: interim tot ſimul figmenta huic interſparſa ſunt, ut quæ leguntur, aut narrantur, nonniſi circumſpecte pro veris aſſumi debeant.

Num. 2. *Ai, ſeu Tardigradus, gracilis, Americanus.*

Idiomate Belgico *Luiaardt*, Luſitanis *Pezillo ligero* & *Priguiza* audit: vel habitus ipſe externus nativam hujus Animalis pigritiem indicat, quod loco quodam defixum hæret diutiſſimè, præ ſegnitie non niſi rariſſimè ſedem mutare affectans. Vultu interim amico gaudet, & irriſores ſuos viciſſim quaſi deridere videtur. Oculi exigui, velut in dormiturientibus, connivent. Tot & tam longi è capite extant capilli, ut faciem, albam cæterùm, brevibusque pilis obſitam, tantum non contegant. Sic corpus univerſum, ſic femora, pedesque, conſtituta ſunt, unde rudis ille & impolitus habitus emergit. Pilus ex griſeo quaſi variegatus eſt, albiſſimus hîc, ex atro griſeus alibi; per ventrem verò, maximam partem, prorſus albicat. Auriculæ nullæ extus, ſed tantum foramina ibi loci conſpiciuntur. Crura & pedes tam craſſa & plumbea ſunt, quaſi ex urſis junioribus deſumta forent. Pedum quilibet ternis munitus eſt unguibus, magnis, incurvis, quorum ope arboribus adhæret Animal, ibique defixum requieſcit, foliis & fructibus earundem veſcens. Quum autem hocce genus Animalium in Indiis Orientalibus, præcipuè verò in inſulâ Ceilanenſi, reperiatur, Tardigradum hunc, tanquam Arbori Camphoriferæ, *Cusnoky* dictæ, in Japoniâ creſcenti, inſidentem hîc ad vitam curavimus delineari.

Num. 3. Cusnoky, *ſeu Camphora Japonica vera, baccifera.*

Ramus hic, ad vivum ſculptus, è celeberrimo Muſæo Nob. & Ampl. D. *Nicolai Witſen*, Conſulis Amſtelædam: depromptus eſt, cui Viro ex Japoniâ erat transmiſſus, addita deſcriptione, quæ ex Teutonico in Latinum verſa ita habet.

Cusnoky grandis eſt & craſſa arbor, dilutè viridi fronde, ſenſim, ubi ad ultimum incrementi ſui terminum pervenit, flaveſcente, venuſta. Folia hæc, præprimis autem fructus, inſignem ſpirant Camphoræ odorem. Fructus ſinguli, vel bini ſimul, è longo pendent petiolo, ſuntque dilutè virides, rotundi, breves, &, inſtar Glandium noſtratium, calyce ſuccincti ſaturatè viridi. Magnus harumce arborum numerus per Japoniæ ſaltus provenit, quarum nonnullæ tanta ſunt craſſitie, ut juncta binorum virorum brachia ambitum earum vix queant emetiri. Ex earum radicibus concinnas effingunt menſulas Japoniæ incolæ, qui has affabrè excidere norunt: quod inde reliquum eſt radicis, aut ligni, unà cum ramulis tenerioribus, minutim in fruſtula, articulum digiti longa, conciditur, quæ dein ferreo aut æneo lebeti, aquâ pleno, injecta per horas 48 decoquuntur; lebetibus impoſita ſunt opercula, quæ, inſtar Alambicorum, collis in altum ſurgentibus, cavis, Camphoram unà cum vapore elevatam ſiſtunt: hæc verò tum, ubi omnia refrigerata ſunt, inde exemta ſervatur. Furni, in quibus ampli intus & lati lebetes ad validum ignem deponuntur, è duro lapide conſtructi ſunt, & parte ſupernâ fumario, infernâ autem foramine, pro ſubmittendis lignis, patent.

Num. 4.

Verder zullen wy van de Aapen niet melden: men vindt de beſchryving daar van in verſcheide boeken; maar men vindt 'er te gelyk zo vele verdichtſelen van, dat men zich wel wachten moet voor ligtgeloviġheit, wanneer men 'er van leeſt, of hoort vertellen.

Num. 2. *Tengere Luiaardt, uit Amerika.*

Dit dier wordt door de Neder-Duitſchen met den bovengemelden name van *Luiaardt*, en door de Portugezen met dien van *Pezillo ligero* en *Priguiza* genoemt. Uit het maakſel ziet men de aangeborene traagheit van het zelve. Daar het zit, zit het, zonder de moeite te nemen om van plaats te veranderen. Echter vertoont het een vriendelyk gelaat, en ſchynt, die het beſpotten, uit te lagchen. De oogen zyn klein, en ſtaan als of zy met ſlaperigheit bezet zyn. Zy zyn zo ruig en langhaairig op 't hoofdt, dat het haair byna over 't gezicht (dat wit, doch korthaairig is) valt. Dus zyn zy over het ganſche lyf en de voeten, waar door zy lomp en plomp zyn. Het haair is grys, als vermengelt: op eenige plaatſen is het zeer wit, op andere zeer donker graauw: onder 't lyf is het meeſt ganſch wit. Men ziet 'er uiterlyk geen ooren aan, maar wel eene opening. De benen en poten zyn grof en plomp, gelyk die van de jonge beeren. Aan ieder poot hebben zy drie grote, kromme, nagels, waar mede zy zich vaſt in de bomen houden, alwaar hun verblyf en ruſtplaats is: hunne ſpys zyn de bladen en vruchten, die zy daar op vinden. Dewyl dit geſlacht ook in Ooſt-Indië, en byzonderlyk op Ceilon valt, hebben wy dezen Luiaardt naar 't leven doen afbeelden, zittende op een takje van den Kamferboom *Cusnoky*, die op Japan groeit.

Num. 3. Cusnoky, *of Japanſche Kamfertak.*

Deze tak is naar 't leven gemaakt naar eenen, die in het beroemde Kabinet van den Ed. Gr. Achtb. Heere *Nicolaas Witſen*, Burgermeeſter der ſtadt Amſterdam, gevonden wierdt, aan wien de zelve van Japan was toegezonden, met de volgende beſchryving, uit het Hoogduitſch vertaalt.

De *Cusnoky* is een grote dikke boom, met ſchone, licht groene, bladen, die allengskens geelachtig worden, wanneer zy hunnen vollen wasdom hebben. Zy ruiken zeer ſterk naar de Kamfer, byzonderlyk de vrucht, die met een of twee aan een lange ſteel groejen, met een dekſel bevat, gelyk de inlandſche aakers, maar rond, en kort, uit den licht groenen. De hoetjes, of dekſels zyn donker groen. Deze bomen groejen by menigte in Japan in de boſſchen: daar zyn 'er zo dik, dat twee mannen de zelve niet kunnen omvademen. Van de wortels maken de Japonezen ſchone tafels, die zy zeer fraai weten uit te ſnyden. Het overige van de wortels, 't hout, en de jonge takken worden klein gekapt, in ſtukken als een lidt van een vinger, in een yzere, of kopere ketel gedaan, die zy vol water gieten, en 48 uuren lang laten koken. Over de ketels zyn dekſels, met lange opgaande halzen, als hoge helmen, daar de Kamfer zich met de waaſſem of damp tegen aan zet. Koud geworden zynde wordt de Kamfer daar af genomen en bewaart. De oven, waar in de ketels, die van binnen wyd en breed zyn, over een ſterk vuur ſtaan, is uit harde ſteen opgemetſelt, met een rookgat van boven, en eene opening van onderen, om 'er hout onder te ſteken.

Num. 4. *Tardigradus, Ceilonicus, catulus.*

Omnino alia hujus eſt, quam præcedentis ſub Num. 2, forma: juvenculus enim hic ſine pilis eſt; ideo tamen haud minus eaſdem in arbores enititur. Differt autem & à priore, quod rictu parvum canem æmuletur; auriculæ breves & rotundæ capiti quam proximè adſtent, & pedes antici nonniſi binos digitos totidemque ungues gerant, quorum tamen in aliis plerumque terni tam anticis quam poſticis in pedibus occurrunt.

Num. 5. *Vipera, Ceilonica,* Æhætulla, *id eſt, oculis infeſta; mas.*

Nomen *Æhætulla* inde habet, quod perhibeatur, per emiſſos ex oculis radios homines, ipſam diu adſpicientes, veneno inficere. Quæ tamen, meo quidem judicio, anilis tantum fabula eſſe videtur: ſi enim infeſtæ adeo & malignæ in hominem forent hæ Viperæ, haud certè dubitandum, quin Æthiopes ab illis capiendis pulchrè abſtinerent. Oculi admodum exiles, ſupra nares, ad anteriora rictûs ſiti ſunt, videnturque ferè quaterni, quum utrinque ad maxillæ ſuperiora binæ occurrant maculæ albicantes, oculorum æmulæ. Naſum ſquamæ aliquot inſigniores obtegunt. Rhomboideas dorſi ſquamas ſerpentino flexu picta quaſi catena, atroſpadicea, ornat; dum ventrem dilutè luteum ſubruffæ maculæ diſtinguunt, cujus ſquamæ albedine lurida infectæ ſunt. Teſticuli grandes, pyri inſtar, coaliti, & undequaque ſpinis horridi acutis, ſub lit. A conſpiciuntur.

Num. 6. *Serpens, Ceilonica, putida, lutei coloris,* Hotambœia *dicta.*

Caput ejus cucullo ruffo, magnisque ſquamis, dilutè luteis, tectum eſt. Squamas, ſaturatè flavas, bini inſuper ruffi annuli diſtinguunt. Cætera corporis ſuperna pars unicolor eſt. Ventrales ſquamæ dilutius flavent. Prope foramen, quod ad caudæ exortum conſpicitur, ſquamæ transverſales transformantur, ibique acuta cauda mediâ quaſi ſuturâ cohæret, vid. lit. B, quæ iſthoc foramen indicat. Plurimis autem in Serpentibus hoc ita ſe habet.

TABULA TRIGESIMA ET QUARTA.

Num. 1. *Tardigradus, Ceilonicus; fœmina.*

Hæc mater eſt catuli, præcedente Tabula, ſub Num. 4, exhibiti, ex inſulâ Ceilonenſi mihi transmiſſa. Capite & ore hæc ſpecies omninò diſcrepat ab Americanis. Nates poſticitus, femora, pedesque, uti in Urſis, pilis denſiſſimis, lanam quaſi referentibus, hiſpida ſunt; id quod & reliquum per corpus obtinet. Pedes antici nonniſi binos gerunt incurvos, & longos ungues, poſtici verò ternos. Dum arbores conſcendere tentant hæc Animalia, longis ſuis nituntur pedibus, qui à natura ita comparati ſunt, ut pro lubitu flecti, & ad peragenda quævis neceſſaria torqueri queant. Clamor, quem edunt, *Ai, ai, ai,* ſonat, unde & nomine *Ai* inſignita ſunt. Fœmella hæcce coloris eſt ſaturatè helvi per corpus ſupernum, dilutè verò

Num. 4. *Jonge Luiaardt van Ceilon.*

Deze Luiaardt heeft eene ganſch andere gedaante als die van Num. 2, om dat hy jong en kaal is. Echter beklimt hy de zelve bomen. Verder verſchilt hy van den voorgaanden. Het hoofdt heeft een bek gelyk een hondtje: de ooren zyn kort, maar rond, en digt aan 't hoofdt: aan de voorſte poten zyn alleen twee klaauwen, en nagels, daar zy 'er anders gemeenlyk drie achter en voor hebben.

Num. 5. *Ceilonſche Adderſlang, den naam van* Ehetulla *dragende; het mannetje.*

Men zegt, dat dit dier den naam van *Ehetulla,* of *Æhætulla* draagt, om dat het de menſchen, die het ſterk begluren, met zyne oogenſtralen vergiftigt, het welk, naar onze gedachten, oude beuſelachtige vertellingen zyn. Indien zy den menſch zo ſchadelyk waren, zouden de Negers zich wel wachten van ze te vangen. De oogen zyn zeer klein, en zitten voor aan den bek, boven de neusgaten. Het is als of zy vier oogen hadden, om dat boven aan weerzyden van 't kakebeen twee witte plekken zitten, die zich als oogen vertonen, met eenige grote ſchubben over den neus. Verder is het fierlyk over de ruitige bovenlyfſche ſchubben als met een ketting, ſlangswyze, donker bruinachtig, en langs den buik licht geel, met rosachtige plekken, getekent. De onderlyfſche ſchubben zyn vuil wit. Het heeft grote teſtikels, of ballen, die peerswyze aan elkander gegroeit, en rondom als gedorent zyn met ſcherpe punten, by let. A aangewezen.

Num. 6. *Gele Ceilonſche Stinkſlang,* Hotambœia *genaamt.*

Deze ſlang heeft een ros kapſel, of huif over 't hoofdt, met grote licht-gele ſchubben. Over de donker-gele ſchubben zyn nog twee roſſe ringen. Het bovenlyf is verder van eene verwe. De onderlyfſche ſchubben zyn lichter geel. By de opening van het ſtaart-einde veranderen de dwarsſchubben, en het puntige uiteinde van den ſtaart is als met een naadt aan malkander gehecht. Zie let. B, daar de opening aangetoont wordt. Dit is dus by de meeſte ſlangen te zien.

VIER EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ceilonſche Luiaardt; het wyfje.*

Dit is de moer van het jong, in het voorgaande Tafereel, Num. 4, vertoont, uit Ceilon aan my gezonden. Deze zyn ganſch anders van hoofdt en bek als die uit Amerika komen. De billen van achteren, met benen en voeten, zyn, gelyk die van de beeren, heel ruighaairig en wollig, zo ook het ganſche lyf. De voorſte poten hebben maar twee lange, kromachtige, nagel-klaauwen, en de achterſte drie. Om in de bomen te klimmen moeten zy zich op hunne lange poten vertrouwen, die van de Natuur zo geſchikt zyn om te kunnen buigen naar hun wil, en al wat zy nodig hebben verrichten. Het geluidt, dat deze dieren maken, is: *Ai, ai, ai,* waar van zy ook den naam dragen van *Ai.* Deze is van boven over het lyf donker vaal, en van onderen licht

TAB. XXXIV.

P. Tanjé fecit.

Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 1.
B
Fig. 2.
A

verò cinerei ſubtus. Auriculæ planæ quàm proximè capiti adpreſſæ ſunt, uti in Hominibus, & capitis crine obteguntur. Bina autem in pectore, inter anticos pedes, gerit ubera; quum, uti diximus, ſexûs fœminini ſit; unde forte conjicere datur, ſpeciem hancce unum duntaxat fœtum partu quovis edere. Cauda eis nulla, dum Tardigradi Americani curtâ obtuſâque gaudent.

TABULA TRIGESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Animalculum Cynocephalum, Ceilonicum,* Tardigradum *dictum, Simii ſpecies; mas.*

Immeritò ſanè *Tardigradum* hocce vocatur Animalculum, quippe quod nequaquam ſegne aut ignavum eſt, prout longitudo & gracilitas femorum & brachiorum, corporisque univerſi ſimilis habitus affatim docet. Quin contra alacre eſt greſſu, inque conſcendendis arboribus admodum velox. Formâ & geſtibus Simios æmulatur, quibuscum & in multis convenit, os exceperis, & naſum, utpote qui intropreſſus quaſi, & anguſtè protenſus extat, unde canini ferè capitis figura emergit. Olfactu pollet acutiſſimo. Caput ſupra teres eſt, non minus ac auriculæ, quæ latæ pariter, præ tenuitate pellucentes, glabræ, & pilis orbæ ſunt, coloris dilutè cinerei. Rictus acutis ſcatet denticulis. Qui totum corpus obſidet pilus ſubruffus eſt, longus, laneus quaſi, & Serici inſtar molliſſimus, Talparum ferè lanuginem referens, per dorſum paulò magis ad fuſcum vergens, ſubtus verò dilutior. Longa & gracilia crura pili quidem inveſtiunt, at tenues adeo rarique, ut alba pellis transpareat. Pedes in quatuor digitos unumque abeunt pollicem, cujus extremus articulus cæteris tumidior eſt; digitos interim Hominum & Simiorum omnes illi æmulantur, brevibusque & latis unguibus muniti ſunt: præter verò digitos longus, acutus & incurvus unguis prope pollicem eminet, uti in avibus, quo corporibus ſeſe adfigere firmiter & ſcalpere poteſt Animal. Marem hæcce icon ſiſtit, membrumque genitale ſub lit. A conſpicuum eſt. Teſticuli ano prope adſident ſatis inſignes & lati. Cauda iis nulla, ne talis quidem, qualis Tardigradis, eſt. Seminibus & fructibus procerarum arborum vivunt, quos, exemplo certè notatu digniſſimo, maſculus pro fœmellâ ſuâ ab arboribus carpit, & prægustat, utrum grati ſaporis ſint, antequàm fœmellæ porrigat: unde hæc viciſſim mirè deperit ſuum marem, & ſi fortè inertiorem eſſe contigerit, ad Venerem excitat. Eorum hiſtoria habetur apud D. *Tancred. Robinſon*, & D. *Charleton* in *Muſæo rariſſimorum Animalium*, ubi inter Simios numerantur: quò & a *Raio* in *Synopſi Animalium p.* 245. relata ſunt.

Num. 2. *Fœmina prioris Animalculi,* Tardigradi *dicti.*

Convenit hæc in omnibus cum mare ſuo, exceptis mammis & partibus generationi dicatis. Ubera ei bina eminent, quatuor papillis donata; quum catulos quatuor ſingulo partu edat, quorum hinc cuilibet una præſto eſt papilla. Ita quippe in his efformandis ſeſe geſſit Natura, ut cunctis æquè Animantibus ac Homini proſpectum foret, donec, pro ſuo quodlibet genere & more educatum, victui proprio corpore quærendo, & quaſi lucrando par eſſet. Fœmella hæc utrinque ad latus capitis, juxta aures, binos è longis criſpatisque capillis faſciculos gerit, qui in collum usque penduli haud leve ornamentum conciliant. Dorſi pili paulò dilutioris ſunt coloris, ventrisque magis fuſci, quàm quidem in mare.

Num. 3.

licht aſchverwig. De ooren zitten digt en plat aan 't hoofdt, gelyk menſchen-ooren, maar zyn met hun haair bedekt. Dit is, gelyk wy gezegt hebben, een moer-Luiaardt, met twee borſten, die onder de voorſte poten zitten, het welk doedt denken, dat dit ſoort alleen een jong in elke dragt voortbrengt. Zy hebben ook geen ſtaart. Die uit Amerika hebben een ſtompje.

VYF EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ceilonſch dierken, met een Hondshoofdt,* Luiaardt *genoemt, hebbende de geſtalte van een Aap.*

Dit dier wordt zeer kwalyk *Luiaardt* genoemt, naardien het niet traag, noch lui is, gelyk men aan de lange, dunne, benen en armen, en 't ganſche lyf, dat lang en dun is, genoeg zien kan; in het tegendeel is het ras en vlug in 't gaan en klouteren op de bomen. In gedaante en werkzaamheit gelykt het naar een Aap, daar het veel mede overeenkomt, uitgenomen de bek, en neus, die als ingedrukt lang is, en ſmal uitſteekt, naar een Hondshoofdt gelykende. Het is ſcherp van reuk. Het hoofdt is van boven rond, gelyk ook de ooren, die te gelyk breed zyn, dun, doorſchynend, kaal, zonder haair, en licht aſchverwig. De bek is vol ſcherpe tandtjes bezet. Het haair over het ganſche lyf is roſachtig, lang, wollig, en zeer zacht als zyde, of gelyk als het haair van de Mollen. Over den rug is het wat bruiner, en van onderen wat lichter. De lange, dunne, benen zyn wel haairig, maar zo fyn, dat de witte huidt daar door ſchynt. Zy hebben vier vingers en een duim, die een dik voorlidt heeft, gelykende verder naar Menſchen of Aapen vingers, met korte, brede, nagelen. Behalven de vingeren hebben zy naaſt den duim een langen, puntigen, kromachtigen nagel, gelyk de vogelen, dienende om zich daar mede vaſt te houden en te krabben. Deze figuur verbeeldt een mannetje. Het teellidt wordt by let. A aangewezen. De balletjes zitten digt aan den aars, zynde vry groot en breed. Zy hebben in 't geheel geen ſtaart, noch ſtomp, gelyk de Luiaards. Zy leven van vruchten en zaden van hoge bomen, die het mannetje, dat aanmerkelyk is, voor het wyfje van de bomen plukt, en proeft of zy goed van ſmaak zyn, voor dat hy ze aan het wyfje overgeeft, dat het mannetje ook zo lief heeft, en het zelf aandoedt, wanneer het te lang duurt, dat het 'er niet van beſprongen wordt. Zy zyn beſchreven van D. *Tancred Robinſon*, en D. *Charleton* in zyn Kabinet der allervreemdſte gedierten, en geſtelt onder de Aapen, gelyk *Rajus* ook gedaan heeft in zyn *Synopſis Animalium* bladz. 245.

Num. 2. *Wyfje van den voorgaanden zogenaamden Luiaardt.*

Het zelve komt in alle delen met het voorgaande mannetje overeen, uitgenomen in de borſten en teelleden. Dit ſoort heeft twee grote borſten, met vier ſpenen, of uiers, om dat zy vier jongen teffens voortbrengen, voor ieder jong een; eene ſchikking der Natuur, die voor alle dieren zo wel als voor alle menſchen zorgt, tot dat ieder in zyn geſlacht en ſoort opgevoed zynde, de koſt voor zich zelve kan zoeken, en als winnen. Het wyfje heeft aan weerzyden van 't hoofdt, langs de ooren, twee bosjes lang gekrult haair, die tot den hals hangen, en zich zeer ſierlyk vertonen. Aan 't bovenlyf is 't haair wat lichter, en aan 't onderlyf wat bruiner dan dat van 't mannetje.

Num. 3.

Num. 3. *Ricinus dulcis, arboreſcens, Americanus, Populeâ fronde, argenteâ, ſive foliis Populi nigræ argenteis.*

Cinnamomum quoque *ſylveſtre* vocatur hæc Planta, cujus folia, Populi nigræ æmula, ſupra amœno virore, ſubtus candore argenteo nitent. Fructus, è pedunculorum foliorum axillis protruſi, rotundis ſeminibus ſcatent, quæ tenuibus curtisque innixa petiolis, in ſpicas quaſi digeſta, Plantæ & Inſecti, *Ricini* dicti, æmula ſunt. *D. Jac. Breynius* in *Prodrom.* teſtatur, vegetans hocce in hortis D. *Fagel* & *Beaumont* germinaſſe. Surculus hic unà cum aliis plurimis ex relictâ à D. *Kichelaar* hæreditate ad me pervenit. Simii arboris hujus fructibus mirè inhiant.

Num. 4. *Serpens* Rotange *Ceilonenſis, rarior & elegantiſſima.*

Triplex hanc tænia, nigra nimirum, albicans & ſubfuſca reddit venuſtiſſimam. Ventrem pulchrè albidum ſquamæ nigræ transverſales variegant. Caput concinnum ſquamis quoque non minus elegantibus veſtitum eſt. Indis *Rotange* vocatur.

TABULA TRIGESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Philander, Opaſſum, ſive Carigueja, Braſilienſis; mas.*

Peregrinorum Animalium curioſi in Belgio *Glirem ſylveſtrem* vocant, Americani verò *Serwoii* & *Cerigons*: neque tamen ultra viginti quinque abhinc annos excedit, ex quo rarum hocce Animal è Braſilia & Surinamo, quibus in locis naſcitur, has in oras translatum eſt; quamvis & vetuſtioribus Zoologis notum fuerit, uti Piſoni, qui *Maritacaca*, Hernandeſio, qui *Tlaquatzin*, *Leriosſarigoy*, *Semivulpam*, & Geſnero, qui *Thepoſſum* illud appellat. At iconem ejus nemo dedit. Rajus in *Synopſ. Anim. pag.* 183. quàm exactiſſimè illud deſcribit, juxta inſtitutam ab Ipſo & D. Markgravio ejus Anatomen. Caput, Vulpino ſimile, oblongum eſt, & in acutum convergit. Anterius ſupra roſtrum nares patent. Rictus, ampliſſimus, ſupra infraque acutis dentibus, uti in Vulpe, ſcatet. E labio ſuperiore utrinque & oculorum Canthis promiſſi pili, inſtar barbulæ, extant. Oculi ipſi inſignes & lucidi. Sub auriculis prægrandibus, ſubrotundis, arrectis, & præ tenuitate ferè pellucentibus, calvities regnat. Caput ſaturatè fuſci pili obſident: dum binæ, dilutè flaveſcentes, maculæ ſupra oculos viſuntur. Ambitus oris, totus venter, brachia, crura & pedes eadem ratione comparata ſunt. Pilus, ſupernam corporis faciem qui tegit, longus, lanuginoſus, mollis, & ſaturatè ſpadiceus eſt: cauda verò ſimiliter per digiti longitudinem ab initio piloſa, dein ad extremum usque calva, & rhomboideis quaſi ſquamulis veſtita eſt. Pedes antici, calvi & glabri, Hominis manum referunt, ſecti quippe in digitos quatuor, unumque pollicem, brevibus & aliquantum acutis unguibus munitos. Poſtici verò longiuſculi calcaneis innituntur callo craſſiore obductis, cætera cum pedibus Simiorum convenientes. Victus horum Animalium fructus ſunt, folia, corticesque arborum, quas Simiorum ad inſtar norunt conſcendere; arundine ſaccharina, avibus, & gallinis quoque veſcuntur.

Num. 2.

Num. 3. *Spruit van een Amerikaanſch gewas, Wilde Kaneel genaamt.*

De bladen zyn gelyk de zwarte Populierbladen, van boven ſchoon licht groen, en van onderen geheel zilverglanzig wit. De vruchten, die uit de oxelen van de bladſteeltjes voortkomen, zyn riſtwyze vol ronde zaadkorreltjes op dunne, korte, ſteeltjes, gelyk Mollenkruidt, of Wonderboom, in de gedaante van Hondsluizen. Volgens het getuigenis van den Heere *Jac. Breynius*, in zyn *Prodromus*, is dit gewas gegroeit in den hof van de Heeren *Fagel* en *Beaumont*. Deze ſpruit heb ik uit den boedel van den Heere *Kichelaar* bekomen, nevens verſcheide andere. De Aapen eeten de vruchtjes van dezen boom ongemeen graag.

Num. 4. *Zeer rare en uitnemend ſchone Ceilonſche ſlang,* Rotange *genaamt.*

Zy is voorzien met drie banden, zynde als zwart wit, en uit den bruinen. Het onderlyf is ſchoon wit, en met zwarte dwarsſchubben getekent. Het hoofdt is niet minder ſchoon, en ſierlyk geſchubt. Zy wordt van de Indianen *Rotange* genaamt.

ZES EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Philander, of Boſchrat, uit Brazil; het mannetje.*

Deze Philander wordt onder de liefhebbers van vreemde gedierten in Hollandt een *Boſchrat*, en in Weſt-Indië *Serwoii* en *Cerigons* genaamt: doch het is niet boven vyf en twintig jaren geleden, dat het in deze landen overgebragt is uit Brazil en Suriname, op welke beide plaatſen dit raar en ſeldzaam dier valt, hoewel het by ouder ſchryvers bekend is, als by Piſo, die het den naam van *Maritacaca* geeft, by Hernandes, die het *Tlaquatzin*, *Leriosſarigoy*, *Semivulpa*, en by Geſnerus, die het *Thepoſſum* noemt. Maar by geen van alle is het in prent gebragt. Rajus in zyn *Synopſ. Anim. bl.* 183 beſchryft het zelve zeer nâauwkeurig naar de ontleding, die zyn Ed. en de Heer Markgraaf daar van gedaan hebben. Het hoofdt gelykt naar dat van een Vos, zynde bygevolg langwerpig, en lopende ſmal toe. Het heeft neusgaten, gelyk een Hondt, voor aan den bek, die heel wyd en vol puntige tanden van boven en van onderen, gelyk die der Voſſen, bezet is, en waar aan vele lange haairen, als baarden, hangen, zo om den bovenbek, als boven en aan de zyden der oogen, die groot en helder zyn. Onder de ooren, die groot en rondachtig zyn, en opwaarts ſtaan, is het in 't geheel van haair ontbloot, en de zelve zyn zo dun, dat zy byna doorſchynen. Het hoofdt is met hoog donker bruin haair begroeit, met twee licht geelachtige plekken boven de oogen, van gelyken om den bek, het ganſche onderlyf, en de handen, benen en voeten. Het bovenlyfſche haair, dat in 't geheel lang, wollig en zacht is, is donker bruin, insgelyks de lange ſtaart, die van achteren ruim een vinger lang haairig, en verder ten einde uit kaal en ruitig geſchubt is. De voorſte poten, die kaal en glad zyn, gelyken naar een Menſchen-handt, met vier vingeren en een duim, met korte nagelen, eenigzins gepunt. De achterſte voeten zyn langwerpig, met hielen, van onderen dik, met eelt begroeit, en verder met die der Aapen gelykvormig. Hun voedſel beſtaat in vruchten, bladen, baſten van bomen, daar zy op klouteren als de Aapen, zuikerriet, vogelen, en hoenders.

Num. 2.

Fig. 7.
Fig. 3.
Fig. 6.
Fig. 8.
B
Fig. 5.
Fig. 9.
Fig. 1.
Fig. 4.
Fig. 10.
Fig. 2.
A

Num. 2. *Philander, Americanus, ſeu Carigueja, cum catulis, ſaccum ventris intrantibus; fœmina.*

Hæcce prioris fœmella hîc cum catulis ſuis ſiſtitur, quos in ſacco, ſeu marſupio, quod ei ſubtus ad ventrem eſt, lit. A, intus molli lanugine veſtito, gerit. Haud aliam ejusmodi animalium ſpeciem novimus, quam tali loculo Natura donavit. Ubera, in ipſo ſacci hiatu, ſub ventre, conſpicua, ſex, aliquando & octo, papillis, pro catulorum numero lac fundentibus, prædita ſunt. Nudos cœcosque parit mater catulos, quos dein pedibus ſuis anticis, digitatis, prehenſos hocce in marſupio, ipſam quaſi matricem referente, recondit, molliter fovet, nutritque; nec tantum à frigore & aëris injuriis, ſed & ab inſidiis aliorum animantium tutatur, neque inde emittit, priusquam uſu oculorum gaudeant. Tum verò unà cum ipſis in colliculum quendam, à quo periculum abeſſe ipſi videtur, ſeſe confert mater, peràque recluſâ catulos ſuos inde prolicit, ſolisque radiis exponit focillandos, blando interim luſu cum illis ſeſe oblectans: ad minimi ſtrepitus auditum, aut mali ſuſpicionem, ilico catulos rurſum, ſimili ferè ſono: *Tik, Tik, Tik,* convocat, qui ad nutum obſequioſi advolant, matrisque ſaccum repetunt; hæc tum aufugit ocyus, ſe ſuosque periculo ſubductura. Durat hoc eousque, donec catuli proprio pabulo quærendo ſufficiant, matrisque pera, cratis, cunarum & receptaculi loco quæ hactenus fuit, illis capiendis nimium anguſta ſit: tum demum mater morſu à ſe depellit catulos, proprioque de penu vivere docet. [Ludovicus Hennepin in novis detectis circa Septentrionalem Americam, *pag.* 126, hoc quoque Philandrorum genus deſcribit.] O! adorandam Creatoris ſapientiam, qui omni animanti, magno, parvo, pro ſuâ cuilibet indole, quidquid ad ſpeciei propagationem, educationem, protectionem, &c. requirebatur, indidit, ſicque proſpexit benigniſſimè, ut genera omnia, horumque ſingulæ ſpecies perdurent conſtantiſſimè, aboleantur nunquam. Quocirca devotiſſimâ admiratione abrepti hæc in verba prorumpimus:

Ut minimum quodvis Animal, ſic quælibet Herba,
Prædicat æternum, vel ſine voce, Deum.

Num. 3. *Carigueja, junior, ſeu Opaſſum, cum ſacco aperto.*

Exhibet junior hicce Philander, in aperto ſuo marſupio, prominulas jamdum papillas, ſub lit. B conſpicuas. Catulorum plurimi ſexûs fœminini ſunt, ſuasque perulas arctè clauſas gerunt.

Num. 4. Tlaquatzin, *ſeu* Tai-Ibi *Braſilienſibus dicta; fœmina.*

Alius hæcce ſpeciei eſt, quàm præcedens, ab Hernandeſio *Tlaquatzin* vocata, à Luſitanis verò *Cahorro domato*, i. e. *glis ſylveſtris.* Vid. Raji *Synopſis Animal. pag.* 185. Convenit quidem hocce Animalculum cum priore quoad pilos & colorem, qui tamen ei paulò ſaturatius ſpadiceus eſt. Caput quoque, quàm Philandrorum, majus & craſſius, felino capiti ferè adſimilatur. Oculi inſignes eximia luce radiant. Auriculæ magnæ, latæ, pendulæ, nudæ, tenuiſſimæ, fuſci ſunt coloris. Barba oris ambitum obſidet nigricans, & ſuprà oculos nonnulli etiam pili eminent. Ubera, uti in Ove, poſticos inter pedes repoſita, quatuor

Num. 2. *Amerikaanſche Philander, of Boſchrat, met hare jongen, die zy in een zak of beurs onder den buik draagt; het wyfje.*

Dit is het wyfje van den boven beſchreven *Philander*, met hare jongen, die zy in een zak of beurs onder den buik draagt, met let. A aangewezen, en die van binnen zacht, wollig, en hairig is; diergelyke de Natuur aan geen van dit ſoort van gedierte gegeven heeft. De borſten, die in de opening van den zak onder den buik gevonden worden, zyn met zes, en eenige met acht uiertjes voorzien, naar het getal der jongen melk gevende. De zelve komen naakt en blind ter wereldt. De moeder vat de zelve met hare voorſte en vingerige poten, en ſteekt ze in haar zak, of beurs, die als eene baarmoeder zelf is, waar in zy hare jongen koeſtert, voedt en bakert, om ze niet alleen voor de koude en ruwe lucht, maar ook voor ander ongedierte te bewaren. Voor dat zy de oogen kunnen openen laat zy ze niet uit; maar wanneer zy zien, gaat de moêr met haar ergens op een heuveltje, daar zy oordeelt vry en veilig te zyn; ontſluit haren buidel, lokt hare jongen daar uit, en brengt ze in den zonneſchyn te luchten, om zich met haar te vermaken. Op het geringſte gedruis, of onheil, dat zy beſpeurt, of meent te beſpeuren, roept zy hare jongen weder tot zich, met dit geluidt: *Tik, tik, tik,* waar op zy aanſtonts gehoorzamen, en aan komen lopen, zich in haar moeders zak verbergende, die dan terſtondt met haar wegloopt, om het gevaar te ontvlieden; het welk zo lang geſchiedt tot dat zy bekwaam zyn haar voedſel zelf te zoeken, en haar moeders zak, die bakermat, wieg en vertrek te gelyk is geweeſt, te klein wordt om haar daar in te houden; dan byt de oude hare jongen van haar af, en leert ze voor haar zelve zorgen. [Lodewyk Hennepin in zyne Nieuwe Ontdekkinge in 't Noordelyk Amerika, *fol.* 126, beſchryft mede deze Boſchrat.] ô Aanbiddelyke wysheit des Scheppers! die voor alle dieren naar hun aardt, 't zy groot, 't zy klein, al wat tot voortteling, opvoeding, bewaring, enz. nodig is, beſchikt en geſchapen heeft, op dat geen der zelven noch in hun geſlacht, noch in hunne ſoorten, ooit of ooit kome op te houden, des men reden heeft van in eene heilige verwondering uit te roepen:

Geen dier, hoe klein op aard', geen teder kruidt,
Dat niet roept, zonder ſtem, den Groten Schepper uit.

Num. 3. *Jong Boſchratje, of Philander, vertonende zyn beurs of moederzakje.*

Men ziet uit dit open moederzakje de uiertjes reets van binnen by let. B. Het meeſte getal der jongetjes zyn wyfjes, die haar beursje digt geſloten hebben.

Num. 4. Tlaquatzin, *of* Tai-Ibi *genoemt by die van Brazil; het wyfje.*

Dit wyfje is van een ander geſlacht als het voorgaande. Hernandes geeft het den naam van *Tlaquatzin*, en de Portugezen noemen het *Cahorro domato*, dat is in 't Duitſch een *Boſchrat.* Zie Rajus *Syn. Animal. bl.* 185. Dit beeſtje komt met het vorige in haair en verwe overeen, uitgenomen dat het wat donkerder bruin, en dat het hoofdt veel groter en dikker is dan dat der Philanders, gelykende meer naar een kattekop. De oogen zyn groot en van een fierlyken helderen glanſch. De ooren zyn groot en breed, neerhangende, kaal, bruin, en zeer dun. De baardt is zwart-hairig rondom den korten bek: boven de oogen zyn ook eenige hairtjes. Het draagt de borſten tuſſchen de achterſte

quatuor mediocris magnitudinis papillas emittunt, lata cæterum & valde protuberantia. Partu quovis quatuor ejicit catulos. Cauda quoque, ab initio per dimidiam digiti longitudinem nigricantibus pilis hiſpida, deinceps ad finem usque quadratis ſquamis, quas tenues pili veſtiunt, obducitur. Marſupio tamen pro recondendis catulis caret hæc ſpecies. Victus idem, qui Philandrorum, folia, fructus arborum, &c.

Num. 5. *Serpens, Americana, maximo in honore habita.*

Venuſtiſſimè picta hæc Serpens, incolisque ſumma veneratione culta, à priſcis Scriptoribus inter *Ammoditæ* ſpecies recenſetur ob caudam admodum duram, firmamque, craſſarum vertebrarum appoſitu coactam, brevem & acutam. Vid. *Prolegomena.* Caput ejus retro latum, anteriora verſus elongatum, naſo canino prædìtum, tenues cutis ſquamulas colore ex cinereo dilutè griſeo infectas gerit, longâ lineâ bruni coloris ſupra frontem decurrente. Concinna cæterum variegatio hic conſpicitur, dorſumque oblongæ ornant maculæ, dilutè flaveſcentes, fuſco pigmento, catenæ inſtar, elaboratæ. Reliquum corpus, ſimili modo comparatum, dilutè griſeis, & ſubſpadiceis maculis, oculos quaſi in medio referentibus, quas puncta nigricantia undique denſiſſimè diſtinguunt, pollet. Sola cauda punctis caret, cujus tenues ſquamulæ, ſubruffi & crocei coloris, albicantibus quaſi tæniis fimbriatæ, maculas in medio nigricantes, marginibus nigris circumdatas, ad extremum usque oſtentant.

Num. 6. Quatoztli, *ſeu Avicula, Carduelis, minor, Braſilienſis.*

E montibus Tetzocano Braſiliæ oriunda, juxta *Franciſci Hernandeſii* deſcriptionem, dimidium capitis albâ criſtâ ornatum gerit. Collum dilutè rubet: pectus gratiſſimum tonum purpureum refringit: pennæ cum alis ex ſaturatè rubro purpuraſcunt. Dorſum & cauda ex nigro fuſci ſunt coloris; dum venter totus dilutè flavet. Roſtrum & pedes flavi ſunt.

Num. 7. *Ramus Arboris Ferri, Americanæ, cum foliis & floribus.*

Folia oblongo-rotunda, craſſa, ſaturè viridia, firmis nervulis fibriſque, coſtarum æmulis, pertexta. Flores longis innixi petiolis, purpureo-rubri, floccoſi, ſtamina emittunt tenuia, flavo apiculo prædita: florum color nonniſi tardiſſimè elangueſcit. *Acajou* Piſonis æmulum ferè eſt hoc vegetans. Lignum ejus, ſaturatè fuſcum, è filis quaſi ferreis conſtat, juxta ſe invicem arctiſſimè coagmentatis: ſolida & homogenea è maſſa fuſam ferè diceres univerſam arborem, quæ miræ eſt duritiei; reſecta tamen & arefacta fibras manifeſtiſſimè diſtinguendas exhibet, tubulis quaſi ſimiles, licet minimè perviæ ſint, ſed ſolidæ & reſinâ infarctæ. Si lignum, aliquamdiu in aqua maceratum, dein ſolis radiis in aprico exponitur, filamenta ejus ſenſim à ſe mutuo ſecedunt, tuncque apparent omnia ejusdem craſſitiei, & adeo reſinoſa, ut ad candelæ flammam accenſa tota conflagrent. Arboris cortex dilutè griſeus unà cum ligno in uſus medicos trahitur, utrumque variis in morbis commendatum, præcipuè verò in Lienis obſtructionibus, per gravia animi pathemata productis. Fr. Valentinus in Hiſtoria ſtirpium Amboinenſ. refert, *Arborem Ferri* alto

ſte benen, gelyk een ſchaap, met vier matelyke uiers. Deze brengen niet meer dan vier jongen teffens voort. De borſten zyn breed en dik uitgezet: de ſtaart is mede aan het achterſte einde, een halve vinger lang, ganſch donker ruig-haairig; verder met kleine haairtjes over de vierkante ſchubben bezet, tot het uiteinde toe. Deze hebben geen zak om hare jongen daar in te bergen. Zy geneeren zich, gelyk de Philanders, met bladen en boomvruchten, enz.

Num. 5. *Slang uit de Spaanſche Weſt-Indiën, welke in grote waarde wordt gehouden.*

Deze ſlang is ongemeen ſchoon getekent, van de inlanders zeer hoog geacht, en eerwaardig gehouden. De oude ſchryvers hebben dit geſlacht onder de *Ammodytes* gerekent, om dat de ſtaart zeer hard en ſtyf van dikke wervelbenen in een gedrongen en kortpuntig is. Zie het *Voorbericht.* Deze ſlang heeft een breed achterhoofdt, langwerpig naar voren, met een hondeneus; is licht aſchgraauw over de fyne huidſchubbetjes, met een lange donker bruine ſtreep over het voorhoofdt: verder fierlyk gevlakt, en over den rug met langwerpige, licht geelachtige, plekken, die kettingwyze met bruin uitgewerkt zyn, voorzien. Van gelyken is het ganſche lyf met licht graauwe en bruinachtige plekken, als met oogen in 't midden, en overal met kleine, zwarte, ſtippen als bezaait. Het ſtaart-einde alleen is niet geſtippelt, daar de fyne huidſchubben roſachtig en ſaffraan-geel zyn, met ganſch witte werken als geborduurt, en zwarte binnewerken, met zwarte ſomen ten einde toe uitgeſiert.

Num. 6. Quatoztli, *of vogelken, zynde een kleine Diſtelvink, uit Brazil.*

Deze fraaie Diſtelvink komt uit het gebergte van Tetzocano, in Brazil, volgens de beſchryving van *Franciſcus Hernandes.* Hy heeft een witte kuif ter halver wege van 't hoofdt. Voorts is hy licht rood over den hals, op de borſt ſchoon paars weêrſchynend: de pennen en vlerken zyn hoog purperachtig rood; het bovenlyf en de ſtaart zyn donker bruin, en onder het lyf is hy heel licht geel. Hy heeft een gele bek, en gele poten.

Num. 7. *Takje, met bladen en bloemen, van den Yzer-houtboom uit de Weſt-Indiën.*

De bladen zyn ovaal-rond en dik, donker groen van verwe, met ſterke zenuwen en veſels geribt en doorwrocht. De bloemen, die op lange ſtelen zitten, zyn purper rood, vloſſig, met kleine bloemſteeltjes, die een geel knopje hebben, en uit de bloemen ſchieten. De bloemen behouden hare verw lang eer zy afvallen. Dit gewas gelykt wel naar de *Acajou* van Piſo. Het hout van den Yzerboom is donker bruin, en doorgaans als uit yzerdraadtjes het een naaſt het ander zeer digt in malkander gevoegt, als of het uit een ſtuk was, het welk den gehelen boom uitmaakt, die ongemeen hard is; maar wanneer de boom afgekapt en droog geworden is, kan men de draden daar duidelyk in zien, die zich als buisjes vertonen: echter zyn het geen buisjes; want zy zyn alle digt en harſtig. Als dit hout een tydt lang in 't water, en naderhandt in de open lucht, daar het door de zon wel kan beſchenen worden, gelegen heeft, ſcheiden zich de draadtjes van elkander: alle zyn zy van eene dikte, en zo harſtig, dat, als men een draadtje daar van by een kaars aanſteekt, het zelve ten einde toe uitbrandt. Deze boom heeft een licht graauwe ſchors, en wordt, nevens het hout, als een geneesmiddel gebruikt tegen verſcheide ongemakken, byzonderlyk tegen de verſtopping van de milt, die door zware ontſteltenïſſen hare behoorlyke doorſtralingen komt te miſſen. François Valentyn, in zyne Beſchryving

TAB. XXXIX.

alto & rectiſſimo, nonnunquam tamen & paulum ſinuato, trunco exſurgere, ejusque lignum ad conſtruenda ædificia adhiberi. Fructuum & foliorum forma, icone expreſſa, in *V. Tom. Horti Malabarici* videri poteſt.

Num. 8. *Ramus Arboris, Americanæ, Cytiſi dictæ, cum foliis, flore & fructu.*

Inuſitata hîc cernitur multitudo ſuaveolentium floſculorum, dilutè luteorum, qui, longis tenuibusque ſuſtentati petiolis, ramulos laterales, in extremum acutiſſimum, inſtar *Acaciæ noſtratis*, deſinentes, undique gregatim obſident, parvis hinc inde foliolis interſitis, quæ corculi animalis ferè formam referentia, ad infernam ramorum partem foliis *Arboris Ferri* magnitudine vix cedunt, his tamen minus æqualia ſunt, ſed quaſi in gibbum curvata & valdè irregularia. Horum ramuli ſpinis undique ſtipantur. Capſulæ ſeminales, ſeu fructus, poſt florem provenientes, ſiliquæ ſunt planæ, latæ, ſemina dura, plana, continentes. Cytiſi porrò lignum admodum nodoſum eſt, hisque in oris ſatis notum. Jacobus Breynius, juxta ea, quæ à Nob. D. Simone Beaumontio acceperat, pro parte lignum iſthoc deſcripſit.

Num. 9. *Ramulus Arboris Myrobalaniferæ, Chebulæ, Americanæ.*

Floſculi albidi tenuibus longisque inſiſtunt petiolis, ex alis pedunculorum foliorum enatis, pluresque ſimul congregati illorum faſtigia ornant. Folium craſſum, figuræ irregularis.

Num. 10. *Acacia, ſeu* Ungue de Gato, *formâ* Katonconnæ.

Frutex hic, in Malabaria creſcens, Philandris admodum in deliciis eſt, qui hunc ſi alicubi invenerint, conſcendunt, ejusque ſummos quosdam ramulos decerpunt pro victu ſuo. Idque in Orientalibus pariter ac Occidentalibus Indiis verum eſſe, unanimi conſenſu perhibetur.

TABULA TRIGESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Serpens Indiæ Orientalis,* Nintipolonga *dicta, elegantiſſima, marmorei coloris, capite floſculis ornato.*

Univerſum corpus colore Hepatico ſuffuſum dilutè cinereâ flavedine, marmoris inſtar, pulcherrimè variegatur. Variegantes maculæ alicubi nigro fuſcis, alibi albiſſimis marginibus diſtinctæ ſunt, idque per omnes ſquamas cutaneas obtinet, quæ & ipſæ, plurimis in locis, ſigillatim ex fuſco quadantenus inumbrantur. Frons, proportionatæ magnitudinis, ſquamis majuſculis, dilutiſſimè flavis, in floſculorum formam diſpoſitis, veſtitur. Oculi grandes ex cœrulo vividè relucent. Rictus, incurvis acutisque dentibus plenus, in ambitu craſſis ſquamis fimbriatur. Lingua alba, ſatis longa, bifurcata eſt. Squamæ ventris transverſales,

ving der Amboineeſche Boomgewaſſen, zegt, dat de Yzerhoutbomen hoog en heel regt van ſtam opgroejen, zomtyds ook wel wat bochtig, en dat het hout tot timmerhout wordt gebruikt. Zie de vrucht en bladen daar van in prent gebragt in 't *V Deel* van den *Hortus Malabaricus*.

Num. 8. *Tak van den Stokviſch-houtboom, uit de Weſt-Indiën, met zyne bladen, bloemen en vruchten, naar 't leven geſneden.*

Hy is ongemeen vol licht gele welriekende bloemen aan de zyde-takjes, die op hun uiteinde zeer puntig en doornig zyn (gelyk die van de inlandſche Sleedoornen) rondom met bloemtjes koppelswyze bezet, op lange, dunne, ſteeltjes, met kleine bladertjes vermengt, die de gedaante van een hertje van een dier hebben, en naar beneden aan de takken van den boom wel zo groot zyn als de bladen van Yzerhout-bomen, maar niet zo gelyk; want deze zyn als gebogchelt, en heel ongelyk van bladt. De bladtakjes zyn rondom met doornen bezet. De vruchten, of zaadhuisjes, die na het bloejen te voorſchyn komen, zyn gelyk hauwen, of peultjes, plat en breed, met platte, harde, zaadkorrels. Voorts is het Stokviſchhout knoeſterig, en hier te lande wel bekend. Volgens het geen de Wel-Ed. Heer Simon van Beaumont daar van hadt opgegeven aan den Heere Jakob Breynius heeft deze laatſte dit hout ten dele beſchreven.

Num. 9. *Takje van een Weſt-Indiſchen Myrabelleboom.*

De zelve heeft kleine witte bloemen aan lange dunne ſtelen, die uit de oxelen der bladſtelen ſpruiten, en aan de topeindens zich koppelswyze vertonen. Het bladt is dik en ongelyk in gedaante.

Num. 10. Acacia, *of* Ungue de Gato, *van de gedaante van de* Katonconna, *uit Malabar.*

Dit boomgewas groeit in Malabar, en wordt van de Philanderdieren zeer bemind. Als zy die bomen vinden, klimmen zy daar op, en halen eenige van de toptakken naar beneden, om ze te eeten, zo wel in Ooſt- als in Weſt-Indië, gelyk daar eenparig van getuigt wordt.

ZEVEN EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ooſt-Indiſche ſlang, genaamt* Nintipolonga, *van verwe fraai gemarmert, en op het hoofdt met bloemtjes verſiert.*

Dit is een der ſchoonſte ſlangen, die wy uit Ooſt-Indië hebben bekomen, over het gehele lyf leververwig, met licht aſchgeel fraai doormarmert. De kanten van de marmering zyn op eenige plaatſen met donker bruin, en op andere met heel wit afgezet over alle de huidſchubben, die mede op vele plaatſen ieder in 't byzonder eenigzins uit den bruinen beſchaduwt zyn. Het voorhoofdt is evenmatig groot, met grootachtige ſchubben bloemswyze bekleed, heel licht geel. De oogen zyn groot en helderglanzig blaauw; de bek, die vol ſcherpe, kromme, tanden zit, is rondom met dikke ſchubben gezoomt. De tong is wit, en vry lang gegaffeld. De onderlyfſche grote dwarsſchubben zyn

helder

tranſverſales, magnæ, nitidè albicant: quà hæ deſinunt, prope anum, cauda attenuata in acumen convergit.

Num. 2. *Tamandua, Murmecophaga, Americana.*

Uti in Indiis Occidentalibus vulgare admodum eſt hocce Animal; ita ex Orientalibus translatum hactenus nullum accepimus; quin ne audivimus quidem, ibi dari, aut inveniri. Quidam Eruditorum miras ſibi de eo ideas finxere; dum alii *Leonem Formicarium*, item *Formicam Leonem*, alii *Formicam Vulpem*, nonnulli etiam *Formicam Lupum* illud appellarunt. D. *Poupart*, *Act. Acad. Reg. Scient. An.* 1704, *pag.* 235, adnotavit, griſeum illud eſſe, & Araneo ſimile; quum Formicas dolo aucupetur: quæ quidem comparatio nobis admodum inconcinna videtur. Baſtamantinus, qui integrum volumen conſcripſit de Reptilibus, quorum in ſacris paginis mentio facta eſt, *Myrmeco-Leonem*, quo nomine illud ab aliquibus inſignitur, pro Scarabæi ſpecie habet, quæ *Scarabæus corniculatus* audit, & à Germanis *Schröter*, aut *Cervus volans* vocatur.

Omnes hæ aliæque plurimæ deſcriptiones nequaquam exprimunt veram hujusce Animalis naturam, cujus heic icona ad vivum exhibemus. Varia illorum habentur genera, tam forma, quàm colore diſcrepantia. Quod hic repræſentatur, helvi eſt coloris, molli pilo, lanæ quaſi æmulo, veſtitum, curto collo, latis armis, longo anguſtoque capite & roſtro, è quo longa protenditur lingua, captandis & intro trahendis formicis, qui victus eſt, accommodata. Conditor ſapientiſſimus iſthæc Animalia talibus organis donavit, quibus opus erat, ut pabulum ſuum pro guſtu & lubitu ſibi comparare poſſent. Pedes antici, Urſinorum æmuli, præter digitos communes, tres deſuper alios (aliquando unum duntaxat) ſinguli gerunt, quorum quilibet incurvo ungue, medius tamen maximo, armatur: his terram eruendo, nidos formicarum quærunt, & emungunt. Nares quamproximè ori adſitæ, anguſtæ, pilis quibusdam, quaſi myſtace, hiſpidæ ſunt, quibus olfaciendo explorant, ubinam pabulum ipſorum lateat. Auriculæ oblongæ & pendulæ ſunt. Pedes poſtici hujusce ſpeciei, uti in Urſis, in quinque digitos fiſſi ſunt, longis incurvisque unguibus munitos, latis præterea calcibus innixi. Cauda longa, piloſa, in acumen convergit, quâ, Simiorum inſtar, arborum ramis ſeſe quàm fortiſſimè adfigere valent. Mares inſigni pene donati, teſticulos intus ſub cute reconditos gerunt. Formicæ, uti lit. A demonſtrat, tam minores, quàm majuſculæ, his Animalibus in victum cedunt, uſibus hominum, præcipuè verò medicatis, haud minus inſervientes.

Num. 3. *Tamandua, ſeu Coaty, Americana, alba, altera.*

Hæc aliam omnino præ ſe fert faciem, quàm prior. Caput multo brevius, auriculæ minores, oculi paulum grandiores, roſtrique pars inferior nonnihil prolixior. Lingua priori non abſimilis, longa, anguſta, capiendis & ingerendis formicis apta. Armi quoque lati ſunt; corpus breve & craſſum. Antici pedes craſſum protendunt digitum, lato curvoque ungue armatum. Poſtica crura pedesque Urſinorum æmula. Pilus albicans, quaſi laneus, longior ferè, quàm præcedentis, eſt: ſicque & criſpata cauda. Hæcce rariſſimas inter ſpecies cenſetur. Æthiopes Surinamenſes *Coaty* vocant, & referunt, quod prehenſæ adeo ſeſe conglobent, pedibus quàm firmiſſimè ad ſe mutuo contractis, ut, niſi ſponte ſe relaxent, explicari

helder wit. By de opening aan den ſtaart, daar de dwarsſchubben eindigen, wordt het ſtaarteinde dun en puntig toelopende.

Num. 2. *Amerikaanſche Mieren-eeter.*

Dit dier is zeer gemeen in de Weſt-Indiën; maar uit Ooſt-Indië hebben wy 'er nooit bekomen, zelf niet gehoort, dat 'er gevonden worden, of zyn. Verſcheide geleerden hebben zich wonderlyke denkbeelden daar van gemaakt. Eenige hebben het *Leo Formicarius* en *Formica Leo* (Mieren-Leeuw) andere *Formica Vulpes* (Mieren-Vos) zommige ook *Formica Lupus* (Mieren-Wolf) genaamt. De Heer Poupart heeft in de *Memoires de l'Acad. Roj. des Sciences* van 't jaar 1704, *bl.* 235, aangemerkt, dat het graauw was, en heeft het by een ſpin vergeleken, om dat het de mieren met liſt weet te vangen. Dit is, naar onze gedachten, een ſlechte vergelyking. Baſtamantinus, die een geheel boek over het kruipend gedierte, daar in de Heilige Schrift gewag van gemaakt wordt, geſchreven heeft, verſtaat door *Myrmeco Leo*, gelyk anderen dit dier noemen, een ſoort van Scarabeën, genaamt *Scarabæus corniculatus*, dat is gehoornde Schallebyter, of Kever, die in Duitſchlandt *Schröter* en *vliegende Hirſche* genoemt worden.

Alle deze, en meer andere beſchryvingen komen niet overeen met de rechte natuur van dit ſoort van dieren, het welk wy hier naar 't leven in plaat vertonen. Zy verſchillen ook in hun geſlacht, zo in gedaante, als in verwen. Dat zich hier vertoont, is vaal, glad van haair, en wollig; kort van hals, breed van ſchoft, lang en ſmal van hoofdt en bek, met een lange uitſtekende tong, waar mede zy de mieren, daar zy van leven, weten te vangen en in te ſlikken. Om de zelve naar hun ſmaak en zin te bekomen heeft de wyze Schepper der Natuur deze beeſten gewapent. Aan de voorſte poten, die als Beeren-poten zyn, hebben zy, behalven de gemene klaauwen, drie klaauwen aan elke poot (andere hebben 'er maar een) en ieder klaauw is bezet met een krommen nagel, daar de middelſte de grootſte van is, waar mede zy de aarde opkrabben, om de neſten van de mieren te zoeken en te roven. De neusgaten zitten digt aan den bek, die ſmal, en met eenige haairen, als een baardt, voorzien is. Zy ſnuffelen en ruiken waar hun ſpys verborgen is. De ooren zyn langwerpig neêrhangende. De achterſte poten van dit ſlag hebben vyf klaauwen, gelyk de achterpoten der Beeren, en vyf tenen, met lange, kromme, nagelen, en brede hielen. De ſtaart is lang, haairig en puntig toelopende, daar zy een grote kracht in hebben, om zich daar mede aan de takken der bomen vaſt te houden, als de Aapen. De mannetjes zyn voorzien met een groot lidt, of mannelyke roede, waar van de balletjes binnewaarts in de huidt verborgen leggen, met let. A aangewezen. De Mieren, die tot ſpyze dezer dieren mede geſchapen zyn, zo wel de kleine, als de grote, in hunne ſoorten, zyn ook tot dienſt van den menſch, voornamentlyk in de geneesmiddelen, gebruikelyk.

Num. 3. *Twede ſoort van Mieren-eeter uit de Spaanſche Weſt-Indiën, zynde wit.*

Dit diertje is ganſch anders van gedaante als het voorgaande. Het hoofdt is veel korter; de ooren zyn veel kleiner, de oogen wat groter, en de onderbek wat langer. De tong is, gelyk die der vorige, lang en ſmal, om 'er de Mieren mede te vangen en in te ſlikken. Zy is mede breed van ſchoft, kort en dik van lyf. Aan de voorſte poten zit een dikke klaauw, met een brede, kromme, nagel voorzien. De achterſte poten en benen zyn als die van de Beeren. Het wit haair is wollig, en wel zo lang als aan de voorgaande, als mede de omgekrulde ſtaart. Dit is een van het raarſte en ſeldzaamſte ſoort. De Negers in Suriname noemen ze *Coaty*, en zeggen, dat zy gevangen zynde zich in een rollen, ſtekende hunne voeten zo vaſt by elkander, dat men de zelve

Fig. 8.
Fig. 5.
Fig. 4.
Fig. 8.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 1.
Fig. 8.
Fig. 2.
A
Fig. 3.

explicari nequeant. Spiritui ardenti, aut *Kilduivel* dicto liquori, immerſi, minuti ſpatio moriuntur. Vid. S. D. H. L. in *Hiſtoria Surinam:* An. 1716. Leowardiæ impreſſa.

Num. 4. *Avis Colubri, omnium minima, Americana,* Thaumantias *dicta.*

Capitulum & pennas ſi demſeris, reliquum vix minimi digiti articulum magnitudine excedit. Ex Curaſſaviâ plures accepimus, variis modis eleganter conſtitutas, & diverſis coloribus inſignes. Dantur earum plurimæ ſpecies, inuſitatis coloribus, & magnitudine diſcrepantes, quarum & nonnullas Surinamo miſſas obtinuimus. Earum aliæ ſplendorem viridem, griſeo pennarum pigmento intermixtum, oſtentant: hæque ex Indiis Orientalibus oriundæ, utplurimum reliquas magnitudine ſuperant. Prægreſſis jam tabulis harum avicularum dedimus deſcriptionem. Quæ hîc repræſentatur, ex Americanis Hiſpanorum portibus Curaſſaviam delata, omnium pulcherrima eſt: fulgore enim incomparabili coruſcat. Caput tonum purpureum elegantiſſimum emittit. Sub collo vividiſſima ex igneo & rutilo miſtura tam fortiter fulgurat, ut oculorum aciem perſtringat. Supernum dein corpus, alæ, pennæque nigro-fuſci ſunt coloris. Cauda rubellum æris colorem, ſpadiceo limbo ornatum, præ ſe fert. Roſtrum longum, rectum, acutiſſimè terminatur. Lingua in longum fiſſa eſt, quâ mel ex floribus exſugunt: unde & *Floriſugæ*, aut *aves apiculariæ* vocantur.

Num. 5. *Geniſtella, aculeata, Africana, minor, Ericæ folio.*

Folia tenuia, anguſta, Ericæ æmula: flores dilutè purpurei, papilionacei. Similis quoque hic locorum Geniſtella reperitur, ſed folio majore, & minoribus ſiliculis, ſubruffo ſemine fœtis, cujus Lobelius dedit deſcriptionem.

Num. 6. *Marum, Africanum, villoſum.*

Flores tomentoſi, flocculenti, ex purpureo rubeſcunt. Folia, admodum minuta, Thymi tenuiſſimi æmula, alba, lanuginoſa, forti odore, & ſapore amaro, inſtar *Mari Syriaci*, prædita.

TABULA TRIGESIMA ET OCTAVA.

Num. 1. *Philander, Orientalis, cum catulis ſuis, in ſacco ventris hærentibus; fœmina.*

Philandrorum hæc maxima ſpecies Indis, præcipuè vero Maleitis dictis, juxta D. Fr. Valentini teſtimonium, *Pelandoc-Aroe*, id eſt, *cuniculus Aroeſius*, audit; quamvis non in *Aroe* duntaxat, ſed & in inſulâ *Solor* numeroſi reperiantur, & ab incolis, loco ferinæ ſapidiſſimæ, Magnatum menſis imponantur. Idem quoque Autor perhibet, quod catuli inter Cuniculos educentur, cumque his ſenſim conſueſcant quam familiariſſimè, & quocunque cibo utantur; cujus equidem rei fides ſit penes autorem. At mirum tamen eſt, quod D. Valentinus Philandri formam haud ita deſcripſerit, prout re vera ſe habet, & uti nos ejus iconas,

zelve onmogelyk kan openen, ten zy ze het zelf doen. In een oogenblik zyn zy dood, wanneer men haar levendig in de *Spiritus* of Kilduivel doedt. Zie *S. D. H. L.* in zyne *Surinaamſche Beſchryving*, in 't jaar 1718 te Leeuwarden gedrukt.

Num. 4. *Amerikaanſche Vogel, van het allerkleinſte ſoort, dat 'er gevonden wordt*, Thaumantias *genaamt.*

Behalven het hoofdt en de veêren is het in 't geheel niet groter dan een lidtje van een kleine vinger. Wy hebben 'er vele, die ons van Curaçao zyn gezonden, op verſcheide wyzen ſierlyk opgezet, en van verſcheide verwen: ook zyn 'er verſcheide ſoorten van, verſchillende in ſeldzame verwen en grootte, daar wy ook eenige van uit Suriname hebben bekomen. Eenige van de zelve zyn groen-glanzig, met graauwe veêren vermengt. Deze komen uit Ooſt-Indië, en zyn gemeenlyk de grootſte. Wy hebben deze vogeltjes in voorgaande Tafereelen reets beſchreven. De hier verbeeldde is van de Spaanſche Weſt-Indiſche kuſten op Curaçao gebragt, en de fraaiſte van alle. Hy heeft een ongemeen ſchonen glanſch. Het hoofdtje is van het allerſchoonſte purper weerſchyn. Onder den hals is hy vurig geel en rood glinſterende en flikkerende, met een afſtralenden glanſch, dat het oog der aanſchouwers doedt ſluiten. Voorts zyn het bovenlyf, de vlerkjes en pennetjes donker bruin; de ſtaart koperig rood, met een bruin kantje verſiert. Het bekje is lang regt, en heel puntig: het tongetje is lang geſpleten. Zy zuigen daar mede de honing uit de bloemen, en worden deswegen *Bloemzuigers*, of *Byen-vogeltjes* genaamt.

Num. 5. *Kleine ſtekende Brem, uit Afrika, met kleine, ſmalle, bladertjes, als Hei.*

De bloemen zyn licht paars, in gedaante als kleine Papilioentjes. Diergelyke vindt men ook hier te lande, maar groter van bladt, en kleiner van peultjes, met roſachtige zaadkorreltjes, die by *Lobel* beſchreven zyn.

Num. 6. *Afrikaanſch Marum.*

Des zelfs bloemen zyn geheel haairig, of vlokkerig, paars roodverwig: de bladen zyn zeer klein, als de fynſte Thym, wit en wollig, hebbende een ſterken reuk, en een bitteren ſmaak, gelyk die uit Syrië komt.

ACHT EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ooſt-Indiſche Philander, een wyfje, dragende hare jongen in haar buik-zak.*

Dit grootſte ſoort van Philanderdier wordt van de Indianen, byzonderlyk van de Maleyers, volgens het ſchryven van den Hre. François Valentyn, *Pelandoc-Aroe* genaamt, dat is te zeggen *Aroeſche Konyn*; maar zy worden niet alleen op Aroe, maar ook op 't eilandt Solor in menigte gevonden, en van de inwoonders voor een lekkerny of wildbraadt voor de grote heeren opgediſcht. Hy zegt ook, dat men de jongen by de Konynen laat opgroejen, en dat zy daar allengskens gemeenzaam mede worden, en alle ſpyzen eeten. Wat daar van zy laten wy daar. Het is ondertuſſchen te verwonderen, dat de Hr. Valentyn dit Philanderdier niet beter naar zyne gedaante heeft beſchreven, gelyk het waarlyk is, en wy het zelve volgens de natuur in voorgaande

ſconas, ad vivum factas, prægreſſis tabulis exhibuimus. Eſt autem fœmella hæcce Americanis Philandris, fœminis, quàm ſimillima, niſi quod pilis dorſalibus, aliquantum ſaturatius fuſcis, veſtita, & toto habitu procerior ſit illis.

Num. 2. *Tatu, ſeu Armodillo, Orientalis, loricâ oſſeâ toto corpore tectus.*

Hunc, & qui ſequitur Armodillo, remotiſſimi, & maximè verſus Orientem ſiti, Indiæ loci proferunt, pulcherrimos quippe omnium, qui uspiam reperiuntur. Totum corpus, quaſi loricatum, binis majoribus, & minoribus quatuor, ſcutis tegitur. Frontem omnem unum conſtituit ſcutum, ad capitis formam concinnatum, plurimis interſtinctum diviſionibus, quæ ſquamas elevatas ferè referunt, & ſingulæ variis tuberculis, extantioribus, rotundis & oblongis, margaritarum æmulis, in formam Roſæ diſpoſitis, ornantur. Oculi pariter magnitudine & venuſtate eximii, ſquamis ejusmodi oſſeis in ambitu circumvallantur ad auriculas usque, quæ prorſus nudæ ſunt. Maxilla inferior cute duntaxat, pilis experte, veſtitur. Os, in acutum convergens, roſtrum protendit, porcini inſtar, eminentius, & dentibus acutis ſcatet. Scutum alterum pectus anticosque pedes & collum tegit, ut motus liberè quaquaverſum queat fieri. Quæ inde crura & pedes prominent, ſquamis quoque oſſeis, & ſingularibus inter has pilis, porcinis quaſi ſetis, veſtiuntur. Tria illa, quaſi coſtata, ſcuta, anguſtiora, incurvata, dimidii digiti latitudinem ferè ſuperant, & craſſa tenacique membrana, qua colligantur, intus ſupra ſe mutuo gliſcunt. Transverſalium vero ſcutorum longitudo facit, ut viva hæc animalia, dum ſeſe conglobarunt, rurſum explicare ſe poſſint. Scutum poſterius maximum totam tegit corporis poſticam partem, clunes, & crura, exceptâ caudâ, quæ utrinque ſupra & infra paulum applanata, uno tantum articulo conſtat, extuberantibus oſſiculis, Roſas referentibus, inciſa quaſi & cælata. Bina ſcuta maxima corporis ſuperni, ſeu loricæ, ſupra, hexagonis Rhombis, qui rotundis & extuberantibus oſſiculis, quaſi totidem rotundis margaritis, ſinguli replentur, diſtincta & ordine pulcherrimo diſpoſita ſunt. Sex ſcuta, totum animal contegentia, ex ſenis conſtant oſſibus, quæ una continuaque de materie per Naturam conflata ſunt. Rhombus, ſeu ſquama quælibet, quaſi compoſita eſt & fimbriata. Ventrem ſubtus craſſa pellis, craſſis rarisque pilis obſita, inveſtit. Pedes poſtici, æquè ac antici, ſquamis oſſeis muniti ſunt ad limbum usque tegminum, ſeu ſcutorum ſuperiorum, quæ femora tegunt, cute pariter induta. Pes quilibet tres gerit digitos, prominentes, longis acutisque unguibus armatos, unumque à poſtica parte extantem, cui tanquam calcaneo innituntur. Animal hocce rarum admodum, & haud vulgare eſt: nec ejus mentionem ab ullo Authorum factam reperimus, præterquam à *Franciſco Redi*, qui minutam icona, huic pulchrè convenientem, exhibet.

Num. 3. *Tatu, ſeu Armodillo, minor, convolutus.*

Ejusdem hic cum priore eſt ſpeciei, ſed minor, & in unum quaſi globum convolutus. Ita compoſitos fera nulla poteſt lædere; quum ab omni parte loricâ muniti ſint, ob ſcutorum rotunditatem & duritiem, nec dentibus, nec arcu, nec telis, imo ne globo quidem ſclopetari, perforandâ. Interim tamen ſic convoluti ab hominibus facile capi poſſunt. Utrobique & in terra, & in aquis vivunt. Scuta dilutè flava, ac ſi lævigata forent, renitent.

Num. 4.

gaande Tafereelen hebben vertoont. Dit komt in alle delen met de Weſt-Indiſche wyfjes-Philander overeen, behalven dat het haair over 't bovenlyf wat donker bruinder valt, en van gedaante veel groter is dan die uit de Weſt-Indiën komen.

Num. 2. *Ooſt-Indiſche Armodil, of Schildvarken, over het ganſche lyf als geharnaſt.*

Deze en de volgende Armodil komen ver uit de Ooſter delen van Ooſt-Indië, en zyn van de fraaiſte, die 'er gevonden worden. Over haar ganſche lyf zyn zy als geharnaſt, en met twee grote en vier kleine ſchilden bedekt. Het gehele voorhoofdt beſtaat uit een ſchildt, naar de gedaante van het hoofdt geſchikt, uit een harde beenachtige ſchil, met verſcheide verdelingen, als opgeworpene ſchubben, ieder met verſcheide verhevene, ronde en langwerpige knobbels, als paarlen, Rooswyze geſiert. De oogen, die groot en ſchoon zyn, zyn ook rondom met diergelyke beenachtige ſchubben bezet, tot aan de ooren, die ganſch kaal zyn. Het onderſte kakebeen is alleen met een kale huidt overtrokken. De bek loopt puntig toe, met een opgeworpen ſnuit, gelyk die der Varkens, vol puntige, witte, tanden. Het twede ſchildt beſlaat de borſt en de voorſte poten, en den hals, om de vryheit te hebben van zich te bewegen naar haar wil. De benen, die daar uit komen, en de poten zyn ook beenachtig geſchubt, met enkele haairtjes, als die van Varkens, tuſſchen de ſchubben. De drie ſmal gebogene ribbe ſchilden zyn ruim een halven vinger brêed, en glyen binnewaarts over elkander, met een dikke taaie huidt, die deze ſchilden vaſt hecht. Wanneer zy zich, levendig zynde, in een rollen, komt haar de lengte der dwarsſchilden te ſtade om haar weder uit te zetten. Het grootſte achterſchildt bedekt het ganſche achterlyf, de billen en de benen, behalven den ſtaart, die mede onder en boven uit een lidt rondom wat platachtig, met verhevene en uitpuilende beentjes, als Roosjes, uitgebytelt is. De twee grootſte bovenlyfſche ſchilden, of harnaſſen zyn bovenwaarts als zeshoekig geruit, en met ronde opwerpende beentjes als ronde paarlen in elk ruitje als gevult, en in goede order geſchikt. De zes ſchilden, die het gehele dier bedekken, beſtaan uit zes beenderen, die elk uit een ſtuk door de Natuur aldus geſchapen zyn. Elke ruit of ſchub is als by malkander gevoegt, en met een naadt omzet. Van onderen is de buik dikhuidig, met weinig dikke haairen begroeit. De achterſte benen zyn ook beſchild, gelyk de voorſte, zo ver als de bovenlyfſche dekſelen of ſchilden de ſchenkels kunnen bedekken, die ook met huidt bekleed zyn. Aan elke poot hebben zy drie klaauwen, die vooruit ſtaan, met puntige lange nagels, en een hielklaauw naar achteren, daar zy op ſteunen. Dit dier is zeer raar en ongemeen. Wy hebben daar by geen ſchryver iet van beſchreven gevonden, als by *Franciſcus Redi*, die het in een klein plaatje heeft vertoont, met dit wel overeenkomende.

Num. 3. *Kleine Armodil, in een gerolt.*

Deze is van het zelve ſoort als de voorgaande, maar kleiner, en in een gerolt als een kogel. Geen ongediert kan haar deeren, of ſteken, alzo zy van alle kanten met een harnas bekleed zyn, daar geen tanden, bogen, pylen, noch musketkogel zelf, om de rondte en de hardigheit der ſchilden, op kunnen hechten; maar terwyl zy dus opgerolt leggen, kan de menſch ze gemakkelyk vangen. Zy leven op 't landt, en in 't water. De ſchilden zyn licht geel, zeer glanzig, als of zy gepolyſt waren.

Num. 4.

Num. 4. *Pſittacus, Orientalis, exquiſitus,* Loeri *dictus.*

Elegantiſſima hæc avis dono mihi data eſt ab eximio Viro Amſtelædamenſi, qui illam, ab Indo quodam Domino, ob miram pulchritudinem & loquacitatem, ex Amboina huc translatam, quingentorum florenorum pretio emerat, paulò poſt tamen mortuam. In aliqua ex Inſulis *Papoe* excluſa erat, variasque linguas diſtinctè & promptè, hominis inſtar, loquebatur. Mane coram hero ſuo, cui fideliſſima erat, cantilenam quaſi matutinam modulabatur, tumque ei acclamabat: *Goede morgen Sinjor, een Wynſopje.* Hocque & circa meridiem & veſperi repetebat, tempore intermedio ſuave ſibilans. Abſentiâ heri ſui tantopere affligebatur, ut præ mœrore nec comederet, nec loqueretur: unde & vendita, quum priſtini heri conſpectu orbaretur, paucos poſt dies interibat, mihi tum dono data, & in ſpiritu aſſervata. Caput ejus nigra quaſi vitta tegit, & collum ruber viridisque ambit annulus. Sub gutture, & per pectus dilutus rubor amœniſſimus regnat. Alæ & dorſum ex ſaturatè cæruleo nitidiſſimè picta ſunt. Ventrem, ſaturatè viridem, intermiſtæ pennæ rubræ variegant. Pennæ, longum è caudâ propendentes, ex viridi & rubro variæ, extremis limbis nigricant. Roſtrum inſigne, incurvum, craſſam linguam recondit. Oculi grandes, venuſti. Pedes curti in magnos, craſſos & annulatos abeunt digitos, longis incurvisque unguibus armatos.

Num. 5. *Avis Regia, ſeu Paradiſiaca, minor, Amboinenſis.*

Regia hæc dicitur ob præcellentem picturæ, quâ pollet, elegantiam. Juxta D. Fr. Valentini relationem ſpecies hæc in inſulis *Aroe* quoque naſcitur. Majorem hâc, quæ hîc repræſentatur, vidi nunquam. Caput nihilominus parvum eſt, & roſtrum rectum, acuminatum, albumque protendit. Subtiles & pilorum inſtar rigidulæ plumulæ ſaturatè Citrio colore nitent, qua oblongum, minutisque ocellis præditum veſtiunt caput. Corpus omne ſupernum, alarumque ſuperiora, & collum, pennæ ornant, pigmento ſaturatiſſimè rubro infectæ. Pennas remiges qui pingit rubor, depreſſior eſt & obſcurior. Pectus atro Phœniceum lucidiore quaſi limbo fimbriatur, ſub quo pectorale conſpicitur viridi holoſerico ſimile. Utrinque ad latera Thoracis faſciculus eminet plumarum, tenuium, longarum, ex ſaturatè griſeo & dilutè cinereo variegatarum, inque fines Smaragdino virore ſaturatiſſimo tinctos deſinentium. Cætera ſubtus albicant. Cauda cinereo griſea eſt. Alarum inferiora dilutè ſpadicea ſunt. Ex uropygio, ſupra caudam, bini prodeunt, longitudine quartam ulnæ partem æquantes, pili, craſſis muſcarii pilis haud abſimiles, quorum extrema plumatili cincinno, viridante, conſpicua, huicce avi in ſingulare ornamentum cedunt. Pedes, ſat grandes, longos incurvosque ungues gerunt.

Num. 6. *Avis, Amboinenſis,* Calatti *dicta, formoſiſſima.*

Avicula hæc, Alaudâ ferè major, eximia forma, jucunditate colorum, cantusque ſuavitate ſe commendat. Caput nigricantem oſtentat cirrum, oculosque circum & in pectore Cyaneus color elegantiſſimus coruſcat. Dorſum ex Coracino & Cyaneo varium eſt. Alæ cæruleæ pennas remiges, ex viridi, ſaturatè cæruleo, & nigro variegatas, gerunt, dum latera luciditſſimè & ſaturatiſſimè cærulea pennis veſtitricibus purpureis ornata ſunt. Subtus nivea albedo regnat. Poſticam corporis partem dilutè cæruleo viridis intermiſtus color variegat. Cauda pulcherrima, ſaturatè fuſca, extremo dilutè ruffa & griſea eſt.

Num. 4. *Ongemeen ſchone Ooſt-Indiſche* Loeri.

Dit fraaie beeſtje is my tot een geſchenk gezonden van een voornaam Heer te Amſterdam, die daar voor kort voor dat het kwam te ſterven vyf honderd guldens aan een Ooſt-Indiſch Heer, die het, om dat het zo fraai en zo welſprekend was, uit Ambon hadt medegebragt, betaalt hadt. Het was uitgebroeit in een der Papoeſche eilanden, en ſprak vierderhande talen duidelyk en prompt gelyk een menſch. 's Morgens zong het in de tegenwoordigheit van zynen meeſter, dien het zeer getrouw was, een deuntje als een morgenliedt, waar na het tot zyn meeſter riep: *Goede morgen, Sinjeur, een wynſopje.* Het zelve riep het 's middags en 's avonds, en tuſſchen beide fluitte het. Als het zynen meeſter niet zag, treurde het, en wilde noch eeten, noch ſpreken, dat zo ver ging, dat het weinige dagen, na dat het verkocht was, en zyn vorigen meeſter niet meer zag, ſtierf, waar na het my vereert en in *Liquor* gelegt is. Op het hoofdt heeft het een zwarte kap, en om den hals een rode groene kring. Onder de keel en de borſt is het zeer ſchoon licht rood; de vlerken en het bovenlyf zyn hoog ſchoon blaauw; het onderlyf donker groen, met rode veêren vermengt. De lange, neerhangende, ſtaartpennen zyn groen en rood, met zwart aan de einden. De bek is groot en krom, met een dikke tong. Het heeft ſchone en grote oogen, en korte benen, grote, dik geringde, klaauwen, en lange, kromme, nagelen.

Num. 5. *Soort van Paradyſvogel, uit Ambona, gemeenlyk de* Koningsvogel *genaamt.*

Deze vogel wordt aldus genoemt, om dat hy ongemeen ſchoon van verwen is. Volgens het verhaal van den Hre. *Fr. Valentyn* komen zy mede van de Aroeſche eilanden. Geen groter dan deze, die hier vertoont wordt, heb ik ooit gezien. Het hoofdt is echter klein, met een gelyke, puntige, bek, die wit is. De fyne, ſtyve, vedertjes, als haairtjes, zyn hoog Oranje, over het langwerpig hoofdt, daar kleine oogjes in ſtaan. Het ganſche bovenlyf, de bovenvlerken, en de hals zyn met de allerhoogſte, rode, veêren verſiert. De pennen zyn wat donkerder rood. De borſt is donker kaſtanie-bruin, met een lichten ſoom. Onder deze vertoont zich een borſtlap gelyk groen fluweel. Aan weerzyden van de borſt komt een boſchje lange, fyne, veêren, donker graauwachtig, en licht aſchverwig: de einden zyn hoog Smaragdt groen; voorts wit van onderen. De ſtaart is aſchgraauw. De vlerken zyn van onderen licht bruin. Uit de ſtuit boven den ſtaart komen twee lange haairtjes, gelyk dikke paardeſtaart haairen, van een vierendeel el lang, met een pluimige, groene, krul aan het uiteinde, het welk dezen vogel uitnemend ſiert. De poten zyn vry groot, met lange, kromme, nagels bewaſſen.

Num. 6. *Zeer ſchone vogel uit Ambona,* Calatti *genaamt.*

Deze vogel is ruim zo groot als een Leeuwerik, ongemeen ſchoon en bevallig van verwen, aangenaam van zang, met een zwarte kap op 't hoofdt, en met het allerſchoonſte lazuur-blaauw rondom de oogen en de borſt. Het bovenlyf is gitzwart en blaauw. De vlerken zyn hemelsblaauw, met groen, hoog blaauw en zwart over de pennen vermengt: aan de zyden van de vlerken is hy geheel licht en hoog blaauw, met purpere vedertjes, en van onderen ſchoon wit. Het achterlyf is met licht blaauw en groen doormengelt. De ſtaart, die fraai is, is donker bruin, en de einden zyn licht ros en graauw.

Num. 7. *Folia Belillæ Orientalis.*

Fruticem hunc, qui circum arbores ſeſe convolvit, Bramanni *Sravadi*, id eſt, *album*, vocant. Sunt autem folia iſthæc amœnè viridia, oblongo-rotunda, paulum coſtata, inſtar folii Arantii, ſupra lævia, paucâ flavedine variegata, extremis ſubruffa, ſubtus alba, lanuginoſa, uti folia Cydoniæ. Fructus, quem profert, pyriformis eſt, è quo nonnulla germinant folia, prorſus albicantia & tomentoſa.

Num. 8. *Folia* Valli Cari Capœli, *arboris Indicæ.*

Ita Bramanni vocant hanc arborem, quibus vocibus *Arbor procera* ſignificatur. Folia ejus ex longis pendent petiolis, teretibus, viridibus, quorum ſinguli bina dant folia, tuberoſis excreſcentiis, quaſi intortis fructibus, à ſe mutuo ſeparata, ſpectaculo raro admodum & ſingulari. Cæterum folia baſi lata ex petiolis orta, parum dentata, in acutum convergunt, nervisque inſignibus perreptata, & minutis fibrillis quaſi elaborata, *Populi* magnæ noſtratis folia æmulantur.

TABULA TRIGESIMA ET NONA.

Num. 1. *Philander, maximus, Orientalis; fœmina.*

Inter alia rariora & hocce Animal nobis ex Amboinâ miſſum eſt, ſub nomine *Coes-Coes*, eò quidem delatum ex oris remotioribus. Vera autem & omnium maxima hæc eſt ſpecies fœmellarum *Philandrorum*, cui parem ante hâc vidimus nunquam. In Tabula prægreſſa prægrandem exhibuimus Philandrum, unà cum catulis, ventrali marſupio incluſis; quam maximam tum putabamus eſſe ſpeciem: at multum hæc cedit magnitudine iſthuic, cujus iconem hâc Tabulâ tradimus, quæque nobis poſtea demum transmiſſa eſt. Inde autem quam liquidiſſimè detegitur error, à D. Franc. Valentino commiſſus circa hiſtoriam horum animalium, deſcriptam in *Tom. III. Amboinenſ. Animal. pag.* 273. Ita enim inquit: „ Nihil in hoc „ Animali paradoxum magis eſt, quam generandi modus & vulva, ſive fœmellæ membrum genitale: „ ſiquidem generatio hîc mirè ſingulari, & penitus alio, quam in reliquis animantibus, modo perficia- „ tur.

„ Haud enim concipit fœtus ſuos in matrice, corpori ejus incluſâ, ſed in patulo quodam marſupio, „ extra corpus, inter pedes poſticos collocato, quod rimâ, ferè dimidium pedem longâ, hiat; licet in „ iis, quæ nunquam ante pepererunt, minor & contractior ſit ille hiatus. Bina hujus burſæ labia in- „ tus molli lanugine obſidentur; dum fundus contra glaber eſt & calvus. Neque præterea ex hoc mar- „ ſupio via quædam in ipſum ventrem patet; ſed duo duntaxat, aut quatuor, inibi conſpiciuntur ubera „ plana, glanduloſa, monetæ, Belgis *Schelling* dictæ, diametrum ferè æquantia, ſingula papillâ longâ do- „ nata, quæ funiculi quaſi umbilicalis extremum refert, & bipollicaris longitudinis eſt, albicans, inque „ apicem perforatum deſinit. Hiſce papillis utplurimum adhærent catuli, vel in marſupio deliteſcen- „ tes, vel inde egreſſi: id enim adeo intus amplum eſt, ut habitaculi loco facile ſervire queat iis „ omnibus.

„ Neque

Num. 7. *Bladen van een Heeſtergewas uit Ooſt-Indië.*

Dit Heeſtergewas ſlingert zich om de bomen, en wordt van de Bramans *Sravadi* genaamt, dat in hunne tale zo veel zegt als wit. Deze bladen zyn van een fierlyk groen, langwerpig rond, en wat geribt, gelyk Oranjebladen, van boven glad, met een weinig geel als doormengt, om de kanten roſachtig, en van onderen wit en wolachtig, gelyk de bladen van Kweepeeren. Het brengt een vrucht voort Peerswyze, waar uit eenige bladen groejen, die ganſch wit en wollig zyn.

Num. 8. *Bladen van een Indiaanſchen boom,* Valli Cari Capoeli *geheten.*

De naam van *Valli Cari Capoeli* betekent een hogen boom, wiens bladen hangen aan lange, ronde, groene ſteelen, aan welke twee bladen zitten, met knobbelige gewaſſen, van elkander geſcheiden, als omgedraaide vruchtjes, zeer vremd en raar. Aan de ſteeleinden zyn de bladen breed, weinig getand, en puntig toelopende; zyn ſterk geadert, en met kleine veſels als uitgewerkt, gelyk de inlandſche grote Populierbladen.

NEGEN EN DERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Grootſte ſoort van wyfjes-Philanderdier, uit Ooſt-Indië.*

Het zelve is ons, nevens meer andere ſeldzame dieren, van Ambon overgezonden, onder den naam van *Coes-Coes*, en van verre afgelegene kuſten naar Ambon gevoert. Het is het rechte en allergrootſte ſoort van het Philanderdier, een wyfje, wiens gelyken van grootte wy te voren nooit hebben gezien. In het voorgaande Tafereel hebben wy een groot Philanderdier, met jongen in zyn beurs, onder den buik, vertoont, dat wy meenden van het grootſte ſoort te zyn; maar het geen wy in dit Tafereel vertonen, is veel groter, en wy hebben het zelve na het voorgemelde bekomen. Uit het tegenwoordige is ons ook klaarlyk gebleken de miſſlag en verkeerde gedachten, die de Heer François Valentyn daar van in het *derde Deel* van de *Amboineeſche Dieren* heeft, *fol.* 273, daar zyn Eerw. zegt: „ Niets is 'er in dit dier zo ſeldzaam als de voortteeling en de *Vulva*, of het vrouwelyke lidt „ van 't wyfje. Deze voortteeling verſchilt zeer veel van die „ der andere dieren, en geſchiedt op eene wonderlyk vreemde „ wyze.

„ Het brengt zyne jongen niet voort in een baarmoeder, binnens lyfs geſloten; maar buitens lyfs in een open zak, of beurze, die men tuſſchen de achterſte poten gewaar wordt. Deze „ beurs heeft een ſcheur, die omtrent een halve voet lang, doch „ die kleiner, en geſloten is in die gene, die nog niet geworpen „ hebben. Beide de lippen van dezen zak zyn van binnen met „ fyne haairen bezet, maar beneden op den grondt is die kaal „ en glad. Hier in is geen andere opening, die in 't lyf door „ gaat; maar daar zyn twee of vier platte en klierachtige uiers, „ die omtrent een Schelling groot, en ieder van een lang tepeltje „ voorzien zyn, byna als een eindt van een navelſtreng, twee „ duimen lang, wit, en aan 't einde open zynde. Aan deze tepels blyven de jongen gemeenlyk hangen, kruipende dan eens „ in, dan weder eens uit de zak, die van binnen zo ruim is, dat „ zy zich daar in gemakkelyk kunnen verbergen.

„ Van

TAB. XL.

„ Neque in interioribus hujus Animalis quidquam datur reperire, matrici analogum: quare ſatis „ certò determinare non auſim, utrum catuli ex ipſo hocce marſupio, an, inſtar fructuum in arboribus, „ è papillis illis, tanquam petiolis, ſenſim excreſcant, maturique inde decidant. Id certum eſt, quod „ in ipſâ hâc burſâ geherentur, & primò omnium papillis hiſce adhærere, & inde ſugere deprehendantur. „ Unde poſterior illa opinio, eorundem è papillis generationem ſupponens, vero forte eſt ſimillima: „ ſiquidem marſupium arctè clauſum maneat, donec incluſi fœtus perfectè maturuerint. Quin & gla- „ bros adhuc immaturosque catulos adeò firmiter papillis adfixos deprehendimus nonnunquam, ut ſi vi „ inde avellantur, ſanguinis oriatur profluvium, &c."

Quem D. Valentyn hâc in re commiſit, error, abſonus valdè & enormis, inde forſan ortum duxit, quod Vir Iſte hanc Animalium ſpeciem haud debitè examinaverit: habent enim hæc Animantia, æque ac feles, canes, & ejusmodi, partes, generationi ſervientes, intra abdomen. Quando autem ſuos excluſere catulos, prout iam præcedenti Tabulâ memoravimus, hos, ilico poſt partum, anterioribus ſuis pedibus, qui digitatas quaſi hominum manus referunt, ſuſcipiunt, cœcosque adhuc & nudos ſuo immittunt marſupio, in commodum eorum ita comparato, ut ſuum inibi pabulum hi reperiant, mammas nimirum lacte plenas, è quibus totidem protuberant papillæ, quot catuli uno partu excluduntur: his ergo ſeſe adplicant illi, quamdiu adhuc pilis & viſu carent. Poſtquam verò adultiores facti, & pilis obſiti, oculis incipiunt uti, tunc dimiſſâ aliquando papillâ, & capite extrà burſam protenſo, circumſpiciunt, ſuam ſinguli, ſibique conſuetam, olfactu pulchrè diſcernendam, paulò poſt papillam repetentes, ubi cupido ſugendi eos rurſum inceſſerit. Utplurimum quini numero, aut ſepteni, uno partu catuli prodeunt; unde Natura & pro horum quolibet peculiarem effinxit in matribus papillam: quod notatu quidem digniſſimum eſt. Cujus hîc exhibemus iconem, Animal ſeptem pollet mammillis, ſive papillis; quare & tot videtur excluſiſſe catulos. Marſupium vero glabrum eſt & pili expers, quâ parte inde prominent ubera; ne quid juvenculis inde naſceretur impedimenti inter ſugendum: cætera verò ejus ſuperficies molli pilo, quaſi laneo, veſtita eſt; labia autem extus ex albo cineritiam præ ſe ferunt flavedinem. Venter totus, & interna crurum facies ejusdem quoque coloris eſt. Caput, canino ſimile, longum protendit roſtrum, acutisque dentibus, & latè arrectis auribus conſpicuum eſt. Rictum & oculos, in ambitu, pili longi, nigri, ſetacei, obſident. Quæ in prioribus Philandris flava conſpicitur macula ſupra oculos, in hoc ex obſcuro fuſca eſt. Dorſum longis pilis, ſetaceis, atro ſpadiceis, hiſpidum eſt, qui ad ventris latera utrinque paulò dilutiorem acquirunt colorem. Cauda, longa, ſquamis rhomboideis tota tegitur. Veſcitur Animal hoc variis fructibus, aliisque vegetantibus. Vel maximè autem dubium, imò & ab omni veri ſpecie alienum videtur, quod ab hominibus loco cibi aut cupediarum uſurpentur iſtæ beſtiæ, prout equidem refert D. Fr. Valentyn.

TABULA QUADRAGESIMA.

Num. I. *Tamandua, Guacu, Braſilienſis, ſeu Urſa Formicaria.*

Maxima hæc eſt omnium, quas vidimus, ſpecierum. Marggravius *Tamandua Guacu*, Cardanus *Urſum Formicarium* adpellat. Eſt autem longo corpore, altis latisque ſcapulis, capite admodum prolixo, roſtro ſenſim attenuato, patulis amplisque naribus, lingua longa, ad ſesqui quadrantem ulnæ emiſſili, hinc

Formicis

„ Van binnen in dit dier is ook niets te vinden, dat naar een „ lyfmoeder gelykt. Of nu de jongen uit die zak, dan of zy aan „ de tepels groeien, gelyk de vruchten aan de bomen (die vol- „ waſſen zynde afvallen) is een zaak, daar ik met geen zekerheit „ van ſpreken kan. Altoos 't is zeker, dat zy in die zak voort- „ komen, en allereerſt aan die tepels ontdekt worden, daar zy „ ook ten eerſten aan zuigen. Dierhalven is de laatſte gedach- „ ten, dat zy uit de tepels voortkomen, wel de waarſchynlykſte, „ om dat de beurs zeer digt geſloten blyft ter tydt toe dat de „ jongen volwaſſen zyn. Ook vindt men de nog kale en onvol- „ waſſene jongen aan de tepels zo vaſt hangen, dat 'er, wanneer „ men ze daar af trekken wil, het bloedt komt na te volgen. „ enz."

De Heer Valentyn heeft in dit verhaal een groten en onbedachten misſlag begaan. Waarſchynlyk heeft zyn Eerw. dit ſoort van dieren niet wel onderzocht: want het tegendeel is waar, namentlyk, dat deze dieren hunne teeldelen in den buik hebben, gelyk andere, als katten, honden, en diergelyke. Als deze dieren hunne jonge werpen, daar wy reets in ons voorgaande Tafereel van geſproken hebben, nemen zy de zelve voort na de geboorte met hunne voorſte poten, die van gedaante als menſchen handen en vingeren zyn, en ſteken de jonge blinde en naakte diertjes in hun buidelzak, die ten dienſte van hunne jongetjes geſchikt en toebereid is, om hun voedſel te vinden, daar de prammetjes met zog gevult zyn, voor ieder jongetje een byzondere tepel, daar zy in den beginne aan blyven zitten, dewyl zy nog blind en naakt zyn. Na dat zy ouder zyn geworden, en haairen hebben bekomen, de oogen beginnen te openen, en zien kunnen, laten zy hun tepeltje los, en ſteken het hoofdt naar voren, om te zien. Als zy daar na weder luſt tot zuigen krygen, keert ieder weder naar zyn rechte tepel, die zy gewoon zyn, en die ieder op de reuk wel weet weder te vinden. Gemeenlyk zyn 'er vyf, tot zeven, jongetjes by een moer: nu heeft de

Natuur voor elk diertje een byzondere tepel gegeven, het welk wel opmerkenswaardig is. Het dier, dat wy hier in plaat vertonen, heeft zeven prammetjes, of tepels: gevolgelyk heeft het ook zo vele jongen voortgebragt. Daar de prammetjes zitten, is de buik kaal, zonder haair, op dat het de diertjes in 't zuigen niet zou hinderen. Voorts is de zak met zacht wollig haair begroeit, waar van de buiten-lippen wit aſchgeel zyn, als mede de gehele buik, en de benen naar binnen toe. Het hoofdt gelykt naar dat van een hondt, met een lange bek, ſcherpe tanden, en breed opſtaande ooren; voorts lang zwart borſtelig haair om den bek en de oogen. In plaats dat de voorgaande Philanders een geel plekje boven hunne oogen hebben, heeft het tegenwoordige een donkerbruin plekje. Over den rug hebben zy donker of zwart bruin borſtelig lang haair, en aan weerzyden van den buik wat lichter. De lange ſtaart is in zyn geheel ruitig geſchobt. Dit dier geneert zich van verſcheide vruchten en andere gewaſſen. Of het volgens 't zeggen van den Heere *Fr. Valentyn* tot ſpyze, of lekkerny voor menſchen opgediſcht wordt, is niet alleen zeer twyffelachtig, maar komt zelfs zeer onwaarſchynlyk voor.

VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Braziliaanſche Mieren-eeter, of Mier-wolf.*

Dit is het grootſte van alle de ſoorten, die ons zyn voorgekomen. Het wordt van Markgravius *Tamandua Guacu*, en van Cardanus *Urſus Formicarius*, dat is Mier-wolf, genaamt. Dit dier is lang van lyf, hoog en breed van ſchouderbladen, geheel lang van hoofdt, met een ſmal toe lopende bek, groot en wyd van neusgaten, lang van tonge, die wel anderhalf vieren-

deel

Formicis capiendis aptiſſima, in tenue acumen deſinente, cujus extremum in exiguum globulum abit. Auriculæ longæ, pendulæ, ſunt. Oculi ſat grandes, craſſis palpebris defenſi. Roſtrum, longum, rugis numeroſis, tanquam nubibus, inæquale, raro pilo veſtitur. Caput breve, planum, pili preſſuli tegunt. Reliquum dein corpus longis craſſisque pilis, quaſi ſetis porcinis, hiſpidum eſt, qui tamen proximè ad cutim tenuiores & lanuginoſi, dilutè ſpadiceo colore pollent. Venter ſubtus pilos magis ruffos gerit. Caudæ, longæ, & in acumen deſinentis, facies ſuperna dilutè fuſca eſt. Fœmella hæc eſt, octo papillis è ventre prominulis donata, ternis nimirum utrinque verſus pedes poſticos, binisque inter pedes anteriores. Fide dignis teſtimoniis perhibetur, totidem ipſas uno partu edere catulos, quot papillis gaudent: qua in re aliqualis foret cum Suibus convenientia, quæ, dum ingentem catulorum numerum ſimul pariunt, pluribus etiam uberibus ſunt præditæ. Antici poſticique pedes à Num. 2. præcedentis Tabulæ haud differunt, niſi quod majores ſint. Maximis Hæ Formicis ventrem ſuum replent. Hujusce autem generis Murmecophagarum ſex aſſervamus ſpecies in Muſæo noſtro, ſingulas à ſe mutuo diſcrepantes vel peculiari habitu, vel capite, pedibus atque unguibus. Quæ hanc ſequitur ſub Num. 2. delineata, vel una quarta parte minor eſt, parvo brevique capite, oculisque & auribus minuſculis. Pes anticus uno pollet forti incurvoque ungue. Poſticus in tres digitos totidemque ungues abit. Cum contra quatuor aliæ ſpecies quinis digitis & unguibus armatæ ſint. Harum verò & pilus mollis eſt & laneus, junioris Leporis pilis concolor. Species quinta ejusdem quoque formæ, coloris admodum helvi pilo, per dorſum argenti inſtar candicante, ſubtus autem ex cinereo dilutè flavo veſtita, quaternas gerit mammas papillasque, binas ſub cruribus anticis, totidemque ſub poſticis. Sexta ſpecies longiore roſtro, arrectisque, inſtar Vulpis, auribus gaudet. Omnes vero hæ ſpecies dentibus carent.

Num. 2. *Tamandua, Mexicana,* Yzquiepatl, *ſeu Vulpecula dicta.*

Murmecophagarum hæc alia omnino ſpecies eſt, quæ ab *Hernandeſio pag.* 332. deſcribitur. Juxta *Nardi Antonii Recchi* adnotationes, capite hæc ovillo eſt, cætera ſimilis illi, quàm hîc repræſentamus, ſolum ſi caput exceperis, quod aliter conformatum, multo brevius, Canis Septentrionalis ferè æmulum eſt. Naſus ad anteriora oris, quaſi linea ſeparatus, hæret; juxta quem utrinque, & ſubtus è mento, longi pili, barbæ inſtar, prominent. Maxilla inferior, craſſa & rotunda, binis inſignibus pollet dentibus: præter quos nulli amplius, vel in maxillâ ſuperiore, vel alibi in ore occurrunt. Antici poſticique pedes, longi, urſinorum æmuli, quinis digitis, acutisque unguibus armantur. Oculi minuti, globoſi, lucidi ſunt. Supercilia admodum prolixis pilis horrent, dum breviores, & ſaturatiſſimè ſpadicei, oculorum ambitum inveſtiunt. Auriculæ teretes capiti arctè adpreſſæ hærent. Pilus corporis longus eſt & ſubruffus, dilutior vero, qui abdomen tegit. Cauda, qualis Cani vulgari, eſt.

TABULA QUADRAGESIMA ET PRIMA.

Num. 1. *Ichneumon, ſeu Vulpecula Ceilonica.*

Hocce Animal Belgis *het Ceilonſch Kwasje*, priſcis ſcriptoribus *Alkaſis*, aliis rurſus *Suillum* vocatur, quum forti olfactu perveſtiget omnia, terramque fodiat ſupernâ oris ſui parte, roſtrum ſuillum utcunque referente,

deel van een elle kan uitgeſtoken worden, om 'er de mieren mede te vangen. Zy loopt zeer puntig toe, en heeft een kleine knoop op het einde. De ooren zyn lang neerhangende; de oogen vry groot, met dikke leden. De ſnuit, die lang is, is geheel gerimpelt, als of zy gewolkt was, met weinig haair. Het hoofdt is kort en plat, met neerleggend haair begroeit. Voorts is het lyf vol lang grof haair, als dat van varkens, aan de huidt fyn en wollig, uit den licht bruinen. De buik is van onderen roshairiger. De lange puntig toe lopende ſtaart is van boven ook licht bruin. Het tegenwoordige vertoont een wyfje, dat acht tepels aan den buik heeft, te weten aan ieder zyde drie achterwaarts naar de achterſte poten, en by de voorpoten aan ieder zyde een. Daar wordt geloofwaardig van getuigt, dat zy zo vele jongen voortbrengen, als zy tepels hebben, dat eenigzins met de varkens overeenkomt, die een groter getal jongen voortbrengen, en ook meer prammen hebben. De voorpoten komen met die op het voorgaande Tafereel, Num. 2, gelyk ook de achterſte poten, overeen; maar zy zyn groter. Deze zoeken de grootſte mieren, om hun buik te vullen. Van dit geſlacht van Mieren-eeters hebben wy zes ſtuks in ons Kabinet, elk van een byzonder ſoort, of verandering van gedaante, en verſchillendheit in hoofden, voeten en klaauwen. Die na dezen, op Num. 2 ſtaande, volgt, is wel een vierde deel kleiner, met een klein, kort, hoofdt, klein van oogen en ooren. De voorſte poot heeft een klaauw, die ſterk en krom is. De achterſte poten zyn met drie klaauwen en nagelen voorzien, daar in het tegendeel vier andere ſoorten met vyf klaauwen en nagelen gewapend zyn. 't Haair van dit dier is zacht, en wollig, van verwe als een jonge haas. Het vyfde ſoort is mede van de zelve gedaante, met geheel vaal haair, dat boven over 't lyf licht zilverſchynend, en van onderen licht aſchgeel is, hebbende vier tepels en borſten, twee onder de voor- en twee ouder de achterſchinkels. Het zesde ſoort heeft een langer ſnuit, en opſtaande ooren, gelyk een vos. Zy hebben in 't geheel geen tanden in hun bek.

Num. 2. *Mexikaanſche Mieren-eeter,* Yzquiepatl *genaamt.*

Dit is een ganſch ander ſoort van Mieren-eeter, zynde beſchreven van Hernandes *bladz.* 332. Volgens de aanmerkingen van *Nardo Antonio Reccho* heeft deze een ſchaapshoofdt, en is voor het overige overeenkomſtig met den gene, die ons hier vertoont wordt, behalven 't hoofdt, dat eene andere gedaante heeft, veel korter, en byna als dat van een Noordſchen hondt is. De neus zit vooraan den bek als afgeſcheiden. Aan weerzyden en van onderen is het met lang haair, als een baardt, begroeit. De onderkinnebakken zyn dik en rond, met twee grote tanden, zonder dat 'er boven of onder meer zyn. De voeten voor en achter zyn lang, gelyk die der beeren, met vyf klaauwen en ſcherpe nagels gewapend. De oogen zyn klein, rond en helder. De bovenſte oogbraauwen zyn met heel lang haair begroeit: rondom de oogen is het korter, en heel donker bruin. De ooren zyn rond, en zitten plat aan 't hoofdt. Over 't lyf is het haair lang en rosachtig: het onderlyf is wat lichter: de ſtaart gelykt naar dien van een gemenen hondt.

EEN EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ceilonſch Kwasje.*

Dit dier wordt van de oude ſchryvers *Alkaſis*, en van anderen *Suillum*, of *Verkenachtig* genaamt, om dat het ſterk ruikt en ſnuffelt, in de aarde omvroet met zyn bovenbek, of ſnuit, gelykende eenigzins naar een varkensſnuit, maar korter toe lopende.

De

Fig. 3.
Fig. 2.
Fig. 1.
Fig. 4.
P. Tanjé f.

referente, ſed breviore & teretiore. Inferna roſtri pars multo, quàm ſuperna, brevior, utrinque acutis dentibus armata eſt. Caput Muſtelæ capiti ſimile. Collo Animal longo eſt, auriculis curtis & teretibus, prægrandibus vividisque oculis: de cætero Vulpem quàm proximè refert, pilis luteis, ſaturatè ruffis & griſeis, ſeu variegatis, veſtitum; qui quidem pili, præcipuè ad longam, hiſpidam, criſpatam, inque acutum convergentem caudam, rigidi & quaſi aculeati ſunt. Subtus flava ſunt omnia. Pedes curti quinque craſſis præmuniuntur unguibus. Ex inſulâ Ceilonenſi vivum ad nos translatum, aliquot menſibus catenâ adligatum, domi noſtræ circumcurrit: ſed, quidquid è ligno aut fune conflatum erat, perpetuo morſu & commanducatu diſcerpebat. Interdiu in domuncula ſua tranquille dormiebat, languens præ ſegnitie, vixque ſeſe elevans, ubi percuteretur: at Heſpero veniente ilico ex cavea ſua prorumpens, quousque per catenam licebat, omnia percunctabatur. Neminem lædebat: ſed valdè indomitum, felis inſtar, arbores & parietes quoscunque conſcendebat. Avidiſſimè autem inhiabat araneis, lumbricis, radicibus herbarum & arborum ipſi arridentibus; hasque fodiendo eruere dextrè ſciebat, noctem ſic integram ad ſolis usque ortum terens: tum verò domunculam repetens, quieti ſeſe dabat. Tandem ob indomabilem feritatem, immunditiem, & continuam terræ foſſionem, tantæ fuit moleſtiæ, ut in ſpiritu dicto *Kilduivel* illud ſuffocare, noſtroque in muſæo requie donare ſimus coacti. Aliam ejus ſpeciem, ex Americâ oriundam, quæ tam habitu, quàm colore multùm inde diverſa eſt, poſteà deſcribemus. Vid. Tab. ſequent.

Num. 2. *Cuniculus Americanus.*

Surinami, & in aliis Americæ locis, plurimi horum dantur, & capti loco alimenti inſerviunt. Caro eorum alba, noſtratium ferè ſimilis, at multo ſiccior eſt, nec adeo grati ſaporis. Juxta incolarum & itineratorum relationes eorum quidam reperiuntur, multùm qui ſuperant magnitudine hacce figurâ repræſentatum. Auriculis ſunt brevibus, craſſo capite, longoque collo. Elumbes etiam inſtar noſtratium ſaliunt. Pilus vero ruffus, rigidus & pungens eſt, uti ſetæ, præcipuè per dorſum. Pedes in quatuor fiſſi ſunt digitos, incurvis, acutisque, unguibus, ſcalpendo & fodiendo adaptatis, donatos. Vid. S. D. H. L. Hiſtor. Surinam. *pag.* 170, ubi Autor, Lepores Surinamenſes deſcribens, hos plane à noſtratibus diverſos, multò minores, aliusque ſtructuræ eſſe dicit. Dorſum ſpadiceum pilis albis variegatur. Caro haud ferina, ſed grati ſaporis eſt.

Num. 3. *Sciurus, volans; mas.*

Ex Virginia Novæ Hiſpaniæ hic oriundus eſt. Deſcripſeramus illum juxta ſpecimen in Muſæo D. Vincentii reperiundum; ſed interea temporis & nos quodam potiti ſumus, colore & habitu à præmemorato diſcrepante. Caput brevius acutum protendit roſtrum, longo pilo quaſi barbatum. Volans hic à parte poſtica conſpicuus eſt. Dorſum ex ruffo gilvi eſt coloris: cauda dilutè ruffa; ſubtus verò pili omnino albicantes hærent. Maſculus hic eſt. Dentes in anteriore oris parte defixi ſunt, uti in Gliribus. Antici pedes non niſi in quaternos digitos, acutis unguibus præditos, abeunt, pollice deficiente, quo gaudet alia qui in Tabula exhibetur. Poſtici quinquefidi ſunt. Inter volandum cuticula rugas trahit, quas, velociſſimè volantes, prorſus applanare poſſunt. Cauda longis pilis obſita corpori poſtico, dum volant, ſuſtentando ſubſervit.

Num. 4.

De onderſte bek is veel korter dan de bovenſte, en aan weerzyden met puntige tanden voorzien. Het hoofdt gelykt naar dat van een Weſel. Het is lang van hals, kort en rond van ooren, met heldere grote oogen. Verder zweemt het naar een Vos, met geel donker ros en grys of geſprenkeld haair, dat hard en ſtekelig is, byzonderlyk aan den langen ruighaairigen ſtaart, die omgekrult is, en puntig toe loopt. Van onderen is het heel geel. De benen zyn kort, en de poten met vyf dikke nagelklaauwen bezet. Wy hebben het, na dat het ons levendig van Ceilon was medegebragt, eenige maanden aan een kettingje laten lopen; maar het knaauwelde en beet al wat van hout en touw was aan ſtukken. Overdag ſag het ſtil in een hokje te ſlapen, heel lodderig en lui. Als men het aanſtiet, wilde het ter naauwernoodt opſtaan; maar zo haaſt was de avondt niet gekomen, of het ſprong uit zyn huisje, en ging aan het ſnuffelen zo ver als het kettingje toereikte. Het deedt niemandt kwaad; maar het was uitnemend wild, en liep by bomen en ſchuttingen op als een kat. Het was zeer happig naar ſpinnen, pierwormen, en wortelen van gewaſſen en bomen, die van zyn ſmaak waren, en wiſt ze daar met vroeten uit te krabbelen, waar mede het den ganſchen nacht doorbragt, tot dat de dag aankwam: dan kroop het weder in zyn neſtje om te ruſten. Ten laatſte wierdt het tot een laſt door zyne wildigheit, onreinigheit, en omkrabbelen van de aarde, zo dat wy genoodzaakt waren het in Kilduivel te laten verdrinken, en in ons Kabinet tot ruſt te brengen. Wy hebben een van een ander ſoort, uit de Weſt-Indiën, beſchreven, het welk zeer verſchilt van dit, zo in gedaante, als in verwen. Zie het volgende Tafereel.

Num. 2. *Weſt-Indiſch Konyn.*

Van deze Konynen zyn 'er vele in Suriname en op andere plaatſen van Weſt-Indië, wordende gevangen om tot ſpyze te verſtrekken. Het vleeſch is blank, gelyk dat van onze inlandſche, maar veel droger, en min ſmakelyk. Volgens het getuigenis der inwoonderen en der reizigers zyn 'er, die veel groter vallen dan het geen wy hier vertonen. Zy zyn kort van ooren, en dik van hoofdt, met een langen hals. Van achteren zyn zy ook lenden-lam, en huppelen, gelyk de onze; maar het haair is rosverwig, hard, en ſtekelig, als borſtels, voornamentlyk over den rug. Zy hebben vier klaauwen, met kromme, puntige, nagelen, om te krabben, en gaten te maken. Zie S. D. H L. in zyne Surinaamſche Beſchryving, *fol.* 170, alwaar deze ſchryver van de hazen ſpreekt, op Suriname vallende, die ganſch anders zyn dan de onze, veel kleiner, en van een byzonder maakſel. De rug is bruin, vermengt met witte haairen: de ſmaak is niet wildachtig, maar aangenaam.

Num. 3. *Vliegend Eikhorentje; een mannetje.*

Dit dier komt uit Nieuw-Spanje, namentlyk uit Virginië. Wy hadden 'er een uit het Kabinet van wylen den Heere *Vincent* beſchreven; maar ſedert dien tydt hebben wy 'er zelf een bekomen, in verwe en gedaante van het voorgemelde verſchillende. Het hoofdt is korter, met een puntigen bek, die als een baardt met lang haair begroeit is. Deze vertoont zich van achteren in 't vliegen. Van boven is het ros muis-vaal: de ſtaart is licht ros, en van onderen is het geheel wit-haairig. Het is een mannetje. De tanden ſtaan voor in den bek, gelyk die van de ratten. Het heeft maar vier vingeren, of klaauwen, met puntige nagelen aan de voorſte poten: de duim ontbreekt, de welke van dat, in het volgende Tafereel vertoont wordende, daar aan zit. De achterſte hebben vyf klaauwen. In 't vliegen zet de bovenhuidt rimpelen, of vouwen, die zy in 't ſel vliegen ganſch kunnen uitſpannen. De langhaairige ſtaart helpt het achterlyf in 't vliegen dragen.

Num. 4.

Num. 4. *Talpa, maculata, Ooſt-Friſia.*

Alia quadam Tabulâ aliquot iam ſpecies Talparum repræſentavimus: interea verò contigit fortuitò, quod in loco meo natali Talpa verſicolor, per viam regiam, capta ſit, præſentibus D. Satrapa de Capelle, & D. Curatore R. P. Ihering, in Principali arce *Vredeburg*, in Ooſt-Friſiâ, ambobus habitantibus: qui Animalculum iſthoc, ipſis haud vulgare viſum, aſſervari jubentes, dein mihi ut in locupletationem Muſæi mei transmitteretur, benignè curarunt. Id factum: quocirca Nob. Dominis hiſce obſtrictiſſimi, in grati animi teſſeram æri illud inciſum, debito huicce loco inſeruimus. Superat autem longitudine aliquantum Talpas vulgares, quibus cætera ſimilis eſt, exceptâ pelle, quæ tota verſicolor, albis & nigris maculis, tam ſupra, quàm infra, marmoris inſtar, variegatur, griſeo tamen pilo admodum molli, & holoſerici quaſi æmulo, aliis intermiſto. Roſtrum longum, prolixo pilo horret; oculi adeo minuti ſunt, ut palpebrarum hiatus vix conſpici queat.

TABULA QUADRAGESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. Ichneumon *de* Yzquiepatl, *ſeu Vulpecula Americana, quæ colore* Maizium *torrefactum æmulatur.*

Animal, capite ad Vulpeculam accedens, oblongo, quaſi Porcino, roſtro, in America *Quasje* vocatur: vivum id Surinamo ad nos pervenit, noſque, catenula adfixum, per integram æſtatem in hortulo retrò ædes noſtras, ſuperſtes conſervavimus. Haud malignæ erat indolis, nec morſu nocebat. Caniculæ inſtar tractari ſeſe patiebatur, ſi quis ipſi quid comedendum porrexiſſet. Roſtro ſuo terram effodiebat, anticis pedibus, quorum digiti longis incurviſque unguibus muniti erant, adminiculantibus. Interdiu in antro, quod paraverat, deliteſcebat; circa veſperam verò inde prorepens, excuſſa de pelle terrâ, quouſque per catenam poterat, circumcurrebat quaquaverſum per totam noctem, defixis in terram naribus, uſque inveſtigans. De pabulo veſperi adpoſito, quantum ad famem compeſcendam ſufficiebat, comedens, ſi quid ſupererat, id intactum relinquebat. Nec carne, nec pane, nec variis aliis cibis, ſed Paſtinacis luteis, ſquillis crudis, Erucis & Araneis delectabatur. Unde liquet, quodlibet Animans victum pro ſua ſibi indole eligere. Appetente Bruma illud in cavo ſuo mortuum reperiebamus, indicio, frigoris inclementiam ipſi fuiſſe intolerabilem. Species hæc ſaturatè ſpadicei per dorſum coloris, pilis hiſpida, brevibus auriculis eſt & ſyncipite rotundo, coloris paulò dilutioris. Venter flaveſcit. Cauda, mediocriter longa, & fuſca, brevi pilo veſtita, luteis quaſi annulis circulatur. Quæ ex India Orientali veniunt, Ichneumonum ſpecies grandiores ſunt & venuſtiores, quarum & nonnullas poſſidemus, partim ante deſcriptas, partim in decurſu exhibendas.

Num. 2. Quanhpecotli, *ſeu Felis Montana, Americana.*

Liquori immerſa nobis ex Nova Hiſpania transmiſſa eſt, à Franciſco Hernandeſio in Hiſtor. Quadruped. *pag. 6.* deſcripta. Feri & maligniſſimi moris beſtia mordet, & ſcalpendo exoculat, quodcunque ipſi adpropinquat Animal. Juvencula hæc eſt. Caput Felinum, helvi & griſei eſt coloris: cauda craſſa, longa.

Num. 3.

Num. 4. *Bonte Mol, in Ooſt-Vrieslandt gevangen.*

In een der voorgaande Tafereelen hebben wy reets eenige Mollen vertoont. Sedert heeft zeker geval gewilt, dat 'er in myne geboorteplaats een bonte Mol op den gemenen weg is gevangen, in tegenwoordigheit van den Heere Droſſaardt van Capelle, en den Heere amptman R. P. Ihering, wonende beide op 't vorſtelyke ſlot Vredeburg, in Ooſt-Vrieslandt. Deze Heeren kwam dit beeſt vremd voor; belaſtten derhalven het zelve mede te nemen, en hebben goedgunſtig zorg gedragen, dat het my tot verryking myner ſeldzaamheden zou toegezonden worden, gelyk geſchied is. Wy zeggen hunne Wel-Ed. daar voor dank, en ten teken onzer erkenteniſſe hebben wy het in koper laten ſnyden, en alhier de verdiende plaats gegeven. Het diertje is iet langer dan de gemene Mollen, en verder de zelve gelyk, uitgezondert het vel, dat geheel bond, met witte en zwarte plekken, zo wel van onderen, als van boven, als gemarmert is, doch met grys haair onder het ander gemengt, dat zeer zacht en fulpachtig is. De bek, of ſnuit is lang, en met lang haair bezet: de oogen zyn zo klein, dat 'er de opening kwalyk van te vinden is.

TWEE EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1 Ichneumon *van* Yzquiepatl, *of Amerikaanſch Vosje, gelykende van koleur naar een gedroogde* Maizium.

Dit dier gelykt met zyn hoofdt naar een vosje, langwerpig van ſnuit, gelyk een varken, in Weſt-Indië genaamt *Kwasje.* Het is levendig van Suriname gezonden, en wy hebben het een ganſchen zomer levendig behouden, leggende aan een kettingje in onzen tuin achter ons huis. Het was niet boos, noch bytachtig. Die het wat te eeten gaf, kon het behandelen als een jong hondtje. Met zyn ſnuit graafde het gaten in de aarde, waar toe de voorſte poten, die aan de klaauwen met lange en kromme nagelen bezet waren, het zelve te hulp kwamen. Overdag ſliep het in 't hol, dat het maakte, en als de avondt aankwam, kroop het uit, ſchudde de aarde van zyn huidt, en ging aan 't lopen zo ver als het bereik van zyn ketting toeliet; en dus liep het heen en weder den ganſchen nacht, ſnuffelende geſtadig aan den grondt. Als men het 's avonds eeten gaf, at het zo veel al het daar van luſte, al lopende; maar dat het overliet, wilde het daar na niet eeten. Het at noch vleeſch, noch broodt, noch verſcheide andere ſpyzen, maar gele wortelen, ook ongekookte garnaat, als mede rupſen en ſpinnekoppen. Dus blykt het, dat elk dier naar zynen aardt zyn voedſel heeft. Tegen den winter vonden wy het in zyn hol dood, zo dat het tegen geen koude kon. Dit ſoort is hoog Kaſtanie-bruin over 't bovenlyf, ruighaairig, kort van ooren, en rond van bovenhoofdt, en wat lichter van verwe. Onder 't lyf is het geelachtig. De ſtaart is matelyk lang en bruin, met kort haair en geel omringt. De *Kwasjes*, die uit Ooſt-Indië, van Ceilon, komen, zyn groter en ſierlyker, waar van wy ook eenige bezitten, die wy of reets hebben beſchreven, of in 't vervolg nog zullen vertonen.

Num. 2. Quanhpecotli, *of wilde Bergkat, uit Amerika.*

Deze wilde Bergkat is ons in *liquor* uit Nieuw-Spanje toegezonden, en door *Franciſcus Hernandes* in zyne Hiſtorie der viervoetige dieren, *fol 6*, beſchreven. Het is een boos en vuilaardig dier. Het byt en krabt de oogen van alle andere, die het te na komen, uit. Deze is jong. Het hoofdt gelykt naar dat van een kat: het is vaal en grysachtig, dik, en lang van ſtaart.

Num. 3.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 6.
Fig. 4.
Fig. 5.

Num. 3. Mazame, *ſeu Cervus cornutus, ex Novâ Hiſpaniâ.*

Hæc ſpecies omnino differt ab illa, quam Guinea profert. Capite, & collo, craſſis curtisque eſt, & bina gerit, tornata quaſi, cornicula, in acutum recurvumque apicem convergentia, retrorſum reclinata. Auriculæ grandes, flaccidæ: at oculi venuſti. Cauda craſſa, obtuſa. Pilus totius corporis ſubruffus: eſt paulo tamen dilutior, qui caput & ventrem tegit. Femora, cum pedibus, admodum habilia.

Num. 4. *Cervus* Macatlchichiltic, *ſive* Temamacama *dictus.*

Horum ingens numerus per alta montium, & rupium, Novæ Hiſpaniæ divagatur, qui gramine, foliis, herbisque victitantes, curſu ſaltuque velociſſimi ſunt. Europæos cervos habitu referunt, ſed, inſtar hinnulorum, valde parvi. Cornua, tornata, recurvatum in acumen convergunt, quæ ſingulis annis novâ ſpirâ aucta, ætatem animalis produnt. Cornuum color Coracinus. Oculi, auresque, magni & agiles. Dentes prægrandes & lati. Cauda pilis longis obſita: brevioribus, & dilutè ſpadiceis, univerſum corpus veſtitur. *Fr. Hernandeſius* aliam prorſus horum ideam exhibet; putans, veram hanc eſſe ſpeciem Capricervarum, è quibus Lap. Bezoar acquiritur: qua tamen de re diverſa penitus percepimus. Notiſſimum eſt, Lapidem Bezoar fortuita quadam concretione, in ventriculo animalium, naſci; haud ſecus, ac in renibus & veſica hominum Calculi generantur. Neque una duntaxat Animantium ſpecies Lapides hosce profert; ſed variæ Cervorum, Caprarum, Hædulorum, & aliorum, quorum in ventriculo plerumque iſti concreſcunt, nucleum, ſeu baſin; dante fruſtulo quodam ligni, ſtraminis culmo, aut lapillo; quæ, ſi, non comminuta, nec commanſa, deglutiuntur, in ventriculum delata, diſſolvi nequeunt: his tunc ibi detentis circum accreſcit calcaria quædam cruſta, ſenſim aucta; donec à tunica ventriculi ſecedens lapis, ita conflatus, cum excrementis per alvum exoneretur. Qua quidem prærogativa Deus cætera animantia præ homine donavit: Hic enim adfixo alicubi calculo haud adeo facile, nec niſi ſæviſſimis prius doloribus excruciatus, ſe liberare valet; quum anguſtioribus plerumque, & ſenſu acutiſſimo præditis, in partibus corporis concreſcat, renibus nimirum, & veſica; ubi equidem mole auctior factus, quàm, qui permeandi ſunt, canales nervoſi, plurimis hominibus mortem accerſit. His tamen haud immorabimur diutius, dum nobis ſufficit, hæc in tranſitu, ad illuſtrandum, quo Lapides Bezoar generantur, modum, adnotaſſe; ut pateat, animantium, præcipuè quadrupedum, plura dari, concretionibus calculoſis & lapidoſis obnoxia, de quibus alibi, cùm opportunum fuerit, cogitata & obſervata noſtra exponemus, lapidibus quippe & pilis plurimorum animalium inſtructi.

Num. 5. *Avis* Nochtototl, *colore Paſſeris Hiſpanici.*

Elegantiſſimè picta hæc Avicula longum, incurvum, acutumque, & flavi coloris, roſtrum protendit. Cantu Luſciniam imitatur. Pennæ veſtitrices capitis, collique, tonum ſaturatè purpureum, auro quaſi remixtum, emittunt. Pectus & ventrem dilutus rubor tingit. Longi gracilesque pedes, & unguiculi, dilutè flavi ſunt. Alæ, dorſum, & cauda, ex cinereo obſcurè griſea, rubro ſplendore coruſca, in ambitu quaſi fimbriantur.

Num. 6.

Num. 3. *Mazame, of Hartebeeſtje uit Nieuw-Spanje.*

Dit Hartebeeſtje, waar van het geſlacht in de Spaanſche Weſt-Indiën wordt gevonden, is van een ganſch ander ſoort als die uit Guinée komen. Het is kort en dik van hals en hoofdt, met twee gedraaide horentjes, krom en puntig toe lopende, naar achteren wat gebogen, groot en ſlodderig van ooren, doch ſierlyk van oogen. Het heeft een dikken en ſtompachtigen ſtaart, en is rosachtig van haair over het gehele lyf. Het hoofdt en onderlyf zyn wat lichter. Verder heeft het fraaie ſchenkels en poten.

Num. 4. *Hartebeeſtje, genoemt* Macatlchichiltic, *of* Temamacama.

Van dit ſoort van Hartebeeſtjes wordt eene grote menigte in de Spaanſche Weſt-Indiën, op de hoge bergen en klippen, gevonden. Zy leven van gras, bladen en kruiden; en zyn zeer vaardig in 't lopen en ſpringen. Het is van gedaante gelyk een Hartebeeſt in Europa, maar zeer klein, als een jong Rhee. De hoornen zyn gedraait, krom en puntig toe lopende. Alle jaren zet zich een draai, of een kerf, om de horens, waar by men hunnen ouderdom kan zien. De hoornen zelf zyn zwart en glanzig. Zy hebben grote en vlugge oogen en ooren, grote en brede tanden, een langhaairigen ſtaart, en zyn licht bruin korthaairig over 't ganſche lyf. *Fr. Hernandes* geeft 'er eene geheel andere afbeelding van, en meent, dat dit het rechte ſoort van Bezoarbokjes is: doch daar is ons een ganſch ander bericht van gegeven. Het is eene bekende zaak, dat de Bezoarſteen eene toevallige voortbrenging is, die in de maag der dieren zich aanzet, gelyk de ſtenen in de nieren en blazen der menſchen aangroeien. Het is ook van geen een ſoort van dieren, dat de Bezoarſtenen komen, maar van verſcheide ſoorten van Hartebeeſtjes, Geitjes, Bokjes, en ander gedierte, waar in by toeval zulke ſtenen gemeenlyk in de mage groeien, aan een houtje, ſtrootje, of ſteentje, heel en ongekwetſt, of ongekaauwt ingeſlokt, en in de maag gevallen, daar het niet verteert kan worden. Het blyft 'er in hangen, en met 'er tydt zet 'er zich eene kalkachtigheit om heen, die aangroeit, tot dat ze los raakt, en zich met de exkrementen door 't gedarmte ontlaſt; een voorrecht, dat Godt aan 't gedierte vergunt heeft boven den menſch, die den aangezetten ſteen zo ligt niet kan kwyd raken, maar razende pynen daar aan komt te lyden, naardien zy in andere ongemakkelyker plaatſen van 't lighaam groeien, gelyk de nieren, en de blaas, daar zy, groter geworden zynde dan de pezen, daar zy door moeten, vele menſchen de doodt veroorzaken. Wy zullen ons hier niet verder inlaten. Dit hebben wy alleen ter loops ter opheldering van 't groeien der Bezoarſtenen aangemerkt, om te tonen, dat 'er vele dieren zyn, die met ſteen- en kalkachtige aanzettingen behebt zyn, byzonderlyk de viervoetige, waar van wy op andere plaatſen, als het te ſtade komt, onze gedachten en ondervinding zullen zeggen, om dat wy ſtenen en ballen van vele gediertens bezitten.

Num. 5. *Vogel, genaamt* Nochtototl, *van verwe als een Spaanſche Moſch.*

Dit is een ongemeen ſierlyk vogeltje, lang, krom, puntig, en geel van bek. Het ſlaat een geluidt als een Nachtegaal. De veêren om 't hoofdt en den hals zyn hoog purper weerſchynende, als met goudt vermengt. De borſt en 't onderlyf zyn licht rood. De lange, dunne, benen en klaauwen zyn licht geel. De vlerken, 't bovenlyf, en de ſtaart zyn donker aſchgraauw, met een roden, weêrſchynenden, glanſch, en om de kanten als geboord.

Num. 6.

Num. 6. *Avicula, Mexicana, ſeu* Hoitzillin.

Hæc, amœniſſimâ pennarum pictura, priore haud inferior, oſcines inter aves, ſuaviores, refertur. Vitta, ex diluta rubedine reſplendens, caput tegit: guttur viret. Pectus, ventrem, alas, & dorſum, quæ veſtiunt pennæ, ſaturate rubent. Pennarum remigum, & caudæ, extrema ſubcæruleſcunt. Femora, roſtrum longum & incurvum, pedes, & ungues, dilutè flavent.

TABULA QUADRAGESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Cerva, parvula, Africana, ex Guinea, rubida, ſine cornibus.*

Licet admodum puſilla hæc ſit, tamen ſuâ in ſpecie maxima eſt; quum congeneres ejus plerumque aliquantùm minores deprehendantur. Caput, magni Cervi æmulum, cornibus tamen caret. Curſu ſaltuque velociſſimæ ſunt, longis, gracilibusque pedibus, in binas ungulas, uti in magnis Cervis, concinnè fiſſis, innixæ: neque vero calcaneum in parvam ungulam elongatur, uti in proceris, ſed talus craſſus & rotundus eſt. Pilus dorſi ex fuſco rubet; ad ventrem, & ſub collo, albicat. Cauda minus longa, at longis, diſperſisque pilis veſtita, ex fuſco, rubro, & albo variegatis. Suffraginis poſtica facies in hâc dilutiſſimè ſpadicea eſt. Fœmellam hîc repræſentamus. Pabulum horumce Animalculorum cymæ ſunt graminum, aliarumque herbarum. Altiſſimos autem montes conſcendunt, difficillimè, nec niſi ope tendicularum, captanda. Summas inter delicias ciborum, & pro ferina optima habentur; quo etiam nomine digniſſimorum munerum adminiſtratoribus, illis in locis, dono dantur.

Num. 2. *Hinnulus, ſeu Cervus juvencus, pergracilis, Africanus.*

Salientis hic in geſtu conſtitutus, tenui gracilique eſt corpore, atque articulis, inſtar canis venatici, priori congener, & concolor. Auriculæ mediocriter prolixæ ſunt. Cauda, ſurſum recurvata, quaſi criſpata eſt. Maxilla inferior inſignes dentes à primo ortu gerit. Pedes, tanquam res pretioſa, auro circumcluſi, loco piſtillorum, ad Nicotianam in fiſtulas adigendam, uſurpantur. Sub lit. A ejusmodi repræſentatur.

Num. 3. *Cervus juvencus, perpuſillus, Guineenſis.*

Minima hæc ſpecies eſt inter omnes, quas hactenus hisce in oris videre licuit: quanquam in noſtro Muſæo pedes minoris adhuc aſſervemus, prout lit. B demonſtrat. Dantur & aliæ ſpecies, quæ bina, nigricantia, & acuminata, cornicula gerunt, cujusmodi ſub lit. C exhibuimus. Quotannis novo annulo notantur cornicula, quorum è numero ætas Animalculi ſupputatur: id, quod in bobus quoque obtinere, notiſſimum eſt. Summus Ruſſorum Imperator, quando Muſæi mei perluſtrandi gratiâ ad me inviſere dignabatur, centum mihi aureos offerebat, ſi tam puſillum Ipſi cervum procurare poſſem: ſed votis excidi, quidquid impenderim operæ.

Num. 4.

Num. 6. *Mexikaanſch vogeltje, of* Hoitzillin.

Dit vogeltje is niet minder ſchoon en ſierlyk in zyne veêren dan het voorgaande. Het wordt ook onder de fraaie zangvogels geſtelt. Het heeft een rode, licht glanzige, kap over 't hoofdt, en een groene keel. Borſt, onderlyf, vlerkjes, en bovenlyfſche veêren zyn donker rood; de einden van de pennen blaauwachtig, gelyk mede de ſtaart. De ſchenkelen zyn licht geel, als ook de lange, kromme, bek, benen, en klaauwen.

DRIE EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Klein Hartje uit Guinée, zonder horens.*

Dit is van het grootſte ſoort van dit geſlacht. Gemeenlyk vallen zy nog een ſlag kleiner. Zy hebben een hoofdt, gelyk een groot Hart van gedaante, maar geen horens. Zy zyn zeer vlug en ſnel in 't lopen, en ſpringen op hunne lange, dunne, beentjes, die ſierlyk en fraai zyn, met twee klaauwtjes, gelyk de grote Harten. Maar zy hebben geen kleine hielen-klaauwtjes, gelyk de grote, maar dikke, ronde, koten. Het haair over het bovenlyf is bruin rood, van onderen wit, gelyk het ook onder den hals is. De ſtaart is niet lang, maar langhaairig uitgebreid, bruin, rood, en wit. Over de achterbillen is deze heel licht bruin. Het is een wyfje. Het voedſel dezer diertjes beſtaat in topjes van gras, of minder gewas. Zy klouteren op de hoogſte bergen, en zyn kwalyk te vangen dan met ſtrikken. Men houdt de zelve voor een der grootſte lekkernyen, en voor het beſte wildt, dat men kan eeten. Als zodanig worden zy aan de hoogſte amptenaren dier geweſten geſchonken.

Num. 2. *Jong Hartje, zeer dun en ſchraal, uit Afrika.*

Dit Hartje, dat op zyn ſprong ſtaat, is dun en ſchraal van lyf en leedtjes, gelyk een wind- of jagthondt. Het is van het zelve ſoort, en de zelve verwe, als het eerſte. Zy hebben matelyk lange ooren. Zy dragen hunnen ſtaart opwaarts omgebogen, als of de zelve gekrult was. Zy hebben onder hun bekje grote tanden, daar zy mede geboren worden. De pootjes worden voor eene ſeldzaamheit met goudt beſlagen, en voor tabakſtoppertjes gebruikt. By let. A wordt 'er een aangewezen.

Num. 3. *Zeer klein en jong Guineeſch Hartje.*

Dit Hartje is van het allerkleinſte ſlag, dat hier te lande ooit gezien is: doch wy hebben pootjes in ons Kabinet van een, dat nog kleiner is geweeſt, gelyk by let. B verbeeld is. Daar zyn nog andere ſoorten, die twee zwarte, puntige, horentjes hebben, waar van 'er een by let. C is aangewezen, als ook by let. D. Alle jaren komt 'er om de horentjes een kring, waar by te zien is hoe oud zy zyn, gelyk men wel aan Koebeeſten ziet. Wanneer zyne Keizerlyke Majeſteit van Groot-Ruslandt my de eer deedt van myn Kabinet te bezichtigen, zeide hy, dat hy my honderd goude dukaten zou vereeren, indien ik hem een zo klein Hartje, als dit is, kon bezorgen, dat my niet is voorgekomen, wat vlyt ik ook daar toe heb aangewend.

Num. 4.

Fig. 3.
C
D
B
A
Fig. 2.
Fig. 1.
Fig. 4.
Fig. 5.

TAB. XLIIII.

Num. 4. *Serpens, Luſitanis* Cobra de Capello *dicta; ſeu Vipera Naja, Ceilonica; fœmina.*

Caput inſolitæ magnitudinis, vultu truce, & terribili, horret. Oculi grandes, ignei. Maxillæ latæ. Dentes minuti. Frontem inſignes, ſubruffæ, tegunt ſquamæ. Corpus planum, quaſi viſceribus privatum. Dorſum, veluti compreſſum, undique magnæ latæque ſquamæ veſtiunt, dilutè ſpadiceæ, tæniisque, ex cinereo dilutè griſeis, quas minuta puncta albicantia diſtinguunt, quaſi fimbriatæ. Puncta hæc juxta ventrem in maculas inſignes, albas, diffluunt. Squamæ ventris infernæ ex cinereo dilutè griſeæ ſunt. Compreſſa corporis planities deſinit, ubi cauda oritur; quæ longa, & teres, in acumen terminatur. Eſt hæc ſingularis Viperarum ſpecies, raro occurrens.

Num. 5. *Serpentula, Ceilonica; ſeu Naja altera.*

Pertinet hæc ad eandem cum priore majuſcula ſpeciem, cui & corporis planitie ſimilis eſt. Tæniæ albicantes totam, ad ventrem usque, quaſi totidem annuli, circulant. Caput, eximiæ albitudinis, elegantiſſimè rubris maculis, marmoris inſtar, variegatur. Squamæ tamen dorſales haud ſuperant magnitudine alias, quæ reliquum corpus inveſtiunt. Ventrales ſquamæ ex cinereo flavent.

TABULA QUADRAGESIMA ET QUARTA.

Num. 1. Cobra de Capello, *ex India Orientali; ſeu Serpens, diademate, vel perſpicillo, faciem Hominis repræſentante, inſignita.*

In ſingulari hacce Serpente, ex Makaſſer Indiæ orientalis oriunda, id digniſſimum notatu eſt, quod conſpicillum, ipſi à naturâ inſcriptum, faciei Hominis ſimilitudinem gerat, lineis, oculos, naſum, & os referentibus. Caput mediocriter magnum, ſupra extuberans, magnis lucidisque ſquamis ornatur. Oris fimbria lata pariter & ſquamata eſt. Color ex cinereo luteus ſquamas tingit, quæ elegantiſſimæ, & ordine concinno, ad extremum usque longæ tenuisque caudæ, digeſtæ ſunt. Squamæ ventris transverſales ſubalbeſcunt.

Num. 2. *Cervula, Surinamenſis, ſubrubra, albis maculis notata.*

Caput, pectus, abdomen, & pedes exceperis, quæ unicoloria ſunt; reliquum, ex ruffo luteum, maculis albis undique, Tygridis in modum, variegatur. Auriculæ grandes, longæ: cauda brevis, obtuſa. Curſûs rapiditate incredibili vel magnum Cervum ſuperat. Memorabile eſt, Cervos Americanos adeò puſillos eſſe: quum dentur, leporem qui magnitudine haud excedunt; & omnium maxima ſpecies altero tanto circiter major ſit, quàm quæ hâc Tabulâ repræſentatur. Cornua verò nunquam gerunt, & pro ſapidiſſimâ ferinâ habentur.

Num. 3.

Num. 4. *Slang, door de Portugezen* Cobra de Capello *genaamt, of Ceilonſche Viperſlang; het wyfje.*

Deze Viperſlang heeft een ongemeen groot hoofdt. Het gezicht vertoont zich wreed en vreeſſelyk. Zy heeft grote, vurige, oogen, en is breed van kakebenen, klein van tanden, met grote, rosachtige, ſchubben op 't voorhoofdt, plat van lyf, als of 'er geen ingewanden in waren. Over den ganſchen rug, die als zamengedrukt is, is zy met grote, brede, ſchubben bekleed, van een licht donker bruin, met licht aſchgraauwachtige banden, met kleine witte ſtipjes, als omſoomt; welke langs den buik in grote witte plekken eindigen. De onderlyfſche buikſchubben zyn licht aſchgraauw. Zy is zeer lang en puntig van ſtaart, alwaar de plattigheit van 't lyf eindigt, en van daar rond ten einde loopt. Dit is een byzonder ſoort van Adders, die zeer ſelden gevonden worden.

Num. 5. *Ander ſoort van Ceilonſche Adderſlang.*

Dit Ceilonſch Adderſlangetje is van het zelve ſoort als de voorgaande grote, en komt daar mede in plattigheit overeen. Het is in 't geheel met witte banden tot aan den buik als beringt. Het hoofdt is ongemeen wit, en ſierlyk met rode plekjes als overmarmert; maar het heeft geen grote ſchubben over den rug, die met andere ſchubben over 't lyf gelyk zyn. De buikſchubben zyn aſchgeel.

VIER EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. Cobra de Capello, *uit Ooſt-Indië, of Bril-ſlang, gelykende naar eens menſchen aangezicht.*

In deze byzondere Bril-ſlang, komende van Makaſſer, in Ooſt-Indië, is aanmerkelyk, dat de bril, die de Natuur daar in gewrocht heeft, de gelykenis van eens menſchen aangezicht, met oogen, neus, en mondt, heeft. Het hoofdt is matelyk groot, boven verheven met lichte, grote, ſchubben. De ſoom om den bek is mede breed en geſchubt. Van verwe is zy aſchgeel, met ſchone, wel geſchikte, ſchubben tot het uiteinde van den ſtaart, die lang en dun is. De onderlyfſche dwarsſchubben zyn witachtig.

Num. 2. *Surinaamſch Hartje, ros geel, getekent met witte vlakken.*

Dit Surinaamſch Hartje is ros geel van verwe, met witte vlakken over het ganſche lyf als getygert, behalven 't hoofdt, de borſt, 't onderlyf, en de benen, die eenverwig zyn. Het heeft grote, lange, ooren, en een korten, ſtompen, ſtaart. In 't lopen is het zo vlug en gezwind, dat het een groot Hart overtreft. Het is aanmerkelyk, dat de Weſt-Indiſche Harten klein vallen. Daar zyn 'er, die niet groter zyn dan een Haas, en het grootſte ſoort is omtrent eens zo groot, als dat hier afgebeeld is. Zy hebben, noch bekomen gene horens, en worden voor een lekker wildbraadt gehouden.

S 2

Num. 3.

Num. 3. *Sciurus, Virginianus, volans.*

Supina ejus facies ex ruffo, prona verò ex dilutè cinereo, flaveſcit. Quatuor ei pedes ſunt, manuum Hominis æmuli, acutis & incurvis unguiculis muniti. A capite ad cervicem membrana protenditur, ſub gutture concreta, quæ ad anticos usque pedes, inde verò ad poſticos etiam, exporrecta, tandem ad anum usque, prope caudæ exortum, decurrit, externâ parte brevi crine lanuginoſa, & animalculis hisce, ab arbore una in aliam transvolaturis, inſerviens. Cauda, ſatis longa, longis veſtitur pilis, denſè congeſtis, & utrimque extantibus, qui, inter volandum, vice gubernaculi currentis cujusdam navigii funguntur. Sic, quando prius in aëra ſeſe elevarunt, quascunque libuerit, arbores volatu petere valent; haud ſecus ac Feles, Canes, Glires, Muresque, volantes, quorum & familiæ Sciurus hicce volans accenſendus venit.

Tria, hactenus deſcripta, Animalia noſtro in Muſæo haud reperiuntur, ſed petita ſunt ex Theſauro D. *Livini Vincentii*, p. m. celeberrimi, dum viveret, rerum naturalium Collectoris, Harlemenſis: cujus D. Vidua, D. *Van der Mark*, Warmundæ Prætori, nunc alterùm nupta, ſingulari humanitate nobis conceſſit, iſthæc ut ad vivum delineari, & æri incidi, prout hîc exhibentur, curaremus.

Num. 4. *Scilla, ſeu Squilla, officinalis, marina, Callipolitana.*

Bulboſum hocce Vegetans, ad maris littora creſcens, per Britannorum navigia, Italos Callipolis ad portus commeantia, huc transfertur, Belgis *Zee-Ajuin*, Germanis *Meer-Zwibel* vocatum. In officinis Pharmaceuticis ubique notum & uſitatum eſt. Bulbi non ejusdem omnes magnitudinis & ponderis ſunt, à libra dimidia ad quatuor, vel quinque, pondo nonnunquam pendentes, quales ſæpius miſſos accepimus, fronde etiamnum, quæ anguſta Tulipæ folia refert, ornatos. Folia hæc ſurſum in acumen convergunt, & huc translata, brevi flava facta, computreſcunt. Bulbus plurimis tunicis, ſibi mutuò ſuper impoſitis, inſtar Scillæ noſtratis, ad medium usque corculum, inveſtitur & defenditur; quarum exteriores, prope caulem computrefactæ, & areſcendo fuſcæ redditæ, marmoris ferè picturam exhibent, dum glutinoſa ſquama ſuperior, albicans, ſenſim explicatur. Terræ commiſſus bulbus fibroſas, tenues, emittit radiculas. Quando verò illos juxta ſe invicem in granario ſuper aſſeres collocaveramus, menſe Septembri plurimos deprehendimus germinantes, quorum nonnulli caulem, duas, aut & dimidiam ſupra duas, ulnas longum, formaverant, excepto etiam ſupremo faſtigio, quod albicantes, ſtellatos, flores, admodum numeroſos, longis petiolis ſuſtentatos, in omni ambitu explicabat. E medio floris quina, aut ſena, prominent minuta ſtamina, flavis apiculis donata, prout ſub Num. 5 conſpici poteſt.

Num. 5. *Thallus Scillæ, cum floribus.*

Innumeri hunc in ambitu ſtipant flores, ſtellati, qui, ſucceſſivè ab inferioribus ad ſuperiores, ſeſe expandunt, dum acuminatus apex arctè congeſtos & complicatos etiamnum gerit. In Hort. Amſtelæd. *Tom. II. pag.* 187. *fig.* 94. *Africana* quædam *Scilla* repræſentatur, viridibus inſignita floribus, diſſectorum Hyacinthi florum æmulis, & bulbo flaveſcente. *Pomet* in Hiſtoriâ Simplicium, *pag.* 166. tres *Scillæ* ſpecies, adjuncto ſimul earundem uſu, deſcribit.

Num. 6.

Num. 3. *Vliegend Eekhorentje, uit Virginië.*

Het zelve is van achteren van verwe ros geel, en van voren licht aſchgeel, met vier poten, gelyk menſchen handen, daar ſcherpe, kromme, nageltjes aan zyn. Van het hoofdt tot den nek ſpant zich een huidt, die onder de keel ſluit. De zelve breidt zich uit tot aan de voorſte poten, en van daar naar de achterſte, en loopt dus tot den aars by 't begin van den ſtaart. Met deze huidt, die van achteren wollig en korthaairig is, vliegen deze diertjes van den eenen boom in den anderen. Hun ſtaart is redelyk lang, met lange haairen, die digt by een uitgebreid ſtaan, en hen in 't vliegen dienen gelyk het roer aan een varend ſchip. Wanneer zy eerſt aan 't vliegen zyn, kunnen zy verder dan van den eenen naar den anderen boom vliegen, gelyk de vliegende katten, honden, ratten en muizen, daar dit geſlacht van vliegende Eekhorentjes mede onder behoort.

Deze drie bovengemelde ſtukken zyn in onze Rariteitkamer niet, maar in die van wylen den Heere *Livinus Vincent*, in zyn Ed. leven groot en vermaard liefhebber te Haarlem. Mejuffrouw zyne weduwe, tegenwoordig getrouwt met den Heere Van der Mark, Baljuw te Warmondt, heeft ons gulhertig en goedgunſtig toegeſtaan de zelve naar de natuur te laten aftekenen, en in 't koper, gelyk zy hier vertoont worden, te doen ſnyden.

Num. 4. *Zee-Ajuin, van Callipolis.*

Dit bolgewas groeit aan de oevers van de zee, en wordt van de Engelſche ſchepen, die de Italiaanſche kuſten van Callipolis bevaren, medegebragt. In 't Nederduitſch draagt het, als boven gezegt is, den naam van *Zee-Ajuin*, en in het Hoogduitſch dien van *Meer-Zwibel*. Het is in alle Apotheken bekend en in gebruik. De bollen zyn van ongelyke grootte en gewigt, wegende van een half tot vier of vyf ponden, gelyk wy 'er dikwils hebben bekômen met en zonder lof, of bladen, die van gedaante gelyk ſmalle Tulpebladen zyn. Zy lopen boven puntig toe. Wanneer zy hier te landt komen, worden de bladen haaſt geel, en rotten. De bol is met verſcheide dekſels, het een boven het andere, tot in 't hert toe, overdekt en geſloten, gelyk de inlandſche Ajuin. De buitenſte zyn by den ſteel als afgerot, drogen bruin op, en vertonen als een marmering door het allengskens uitzetten van de witte, lymige, bovenſchil. In den grondt, of in de aarde gezet, ſchiet de bol dunne, veſelachtige, wortels uit. Op een ſolder naaſt elkander los op planken neêrgezet, hebben wy daar in de maandt van September verſcheide bollen zien uitlopen, onder welke eenige een ſteel, van twee tot twee en een half ellen lang, maakten, behalven de bovenſte top, die zich rondom vol met witte geſternde bloemen, met lange ſteeltjes, openbaarde. Uit het midden van de bloem ſpruiten vyf of zes kleine bloemſpiertjes, met gele knopjes, of hoofden, gelyk by Num. 5 is aangewezen.

Num. 5. *Steel of Bloementop van de Zee-Ajuin.*

De zelve is rondom bezet met ontelbare geſternde bloemen, die de een na de andere van onderen op open gaan, en boven aan den puntigen top nog digt in een ſluiten. In den Amſterdamſchen Kruidhof, *II. Deel*, *fol.* 187, *fig.* 94, wordt een Afrikaanſche vertoont, met groene bloemen, die de gedaante van opgeſnedene Hyacinth-bloemen hebben, met een geelachtige bol. *Pomet*, in de Hiſtorie der Drogeryen, *fol.* 166, beſchryft drie ſoorten van Zee-Ajuin, daar hy te gelyk het gebruik van aanwyſt.

Num. 6.

TAB. XLV.

Num. 6. *Cornu Capreoli, Americani.*

Binos id ramos acuminatos gerit, ejusque pars inferior, ad digiti longitudinem è capite protruſa, cute, pilis ruffis hiſpidâ, veſtita eſt, è qua incrementi materiem cornu haurit. Vid. lit. A, B, C.

TABULA QUADRAGESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Cervus, Africanus, pilo rubro.*

Parvus quidem eſt, at iſtâ tamen in ſpecie Cervorum maximus, quem hîc repræſentamus, ex oris Guineæ oriundus. Egimus de his animalculis jam prægreſſis in Tabellis. Interim, ut, quantum licet, ſpecierum exhiberetur varietas, hunc quoque æri curavimus incidi: ſiquidem & ſpecie, & pilo diſcrepet ab aliis. Pilus ei longior eſt, coloris ex fuſco longè obſcurioris, quàm in præcedentibus. Pedes etiam & crura ejus longiora ſunt, & concinnè admodum fabrefacta. Cæterùm cum prioribus convenit.

Num. 2. *Monſtrum, biceps, Cervi Africani.*

Poſſidet hoc Vir Nobiliſſimus, D. Theodorus Hugenius, Reipublicæ Amſtelædamenſis Senator & Exſcabinus, cujus permiſſu benevolo illud incidi æri curavimus, nativâ ejus magnitudine, & formâ, obſervatis, prout à Celeberrimo Profeſſore Ruyſchio balſamo conditum, & viventis quaſi inſtar collocatum erat, ut ab omni parte perluſtrari oculis poſſet. Mirum certè videtur, naturæ hoc opus, monſtri, vel abortus nomine meritò vocandum, ob bina capita, ei innata, necquicquam tamen monſtroſi exhibere in his ipſis, præter numerum: ambo enim ejusdem ſunt magnitudinis, perfectasque gerunt omnes partes, capiti proprias, oculos, aures, nares, os, &c. Bina ergo hic ora, aſſumto potu & cibo, unico inſerviebant ſuſtentando corpori, quod utrique erat capiti commune, continuatum jugulo duplici, prope ſcapulas in unum thoracem coaleſcenti. Unus patet excrementis exitus. Femora autem, & pedes, vulgarem multò ſuperant longitudinem, ſicque à præcedentibus differunt. Pilus ex ruffo dilutè flavus, & brevis eſt; quique oculorum inveſtit ambitum, longus & criſpulus. Auriculæ quoque, ſolito longiores, acutius deſinunt. Summus Ruſſorum Imperator datâ aliquando occaſione me juſſerat, ſupra laudato D. Poſſeſſori miri hujus animalculi centum ducatos aureos pro eo offerre: verum haud placuit Viro Nobiliſſimo oblatum accipere, qui, quum rarum admodum & ſingulare eſſet, illud ſibi ſervare malebat.

Num. 3. *Avis,* Ani, *Mexicana, caudâ longiſſimâ.*

Turdi magnitudine Avis hæc, longo, nigricante, donata roſtro, nonnihil incurvato, obſcurè griſeas gerit plumas, quæ tonum ex Thalaſſino viridem, & purpureo rubentem, per totum corpus diffuſum, emittunt. Pennæ alarum remiges dilutè cæruleo colore amœniſſimo nitent. Venter, roſtrique latus utrumque, & quæ ſupra oculos ſunt, dilutè flavent. Cauda etiam longiſſima, ex obſcurè griſeo in nigrum vergens, ex ſaturatè viridi, & purpureo pulcherrimè variegata, ſplendorem reddit aureum, ditiſſimum.

Num. 6. *Hoorn van een Amerikaanſch Geitje, of Steenbokje.*

Het zelve heeft twee puntige uitwaſſen, waar van een gedeelte, ter lengte van een vinger, uit het hoofdt groejende, met een roshaairige huidt bewaſſen en overdekt is, daar de hoorn zyn groei van heeft. Zie de aanwyzing A, B, C.

VYF EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Afrikaanſch Hartebeeſt, met rood haair.*

Dit is een klein, doch van het allergrootſte ſlag van Hartebeeſtjes van dat ſoort, komende van de Guineeſche kuſten, waar van in de voorgaande Tafereelen gehandelt is. Maar om het byzonder ſoort en verſcheidenheit van haair, dat veel langer, dan dat van de vorige, is, en om dat het ook veel donkerder bruin van verwe, en langer van benen en poten is, en ſierlyk van gedaante, hebben wy goed gedacht het zelve mede te laten ſnyden, om de verandering van ſoorten, zo veel ons mogelyk is, aan te tonen. Verder is het in alles gelyk met de voorgaande.

Num. 2. *Wanſchapen tweehoofdig Hartebeeſtje, uit Afrika.*

Het zelve beruſt onder den Wel-Ed. Heere en Mr. Theodorus Huighens, Raadt en Oudſchepen der ſtadt Amſterdam, die ons gunſtig heeft toegeſtaan het zelve naar levensgrootte en gedaante, gelyk het de hoogvermaarde Heer Profeſſor Ruyſch gebalzemt, en als of het leefde gelegt heeft, om van alle kanten beſchouwt te kunnen worden, te laten aftekenen, en in een kopere plaat te brengen. Verwonderingwaardig is 't, dat dit ſchepſel, 't welk om deze twee hoofden, daar het mede geboren is, een monſter of gedrocht der Natuur kan genoemt worden, echter aan de zelve hoofden niet heeft, dat gedrochtig of wanſchapen is. Zy zyn beide van eene grootte, en volkomen, hebbende ieder alle de delen, die aan een hoofdt behoren, als oogen, ooren, neus en mondt, en dus twee monden, daar het mede gegeten en gedronken heeft, om hun gemeen lyf te onderhouden, dat beide de hoofden toekomt, ſpruitende, nevens de twee halzen, die zich boven aan de ſchouderbladen vereenigen, uit de borſt. Het ontlaſt zich door een uitgang. Voorts zyn de ſchenkels en benen bovengemeen lang, verſchillende veel van het voorgaande. Het haair is licht ros-geel en kort: om de oogen is het lang en krulachtig: de ooren zyn ook langer, en lopen puntig toe. Zyne Ruſſiſche Keizerlyke Majeſteit heeft ons by zekere gelegenheit bevel gegeven van aan bovengemelden Heere bezitter van dit wonderdiertje honderd dukaten daar voor te bieden, en te betalen; maar zyn Wel-Ed. bedankte my zeer beleefdelyk voor dit bodt, en wilde het beeſtje liever houden, om dat het zulk een raar en ongemeen ſchepſel is.

Num. 3. *Mexikaanſche vogel,* Ani *genaamt, met een zeer langen ſtaart.*

Deze vogel is van grootte als een Lyſter. Hy heeft een lange, zwarte, bek, die eenigzins gebogen is. Hy is donker graauw van veêren, met zee-groen en purper-rood, als een weerſchyn, over 't ganſche lyf geſpreid. De pennen aan de vlerken zyn ſchoon licht blaauw en blinkend. Het onderlyf is licht geel, gelyk mede de bek aan weerzyden, en boven de oogen. De zeer lange ſtaart is ook donker graauw, naar het zwart trekkende, met ſchoon hoog groen, purper-rood, en met een vergulden weêrſchyn

mum. In montium altiſſimis habitat id avium genus, Erucis, Muſcis, & Scarabæis victitans, ſecundum relationem Nierembergii in *Hiſt. Exotic. l. X, c.* 44.

Num. 4. *Eruca, nigra, ſpinis albis horrida.*

Hæc, ex nigro & albo variegata, *Ani* avis pabulum eſt.

Num. 5. *Mus, Mexicanus, maculatus.*

Pilus paſſim albicans eſt, cum interpoſitâ ruffi miſturâ; albicat & caput: ad latera verò ventris utrinque maculæ inſignes, ruffæ, conſpiciuntur. Pilus eſt admodum mollis & ſubtilis.

TABULA QUADRAGESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Hircus Curaſſavicus, cum capellâ, inter ſe concreti.*

Monſtrum hoc, liquori immerſum, ex Curacao ab Amico noſtro optimo, D. *Frederico Ek*, cujus in villa excluſum erat, nobis transmiſſum eſt. Vixerat ibidem per triduum, formæque eſt admodum paradoxæ: ſiquidem bina habeat capita, quorum unum partibus omnibus, eò pertinentibus, gaudet; alterum verò cum priore per concretionem penitus confuſum eſt, ita, ut, præter binas auriculas, breviores quidem, quàm binæ aliæ ſunt, de eo nihil conſpici queat amplius. Totum verò animal rigidioribus pilis hiſpidum eſt, & pedibus, biſulcis, valde magnis, donatum. Pilus ex obſcuro ſpadicei eſt coloris. Digniſſimum vero notatu eſt, quod monſtri hujus altera pars fœmellam, marem altera videatur exprimere.

Num. 2. *Felis, Americanus, catulus, monſtroſus.*

Binis hoc monſtrum felibus conſtat, qui unum duntaxat in caput coëunt, ſuis abſolutum numeris, absque ullo alterius veſtigio. Pectoris ab oſſibus mutua incipit unio; &, ſiquidem os unicum ſatis ingerere potuiſſet pabuli pro utroque corpore ſuſtentando, nihil obſtat, quò minus in vita ſuperſtes manere valuiſſet animal. Bini tantum pedes ei ſunt anteriores; poſticum corpus ad pectus usque perfectè geminum eſt, binorum inſtar felium catulorum, coloris ex nigro fuſci. Pedes in longos quaſi digitos, articulatos, longis incurvisque unguibus præditos, fiſſi ſunt.

Num. 3. *Avis Paradiſiaca, Ternatana.*

Ob picturæ excellentiam Avis, *Dea Ternatana*, vulgò vocatur. Roſtrum ejus longum, flavum, rectum, acuminatum, quale Picæ, eſt. Caput, cervicem, & colli latera utrinque pigmentum dilutè cæruleum jucundiſſimum ornat. Anteriora colli, pectus, totumque abdomen, cum infernâ caudæ longiſſimæ facie, nivei ſunt candoris. Albicantes pectoris ventrisque plumas ſaturatè cærulea variegatio veluti obumbrat. Alæ & dorſum colore ſaturatiſſimè Cyaneo, ad nigrum vergente, picta, intermiſtis plumulis,

ſchyn koſtelyk geſiert. Deze vogelen onthouden zich op hoge bergen, en leven van rupſen, vliegen en torren, gelyk *Nieremberg* daar van getuigt *Hiſt. Exotic. lib. X, cap.* 44.

Num. 4. *Gedoornde Rups, zwart en wit van verwe.*

Deze Rups dient tot voedſel van den vogel *Ani*.

Num. 5. *Fraaie bonte Mexikaanſche Muis.*

Zy is doorgaans wit, met rosachtig haair. Het hoofdt is ook wit, en aan weêrzyden van 't lyf zyn grote, roſſe, plekken. Het haair is zeer fyn.

ZES EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Curaſſauſche Bok, met het Geitje vermengt.*

Dit wanſchapen dier is ons van Curaçao in *liquor* gezonden van onzen goeden en genegen vriendt, den Heere *Frederik Ek*, op wiens plaats het geworpen is. Het zelve hadt drie dagen daar na geleeft. Het is een ſeldzaam wanſchepſel, met twee hoofden. Het is volkomen met alle de delen, die daar aan behoren. Het twede hoofdt is ganſch in 't eerſte vergroeit. Men ziet 'er niet meer van dan de twee ooren, die korter dan de andere zyn. In 't geheel is het zeer ruighaairig, en groot van geklaauwde voeten. Het haair is donker bruin. Dat opmerking verdient, is, dat de eene helft een geitje, en de andere een bokje ſchynt te zyn.

Num. 2. *Wandrochtige Amerikaanſche Kat.*

Dit wangedrocht zyn twee Weſt-Indiſche Katjes, met een hoofdt, dat volkomen is, zonder iets van de andere te kunnen zien. Zy zyn met de borſtbenen aan elkander gegroeit, en zouden hebben kunnen leven; want met den mondt van het eene hoofdt zouden zy voedſel genoeg voor hunne beide ligchamen hebben kunnen nemen. Daar zyn niet meer dan twee voorpoten voor hen beide. De twee achterlyven, van de borſt af zyn, ganſch volmaakt, gelyk twee jonge Katjes, zwart bruin. Aan de poten zyn lange klaauwen, als vingers, met leedtjes, en lange, kromme, nagelen.

Num. 3. *Paradys-vogel van Ternate.*

De zelve wordt wegens zyne heerlyke verwen gemeenlyk de Ternataanſche *Afgodvogel* genoemt. Hy heeft een lange, gele, gelyke, puntige, bek, als de Exters. Het hoofdt, de nek, en de hals aan weerzyden zyn met het allerſchoonſte licht blaauw geſiert. De onderhals, de borſt, en 't ganſche onderlyf, met de lange onderſtaart, zyn ſneeuw wit. Aan de borſt en 't onderlyf is hy met hoog blaauw over de witte veêren als beſchaduwt. De vlerken en 't bovenlyf zyn hoog donker blaauw, naar 't zwart hellen-

TAB. XLVI.

P. Tanjé fecit.

mulis, dilutè cæruleis, pulchrè variantur. Pennas caudæ albicantes nigra quaſi fimbria circumdat. E caudæ medio binæ porriguntur pennæ tenues, ſemicubitales, ex nigro coſtatæ, quæ è caudâ oriuntur, flocculentæ admodum, & diffuſis plumulis prætextæ, caule interim valdè tenui præditæ, & maculis dilutè cæruleis fimbriatæ, inque extremum deſinentes latius, plumatum, candidum. Pedes, minuti quidem, ungues tamen grandes & incurvos gerunt. Pennæ plumatiles caudæ plerumque in maſculis, quàm in fœmellis, una parte tertiâ longiores ſunt.

Num. 4. *Tithymalus, arboreus, Curaſſavicus,* Cotini *folio.*

Folia rigida, rotunda, ſplendentia, craſſis & extuberantibus coſtis, indeque propagatis nervulis, ferè albicantibus, perreptata, partim ex dilutè flavo, partim ſaturatè viridia, ex longis petiolis, qui trunci è nodis oriuntur, bina conjugata dependent. Flores, ex viridi dilutè flavi, plures congregati ſimul, longis innixi pedunculis, quinis conſtant petalis rotundis, è quorum medio ſtamina terna, vel quaterna, prominent. Capſulæ ſeminales, trigonæ, Cardamomum orbiculare Javanicum referunt. Truncus articulatus eſt, ejusque cortex dilutè ſpadiceus. Planta hæc delineata pariter ac deſcripta habetur in *Horti Amſtelæd. T. I, pag. 29, fig. 15.* Æthiopes, & incolæ illarum regionum ſucco lacteo hujusce arboris ſua inficiunt tela, unde tam venenatam acquirunt vim, ut vulnera, ab ipſis facta, ſuperveniente ſubito inflammatione ſummâ, citiſſimè lethifera ſint. Vid. *Commelin. pag.* 30, ubi arbor hæc prolixè deſcribitur.

TABULA QUADRAGESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Cercopithecus, Ceilonicus, ſeu Tardigradus dictus, major; mas.*

Tabulâ XXXV binos jam exhibuimus Tardigrados, Ceilonicos, quorum deſcriptio pag. 55 etiam data eſt. Ab eo verò tempore iſthunc accepimus marem, hoc in genere maximum, habitu quidem prioribus non abſimilem; niſi, quod capite Simium potius, quàm Canem, æmuletur. Labium ſuperius, Leporini inſtar, biſectum eſt. Fervidæ admodum naturæ iſthæc ſunt animantia; unde plerumque linguâ, latiuſculâ, ex ore emiſſâ, cernuntur, ita teſtantibus iis, qui ea hasce in regiones transtulerê, à *Cingalenſibus* dictis, ſeu incolis illorum locorum, hujus rei facti certiores: iidem & affirmant, animantia hæc in remotiſſimis Inſulæ Ceilonenſis oris, inſtar Simiorum in Africâ, ſpeciem ſuam propagare. Nec dubitamus ea inſerere Simiorum familiæ, quum formâ ad hos proximè accedant: at cauda tamen, quæ Simiis eſt, carent penitus. Pilus eorum ex nigro fuſcus, per dorſum verò penè niger, mollis & ſericeus quaſi eſt, brevior tamen, & ex cinereo dilutè flavus, qui ventrem, brachia, pedesque, veſtit. Antici pedes, hominum ferè manibus ſimiles, pollice uno, & quatuor digitis, qui brevibus muniti unguibus, conſueto in manu ordine digeſti ſunt, gaudent. Eadem & ratione ſe habent poſtici, quorum &, qui pollici proximus eſt, digitus longo & ſubincurvo armatur ungue, ad ſcalpendum comparato. Ita rerum Conditor, vel minimis etiam intentus, animantium cuivis id largitus eſt, quo pro ſuâ quodlibet naturâ opus habet. Cæterum & indole, & actionibus, Simios maximam partem exprimunt.

Num. 2.

hellende, met ſchone, licht blaauwe, veêren doormengelt. De witte ſtaart-veêren zyn met een zwart kantje als omzoomt. Uit het midden van den ſtaart komen twee, wel een half el lang zynde, dunne pen-veêren, zwart geribt, aan het ſtaarteinde breed gevlokt, of gepluimt, doch heel dundradig, met licht blaauwe vlakjes gezoomt. Op 't uiteinde is een breed, wit, pluimtje. De poten zyn klein, maar de klaauwen groot en krom. De lange pluimpennetjes aan den ſtaart zyn gemeenlyk wel een derde langer van de mannetjes dan van de wyfjes.

Num. 4. *Curaſſauſche boomachtige Wolfsmelk, met bladen gelyk die van den* Cotinus, *of Veruw-loof.*

Deze bladen zyn ſterk, rond, en glanzig, met dikke, uitpuilende, ribbetjes, en vele uitſpruitende zenuwtjes. Zy vertonen zich byna wit. Verder zyn zy licht geel-groen, en hoog groen, hangende neêrwaarts aan lange ſteelen, twee aan twee, en ſpruitende uit de leden van den ſtam. De bloemen zyn licht geel, uit den groenen koppelswyze op lange ſteeltjes, met vyf ronde bloemblaadtjes, uit welker midden drie of vier bloemdraadtjes zich vertonen. De vruchten, of zaadhuisjes zyn driehoekig, als de ronde Javanſche Cardemom. De ſtam is in leden verdeelt, en de ſchors is licht bruin. Dit boomgewas wordt ook vertoont en beſchreven in 't *I. Deel* van den *Amſterdamſchen Kruidhof, fol. 29, fig. 15.* Met 't ſap, of de melkachtige vochtigheit van dezen boom beſtryken de Negers en inwoonders dier landen hunne pylen, die daar door zo vergiftigt worden, dat zy, als zy in de huidt raken, een groten brandt en ontſteking in de wondt veroorzaken, daar de doodt haaſt op volgt. Zie *Commelin, fol.* 30, daar hy dezen boom in 't brede beſchryft.

ZEVEN EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ceilonſche Luiaardt, van 't grootſte ſoort; een mannetje.*

Wy hebben al in ons XXXV Tafereel twee Ceilonſche Luiaards vertoont, de welke ook op de 55 bladzyde beſchreven zyn. Sedert is ons de tegenwoordige ter handt gekomen, zynde een mannetje, en van 't grootſte ſoort, die 'er in dat geſlacht gevonden worden, komende ook in gedaante byna met de voorgaande overeen, behalven dat het hoofdt meer naar dat van een Aap dan van een Hondt gelykt. De bovenſte lippen zyn in tweën verdeelt, gelyk die der Hazen. Deze dieren zyn zeer vurig van natuur, weshalven zy hunne tong, die wat breed is, gemeenlyk uit den bek laten hangen, zo als ons van die genen, welke deze dieren hier in 't landt hebben gebragt, verhaalt wordt, en die daar van onderrecht zyn van de Cingalezen, of inboorlingen van het landt, die hen ook hebben verzekert, dat deze dieren in de afgelegenſte landſtreken van Ceilon voortteelen, gelyk de Aapen in Afrika. Dat het een byſoort van Aapen is, ziet men aan hunne gedaante, om dat zy daar 't meeſt naar gelyken; maar zy hebben in 't geheel geen ſtaart, zo als de Aapen hebben. Het haair van deze dieren is donker bruin, en over den rugge byna zwart, zacht en wollig, als zyde: van onderen, en over de armen en benen, is het haair korter en licht aſch-geel: de voorſte poten zyn gelyk menſchen handen, met een duim en vier vingeren; kort van nagels, in een rechte ſchikking van een handt, gelyk mede de achterſte poten, daar de klaauw of vinger naaſt den duim met een lange kromachtige nagel voorzien is, om zich daar mede te kraauwen. Zo heeft de grote Schepper voor alles gezorgt, en elk dier naar zynen aardt voorzien met het gene het zelve van noden heeft. Verder komen zy met de Aapen in hun bedryf en aardt merendeels overeen.

T 2

Num. 2.

Num. 2. *Sciurus, rariſſimus, ex Novâ Hiſpaniâ, tæniis albis; mas.*

Sciurus hic elegantiſſimus, ab Homine curioſiſſimo ex Novâ Hiſpania in Belgium translatus, demùm mortuus, noſtras in manus pervenit. Maſculus eſt, coloris obſcurè murini: dorſum albicantes ſeptem percurrunt tæniæ, inde & per caudam quoque, quæ longis, diffuſisque, pilis conſpicua eſt, extenſæ; harum albitudinem nigricantes pili interſiti variegant. Forma à gliribus haud multum diverſa eſt. Os, & inferna corporis facies, cinerei eſt coloris. Auricularum ambitus, glaber, pilis caret. Cauda in quatuor fiſſa ramos terminatur; quod quidem piloſa inter animantia vidimus nunquam. Id etiam notari meretur, quod Animalcula hæc membro virili, tam inſigni, gaudeant, cui, extra corpus, teſticuli appenſi ſunt, uti in Hircis, longo pilo veſtiti.

Num. 3. *Sciurus, Getulus, ex Novâ Hiſpaniâ; fœmina.*

Prioris hæc fœmella tam colore, quàm formâ, magnam partem illi ſimilis eſt: cauda tamen, minus ſpecioſa, longis hiſpida pilis, non ramoſa, nec adeò longa, eſt, ac in mare; tum &, loco ſeptenarum, quinæ duntaxat albicantes tœniæ dorſum diſtinguunt. Id verò utrum hâc in ſpecie conſtanter ita obtineat, determinare non auſim, qui binos tantum hosce poſſideo, nec memini, ab Authorum ullo eos eſſe deſcriptos.

Num. 4. *Mus agreſtis, Virginianus, albus.*

Inter alia & hunc Murem, ſpiritui immerſum, ab Amico transmiſſum accepimus. Pilus ei brevis eſt; caput oblongum; roſtrum acuminatum, longo, nigricante, pilo, barbæ æmulo, obſitum. Corporis extremum pro parte cum caudâ ſeſe confundit, quæ craſſa, tenui, longoque, pilo veſtita, in acumen deſinit.

TABULA QUADRAGESIMA ET OCTAVA.

Num. 1. *Felis, capite acuminato, ex Novâ Hiſpania.*

Veteres *Oxycephalon* vocant huncce Felem, qui maximam partem Felibus noſtris domeſticis ſimilis eſt; caput modo exceperis, quod roſtro gaudet acuminato, naſoque ſimo, quaſi intro preſſo. Dentes antici minuti, & breves ſunt; molares verò lati & grandes. Oculi, parvi, humiliore, quàm vulgò, loco ſiti ſunt. Auriculæ planæ & rotundæ. Cauda longa, in acumen deſinens. Crura, pedesque, curta ſunt, hique minutis unguibus armati. Qui pellem veſtit, pilus per corporis ſupinam partem ex ruffo flaveſcit, per ventrem verò dilutioris aliquantum coloris eſt. In deſertis & ſaltibus degens iſthæc beſtia altiſſimis inſidet arboribus, aviculas inhians, quibus pro nutrimento utitur. Neque tamen indomita prorſus eſt, & maligna, ſed manſueta potius ludit, & geſticulatur, ut catuli Felium noſtratium. D. *Fabius Columna Lync.* inter Catos Zibethicos hancce refert ſpeciem; quum fortem & ſuavem, ex Zibetho

Num. 2. *Zeer fraai Eekhorentje, uit Nieuw-Spanje, met witte banden; een mannetje.*

Dit zeer fraaie Eekhorentje is door een groot Liefhebber uit Nieuw-Spanje in Hollandt gebragt, en na zyn overlyden in onze handen gekomen, verbeeldende een mannetje, en zynde donker muis-vaal van verwe, met zeven witte ſtrepen, als banden, over en langs den rugge, die zich over den uitgebreiden, langhairigen, ſtaart uitſtrekken. Het wit is met zwarte hairtjes gemengt. Het hoofdt verſchilt weinig in gedaante van dat der Ratten: de bek en 't onderlyf zyn licht aſchverwig: de zoom van de ooren is kaal, en zonder haair: de ſtaart heeft drie uitſpruitſels, of vier uiteinden, het welk wy nooit meer onder 't haairige gedierte bevonden hebben. Het is ook aanmerkelyk, dat deze diertjes zulke grote teeldelen hebben, daar de balletjes buiten 't lyf, gelyk aan de Geitebokken, aan hangen, zynde met lang haair begroeit.

Num. 3. *'t Wyfje van den voorgaanden Eekhoren, uit Nieuw-Spanje.*

Het zelve komt in vele delen, zo in verwe, als gedaante, met het mannetje overeen, behalven dat de ſtaart eenvoudig, en met lang haair begroeit is, als mede geen uitſpruitſels heeft; ook is de zelve kleinder dan by 't mannetje, en heeft, in plaats van zeven witte ſtrepen over den rugge, maar vyf. Of het in dit ſoort van diertjes doorgaans zo gelegen is, kunnen wy niet zeggen, om dat wy daar maar twee van bezitten, en geen Autheur hebben gevonden, die daar van heeft geſchreven.

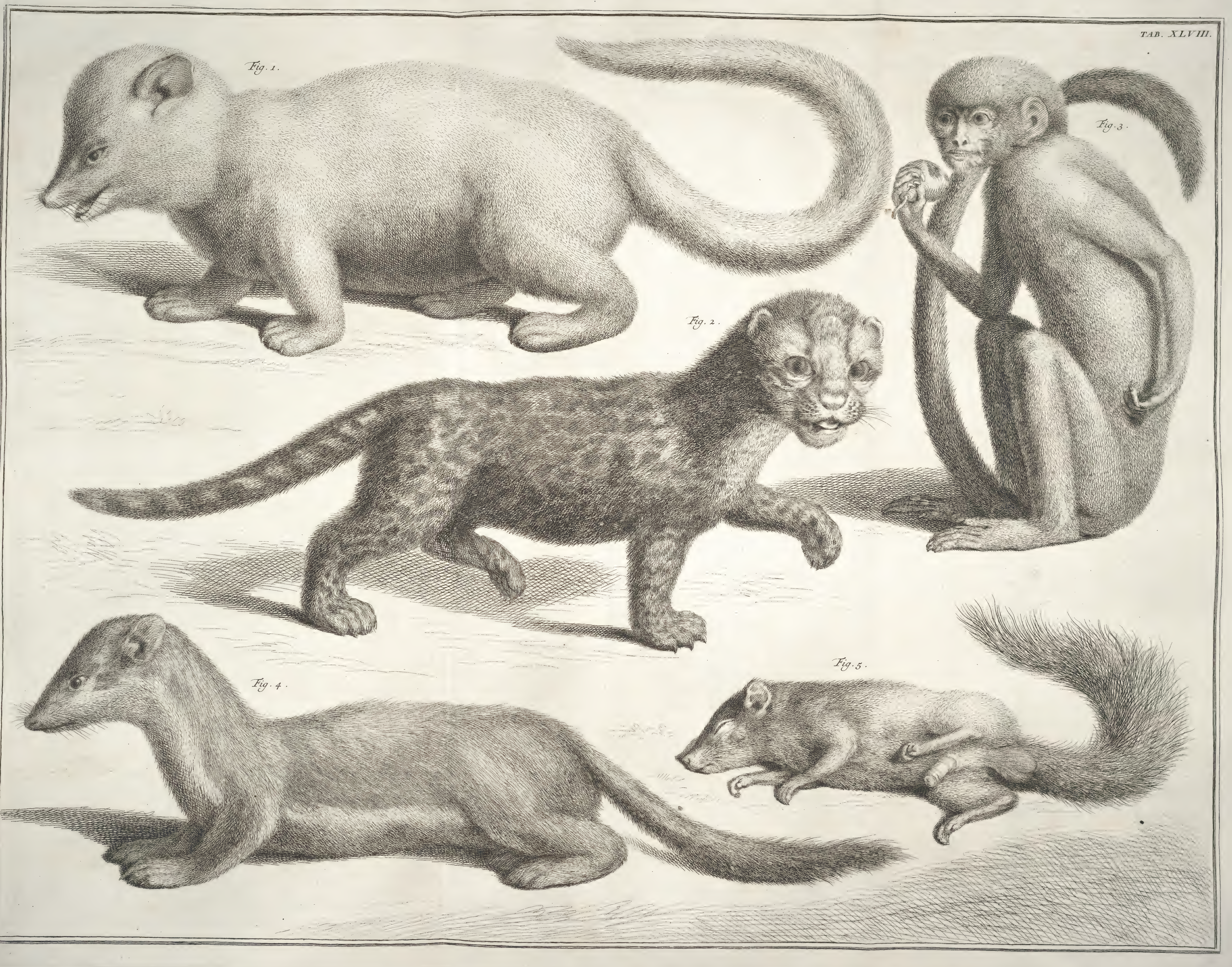
Num. 4. *Virginiaanſche, witte, Veldmuis.*

Deze Veldmuis is ons, onder meer andere rare dingen, van een goed vriendt in *liquor* toegezonden. Zy is korthaairig, lang van hoofdt, en ſpits van bek, die met lang, zwart, haair, als zyn baardt, begroeit is. Het ſtaarteinde van 't lyf is met een gedeelte van den dikken ſtaart verenigt, die naar 't uiteinde puntig toeloopt, en met dun, lang, haair begroeit is.

ACHT EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Spitshoofdig Katje, uit Nieuw-Spanje.*

Dit byzonder ſoort van ſpitshoofdig Katje is ons uit de Spaanſche Weſt-Indiën toegezonden. Het wordt by de oude Schryvers genoemt *Oxykephalon*, en komt in vele delen en gedaanten met onze inlandſche huiskatten overeen. Behalven 't hoofdt is de bek puntig toelopende, met een ingebogen neus. Het heeft maar kleine, korte, tandtjes, en grote, brede, kiesjes in den bek. De oogen ſtaan laag en zyn klein; de ooren rond en plat, met een langen, puntigen, ſtaart. Verder is het kort van benen en poten, met kleine nagelen voorzien. Het haair op des zelfs huidt is ros geel van boven over 't lyf, en van onderen wat lichter. Dit dier onthoudt zich in wilderniſſen en boſſchen op de hoogſte bomen, daar het op vogelen loert, die het tot zyn voedſel verkieſt. Het is niet heel wild, of kwaadaardig van natuur, maar vriendelyk en ſpeulſch, gelyk onze jonge katjes. D. *Fabius Columna Lync.* telt dit ſoort mede onder de Civetkatten, dewyl zy een zeer ſterken en aangenamen reuk hebben, als Civet

TAB. XLVIII.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.

tho quaſi & Moſcho miſtum; ſpiret odorem. Quod quidem & ego obſervavi; at nullum tamen veſtigium ſacculi, Cibethum continentis, reperire mihi licuit, quo Cati gaudent Cibethici, qui præterea & grandiores multò, & alio modo conformati ſunt. Ego de hâc re ita ſentio: iſtam nimirum ſuaveolentiam ſudori hujus animalis ineſſe; ſiquidem ſolis illud veſcatur avibus, quarum pars magna etiam ſuavè olet.

Num. 2. *Felis ſylveſtris, Tygrinus, ex Hiſpaniolâ.*

Hiſpanis *Tepe Maxtlaton* adpellatus; feritate nulli cedit inter cognitas hactenus beſtias. Tygride certè ferocior eſt in dilacerandis aliis animantibus, & imperterritus nulli parcit, præſertim ubi annoſior in juſtam molem excrevit. Interim offuſâ tamen eſcâ facile capitur; quum avidiſſimè exploret omnia. Prægrandes oculi, vultusque ferox terribilem belluæ hujus indolem ſatis produnt. Pellis ejus ex griſeo, Tigridis in modum, maculata eſt. Cauda longa, acuta. Tabula XXX aliam Felis ſylveſtris, Americani, ſpeciem repræſentavimus, datâ ſimul pag. 47 ejus deſcriptione.

Num. 3. *Simiolus Ceilonicus.*

Quum animalia hæc in omnibus orbis plagis dentur, & notiſſima ubique ſint, ſupervacaneum nobis viſum eſt, multa de iis commemorare: præcipuè quoniam hiſtoria eorum & variæ ſpecies ab aliis iam ante Authoribus affatim deſcriptæ habeantur. Dum Simium dicimus, animal intelligimus, quod plurimas corporis partes eodem modo, ac in homine, configuratas, at in minorem molem contractas, gerit, quodque actiones, quas ab Hominibus videt exerceri, imitatur. Græcis πίθηκος, πίθης, πίθων, audit, à radice πίθεσθαι; quum facile induci queat, Hominem ut æmuletur. A Plinio & aliis ſcriptoribus vetuſtioribus *Arimos* & *Bates* vocabantur iſthæc animalia; ſiquidem quam velociſſimè in arbores eſcendere, ad quæcunque obvia ſeſe firmiter adfigere, & mirâ celeritate alta pariter ac ima petere norint. Et ſanè, licet ratione deſtituta ſint, gaudent tamen magnâ præ aliis brutis prærogativâ; dum adeò pulchrè Hominem, mente & ratione donatum, æmulantur, quamvis bruto duntaxat inſtinctu, nec certum in finem directis actionibus. Neque negavero, principium ipſis forte ineſſe plus quàm corporeum, facultate pollens, certas quasdam hominum actiones imitandi: at indolis tamen ſunt malignæ, doloſæ & perfidæ, nec vel proprium herum ſuum impetere & mordere dubitant. Id, quod à prægrandi Simio, qui ob uniformen pilorum ſuorum albitudinem, oppidò raram, ex Indiis Orientalibus ab hero ſuo huc translatus erat, factitatum vidimus. Ille enim ab aliis, ſibi ignotis, ſpectatoribus irritatus aliquando, & in iram commotus, ad tranquillitatem haud amplius deduci poterat, ne à proprio quidem hero ſuo, cujus tamen ad nutum antea ſe geſſerat ſemper; ſed contra huic, ipſum compeſcere volenti, in faciem involans, improviſo morſu naſum lædebat, plus forte noxæ & injuriæ ei illaturus etiam, niſi ab accurrentibus ſubito famulis fuiſſet abſterritus. Unde patet hisce animalibus haud tuto fidi poſſe.

Num. 4. *Muſtela Javanica.*

Ab incolis Javæ *Koger Angan* vocatur. Priſcos verò & *Nymphitræ* nomine illam impertiiſſe teſtatur Jonſtonus.

Civet en Muſcus onder een vermengt, dat wy wel hebben waargenomen, maar vinden evenwel geen het minſte bewys van een Civet-beurſje, gelyk by de Civet-katten, die ook veel groter en van eene andere gedaante zyn. Onze gedachten hier van is, dat hun zweet dezen aangenamen reuk veroorzaakt, om dat zy zich alleen met vogelen geneeren, die deels mede van een aangenamen reuk zyn.

Num. 2. *Wild Tyger-Katje van 't eilandt Hiſpaniola.*

Het zelve wordt van de Spanjaarden *Tepe Maxtlaton* genoemt, en is van 't wreedſte ſoort van dieren, dat 'er bekend is, overtreffende de Tygers zelf in 't vernielen van andere dieren. Zy ontzien zelfs niets als zy oud en groot zyn, doch laten zich ligt vangen door ander aas, om dat zy begerig zyn van alles te willen proeven. De grote oogen en 't wrede gezicht vertonen de vreeſſelykheit van zynen aardt. Het is graauw Tygerachtig gevlakt, en heeft een langen, puntigen, ſtaart. In ons XXX Tafereel hebben wy een andere Weſt-Indiſche Boſch-kat vertoont, en de zelve bladz. 47 beſchreven.

Num. 3. *Ceylonſch Aapje.*

Dewyl deze dieren in alle vier delen van de wereldt gevonden worden, en bekend zyn, hebben wy onnodig geoordeelt daar veel van te zeggen, nademaal velen voor ons dat hebben gedaan, ſprekende van de verſcheide ſoorten daar van. Het woordt *Aap* maakt den menſch indachtig, dat het een dier is, dat in vele ligchaamsdelen met den menſch overeenkomt; doch in kleiner beſtek; dat het in zyne werkingen den menſch nabootſt, als het iets van den zelven ziet. Het wordt van de Grieken *Pithecos*, *Pithes*, en *Pithon*, (πίθηκος, πίθης, πίθων) van *Pitheſtai*, (πίθεσθαι) genoemt, om dat het ligt kan bewogen worden om den menſch na te volgen. Plinius en andere oude ſchryvers hebben deze dieren *Arimos* en *Bates* genoemt, om dat zy zeer gemakkelyk by de bomen kunnen opklauteren, en zich overal aan vaſt weten te houden, en wel met ſchielyke behendigheit op en neder kunnen komen.

Deze redenloze dieren hebben een groot voorrecht voor alle andere, te weten, dat zy met het redelyke ſchepſel, den menſch, met ziele en verſtandt begaaft, veel overeenkomſt hebben, doch dierſch, en niet wetende waarom. Wel is waar, dat zy naar hun dierſch verſtandt met kenniſſe begaaft zyn, om zekere zaken, die zy van de menſchen zien, na te doen; maar hunne natuur is vuil, kwaadaardig, en bedriegelyk, ontziende hunnen eigen meeſter niet, om hem in 't aangezicht te ſpringen, en te byten, dat wy zelf hebben gezien van een groot beeſt, dat, om dat het heel withaairig was, van zyn meeſter, als een rariteit, uit Ooſt-Indië was medegebragt: want alzo het van andere vremde kykers wat getergt en tot kwaadheit was aangezet, kon het tot geen bedaren komen, en niettegenſtaande de meeſter zelf kwam om het te bedwingen, van wien het zich te voren altoos met een woordt liet gezeggen, gehoorzaamde het evenwel ditmaal niet, maar ſprong den zelven naar 't hoofdt, en beet hem in den neus, dat den meeſter zeer onverwacht voorkwam; en het zou nog erger afgelopen hebben, indien 'er geen knecht ſchielyk tot hulpe was by gekomen; waar uit blykt, dat men deze dieren niet veel kan vertrouwen.

Num. 4. *Javaanſch Weſeltje.*

Het zelve wordt van de inlanders op Java *Koger Angan* genaamt. Ook vindt men by Jonſton, dat de ouden het *Nymphitra* hebben geheten,

Jonſtonus. Antra ſibi in terrâ effodit hoc animalculum, Talparum inſtar, hisque & inſidias ſtruit; quin & mures capit, & in columbaria ſeſe penetrando, ova inde & pullos abripit. Quæ noſtris in oris dantur, Muſtelæ ad ſimilia comparatæ ſunt, & loco Viverrarum uſurpantur à venatoribus ad obſidendum antra Cuniculorum, & hos inde expellendum. Quum verò & ubique per orbem reperiatur hæc animalium ſpecies, ei deſcribendæ diutius immorari nolo; id ſaltem additurus, quod Javanica hæc Muſtela, hîc repræſentata, collo & corpore ſit brevioribus, quàm noſtras; quodque caput tegentes pili obſcurè ſpadicei ſint, ruffi, qui dorſum, dilutè verò flavi, qui ventrem veſtiunt; caudâ interim in apicem acutum & nigricantem deſinente.

Num. 5. *Sciurus Americanus.*

Unicolor eſt; nec dorſum ejus tæniæ diſtinguunt. Cæterùm verò formâ vix differt ab illis, quos Tab. XLVII, pag. 76, repræſentatos deſcripſimus. Heîc præſertim notari velim ſingularia illa membra genitalia, quibus minutum adeo animalculum à natura donatum eſt.

TABULA QUADRAGESIMA ET NONA.

Num. 1. *Erinaceus, parvus, noſtras.*

Viſu injucunda quidem hæc animantium ſpecies, at tangentis manui tamen terribilior, attacta vulnerat facile; dum ſetis horret rigidis, & acuum inſtar cuſpidatis, quæ perterebrandæ cuti ſunt aptiſſimæ. Viva ubi contrectaveris hæc animalia, caput ilicò, pedes, & caudam, ventrem verſus ita contrahunt, nihil ut videas amplius, præter informem globum, rigentibus horridum acutisque ſetis. Cæterùm, nocentia nemini, cœnoſa inhabitant ſtagna & foſſas, parum quæ continent aquæ, ad hujus ut fundum ſuis pertingere pedibus queant: natare enim neſciunt. Quin & ob ſpinas ſuas lapidoſa fugiunt vada, & mollitiei potius ſuisque commodis ſtudent. Tenui contenta vivunt pabulo, de herbis, radicibusque, tenerioribus, ibi creſcentibus, tum & de vermibus, aliisque reptilibus, petito. Ætate dum creſcunt, mole ſimul & augentur, tantamque ſæpe magnitudinem acquirunt, ut vel dimidio ſuperent, quem Num. 3 hujus Tabulæ repræſentamus.

Num. 2. *Idem, ſupino in ſitu, ſubtus conſpiciendus.*

Num. 3. *Erinaceus, Americanus, albus.*

Surinamo nobis transmiſſus cum noſtratibus maximam partem convenit; niſi, quod, ſupernam corporis quæ tegunt faciem, pennæ breviores, craſſiores & rigidiores ſint. Ventrem ſetaceus obſidet pilus, longior multò, & mollior. Caput curtum, craſſumque, nullo ferè mediante collo, adhæret trunco; uti, dum animal dorſo incumbit, optimè licet conſpicere. Oculorum ſuperiora breves, obſcurè fuſci, pili veſtiunt; latera verò, retrorſum, longi, nigricantes. Auris externæ in his, uti in noſtratibus, nulla deprehenduntur veſtigia: at foramen duntaxat ibi loci patet, quod ſonum intromittit. Capitis antica pars,

geheten; dat zy hunne holen in de aarde, gelyk de mollen, hebben, en op de zelve aazen; ook vangen zy muizen, en komen de duivehokken doorſnuffelen, die zy van hunne eieren en jongen beroven. Hier te lande verſtaan zy het zelve kunſtje, wordende voor fretten gebruikt, en in de konyne-holen gezet, om die daar uit te jagen. Om dat dit dier zich mede in alle landen en geweſten laat vinden, is het onnodig veel daar van te ſchryven. Wy zullen derhalven alleen nog aantekenen, dat het Javaanſche, dat wy hier vertonen, korter van lyf en hals is dan de inlandſche zyn; dat het haair op des zelfs hoofdt donker bruin, dat van 't bovenlyf ros, en dat van onderen licht geel is, en dat de ſtaart op 't einde zwartpuntig is.

Num. 5. *Eikhorentje uit de Spaanſche Weſt-Indiën.*

Dit Eikhorentje is van een koleur, zonder ſtrepen over 't lyf, en verſchilt voorts in gedaante weinig van de gene, welke in het XLVII Tafereel, bladz. 76, vertoont en beſchreven zyn. Het tegenwoordige dient voornamentlyk om de zonderlinge teeldelen van een zo klein dier aan te wyzen.

NEGEN EN VEERTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Klein inlandſch Stekelzwyn, of Egelvarken.*

Dit ſoort van dieren is afſchuwelyk voor 't oog; maar het is nog afſchuwelyker als men ze met de handt wil vatten, alzo men daar door ligt gekwetſt wordt: want hun ſtekelig haair, dat hard en puntig is, gelyk naalden, kan door de huidt heen ſteken. Als men ze levendig aanraakt, trekken zy 't hoofdt, de voeten, en den ſtaart byeen onder den buik, dat daar niets van te zien is, dan een ronde bal, met overeind ſtaande ſtekelige pennetjes. Zy doen geen kwaad, en behelpen zich in vuile modderige plaſſen en ſloten, daar weinig water in is, om den grondt met hunne voeten te bereiken; want zwemmen kunnen zy niet, en ſteenachtige gronden zyn hen wegens het ſtekelige haair in den weg, waarom zy hun gemak zoeken. Hun voedſel is gering, en zy behelpen zich met de jonge kruiden en wortelen, die in de modderige ſloten groejen, als mede met wormen, en andere kruipende diertjes. Zy groejen met hunne jaren, en worden wel de helft groter dan wy ze in dit Tafereel, Num. 3, vertonen.

Num. 2. *Het zelve dier van onderen in die gedaante vertoont.*

Num. 3. *Wit Egelvarken uit Amerika.*

Dit Egelvarken is ons van Suriname toegezonden. Het komt met de inlandſche meeſt overeen; maar de pennen zyn korter, dikker en ſteviger over 't bovenlyf. Van onderen aan den buik is het borſtelige haair veel langer en zachter. Het hoofdt is kort en dik, en daar is byna geen hals aan. Zy zyn beſt te zien, als zy op den rug leggen: hunne oogen zyn van boven met kort donker bruin haair begroeit, en aan de zyden, naar achteren, met lang zwart haair bezet. Aan deze vindt men geen ooren, gelyk aan de inlandſche; echter is 'er eene opening, dat zy horen kunnen. Het hoofdt van voren is wit, als mede het

lyf

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.

TAB. L.

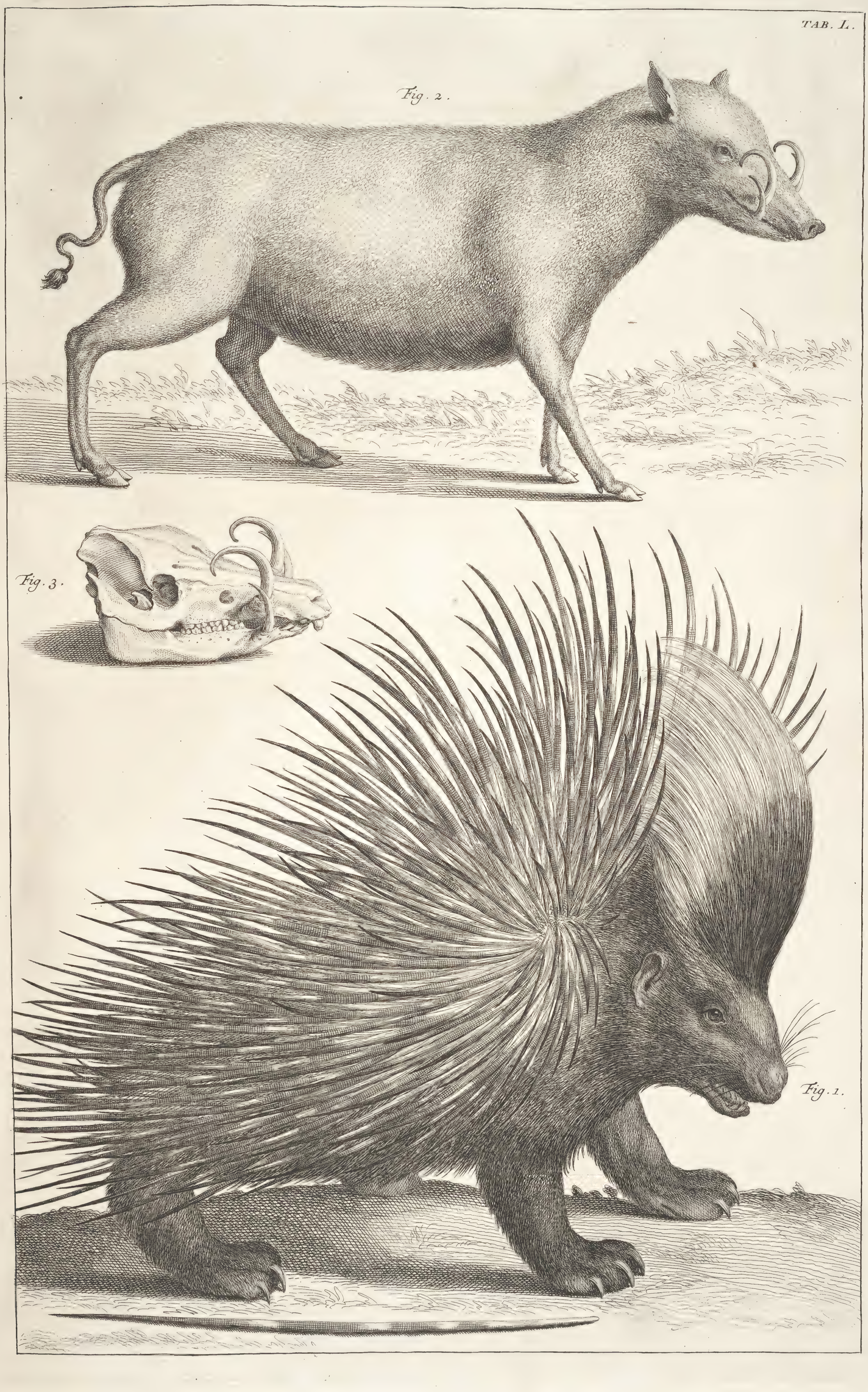

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 1.

pars, venter, & pedes, albicant. Dorſi pennæ ex cinereo dilutè flaveſcunt. Roſtrum, ſuilli æmulum, inſtar cutis ſcatet dentibus. Crura, & pedes, curta ſunt, hique in quinque fiſſi digitos, longis, acutis, incurvisque, unguibus munitos. Pedum poſteriorum calcaneis inter currendum ſeſe promovent, uti Cuniculi. Cauda brevis eſt, & raro pilo obſita.

Num. 4. *Erinaceus, Sibericus, ſupernè conſpicuus, capite ad pectus contracto.*

Coloris eſt obſcurè ruffi; pennarum verò, quæ breves, craſſæ, & acuminatæ ſunt, apices auro quaſi obducti apparent.

Num. 5. *Erinaceus, Sibericus, mas, ſupinus.*

Auriculis gaudet hæc ſpecies parvis, planis; roſtro brevi; ventremque gerit tenui, laneo, obſitum pilo, dilutè cinereo, quaſi auro obducto. Pedibus ſubtùs, præ curſu, calloſi veluti colliculi accrevêre. Videtur genus Erinaceorum per omnes naſci regiones. Indi, pelle exutos, & benè aſſos, in deliciis habent.

TABULA QUINQUAGESIMA.

Num. 1. *Hyſtrix, Orientalis, criſtata.*

Variæ harum ſunt ſpecies: iſthanc Sumatra & Java profert. Pennæ, quæ corpus ejus tegunt, longæ ſunt, &, acus inſtar ſutoriæ, incurvæ atque acuminatæ, partim albis, & ex nigro fuſcis, maculis, tanquam articulis, diſtinctæ, partim minutis, albicantibus, fuſcisque, lineolis transverſalibus, copioſiſſimis, quæ verſus apices in nigras abeunt, ornatæ. Pellis, in qua radicatæ ſunt pennæ, craſſa eſt, & has eodem ordine, quo plumæ avium, digeſtas gerit. Species hæc elegantem in capite præ ſe fert criſtam, è magnis parvisque pennis conflatam, quarum maximæ, uti ſub lit. A conſpici poteſt, in faſtigio recurvatæ, retrorſum in plures apices diſtinctæ, & veluti fiſſæ ſunt. Pennæ in medio latæ & planæ, oſſis inſtar duræ, profundè capiti infixæ, ſetis minoribus, pennarum æmulis, undique ſtipantur, ſpectaculo admodum concinno. Pectus & venter ſimilibus ornantur pennis. Pedes et ipſi pennulis brevioribus, piloſis, pungentibus, deorſum pendulis, conteguntur. Curta verò cum pedibus crura ſunt: anticosque pedes incurvi quatuor muniunt ungues; poſticos terni. Caput breve eſt & craſſiuſculum, obtuſoque conſpicuum roſtro, quale nonnullis in canibus obſervatur, cui barba circum accrevit longis, ſpinoſisque quaſi, pilis hiſpida. Anterior capitis pars curta, & veluti globoſa, magnis, lucidisque, ſplendet oculis. Maxillæ ſuperiori nulli inſident dentes; at lati & grandes inferiori. Caudæ apparet nihil. Irritata iſthæc animantia tantopere præ irâ corpus inflant, omnes ut pennæ rigeant erectæ, earumque nonnullæ aliquando, ob fortiſſimam illam cutis expanſionem, elidantur. Præcipitia in iram ea dixeris, at neutiquam maligna; utpote neminem morſura, aut læſura, niſi à quo laceſſita prius fuerint. Dum verò facilè exarde-

lyf van onderen, en de poten. De pennen op het bovenlyf zyn licht aſchgeel; de ſnuit, en de bek, met zyne puntige tanden, komen met die der varkens overeen. Zy hebben korte benen en voeten, met vyf klaauwen aan ieder voet, die met lange puntige en kromachtige nagelen voorzien zyn. Van achteren lopen zy op de hielen, gelyk de konynen. Hun ſtaart is kort en dunhaairig.

Num. 4. *Siberiſche Egel, of Stekelvarkentje.*

Het zelve is van een donker roſſe verwe, waar van de korte, dikke, puntige, pennetjes van boven als verguld zyn. Het vertoont zich van boven, met het hoofdt onder de borſt.

Num. 5. *Egelvarken, mede uit Siberië gekomen, en leggende op den rug; een mannetje.*

Dit ſoort heeft kleine platte ooren; is kort van bek, en het lyf is van onderen met dun, wollig, haair bezet, zynde licht aſchverwig, en als verguld. De poten zyn door het lopen van onderen met dik eelt, als heuveltjes, begroeit. Het ſchynt, dat dit ſlag van dieren in alle landen gevonden wordt. De Indianen houden het zelve, als het gevilt en wel gebraden is, voor eene lekkerny.

VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Gepluimt Yzer- of Pennevarken, uit Ooſt-Indië.*

Daar zyn verſcheidè ſoorten van dit Yzervarken. Het tegenwoordige wordt op Sumatra en Java gevonden. Het heeft lange en kromachtige pennen over 't lyf, en wel zo krom en puntig als een ſchoenmakers els, ten dele met witte en donker bruinachtige plekken, als leedtjes, verdeelt, ten dele heel vol met kleine witte en bruine dwarsſtreepjes geſiert, die boven naar 't puntige eindt zwart zyn. De huidt, daar de pennen in zitten, is dik, en zy zyn daar in geſchikt als de pennen en veêren aan 't gevogelte. Dit ſoort heeft een fraale kuif op 't hoofdt, van grote en kleine pennen, waar van de grootſte, gelyk hier by let. B wordt aangetoont, naar boven krom gebogen, en naar achteren in verſcheide punten verdeelt, als geſpleten zyn. In 't midden zyn de pennen breed en plat hard, als een been, zittende diep in 't hoofdt, vol kleine penachtige haairen daar by, om de grote pennen op 't hoofdt te bedekken, het welk zeer ſierlyk ſtaat. De borſt en de buik zyn insgelyks gepent en geſiert. De poten zyn met korter haairige, ſtekelige, pennetjes, nederwaarts hangende, begroeit. Zy vallen kort van benen en poten. Aan de voorſte zyn vier kromme nagelen, en aan de achterſte drie. Het hoofdt is kort en dik, ſtomp van bek, gelyk eenige honden, en lang ſtekelhaairig van baardt, kort en rond van ooren, met grote heldere oogen. Boven in den bek hebben zy geen tanden; maar van onderen zyn zy groot en breed. Men vindt 'er geen ſtaart aan. Als deze dieren getergt worden, blazen zy hun lyf zo ſtyf van kwaadheit op, dat alle de pennen daar overeindt komen op te ſtaan, in zo verre, dat zomwylen door deze ſterke uitſpanning van de huidt eenige pennen daar uit ſpringen. Zy zyn, om zo te ſpreken, ligt geraakt; doch niet vuilaardig om iemandt te byten, of kwaad te doen, wanneer zy niet boos gemaakt worden: maar doordien zy zich ligt vertoornen, wanneer men ze aanraakt, of aan hunne pennen ſtoot, dat zy niet verdragen kunnen, worden zy zeer gram. Deze grammoedigheit,

exardeſcentia vel attigeris, vel, quod perferre nequeunt, ad ipſorum ſetas offenderis, vehementem ilicò in modum incandeſcunt. An, quia inſigni gaudent fellis veſiculâ, tam prona in iram ſunt, ut ad quemlibet attactum, aut improviſum alliſum pennarum ſuarum, (quem & contingere ſæpius, & doloris haud parum adferre, quisque facilis comprehendit,) adeò mox fiant bilioſa? Bilis certè inibi non rarò condenſata, calcarias parit concretiones, ſenſim magis magisque augeſcentes; ſimili prorſus modo, ac in veſicâ hominnm urinariâ, imò & bilariâ nonnunquam, generari calculos videmus. D. *Rau*, Anatomes, dum viveret, in Academiâ Lugduno-Batavâ Profeſſor, folliculum membranaceum, è cyſti felleâ mulieris cujusdam ab ipſo eductum, mihi quondam monſtravit, in quo calculi quindecim, magnitudine ſinguli piſum æquantes, at variis inter ſe angulis & ſuperficieculis, in omni ambitu tam arctè compacti hærebant, ut fructûs Granati ſemina quaſi referrent: illi quidem, quousque in tunicâ ſuâ concluſi liquore ibidem ſtagnante ambiebantur, firmiter inter ſe juncti permanebant; at arefacti ſponte diſſolvebantur. Eorum verò ſex idem Clar. Vir dono mihi dedit, quos tum examini ſubjiciens prius exſiccatos, deprehendi coloris fuiſſe obſcurè ſpadicei extus, demtâ vero per attritum cruſtâ externâ, intus coloris ex ruffo flavi, ſaporisque fellei, amariſſimi. Horæ tamen ſpatio omnis inde extrahi poteſt amaritudo: neque hæc tantæ eſt efficaciæ, ac quidem in *Lapide Porcino Malaccenſi*; prout propria me docuit experientia. Quæ & ratio fuit, cur, illis rejectis, Hyſtricum potius calculis loco medicamenti uti, pro more perrexerim. Sunt autem hi, qui Hyſtricum nempe in veſiculis bilariis reperiuntur, utplurimum rotundi, aliquando & plano-ovales; quorum eos pro optimis habemus, qui coloris ſunt dilutè ruffuli: ſed plura de his in Tabulâ ſequenti. Hanc etiam Hyſtricum modò deſcriptam ſpeciem nonnunquam, at rarò tamen, calculos felleos gerere, mihi relatum eſt ab iis, qui iſtam huc adtulerant; eosque & coloris eſſe obſcurè bruni, & ſatis amaros, multò autem molliores & friabiliores, hincque in fragmenta facilè dilabi, ubi ſæpiuſculè infunduntur, nec virtute æquiparari poſſe illis, quos poſtea exhibebimus.

Num. 2. *Aper, Indicus Orientalis*, Babi Roeſa *dictus*.

Inſulæ *Boero* incolæ hunc Pſeudo-Aprum *Babi Roeſa* vocant ſuo Maleytarum idiomate, quod Apro-Cervum notat, interprete D. Fr. Valentino, qui Operum ſuorum *Tom. III*, *pag.* 268, hoc animal deſcribit. Interim paradoxum id mihi videtur, quod, juxta teſtimonium D. Valentini, hanc animalium ſpeciem, exceptâ *Boero* inſulâ, alia nulla Indiæ Orientalis regio ferat; quum tot eorum capita ex Indiis huc transferantur, ut ultra quinquaginta hisce in oris me videre meminerim, & vel ipſe ego haud pauca poſſideam. Carnem hujusce beſtiæ inter optimas & ſapidiſſimas referunt ferinas Indi, & Aprinâ vulgari multò teneriorem atque ſuaviorem cenſent. Pili molliſſimi, lanei quaſi, at breves, agnorumque lanugini ſimiles, totum ejus corpus obtegunt; rigidiores tamen & ſetoſi magis ſunt, qui dorſum veſtiunt. Color, qualis Porcorum noſtratium, albicans eſt: corpus quadratum & obeſum: caput oblongum, & anguſtum, prolixo pollet roſtro, terræ fodiendæ adaptato: auriculæ parvæ, arrectæ, acuminatæ; minutique ſunt oculi. E maxillâ ſuperiore bini erumpunt dentes, recurvati, admodum proceri, qui, ſenſim elongati, ſæpe adeò intrò reflectuntur, ut apice ſuo in oſſa naſi, ſub oculis, ſeſe rurſum penetrent: quod quidem annoſioribus præſertim, nec ſine magno dolore, contingit. Inſiguntur hi maxillæ ſuperiori tam altis radicibus, quæ vel ad oculum usque pertingunt. Inferiores autem, longi pariter & incurvi, anticæ parti inferioris maxillæ implantantur. Nec videntur bina illa dentium paria adeò utilitati, quàm ornamento

heit, die hen dikwils, gelyk men wel kan afnemen, by het raken of onverwacht ſtoten hunner pennen, dat hen noodzakelyk ſeer moet doen, overkomt, ſchynt oorzaak te zyn van de grote galblaas, die zy hebben. De gal wordt daar door dikwils geſtremt, en maakt allengskens eene kalkachtige aanzetting, die met 'er tydt groter wordt, gelyk by de menſchen de ſtenen in de blaas groejen, en ook wel in de galblaas, gelyk my de Heer *Rau*, in zyn Ed. leven Profeſſor in de ontleedkunde te Leiden, in een vliesje heeft vertoont, waar in vyftien ſteentjes, ieder van de grootte van een geel erretje, waren, maar alle met verſcheide hoekjes en kantjes in de rondte digt aan elkander geſloten, gelyk de pitten in de Granaatappelen, die hy uit de galblaas van eene vrouw hadt gehaalt. Zo lang als deze ſteentjes in hun vocht en vlies beſloten waren, hielden zy zich in een; maar wanneer zy droog wierden, vielen zy van zelve uit een. Deze Heer hadt de goedheit van my daar zes ſtuks van te vereeren. Ik bevondt, dat zy donker bruin zyn, gedroogt zynde, en ſterk gallig bitter: van binnen zyn zy ros geel, wanneer men ze vryft. De bitterheit kan in een uur tyds daar ten eenemaal uit gehaalt worden, en zy zyn ook niet zo krachtig in hunne werking als de ware *Pedro del Porco* van Malakka, gelyk wy by ondervindinge weten, zo dat wy daar van afgezien, en ons by de ſtenen van de Pennevarkens gehouden hebben. Wat aangaat de ſtenen, die in de gal van de Pennevarkens groejen, de zelve zyn gemeenlyk rond: maar men vindt 'er ook, die plat rond zyn. Die licht rosachtig van verwe zyn, houden wy voor de beſte, daar wy ons in het naaſtvolgende Tafereel breder over zullen verklaren. Het gebeurt ook wel, dat in deze Pennevarkens galſtenen groejen, doch zeer ſelden, gelyk ons de genen, die ze hebben medegebragt, berichten, die donker bruin, en ook wel bitter, maar veel weker van aardt zyn, zo dat, als zy wat veel getrokken worden, ligt aan brokken vallen, zynde zo goed niet als die wy op 't volgende bladt zullen beſchryven.

Num. 2. *Byſoort van een wild Varken, van de Indianen op 't eilandt Boero* Babi Roeſa *genaamt.*

De naam van *Babi Roeſa* is in 't Maleitſch *Varkens-Hart* te zeggen, gelyk de Hr. Fr. Valentyn, die het in 't *III Deel* zyner Werken, *bladz.* 268, heeft beſchreven, aanmerkt. Het komt my vremd voor, dat dit ſoort van dieren in ganſch Ooſt-Indië niet gevonden, noch gevangen zou worden, dan alleen op het eilandt *Boero*, zo als de Hr. Valentyn wil, dewyl 'er zo groot een getal van hoofden, waar van ik 'er meer dan vyftig in deze landen gezien heb, en verſcheide zelf nog bezit, uit Indië herwaarts overgebragt zyn. De Indianen houden het voor het beſte en ſmakelykſte wildt, veel malſer en aangenamer dan andere wilde varkens. Over het lyf is het ganſch wollig van haair, maar kort, gelyk de vacht van jonge lammeren. Over den rug is het wat harder en borſtelachtig. Zy zyn wit van verwe, gelyk onze inlandſche varkens, glad van lyf, en doorſpekt, lang en ſmal van hoofdt, met een langen ſnuit, om te wroeten en te woelen in de aarde. Zy hebben ook kleine opſtaande, puntige, ooren, en kleine oogen. Uit het bovenſte kakebeen komen twee lange, kromme, tanden, die zomwylen zo lang en krom uit het bovenſte kakebeen uitgroejen, dat zy van boven weder kort onder de oogen in 't neusbeen ingroejen, het welk die genen, die oud worden, meeſt gebeurt, en hen grote ſmert en pyn moet veroorzaken. De bovenſte tanden zitten tot onder de oogen diep in 't kakebeen. De onderſte, die mede lang en krom zyn, zitten vooraan in 't onderſte kakebeen. Deze vier tanden zyn meer

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
A
A

ornamento animalis dicata eſſe: ſiquidem vix morſui, aut manducationi inſervire queant; ſed juxta ſe plurimos alios gerant dentes omnis generis, hoc qui opus exſequuntur. Pedes, uti noſtratium Porcorum, in ungulam deſinunt, quæ, anticâ parte biſulca, bifidum quoque calcaneum retrò emittit. Crura longa ſunt & gracilia: cauda verò, & prolixa, & criſpata, quaſi in paniculam terminatur. D. Michaël Bernardus Valentinus in *Muſei Muſeorum lib. III, pag.* 453, hujus animantis mentionem faciens, hoc ita deſcribit, ut facilè pateat, Ipſum nec oculis unquam illud uſurpaſſe, nec bonæ fidei relationibus gaviſum eſſe. Nomen autem *Zaino*, *Apri Mexicani*, ei impertit.

Num. 3. *Caput oſſeum Apri*, Babi Roeſa *dicti*.

Id, tanquam rari quid, ex Indiis Orientalibus nobis transmiſſum eſt. Dentium in eo ortus & creſcendi modus diſtinctè conſpicitur.

Lit. A pennam exhibet, vel aculeum potius, capiti Hyſtricis Num. 1. innatum, qui varias in propagines verſus apicem ſeſe dividit.

TABULA QUINQUAGESIMA ET PRIMA.

Num. 1. *Porcus, aculeatus, ſeu Hyſtrix, Malaccenſis.*

En hîc genuinam Hyſtricem, Javæ, Sumatræ, potiſſimùm verò Malaccæ incolam, quæ, non conſtanter quidem, ſed, uti in homine, aliiſque animantibus fit, per diſpoſitionem morboſam, ſuo è felle generat pretioſiſſimum illum lapidem Medicatum! Tota corporis ſupina facies longis, rectis, & inſtar ſubularum aculeatis, horret pennis, à pollicari ad ſeſquipedalem usque menſuram variæ longitudinis; quæ per ſeries digeſtæ plerumque, & ordinatim è cute propullulantes, partim ex albo & nigro, partim ex albo & ſubruffo, variegatæ, articulati quaſi quidpiam mentiuntur. Harum interſtitia exigui replent pili, tenues, longi, ſetarum æmuli. Caput oblongum, brevi pilo hiſpidum, nudas ferè, & pendulas, uti in noſtratibus Porcis, auriculas gerit, ſuillumque roſtrum, cujus interiora dentibus ſuprà & infrà ſcatent. Oculi grandes & lucidi ſunt. Pilus autem, qui ventrem, femora, & pedes tegit, ruffus, brevis, aculeatus, tenuis, & denſè compoſitus eſt. Pedes in quinque abeunt digitos, curtis unguibus armatos. Scriptores varii, uti *Johnſtonus*, *Valentinus*, &c. perperàm aſſerunt, quod animal hoc pedibus anticis Taſſum vulgò dictum, poſticis verò Urſum æmuletur. Ipſe etiam Fr. Valentinus ſuam hujus animantis hiſtoriam erroribus commaculavit. Africa hanc quoque Hyſtricum ſpeciem profert, at minorem multò, nec, niſi rariſſimè, calculo felleo fœtam.

Num. 2. *Porci, aculeati, Malaccenſes, catuli.*

Hic prono corpore, ille ſupino, ſeſe ſiſtit. Uterque ventrem, crura, & pedes, nuda adhuc exhibet: at è dorſo breves iamiam emergunt pennæ, cuſpidatæ, quales in Erinaceis indigenis, partim ſubruffæ, partim penitus albicantes. Cauda ipſis parva & curta eſt, nec aculeata. In maſculo, poſticitus, ſuprà os ſacrum, tuber eminet, cujus conſpectum pennæ circum ſitæ prohibent. Notatu dignum eſt, fæmellam,

meer tot cieraadt van het dier dan tot nut: want zy kunnen daar geen dienſt van hebben om 'er mede te byten, waar toe zy met andere tanden en kiezen rykelyk voorzien zyn. De poten zyn gelyk die van onze varkens, met twee grote voorklaauwen, en twee kleine hielklaauwen voorzien. Zy zyn lang en dun van benen, en hebben een langen gekrulden ſtaart, en een kwaſtje daar boven op. Doctor Michiël Bernard Valentini maakt gewag van dit dier in zyn *Muſeum Muſeorum lib. III, pag.* 453; maar uit het geen zyn Ed. daar van meldt, blykt het, dat hy daar het rechte bericht, noch gezicht niet van gehad heeft. Hy noemt het *Zaino*, *Aper Mexicanus*.

Num. 3. *Hoofdt van 't Wild varken* Babi Roeſa *in 't geraamte.*

Het zelve is ons voor iets ſeldzaams uit Ooſt-Indië gezonden. Men ziet daar duidelyk aan hoe de tanden en kiezen gegroeit zyn. By let. A wordt een pen of pluim van het Pennevarken verbeeld, dat op het hoofdt groeit, Num. 1, en boven aan in vele ſpruiten is verdeelt.

EEN EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Yzer- of Pennevarken van Malakka.*

Zie daar het rechte Pennevarken, dat op Java, Sumatra, en meeſt in Malakka valt, waar in de koſtbare medicinale galſteen groeit; doch niet in alle, naardien het toevallig is, gelyk in den menſch, en vele andere dieren. Dit ſoort heeft lange rechte en ſtekelige pennen, als een els, boven het ganſche bovenlyf, ongelyk van lengte, van een duim af tot een en een halve voet. Zy ſtaan meeſt in reien, en dus in order groejende uit de huidt, wit en zwart van verwe, en ten dele wit en rosachtig, als of het leedtjes waren. Tuſſchen deze lange pennen zit het mede vol kleine dunne lange haairtjes, als borſtels. Het hoofdt is lang, en korthaairig, met kaalachtige, neerhangende, ooren, gelyk onze inlandſche varkens, voorzien, als mede met een varkensſnuit, en bek vol tanden, zo van onderen als van boven. Het heeft grote, heldere, oogen. Verder is het haair, dat rosverwig is, op 't onderlyf, de ſchinkels, benen en poten kort, ſtekelig, fyn, en digt in een gegroeit. De poten zyn met vyf klaauwen en korte nagelen bezet. Verſcheide ſchryvers, gelyk *Johnſton*, *Valentini*, en andere, zeggen, doch kwalyk, dat de voorpoten als die van een Das, en de achterſte als die van een Beer zyn. Zelfs heeft *Fr. Valentyn* daar verſcheide dingen verkeerdelyk van opgegeven. In Afrika wordt dit ſoort van Pennevarkens mede gevonden, maar veel kleiner: ook worden 'er geen galſtenen, of ten minſten zeer ſelden, in gevonden.

Num. 2. *Twee jonge Malakſche Pennevarkentjes.*

Het een van deze varkens ſtaat op zyne poten, en het ander legt op zyn rug. Deze diertjes vertonen zich alsnog geheel kaal aan 't onderlyf, de ſchenkels en benen; maar op 't bovenlyf komen de korte ſtekelige pennen voor den dag, gelyk by de inlandſche Egels, ten dele rosachtig, ten dele ganſch wit. Zy hebben een kleinen, korten, ſtaart, maar niet gepent. Het mannetje heeft aan het achterlyf op 't kruis een bult, dat door de pennen niet wel te zien is. Het is aanmerkelyk, dat van deze dieren

lam, quando cum Mare congreſſura eſt, in dorſum ſeſe reclinare; quum vulgò conſuetum inter quadrupeda coitûs modum hîc vetent aculei, è dorſo longùm porrecti: id quod & Itineratores atteſtantur, & ipſa dictat ratio.

Num. 3. *Lapis Porcinus, Malaccenſis, ſeu Lapis Hyſtricinus.*

Malaccæ incolis *Koeliga Laudac*, Luſitanis *Pedro del Porco* audit. Inſolitæ hic eſt magnitudinis, noſtro in Muſeo conſpiciendus, demto, quo in Malaccâ ſuccinctus eſt, auro, drachmam dimidiam ſupra unciam integram, ponderis Holland: æquans. Plus vice ſimplici mille Imperiales, monetæ Batavæ, pro eo mihi offerri memini. Pro rata enim magnitudine omnes ipſi inſunt, quæ hisce in lapidibus deſiderantur, perfectitudines.

Num. 4. & 5. *Bini Lapides, ejusdem farinæ; quorum prior auro incluſus eſt; alter nudus.*

Aliis adhuc, præter hosce, tam minoribus, quàm majoribus, gaudemus in uſum quotidianum; quando à Medicis Practicis præſcribuntur in febribus ardentibus, aliisque acutis, & malignis morbis, Petechiis, Variolis, morbillis, Ictero, & affectibus Bilioſis, Hyſtericis, Spleneticis, quorum præcipuè in, vitiatâ per gravia animi pathemata, Bile hæret fomes: ubi enim hisce in morbis exagitati ſanguinis compeſcendus furor eſt, ſpiritus vitales recreandi, & blandi ſudoris requiritur excitatio; infuſo Lapidis hujusce, præſertim ſi genuinus & bonæ notæ hic fuerit, præſentius aliud vix datur remedium. Paratur autem infuſum hoc plerumque cum aquâ pluviâ, coctâ, aut aliâ quadam ſtillatitiâ, Meliſſæ, Cardui Benedicti, flor: Tiliæ, pro lubitu: inde enim nihil datur diſcriminis quoad extracti efficaciam. Aquam tamen Pulegii, aut Chelidonii majoris, cæteris præferimus. Calfaciendam prius aquam jubent nonnulli; at minore certè cum effectu: quia frigida plus extrahit. Calor, dum poros lapidis arctat, facit, ut tardius aquæ ſeſe communicet ejus virtus, & morâ longiore ad parandum efficax infuſum opus ſit. Quin & friabilis ille redditur ab aquâ calente, & inde eductus, atque reſiccatus dein in fragmenta diſſolvitur; prout aliquoties ipſe expertus ſum. Ante iam adnotavimus, ejusmodi calcalculos in aliis etiam Hyſtricum reperiri ſpeciebus. Verus & genuinus Lapis Porcinus coloris eſt ſubruffi, inſtar nuclei Perſicorum, & tactui quidquam unguinoſi ferè exhibet. In centro ejus nulla deprehenditur baſis, circa quam prima concretio facta eſt, niſi tenuis quædam pellicula nigricans, folioli æmula; aliquando autem ne hæc quidem. In humore felleo Animalis naſcitur, à minutiſſimo granulo, capite aciculæ non majore, ſenſim in molem vitelli ovi gallinacei, aut Anatini, excreſcens. Intus ex pluribus quaſi lamellis, verſicoloribus, ſibi mutuò ſuper impoſitis, conflatus videtur; ita tamen, ut illæ haud facile à ſe invicem ſeparari poſſint; quia, uti in Calculis urinariis Hominum & brutorum, firmiſſimè inter ſe concreverê. At alia prorſus natura eſt hujusce Lapidis, quàm illorum; & licet Lapidis illi nomen vulgò detur, re tamen ipſâ lapidoſi nihil habet: ſiquidem, ut ante meminimus, in aquâ ſolubilis ſit. Id porrò notandum eſt, quod, ſi fragmentum ejus duabus vel tribus aquæ unciis per horæ ſpatium committitur, tantum inde virtutis extrahatur, quantum hæc aquæ copia capere poteſt; nec, vel per menſem deinceps protractâ in eadem aquâ maceratione, quidquam amplius de pondere fragmenti decedat. Aliter verò res ſe habet cum Lapide grandiore, nondum multas infuſiones experto; quippe, qui prodigus virtutis ſuæ, longiore

dieren, wanneer zy paren, het wyfje op den rug gaat leggen; anders zouden zy de voortteeling om de lange achter uit ſtaande pennen niet kunnen verrichten, gelyk de reizigers daar van getuigen, en ook ligt is na te gaan.

Num. 3. *Galſteen van een Malakſch Pennevarken.*

Het zelve wordt in de landtale *Koeliga Laudac*, en van de Portugezen *Pedro del Porco* genaamt. Selden vindt men ze zo groot als deze, die wy in ons Kabinet hebben. Zy weegt, behalven het goudt, daar zy te Malakka in omvat is, een en een zestiende once Hollandſch gewigt. Daar zyn dikwils duizend Ryxdaalders, Hollandſch geldt, voor geboden. De zelve heeft naar zyne grootte alle de volmaakte hoedanigheden, als in zulk een ſteen vereiſcht worden.

Num. 4. en 5. *Twee Stenen van het zelve ſoort, waar van* Num. 4 *in goudt ſtaat, en* Num. 5 *zonder goudt is.*

Behalven deze hebben wy 'er nog verſcheide kleinder en groter voor het gemeen gebruik, wanneer zy van de Heeren Doctoren in de Medicynen voorgeſchreven worden in hete koortſen, en andere gevaarlyke en kwaadaardige ziektens van bluts, pokken, maſelen, geluwe en gal-ziektens, ook in opdampingen, of moederziektens, voorts milt- en andere zware toevallige kwalen, die voornamentlyk haren oorſpronk uit de gal door grote ontſteltenisſen hebben, de fyne delen van 't giſtige bloedt verzachten, de levensgeeſten verkwikken, en een meukinge van zweet verwekken, waar voor de uittrekſelen van dezen ſteen ongemeen dienſtig zyn, inzonderheit wanneer zy van het oprechte ſoort worden getrokken en gemaakt. Men neemt daar toe gemeenlyk gekookt regen- of ander gediſtilleert water, het zy van Meliſſe Borrago, Card. Benedict. of Lindebloeſſem, dat onverſchillig in het trekken is. Het gediſtilleerde water van Polei, en van 't grote Scheelkruidt, of *Aqua Chelidonia major*, vinden wy het beſt van alle te zyn. Zommige willen 't water warm gemaakt hebben; maar dat is niet goed, om dat het in koud water veel beter trekt. In 't warme zuigt de ſteen toe, en moet veel langer ſtaan trekken; ook ſcheurt hy in warm water getrokken, en valt, daar uit gehaalt en opgedroogt zynde, in ſtukken, gelyk wy verſcheide malen zelf hebben ondervonden. Dat 'er meer ſoorten van zulke ſtenen uit ander ſlag van Pennevarkens zyn, hebben wy reeds in de voorgaande beſchryving gemeld. Het ware en rechte ſoort is rosachtig van verwe, gelyk de ſteen van een Perzik, en een weinig kleverig in 't aanvatten. In 't midden is niets te vinden, daar hy zich aan heeft vaſt gehecht, dan een dun zwart vliesje, naar een blaadtje gelykende; en in zommige is niets. Hy groeit in de gal van het dier, van een klein korreltje als een ſpeldeknopje, tot de grootte van de dooijer van hoender- of eende-eieren. Van binnen vertoont hy zich als met ſchilferen, of lagen, met verandering van verwe omkleed, maar ſchilferende niet ligt, om dat zy te vaſt op elkander zyn gegroeit, gelyk de kalkachtige ſtenen in de blaas van menſchen en dieren: doch deze ſtenen zyn van een ganſch andere hoedanigheit, en hoewel zy ſtenen worden genaamt, zyn zy niet ſteenachtig, maar worden in water, als boven is aangemerkt, afgetrokken. Het is aanmerkelyk, dat, als men een ſtukje van dezen ſteen in twee of drie oncen water legt, daar in een uur zo veel aftrekt, als het water kan aannemen, en als het een maandt lang daar in hangt, zal daar ook niets meer van afgaan in gewigt. Maar een grote ſteen, die niet veel getrokken is, zou veel verliezen, doordien hy mild is

longiore morâ in aquâ plurimùm foret perditurus. Rurſus magna datur inter Lapides hosce ratione ſolubilitatis differentia; dum alii citius, tardius alii deliqueſcunt. Citò ſolubilis ſi uno die quinquies, aut ſexies infunditur, primâ vice ſpatio quadrantis horæ, ſecundâ vice per horam dimidiam, tertiâ verò non niſi integræ ferè horæ intervallo, aquam ſaturabit, & deinceps, pro numero repetitarum infuſionum, ſemper & tempus macerationis dimidiâ horâ augendum erit, ut ſufficiens fiat virtutis communicatio. Attamen ſi bidui, vel tridui ſpatio ſiccum reliqueris, tum denuò quadrante horæ aquam vi & amaritudine ſuâ impraegnabit: quod fortè ab aëris externi vi quaſi Magneticâ, in hunc Lapidem agente, deducendum venit. Id verò & notari meretur, quod minuta particula, à Lapide ſæpius infuſo detrita, haud minus, ac Lapis ipſe integer, eandem attrahat rurſus amaritudinem. Quotquot horum Lapidum, poſt factam infuſionem reſiccati, albâ & lucidâ ſuperficie quaſi effloreſcunt, tanquam ſi per aquam ſalſam ducti fuiſſent, eos non infimæ eſſe notæ credito. In animi deliquiis, & oppreſſionibus Cordis enormibus, aliquando Lapidis hujus grana tria, aut plura, ut vocant, in ſubſtantia, exhibentur vino diſſoluta, optimo cum eventu. Id tamen ob ſummam formulæ talis caritatem rariſſimè fit.

Ex hactenus dictis eluceſcit quàm clariſſimè immenſa Dei clementia, qui abjectiori huic Animantium ſpeciei excellens adeò indidit remedium in uſum Hominis, cum morbis & morte confligantis. Ab ægrâ Animalis Bile natus hic calculus, reverâ morboſus, Medicamentum fit incomparabile ad graviſſimos & periculoſiſſimos, quibus ab incunabulis ad tumulum usque obnoxia eſt vita hominis, morbos.

Cui volupe eſt, plura de Lapide hoc ſcire, legat is *Exercitationes Practicas Frid. Dekkeri*, quondam Med. ci Practici Leidenſis, L. B. anno 1694 in quarto impreſſas, ubi *pag.* 466 ſtylo conciſo ejus habetur deſcriptio, & ſequens pulvis, inde confectus, malignis omnibus & acutis in febribus commendatur.

℞. Lapid. ſeu Pedro del Porco grana VJ.
Margarit. ppt.
Corn. Cerv. Philoſ. ppt. ana gr. V.
M. F. pulv. tenuiſſimus.

Qui quidem, ut tanto plus exſereret virtutis, in duas partes dividi, & doſi geminatâ exhiberi poſſet, magno cum emolumento.

D. Adrianus Helvetius, M. D. & Ducis Aurelianenſis Medicus ordinarius, in tractatu quodam de præcipuis & frequentioribus morbis, Lapidis Porcini accuratam hiſtoriam idiomate Gallico tradidit, poſtea, Anno 1706, ab Eugenio Eyben, M. D. Hagæ Comitum, in Belgicum tranſlatam. D. Engelbertus Kæmpferus in *Amœnitatibus Exoticis*, Lemgoviæ anno 1712 in quarto editis, Lapidem quoque Hyſtricinum deſcripſit, ejusque icona *pag.* 394 exhibuit, additis ſimul figuris, tres ſpecies *Lapidis Porcini, ſpurii, Ceilanici*, de quo in decurſu agemus, repræſentantibus.

Num. 6. *Struthiocamelus, Africanus, pullus.*

E Promontorio Bonæ Spei miſſa nobis hæc Avis eâ eſt, quâ hîc conſpicitur, magnitudine: vix ultra binas ante mortem ſeptimanas excluſa, lanuginoſo ſuo habitu adultiorem ſui generis exactè refert; cujusmodi valdè elegantem, toto ſuo apparatu plumoſo adhuc indutum, in aviario, unà cum variis avibus pere-

is in het mededelen van zyne kracht. Zy verſchillen veel van elkander in het trekken. De eene gaat ſchielyk af, de andere langzaam. Die ſchielyk afgaat, en op eenen dag vyf of zes maal wordt getrokken, kan de eerſte maal in een kwartier, de twede maal in een half, de derde in byna een uur trekken, en zal verder telkens wel een half uur meer van noden hebben om te trekken; maar wanneer zy in een dag twee of drie niet worden getrokken, kunnen zy hare kracht en bitterheit in een kwartier uurs wedergeven, 't welk miſſchien door de uiterlyke lucht in den ſteen, als een Magnetiſche kracht, wordt veroorzaakt. Het is niet min aanmerkenswaardig, dat een klein ſtukje van den afgetrokken ſteen de zelve bitterheit weder aan zich trekt, gelyk de grote ſteen zelf. Deze ſtenen, getrokken en daar na gedroogt zynde, ſlaan witachtig en glanzig uit, als of zy uit zout water gehaalt waren, en dit zyn de ſlechtſte ganſch niet. In grote flaauwtens en benaauwdheden worden zy ook wel tot drie grynen meer in ſubſtantie, met wyn opgeloſt, ingegeven, daar men grote en goede uitwerkingen van ziet. Maar om de koſtbaarheit ontziet men het deze recepten voor te ſchryven.

Uit het gezegde ziet men klaar de overgrote goedheit van den Schepper, die in deze verachtelyke dieren zulk een heerlyk middel tot des menſchen nutte, in zyne krankheden, en op zyn ſterfbedt leggende, laat groejen, in dier voegen, dat deze ſteen, die een kwaal in zich zelve in de galblaas van het dier is, een geneesmiddel wordt, en in de allerzwaarſte en gevaarlykſte kwalen, daar 's menſchen leven van de wieg tot het graf aan onderhevig is, gebruikt wordt.

Die meer van de *Pedro del Porco* gelieft te weten, leze *Frederik Dekkers*, in zyn leven Doctor in de Medicynen te Leiden, *Exercitationes Practicæ*, in 't jaar 1694 in quarto gedrukt, alwaar de zelve *bladz.* 466 kortelyk beſchreven wordt, en het volgende poejer in alle kwade en hete koortſen daar by gevoegt, als:

℞. Lapid. ſeu Pedro del Porco grana VJ.
Margarit. ppt.
Corn. Cerv. Philoſ. ppt. ana gr. V.
Miſce F. pulv. tenuiſſimus.

Men kan dit poejer verdeelen, om het in twee reizen te gebruiken, om beter werking te doen, dat wy zeer nuttelyk bevinden.

De Heer Adriaan Helvetius, M. Dr. en gewoon geneesheer van zyne koninklyke Hoogheit, den hertog van Orleans, heeft de *Pedro del Porco* in 't Franſch uitvoerig beſchreven in een traktaatje over de verhandelinge der voornaamſte en meeſt voorvallende ziektens. Naderhandt is het in 't Nederduitſch vertaalt in 't jaar 1706 door Eugenius Eyben, M. Dr. in 's Gravenhage. Ook heeft Doctor Engelbert Kæmpfer in zyne *Amoenitates Exoticæ*, in 't jaar 1712 te Lemgou in quarto gedrukt, eene beſchryving van de *Pedro del Porco*, of *Lapis Hyſtricinus* gemaakt, nevens eene aftekening, *fol.* 394, als mede eene aftekening van drie ſoorten van *Pedro de Porco ſpurii Ceilanici*, daar wy in het vervolg onze ondervinding van menen te beſchryven.

Num. 6. *Jonge Struisvogel uit Afrika.*

Deze Struisvogel, die my van de Kaap de Goede Hoop is gezonden, in de zelve grootte, waar in de zelve hier vertoont wordt, niet boven veertien dagen oud zynde geweeſt, en gelykende in zyne eerſte wollige pluimaſie zeer net en volmaakt naar een ouden, daar wy ook een ſchonen van opgezet hebben, met zyne volkome pluimen, in een Voliëre, of vogelkasje, van allerhande

peregrinis, collocatum aſſervamus. Plumulæ lanuginoſæ junioris hujusce inſidentes pectori, collo, & ventri, molliſſimæ ſunt, quales Anſerculorum, coloris dilutè griſei. Dorſi verò plumæ rigidiores, nigris & ſubſpadiceis villis, quaſi piloſis, quorum binos ſub lit. A licet conſpicere, intermiſtæ, ſunt. Capiti oblongæ hærent, nudæ, pendulæ, auriculæ, quas quidem in natu majoribus haud obſervavi. Collum longum, ad ingluviem usque, obſcurè ſpadiceæ tæniæ, dilutè griſeas inter plumas decurrentes, diſtinguunt. Alæ minuſculæ ſunt, & cauda in cincinnos conglobata piloſos & plumatiles. Femora pilis brevioribus, adeo raris, teguntur, ut ferè nuda ſint. Pedes craſſi & validi, annulis imperfectis anticâ parte ſemicirculati, firmo craſſoque talo innixi, in binos fiſſi fortiſſimos digitos, majorem & minorem, plantâ, duriſſimo, & quaſi coriaceo, obductâ callo, terram premunt. Majorem pedis digitum unguis præmunit. Struthio-Camelus plumis potiſſimùm ſuis, quæ ornamenta ſunt in Aulis Magnatum præcipuè uſitata, ſeſe commendat Homini. Neque opus eſt, diutius ut huic immoremur deſcribendæ Avi: quum id ab aliis ante actum iam ſit, & varia, quibus inſignitur, nomina paſſim occurrant.

Num. 7. *Avis, ex Novâ Hiſpaniâ,* Yayauhquitototl *dicta.*

Elegans hæc Avis à Fernandeſio in *Hiſt. Anim. Tr. II, pag.* 55, deſcripta, Sturnum ferè formâ refert, quo tamen gracilior eſt. Binæ è caudâ ejus porriguntur pennæ, longiſſimæ, Cyaneo colore, amœniſſimo, pictæ. Idem color, at paulò ſaturatior, ingluviem, & roſtri, oculorumque ambitum, ornat. Supina corporis facies, & alæ, virore dilutiore, jucundiſſimo, refulgent; ſaturatiore verò dorſum, & minores in cauda pennæ. Venter ex cinereo griſeus eſt. Roſtrum longum, ſubincurvum, & pedes, flaveſcunt.

TABULA QUINQUAGESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. *Porcus, aculeatus, ſylveſtris; ſeu Hyſtrix, Orientalis, ſingularis.*

Pili ejus, à vulgaribus diſcrepantes, pungentes ſunt, acuti, longi, & acuum inſtar cuſpidati. Rara eſt hæc fera, nec multùm hactenus cognita. Totum corpus, ad extremos usque pedes, aculeatis hiſpidum eſt pilis, duris, rigidis, quorum qui ſupinam corporis partem veſtiunt, tonum emittunt pro vario, quo lucis radii incidunt, modo verſicolorem. Caput, quale Porci domeſtici, eſt, at craſſius; roſtroque, ad fodiendum comparato, caret. Labium ſuperius, leporini inſtar, fiſſum eſt: nares tamen magis, quàm in Lepore, prominent: quatuor dentes, canini, ſuprà & infrà, anterius conſpiciuntur; dum reliqua maxillarum pars molaribus ſcatet. Barba extat, longis, & acutiſſimè deſinentibus, conflata pilis. Oculi grandes, ſplendidi; auriculæ parvæ, rotundæ ſunt, intus omninò nudæ. Corpus curtum, & utrinque quaſi coactum, diminutam longitudinem craſſitie compenſat. In quinque digitos fiſſi ſunt pedes, quorum qui brevior eſt, & poſteriora verſùm ſitus, pollicem æmulatur: craſſis verò, & acuminatis, ſinguli unguibus pollent. Poſtici pedes longiores, Urſinorum ſimiles, groſſis calcaneis, curſui inſervientibus, donati ſunt. Nihil verò mirabilius hoc in animali occurrit, quàm cauda; quippe quæ longa admodum, ſenſim attenuata, acutis pariter pilis horrida, in ſingulari modo fabrefactam quaſi paniculam deſinit: hæc enim elegantiſſimè ex pilis veluti articulatis conflata apparet; dum tenuis primò cernitur pilus, quem

hande vremd gevogelte. De donspluimtjes van dezen jongen Struisvogel zyn op de borſt, den hals, en het onderlyf zeer zacht, gelyk die der jonge Ganze kuikens, licht graauw van verwe. Boven over den rug zyn de pluimen harder, en vermengt met zwarte en bruinachtige ſpiertjes, als haair, gelyk de twee, die by let. A aangewezen worden. Aan 't hoofdt zitten langwerpige, kale, neerhangende, ooren, die ik aan de grote niet gezien heb. De lange hals is met donker bruinachtige ſtrepen tuſſchen de licht graauwe pluimen geſiert tot aan den krop. Zy hebben kleine vlerkjes, en een ronden gekrulden ſtaart, die haairig en pluimachtig is. De billen, of bouwten zyn korthaairig, en byna ganſch kaal; de benen ſterk en dik, van voren half geringt, met twee ſterke klaauwen, een grote en een kleine, met een dikke hiel, om zich te onderſteunen. Van onderen zyn de poten zeer dik van hard eelt, gelyk hard leer. Aan de grootſte klaauw zit een nagel. Deze vogel verſchaft den menſch pluimen om zich te ſieren, voornamentlyk aan grote hoven. Wyders is het niet noodzakelyk dezen vogel te beſchryven. Anderen hebben het voor ons gedaan, en zelfs de verſcheide namen, daar hy mede bekend is, uitgedrukt.

Num. 7. *Sierlyke vogel uit de Spaanſche Weſt-Indiën, genaamt* Yayauhquitototl.

Deze vogel is van Fernandez, *Hiſt. Avium Tract. II, fol.* 55, beſchreven. Hy is van gedaante als een ſpreeuw, maar niet zo lyvig. Hy heeft twee lange ſtaartpennen, die ſchoon licht blaauw zyn, gelyk de blaauwe koornbloemen. De krop voor om den bek en om de heldere oogen zyn ook van het zelve, maar eeniger wyze hoger blaauw. Over het bovenlyf en de vlerken is hy ſchoon licht groen; over den rug en kleiner ſtaart-veêren hoger groen, en onder 't lyf aſchgraauw. De bek is lang kromachtig, en geel, gelyk ook de poten.

TWEE EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Gedoornd Stekelvarken uit Ooſt-Indië, met byzondere vremde ſtekelige haairen, die ſcherp, lang en puntig zyn, als naalden.*

Het is een raar en wild dier, dat nog weinig bekend is. Over het ganſche lyf is het met ſtekelige haairen, tot de poten toe, bezet, welke hard en ſtevig zyn, en over het bovenlyf een weêrſchynenden glanſch van allerhande verwen hebben, naar dat het licht daar op valt. Het hoofdt gelykt naar dat van een tam varken, maar is wat dikker. Het heeft geen ſnuit om te wroeten. De bovenſte bek is gelyk die van de hazen, verdeelt, maar langer van neus, met vier tanden onder en boven in den bek. De kakebenen zitten vol kiezen. De baardt beſtaat uit lange haairen, die mede zeer puntig eindigen. Het heeft grote, heldere, oogen, en kleine, ronde, ooren, die van binnen kaal zyn. Het is kort en dik in een gedrongen. Het heeft vyf klaauwen, met dikke, puntige, nagelen, waar van de vyfde den duim verbeeldt, die korter is, en naar achteren zit. De achterſte poten zyn lang, gelyk die van de Beeren, daar zy op lopen, met dikke hielen. Het allerſeldzaamſte aan dit dier is de ſtaart, die lang en dun toeloopt, ook met puntig haair is bezet, en met een ongemeen raren kwaſt aan 't einde, zeer ſierlyk als uit leedtjes beſtaande, het een uit het andere gegroeit. Eerſt komt een dun haair, daar na een langachtig dik, gelyk de ryskorrels in hunne bolſters: eenige zyn ook langer en breder dan de

TAB. LII.
Fig. 3.
Fig. 2.
Fig. 1.
Fig. 4.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.

quem alius excipit longior, craſſior, Oryzæ ſemina, ſuis adhuc theculis involuta, referens; horum ſinguli non unius ſunt longitudinis, nec craſſitiei; & adunati faſciculum formant, qui pellucens ſplendorem, quaſi ab argento intus contento, evibrat.

Animal iſtud, omnibus numeris abſolutum, Harlemi in Muſeo D. Levini Vincentii, Viri, dum viveret, in hiſtoriâ Animalium verſatiſſimi, conſpiciendum fuit, nobiſque benignè conceſſum, æri ut id ad vivum curaremus incidi; ſiquidem noſtro in Theſauro nonniſi elegantem ejus caudam, ſub Num. 2 repræſentatam, poſſideamus. Jacobus Bontius, primarius olim in Indiis Orientalibus Medicus, in libello, de Medicina Indorum conſcripto, cujus verſio Belgica anno 1647 Roterodami impreſſa eſt, hujusce Hyſtricum ſpeciei meminit. Imò & alii, fide digni, Viri teſtantur, ſe vivam vidiſſe hancce feram in ſinu *Cajeli*, propè inſulam *Celebes*, ibique in ſaltibus habitantem capi, vivamque alios in locos translatam magno pretio divendi; quum & calculum fellis in cyſti aliquando gerat, qui à Luſitanis *Piedra de Puerca* pariter vocatus, haud minoris æſtimatur, quàm verus Malaccenſis, huicque & colore, & virtute medicata, par eſt.

Num. 2. *Caudæ Hyſtricis extremum, paniculatum.*

Id noſtro in Muſeo aſſervamus, ejusque hîc ſigillatim exhibemus figuram, ut apparatus, qui hîc datur, elegantiſſimus, tantò diſtinctius perluſtrari queat. Cuticulæ ſuperficies ex nigro maculata eſt.

Num. 3. *Avis Paradiſiaca, Orientalis, ex albo & nigro varia.*

In inſulis *Papoe* reperiunda hæc avis, ab incolis *Waygehoe*, vel *Wardioe*, appellatur, juxta teſtimonium Fr. Valentini, qui illam ex *Sergile*, vel Novâ Guineâ adferri autumat. Capitis, collique, pennæ, nigricantes, ex purpureo vividiſſimè reſplendent. Caput minutum eſt; roſtrum albicans, & acuminatum, nigro ad baſin pilo ambitur. Oculi lucidi, ex albo annulati ſunt. Reliquæ totius corporis pennæ prorſus albicant, exceptis pennis remigibus, quarum caules nigris plumulis ſtipantur: binæ etiam illæ, longiſſimè è caudâ protenſæ, pennæ ab origine ſua ad medium usque longitudinis partim nigricant; inde verò ad finem usque penitus albeſcunt. Pedes dilutè rubicundi in albos abeunt unguiculos.

Num. 4. *Serpens, minor, Americana, corallina, maculata.*

Corallino ſuffuſam rubore ejus ſupinam faciem ſubfuſcæ undique maculæ variegant; dum pronum corpus albæ ſquamæ veſtiunt.

TABULA QUINQUAGESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Serpens, Americana, Arborea, ſingulari artificio picta, magni æſtimata.*

Inuſitato, at elegantiſſimo tamen, macularum apparatu ornata hæc Serpens inter Arboreas refertur; ſiquidem plerumque ſuper arbores, harumque in cavis, deliteſcat. Magno autem in pretio habetur tum ob pictu-

de andere, dat een ganſchen kwaſt maakt, die doorſchynend is, als of 'er zilver van binnen in was. Dit dier is in zyne volmaaktheit te zien geweeſt te Haarlem by wylen den Heere *Levinus Vincent*, in zyn Ed. leven groot liefhebber en kenner der dierkunde, enz. Het is ons vrywillig vergunt het zelve naar 't leven te doen ſnyden, om dat wy daar niet van in ons Kabinet bezaten dan een ſierlyken ſtaart, die hier by Num. 2 vertoont wordt.

Men leeſt in de *Ooſt-Indiſche Warande*, beſchreven door den Opper-Medicyn Jacob Bont in Ooſt-Indië, en gedrukt in de Nederduitſche tale te Rotterdam in 't jaar 1647, van dit ſoort van Stekelvarkens. Ook getuigen andere geloofwaardige mannen deze dieren levendig gezien te hebben in de bocht van Cajeli, omtrent het eilandt Celebes, daar zy zich in de wilde boſſchadiën onthouden, en gevangen worden, om levendig naar andere plaatſen vervoert te worden, daar men 'er veel geldt voor krygt, doordien deze dieren ten dele ook onderhevig zyn, dat in hunne galblaas ſtenen groejen, die de Portugezen mede *Piedra de Puerca* noemen, en in waarde houden gelyk die, welke uit de lange Pennevarkens van Malakka komen; gelyk ze ook van de zelve verwe, deugdt, en heilzame werkinge zyn.

Num. 2. *Afgeſchild ſtaarteinde van een gedoornd Stekelvarken.*

Wy bewaren het zelve in ons Kabinet, en hebben het hier in 't byzonder afgebeeld, om 'er de fraaiheit beter van te kunnen zien. De grondt van de huidt is zwart gevlakt.

Num. 3. *Wit en zwarte Paradysvogel uit Ooſt-Indië.*

Dit ſoort wordt gevonden in de Papoeſche eilanden, en van het volk, aldaar wonende, *Waygehoe*, of *Wardioe* genaamt, volgens het getuigenis van den Hre. Fr. Valentyn, die van gevoelen is, dat zy van Sergile, of Nieuw-Guinea aldaar gebragt worden. De veêren van dezen vogel zyn aan 't hoofdt en den hals zwart, met een ſchonen purperen weêrſchyn. De zelve is klein van hoofdt, met zwart haair om den bek, die wit en puntig is, en met wit geringde, heldere, oogen. Verder zyn de veêren over 't ganſche lyf geheel wit, behalven de vlerkpennen, die zwart gepluimt, en de twee heel lange ſtaartpennen, die half zwart aan 't lyf zyn. Voorts zyn zy ten einde uit wit gepluimt. De poten zyn licht rood, met witte klaauwen.

Num. 4. *Kleine, gevlakte, Koraalſlang, uit Amerika.*

Schoon rood Koraal-ſlangetje uit de Spaanſche Weſt-Indiën, met bruinachtige plekjes, geheel van boven gevlakt, en van onderen wit geſchubt.

DRIE EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſche Boomſlang, welke wonderlyk fraai is getekent, en in grote waarde wordt gehouden.*

Deze, op eene ſeldzame wyze, maar echter zeer fraai gevlakte ſlang wordt onder de Boomſlangen gerekent, want zy onthoudt zich meeſt in en op de bomen. Men houdt de zelve in grote

picturam, quâ pollet, venuſtiſſimam, & viſu jucundiſſimam; tum quia, indolis malignæ expers, noxæ nihil unquam infert homini. Veſcitur animantibus, quibus potiri poteſt, præcipuè verò ita dictis Diabolis Tajovanicis, ſeu Armodillis, adhuc junioribus, & ejusmodi aliis. Incolæ regionum, in quibus iſtæ Serpentes commorantur, & ſe propagant, maximi eas æſtimant, à bono quippe, uti ajunt, genio inſtinctas; quia nunquam nocent hominibus: ergo honorem ipſis habendum, & viciſſim mali nihil adferendum eſſe autumant; ne accerſitâ inde maledictione, deinceps graſſari in homines incipiant, quæ innocentes hactenus amicè inter eos ſunt verſatæ. Indi, iter adornaturi, utplurimum in ſuas ſecum naviculas talem ſerpentem transferunt, unà cum æneis quibusdam pelvibus, quas validè percutiendo fortem concitant tinnitum, ad quem in ſaltatorios veluti motus ſeſe dat Serpens. Ita verò & ante, & poſt abſolutum iter procedunt, quando vel conſcendunt navim, vel eâ egrediuntur: neque uti certiſſimis, & palam notis, conſtat teſtimoniis, unquam peregrè abeunt, quin comes lateri hæreat iſta Serpens; ſiquidem eâ deſtitutis inauſpicatum fore iter opinentur. Unde ſpiſſiſſimam licet notare caliginem, quâ obcœcati gentiles, à vero lumine remotiſſimi, creato potius in animante, quàm in Conditore, ipſis quidem incognito, confidunt. Quantum porrò ad formam hujusce Serpentis: ornamentum ei ſingulare conciliant ſquamulæ rhomboideæ, reticulari apparatu cutim obtegentes, ex dilutè cinereo & ſaturatè flavo pictæ, maculis nigricantibus, magnis, parvis, quaſi conſperſæ. Caput elegans, elongatum, longiuſculâ gaudet linguâ, bifurcatâ: os acuminatis ſcatet denticulis. Per medium caput ſaturatè fuſca decurrit tænia, quæ inde per totam corporis ſupinam partem catenatim diſtributa, aliquibus in locis inſulas quaſi format & propugnacula, varii coloris, & figuræ, ſimilia iis, quæ in mappis hydrographicis conſpiciuntur. Nec minus venuſta eſt, quæ obtuſam ornat caudam, pictura; cujus ut decurſus tantò obſervari queat diſtinctius, eam circa arboris *Ligni Sancti* ramum intortam hîc repræſentamus: amant enim huic præcipuè arbori adhærere, quia ob corticis glabritiem facilis inde rurſum evolutio & receſſus datur.

Num. 2. *Ramus arboris Ligni Sancti, vel Guajaci.*

Fronde, floribus, & fructu, præditum huncce ramum Dominicopoli miſſum accepimus. Folia Pruni foliorum minuſculorum æmula, gratè viridia, craſſa, unguinoſa, glabra, validis nervulis, pallidulis, firmata, ſuis de alis quinos, & plures, emittunt pedunculos, longos, uti in Ceraſo, floribus pentapetalis, albicantibus, ornatos; quorum in medio hærens piſtillum plurima ambiunt ſtamina, luteis apiculis donata, ornamento ſingulari. Inde, poſt delapſa floris petala, enaſcitur fructus exiguus, trigonus, uti figura docet, nucleum ſeminalem, ſpadiceum, in quolibet loculo unum, continens, more in capſulis ſeminiferis uſitato. Dantur tamen &, qui unum, vel bina tantum ferunt ſemina, Aniſi ſtellati, aut vulgò Badian, ſeminum formam referentia, glabra, lucida, ſpadicea. Lignum porrò hujuſce arboris, ubique ſatis notum, non uſibus tantùm Medicatis, ſed navali etiam Architecturæ, ad hypomochlia, & antlias, conficienda, aptiſſimum eſt: unde utiliſſimum potius, quàm *ſanctum*, uti ſolet, *lignum* foret adpellandum.

Num. 3.

grote waarde, niet alleen om dat zy zeer wel is getekent, en zich ſierlyk voor het ooge vertoont, maar ook om dat zy ganſch niet kwaadaardig is, en den menſchen geen het minſte ongemak toebrengt. Maar zy aaſt wel op dieren, die zy machtig kan worden, byzonderlyk op de zogenoemde Tajowaanſche Duivels, of Schelp-Egels, als de zelve nog jong zyn, en andere dieren van dat ſoort. De inwoonders van die landen, daar zy zich onthouden en voortteelen, hebben grote achting voor de zelve, en zeggen, dat zy door een goeden geeſt beſtiert worden, om dat zy aan geen menſch kwaad doen, weshalven men ze moet eeren, en haar insgelyks geen kwaad doen: want anders zou men een vloek op zich halen, en zy zouden den menſchen tot nadeel beginnen te worden, daar zy nu in vrede en gemeenzamen ommegang met de zelve leven. Als de Indianen zich op een tocht of op reize willen begeven, nemen zy gemeenlyk een van deze ſlangen met zich in hunne jonken, of kleine vaartuigen, nevens eenige kopere bekkens, waar op zy een ſterk geluidt en geraas maken, daar de ſlange naar ſpringt, als of zy danſte. Dit geſchiedt voor en na 't voltrekken van hunne reize, als zy aan boordt komen, en weder aan landt gaan. Dit is zeker, en eene bekende zaak, dat zy geen reis zullen ondernemen, of zy hebben zo een ſlang by zich, vaſt ſtellende, dat de zelve anders ongelukkig voor hen zal uitvallen. Hier uit ziet men de blindheit der Heidenen, of ongelovigen, die het ware licht miſſen, en zich meer vertrouwen op een dierlyk ſchepſel, dan op den Schepper zelve, dien zy niet kennen. Het geen voorts de gedaante van deze ſlange betreft, haar ſierlyke opſchik beſtaat in kleine ruitige ſchobben, netswyze overtrokken, licht aſch en donker geel geverwt, met zwarte plekken, klein en groot, als beſtrooit. Het hoofdt is ſierlyk en lang, met een lang gegaffelde tong: de bek is met puntige tandtjes voorzien: over 't hoofdt loopt een donker bruine ſtreep, die zich over het ganſche bovenlyf verdeelt, kettingswyze, en op eenige plaatſen als eilanden en fortreſſen, zo als de zelve in de zeekaarten verbeeld worden, in verſcheide gedaanten en verwen. De ſtomp eindigende ſtaart is mede zeer fraai getekent. Om het beloop daar van wel te kunnen zien, wordt de zelve hier verbeeld als om een tak van *Lignum Guajacum*, of Pokhout boom, geſlingert, daar zy zich gemeenlyk om de gladde baſt, die daar om zit, en daar zy zich gemakkelyk weder van kunnen ontwinden, of los maken, by ophouden.

Num. 2. *Tak van een Pokhoutboom.*

Deze tak is ons van St. Domingo toegezonden, met bladen, bloemen, en vruchten. De bladen zyn als kleine pruimbladen, ſchoon groen, dik, lymig, en glad, met ſterke, bleke, ribbetjes voorzien, uit wiens oxelen vyf, en meer, lange ſteeltjes te voorſchyn komen, gelykende naar die der karſſen, met vyf witte bloemblaadtjes, en verſcheide bloemdraadtjes, met gele topjes, om 't binnenſtampertje te verſieren, waar uit, na dat de bloemblaadtjes zyn afgevallen, eene kleine vrucht, daar het zaadt in groeit, voortkomt, van gedaante, gelyk wy aantonen, driehoekig, daar een bruin pitje in zit, namentlyk in ieder hoek, gelyk in de zaadhuisjes gemeen is: ook zyn 'er van deze vruchten, die maar een en twee pitjes voortbrengen, in de gedaante van Baduan, of Ster-Anyspitjes. Zy zyn mede glad, glanſſig, en bruin. Verder is het hout van dezen boom door de hele wereldt wel bekend, en niet alleen zeer nuttig in de Medicynen, maar ook voor alle ſchepen, die de zee bevaren, zeer dienſtig tot blokken en pompen. Het heeft den naam van *heilig hout*; maar het mag met meer reden dien van zeer bekwaam hout voeren.

Num. 3.

Num. 3. *Alcedo Americana, ſeu Apiaſtra.*

Sunt, qui hanc avium ſpeciem inter Picos referunt; licet, quâ hi gaudent caudâ, illæ careant. Majores etiam ſunt Pici, & alio colorum apparatu picti. Apibus ſeſe ſuſtentat Alcedinum familia. Quæ verò hîc ſiſtitur, longo donata roſtro, albicante, in acumen deſinente, caput, & collum, ſpadicea, ex purpureo reſplendentia, gerit. Pectus & ventrem diluta tingit flavedo. Pennæ remiges ex cinereo griſeæ ſunt; veſtitrices verò, & dorſales, amœniſſimè cæruleæ, ad latera ex purpureo variegantur.

Num. 4. *Avis* Chiltototl *Americana, Paſſeris ſpecies.*

Roſtrum ejus breve eſt, inſtar Paſſerini, ſed luteum. Caput, dorſum, & cauda, ſaturatè rubent. Collum verò, pectus, venter, & alæ, flava maximam partem, variis ſimul aliis coloribus diſtinguuntur; amœno potiſſimum virore, quæ alas veſtiunt, pennæ minores.

Num. 5. *Armodillus ſquamatus, major; ſeu Diabolus Tajovanicus Siamenſium, ex inſulâ Formoſa.*

Juniorem adhuc eſſe docet & parvitas ejus, & ſquamarum flavedo, tenuitas, atque mollities. Squamæ haud ſecus, ac in piſce Carpione, arctè admodum & concinnè ſibi mutuo adaptatæ ſunt, & emergentibus inter ſingulas pilis diſtinctæ. Caput oblongum tenui conſpicuum eſt ore, quod longè exſertam monſtrat linguam, illi ſimilem, quâ genus gaudet Myrmecophagorum. Atqui & Formicis veſcitur hic Armodillus, & magnis unguibus terram effodiens ſuam inde eſcam quærit. Oculi ejus lucidi ſunt: auriculæ minutæ, planæ. Os, oculi, aures, maxillæ, & prona corporis facies, pelle glabra, & mollicula, veſtiuntur. Novit autem adeò ſeſe complicare animal, nihil ut ejus in conſpectum veniat, præter ſquamas exteriores; quæ quum & dentem eludant, & unguem, injurias ita ab aliis feris ipſi inferendas avertunt. Lingua ejus tam longa eſt, ut ultra ſemicubitalem longitudinem ab eo queat evibrari, laxiore quaſi è vaginâ prodiens, rurſumque retractilis pro animalis lubitu. In ſequentibus majores Armodillorum ſpecies, æri inciſas, deſcribemus.

Num. 6. *Tatu juvenis; ſeu Armodillus, minor, Americanus.*

Tab. XXIX de eo iam locuti ſumus. Cicadis veſcitur, dum junior eſt.

Num. 7. *Serpens Amphisbœna, Orientalis.*

Inter bicipites refertur ſerpentula hæc, elegantiſſimè picta, ob æqualem utriusque extremi craſſitiem. Interim cœcus ſit oportet, qui caudam ore, oculis, & linguâ, carere haud videat. Amphisbœnarum variæ in omni terrâ dantur ſpecies, quarum & plurimas poſſidemus, exhibendas in Tomo hujus Operis ſecundo, qui de Serpentibus aget, & Amphisbœnarum ſpecies omnes, variasque dotes, quam exactiſſimè ſiſtet. Iſthanc huc extra ordinem collocavimus ſerpentem, ut conſtaret, *Diabolum* ita dictum *Tajovanicum*

Num. 3. *Weſt-Indiſche Ysvogel.*

Dit ſoort van vogelen wordt ook onder de Spechten geteld; maar de laatſte hebben ſtaarten, terwyl de eerſte zonder ſtaart zyn: ook zyn de Spechten wel zo groot, en anders van pluimveêren geverwt. Hun aas zyn byen, daar zy van leven. Deze Ysvogel heeft een lange, witte, bek, puntig toe lopende, zynde het hoofdt en de hals bruinachtig, met een paarſen weerſchyn overdekt: de borſt is licht geel, als mede het onderlyf: de pennevlerken zyn aſchgraauw; de bovenvlerken en over den rug is hy ongemeen ſchoon blaauw, met paars aan de zyden vermengt.

Num. 4. *Weſt-Indiſche vogel, genaamt* Chiltototl, *zynde een ſoort van een muſch.*

Dit vogeltje uit de Spaanſche Weſt-Indiën heeft een kort bekje, als een muſch, maar is geel; over 't hoofdt, bovenlyf en den ſtaart donker rood: de hals, de borſt, het onderlyf en de wieken zyn geel, en van verſcheide andere koleuren, en de vlerken en pennetjes ſchoon groen.

Num. 5. *Grote geſchobde Armodil, of Siamſche Tajowaanſche Duivel, van 't eilandt Formoſa.*

Dit dier is nog niet heel oud, om dat het nog klein is, en zyne ſchobben nog geel, ook nog dun en week zyn, die wel over malkander ſluiten, gelyk die van de viſch Korper, met haair tuſſchen ieder ſchobbe uit gegroeit. Het hoofdt is lang, en klein van bek, met een lang uitſtekende tong, gelyk de Mieren-eeters, daar het mede zyn aas van heeft, en met de grote klaauwen gaten ophaalt, om zyn voedſel uit de aarde te zoeken. Het is helder van oogen, klein en plat van ooren; de bek, oogen en ooren, de kinnebakken, en het gehele onderlyf zyn kaal en zacht van huidt. Het kan zich zo rond in malkander rollen, dat 'er niets van te zien is dan de buitenſte ſchobben, zynde aldus veilig voor alle dieren, om dat zy dan geen vat daar aan hebben. Zyne tong is zo lang, dat het de zelve meer dan een halve el kan uitſteken, kunnende de zelve weder inhalen naar zyn welgevallen, en komende te voorſchyn als uit een wyder huidt, of koker. In 't vervolg zullen wy eenige groter ſoorten beſchryven, en in plaat vertonen.

Num. 6. *Jong Weſt-Indiſch Schildvarkentje.*

Wy hebben in ons XXIX Tafereel daar van reets geſproken. Deze geneeren zich, terwyl zy nog jong zyn, met Sprinkhanen.

Num. 7. *Tweehoofdige Slang uit Ooſt-Indië.*

Dit fraai getekende ſlangetje uit Ooſt-Indië wordt onder de tweehoofdige gerekent, om dat het hoofdt en de ſtaart van het zelve even dik zyn. Maar die zyn gezicht heeft, kan zeer wel zien, dat de ſtaart geen bek, oogen, noch tong heeft. Daar zyn 'er van verſcheide ſoorten, van alle geweſten, daar wy ons deel mede rykelyk van hebben; gelyk wy ook in het twede Deel van dit ons Werk, waar in wy van de ſlangen zullen ſpreken, eene naauwkeurige en volkome beſchryving van alle der zelver ſoorten, hoedanigheden, enz. zullen geven. Deze ſlang is hier in plaat gebragt, om aan te tonen, dat de zogenoemde *Tajowaanſche*

nicum Serpentibus etiam & Lacertis inhiare, adeoque hunc in finem creata eſſe animantium varia genera, ſibi ut mutuo in eſcam cederent. Pictura ejus ex albo & rubro compoſitas quaſi catenas, & annulos, refert: id verò, quod rubrum eſt, punctis nigricantibus, ex arte digeſtis, variegatur.

Num. 8. *Serpens, minor, Orientalis, caudâ acuminatâ.*

Suprà fuſci eſt coloris, flavi ſubtùs, totamque, à capite ad caudæ usque exortum, puncta nigra, per ſeries ordinata, diſtinguunt. Cauda acutiſſimè terminata, acûs inſtar riget.

Num. 9. *Lacertus, Americanus, lemniſcatus.*

Dorſum ejus verſicolores ornant tæniæ; dum caudam annuli ambiunt, ſquamæque inſignes, albæ, tegunt caput. Cæterùm totus colore dilutè cæruleo perfundatus eſt.

Num. 10. *Locuſta Americana.*

Singularis hæc Locuſtæ ſpecies cucullum quaſi monachorum, coloris flavi, ad cervicem gerit. Saturatiſſimus rubor, ex albo elaboratus, cætera pingit. Caput, Caballini æmulum, bina fert cornicula. Seni ſunt pedes. Junioribus Armodillis, aliisque Animantibus in prædam cedunt Locuſtæ.

TABULA QUINQUAGESIMA ET QUARTA.

Num. 1. *Armodillus, ſquamatus, major, Ceilanicus, ſeu Diabolus Tajovanicus dictus.*

Braſilienſibus *Tatoe* audit hoc animal, Hiſpanis *Armodillo*, Javanenſibus, & aliis populis Orientalibus, *Panggoeling*, quæ vox *Convolutorem* notat; ſiquidem Armodillus, hominem, aut feras alias, obſervans, in globoſam quaſi pilam ſeſe mox contrahat, capite, & caudâ, tantoperè ventrem verſus adductis, ut conſpici eorum queat nihil. Quin & ſic conglobatus, inque dorſum reclinatus, dormire dicitur. Ex inſulâ Ceilonenſi iſthunc, liquori Arak immerſum, accepimus. Prona ejus ſuperficies omnis, tum & os, & oculi, cum auribus, albâ, mollique, veſtiuntur pelle, tam ſquamis, quàm pilis, nudâ: ſuperna autem corporis pars, à capite usque ad extremum caudæ acuminatum, ſpadiceis tegitur ſquamis, duris, oſſeis, cornu, vel tegmen Teſtudinis referentibus. Inter majora Animalia, quæ exſiccata in noſtro Muſæo aſſervamus, *Armodilli* ſunt, ultra ſex pedes longi, craſſiſſimis, valdeque magnis, & latis, muniti ſquamis, quas ſclopeti ictu ne læſeris quidem, utpote, ferri inſtar, globum ſclopetarem repellentes. Inde eſt, quod *Diabolus Tajovanicus* adpelletur hoc animal; quum ab aliis feris, ob ſquamarum duritiem, lædi nequeat. Juniorum ſquamæ flavæ ſunt, adultiorum ſpadiceæ, tandemque in ſenio magis magisque ſaturantur. Singulas inter ſquamas, pulchro ordine digeſtas, aliquot eminent pili, longi, ſetacei, per totam corporis ſupinam faciem, capite, & caudâ, exceptis. Caput in anguſtum convergit & tenue os, cui

ſche Duivel ook op ſlangen en hagediſſen aaſt, en dat het éene dier tot onderhoudt van het andere dient en geſchapen is. Zy is rood en wit ketting- en ringsgewyze fraai getekent, met zwarte ſtippen in 't rood, als in order naar de kunſt gedaan.

Num. 8. *Klein Ooſt-Indiſch Slangetje, met een puntigen ſtaart.*

Dit fraaie ſlangetje is van boven bruin, en van onderen geel, overal met zwarte ſtippen lynswyze van 't hoofdt tot aan de opening van den ſtaart getekent. Het ſtaartje is heel puntig, en zo ſtyf als een naaldt.

Num. 9. *Weſt-Indiſch Hagedisje.*

Het zelve is met verſcheide verwen van bandtjes over den rug geſiert, met een geringt ſtaartje, zynde 't hoofdt met grote, witte, ſchobben gedekt. Voorts is het geheel licht blaauwverwig.

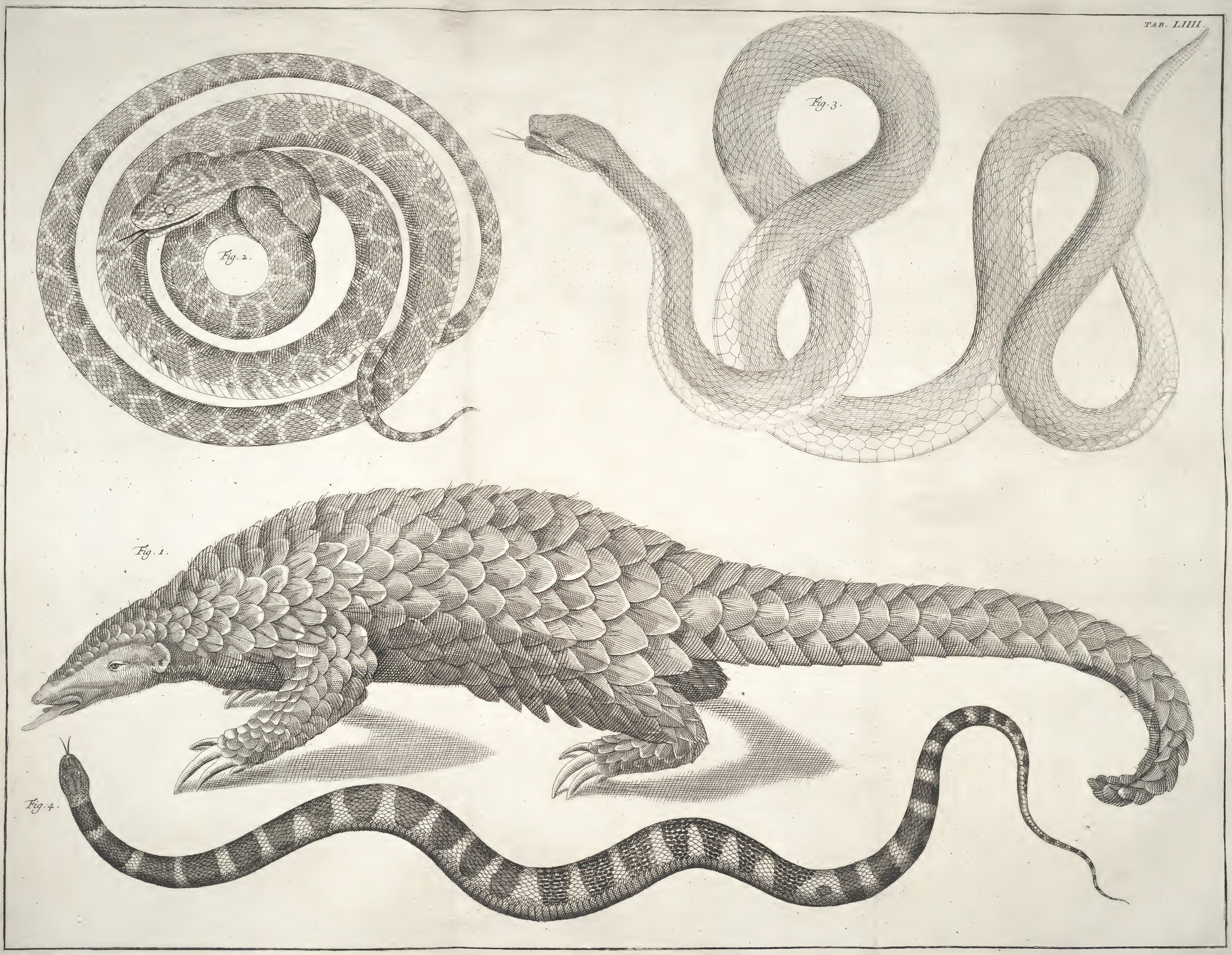
Num. 10. *Weſt-Indiſche Sprinkhaan.*

Dit byzonder ſoort van Weſt-Indiſchen Springhaan verbeeldt een monnikskap op den nek te hebben, en is geel van verwe. Verder is hy heel hoog rood, met wit uitgemonſtert, hebbende twee horentjes op 't hoofdt, en zes poten. Het hoofdt gelykt naar een paardehoofdt. De Springhanen zyn tot een prooi van de jonge Armodils, en andere gedierten.

VIER EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Groot geſchubde Ceylonſche Armodil, of Tajowaanſche Duivel.*

In Brazil wordt dit dier *Tatoe*, en by de Spanjaarden *Armodillo* geheten. By de Javanen en andere Ooſterlingen draagt het den naam van *Panggoeling*, dat is *Roller*, om dat het zich, als het menſchen of dieren gewaar wordt, in een ronde kloot zamenrolt, brengende zyn hoofdt en ſtaart zo digt onder zynen buik, dat daar niets van te zien is. Ook zegt men, dat het in een gerolt op zyn rug legt te ſlapen. Dezen hebben wy van Ceylon in een vleſch, met Arak gevult, bekomen. Des zelfs onderdeel, van 't hoofdt af, nevens de bek, de oogen, ooren en buik, zyn wit, en zacht van huidt, zonder ſchobben en haair; het bovenlyf, van 't hoofdt tot over den puntig toe lopenden ſtaart, is met kaſtanie-bruine ſchobben gedekt, hard en beenachtig, als korret, of dekſels van Schildpadden. Wy hebben onder ons groot, droog, en opgezet gedierte, die over de zes voeten lang zyn, met zeer grote, dikke en brede, ſchobben belegt, daar men met ſchietgeweer, of kogels geen ſchade aan kan toebrengen, alzo de kogels, als op yzer, daar op afſtuiten. Dit dier draagt derhalven den naam van *Tajowaanſchen* of *Taywaanſchen Duivel*, om dat geen ander dier het zelve hinderlyk kan zyn, wegens zyne harde ſchobben, die, als deze dieren nog jong zyn, geel, met hunnen groei licht kaſtanie-bruin, en in hunnen ouderdom donker bruin worden. Tuſſchen ieder ſchobbe, die alle in goede order geregelt of geſchikt zyn, komen eenige lange haairen, als varkensborſtels, uit ſteken, te weten over 't bovenlyf, maar niet over 't hoofdt en den ſtaart. Het hoofdt loopt ſmal of ſpits toe, met een kleinen bek, gemeenlyk met

TAB. LIIII.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.

TAB. LV.
Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 3.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 5.

cui longa plerumque inhæret lingua, qualis Myrmecophagorum: de hâc vero prægreſſâ iam Tabulâ egimus; dum junioris, linguam longiſſimè exſerentis, dedimus icona. *Tatoe* hinc & vocatur à Braſilienſibus. Hujus antici, & poſtici, pedes, curti, craſſi, tuberoſi, in quinque finduntur digitos, quorum tres, in medio ſiti, longiores, bini verò laterales minores ſunt. Incurvi, validique, digitos muniunt ungues; quibus terram ſubito effodit *Tatoe*, ſub quâ ſuos formant nidos Formicæ, hasque tunc exſertâ linguâ attrahens de neceſſario ſibi pabulo ita proſpicit. D. Valentyn & hocce Animal in *Tom. III Hiſtoriæ Amboin. pag.* 278, deſcripſit, quo relegamus eos, qui curioſiores plura de eo ſingularia reſcire deſiderant.

Num. 2. *Vipera, Africana, convoluta.*

Ex inſulâ Maderâ, in mari Atlantico ſitâ, hanc accepimus translatam, quæ pilorum faſciculo involuta eo in ſitu hîc exhibetur, quo gaudent Viperæ, dum ſub calentibus ſolis radiis ſeſe foventes molliter, ſomnolentæ apricantur capitibus exſertis. Utplurimum caput Viperis eſt planum & latum, maxillis à poſtica parte latè divaricatis. Hujus ſupinum corpus, coloris plumbei, rhomboideis ſquamis, ex flavo, in modum catenæ, variegatis, veſtitur. Squamæ ventris, cinereo flavæ, rarâ nigredine hinc inde, marmoris inſtar, obumbrantur.

Num. 3. *Serpens, Africana, ex inſulâ Maderâ, curſu velociſſima, ruffula.*

Longiorem hanc Serpentem curſu adeo eſſe celerem referunt, Homo ut ipſam aſſequi nequeat ob enormes ſaltus, & velociſſimas volutiones, quibus ſe promovet. Avem illa, glirem, aut murem, ubi vel conſpexerit, iam ſimul & captos quaſi tenet. Squamæ oblongo-rhomboideæ homogeneo colore ruffo pinguntur: at caput inſigne, & ventris ſquamæ, dilutioris paulò coloris ſunt.

Num. 4. *Serpens, Africana,* Petola *dicta.*

Guineenſis hæc congeneres tamen ſibi in utriſque agnoſcit Indiis: ſiquidem variæ earum reperiantur ſpecies, & peculiares ſibi ora quælibet proferat, tam habitu, quàm picturâ, diſcrepantes. Iſthæc obſcurè fuſcis tegitur ſquamis rhomboideis, quas circa collum, & caudam, annuli cinereo-lutei, per reliquum verò corpus latæ maculæ diſtinguunt. Caput minuſculum eſt, & cauda acuminata. In altero hujus Operis Tomo, ubi Serpentologia, ut ante dictum eſt, exhibebitur, hanc quoque familiam, ejusque dotes proprias, prolixius deſcribemus.

TABULA QUINQUAGESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Veſpertilio, Cato ſimilis, Americanus; mas.*

Capite eſt globoſo, Felino; ore patulo, Leporini æmulo; mento pendulo; dentibus acutis; rotundis naribus; auriculis grandibus; pilo dilutè ruffulo. Ex Americâ nobis transmiſſus marem ſe monſtrat, & quoad capitis, corporisque, formam catum juniorem refert: antici tamen pedes, quos alæ prætexunt, longio-

met een lange tong voorzien, gelyk die der Mierenecters, waar van wy boven geſproken hebben. Die van Brazil noemen het deswegen mede *Tatoe.* Wy hebben in het voorgaande Tafereel een diergelyke jonger vertoont, met zyne lang uitſtekende tong. Het tegenwoordige heeft van achteren en van voren drie lange middelklaauwen, met twee kleine aan ieder zyde, zynde aan de korte, dik geknokkelde, poten met kromme, ſterke, nagelen voorzien, om ſchielyk gaten te kunnen maken, daar de Mieren hunne neſten hebben om by te komen, en hunne tong uit te ſteken, om hun aas en voedſel te vinden. De Hr. Valentyn heeft dit dier mede beſchreven in zyn *derde Deel* van *Amboina*, *bladz.* 278, daar de nieuwsgierigen meer byzonderheden daar van kunnen vinden.

Num. 2. *In een gerolde Weſt-Indiſche Adderſlang.*

Deze Adderſlang, door iemandt uit de Atlantiſche Zee, van Madera, voor ons mede gebragt, wordt in een kriel haair gewonden vertoont, gelyk zy zich in den warmen zonneſchyn koeſteren, lodderig en ſlaperig zyn, en het hoofdt uitſteken. Gemeenlyk vindt men de Adderen plat en breed van hoofdt en achterkaken. Deze is op haar bovenlyf lootverwig, met geruitte ſchobben, en geel, kettingswyze, als gemarmert. Van onderen zyn de ſchobben aſchgeel, met een weinig zwart als marmer.

Num. 3. *Snel lopende, rosachtige, Slang van Madera.*

Deze ſlang is lang, en zeer ſnel ter gang; want, zo als daar van getuigt wordt, kan haar geen menſch inhalen, wegens hare ongemeen ſnelle ſprongen, en ſchielyke voortſlingering; en als zy maar een vogel, rat, of muis gewaar wordt, heeft zy de zelve zo goed als gevangen. Hare ſchobben zyn eenvoudig uit den roſſen geverwt, en langwerpig geruit; maar het grote hoofdt, en de buikſchobben zyn wat lichtverwiger.

Num. 4. *Guineeſche* Petola-*ſlang.*

De zelve komt mede uit Ooſt- en Weſt-Indië, wordende meer dan een ſoort daar van gevonden. Ook brengt ieder geweſt zyn byzonder ſoort voort, zo wel wat de gedaante, als wat de tekening aangaat. Deze ſlang is donker bruin, over de geruitte ſchobben met aſchgele ringen over den hals en ſtaart; verder over 't lyf breed gevlakt, met een klein hoofdt, en een puntigen ſtaart. Wy zullen in het twede Deel van ons Werk, daar wy, als boven gezegt is, eene beſchryving van de ſlangen zullen geven, dit geſlacht, en des zelfs eigenſchappen, of hoedanigheden, breder aanwyzen.

VYF EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſche Vleermuis, gelykende naar een kat; een mannetje.*

Deze Vleermuis heeft een ronden kop, gelyk de katten, een open bek, als een hazenmondt, en een hangende kin, ſcherpe tanden, ronde neusgaten, en grote ooren. Zy zyn licht rosachtig van haair, zynde een mannetje, dat ons uit de Weſt-Indiën is toegezonden. Het heeft de gedaante van kop en lyf als een jong katje; maar de voorſte poten, daar de vlerken aan zitten,

longiores ſunt, ut latè extendendis ſufficiant alis; & in tres ſinguli digitos, unumque pollicem, abeunt. Digiti extenſis tribus articulis conſtant, alis qui pariter inſerviunt. Pollex in curvum deſinit, acutumque, unguem, quo animal firmiter ad corpora ſeſe figere poteſt. Cauda cum alis concrevit, ut & hujus ope volatus facilitaretur. Notari verò meretur, quod pedes poſtici bifidi ſint, oſſibus nimirum Tibiæ & Fibulæ, ab articulo femoris ad Talum usque, perfectè à ſe mutuo diſtantibus, absque corpore intermedio; ſic, ut quodlibet horum oſſium peculiari ſuo tegumento, piloſo, inveſtiatur. In quinque diſpeſcuntur digitos pedes poſtici, acutis, incurvisque, unguibus armatos.

Num. 2. *Veſpertilio, Americanus, vulgaris.*

Cum noſtratibus quoad formam ferè convenit, niſi, quod majores, atque longiores, gerat auriculas, & è naſo erectam, caſſidi ferè ſimilem, criſtulam. Caudâ caret. Pedes poſtici graciles ſunt, nec biſecti. Pilus murini eſt coloris.

Num. 3. *Veſpertilionis, Surinamenſis, pullus.*

Inſtar Glirium & Murium ſuos pariunt fœtus Veſpertiliones. Noſtratium, utpote ſatis cognitorum, nullas exhibemus figuras.

Num. 4. *Avis, Americana, de* Acolehichi, *nigro-lutea.*

Nigro è capite roſtrum porrigitur longum, coloris lutei. Alæ pariter, harumque pennæ, & cauda, nigricant. Supina corporis & prona facies eleganti nitet flavedine. Nigricantibus alis nonnullæ imminent coloris aurei plumulæ, in ſingulare animalculi ornamentum. Hiſpanis *Tordos* adpellatur, quæ vox *Sturnum* denotat.

Num. 5. *Anguis, Americanus, elegans, Leucophæus.*

Squamulas cinereo-griſeas nigra lineola, ſupra dorſum decurrens, diſtinguit. Caput dilutioris aliquantum coloris eſt, &, marmoris inſtar, pulcherrimè variegatum.

TABULA QUINQUAGESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Glis, volans, Ternatanus.*

Duplicatæ auriculæ, prægrandes, naſusque pariter geminus, extuberans, foliacei quid referens, paradoxam admodum reddunt hujus Animalis faciem. Id mihi ex inſulâ Ternatanâ per amicum quendam, meo interceſſu ad Indias Orientales promotum, ibique auſpicatò Bataviâ Ternatam appulſum, in grati animi teſſeram transmiſſum eſt, unà cum plurimis, admodum mirabilibus, animalculis, ibi loci naſcentibus, quorum è numero ſunt quatuor iſthæc, ordine deinceps exponenda. Quod primâ hâc figurâ ſiſtimus, capite & corpore Glirem refert. Frons ejus dilutiſſimè ruffa eſt; ſubruffuli verò pili ſunt totum corpus

zitten, zyn lang, om de zelve lang uit te kunnen breiden. Deze heeft alleen drie vingers, met drie uitgeſtrekte leedtjes, dienende mede tot de vlerkjes. De duim heeft een klaauw, met een puntigen, krommen, nagel, om zich daar mede vaſt te houden. De ſtaart is met de vlerken vereenigt, om des te beter tot het vliegen te dienen. Het is iets aanmerkelyks, dat de achterſte benen in tweën zyn verdeelt, en dat het dunne kuitbeen van 't dikke been, by de ſchenkels, tot aan de poten geſcheiden, en elk in 't byzonder met een hairigen huidt overwaſſen is. De achterſte poten hebben vyf klaauwen, met ſcherpe, kromme, nagelen.

Num. 2. *Gemene Weſt-Indiſche Vleermuis.*

Deze Vleermuis is byna van gedaante als onze inlandſche, uitgenomen dat zy groter en langer van ooren is, met een opſtaand lapje, gelyk een ſtormhoedt, op den neus. Zy heeft geen ſtaart. De achterſte benen zyn dun en enkeld, en het haair is muisverwig.

Num. 3. *Jonge Vleermuis van Suriname.*

Zy telen hunne jongen gelyk de ratten en muizen; en nademaal de inlandſche genoeg bekend zyn, hebben wy ze niet laten ſnyden.

Num. 4. *Weſt-Indiſch vogeltje, met een zwart hoofdt, en een lange gele bek.*

Het is ook zwart over de vlerken, pennen en ſtaart. Verder is het bovenlyf zeer ſchoon geel, als mede het onderlyf. Over de zwarte vlerken komen eenige goudgele veêren, die het beeſtje zeer ſieren. De Spanjaarden noemen het *Tordos*, dat is *Sturnus*, of *Spreeuw*.

Num. 5. *Weſt-Indiſch Slangetje.*

Het zelve is aſchgraauw over de ſchubbetjes, met een zwart ſtreepje over den rug. Het hoofdt is wat lichter, en zo ſierlyk getekent, als of het gemarmert was.

ZES EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Vliegende Rat van Ternate.*

Zy heeft grote, dubbelde, ooren, een dubbeld uitgewaſſen neus, als blaadtjes, een vremd gelaat vertonende, en is my van Ternate van een goed Vriendt, die door myne voorſpraak naar Ooſt-Indië was voortgeholpen, na zyne gelukkige aankomſt van Batavia op Ternate, uit dankbaarheit toegezonden, nevens verſcheide wonderbare ongedierten, daar ter plaatſe vallende, waar onder deze vier ſtukken, hier na volgende, zich bevonden. Dit heeft een kop en een lyf, gelykende naar die van een rat. Het voorhoofdt is heel licht ros, en over 't ganſche lyf is rosachtig haair,

TAB. LVI.

TAB. LVII.

corpus veſtientes. Alæ membranaceæ filamentis plurimis, venularum æmulis, ſeſe mutuò decuſſantibus, marmoris in modum variegantur. Alarum ſuperficies, ventrem ſpectans, glabra & nuda eſt; averſa verò nonnullis pilis hiſpida.

Num. 2. *Veſpertilio, Ternatana; fœmina.*

Ruffis hæc pilis induta fœmellam ſeſe binis uberibus ſuis monſtrat. Quandoquidem verò binos ſaltem uno partu excludat pullos, atque nutriat Veſpertilio; ſuo hinc quilibet pullorum ſemper gaudet ubere. Auriculis Murem refert; at os ejus murino grandius eſt, & quaſi fimbriatum. Abeunt & antici pedes in quatuor digitos, admodum protractos, qui alas tendunt: illis præterea unus utrinque adſtat unguis, quo ſe ad corpora appendit Animal. Caudæ mediocris eſt magnitudo.

Num. 3. *Veſpertilio, Ternatanus; mas.*

Prioris hic maſculus ejuſdem & coloris, & habitûs eſt. Arboris ramo inſidentem, & ungue ſuo adfixum, repræſentamus. Rarò videas in ſolo conſidere Veſpertiliones, utpote ob longitudinem alarum haud adeò facile in altum rurſus emergere potentes. Unde plerumque locis adhæreſcunt ſublimioribus, tantò ut in volatum ſint paratiores.

Num. 4. *Serpens, Ternatana, eximiè maculata, & oculata.*

Rhomboideas ejus ſquamas, in fundo ſubruffas, inſignes variegant per dorſum maculæ, luteæ, limbo rubente ſuccinctæ. Ad latera verò ventris, utrinque, juxta ejus longitudinem, inter binas quaslibet maculas majores, ordinatâ ſerie digeſtæ conſpiciuntur maculæ minores, rotundæ, oculorum ſimiles, luteæ, & rubro annulo incluſæ, inque medio pupillam quaſi ſaturatè rubram exhibentes. Sub his tandem & alia macularum, obſcurè rubrarum, ſeries ſita eſt. Ventris ſquamæ pariter ſubruffæ ſunt.

TABULA QUINQUAGESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Canis volans, Ternatana, Orientalis; fœmina.*

Canem hoc Animal vocandum eſſe negat nemo, qui formam capitis, canini æmulam, non murini, viderit. In remotiſſimis illis Indiæ utriusque oris hominum quaſi in tædia & afflictiones graſſantur hæ beſtiæ; licet vel ſic tamen & id agant, quod agere juſſa ſunt. Pedibus gaudent longiſſimis, præcipuè anticis, quorum protracti in longum quatuor digiti latè expanſis alis inſerviunt. Quintus digitus, pollicem referens, acuto incurvoque ungue præditus, ab alis liber & ſemotus diſtat, adfixo alicubi Animali retinendo aptus natus. Abeunt & poſtici pedes in quinos digitos, acutiſſimis & incurvatis munitos unguibus. Cauda deeſt huic ſpeciei. Nec niſi binos uno partu excludunt fœmellæ catulos, & avidiſſimè in coitum, ſuique generis multiplicationem, feruntur, inſtar Cuniculorum: id, quod transmiſſa ſimul ex ſupradictis regionibus deſcriptio refert. Ubera inſuper gerunt inſignia, globoſa, papillis donata, mammis lactantis mulieris haud abſimilia.

Num. 2.

haair. De vlerken zyn vliezig, en met veſelen, gelyk aderen door een lopende, als gemarmert. Van onderen zyn de vlerken kaal, en van boven een weinig ruighaairig.

Num. 2. *Ternataanſch Vleermuisje; een wyfje.*

Het zelve is heel roshaairig, en heeft twee borſten. Zy baren en voeden telkens, dat is in een dragt, maar twee jongetjes, hebbende elk een borſt, daar het aan zuigt. Zy hebben ooren als de muizen, maar een groter bek, die als omgezoomt is. Ook hebben zy vier uitgerekte klaauwen, die de vlerken uitſpannen, behalven de klaauw, daar zy zich mede vaſt houden. De ſtaart is van eene matelyke gedaante.

Num. 3. *Ternataanſche Vleermuis; het mannetje van de voorgaande.*

Het is van de zelve verwe en gedaante als het voorgaande wyfje. Wy vertonen het als ruſtende op een takje van een boom, daar het zich aan vaſt houdt. Zy laten zich ſelden neder op den grondt, om dat zy zich om hunne lange vlerken niet wel van de aarde kunnen opheffen, maar blyven hier of daar aan eenige hoogte hangen, om zich te gemakkelyker op de vlucht te begeven.

Num. 4. *Ongemeen ſchoon gevlakte Slang van Ternate.*

Zy is over hare geruitte ſchubben roſachtig, met grote gele plekken over den rug, met rood gezoomt. Aan weêrzyden langs den buik komen ronde plekken, tuſſchen de grote in order geſchikt, gelyk oogen, die geel, en met een rood ringetje omtrokken zyn. Dat den oogappel verbeeldt, is donker rood. Onder deze oogen zyn nog andere donker rode plekken. De onderlyſſche ſchubben zyn ook roſachtig.

ZEVEN EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Vliegende Hondt, of Teef, van Ternate; een wyfje.*

Het is duidelyk te zien, dat dit een honde-kop verbeeldt, en by geen muis kan vergeleken worden. In de ver afgelegene geweſten van Ooſt-en Weſt-Indië ſtrekken deze dieren tot verdriet en plage der menſchen; maar daar door zelve verrichten zy dat geen, daar zy toe geſchapen zyn. Zy hebben ongemeen lange poten, voornamentlyk de voorſte, die met vier lang uitgerekte klaauwen tot de wyd uitgeſpreide vlerken dienſtig zyn. De vyfde klaauw, die, als de duim, met een ſcherpe, kromme, nagel voorzien is, ſtrekt om zich daar mede vaſt te houden, en ſtaat vry en onbelemmert van de vlerken af. De achterſte poten hebben ook vyf klaauwen, met zeer puntige, kromme, nagelen. Dit ſoort heeft geen ſtaart. De wyfjes baren niet meer dan twee jongen te gelyk, en zyn zeer tochtig om haar geſlacht te vermeerderen, gelyk de konynen. Volgens de beſchryving, welke ik uit de bovengezegde geweſten daar van heb bekomen, zyn ze voorzien met grote, ronde, borſten, met tepels gelyk een vrouw, die een zuigend kindt heeft.

Num. 2.

Num. 2. *Canis volans; mas.*

Prioris huncce maſculum à dorſo conſpicuum ſiſtimus, ut pili corporis ſupini, ex ruffo lutei, viſui pateant. Supina corporis facies coloris utplurimum magis ſpadicei eſt & obſcurioris, quàm prona. Alæ, vix pilis obſitæ, niſi quâ pedibus accreverê, dorſi quaſi cuti continuatæ ſunt. Neque, præter iam dicta de præcedente, ulterius hîc quidquam commemorandum reſtat.

Num. 3. *Avis germinis* Maizy de Miacatototl, *Braſilienſis.*

Pennis univerſum corpus nigricantibus, alæque ſaturatè cæruleis, pulcherrimis, ornantur. Caput totum, ſanguinei ruboris, collari ſuccingitur aureo, collum & guttur ambiente. Roſtrum, & pedes, dilutè flavent.

Num. 4. *Avicula,* de Pipizton *dicta.*

Elegantiſſima hæc avicula colore ſaturatè rubicundo ſuffuſum corpus exhibet; dum dives purpura caput, pennasque plumatiles, longiores, ornat, intermiſto ſimul ſcintillantis quaſi tono auri, vividiſſimo. Roſtrum, pedesque, ſaturatè rubent; roſtrique lamina ſuperior tenuem in apicem curvatur. Cæterùm exactè adeò animalculum hocce aviculam *Coltotl* refert, ut à ſe mutuò vix diſcerni queant: quin & ejusdem ambo ſunt ſpeciei. Vid. *Fr. Hernandes Hiſt. Avium Novæ Hiſpaniæ.*

Num. 5. *Serpens* Bali-Salan-Boekit, *Ternatana.*

Hæc eſt montana illa Serpens, de qua D. Fr. Valentinus in *Hiſtor. Animal. Amboin. Tom. III, pag.* 290, talia enarrat, quorum Amicus meus Ternatanus nullam mihi mentionem fecit. Neque & hancce in Serpentem quadrat data ab Ipſo deſcriptio: ſiquidem minimum illi, inter omnes Serpentes, eſſe caput perhibeat, eamque erectam ſeſe opponere Hominibus & feris, lædendi mordendique gratiâ; vulnera verò, ipſius à morſu inflicta, lethalia eſſe; imò vel ſolo caudæ attactu venenum ab ipſâ communicari. Nobis contra videtur, Serpentis hujusce caput, ratione magnitudinis reliqui corporis, ſat grande eſſe. Rhomboideas dorſi ſquamas cineritia tingit flavedo; & juxta ventris latera ſpira decurrit rubicunda colligatorum quaſi Coralliorum, quorum ſingula in medio albam maculam, minutam, oſtendunt. Squamæ ventris transverſales, dilutâ pariter flavedine ornatæ, utrinque ad latera ventris parvâ quælibet maculâ, rotundâ, inſignitæ, gratiſſimum oculis ſpectaculum exhibent. Cauda, pauliſper obtuſa deſinens, ob proni corporis ſquamas ſubtus, quàm ſuprà, eſt elegantior.

TABULA QUINQUAGESIMA ET OCTAVA.

Num. 1. *Canis volans, maxima, aurita; fæmina, ex Novâ Hiſpaniâ.*

Ex Terrâ Novâ, ubi in locis deſertis, excſisque præcipuè arboribus, animantium iſta ſpecies commoratur, miſſam accepimus Canem hancce fœmellam, capite elongato, auribusque longis, latè patulis, arrectis-

Num. 2. *Vliegende Hondt; het mannetje.*

Dit mannetje van de voorgaande vliegende Teef vertonen wy van achteren, om de bovenlyfſche haairigheit, die uit den rosgelen is, te verbeelden. Het bovenlyf is gemeenlyk bruiner en donkerder dan het onderlyf. De vlerken, die weinig haairig zyn, behalven aan de poten, komen oveeren met de bovenhuidt. Voorts is hier niets meer van te zeggen dan reets van de voorgaande is aangemerkt.

Num. 3. *Fraai Braziliaanſch vogeltje,* Maizy de Miacatototl *genaamt.*

Het zelve is over het gehele lyf zwart van veêren, en met ſchoon hoog blaauw over de bovenvlerkjes verſiert. Het ganſche hoofdt is bloed-rood, met een goud-geel kraagje om den hals en de onderkeel. Het bekje en de poten zyn licht geel.

Num. 4. *Vogeltje, gezegt* Pipizton.

Dit wonderſchoon vogeltje is hoog rood over 't lyf, hoog paars over 't hoofdt en de pluimige lange veêren, en als verguld met een ſchitterenden weerſchynenden glanſch. Het bekje, dat van boven met een klein puntje is omkromt, is, nevens de poten, hoog rood. Het gelykt zo zeer naar het vogeltje, *Coltotl* genaamt, dat men het van het andere naauwlyks kan onderkennen, en het is ook van den zelven aardt. Zie *Fr. Hernandes Hiſt. Avium Novæ Hiſp.*

Num. 5. *Slang van Ternate, gezegt* Bali-Salan-Boekit.

Dit is de Berg- of Heuvelſlang, waar van de Hr. Fr. Valentyn in zyne *Ambonſche Dieren-beſchryving, III Deel, fol.* 290, dingen verhaalt, daar myn Vriendt op Ternate niets van gemeld heeft. Ook komt deze ſlang met zyn verhaal niet overeen: want deze Heer zegt, dat zy het kleinſte hoofdt van alle ſlangen heeft, en zich tegen de menſchen en wilde dieren overeind zet, om hen te beſchadigen en te byten, daar hy byvoegt, dat de beet dodelyk is, in zo verre zelf, dat al raakte zy iet alleen met den ſtaart aan, het zelve daar door vergiftigt wordt. Wy in het tegendeel bevinden, dat deze ſlang een matelyk groot hoofdt heeft naar hare grootte. Over de geruitte ſchubben van 't bovenlyf is zy aſch-geel, hebbende langs den buik als een roden bandt Koralen, die aan elkander zyn geregen, met een klein wit plekje op ieder rood plekje. De onderlyfſche ſchubben zyn mede ſierlyk licht geel. Op elke dwarsſchubbe is aan beide zyden van den buik een klein rond plekje, dat zich zeer fraai voor 't ooge vertoont. Het ſtaarteindt, dat eenigzins ſtomp toe loopt, is van onderen ſierlyker dan van boven wegens de onderlyfſche ſchubben.

ACHT EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Grote, vliegende, langhoofdige, Hondt, of Teef, uit Nieuw-Spanje.*

De zelve is my van Terre-Neuf toegezonden, daar deze dieren in de wildernisſen en holle bomen hun verblyf houden. Zy hebben een grote, wyde, bek; lange, overeind ſtaande, wyde, ooren, en grote tanden, met een opgezetten neus, voorwaarts omgebo-

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.

arrectiſque, præditam. Os amplum, magnum, prægrandibus intus armatum dentibus, extremò ſuo ſuperiori impoſitum monſtrat naſum, extantem, antrorſum inflexum, cornu ſimilem. Alæ, quales præcedente in Tabellâ deſcriptæ, at majores, & latius expanſæ. Tendines, qui diducendis alis inſerviunt, magis hîc conſpicui, ubi extenduntur, extremas referunt arbuſculæ fibras, lanuginoſas, aut vaſcula minima, ſub cute Hominis, aut Animalium, diſtributa: ſimili enim prorſus apparatu per internam telæ alarum ſuperficiem diſſeminantur. Et huic fœmellæ ubera ſunt papillis prædita, uti priori; & cauda deeſt. At è poſtico corporis extremo, inter femora, caudæ ubi plerumque origo eſt, tres prodeunt funiculi, ſeu tendines, quorum bini laterales pedi utrinque poſtico infiguntur, medius verò, caudæ vicem ſupplens, telam membranaceam, poſticos pedes connectentem, diducit, promovendo ſic volatui inſerviens. Rariſſimum hocce Animal in nullis hactenus Zoophilorum muſeis offendimus.

Num. 2. *Felis volans, Ternatana; fœmina.*

Hæc formâ omnino diſcrepat à priore: alarum namque tam externa, quàm interna, ſuperficies pilis tegitur molliculis, Talpæ ad inſtar, ex ruffo gilvis. Caput ſylveſtris potius, quàm domeſticæ, Felis æmulum, canino quaſi roſtro gaudet. Auriculæ mediocriter magnæ ſunt; oculique grandes, lucidi. Alæ hiſpidæ alio quoque hic modo, quàm in priore, expanduntur. Pedes quatuor, ad breves uſque, & incurvos, ungues, & cauda tota, circum accretæ alarum membranæ infiguntur: unde omnes hîc artus volatui adminiculantur; ne capite quidem excepto, quod porrectis ad collum uſque alis, ibique ſub mento, lacernæ inſtar, coëuntibus, annectitur. Fœmellam eſſe ubera docent magna, globoſa. Porrò notatu dignum eſt, oram membranaceæ alarum expanſionis, piloſæ, omni in ambitu veluti fimbriatam, velique hujus internam ſuperficiem & minus hiſpidam, & ex flavo dilutioris eſſe coloris, quàm externam. Volatu celerrima quidem, at infera tamen ſunt hæc Animalia, nec alta petunt, ſed, inſtar noſtratium Veſpertilionum, per terræ proximam aëris regionem in orbem circumvolant, donec eſcam, cui inhiant, repererint.

Num. 3. *Felis volans; mas.*

Maſculus hic prioris à tergo ſeſe conſpiciendum præbet, exceptiſque genitalibus, cætera fœmellæ prorſus ſimilis eſt. Corpus ejus univerſum, expanſamque alarum telam, breves, craſſique, pili veſtiunt. Cauda leviter maculata eſt. Idem Amicus meus, Ternatanus, Felem mihi volantem miſerat, infarctam, exſiccatam, vulgaris domeſticæ magnitudine, cujus alæ in bicubitalem longitudinem diduci poterant. Eam verò inter alia rariora Theſaurus Imperatoris Ruſſorum, qui Petropoli eſt, hodiè continet. Inde errorem licet conſpicere veterum Scriptorum, qui hocce genus Animantium inter aves retulerê, ut ut ab his diverſiſſimum: quadrupeda enim ſunt, nec plumas, nec roſtrum, nec quidquam avis æmulum gerunt. Unde peculiarem ſibi claſſem potius requirunt, ab aliis ſecretam; uti & Sciuri volantes, aliaque id genus animantia, implumia, alata, quorum nonnulla hodiè cognita, plurima tamen adhuc ignota ſunt. Quibus de hiſce plura reſcire volupe eſt, videant *Geſnerum*, *Aldrovandum*, & *Johnſtonum*; utpote qui prolixè eorum dedêre hiſtoriam: noſtrum non eſt, ab aliis dicta tranſcribendo, verbis inanibus pagellas onerare.

TABULA

omgebogen, en hoornachtig. De vlerken zyn gelyk van die op 't voorgaande Tafereel ſtaat, doch groter, en wel zo lang uitgeſpannen. De zenuwen, die het uitſpannen der vlerken ſtaande houden, zyn duidelyker te zien, en vertonen zich uitgebreid zynde, gelyk de uiterſte veſeltjes, of wolletjes van een boom, of kleine adertjes, die binnen aan de huidt van een menſch, of dier zitten. Aldus zitten deze over 't geweeſſel der binnenwaartſche vlerkvliezen. Deze hondt is mede een wyfje, met borſten en tepels als de vorige, ook zonder ſtaart; maar van de achterbillen, daar de ſtaart gemeenlyk zit, ſpruiten drie ſtrengen, of pezen, waar van twee aan ieder achterpoot vaſt gehecht zyn. De middelſte pees komt in de plaats van den ſtaart, en ſtrekt om 't geweef, of de huidt tuſſchen de twee achterbenen uit te zetten, om in 't vliegen meer kracht te hebben. Dit is een zeer ſeldzaam ſchepſel, diergelyk wy nooit by andere Liefhebbers hebben gezien.

Num. 2. *Ternataanſche vliegende Kat.*

De zelve is van eene ganſch andere gedaante dan de eerſte. Zy is zo van onderen, als van boven de vlerken ruighaairig en zacht, als een Mol, rosachtig gevaalt. De kop gelykt meer naar dien van een wilde dan van een inlandſche Huiskat. De bek is als een Honde-bek. Zy heeft matige ooren, en grote, heldere, oogen. De ruige vlerken zyn mede ganſch anders in hare uitſpanning dan die der voorgaande. De vier poten van deze zyn in 't vel van de vlerken tot aan de korte, kromme, nagelen vaſtgehecht, als mede de ſtaart. Alle de leden dienen tot het vliegen, ja zelfs het hoofdt, of de kop, die aan de onderbek vaſt zit, gelyk een bekleedſel, of een regenkleedt. Het is een wyfje, met grote, ronde, borſten. Verder is aan te merken, dat de ruige huidt, of 't uitſpanſel rondom als bezoomt is. Aan de onderlyſſche zyde is zy zo ruighaairig niet: ook is ze lichter van verwe, uit den gelen, dan van boven. Zy vliegen ſnel, maar niet hoog, en in de rondte, gelyk onze inlandſche Vleermuizen, tot dat zy haar aas gevonden hebben, daar zy hare vlucht naar toe nemen.

Num. 3. *Kater, of mannetje van de even voorgaande vliegende Kat.*

Hy vertoont zich van achteren, en komt met de vorige in alles overeen, behalven de teeldelen. Over 't gehele lyf, de vlerken, en uitgebreide huidt valt hy dik en korthaairig. De ſtaart is eenigzins gevlakt. Van den zelven Vriendt van Ternate heb ik een vliegende Kat gehad, opgevult en gedroogt, zo groot als een gemene Huiskat, welker vlerken wel twee ellen konden uitgeſpreid worden. Zy is nu te zien, met meer andere fraaie ſtukken, in 't Kabinet van zyne Ruſſiſche Keizerlyke Majeſteit te St. Petersburg. Hier uit ziet men den misſlag der oude ſchryvers, die dit geſlacht van dieren onder de vogelen geſtelt hebben, daar zy echter in 't minſte niet mede overeenkomen, hebbende vier poten, geen veêren, nog vogelbek, of ſnavels, noch iet, dat naar een vogel gelykt. Het is een geſlacht op zich zelve, beſtaande, gelyk de vliegende Eikhoorn, en diergelyke andere ſoorten, die zonder veêren kunnen vliegen, waar van 'er ons eenige bekend, maar nog meer onbekend zyn. Die daar mêer van gelieven te weten, kunnen *Geſnerus*, *Aldrovandus* en *Jonhſton* naſlaan, die daar breed van hebben geſchreven; waarom wy, om ons met gene onnutte herhalingen op te houden, den gunſtigen Lezer tot hunne ſchriften wyzen.

TABULA QUINQUAGESIMA ET NONA.

Num. 1. *Avis* Kakatoeha, *Orientalis, ex inſulis Moluccis, criſtata, candidiſſima & ſulphurea.*

Aves hæ ex inſulis Moluccis, tum & ex Ceram, vivæ, Bataviam deferuntur, & inde quandoque in Belgium, raro tamen adhuc viventes: licet earum nonnullas hic ſuperſtites viderimus. *Candida* hæc vocatur ob niveam albitudinem pennarum majorum, quæ dorſum, alas, thoracem, & caudam ornant. Sub hoc pennarum candore ſulphureo-flavus emicat color. Criſta tota, è prolixis conflata plumis, ſaturata prorſus ſulphuris flavedine ſuperbit. Dilutior flavedo ſitam ſub oculis partem, collique ſuperficiem, & huic proximam corporis partem tingit. Frons ferè tota albicat. Roſtrum grande, latum, incurvum, penitus nigrum, pigmento quaſi cyaneo obductum eſt. Oculi inſignes, lucidi, coloris fuſci, flavo ambiuntur circulo. Lingua admodum craſſa eſt, dura, fuſca. Crura brevia, craſſa. Pedes & ungues, quàm in Pſittacis, longiores ſunt. In quatuor digitos pes uterque finditur, quorum bini antrorſùm, retrorſùm bini exporriguntur. D. Valentyn in *Hiſtoria Avium Amboinenſium, pag.* 316, tres tantùm in digitos abire ſingulos pedes aſſerit, ſigno manifeſtiſſimo, quartum ab ipſo non animadverſum eſſe. Autor hic *Kakatoeharum* tres facit ſpecies, *albas* nimirum, *virides*, & *rubras*: albas rurſum in *majores* & *minores* diſpeſcit. Quanquam ſatis probabile ſit, plures hujusee generis dari ſpecies: quia tamen, præter hanc, alia hactenus nulla nobis occurrit, huic rei haud immorabimur diutius, dictis duntaxat id adjuncturi, avem hanc indole ſimili, & aptitudine ad loquendum, à naturâ donatam eſſe, ac Pſittacos, & *Loeris* dictas.

Num. 2. *Avis de* Cocho, *Pſittaci ſpecies, Mexicana, vario colore.*

Capitis poſticam partem, dorſum omne, ventremque, & caudam, ſaturatè coccinus tingit color. Plumæ, collum veſtientes, rubent; dum alas praſina ornat pictura. Pennarum margines emaculati candoris fimbria quaſi ambit. Fronti imminet criſtula purpurea. Oculi cæruleis circulis ſuccinguntur. Roſtrum incurvum, plumæque ingluviem tegentes, amœna nitent flavedine. Pennæ alarum veſtitrices purpurâ dilutiore quàm elegantiſſimè pinguntur. Crura dilutè cærulea ſunt; pedesque ex cinereo griſei. Eſt & hæc avis à natura ita comparata, ut loquelâ informari queat.

Num. 3. *Avis, Mexicana, magnitudine Paſſeris.*

Totum corpus ejus amœnè cæruleum ex purpureo quaſi obumbratur; exceptis alis, quæ minio infectæ, ex nigro variegantur. Caput globoſum eſt. Oculi & ingluvies, ſupra & infra, piloſis quaſi plumulis, nigricantibus, veſtiuntur. Sub alis & ſuprà caudam quæ conſpiciuntur plumulæ, ex dilutè cinereo flaveſcunt. Pedes & unguiculi admodum graciles ſunt. Oſcines autem inter aves refertur.

Num. 4.

NEGEN EN VYFTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. Kakatoeha *van de Molukſche eilanden, van eene witte en zwavelachtige verwe.*

Deze vogelen worden van de zo even gezegde eilanden, als mede van Ceram, levendig naar Batavia gebragt, en van daar zomwylen naar Hollandt gevoert, doch ſelden in 't leven. Wy hebben 'er echter verſcheide levendig gezien. Deze wordt de *witte* genaamt, om dat zyne grootſte veêren over den rug, de vlerken, borſt en ſtaart ſneeuw-wit zyn. Onder de witte veêren ſchynt een gele zwavelachtige verw. De kuif, die uit lange veêren beſtaat, is in 't geheel hoog zwavel-geel. Aan den hals, onder de oogen, en verder langs den hals, is hy licht geelachtig. Het voorhoofdt is meeſt wit. De grote, brede, kromme, bek is ganſch zwart, en als met blaauw overtrokken. De oogen zyn groot, blinkende, en bruin, met een gelen kring omvat. De tong is zeer dik, bruin en hard. De benen zyn kort en dik. De poten en klaauwen zyn langer dan die van de Papegaaien. Zy hebben vier teenen aan ieder poot, van welke twee voor, en twee achterwaarts gekeert ſtaan. De Hr. Valentyn, in zyne *Beſchryving der Amboinſche vogelen, fol.* 316, zegt, dat zy maar drie teenen aan ieder poot hebben, en heeft dus klaarblykelyk de vierde over 't hoofdt gezien. De zelve Schryver verdeelt de *Kakatoes* in drie ſoorten, namentlyk in *witte*, *groene*, en *rode*. De witte verdeelt hy nog in twee, te weten in *grote* en *kleine*. Het is wel waarſchynlyk, dat 'er meer dan een ſoort van dit geſlacht is; maar vermits 'er ons, behalven deze, geen andere tot nu toe is voorgekomen, zullen wy ons daar niet verder over uitlaten, en alleen by 't gezegde voegen, dat deze vogel den zelven aardt en de zelve geneigtheit van de natuur heeft om te leren klappen als de Loeris en Papegaaien.

Num. 2. *Mexikaanſche Perkiet, met verſcheide zeer ſchone verwen.*

Hy is over 't achterhoofdt, den gehelen rug, het onderlyf, en den ſtaart van een hoog ſcharlaken rood. De veêren om den hals zyn rood; de vlerken gras-groen, en de pennen om de kanten met een helder wit als bezoomt. Op 't voorhoofdt ſtaat een paars kuifje, en om de oogen zyn blaauwe kringen. De kromme bek is ſchoon geel, als mede de veêren over den krop. De wieken boven aan de vlerken zyn ſchoon licht paars, de ſchenkels licht blaauw, en de poten aſchgraauw. Deze vogel heeft van de natuur eene neiging en bekwaamheit om te leren ſpreken.

Num. 3. *Mexikaanſch vogeltje, van grootte als een Moſch.*

Het is ſchoon blaauw, met paars als overſchaduwt over 't ganſche lyf, behalven de vlerken, die Menie-rood, met zwart uitgemonſtert, zyn. Het hoofdt is rond, en de oogen en krop onder en boven met zwarte haairige veêrtjes begroeit. Onder de vlerkjes en boven op den ſtaart zyn de veêrtjes licht aſchgeel. Het heeft zeer dunne beentjes en klaauwtjes, en wordt mede onder de zangvogelen gerekent.

Num. 4.

TAB. LIX.
Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 2.
Fig. 4.

Fig. 3.
Fig. 1.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 4.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 2.

Num. 4. *Avis* Picicitli, *Braſilienſis, minima, criſtata.*

Purpureus omnem corporis ſuperficiem, alasque, color inficit, non homogeneus tamen ubique, ſed hinc inde dilutior. Criſta ejus, venuſtiſſimè flava, faſciculum ferè plumatilem refert. Roſtrum acuminatum, & cauda, rubent. Verbo: viſu jucundiſſimam ſeſe exhibet tota avicula, quacunque demum à parte conſpecta.

Num. 5. *Avicula, Americana, Colubritis.*

Avicularum, quas *floriſugas* inde vocant, quia è floribus mel exſugunt, hæc minima eſt ſpecies. Roſtrum ipſis longum, acuminatum, nigrum, & lingua prolixa, bifida eſt, quibus ad ſuctum opus erat. Corpus univerſum magnitudine haud ſuperat articulum digiti indicis infantis. Ovula ſua in nidulos deponunt, quos inter arborum ramos, ex materie molliſſima, laneâ, conſtruere nôrunt; inque his pullos ſuos excludunt. Alæ & cauda maximam totius aviculæ molem conficiunt. Pedes admodum minuti ſunt. Plumæ ipſarum virides, aureo tono coruſcant. Capitulum quoque minimum quidem, at oculos tamen pro ratâ ſatis grandes gerit. Pennæ remiges hujus nigricant. Incolæ hanc ſpeciem *Ronckjes* appellant.

TABULA SEXAGESIMA.

Num. 1. *Avis Paradiſiaca, Orientalis, nigra.*

Ex inſula Papoe, Indiæ Orientalis, avium harumce patriâ, hanc accepimus transmiſſam: ibi ab incolis, alis & pedibus mutilatæ, extenduntur, præparantur, & ſiccantur, plumatilis ornamenti, galearum conis infigendi, loco inſervituræ. Plumæ, pennæque, molles, ſplendentes, holoſerici inſtar, nigricant, purpureum tamen lumen, auro quaſi intermiſto dives, reflectentes. Caudæ pennas ex viridi, cæruleo & rubro miſtus ornat color, reſplendens pariter, tanquam ſi nigredinem aurei quid diſtingueret, & hinc tonum evibrans quaſi ſcintillantem. Ad Aulam Cæſaream Ruſſorum, quæ Petropoli eſt, ejusmodi aliquando avem transmiſimus, quæ iſthâc multò & major, & longior erat.

Num. 2. *Avis Paradiſiaca, Orientalis, vario colore elegantiſſima.*

Ex inſulis Moluccis hæc adlata, maximam partem rubra, ex viridi, dilutè flavo, cæruleo, nigro, & aureo variegatur. Binæ è cauda porriguntur prolixæ pennæ, in acumen convergentes; binæ verò & alæ adſunt ex viridi, rubro, & aureo verſicolores. Pedes reſciſſi ſunt. Roſtrum, qua capiti adhæret, amœnè rubrum, & latum eſt, veluti in Pſittacis, ſed acutiorem in apicem terminatur.

Num. 3. Eſt hæc ejusdem cum priore ſpeciei, quantum ad pennas & picturam: at alis caret; tantò tamen longiore eſt corpore, pennasque è cauda prolixiores emittit. Ex Novâ Guineâ hùc delata, pro maſculo habetur.

Num. 4.

Num. 4. *Zeer klein Braziliaanſch vogeltje.*

Het heeft paarſſe veêrtjes over het ganſche lyf, en vlerkjes, met wat lichter verwe uitgehaalt. Het heeft een ſchoon geel kuifje, als een vederbosje, en een rood puntig bekje en ſtaart. Van wat zyde men het beziet, vertoont het zich ongemeen fraai.

Num. 5. *Allerkleinſte ſoort van vogeltjes, uit Amerika.*

Zy worden gemeenlyk *bloemzuigers* genaamt, om dat zy de honing uit de bloemen halen. Zy hebben een lange, puntige, zwarte, bek, en een lang geſpleten tongetje, dat hen tot het zuigen dient. Het ganſche lyf is niet groter dan het leedtje van een voorſte vinger van een kindt. Zy leggen hunne eiertjes in neſtjes, die zy in de bomen weten te maken, van geheel zachte en wollige ſtoffe, om hunne jongen daar in uit te broejen. Het grootſte deel, dat zy hebben, beſtaat in hunne vlerkjes en ſtaart. Hunne pootjes zyn zeer klein. Zy zyn groen van veêren, met een goud-gelen weêrſchyn. Het hoofdt is ook zeer klein; doch de oogen zyn groot naar mate van hunne gedaante. De vlerkpennetjes van deze zyn zwart, en worden van de inlanders mede *Ronkjes* genaamt.

ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Zwarte Ooſt-Indiſche Paradysvogel.*

De zelve is ons overgebragt uit Ooſt-Indië, van het Papoeſche eilandt, het vaderlandt van dit ſoort van vogelen. Aldaar trekt men hen de vlerken uit, en men doedt 'er de poten af, waar na zy uitgerekt, bereid, en gedroogt worden, om tot ſieraadt van pluimen op een helmet gebruikt te worden. De pluimen en veêren zyn zacht, glanzig, en zwart, als fluweel, met een purperen weerſchyn, gelyk of het met goudt vermengt was. De ſtaart-veêren zyn van een weêrſchynend groen, blaauw en rood, mede als of het met goudt in 't zwart vermengt was, gevende dus van zich een glanſch, die als vonkjes flikkert. Wy hebben 'er een van naar het Ruſſiſche Keizerlyke Hof te St. Petersburg gezonden, die ongelyk groter en langer dan deze was.

Num. 2. *Wonder ſierlyk Paradysvogeltje, van de Molukkiſche eilanden.*

Het zelve is doorgaans rood, met groen, licht geel blaauw, zwart, en goud-geel vermengt, met twee lange, puntig toe lopende, ſtaartpennetjes, en twee vlerken, die groen, rood en goud-geel zyn. De poten zyn 'er van afgeſneden. De bek is ſchoon rood, en breed aan 't hoofdt, gelyk een Papegaais-bek; maar zy loopt puntiger toe.

Num. 3. Deze is van het zelve ſoort van veêren en verwen als de voorgaande, uitgenomen dat 'er geen vlerken aan zyn; maar zy zyn weder langer van lyf en ſtaartpennetjes. Zy wordt voor het mannetje gehouden, en komt uit Nieuw-Guinea.

Num. 4. *Pſittacus, criſtatus, ruber, minor, ex inſula Boetonenſi.*

Corpus omne ſaturatè rubris plumis, elegantiſſimis, veſtitur. Juxta tamen pennas alarum, utrinque, extùs, obſcurior regnat color, æquè ac circa roſtrum, ſaturatè luteum, craſſum, & acutè deſinens. Criſta quoque rubicunda, venuſtiſſima, caput ejus ornat. Cæterùm loquelam hominis imitari facile addiſcit, vocem edens valdè tenuem. Crura pedesque hujus flava, graciliora & longiora ſunt, quàm in aliis ſpeciebus Pſittacorum minorum, roſtro incurvo præditorum. Digiti pedum longi, tenues, acutis, incurvisque unguibus muniuntur.

Num. 5. *Avicula de* Guitguit, *ex inſula Cuba.*

Pictura ejus ſuaviſſima eſt. Plumæ colli, & alæ, cum cauda, nigerrimæ ſunt; dum caput, thorax, dorſum, & venter, unà cum cruribus, colore cæruleo amœniſſimo ſuperbiunt, pennæque remiges paulò dilutius cæruleſcunt. Frons dilutiſſimè cærulea argenteo ſplendore fulget. Roſtrum longum eſt & nigrum. Pedes, horumque digiti, acutis unguiculis armati, penitus flavent. Luſciniam magnitudine haud exſuperat.

Num. 6. *Avicula de* Tatao, *magnitudine Paſſeris, variis coloribus picta.*

Mexicana hæc Avicula, admodum rara, dilutè viridis, ex nigro, flavo, & albo, inter ſe miſtis pulchrè variegatur. Caput & thorax dilutè viridibus plumulis, ex nigro amœniſſimè obumbratis, gaudent. Roſtrum, pedes, & digiti, piceæ ſunt nigredinis.

Num. 7. *Avicula Mexicana de* Chichiltototl.

Nigerrima iſthæc purpureum è plumulis refringit lumen. Caput aurei eſt coloris. Crura, pedes, & digiti pariter flava ſunt. *Paſſeris Troglodytæ* magnitudine eſt.

Num. 8. *Avicula, Mexicana, de* Chichiltototl, *altera.*

Ejusdem & nominis, & coloris hæc cum priore eſt, non diſcrepans inde, niſi quod capitis vertex, loco coloris aurei, ſaturatè miniatum oſtentet, reflexo jubare ſplendentem.

TABULA SEXAGESIMA ET PRIMA.

Num. 1. Hoexototl, *ſeu Avis, Saligna dicta.* Fr. Hernand. Hiſt. Avium Nov. Hiſpan. T. II, c. 58.

Avium hæc ſpecies Salices amat, inque his turmatim ſeſe congregans per loca Americæ, Hiſpanis ſubdita, nidificat, inſtar Ardearum, aut Cornicum, noſtris in oris. Columbam vulgarem Batavam magnitudine paulùm ſuperat. Pennæ ex dilutè flavo eleganter pictæ ſunt. Alas, & medias caudæ pennas ſaturatè

Num. 4. *Gekuifde Perkiet van 't Boetonſche eilandt.*

Hy heeft ſchone hoog rode veêren over 't gehele lyf. Langs de pennen buitenwaarts is hy donkerder verwig, gelyk hy ook is om den hoog gelen bek, die dik is, en puntig toe loopt. Hy heeft mede een ſierlyke rode kuif op 't hoofdt. Zy leren ligt praten, en ſlaan een fyn geluidt. De benen en poten van deze zyn geel, dunder en langer, dan die van het andere ſoort van Perkieten, met kromme bekken. De klaauwen zyn lang en dun, met kromme, puntige, nagelen.

Num. 5. *Vogeltje* Guitguit, *van 't eilandt Cuba.*

Het zelve is by uitnemendheit ſierlyk geverwt. De veêren zyn over den hals en de vlerkjes git zwart, als mede de ſtaart, en het hoofdt. De borſt, 't boven-en onderlyf, als mede de ſchinkels zyn vân 't ſchoonſte blaauw, met wat lichter blaauw over de wiekjes. Op het voorhoofdt is het heel licht blaauw zilverglanzig. De bek is lang en zwart. De beentjes en pootjes zyn ganſch geel, met ſcherpe nageltjes. Zy zyn niet groter dan een Nachtegaal.

Num. 6. *Wonderlyk ſchoon vremd vogeltje van Mexico.*

Het is licht groen, met zwart, geel, en wit uitgemonſtert, en kakelbont doormengelt. Het hoofdt en de borſt zyn zeer fraai, met zwart over de licht groene veêrtjes beſchaduwt. Het bekje is git zwart, als mede de beentjes en pootjes.

Num. 7. *Mexikaanſch vogeltje,* Chichiltototl.

Het zelve is ganſch zwart, met een paarſſen weêrſchyn over de vedertjes. Het hoofdt is goud-geel: ook heeft het gele ſchinkels, bek en poten. Van grootte zyn zy als onze inlandſche Tuinkoningjes.

Num. 8. *Ander Mexikaanſch vogeltje van den zelven naâm.*

Het is mede zwart als het voorgaande, daar het mede overeenkomt, behalven dat het bovenhoofdt, in plaats van goud-geel, hoog vermilioen rood is, met een afſchitterenden glanſch.

EEN EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Vogel, genaamt* Hoexototl. Fr. Hernandes Hiſt. Avium Novæ Hiſpaniæ Tract. II, c. 58.

Dit ſoort van vogelen heeft zyn verblyf in de Wilgebomen, waar in het in de Spaanſche Weſt-Indiën met menigte vergadert, en zyne neſten heeft, gelyk de Reigers, of Kraaien hier te lande. Zy zyn wat groter dan een gemene Duif in Hollandt. De veêren zyn ſierlyk gekoleurt met licht geel, en de vlerken en middelſte ſtaartveêren zyn donker graauw. De dikke en korte bek

TAB. LXI.
Fig. 4.
Fig. 2.
Fig. 5.
Fig. 1.
Fig. 3.

TAB. LXII.
Fig. 4.
Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 2.

ſaturatè griſeus tingit color. Roſtrum craſſum, & breve, ex cinereo flavet. Pedes dilutè griſei ſunt. Oculi prægrandes rubent.

Num. 2. *Aquila, minor, ſpecies Corvi,* Ytzquauhtli *dicta, ex Nova Hiſpania.*

Corvorum Familiæ proximè accedit, exceptis pennis; quippe quæ, ex ruffo cineritiæ, intermiſtis coloris dilutioris pennis variegantur. Alæ & cauda, ſaturato virore elegantiſſimo ſuperbæ, pennarum nonnullas ex dilutè ruffo obumbratas, & quaſi fimbriatas, oſtentant. Roſtrum, ſubincurvum, in apicem deſinit acutiſſimum, cinereo-flavum. Rapaces inter aves referenda, Leporibus, Cuniculis, aliiſque feris inhiat.

Num. 3. *Avis* Ocotzinitzcan, *Columbæ magnitudine.*

Amœnè lutea hæc Avis, capite, colloque, nigris conſpicua, pennas alarum remiges pariter nigricantes, ex dilutè luteo adumbratas, gerit. Corpori, ſupra & infra dilutè flavo, umbram offundit flavedo ſaturatior. Per caudam protenſam, flavam, nigricans & lata tænia curvo ductu decurrit. Roſtrum acuminatum flavet. Pedes griſei ſunt. Hujus quoque Speciei nonnullas ex Americâ accepimus, ibi *Niſorum ex flavo variorum* nomine inſignitas.

Num. 4. *Mellivora Avis, criſtata, cum duabus pennis, longis, in caudâ; ex Novâ Hiſpaniâ.*

Avicula, amœno rubore picta, alas cœruleas gerit. Criſta, ratione magnitudinis animalculi habitâ, inſignis admodum, per totum collum porrigitur. Color ejus jucundiſſimè ruber eſt; binæque è caudâ pennæ, elegantiſſimæ, uti in Avibus Paradiſiacis, longè protenduntur. Roſtrum longum & incurvum eſt, fiſſâque donatum linguâ, quâ è floribus mel ſugit, vel lambit, pari ratione, ac aviculæ floriſugæ Americanæ. D. *Hans Sloane*, ex equeſtri Ordine Baro, ejusmodi aviculam, non criſtatam, ſed collari ornatam, *Tab.* 264 *Tom. II* deſcripſit & repræſentavit.

Num. 5. *Avis,* Hoitzillin, Papilio *vocata, colore cœruleo & nigro venuſtiſſima.*

Avicula hæc, quâ elegantiorem vix inveneris, Novæ Hiſpaniæ incola eſt. Pennarum remigum fines, & cauda ferè in totum nigricant. Vid. *Fr. Hernandes Hiſt. Avium Novæ Hiſpan. pag.* 26.

TABULA SEXAGESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. *Serpens,* Phyticus, *Africanus, prodigioſus, ab indigenis Divino honore cultus.*

E portu Africæ Moſambicenſi delatus, maculis elegantiſſimis, ex atro-fuſco, albo, & flavo-cinereo, variis, marmoris inſtar, per totum corpus diſtinguitur. Caput Canini ferè elongati æmulum eſt, naſusque itidem,

bek is aſch-geel; de poten zyn licht graauw, en zy zyn groot en rood van oogên.

Num. 2. *Byzonder ſoort van kleine Arendt, of ſoort van Raven, genaamt* Ytzquauhtli, *uit Nieuw-Spanje.*

Het heeft met de Raven zyne meeſte overeenkomſt, uitgezondert de veêren, die ros aſchverwig zyn, met lichter vermengt. De vlerken en ſtaart zyn ſchoon hoog groen, waar van eenige veêren met licht rosachtige verwe beſchaduwt, of als bezoomt zyn. De kromachtige bek is vooraan ganſch puntig en aſch-geel. Het is een roofvogel, die op hazen, konynen, en ander wild gedierte aaſt.

Num. 3. *Vogel, genaamt* Ocotzinitzcan, *van de grootte van een Duif.*

Het is een ſchone gele vogel, met een zwart hoofdt en hals. De vlerkveêren, of pennen zyn mede zwart, met licht geel beſchaduwt: het onder- en bovenlyf is in 't geheel licht geel, met wat hoger geel over heen beſchaduwt. Over den geel uitgeſtrekten ſtaart loopt een zwarte, kromme en brede, ſtreep. De puntige bek is geel, en de poten zyn graauw. Van dit ſoort hebben wy ook vogelen uit de Weſt-Indiën bekomen, alwaar zy den naam van *bont gele Spreeuwen* hebben.

Num. 4. *Zeer fraai gekuift rood Honing-vogeltje, uit de Spaanſche Weſt-Indiën, met blaauwe vlerken.*

De kuif is, naar evenredigheit van 't beeſtje, heel groot, en ſtrekt zich over den ganſchen hals. De verw is uitnemend ſchoon en rood, als ook de twee lange penveêren van den ſtaart, gelyk die van de Paradysvogelen. Het heeft een lange, kromme, bek, met een geſpleten tong, om daar mede de honing uit de bloemen te zuigen, of te lekken, gelyk de Ronkjes, of Bloemzuigers in de Weſt-Indiën. De Ridder Baronet *Hans Sloane* heeft een diergelyk vogeltje beſchreven en vertoont zonder kuif, maar met een kraag om den hals, *Tab.* 264 *van 't II Deel.*

Num. 5. Papilion-*vogeltje, van verwe hemelsblaauw en zwart.*

Dit is het allerſchoonſte blaauw gekouleurd vogeltje, dat 'er gevonden wordt, komende uit de Spaanſche Weſt-Indiën. De einden van de vlerkpennetjes zyn, nevens den ſtaart, meeſt zwart. Zie *Fr. Hernandes Hiſt. Avium Novæ Hiſpaniæ fol.* 26.

TWEE EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ongemeene* Phytiſche *Slang, uit Afrika, aan welke door de inwoonders van het landt Goddelyke eer wordt bewezen.*

Deze Slang is van de kuſt van Moſambique, wonderlyk fraai gevlakt en gemarmert over het gehele lyf met donker bruin, wit en geel aſch-verwig. Het hoofdt is gelyk een lange hondskop, als

itidem, pulchrè variegatus, aliquid Canis gerit. Supremum capitis minutæ tegunt ſquamulæ, rotundæ. Rictus oris quaſi fimbriatus eſt; & lingua, bifida, non, uti in aliis plerisque, nigricat, ſed rubet. Cauda in acumen breve terminatur. Indigenæ plurimi æſtimant hunc Serpentem, & vel Divino cultu afficiunt: id, quod & verum eſt de mox ſequente.

Num. 2. *Serpens*, Phyticus, *Orientalis*, *alter*, Gerende *dictus*, *tortuoſus*, *itidem Divinis honoribus cultus.*

Ambo quidem contorti valdè ſunt & criſpati; at hicce picturæ tamen venuſtate priorem ſuperat. Minutas cutis ſquamulas, admodum tenues, rhomboideas, ex cinereo ſubluteas, lemniſci diſtinguunt ex nigro ſpadicei, qui acu quaſi Phrygiâ miro artificio picti, & catenatim ſibi mutuò intertexti, per omnem corporis ſupernam regionem, modernæ inſtar tæniæ verſicoloris, pulcherrimè diſtribuuntur. Caput oblongum, Canis venatici æmulum, ſupernâ parte ex cinereo dilutiſſimè flavum, tenuibus tegitur ſquamulis; quarum quæ naſo incumbunt, multò majores ſunt. A naſo, ad cervicem usque, per medium capitis, litura decurrit ſaturatè ſpadicea, catenulam referens: huicque ſimilis obſcura linea ab oculis juxta maxillas porrigitur. Retorridi labiorum limbi, interceptis quaſi porulis, complicati ſunt. Breves & minuti ſunt dentes; oculi vividi, lucidi; amplæque nares. Squamæ ventris transverſales ex cinereo dilutè flavent. Squamularum, ſeu macularum dilutè cinerearum centra ſaturatior obumbrat, ad ruffum vergens, flavedo. *Simon de Vries*, *pag.* 1326, 1327, & alii Auctores referunt; quod vel hodiernum usque in diem hi Serpentes, quum noceant Hominibus, à Samogetis & Japonenſibus magno honore adficiantur. Calecutii quoque incolæ maximi illos æſtimant, autumantes quippe, quod beſtias hasce creaverit Omnipotens ad ulciſcendos, divexandosque, homines. Malabarici pariter eousque venerantur & timent hosce Serpentes, ut vel ab iis liberos & bruta ſua domeſtica denominent: quin & eos educando ſibi familiares reddunt, ne ab iis lædantur. Incolæ Regni *Zenega* miram quoque de Serpentibus alunt ſuperſtitionem: ſiquidem plurimæ ibi, eæque venenatiſſimæ, reperiantur ſpecies; quæ tamen haud nocent homini, ſed Glires, Mures, Columbas, & Gallinas aucupantur, &, quia columbariis præſertim inhiant, ſub tectis ædium amant deliteſcere. Credunt illius Regni incolæ, quod defuncti ipſorum parentes, & agnati, in ejusmodi Serpentes transmutentur; unde nec interficiunt unquam, nec ab aliis interfici patiuntur talem Serpentem, & mortis viciſſim ſupplicio dignum judicant, quicunque hanc cædem patraverit.

Num. 3. *Avis Porphyrio*, *Amboinenſis*; *ſeu Ardea rubra*, *Corallina*; Ibidis *ſpecies.*

Collum ejus longum eſt; roſtrum pauliſper incurvatum, ex ruffo luteum; pedes, & digiti, longis armati ſunt unguibus. Dorſum exceperis, quod dilutioris paulò coloris eſt, cætera corporis ſaturatiſſimus tingit rubor. Apices pennarum remigum colore hypocyaneo nitent. Victum huic Avi ſuppeditant Serpentes, Lumbrici, & inſecta alia, paludibus inhabitantia.

Num. 4.

als mede de neus, die ſierlyk gemarmert is. Het bovenhoofdt is met kleine, ronde, ſchubbetjes bezet. De bek is als gezoomt en uitgewerkt; en de geſpleten tong is rood, en niet zwart, gelyk by vele andere. De ſtaart is kort-puntig. Zy worden van den landaardt, daar zy vallen, zeer hoog geacht, en men bewyſt haar niet alleen veel eer, maar houdt ze voor een Godt, gelyk ook de volgende.

Num. 2. *Ander ſoort van* Phytiſche *Slang*, Gerende *genoemt*, *wordende insgelyks aangebeden.*

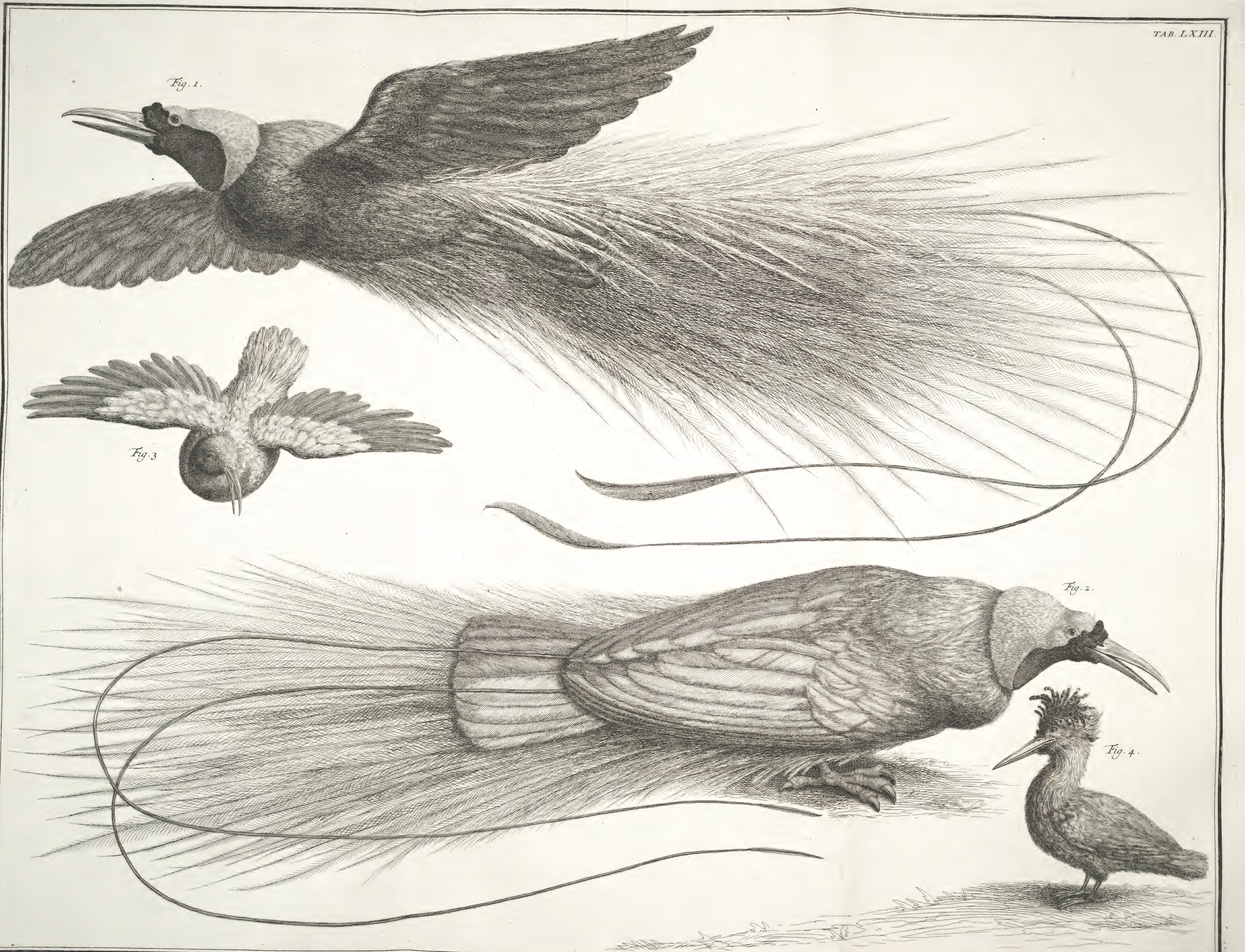
Deze Slang is nog fraaier en ſierlyker getekent dan de voorgaande. Zy zyn beide zeer in een gedraait en gekronkelt. De fyne en kleine geruitte grondſchubbetjes zyn licht aſch-geel, met hoge, donker bruine, banden, kettingswyze, ſierlyk en zeer kunſtig over het gehele bovenlyf als geborduurt en geweven, gelyk een nieuwerwets bont lint kunſtig gewrocht. Het langwerpig hoofdt, het welk naar den kop van een haze-windhondt gelykt, is van boven heel licht aſch-geel, met fyne ſchubbetjes, die over den neus lopen, zynde veel groter. Midden over het hoofdt, van den neus af, tot aan den nek, loopt een hoog-bruine ſtreep, als een kettingje. Van gelyken loopt 'er een donkere ſtreep van de oogen langs de kakebenen. De omgeſlage zomen van de lippen zyn als zamengevouwen, met gaatjes. Zy hebben korte, kleine, tandtjes, ſchone, heldere, oogen, en ruime neusgaten. De onderlyfſche dwarsſchubben zyn licht aſch-geel. De licht aſch-verwige ſchubbetjes, of plekken zyn in 't midden met een hoger ros-gele verwe beſchaduwt. *Simon de Vries*, *fol.* 1326, 1327, en meer andere Schryvers verhalen, dat de Samogiten en Japonezen haar nog ten dezen dage grote eerbiedigheit bewyzen, om dat zy kwaad doen. Die van Kalikut houden haar mede in grote achting, om dat naar hun gevoolen deze beeſten van Godt geſchapen zyn tot uitvoering van zyne wraak, en tot pyniging der menſchen. Die van Malabar hebben ook groot ontzag en vrees voor deze ſlangen, waar naar zy hunne kinderen en beeſten noemen. Zy voeden ze op, en maken zich daar door gemeenzaam met haar, op dat zy hen niet beſchadigen. Die van 't koninkryk van Zenega hebben ook een ſeldzaam wangeloof van de ſlangen, waar van 'er verſcheide ſoorten zyn, die zeer vergiftigt zyn, en in de zelve landſtreek worden gevonden. Zy doen echter de menſchen geen kwaad, maar vangen de ratten, muizen, duiven, en hoenders, en daar de duiven zyn, zyn ze ook gaarne, weshalven zy zich in de daken der huizen onthouden. De inlanders ſlaan de zelve niet dood, noch dulden niet, dat zy dood geſlagen worden, dewyl zy geloven, dat hunne overledene ouders en vrienden na hunne doodt in deze ſlangen verandert zyn. Daarom menen zy ook, dat die een dezer ſlangen gedood, en om 't leven gebragt heeft, de doodt verdient, en daar mede geſtraft moet worden.

Num. 3. *Schone Koraal-rode Reiger van Ambon*, *die mede onder de* Ibex *ſorteert.*

Des zelfs hals is lang, de bek kromachtig en ros-geel, en de benen en poten hebben lange klaauwen. Over 't lyf is hy eenigzins lichter; anders geheel hoog rood. De einden van de vlerken, of penne-veêren zyn azuur-blaauw. Zy zoeken hun voedſel in plaſſen, en leven van ſlangen, wormen, en ander ongedierte.

Num. 4.

TAB. LXIII.

Num. 4. *Avicula, Amboinenſis, canora.*

Elegans hæcce Avicula Luſciniis accenſetur ob cantûs ſuavitatem, quem à naturâ edocta, Conditoris ſui in gloriam, geſtit intonare. Libidinoſa pulcherrimam, longamque, caudam ſuam ſupinat. Caput ejus, collum, & corporis facies ſuperior, ex fuſco rubent; dum pectus & ventrem diluta tingit flavedo, alasque lutea diſtinguit macula. Quæ ex uropygio porriguntur, pennæ longiores, aurei ſunt coloris, ſupernâ parte verò ex fuſco rubicundi.

TABULA SEXAGESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Avis Paradiſiaca Aroëſica, maxima, ſubrubra; mas.*

Ex inſulâ plerumque Ceilanenſi, nonnunquam & ex Ternatanâ, hæc ad nos Avium ſpecies transfertur. Haud diu quidem eſt, ex quo binas hasce accepimus, integras penitus & illibatas. Has inter, quam hîc volantem repræſentamus, marem exprimit binis illis ſuis longiſſimis pennis, quæ circa uropygium cuti infixæ, inde ad plusquam cubitalem protenduntur longitudinem, craſſitie & nigritudine ferè fila ſutorum piceata referentes, utrinque pilis quaſi hiſpidulæ: earum apices extremi ad plusquam digiti longitudinem plumulis ornantur, dimidium ferè digitum latis, in acutum convergentibus; quod ſexûs maſculini eſt indicium. Dorſi & alarum pennæ ſupernâ facie dilutè ſpadiceæ ſunt. Roſtrum longum, durum, plumbei eſt coloris. Caput, reſpectu trunci, admodum exile eſt, oculique valdè parvi. Citrinus color capitulum, collique ſuperiora, tingit. Roſtri ambitum tenuiſſimæ plumulæ, quaſi piloſæ, Coracino colore ſplendentes, obſident. Sub collo plumæ eminent ſubtiles, ſaturatè virides, tono viviſſimo Holoſericum, pigmento Smaragdino dives, provocantes. Pennæ plumatiles, longæ, in acumen convergentes, ex griſeo, albo, luteo, & ſubruffo, variegantur; atque tenuibus admodum cauliculis, conjugatis, utrinque ſub alis oriundæ, faſciculum plumarum efficiunt elegantiſſimum; qui vel ideò tantò adhuc concinnior eſt, quod pennarum, eum conſtituentium, nonnullæ aliis ſint breviores. Authorum quidam, minus experti, Avium huic ſpeciei deeſſe pedes, perhibent; quod falſum eſſe, nos docuit experientia. Veram eorum formam hæc noſtra icon exprimit. D. *Fr. Valentinus, Tom. III, pag.* 306, ubi de Avibus Amboinenſibus agit, exactiſſimam dat hiſtoriam hujusce Avis *Paradiſiacæ*, ſive *Solaris*, quo cognomine à Luſitanis, & Aroëtis, inſignitur.

Num. 2. *Avis Paradiſiaca; fœmina.*

Prioris hæc Fœmella, externo habitu, & colore, à Mare ſuo nil discrepat, niſi, quod pennæ illæ binæ, longiſſimæ, in apices deſinant, haud ita latè plumatos, ſed rudimentum ſaltem paniculæ plumatilis oſtendentes. Rarò ex Indiis Orientalibus hæc Avium Paradiſiacarum ſpecies huc transfertur, quarum elongata illa filamenta plumatis, uti in hisce, gaudent apicibus.

Num. 3.

Num. 4. *Sierlyk vogeltje van Ambon.*

Dit ſierlyk vogeltje wordt onder de Nachtegalen geſtelt, om het aangenaam geluidt van den zang, dat deze beeſtjes, door de Natuur geleert, driftig maken, om hunnen Schepper te eeren. Uit zekere luſt draagt het zynen ſierlyken en langen ſtaart omhoog. Het hoofdt en de hals, als mede het bovenlyf zyn donker rood; de borſt en 't onderlyf licht geel: ook ziet men een gele plek op de vlerken. De lange ſtaart-veêren zyn goud-geel, van boven bruin-rood.

DRIE EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Grootſte ſoort van Aroeſche Paradys-vogel; een mannetje.*

De zelve wordt ons gemeenlyk van Ceilon, ook wel van Ternate toegezonden. Deze twee hebben wy eerſt onlangs ontfangen, ganſch gaaf en geheel, zonder de minſte beſchadiging. Deze, als in de vlucht zynde, verbeeldt het mannetje, met twee lange ſtaartveêren, die achter by de ſtuit vaſt in de huidt zitten, en ruim een el lang, en gelyk een dikke pikdraadt zyn, die de ſchoenmakers gebruiken, ook byna van de zelve zwarte koleur, en langs weêrzyden ruigachtig als gehaairt. Aan de uiteinden zyn deze penachtige draden ruim een vinger lang, en een halve vinger breed gevedert, die puntig toe lopen, tot een teken, dat het mannetjes zyn. De verw der bovenlyfſche veêren en vlerkpennen zyn van boven licht kaſtanie-bruin. De bek is lang, hard, en lootverwig. Zy hebben een wonderlyk klein hoofdtje, en kleine oogen, naar hunne grootte. Het hoofdtje en de bovenhals zyn ſchoon citroen-geel: rondom den bek zitten zeer fyne veêren, als haair heel git glinſterend zwart: onder den hals zyn fyne hoog groene veêren, als het ſchoonſte Smaragdverwige groen fluweel, ongemeen glanzig. De lange puntig toe lopende pluim-veêren beſtaan in vierderlei verwen, als grys, wit, geel, en rosachtig. Zy groejen uit aan weêrzyden onder de vlerken, daar zy koppelswyze met zeer dunne pennen uit voortkomen, en een ſchone pluimagie maken. Doch eenige pluimveêrtjes zyn wat korter dan de andere, dat hen ſierlyker maakt. Van verſcheide Schryvers wordt uit onkunde verhaalt, dat dit ſoort van vogelen geen poten heeft. Maar de ondervinding heeft ons anders geleert. Zy zyn eigentlyk zodanig, als wy die hier verbeelden. De Hr. *Fr. Valentyn*, in zyn *III Deel* van de Verhandeling der vogelen van Amboina, *bladz.* 306, geeft een grondig verhaal van dezen Paradys- of Zonnevogel, gelyk hy daar van de Portugezen en inwoonderen, als mede van de Aroeëſen wordt genaamt.

Num. 2. *Wyfje van den voorgaanden Paradys-vogel.*

In de uiterlyke gedaante en verwen is 'er geen onderſcheidt tuſſchen beide, behalven dat de twee lange draadachtige pennen aan de einden niet zo breed gevedert zyn, maar daar alleen een bewys van hebben. Selden komen uit Ooſt-Indië in deze landen Paradysvogelen, die, als deze, veêren aan de uiteinden van hunne lange draden hebben.

Num. 3.

Num. 3. *Avis* Tſioei, *Indica Orientalis.*

Kakopit aliàs quoque vocatur, quæ vox Florum quaſi Regulum denotat. Eſt enim veſte induta, quam elegantiſſima ornat, & vividiſſimè radians, ex aureo, argenteo, viridi, aliiſque pluribus conflata coloribus pictura. Truncus corporis, & remigum pennarum extrema, è ſaturatè fuſco ferè nigricant. Exile caput, longo, incurvoque, inſigne eſt roſtro ſubalbicante. Pedes, & unguiculi, nigri ſunt. Tenellis veſcitur hæc Avicula Erucis, quas, intra flores excluſas, inde educit. Ex Makaſſer & Bali iſthanc Avium oriundam eſſe ſpeciem referunt, qui eas huc transportarunt.

Num. 4. *Alcedo, Amboinenſis, criſtata; mas.*

Toborkey vocatur, & *Hito* ab iis, qui Amboinæ oras incolunt, juxta *Fr. Valentinum* in *Tom. III*, *pag.* 319. Omnem ejus ſuperficiem venuſtiſſima, ex viridi, luteo, cœruleo, & aliis, miſta pictura variegat. Color cœruleus, dilutiſſimus, Turcoidem imitatur. Roſtrum ejus longum, latum, rectum, & coloris lutei eſt, quale Picorum. Pedes, breves, in ungues abeunt dilutè flavos. Menſurâ corporis, & caudâ, noſtrati Paſſeri proximè accedit.

TABULA SEXAGESIMA ET QUARTA.

Num. 1. *Avis* Ococolin; *ſeu Perdix montana, Mexicana.*

Corvum noſtratem magnitudine æquans iſthæc Avis prolixam in capite criſtam, elegantem, gerit. Roſtrum ſubrubens, breve, & craſſum eſt, Perdicum indigenarum roſtris ſimile, at majus multò. Oculos hujus Avis lucidos palpebræ ambiunt ſanguineo penitus colore ſuffuſæ, exilibusque, & quaſi ſpinoſis, in ambitu munitæ excreſcentiis: unde amœniſſimum viſu exoritur ſpectaculum; ſiquidem non plumæ ſolum, criſtam conſtituentes, quarum nonnullæ roſtro imminent, ſed & reliquum corpus omne, ex viridi, cœruleo, & aureo, reſplendeat. Alas diluta tingit purpura; coſtarumque plumæ, & apices pennarum remigum, & caudæ, penitus nigricant. Femora longiuſculæ tegunt plumæ: pedes, valdè breves, & groſſi, in digitos abeunt, longis armatos unguibus.

Num. 2. *Ardea, Mexicana; ſeu Avis* Xoxouquihaactli.

Saturatè purpureæ ſunt plumæ, quæ corpus ejus veſtiunt. Caput, dilutè ſpadiceum, per medium verticem ad cervicem usque ex nigro diſtinguitur. Roſtri mediocris eſt longitudo. Pectus cæterùm, venter, & cauda, dilutioris coloris plumis undulata ſunt. Pedes quoque, ratione digitorum, breves ſunt & craſſi. Pennas remiges ſaturatè ſpadiceus obumbrat color.

Num. 3. *Ardea, Mexicana, altera.*

Capitis pars ſuperior, & lateralis utrinque circà auriculas, ſanguineo penitus rubore ſuffuſa eſt; dum reliquam ejus ſuperficiem, collumque, cum ingluvie, & pectus, ex dilutè viridi & luteo permiſta ornat variegatio.

Num. 3. *Vogel, genaamt* Tſioei, *uit Ooſt-Indië.*

Fluweel Bloem-vogeltje, *Tſioei* genaamt, en ook wel *Kakopit*, dat is koning der bloemen te zeggen, om dat het een ongemeen ſchone weêrſchynende verw van goudt, zilver, groen, en meer andere koleuren, heeft. Over het gansche lyf en de uiteinden van de vlerkpennen is het donker-bruin byna zwart. Het hoofdt is klein, met een lange, kromme, bek, naar het wit trekkende. Zy hebben zwarte poten en klaauwen, en leven van kleine, jonge, rupſen, die in de bloemen in groejen, en van deze vogeltjes daar uit gepikt worden. Volgens het berecht der genen, die ze medebrengen, komen zy van Makaſſer en Bali.

Num. 4. *Ambonſche Ysvogel, een mannetje, met een fraaie top op zyn hoofdt.*

Het wordt *Toborkey* genaamt, en van die op de kuſt wonen *Hito*, volgens *Fr. Valentyn, III Deel, fol.* 319. Dit beeſtje is zeer ſchoon van veêren over het gansche lyf, van groen, geel, blaauw, enz. Het blaauw is ſchoon licht, gelyk een Turkois. Het heeft een lange, brede, gelyke, en gele bek, gelyk de Spechten. Het is kort van benen, met licht gele poten, en ruim zo groot en dik als een inlandſche Muſch; en dus is het ook van ſtaart.

VIER EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Vogel* Ococolin, *of Mexikaanſch Berg-Veldhoen.*

Het zelve is van grootte als een inlandſche Raaf, ſierlyk met een lange kuif op 't hoofdt voorzien. De bek is roodverwig, kort en dik, in de gedaante als onze inlandſche Patryzen, maar veel groter. De oogleden zyn, om de heldere oogen van dezen vogel, geheel bloed-rood, met kleine uitwaſſen, als dorentjes, omgroeit, dat zich zeer fraai vertoont, zynde niet alleen de veêren ſierlyk aan de kuif, waar van 'er eenige over den bek heen groejen, groen- blaauw- en goudverwig van weêrſchyn, maar het gehele lyf is ook daar mede bedekt. De vlerken zyn licht paars, en de ribbepennen geheel zwart. Ook zyn de einden van de vlerkpennen en den ſtaart zwart. De bouten zyn met lange veêren bedekt; de benen zeer kort en dik, en de poten met lange klaauwen en nagelen voorzien.

Num. 2. *Mexikaanſche Reiger, of* Xoxouquihaactli.

Deze Mexikaanſche Reiger is hoog donker purpurverwig van veêren over het lyf: het hoofdt is licht bruin, met zwart over de kruin in 't midden, tot aan den hals: de bek is tamelyk lang. Voorts zyn de borſt en het onderlyf met lichter veêren gevlamt, als mede de ſtaart. De benen zyn mede kort en dik, naar mate van de poten. De vlerkpennen zyn hoog donker-bruin.

Num. 3. *Ander ſoort van Mexikaanſchen Reiger.*

Des zelfs hoofdt is gansch bloed-rood van boven, als mede aan de zyden, omtrent de ooren; verder met licht groen en geel vermengt, gelyk ook de onderhals, krop en borſt. Het bovenlyf is

TAB. LXIV.

TAB. LXV.
Fig. 1.
Fig. 4.
Fig. 2.
Fig. 3.

variegatio. Dorſum colore herbeo ſaturatiore tinctum eſt. Alarum pennæ, ſpadiceæ, albis maculis, Tigrino ferè more, variegantur. Pennæ autem, caudam conſtituentes, herbido rurſum colore infectæ, ex nigro maculantur: at quæ ſupernè caudam veſtiunt, plumæ dilutè flavi ſunt coloris, amœniſſimi. Femora, pedes, cumque unguibus digiti, proportionatæ ſunt longitudinis.

Num. 4. *Avis* Cocho; *Pſittaci Mexicani ſpecies.*

Elegantiſſimâ induta veſte Avis hæc caput præ ſe fert dilutè rubicundum, cui collum ſuccedit ex rubro Arantii coloris. Dorſum & caudam diluta flavedo diſtinguit. Alas, virides, alii ſimul diverſi colores variegant: quod & in caudâ longiuſculâ obtinet. Tab. XLIX prægreſſâ aliam quoque *Cocho* Pſittaci exhibuimus ſpeciem, colore ab hâc diſcrepantem.

Num. 5. *Merula Mexicana.*

Aves iſtæ, obſcurè griſeæ, ex ruffo relucent. Subtùs dilutè griſea, flammæ quaſi æmula, regnat variegatio; qualis & omnem alarum ſuperficiem ornat. Turdos noſtrates magnitudine multùm ſuperant, roſtroque in omnem dimenſionem grandiore gaudent.

Num. 6. *Pica Mexicana.*

Roſtrum ejus grande, latum, extuberante ſuprà gibbere, acuto, inæquale, albicat. Capût, & corporis ſuperna facies, nigerrima ſunt: at capitis utrique lateri albæ inhærent plumæ; quales & Thoracem, totumque veſtiunt abdomen, ex rubro tamen obfuſcatæ. Alarum ſuperiora albæ itidem plumæ obſident; remiges verò, & caudæ, pennæ ex nigro & albo variegantur.

TABULA SEXAGESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Avis, Mexicana, grandis, rubra; Paſſeris ſpecies.*

Quæ caput, thoracem, & dorſum ejus veſtiunt, pennæ ſanguinei ſunt coloris; dum pennæ remiges, & cauda, prorſùs nigricant, rubedine tamen aliquâ ſupernam partem obtegente.

Num. 2. *Ardeæ Mexicanæ ſpecies ſingularis.*

Minutum ejus capût roſtro gaudet rectâ protenſo, &, quàm vulgarium Ardearum, longè breviori. Avem hanc captis inter volandum piſcibus vivere, noſtratium inſtar Cepphorum, forma ejus prodit affatim. Pedibus eſt admodum curtis, craſſisque, in digitos tamen abeuntibus valdè grandes, validisque unguibus, quaſi Aquilinis, armatos. Tota nigra eſt, exceptis ventre & alis, ex dilutè griſeo, flammæ ſpecie, variegatis.

Num. 3.

is donkerder gras-groen: de pennevlerken zyn bruin, met witte plekjes als geteigert. De ſtaartpennen zyn mede gras-groen, en zwart gevlakt, en van boven aan den ſtaart zyn de veêren ſchoon licht-geel. De bouten en benen zyn tamelyk lang, als mede de poten en klaauwen.

Num. 4. *Vogel* Cocho, *een ſoort van Mexikaanſchen Parekiet.*

Deze vogel wordt van de Mexikanen *Cocho* genoemt. Het is een Parekiet, die zeer ſierlyk en ſchoon van veêren is. Het hoofdt is helder rood, en de hals rood Oranje-geel. Hy is over den rug en ſtaart licht-geel: de vlerken en pennen zyn groen, met verſcheide andere koleuren van veêren vermengt, als mede de lange ſtaart. In 't XLIX Tafereel hebben wy reeds een ander ſoort van Cocho Parekiet aangehaalt, daar deze in verſchilt van verwen.

Num. 5. *Mexikaanſche Meerel.*

Deze vogels zyn donker graauw, met een roſachtigen weerſchyn overdekt. Van onderen zyn ze licht-graauw gevlamt, als mede de vlerken in 't geheel. Zy overtreffen de inlandſche Leiſters veel in grootte: ook is de bek dikker en langer.

Num. 6. *Mexikaanſche Exter.*

Deze Exter heeft een grote, brede, witte, bek, die van boven ſcherp gerugt en verheven is. Het hoofdt en 't bovenlyf zyn git-zwart, en aan weêrzyden van 't hoofdt zitten witte veêren, als mede aan de borſt en 't gehele onderlyf, maar met rood overſchaduwt. Boven aan de vlerken zyn mede witte veêren, en de vlerkpennen en ſtaart met zwarte en witte veêren vermengt, of gevlakt.

VYF EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Grote, rode, Mexikaanſche Moſch.*

Des zelfs veêren zyn over het hoofdt, de borſt, en den rugge bloed-rood. De pennevlerken en ſtaart zyn geheel zwart, van boven ook met rood gedekt.

Num. 2. *Byzonder ſoort van Mexikaanſchen Reiger.*

Hy is klein van hoofdt, en zyn bek ſteekt regt uit, zynde veel korter dan het gemene ſoort van Reigers hebben. Het is aan de gedaante wel te zien, dat het een vogel is, die zich in de vlucht met viſſchen geneert, gelyk onze Meeuwen. Deze vogel heeft zeer korte, dikke, benen, en ongemeen grote poten, met dikke klaauwen en grote nagelen, gelyk de Aarenden hebben. Zyne veêren zyn geheel zwart, behalven aan het onderlyf, daar hy licht graauw gevlamt is, als mede over de vlerken.

Num. 3. *Avicula, Mexicana, Cyaneo colore venuſtiſſima.*

Minuſculo è capitello roſtrum porrigitur longum, incurvum, quali Mellivoræ gaudent.

Num. 4. *Turdus, niger, Mexicanus.*

Roſtrum flavus, plumas verò, ſub caudâ hærentes, albus pingit color. Cæterùm noſtratibus ſat propè accedit Mexicanus iſte; niſi quod multò procerior longam, latamque gerat caudam, uti in Hirundinibus, bifidam. Dorſum, & cauda, cœruleo quaſi tono oblita ſunt.

TABULA SEXAGESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Pica, Braſilienſis.*

Amœniſſimis mirum in modum picta coloribus Avis iſthæc caput, thoracem, ventrem, & femora, molliſſimis plumulis, lanuginoſis, Rubini fulgore conſpicuis, veſtita oſtentat. Pedes, cum digitis, roſtrumque longum, ſubincurvum, & acuminatum, flava ſunt. Alæ extus, è fuſco & nigro variæ, introrſum dilutè luteæ, veſtitricibus ſupra ſaturatè rubicundis prætexuntur pennis. Remiges verò pennæ, & cauda, dilutè cœrulei ſunt coloris.

Num. 2. *Cuculus, Braſilienſis, venuſtiſſimè pictus.*

Roſtrum ejus dilutè rubrum, breve, & incurvum eſt, quale Pſeudo-Pſittacorum. Caput, pariter dilutè rubrum, criſtâ ornatur ſaturatius rubente, ex nigro variegatâ. Dorſum quoque ſaturatè rubicundum eſt: at dilutiorem ventris ruborem nonnullæ diſtinguunt plumulæ flaventes. Alas dilutè rubentes ſuprà inveſtiunt pennæ, flaventibus etiam aliis interſtinctæ. Pennas remiges, longamque caudam, ſaturatè flavo conſpicuas colore, umbra quaſi nigricans obfuſcat. Utrum & Avis hæcce, inſtar Cuculorum noſtratium, voce ſua nomen ipſi inditum exprimat, ignoramus.

Num. 3. *Avis Paradiſiaca, Americana, elegantiſſima.*

Miſſam hoc ſub nomine accepimus Avem hanc ex inſulis Barbicenſibus. Caput, & collum, aureus tingit color: hisque & roſtrum concolor eſt, incurvum, acutiſſimum, nonnullisque ſimul prætextum plumulis, rubicundis. Flavi etiam cum digitis pedes ſunt. Pectus, & dorſum, dilutè Aurantiâ nitent flavedine. Idemque color, at ſaturatior, in rubrum vergens, pennas remiges, & caudam ornat.

Num. 4. *Hirundo marina, indigena.*

Aves iſtæ æſtuante Oceano inde ad littora ſeſe conferunt, mihique aliquoties & vivæ, & mortuæ, Zandvoordiâ allatæ ſunt. Odorem verò Ambari griſei adeò fortem ſpirant, ut vel una tantum viva, aut mortua,

Num. 3. *Zeer ſierlyk blaauw vogeltje, gelyk de blaauwe korenbloemen.*

Het is zeer klein van hoofdt, met een langen, krommen, bek, gelyk de honing- of bloemzuigertjes hebben.

Num. 4. *Zwarte Mexikaanſche Leiſter.*

Hy heeft een gele bek, en onder den ſtaart zyn de veêren wit. Zy komen met de inlandſche byna overeen; doch deze zyn veel groter, en hebben een langen, breden, ſtaart, die in tweën is verdeelt, gelyk die der zwaluwen. Over den rug en ſtaart is een blaauwe glanſch als over heen gelegt.

ZES EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Braſiliaanſche Exter, of Peper-eeter.*

Deze vogel is met ongemeen ſchone koleuren van veêren verſiert. Het hoofdt is met zachte, donzige, veêrtjes, als Robynrood, gelyk ook de borſt en het onderlyf, als mede de bouten, gekoleurt. Hy heeft een lange, eenigzins krom gebogene, puntige, gele bek. Dus zyn ook de benen en poten. De vlerken van buiten zyn bruin en zwart; de wieken naar binnenwaarts ſchoon licht geel, bovenaan hoog rood, over de kleine vedertjes. De vlerkpennen en ſtaart zyn licht blaauw.

Num. 2. *Schoon getekende, gekuifde, Braſiliaanſche Koekoek.*

Hy heeft een licht rode bek, kort en krom, gelyk de baſtaard Papegaaien. Het hoofdt is licht rood, en de kuif wat hoger rood, met zwart uitgemonſtert. Het bovenlyf is mede donker rood, en van onderen lichter rood, met eenige gele veêrtjes doormengt. De vlerken van boven zyn ſchoon licht rood, met gele veêren tuſſchen de andere in. De pennevlerken en lange ſtaart zyn ſchoon hoog geel, met zwart als beſchaduwt. Of deze vogel zynen naam roept, gelyk de inlandſche doen, is ons onbekend.

Num. 3. *Paradysvogel uit Weſt-Indië.*

Dit ſierlyke beeſtje is ons van de Barbiesjes gezonden, onder den naam van Weſt-Indiſche Paradysvogel. Des zelfs hooidt en hals zyn goud-geel, als mede de bek, die krom en heel puntig is, daar eenige licht rode veêrtjes om heen zitten. De benen en poten zyn mede geel. Hy is over de borſt en het bovenlyf licht Oranje-geel. De vlerkpennen en ſtaart zyn wat hoger Oranje-geel, en als met rood vermengt.

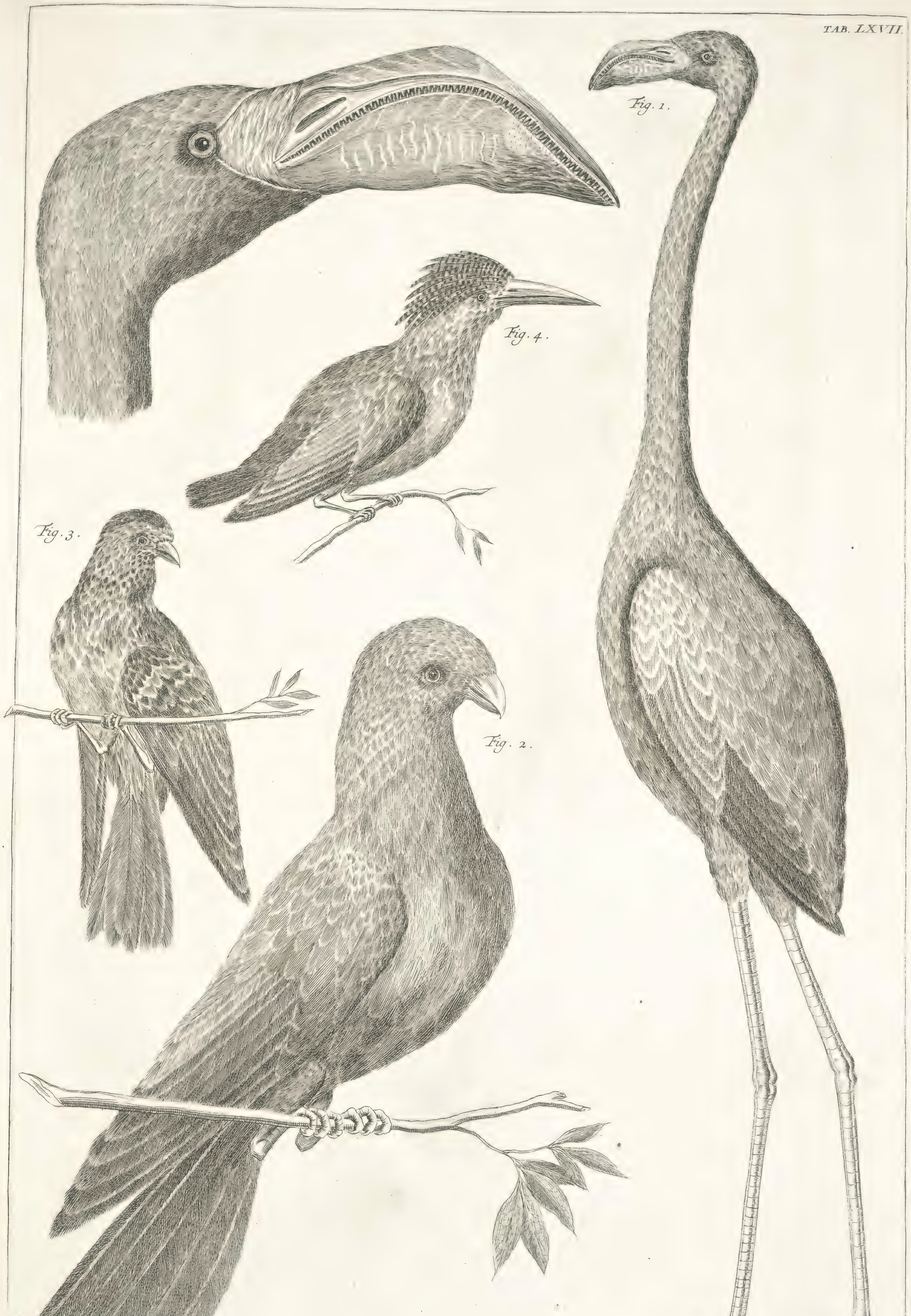
Num. 4. *Zee-Zwaluw.*

Deze inlandſche Zee-Zwaluwen komen 's zomers met ongeſtuim weêr aan 't ſtrandt vliegen, zynde my eenige malen van Zandvoort levendig, en ook dood, gebragt. Zy hebben een ſterken reuk, als die van Amber de Gries. Als 'er maar een van die

TAB. LXVI.

TAB. LXVII.

mortua, concluſo in cubiculo aſſervata, illud totum eo repleat. Admodum puſillo ſunt, & tenello, corpuſculo: præprimis autem capitis, roſtri, pedumque, excellunt gracilitate. Alæ & cauda maximam molis conſtituunt partem. Plumæ earum ex obſcurè griſeo in nigrum vergunt. Veroſimile eſt, Aviculas haſce ſuaveolentibus veſci animalculis, aut ipſo forſan Ambaro; unde fragrantem illum odorem contrahunt.

Num. 5. *Fringilla, Braſilienſis.*

Magnitudine equidem Batavas haud ſuperat Fringillas, at picturæ elegantiâ. Binæ è caudâ ejus protenduntur pennæ, longiores, exemplo rariſſimo, nec minoribus in aviculis adeò occurrente. Coloris eſt ex cinereo obſcurè griſei; pennaſque caudæ protractas, toti quidem concolores, dilutè ſpadicei finiunt apices. Roſtrum rubellæ ſuccingunt plumulæ: alas verò diluto rubori intermiſta variegat flavedo.

TABULA SEXAGESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Phœnicopterus, Americanus.*

Vivum Curaſſaviâ ad nos delatum, per aliquot dies, retrò ædes noſtras aſſervavimus, poſtmodùm in Principis cujuſdam aulam transmiſſum. Neque certè inelegans eſt animal, Ciconiâ quidem paulò minus, at collo, femoribus, pedibuſque præditum multò longioribus. Pedum digiti, ratione trunci corporis, puſilli ſunt: caput minuſculum quoque, at longum, roſtro gaudet mirabili, pollicem circiter longo & craſſo, anteriùs nigricante, deorſum incurvato, reliquâ parte flavo. Huic ſupra & infra inſident plurimi dentes, exiles, quibus ſuum prehendit, dividitque Avis pabulum, ob roſtri alias curvaturam rurſus elapſurum. Cæterùm vorando, aut bibendo occupata caput in latus alterutrum inclinat, tantò ut facilius victum ingerere queat. Picturæ elegantiâ nulli exoticas inter Aves cedit. Trunci totius, capitis, femorum, & pedum plumæ diluto quaſi Minio infectæ ſunt, pennis remigibus exceptis, utpote penitus nigricantibus. Plinius, aliique veterum ſcriptorum, Phœnicopteros Ciconiarum accenſent familiæ: Ariſtoteles verò inter *Ibides* eos enumerat. Interim neutri harum ſpecierum verè accedunt, peculiare potius ſibi formantes genus. Quin & Plinius *Phalacrocoraces*, ſingularem Avium familiam, *Ardeis* adnumerat; quod quidem haud ſecus factum videtur, quam ſi quis Gallinas & Columbas, aut Anſeres atque Anates, ad idem genus referat. Verùm haud immorabimur huic diutius rei; ſed noſtrum proſequemur penſum. Oculato teſti potior in his habenda fides.

Num. 2. *Avis* Motmot, *Braſilienſis, coloris ſpadicei.*

Columbæ eſt magnitudine, craſſo capite, collo curto, roſtro pariter brevi & craſſo, vulgaris inſtar Gallinæ noſtratis, cui & pedum accedit formâ. Pennæ alarum remiges ex Cyaneo in viride vergunt. Roſtrum nonnullæ prætexunt plumæ nigricantes. Avem hanc, ritè præparatam, gratum præbere ferculum, teſtantur, eam qui guſtarunt.

Num. 3.

die vogelen levendig, of dood, in een beſloten kamer is, wordt de gansche kamer daar van geperfumeert. Deze beeſtjes zyn zeer klein en teder van ligchaam, en wel byzonderlyk het hoofdt, en het kleine, korte, bekje, als mede de pootjes. Het grootſt zyn de vlerkjes en het ſtaartje. De vedertjes zyn donker graauw, hellende naar 't zwart. Het is niet onwaarſchynlyk, dat dit ſoort van diertjes aaſt op beeſtjes, die welriekend zyn: mogelyk hebben zy van de Amber zelf hun voedſel, daar zy dan hunnen lieffelyken reuk van hebben.

Num. 5. *Braſiliaanſche Vink.*

Dit beeſtje is niet groter dan de Nederlandſche Vinken zyn; maar het is fraaier met koleuren geſiert. Het heeft twee lange ſtaartveêrtjes, dat zeer raar is, en men aan kleine beeſtjes ſelden ziet. Het is donker aſch-graauw, gelyk mede de twee lange ſtaartpennetjes, die naar de einden licht bruin zyn. Om het bekje zitten rode veêrtjes, als mede over de vlerkjes, met licht rood en geel uitgemonſtert.

ZEVEN EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſche Flaman.*

Dezen vogel hebben wy levendig van Curaçou bekomen, en eenige dagen achter ons huis gehouden, voor dat hy naar zeker Hof wierdt verzonden. Het is een ſchoon beeſt, wat kleiner dan een Ojevaar, doch veel langer van hals, ſchinkels, en benen. De poten zyn maar klein, naar de grootte van het lyf. Het hoofdt is mede klein en lang, met een wonderlyken bek, die omtrent een duim lang, en even zo dik is, van voren zwart en krom nederwaarts gebogen; anders geelverwig. Onder en boven zitten in den bek vele kleine tandtjes, daar zy hun voedſel mede vaſt houden en byten, alzo het anders wegens hunnen krommen bek hen weder zou ontvallen. Als zy bezig zyn met eeten, of drinken, houden zy hun hoofdt op zyde, om het des te gemakkelyker naar zich te kunnen halen. Dit is mede een van de ſierlykſte vogelen uit vremde landen. De veêren over zyn gehele lyf, het hoofdt, de benen en voeten zyn licht Vermilioenrood, uitgezonderd de vlerkpennen, die ganſch zwart zyn. *Plinius* en andere oude ſchryvers ſtellen de Flamans onder de Ojevaars. *Ariſtoteles* ſtelt ze onder de *Ibis*; maar zy komen noch met het eene, noch met het andere geſlacht overeen, zynde deze Flaman van een byzonder geſlacht. *Plinius* wil ook, dat de *Phalacrocorax*, of Waterrave, dat een byzonder ſoort van vogelen is, onder de *Ardea*, of Reigers behoort; dat even zo veel is als of men zeide, dat Hoenders en Duiven een ſoort zyn, gelyk ook Ganzen en Eendvogels, die evenwel zeer van elkander verſchillen. Wy zullen ons daar mede niet langer ophouden, maar ons werk vervolgen: dat onze oogen zien, kan niet miſſen, en wy moeten zulks naar waarheit getuigen.

Num. 2. *Schone Kaſtanie-bruine Vogel uit Brazil, genaamt* Motmot.

Hy is van grootte als een Duif. Zyn hoofdt is dik, en zyn hals kort. De bek is mede kort en dik, gelyk een gemeen inlandſch Hoen, waar mede de poten ook overeenkomen. De vlerkpennen zyn donker blaauw, naar het groen trekkende. Voor om den bek zitten eenige zwarte vedertjes. Men houdt deze vogels voor eene aangename ſpyze, als ze wel zyn toebereid, naar het getuigenis van de genen, die daar van gegeten hebben.

TAB. LXVIII.

Fig. 1.
Fig. 7.
Fig. 2.
Fig. 10.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 4.
Fig. 9.
Fig. 8.
Fig. 13.
Fig. 6.
Fig. 14.
Fig. 12.
Fig. 11.

Num. 3. *Paſſer, Americanus.*

Ex inſulis Barbicenſibus nobis transmiſſus iſte Paſſer mirè venuſtis gaudet plumis. Supina ejus ſuperficies nigerrima eſt; dum caput & thoracem Cyaneus tingit color, ventre interim albicante. Alarum pennæ, cum cauda, ſuavi nitent nigritudine, ad latera in dilutam purpuram tendente. Retrò ſaturatus viror caudæ ſuperiora diſtinguit.

Num. 4. *Alcedo, criſtata, Orientalis, elegantiſſimè picta.*

Caput, collum, & ſupernam corporis faciem, pigmentum Cyaneum, amœniſſimum, ipſo cœruleo, *Ultramarino* dicto, præſtantius, purpureo coruſcans tono, inveſtit. Dilutiore Turcoidis quaſi colore alæ infectæ ſunt; pennæque harum remiges ex nigro & cœruleo variegatæ. Pectus ſaturatè flavum eſt; roſtrumque, ſat longum & latum, dilutè rubet. Cauda admodum brevis eſt. Nautæ, & alii per mare iter facientes, viſis hisce avibus tranquillum ſibi mare, auramque ſerenam, promittunt; unde ejusmodi tempora Latinis *Alcedonia* audiunt: ſeptem enim diebus ante & poſt Solſtitium hyemale, ſudo cœlo, in mari nidificare hasce aves, communis eſt inter nautas traditio. Neque tamen ipſis inædificant aquis nidos ſuos, ſed vel eminentibus in mari ſcopulis, ſalebrisque arenariis, vel algæ denſè concretæ: prout teſtantur, longa qui mari itinera confecerê. Tabulâ LXIII, Num. 4, ejusmodi quoque Avem, at ab hâc diſcrepantem, deſcripſimus.

Hic eſto finis hiſtoriæ Avium, ne ultra inſtituti noſtri evagemur limites. His enim ſi addere foret animus, quas præterea poſſidemus, Aves, integrum adhuc volumen poſſemus exſtruere: tanta adfluit earum copiâ noſtrum Muſæum. D. *Albinus* vaſtum librum, in folio, ut ajunt, de Avibus exoticis, Virginiæ præſertim, Londini edidit, ubi icones earum quàm nitidiſſimè ad vivum ſculptæ exhibentur. Cæterùm ſubjunctâ nunc tabulâ, nidos Avium peregrinarum ſiſtente, inde ad alia progrediemur animantia.

Lit. A. Capitis & roſtri Phœnicopteri nativam magnitudinem repræſentat.

TABULA SEXAGESIMA ET OCTAVA.

Num. 1. *Nidus Avis, Mexicanæ,* Perkiet Cocho *dictæ, Tabula LIX, pagina* 94, *deſcriptæ.*

Is unà cum aliis plurimis nidorum ſpeciebus nobis transmiſſus eſt. Neque certe operam videbamur ludere, conficiendo Tabulam, quæ varios exhiberet Avium nidos; ut ſcilicet inde eximia pariter & admiranda Dei eluceſcerent opera. Aves Ille tantâ impertivit dexteritate, pro ſua ut ſingulæ ſpecie & indole ſuos ſibi artificio ſingulari nidos nôrint conſtruere, & præmeditato quaſi ſtudio in formam debitam compingere, elaborare, & contexere è tenui, longoque, gramine arefacto, hujusque culmis, quorum ad firmitatem, & requiſitam in longum & latum extenſionem, juxta regulas quaſi Geometricas nido conciliandam, uſus eſt. Ecquis mortalium tantæ opus artis fabricare ſuſtineat, mirumque adeo in ordinem cogere?

Num. 3. *Weſt-Indiſche Moſch.*

Deze Moſch is ons, onder anderen, uit de Barbiesjes toegezonden. Hy heeft uitnemend ſchone veêren, is git zwart over het lyf, zynde het hoofdt lazuur-blaauw, als mede de borſt, maar van onderen wit. De vlerkpennetjes zyn ſchoon zwart, als mede de ſtaart. De vlerkjes zyn aan de zyden licht paars, en achter over den ſtaart hoog groen.

Num. 4. *Alcyon, of Ysvogel, met een vederboſchje op 't hoofdt, uit Ooſt-Indië.*

Deze vogel is ongemeen fraai gekoleurt. Zyn hoofdt, hals, en bovenlyt zyn by uitnemendheit ſierlyk blaauw, en overtreffen verre het Ultramarin, met een purperen weêrſchyn. Hy is over de vlerkjes lichter blaauw, als Turkois. De vlerkpennetjes zyn zwart, met blaauw vermengt. De borſt is donker geel, en de bek licht rood, zynde vry breed en lang; maar de ſtaart is heel kort. De ſchippers en andere zeevarende lieden zien gaarne, dat zich deze vogeltjes in zee vertonen; want zy brengen hen als een goede boodſchap van mooi weêr. De Latiniſten noemen dien tydt in hunne tale *Alcyoniſche dagen.* Als zy hun neſt op zee maken, dat is zeven dagen voor, en zeven dagen na den Winter-zonne-ſtandt, is het ſchoon, helder en ſtil weêr, volgens het gemene zeggen der zeevarenden. Deze vogeltjes maken hunne neſtjes niet in zee op 't water, maar zoeken daar toe hier en daar heuvels, banken, of ſtrandt: ook doen zy het wel in dik kroos, of zeemos, gelyk verre reizende ſchippers getuigen. In 't LXIII Tafereel, Num. 4, is dit ſoort van vogelen mede beſchreven, doch verſchillende van 't gene nu daar van is gezegt.

Hier mede zullen wy onze beſchryving der vogelen eindigen, om niet buiten ons beſtek te gaan: want wilden wy ons verder daar over inlaten, wy zouden nog wel een ganſch Deel daar van kunnen uitleveren, alzo de voorraadt, dien wy van die beeſten hebben, zeer groot is. De Heer *Albinus* te Londen heeft een groot Deel in folio van de vreemdſte vogelen uitgegeven, die weêrgaloos fraai naar 't leven in 't koper geſneden zyn, en in Virginië gevonden worden. Voor het overige zullen wy hier nog een Tafereel met vremde Vogelneſten byvoegen, en dan tot andere dieren overgaan.

Letter A zyn 't hoofdt en de bek van de *Flaman*, in hunne natuurlyke grootte afgebeeld.

ACHT EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Het neſt van een Mexikaanſchen vogel,* Perkiet Cocho *genaamt, waar van wy den vogel in plaat op 't LIX Tafereel verbeeld, en zyne hoedanigheit bladzyde* 94 *beſchreven hebben.*

Het neſt, dat hier vertoont wordt, is ons, met meer andere, toegezonden, en wy hebben de moeite genomen van een plaat, waar in verſcheide vogelneſten verbeeld worden, te laten maken, om ook daar in de grote en zeer verwonderlyke werken des Heeren aan te tonen, als Die aan de vogelen zo veel kennis heeft medegedeelt, om ieder naar zynen aardt en eigenſchap zyn neſt op eene zeer kunſtige en ſeldzame wyze te maken, als met een verſtandig overleg, om het in zyne behoorlyke order zamen te voegen, te werken, en als te weven, uit byzondere ſoorten van fyn gedroogt lang gras, en des zelfs halmſteeltjes, tot ſtyving van uitſpanning, in zyne behoorlyke rondte en lengte als naar de meetkunſt gedaan. Wat menſchelyke handen zouden durven onderſtaan een zo kunſtig ſtuk werks te maken, en in zulk eene

order

cogere? Nonne vel inde convincimur infinitæ Conditoris ſapientiæ atque potentiæ? Dum Animantium cuivis, pro ſua ſingulis naturâ, id videmus inditum, ſtudioſè ut earum rerum ſatagant, quibus ad ſuî opus eſt ſuſtentationem. Ulterius verò eâ veluti prudentiâ utitur hæc Avium ſpecies, ſuum ut nidum tali in loco reponat, quò haud pertingere poſſe alia Animantia rapacia ipſi videtur: extremo enim tenuiſſimi ramuli proceræ admodum arboris illum ſuſpendit per binas ſetas longiuſculas, è muſcario, aut alius feræ caudâ, depromptas; quas utrinque & nido medio, & ramulo, ope roſtri ſui, tam firmiter illigat & adfigit, ut integras inde rurſum ſeparare nemo poſſit. Id primum nidi fundamentum eſt: tum vero quatuor pilorum dependentium fines, prius ſibi mutuò implexos, majoris mobilitatis gratiâ, extremo ramuli infigit; reliquos verò quatuor fines circa longum & robuſtum graminis, arundinisve, culmum fortiter convolvit, firmando nido inſervituros. Huic autem componendo craſſiores primò eligit ſtipulas, quibus arrectis figura nidi ſtabilitur; eadem prorſus methodo, ac in navium conſtructione coſtæ, ſeu ſtamina, prius digeruntur, ut præſcripta navis figura emergat. Illas poſtmodum tenuioribus aliis culmis, & feſtucis gramineis, denſè pertexit ad ſoliditatem demum atque firmitudinem nidi parietibus conciliandam. Et certè mari æquè ac fœmellæ ea ineſt acies, ut eligant exactè id, quod ad nidi perfectionem requiritur, nec quicquam adferant, niſi quod conſtruendo ſuo ædificio aptum natum eſt. Quemadmodum verò faber lignarius, quali materie ad domum, vel navim, conficiendam opus ſit, novit, nec ligna ponderoſiora ſupremis, ſed infimis impendit partibus, ut ſtabile habeatur fundamentum; ita haud abſimilem diſcernendi facultatem, & quaſi judicium, avibus, præ omni alio animantium genere, ab omnipotente Conditore inditum licet conſpicere. Mas & fœmella, ambæ impigerrimæ, mutuam inter ſe operam conferunt; ſiquidem ſolo unius labore perfici nequeat opus. Altera nimirum materiem, nido conſtruendo neceſſariam, dum adfert, altera interim nidificat, rejecto inhabili conquirentes id, quod inſervire poteſt. Neque aliis utuntur inſtrumentis, quàm roſtro quælibet ſuo, cujus adminiculo omne perficiunt opus, foraminula terebrant, in quæ ſtipulas trajiciunt, ſic nido denſitatem conciliantes, omnemque deinde ſuperficiem compungendo arctè adeò compingunt, nuſpiam ut rima aut hiatus pateat. Tam hisce, quàm aliis in oris plurimæ reperiuntur Aves oſcines, uti hîc locorum ſunt Alaudæ, Luſciniæ, aliæque plures, quæ ſtimulo quodam, à Naturâ indito, excitantur, verno ut tempore, ſummo mane, ſuaviſſimâ voce ſuâ cantilenam quaſi modulentur, inque ſui Conditoris laudes altiore aliæ, aliæ depreſſo magis tono erumpant; unde ſymphonia naſcitur amabiliſſima. Id verò plerumque obſervatur, quod, primâ quæ aurorâ cecinerè Aviculæ, per diem inſequentem ſtruendis nidis occupatæ ſint, ſeſe ſocient, & ſuam propagare ſpeciem ſtudeant. Quando autem incubandis detinentur ovis, tum equidem à cantu feriantur, neque prius eundem repetunt, quàm adultis demum pullis, beneficii quippe, ipſis à ſupremo Numine præſtiti, tum gratè memores. Quâ certè in re hominum plurimos antecellunt: quemadmodum & aliis in virtutibus haud raro obtinet, Hominem, non ſolum ad imaginem Dei fabrefactum, ſed vel divinâ etiam præditum mente, à brutis, ratione carentibus, ad pudorem usque confundi. Huc & adjungi meritò poteſt, *rei cujuslibet minimi habitæ jacturam eſſe maximam.* Nos tamen hisce, ab inſtituto noſtro alienis, haud immorabimur diutius. Avicula quælibet ſuam ſuo modulatur tono cantilenam, eâque, quaſi dulciſſimâ, ſibi placet. Suum cuique pulchrum. In libro quodam canticorum, linguâ Teutonicâ compoſitorum, carmen reperitur in vernum tempus, ſeu menſem Majum, quo hujus gratia & jucunditas, Homini, cunctisque animantibus, acceptiſſima, deprædicatur, adjectâ ſimul Avium dulcè canentium deſcriptione.

Carminis

order te brengen? Wordt men daar door niet overtuigt te erkennen de grote Almacht van den alwyzen Schepper, die elk ſchepſel naar zynen aardt de kennis heeft medegedeelt van te behertigen het geen tot zyne nooddruft vereiſcht wordt. Verder gebruikt dit ſoort van vogelen de voorzichtigheit van zyn broeineſt te plaatſen daar het meent of oordeelt voor andere roofdieren vry en veilig te zyn, makende het zelve aan twee lange haairen van een paardeſtaart, of een ander dier, op het einde van een heel dun takje, in 't midden van een hogen boom, met zyn bekje zo vaſt, dat het van niemandt, zonder 't haair te breken, kan los gemaakt worden. Dit is nu het eerſte beginſel van hun neſt: want zy maken vervolgens de vier nederhangende haairen eerſt door een gevlochten, om ligt te bewegen, aan 't takeinde vaſt; de overige vier einden worden om een langen ſtevigen halm van gras, of riet, vaſt gewonden, daar zy hun neſt om heen werken, waar toe zy eerſt verkiezen de grofſte halmſteelen, om de ſtevigheit te maken, gelyk men ziet op wat wyze men de ribben of binnehouten aan een ſchip maakt, om 'er eerſt een gedaante van te krygen, daar zy vervolgens hun neſt om heen werken. En in der daadt, zo wel het wyfje, als het mannetje, hebben een zo ſchrander overleg, dat zy uitzoeken al het geen hen tot voltooijing van het neſt dienſtig is, brengende ook niets anders aan dan het geen bekwaam is om hun bouwwerk te voltooijen. Gelyk nu een timmerman weet wat voor hout tot het timmeren van een huis of ſchip nodig is, en het zwaarſte hout niet naar boven, maar naar beneden verwerkt, om een goed fondament te hebben, even zo een natuurlyk overleg en ingeſchapen kennis van den almogenden Schepper ziet men in de vogelen voor alle andere dieren des velds uitblinken. Het mannetje en wyfje zyn even naarſtig om elkander de behulpzame handt te bieden, alzo het werk door een alleen niet kan gedaan worden; te weten, terwyl het een de ſtoffe, waar van het neſt gemaakt wordt, aanbrengt, maakt het andere het neſt, en het geen tot dat werk niet bekwaam is, laten zy vallen, en zoeken het geen daar dienſtiger toe is. Hun gereedſchap beſtaat alleen in hunnen bek, daar zy hun werk mede doen. Om alles ſtevig en vaſt te maken, boren zy gaatjes, om 'er de ſtrootjes door te ſteken, en pikken het overal digt, dat 'er geen opening aan te vinden is. Men vindt zo wel in deze, als andere landen vele aangenaam zingende vogelen, die, gelyk hier te lande de Leeuwerikken, de Nachtegalen, en meer andere vogelen, van nature geleert zyn in den Lentetydt, in den vroegen morgenſtondt, hunne lieflyke ſtem zangswyze te laten horen, en hunnen Schepper te loven en te eeren met een uithalende ſtem, de een hoger, de andere lager van toon, zo dat het eene uitnemende harmonie maakt. Nu maken zy, als zy des morgens zo vroeg zingen, gemeenlyk over dag hunne neſten, en paren zich, om jongen te telen; maar zo lang als zy broejen, zingen zy niet, en beginnen ook niet weder voor dat de jongen groot zyn geworden, om den Schepper alsdan voor zyne weldaadt te danken, waar in zy de meeſte menſchen verre overtreffen. En dus ziet men veelmalen, dat de redenloze dieren den menſch, die niet alleen naar Gods beeldt geſchapen, maar ook met eene Goddelyke ziele begaaft is, in deugdt te boven gaan. Hier mag wel bygevoegt worden: *Het minſt geacht, het meeſt verloren.* Maar wy zullen ons niet verder uitlaten over zaken, die buiten ons beſtek zyn; want ieder vogel zingt zyn deuntje op zyne wyze, en meent, dat het zyne het beſte is. Wy vinden in een Hoogduitſch Liedeboek een liedtje, op den Lentetydt of de Maymaandt toegepaſt, wiens aangenaamheit voor den menſch, en al wat leven heeft, daar in wordt uitgedrukt; waar by ook iet gevoegt is van de zangvogelen.

Het

Carminis hoc eſt principium. *Wie lachet der Himmel, &c.*

Die Vögel in Lüfften mit lieblichem ſingen
Auf bebenden Aſten mit Freüden umſpringen;
Die Nachtigal kämpfet mit frölichem ſchall
Mit ihren Geſpielen im grünenden Thal.
Die Hirſchen, die Bären, die Gemſen, und Rinder,
Die Schaffe, die Ziegen, die Hirten, und Kinder,
Die ſpringen, die ſingen, die ſchertzen mit Freüd,
Vergeſſen des Winters verdrieszliche Zeit.
Die Hertzen der Frommen, erfüllet mit Wonne,
Erfreüen ſich über die gläntzende Sonne,
Und ſagen: wie lieblich wierd immerdar ſeyn
Der Himliſche Frühling in ewigen Schein!

Quæ verba huc quadrantia idiomate Latino ferè ita ſonant: „ Aëriæ Aves dulci ſub cantu per „ tremulos arborum ramos ovant: Luſcinia ſuis cum ſociis de vocis ſuavitate viridantibus in vallibus cer- „ tat. Cervi, Urſi, Damæ, Boves, Oves, Capræ, ſuisque cum liberis Paſtores tripudiant, cantuque „ & ridente joco ſeſe delectant, auſteræ tædia hyemis obliti. Piorum corda, gaudio plena, radiante „ Phœbi jubare ſeſe reficiunt, inque hæc verba erumpunt: O quam immenſa erit illius dulcedo Veris, „ quod tandem in cœlo dabitur nunquam ceſſaturum!"

Num. 2. *Nidus Avis* Hoitzitzillin, *Americanæ, Papilio alias vocatæ, ſupra deſcriptæ.*

Nidus hic adeo mirabilis eſt fabricæ, ut ſimilem vix viderimus alibi. Longo illum pilo ſuſpendit Avis de extremo ramuli tenuiſſimi, quem facillimè mobilem levis aura huc, illuc, continuò impellit. Res eſt admiratione digniſſima, tantam tenellis hisce Animalculis à naturâ impertitam eſſe prudentiam atque dexteritatem in conficiendis nidis, ut ſeſe in his recondere, ſua incubare ova, pullosque educare queant, tuta interim à grandioribus Araneis, Lacertis, aliisve inſectis, quæ admodum numeroſa iſtis in regionibus reperiuntur, nec ovula tantum exſugunt, ſed vel ipſi Avi inſidias ſtruunt, hujus, ſi aſſequi potuerê, ſanguine ſeſe ſatiatura. Horum igitur ut hoſtium injurias eludant Aves iſtæ, nidos ideò ſuos è rigidis, atque tenacibus graminum culmis, foliisque, in formam rotundam, aut oblongam, prout hæc vel illa commodiorem dederit introitum & exitum, conſtruunt, eosque æquabiliter adeo in omnem ambitum, ad normam quaſi Geometricam, diſtendunt, ut intropremi, aut collabi nequeant. Introitui via patet pedem longa, quam excipit à poſticâ parte ſaccus rotundus, deorſum propendens, qui nidus ipſe eſt, mollique lanugine intus veſtitus ponendis & incubandis inſervit ovulis, pullisque educandis: ibi quippe ſecuræ deliteſcunt, & immunes ab allapſu hoſtium ſuorum, grandium præſertim Araneorum. Hi enim uncinatis præditi pedibus, unguibusque, tam tenui ſeſe ramulo nequaquam committere, multóque minus nidum audent impetere, utpote qui extus tenuibus ſtipulis exaſperatus ipſorum ungues irretiret ita, ut inde rurſum ſeſe extricare non poſſent. Pendet ex ramuli apice nidus in æquilibrio, longumque ingreſſûs canalem à latere

Het liedt begint aldus: *Wie lachet der Himmel* enz.

Die Vögel in Lüfften mit lieblichem ſingen
Auf bebenden Aſten mit Freüden umſpringen;
Die Nachtigal kämpfet mit frölichem ſchall
Mit ihren Geſpielen im grünenden Thal.
Die Hirſchen, die Bären, die Gemſen, und Rinder,
Die Schaffe, die Ziegen, die Hirten, und Kinder,
Die ſpringen, die ſingen, die ſchertzen mit Freüd,
Vergeſſen des Winters verdrieszliche Zeit.
Die Hertzen der Frommen, erfüllet mit Wonne,
Erfreüen ſich über die gläntzende Sonne,
Und ſagen: wie lieblich wierd immerdar ſeyn
Der Himliſche Frühling im ewigen Schein!

Dat is: „ De vogels in de lucht huppelen vol blydſchap onder „ hun lieffelyk kwelen op de takken der bomen; de nachtegaal „ verheft zyne blyde ſtem in de groene valleien om ſtrydt onder „ zyne medgeſellen. De harten, de beeren, de rheebokken en „ oſſen; de ſchapen, de geiten, de herders, met hunne kinde- „ ren, ſpringen, zingen, en ſchertſen met vreugde, verge- „ tende de ongemakken van den winter. De herten der vromen, „ vervult met blydſchap, verheugen zich over den glanſch der „ zonne, uitroepende: hoe aangenaam zal hier namaals de eeu- „ wige Lente in den hemel zyn!"

Num. 2. *Het Neſt van den Vogel* Hoitzitzillin, *komende uit de Spaanſche Weſt-Indiën, en wordende mede een Papilioen-vogeltje genaamt, zynde boven beſchreven.*

Dit neſt is van een zo wonderbaarlyk maakſel, als wy ooit een gezien hebben. De vogel heeft het vaſt gemaakt met lang haair aan het einde van een zeer dun takje, dat door een zacht windtje gedurig in beweging is, en heen en weder flingert. Het is verwonderenswaardig, als men overweegt de praktyk en kennis, welke deze kleine vogelen bezitten, en aan hen door de Natuur is medegedeelt, om zo een huisje, of neſt, te maken, waar in zy zich veilig kunnen verbergen, hunne eieren uitbroejen, en hunne jongen opkweken, zonder verraſcht te worden van grote ſpinnen, hagediſſen, en ander ongedierte, welke zich in die landen in menigte bevinden, de eiertjes uitzuigen, ja den vogel zelf niet ontzien, als zy hem maar kunnen machtig worden, om zich met zyn bloedt te verzadigen. Om nu van deze vyanden bevryd te zyn, maken dit ſoort van vogelen hunne neſten uit ſtevige en taaie grashalmen en bladen, in een ronde, of langwerpige gedaante, zo als zy de zelve voor zich bekwaamſt oordeelen, om daar gemakkelyk in en uit te kunnen komen, zynde de zelve overal even rond en uitgeſpannen, en als naar de meetkunſt gedaan, zo dat zy niet kunnen ingedrukt worden, of zamen vallen. De ingang van het neſt is ruim een voet lang: naar achteren is het rond en nederwaarts hangende, daar zy haar neſt hebben, met zacht dons uitgevoert, om daar in te leggen en te broejen, en hunne jongen op te kweken, daar zy, zonder ſchroom of vreze voor hunne vyanden, als de grote ſpinnen, enz. geruſt in zyn; want de ſpinnen hebben haakerige poten en klaauwen, en durven zich niet wagen aan een zo dun takje, veel minder aan het neſt zelve, dat van buiten met fyn grazig ruig bekleed is, daar zy met hunne poten in zouden blyven hangen, en geen weg weten om 'er weder uit te komen. Het neſt hangt aan het eind-takje in balans, of evenwigt, zynde de lange ingang op zyde, om daar gemakkelyk

latere porrigit, ut libera foret per hanc utrobique via. En jam hîc Naturæ miraculum, artis opus, tam puſillis ab Animalculis elaboratum, ſtuporem cuicunque etiam incutiens Artifici! Id verò juſta cum admiratione qui contemplatur, nonne compellitur, ut ſapientiſſimo coram Naturæ Architecto profundiſſimâ cum veneratione ſeſe proſternens ab hoc fonte, è quo omnia, veros avidus Sapientiæ latices ſibi petat & promittat?

Num. 3. *Nidus Avis, Mexicana,* Guira *dicta.*

Braſiliæ incolæ *Tupinambi* vocant. Eſt autem Avis, Turdo magnitudine par, elegantiſſimo pennarum verſicolorum apparatu ſuperba. Nidus, mira quoque arte extremis adfixus ramulis, horum & folia ſibi illigata, & ſupernæ ſuæ parti, inſtar ſacci pecuniarii, cujus ora patens reflexa eſt, conformatæ, implexa gerit; unde craſſus hoc contextu naſcitur firmusque limbus, qui foramen, ingreſſui patens, æque ſemper amplum conſervat. Subtus è ſubtili vimine contextus cernitur fundus, qualis in ſportula, ſuperiora verſus accuratè implexus; ita ut ab omni parte probè proſpectum ſit. Interna ſuperficies lanugine molliſſima eſt veſtita: neque certè verbis exprimi poteſt, quanto huic artificio ſubtexta ſint aſperiora variarum graminis ſpecierum foliola; nec & exactam hujus nidi imaginem ita licet æri incidere, uti is verè conſtitutus eſt, & à me demonſtrari poteſt.

Num. 4. *Nidi alia ſpecies, ab ignotâ nobis Ave conſtructi.*

Nullo indicio patet, nidum hunc, inſtar priorum, è ramulo ſuſpenſum fuiſſe: potius verò inter ramorum arboris divaricationes videtur hæſiſſe. Superior ejus ora introitui patens, uti in præcedente, reflexa eſt, & craſſo veluti limbo prætexta: at illo tamen minus profundum eſt ejus cavum, & latius diductum; externusque paries latior, durior, magisque reſiſtens, è foliis graminum implexis conſtat; dum ſuperficiem internam mollis è muſco pulvinus obducit.

Num. 5. *Alia Nidi, Americani, ſpecies.*

Nidus hic è molli muſco, in uliginoſis, aut paludoſis, locis creſcente, conflatus, ramulo arboris adglutinatus eſt mediante muſco, ibi tam firmiter infixo, dimoveri ut nidus nequeat. Foramen ingreſſui & exitui deſtinatum, uti ſportula operculo prædita, valvâ gaudet, quam demittunt Aves iſtæ, incubandis ovis occupatæ; ne quid ab aliis animantibus tum patiantur mali. Valva hæc altero latere fixa, mobilis altero, aperiri facile & claudi poteſt. Quin & in medio nidi exiguum quoddam patet ſpiraculum, raris muſci filamentis temerè tectum. Mirum rurſus & ſingulare hoc inventum eſt. Unde eluceſcit, aves ſingulas peculiari in conſtruendis nidis ſuis fabricâ delectari; quemadmodum vel in noſtratibus etiam Avibus quotidiana nos docet experientia.

Num. 6. *Nidus in ſenticeto repertus.*

E tenuibus & molliculis fœni culmis, loco commodo, tres aut quatuor Dumeti ad ramulos defixis, conflatus iſte nidus ab Homine pariter ac feris immunem ſiſtit avem ſuam; ſiquidem veprium ſpinæ acceſſum

kelyk in en uit te kunnen komen. Zie hier dan dit kunſtſtuk, een wonder van de Natuur, door zulke kleine beeſtjes uitgevonden, daar alle kunſtenaars verſtomt voor moeten ſtaan. En zou men, dit met verwondering, gelyk men moet doen, beſchouwende, den groten Schepper van de Natuur niet met een nederige en diepe onderwerpinge te gemoet gaan, om wysheit te erlangen, daar alles van afhangt?

Num. 3. *Neſt van een Mexikaanſchen vogel,* Guira *genaamt.*

Deze vogel wordt van de Braſilianen *Tupinambi* genoemt. Hy komt in grootte overeen met een leiſter, en is met vele fierlyk geverwde veêren bekleed. Zyn neſt is mede kunſtig aan tak-einden vaſt gemaakt, daar de bladen der boomtakjes nog om heen aan vaſt zitten, en met het boveneindt van het neſt, dat gelyk een geldzak, waar van het boveneindt omgeſlagen is, door heen gewerkt zyn, en met een dikken ſtyven ſoom omboord is, om het gat, of den ingang altydt even wyd te houden. Van onderen is het met een boom, gelyk een klein korfje, van fyne tientjes gemaakt, en naar boven toe vaſt door een gewerkt, zo dat het van alle zyden wel verzorgt is. Van binnen is het met het allerzachtſte dons als gevoert; en het is onbeſchryflyk, hoe wonderlyk al het ruig van verſcheide ſoorten van grasbladen daar over heen is gewerkt, zynde het onmogelyk om het zo in plaat te brengen, als wy het in der daadt hebben, en kunnen vertonen.

Num. 4. *Een ander maakſel en ſoort van Neſt, van een ons onbekenden vogel gemaakt.*

Wy kunnen niet vinden, dat het aan een takje gehangen heeft, gelyk de voorgaande, maar wel, dat het tuſſchen takken van bomen is vaſt gehecht geweeſt. Het komt omtrent den omſlag, of dikken ſoom boven aan den ingang met het voorgaande neſt overeen, maar is veel ondieper en wyder, zynde het buitenſte opwerk breder, harder en ſteviger van grasbladen gemaakt, en het neſt van binnen met zachte mos gevoert.

Num. 5. *Een ander ſoort van Vogelneſt uit Weſt-Indië.*

Dit neſt beſtaat alleen uit zachte mos, dat op een moeraſſigen, of een veengrondt groeit, en is om een takje van een boom, daar de mos aan vaſt is gemaakt, als vaſt gelymt, zo dat het neſt zich niet kan verroeren. De opening, waar door deze vogelen in en uit vliegen, heeft een dekſel, gelyk een ſluitmantje, dat zy laten toe vallen, als zy broejen, of op hunne eieren zitten, om voor ander gedierte bewaart te zyn. Aan de eene zyde is het vaſt gemaakt, en laat zich gemakkelyk open en toe doen: ook is 'er een klein luchtgaatje in 't midden van 't neſt, dat met weinig mosveſelen daar over heen belegt is. Dit neſt is dan mede van eene aardige en ſeldzame uitvindinge; en dus maakt elk ſoort van vogelen zyn byzonder neſt, gelyk men hier te lande mede door ondervindinge genoeg ziet.

Num. 6. *Neſt in een dorenboſch gevonden.*

Het beſtaat alleen uit dunne en zachte hooiblaadtjes, welke de vogelen op eene bekwame plaats, op drie of vier takjesvan 't dorenboſch hebben vaſt gehecht, om voor menſchen en dieren veilig te zyn, die niet zonder veel moeite en beletſelen, van wegens de doren-

acceſſum faciant difficillimum. Inde eſt, quod avium iſta ſpecies patenti ſemper nido inhæreat, molli intus lanugine veſtito. Ovula cœrulea ſunt.

Num. 7, 8 & 9. Nidos hosce cum ſuis ſingulos aviculis ex Americâ, per Curaſſoam, ſingulari munificentiâ nobis, in augmentum noſtri Muſei, transmiſit Nobiliſſ. D. Fredericus Eck, Amſtelædami jam nunc habitans, cujus de optatiſſimâ mecum familiaritate eſt quod impenſè mihi gratuler. Minima hæc eſt Avium cognitarum ſpecies, exceptis illis, quarum ſub Num. 13 hujus Tabulæ nidus repræſentatur: hæ enim parvitate omnibus palmam præripiunt. Interim ad idem genus ambæ videntur ſpecies pertinere, ſoloque plumarum diſcrepare colore. Vocantur autem horum nidorum Aviculæ *Colobrietjes*, ſeu *Floriſugæ*, aut *Melliferæ*; quum melle ſeſe nutriant, ope linguæ ſuæ è floribus educto: lingua enim ipſarum longa, in binos quaſi dimidiatos tubulos, parte concavâ ſibi mutuo congruentes, fiſſa eſt, quàm profundè adeò in flores dimittunt, ut apice in mellis utriculum pertingente hunc penitus emungere ſuctu queant. Apum ſic æmulæ de flore ad florem transvolant. Attamen haud in favos reponunt mel; neque & plus exſugunt, quàm quo in victum quotidianum opus eſt. Elegantiſſimis autem & mirè fulgentibus ornantur Aves hæ coloribus. Caput collique ſuperiora ſaturatus Rubini tingit color: pronam colli faciem, & pectus, ſaturatè igneus quaſi Topaſii lapidis fulgor, auro miſtus, perfundit: Smaragdino alæ virore ſplendent: abdomen verò & caudæ pennæ ex griſeo albicant. Totum corpuſculum anteriorem digiti auricularis Domicellæ articulum magnitudine æquat, cui caput proportionatum eſt, longo donatum roſtro, non incurvo, ſed rectâ porrecto. Fœmellæ harum Avium ſupinam corporis faciem, & pectus, colore Smaragdino, aureum emittente tonum, tincta oſtentant: alæ autem ipſarum ſaturatè griſeæ ſunt; & cauda ex ſaturatè viridi refulget. In malo Aurantiâ, aut Limoniâ, vel Tamarindo, ſuos defigunt nidos, qua bini, aut terni, juxta ſe mutuo ramuli exoriuntur; hos enim inter collocatus, implexusque, nidus firmâ ſtat baſi. Materies, è qua nidus conſtat, ſingularis eſt, mollique ſeminum pappo remixta: ex hâc in molliſſimam quaſi alutæ ſpeciem denſè contextâ ſaccum conflant, ſubtus in acumen convergentem; cujus ferè dimidia cavitas inferna tenero repleta eſt tomento: in hoc ſua hæ Aviculæ ovula, minutis piſis luteis forma pariter ac magnitudine ſimilia, reponunt, pullosque inde excludunt. Aranei ipſis maximè inſidiantur. Tres hujusmodi nidos hîc repræſentamus.

Num. 10. *Avicula, cantu Carduelem referens, Mexicana, cum nido.*

Hiſpanis *Cocotzli* vocatur, juxta teſtimonium Fr. Hernandeſii, eſtque ex luteo, ruffo, aliisque coloribus pulchrè variegata. Nidus vaſculi Theani Indici formam gerit, mollique materie muſcoſâ conſtat. Utrum verò Aviculæ hæ arboribus, an fruticibus, ſuos implantent nidos, haud determinaverim, qui nil de hac re certi ſum compertus. Ovula ipſarum oblonga dilutè cœruleſcunt.

Num. 11. Nidi hujus Aviculam non poſſidemus, ſed nomen ejus Hiſpanicum *Tlopaltototl* eſſe novimus. Magnitudine priori Carдueli æqualis eleganti è plumis verſicoloribus veſtitu gaudet. Nidus, non admodum profundus, villoſo è muſco confectus, figuram catilli æmulatur.

Num. 12. Nidus hic formâ priori, Num. 11, ſimilis, at minor eſt, minutisque è granulis, tomentoſis, conſtructus: unde neceſſariò ſequi videtur, eum ab aliâ Avium ſpecie fabrefactum eſſe.

Num. 13.

dorenſtruik, daar by kunnen komen; waarom dit ſoort van vogelen zyn neſt vry open houdt, hebbende het zelve van binnen met fyne donsveêren gevult. Hunne eiertjes zyn blaauw.

Num. 7, 8, 9. Deze Neſten, met des zelfs vogelen, heb ik uit de Spaanſche Weſt-Indiën, over Curaçao, gekregen, zynde my met veel toegenegenheit tot vermeerdering van myn Kabinet toegezonden door zyn Wel-Ed. den Heere *Frederik Eck*, tegenwoordig woonachtig binnen de ſtadt Amſterdam, hebbende ik de eer zyn Wel-Ed. mynen zeer waarden en gunſtigen Vriendt te noemen. Dit is wel het kleinſte ſoort van vogeltjes, die 'er bekend zyn, op een ſoort na, dat het allerkleinſte is, wordende hun neſt by Num. 13 op deze plaat vertoont. Het is zekerlyk van het zelve geſlacht, doch verſchilt van verwe op de kleine vedertjes. De vogeltjes van deze neſten worden *Colobrietjes* genaamt, ook *Bloemzuigers*, *Melliferæ*, of *Honing-vogeltjes*, om dat de honing hun voedſel is, dat zy met hun lang tongetje, dat in tweën verdeelt, en als geſpleten is, zynde van boven en van onderen hol, dat op malkander ſluit, gelyk een gootje, of pypje, uit de bloemen halen, ſtekende de zelve zo diep in de bloemen, dat zy daar mede aan de honing van de zelve komen, zuigende het aldus daar mede ſchoon uit, en vliegende van de eene bloem op de andere, gelyk de byen. Maar deze vogeltjes vergaaren geen honing, en nemen ook niet meer dan zy tot hun voedſel nodig hebben. Deze beeſtjes hebben weêrgaloos ſierlyk weêrſchynende kleuren, zynde op hun hoofdt en hals van boven hoog Robyn, van onderen den hals en borſt hoog vurig gloejend Topaas, als met een van goudt vermengden weêrſchyn: over de vlerkjes zyn ze Smaragd-groen, graauw en witachtig van onderen en over de ſtaartpennetjes. Het hele lyfje is gelyk het voorſte leedtje van een juffrouws pink, en naar proportie het hoofdtje met een lang nibbe-bekje, niet gebogen, maar regt uit ſtaande. De wyfjes van deze vogeltjes zyn Smaragd-groen, met een vergulden weêrſchyn over het bovenlyf en de borſt: de vlerkpennetjes zyn donker graauw, en de ſtaart is hoog donker groen-glanſſig. Zy maken hunne neſtjes in de bomen van Tamarinden, Lamoen- of Oranje-takjes, daar twee of drie takjes naaſt malkander ſtaan, om eene vaſtigheit daar in te hebben, daar het neſtje tuſſchen in ruſt, en om gewerkt is, van een byzonder ſoort van mos gemaakt, en met zachte bloemzaad-vlokjes vermengt. Het is digt en fyn in malkander gewerkt, als zacht ſeemleêr, van onderen puntig toe lopende, zynde byna de helft van onderen met zachte pluisjes gevult, daar deze vogelen hunne eiertjes, die zo in grootte, als rondte, naar kleine gele erretjes gelyken, in leggen, en hunne jongetjes uitbroejen. De ſpinnen zyn hunne grootſte vyanden. Wy vertonen hier drie neſten van dat ſoort.

Num. 10. *Mexikaanſche Diſtelvink, met zyn Neſt.*

De Spanjaarden noemen deze vogeltjes *Cocotzli*, volgens de beſchryving van Fr. Hernandes. Dit ſoort van vogeltjes is met geel, ros, en verſcheide andere kleuren verſiert. Hunne neſtjes zyn van gedaante gelyk een Porceleinen theekopje, en mede van eene zachte mosachtige ſtoffe gemaakt. Of deze beeſtjes nu hun neſt in bomen of ſtruikgewaſſen maken, kunnen wy niet zeggen, dewyl ons daar geen bericht van is gegeven. Hunne eiertjes zyn langwerpig en licht blaauw.

Num. 11. Van dit neſtje hebben wy geen vogel, maar kennen des zelfs Spaanſchen naam wel, als wordende van hen *Tlopaltototl* geheten. Hy is zo groot als de voorgaande Diſtelvink, en met verſcheide fraai gekoleurde veêrtjes verſiert. Het neſtje is ondiep, en van haairig mos gemaakt, in de gedaante van een napje.

Num. 12. Dit neſtje komt in gedaante overeen met het voorgaande van Num. 11; maar is veel kleiner, en van kleine wollige zaadtjes gemaakt, zo dat het noodzakelyk ook een ander ſoort van vogeltje moet zyn.

Num. 13.

TAB. LXIX.
Fig. 5.
Fig. 6
B
Fig. 4.
Fig. 4.
Fig. 3.
Fig. 2.
Fig. 1.
Fig. 7.
Fig. 7.
A
A
Fig. 8.

Num. 13. *Nidus minimæ omnium hactenus cognitarum Avium ſpeciei.*

Melliferæ ſunt hæ Aviculæ, & ovula ponunt grano Piperis albi haud multò majora. Nidus eadem conſtat materie, quâ priores ſub Num. 7, 8, 9. Tabula LIX ipſam Aviculam repræſentat, quæ à patriæ ſuæ incolis *Ronkje* vocatur.

Num. 14. *Nidus Aviculæ, Braſilienſis.*

Ejus figura nido, Num. 10 deſcripto, congruit: materies mollis eſt & tenuis muſcus.

Ita & huicce Nidorum hiſtoriæ finem imponimus; quem difficulter certè daretur invenire, ſi ulterius hoc thema proſequi foret animus.

TABULA SEXAGESIMA ET NONA.

Num. 1. *Aranea, maxima, Ceilonica, inſigne gerens.*

Aranearum familia admodum multiplex eſt: quævis ferè regio peculiares earum ſpecies tam figurâ quàm ornatu colorum diverſas profert. Hæcce inter maximas, quas unquam vidimus, referenda, in Theſauro D. *Jacobi ten Kate*, ſummi & peritiſſimi rerum naturalium æſtimatoris, invenitur; cujus permiſſu rari hujusce inſecti icon hanc in Tabulam transfluxit. Quantumvis vivens adſpectu ſit horridiſſima, mortua tamen in liquore conſervata necquicquam deteſtabilis præ ſe fert; ſed potius elegantiſſimam ſe monſtrat inſculptis dorſo inſignibus circularibus, quæ decem pedes oblongos, pilis hiſpidos, tegunt: pedes hi in ſeptem articulos fracti longiuſculos, haud æquè magnos, ſed uti in Aſtacis inæquales, ſcutis prominulis ſubtus ad ventrem muniuntur; extremi pedum articuli ungulæ ſunt incurvis unguiculis inſtructæ. Caput breve rotundo ſub ſcuto quoque deliteſcit, binos gerens forcipes, pilis craſſis obſitos, incurvatos, acutisque extremis ſuis ad ſe invicem contractiles: quidquid hisce in pabulum prehendit Animal, elabi vix patietur. Pars còrporis poſterior craſſa & ovalis, in binos apices piloſos, tanquam caudulas, deſinens, in medio ſui oblongam gerit maculam, limbis quaſi nigris fimbriatam: cætera ex nigro marmoris inſtar variegata ſunt. Pedes quoque nigricantes tæniæ in longum protenſæ diſtinguunt.

Num. 2. *Aranea, Ceilonica, inſigne gerens; altera.*

Hujus generis Araneæ nobis ſuppetunt permultæ. Iſthæc Ceilonica inſculptum dorſo circulare gerit inſigne, ſeu ſcutum, haud tamen adeo concinnum ac prioris. Corporis poſtica pars, nonniſi dilutè rufis obſita pilis, ornatu caret. Cæterà cum priore in omnibus convenit. Longi capilli, totam qui ejus ſuperficiem obſident, ſaturatè ſpadicei, Soli obverſi vividiſſimè reſplendent. Telas haud conficit grande hoc Aranearum genus, quippe ob magnitudinem & pondus ipſis ferendis impares futuras: at verò altis ſuper arboribus hærentes dum ſeſe demittere conantur, filum craſſum trahunt, juxta quod lentè deſcendunt, inſtar Erucarum; quas & hac in re imitantur, quod ovalem nidum de textis ſuis elaborent, in quo deliteſcentes ova

Num. 13. *Neſtje van 't allerkleinſte vogeltje, dat 'er bekend is.*

Dit is mede een *Mellifera*, of *Honing-vogeltje*, wiens eieren niet veel groter zyn dan een wit peperkorreltje. Het neſtje is van de zelve ſtoffe gemaakt als dat der *Colobrietjes*, gelyk by Num. 7, 8 en 9 gezegt is. Het is op het LIX Tafereel verbeeld, en de inlanders noemen deze beeſtjes *Ronkjes*.

Num. 14. *Neſtje van een klein vogeltje uit Brazil.*

Des zelfs gedaante komt met die by Num. 10 is beſchreven overeen, zynde van zacht en fyn mos zamengeſtelt.

Hier mede zullen wy onze beſchryving van de vogelneſten eindigen: want als wy ons in die ſtoffe verder wilden inlaten, zouden wy geen eindt vinden.

NEGEN EN ZESTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Grootſte ſoort van Spinnen, van Ceilon, een ſchildt op den rug dragende.*

Het geſlacht der Spinnen is veelderhande. Byna ieder landt brengt byzondere ſoorten voort, zo in verſcheidenheit van gedaante, als ſierlyke verwen. Deze is van de grootſte ſoort, die ons ooit is voorgekomen. Zy beruſt in 't Kabinet van den Heere *Jakob ten Kate*, groot liefhebber en kenner van de natuurlyke ſchepſelen. Zyn Ed. heeft ons vergunt dit ſchoon ſtuk by de onze te laten ſnyden. Hoe afſchuwelyk zich het zelve, als men het levendig ziet, vertoont, is het, dood zynde, in een glas met *liquor* ganſch niet lelyk, maar fraai, wegens het ſchoon als uitgeſneden ronde wapen, dat het op den rug draagt, bedekkende de tien lange, ruige, haairige, benen, die in zeven langwerpige leden, doch niet alle van eene lengte, maar, gelyk men ze by de Krabben ziet, met opwerpige ſchilden onder 't lyf bedekt zyn. De laatſte leedtjes van de benen zyn de poten, met twee kromme nageltjes voorzien. Het hoofdt is kort, en ſchuilt mede onder 't ronde ſchildt, daar twee dik-haairige knypers aan zyn, die gebogen en geheel puntig en ſcherp aan malkander knypen. Al wat zy daar mede tot hun voedſel vatten, zal hen niet ontgaan. Het dikke en eironde achterlyf, daar zich twee puntjes, als ſtaartjes, vertonen, zynde ook ruig, heeft in 't midden een langwerpige plek, die rondom als met zwarte kanten omboord is. Verder is het met zwart als gemarmert. De benen zyn ook met zwarte bandtjes langwerpig uitgemonſtert.

Num. 2. *Ander ſoort van Ceilonſche Spinnekop, een ſchildt dragende.*

Van deze ſoorten van Spinnen hebben wy 'er vele. Deze is uit Ceilon, en heeft een rond wapen, of ſchildt over den rug, maar niet zo fraai als de voorgaande. Het achterlyf heeft geen ander opſchik dan enkel licht roshaairig. Wyders komt zy met de eerſte in alle delen overeen. Het lange haair, waar mede zy overal begroeit is, is donker bruin, en vertoont zich in de zonne als een ſchone weêrſchyn. Deze grote ſoorten hebben geen webben, om dat zy hunne grootte en zwaarte niet zouden kunnen dragen; maar als zy op hoge bomen zyn, en zich willen nederlaten, ſpinnen zy een dikken draadt, daar zy langzaam by afkomen, gelyk de rupſen doen, welke zy hier in navolgen, dat zy een eirond neſt maken van haar ſpinſel, om daar in te wonen,

ova ponunt & excludunt, uti cruciatæ Araneæ noſtrates: inſerunt autem nidos hosce tam firmiter inter ramos arborum, ut inde avelli haud facile poſſint. *Joh. Nieuhovius* venenatos ipſis aculeos adſcribit, quorum tamen nullam mentionem facit D. *Merian* in deſcriptione Inſectorum Surinamenſium. Homini, vel aliis animalibus, rarò nocent, proprio duntaxat, quo ſe ſuſtentent, inhiantes pabulo, Muſcis nimirum, Culicibus & Formicis. D. *Merian* octonis ipſas oculis gaudere aſſerit: nobis tamen haud plures binis obſervati ſunt, qui in anticâ ſcuti rotundi facie quàm diſtinctiſſimè patent. Nonnullæ quidem maculæ albicantes aliquando in iis occurrunt, præcipuè ubi rarioribus pilis obſitæ ſunt; has tamen oculorum numero nemo legitimè accenſeat.

Num. 3. *Aranea, Americana.*

Harum plurimæ Surinamo nobis transmiſſæ ſunt majores & minores, unà cum nidis, lit. A exhibitis. Cedunt magnitudine Orientalibus, quibuscum alioqui prorſus ferè conveniunt, excepto corporis poſtremo, quod in hisce multò exilius eſt. Caudá binis extuberat craſſis piloſis excreſcentiis, quaſi nodis, è quorum utroque hiſpidus prominet apex, partes generationis recondens.

Num. 4. *Aranea, Africana.*

Hæcce *Tarantulæ*, in Italiâ propè Tarentum urbem reperiundæ, perfectè ſimilis eſt. Secundum D. *Levini Vincentii*, & plurimorum Itineratorum teſtimonium, homines, ab iſthoc Aranearum genere morſi, vel puncti miris affliguntur ſymptomatibus; dum alii in curſus continuos, in cachinnos alii, alii in lacrymas, aut ejulatus effunduntur; alii rurſus vigiliis, ſtertendo alii, cantando, ſaltando, tripudiando ſeſe fatigant; nonnulli variis delectantur coloribus, Muſicâ alii; deliquium animi paſſuri, niſi, quod cupiunt, adipiſcantur: nobis tamen hæc omnia haud adeò veræ morſûs Tarantulæ ſequelæ eſſe videntur, quam quidem doloſa vaframenta, comparandi nummos ergo inventa; quum homines ejusmodi datâ tantum pecuniâ conſpiciendi proponantur. Credant ergo, qui volent: nos ſaltem nunquam percepimus, ab hisce, vel aliis Araneis majoribus, homines læſos eſſe; quin potius fugiunt eos & averſantur. Hæc ſpecies, rufula, non tam longis & aſperis veſtita capillis eſt ac præcedens: cauda brevi tuberculo prominet. Aliam adhuc Aranearum ſpeciem minorem hîc exhibemus, quæ aranea texit aucupando victui ſuo accommodata. De his prolixè egit D. *Merian.* Videatur & Hiſtoria Surinami data per *J. D. H. L. Cap. X, pag.* 181. Dantur inter has, quæ à Nigritis in cupediis habentur, & alicubi in tranſitu deprehenſæ avidè deglutiuntur.

Num. 5. *Avis, Ceilonica, omnicolor.*

Eſt hæc è maximâ ſpecie Avicularum, quas *Colubri* vocant, virore ſuffuſa elegantiſſimum omnifarii coloris tonum evibrante, aurique quaſi miſtura divite. Has quoque pulchellas beſtiolas ſuis è nidis exulare cogunt inſignes illæ Araneæ, ut ſanguine pullorum exſucto pabuli penuriam ſarciant, aut palato forte blandiantur. Nidum cum pullis lit. B indicat.

Num. 6.

nen, en hare eieren te leggen, en uit te broejen, gelyk onze inlandſche Kruisſpinnen. Zy weten hare neſten tuſſchen de takken van bomen zo vaſt te maken, dat zy daar niet ligt van kunnen afgetrokken worden. *Jan Nieuhof* ſchryft, dat zy vergiftige angels hebben; maar Juffrouw *Merian* meldt daar niets van in hare beſchryving der Surinaamſche Inſecten. Zy doen niet ligt menſchen, of beeſten kwaad, beoogende voornamentlyk haar voedſel tot haar onderhoudt, dat in vliegen, mieren en muggen beſtaat. Juffr. *Merian* zegt, dat zy acht oogen hebben. Wy hebben 'er echter niet meer dan twee kunnen vinden, die zich zeer onderſcheidentlyk op het ronde ſchildt van voren vertonen. Bywylen ziet men wel eenige witachtige plekjes, wanneer zy niet al te haairig zyn; maar de zelve kan men voor geen oogen rekenen.

Num. 3. *Weſt-Indiſche Spinnekop.*

De zelve zyn ons in menigte van Suriname toegezonden, zo grote als kleine, met hare neſten, met letter A aangewezen. De Weſt-Indiſche zyn niet zo groot als de Ooſt-Indiſche. Anders komen zy in 't meeſte met elkander overeen, uitgenomen dat haar achterlyf veel kleiner is. De ſtaart heeft twee dikke, haairige, uitwasjes, als knobbels. Uit ieder ſteekt een ruig puntje, daar de teeldeelen onder verborgen zyn.

Num. 4. *Afrikaanſche Spin.*

De zelve gelykt ten volle naar de *Tarantula*, die in Italië omtrent de ſtadt Tarento wordt gevonden. Volgens de beſchryving van den Heere *Levinus Vincent*, en 't getuigenis van verſcheide reizigers, krygen de menſchen, die van dit ſlag van Spinnen gebeten of geſtoken worden, wonderlyke toevallen. Eenige lopen gedurig; andere lagchen; andere wenen; andere roepen; andere waken; andere ſlapen; andere zingen, ſpringen, danſſen, enz. Zommige worden beluſt op allerlei verwen, zommige op muzyk, daar men byvoegt, dat zy, als hunne luſt niet voldaan wordt, in flaauwte vallen. Dit komt ons meer als een kunſtje voor om geldt te verdienen, dewyl men zulke menſchen voor geldt laat zien, dan als een wezentlyk kwaadt, uit de ſteek van de Tarantula voortkomende. Wy laten het over aan die 'er geloof aan ſlaan. Wat ons aangaat, wy hebben nooit gehoort, dat deze, of andere nog groter Spinnen de menſchen kwaad doen; in het tegendeel, zy zyn ſchuw voor den menſch, en lopen voor hem weg. Dit ſoort is rosverwig, en niet zo lang en ruighaairig als de voorgaande. Aan den ſtaart hebben zy een kort knoopje. Wy vertonen hier nog een kleiner ſoort van Spinnen, die een web ſpinnen, om haar voedſel daar in te vangen, en van de mieren verdelgt, of verteert worden, waar van Juffr. *Merian* in 't brede geſchreven heeft. Zie ook de Beſchryving van Suriname door *J. D. H. L.* het *X Hoofdſt. fol.* 181. Daar zyn 'er, die de Negers voor een lekkerny houden, en opſnappen, als zy 'er een in 't voorbygaan gewaar worden.

Num. 5. *Ceilonſche Vogel, met allerhande koleuren.*

Grootſte ſoort van *Colubrietjes* van Ceilon, groenverwig, met den ſchoonſten weêrſchyn van alle verwen, en met goudt als doormengt. Deze ſchone beeſtjes worden ook uit hunne neſten door de grote Spinnen gejaagt, om hunne jongen het bloedt uit te zuigen, by gebrek van voedſel, of wel als een verſnapering. Het neſt met de jonge vogeltjes is met let. B aangewezen.

Num. 6.

Num. 6. *Ramus* Faſnoki; *ſeu* Namra, *Japonica.*

Ligno conſtat reſinoſo duroque hæc Planta, & folia promit, *Salicis noſtratis* ferè æmula, latiora tamen, craſſisque & tenacibus nervis ſuffulta. Japoniæ incolæ Majo menſe extimum hujus arboris corticem findunt, quo de vulnere circa Junium effluit gummoſa ſubſtantia nigricans, ſpiſſum ſyrupum, brunum, referens: hanc collectam ollis, ſeu cupis mundis recondunt, affuſo deſuper è fructibus expreſſo oleo, olivo ſimili; quo multos in annos conſervatur. Utuntur autem eo Japonii loco Laccæ, uti vocant, quâ tabulata imbuuntur. Primò nimirum innatans ei oleum accuratè decapulant, tumque de Gummate quidquam ſuper Porphyritem eousque terunt, donec pellicularum & grumorum nulla ſuperſint veſtigia; quin ne ſic quidem contenti, præparatum ita gummi per linteum ſubtile trajiciunt. Quo facto tabulæ hoc illinunt, lentiſſimè exſiccandum: recens verò illitum dilutè ſpadicei eſt coloris, at ubi vento expoſitum ſicceſcit, in ſaturatam nigredinem vergit. Quando figuras animalium aliarumve rerum diſtinctis coloribus ſimul in tabula exprimere animus eſt, has ſuper eâdem Gummi iam incruſtatâ pingunt, pictamque auro dein obducunt, & verſicolore metallicæ materiei limatæ pulvere (*Bronze* vocant Galli) conſpergunt, tumque reponunt, donec exſiccetur. Quandoque & ubi vividiſſimam deſiderant picturam, bis terve novis eandem coloribus imbuunt. Quin & iterato novi pigmenti illitu, quas volunt, picturæ partes eminere faciunt, auro dein obducendas. Sicciſſimum dein opus hoc fricando lævigant, perpoliuntque eousque, donec ſplendore debito coruſcet. Tantum de hac arte per literas, ex Japonia transmiſſas, nobis innotuit. *Namrak* iſtud, à N. Societate Indiæ Orientalis ita appellatum, in cupis, aut biſectis doliis hùc transfertur, ligneo, craſſo tectum operculo, tenacique ſemper obductum pelle, de ipſâ Gummi materie concreta, ſub qua illud ſpiſſi inſtar Bituminis hæret. Eo, quaſi Laccâ, obduci Charta Auguſta poteſt, ut literas haud transmittat, prout experimento capto nobis conſtat. Arboribus etiam carie cancrove exeſis Gummi hoc uſui eſt, dum iis illitum tollit quidquid morboſum eſt.

Num. 7. *Formicæ, maxima, Americana.*

Dum arbores hæ conſcendunt, Aranearum, quæ venantur eas, fiunt pabulum.

Num. 8. *Formicæ, volantes, Americanæ.*

Harum plurimæ dantur ſpecies, ſucto è floribus arborum fructibusque pabulo, Apum inſtar, ſeſe ſuſtentantes. Quin & araneolas inſectantur, quas vel propriis in telis prehendunt, hacque occaſione à grandioribus rurſum araneis ſæpiuscule obrutæ, harum viciſſim in prædam cedunt. Alis autem primitus orbæ hæ Formicæ per terram repunt, & poſtea demum in Scarabæos volantes transformantur.

TABULA SEPTUAGESIMA.

Num. 1. *Scorpio, maximus, Braſilienſis.*

De his prolixè egimus in Prolegomenis. Secundum inter & poſtremum caudæ articulum bina eminent

Num. 6. *Tak van* Faſnoki, *of* Namra, *van Japan.*

Zy hebben een harsachtig hard hout. De bladeren komen met de inlandſche Willigebladeren byna overeen, maar vallen wat breder, en zyn dik en ſterk geadert. In de maandt May hakken de Japonezen door de eerſte baſt van dezen boom, en dat op verſcheide plaatſen, waar uit in de maandt van Juny een zwarte gomachtige ſubſtantie, gelyk de dikke bruine ſyroop, voortkomt, die zy vangen, en in ſchone potten en tobbens doen, met uitgeperſte olie van vruchten, als boomolie, overdekt. Dus blyſt de zelve vele jaren goed. De Japonezen gebruiken deze gom tot hunne lakwerken. Eerſt nemen zy 'er de olie zuiver af, en doen van de gom op een vryſſteen, om ze fyn te maken, zo dat 'er noch vellen, noch klonters onder blyven. Ten overvloedt perſſen zy ze nog door een fynen linnen doek. Dit gedaan zynde ſtryken zy de zelve over het hout. Zy droogt zeer langzaam: by het overſtryken is het licht bruin van verwe, maar beſterft donker zwart, als het in de tocht of windt te drogen wordt gezet. Als zy andere verwen daar onder mengen, en figuren, of beeſten willen maken, ſchilderen zy de zelve over het verlakte: zy vergulden daar over heen, ſtroojen daar veelderhande verwen van brons, als het eerſt overſchildert is, op, en laten het indrogen. Zomwylen ſchilderen zy het twee of drie malen over, om het fraai te hebben. Ook verhogen zy het, met het meermalen te overſchilderen ter plaatſe, daar zy eenige verhevenheit willen hebben, om daar over heen te vergulden. Als het wel droog geworden is, polyſten zy het met vryven tot dat het zyn glanſch bekomt. Tot dus verre is 'er ons de beſchryving van uit Japan gezonden. Deze *Namrak*, gelyk het by de Ed. Ooſt-Indiſche Maatſchappy genaamt wordt, komt in tobbens, of halve vaten, met een houten dikken boom overdekt, en is altydt met een dikke huidt, of vlies van de zelve gom overtrokken, waar onder de gom, als dikke teer, legt. Men kan daar fyn poſtpapier mede verlakken, dat het niet doorſlaat, gelyk wy het zelf ondervonden hebben. Deze gom is ook dienſtig voor bomen, daar verderf, of kanker aan is. Men heeft ze daar maar mede te ſtryken, om 'er 't kwaadt uit te halen.

Num. 7. *Allergrootſte ſoort van Weſt-Indiſche Mieren.*

De zelve lopen tegen de bomen op, en ſtrekken tot voedſel der Spinnen, die ze vangen.

Num. 8. *Vliegende Mieren uit Amerika.*

Daar zyn ook vele ſoorten van. Zy trekken haar voedſel uit de bloeſſem der bomen en vruchten, gelyk de Byen. Zy aazen op kleine ſoorten van Spinnen, die zy in haar webbe vangen, waar door zy veel ten roof van grote ſoorten van Spinnen verraſcht worden. Dit ſoort zyn eerſt kruipende Mieren geweeſt, maar zy veranderen door den tydt in vliegende Torren.

ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Braziliaanſche Scorpioen, van het grootſte ſoort.*

Wy hebben in ons Voorbereecht breder daar van geſproken. Tuſſchen het twede en laatſte lidt van den ſtaart vertonen zich twee

eminent tubercula, quorum in medio foramen hiat, ſub lit. A, in ſupino Num. 2 conſpicuum.

Num. 3. *Scorpio, Braſilienſis, caudâ bifidâ.*

Binæ hæ caudæ, uti & pedes, pilis hiſpidæ ſunt: cætera ad amuſſim cum præcedente conveniunt.

Num. 4. *Scorpio, Ceilonicus.*

Et hic Braſilienſi ſimilis eſt, præterquam, quod illo minor ſit, & ſaturatioris ex atro ſpadicei coloris per dorſum.

Num. 5. *Scorpio, Surinamenſis.*

Multò hic minor aliis, tenuibus longisque Chelis armatos gerit pedes anticos: flaveſcentis autem coloris eſt.

Num. 6. *Duo Scorpiones, Africani; mas & fœmina.*

Qui Chelas gerit maximas, mas eſt, alter, cui graciliores ſunt, fœmella. Corporis ſuperna facies ſpadiceo, uti in majoribus, colore tingitur; pedesque, & cauda, pilis carent, inſtar Surinamenſium, quibus tamen & minores, & breviores ſunt.

Num. 7 & 8. *Scorpiones duo, Africani, ex Guineâ.*

Hi aliam omninò, quàm priores, præ ſe ferunt faciem, prout eorundem in deſcriptione in Prolegomenis data memoravimus. Num. 7 fœmellam, Num. 8 marem indicat. Fœmellæ venter ob contenta ovula admodum turget. Glabri ſunt, & pilis carent.

Num. 9 & 10. Scorpionum minima ſpecies eſt, è tractu Tyrolenſi & Italiâ proveniens, in Pharmacopœis maximè uſitata. Inde paratur oleum Scorpionum, ſurditati & aurium tinnitui apprimè conveniens, ſi methodo *Mathioli* conficitur. Sunt autem Scorpiones hi pilis plurimis obſiti, ejusdemque habitus & coloris, ac majores Num. 1 & 2.

Qui ſubſequuntur, *Fullonum*, aut *Scolopendrarum*, uti à *Plinio* vocantur, æmuli, noſtris in oris quàmplurimi reperiuntur, magno plantarum, florum, fructuumque detrimento, quum ſuum inde nutrimentum quærentes illa lædant & conficiant. Scorpionum verò & familiæ accenſeri queunt.

Num. 11. *Scorpionum omnium minimi, in Hollandiâ.*

Majoribus formâ ſimiles ſunt, exceptâ caudâ, quæ minor eſt, & deorſum verſus ventrem adductilis. In veteris ligni, & murorum antiquorum fiſſuris deliteſcunt, è quibus vel egomet ipſe, tempeſtate calida, illos protraxi. In majorem nunquam excreſcunt molem, quàm quâ hic repræſentati ſunt.

Num. 12.

twee kleine bultjes, in welker midden eene opening is, die wy met letter A in Num. 2, op den rug leggende, hebben aangewezen.

Num. 3. *Braziliaanſche Scorpioen, met twee ſtaarten.*

Deze twee ſtaarten zyn, gelyk de poten, ruighaairig, en komen verder in alle delen met de voorgaande overeen.

Num. 4. *Ceilonſche Scorpioen.*

Deze komt ook met de Braziliaanſche overeen, uitgenomen dat ze zo groot niet, en van boven zwart bruinder van verwe is.

Num. 5. *Surinaamſche Scorpioen.*

Deze is veel kleiner, met dunne, lange, ſcharen, of knypers, aan de voorpoten, en geel-verwig.

Num. 6. *Twee Afrikaanſche Scorpioenen, een mannetje en een vrouwtje.*

De dikſcharige verbeeldt het mannetje, en de dunſcharige het wyfje. Zy zyn kaſtanie-bruin over het bovenlyf, gelyk de grote, zonder hairigheit om de benen, en den ſtaart, gelyk die van Suriname, maar nog wat korter, of kleiner.

Num. 7, 8. *Twee Scorpioenen uit Afrika, van de kuſten van Guinea.*

De zelve zyn van eene geheel andere gedaante dan de voorgaande, gelyk wy in de beſchryving van de zelve, in 't Voorberecht, hebben aangemerkt. Num. 7 is het wyfje, en Num. 8 het mannetje. Dewyl het wyfje vol eieren zit, is het dik van lyf. Deze zyn glad, zonder haair.

Num. 9, 10. Kleinſte ſoort van Scorpioenen, komende uit Tirol, en verder uit Italië, en die van het gemeenſte gebruik in de Apotheken zyn. Men trekt 'er de Scorpioen-olie uit, welke zeer dienſtig is voor doofheit en ſuizing in de ooren, wanneer zy naar de wyze van *Mathiolus* wordt gemaakt. Deze zyn heel ruighaairig, en van de zelve gedaante en verwe als de grote Num. 1 en 2.

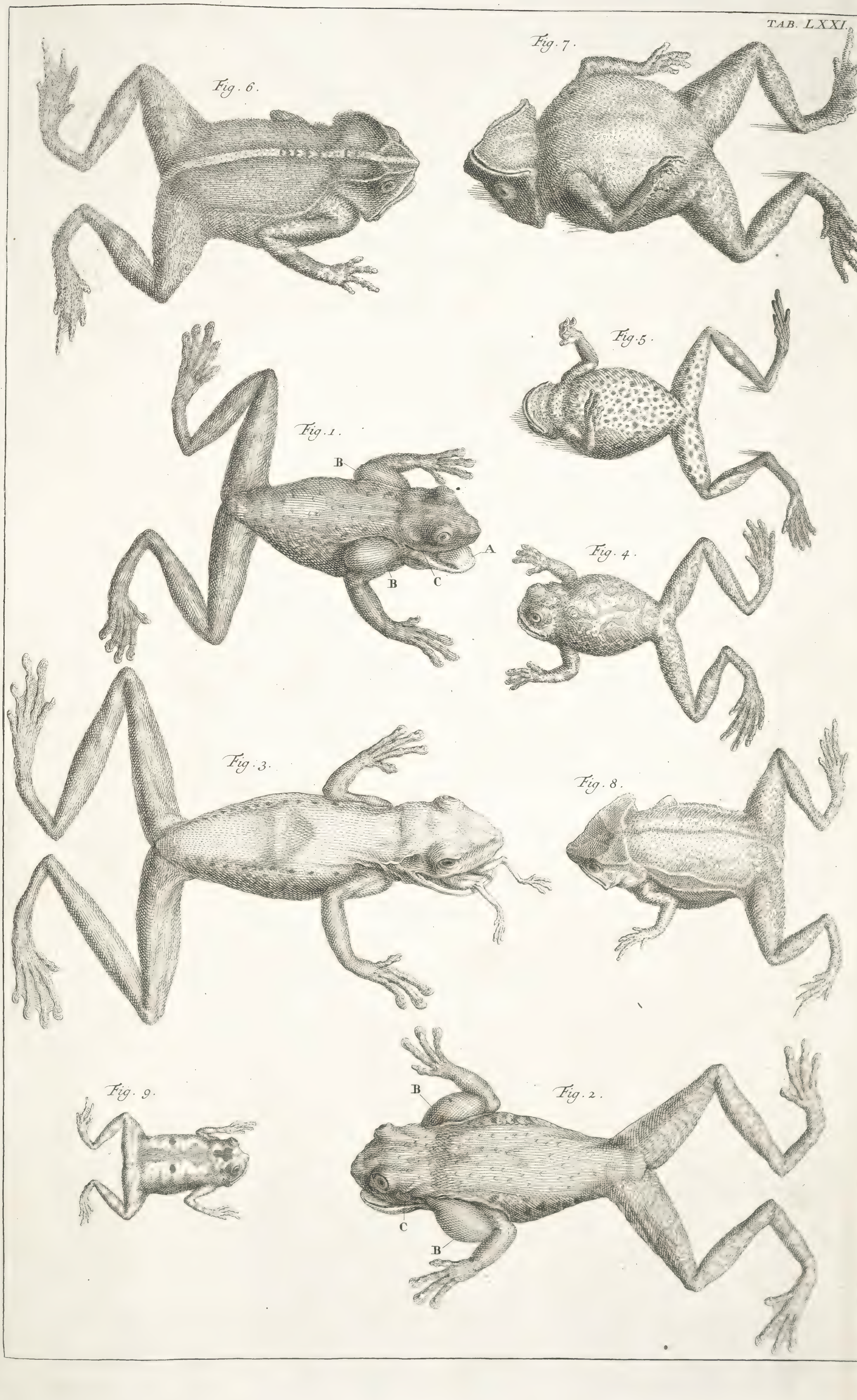
De hier na volgende zou wel overeenkomen met de *Fullones* en *Scolopendraas*, gelyk *Plinius* ze noemt, of oorwormen, die in onze landen overvloedig gevonden worden, tot grote ſchade van gewaſſen, bloemen en vruchten, die zy, met hun voedſel daar uit te halen, kwetſen en bederven. Zy kunnen onder het geſlacht der Scorpioenen getelt worden.

Num. 11. *Allerkleinſte ſoort van Scorpioenen, die in Hollandt vallen.*

Zy komen in gedaante met de grote overeen, uitgenomen den ſtaart, die klein is. Zy ſlaan den zelven onder den buik. Zy onthouden zich in de reeten van oud hout en oude muren, daar ik ze zelf by warm zomerweêr heb uitgehaalt. Zy worden niet groter dan zy hier vertoont zyn.

Num. 12.

TAB. LXX.
Fig. 13.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 1.
Fig. 4.
B
Fig. 11.
Fig. 10.
Fig. 7.
Fig. 9.
Fig. 8.
Fig. 12.
A
Fig. 6.
Fig. 2.
B

TAB. LXXI.
Fig. 7.
Fig. 6.
Fig. 5.
Fig. 1.
B
A
B
C
Fig. 4.
Fig. 3.
Fig. 8.
Fig. 9.
B
Fig. 2.
C
B

Num. 12. *Vipera, Indica, ex Java; ſeu Coluber de Jararaka.*

Pigmentum ex fuſco ſubrufum, intermixto albo variegatum, per corpus regnat. Squamæ, dilutè albicantes, majuſculæ, minoribus aliis, ſpadiceis, intertextæ, catenam veluti formant per dorſum protenſam. Caput, latè tumens, lucidis oculis, vultuque feroci horret. Medicato tamen uſui inſervit: plerumque autem Viperarum hocce genus ſub *Acaciæ* ſubſequentis frutice delitefcit, quam ideo ſubjunximus.

Num. 13. Acacia, *cornuta, Indiæ Orientalis.*

Planta hæc in Indiis Orientalibus, unde ramulus hîc nobis tranſmiſſus eſt, in maximam excreſcens altitudinem, procera arbor evadit, plurimis armata ſpinis, acutis, Boum cornua referentibus, quarum maximæ ramorum baſin obſident eâ, quâ ſub lit. A, B, exhibemus, formâ: minores in apicem deſinunt acutiſſimum, acui ferè, aut majorum Scorpionum aculeo, ſimilem. *Abrah. Muntingius Fol.* 54 hanc plantam deſcribit: & *Franciſcus Hernandez, Nov. Plant. Mexican. pag.* 86, nomine *Hoitzmamaxali*, ſeu *Rami arboris cornigeræ, Acaciæ ſimilis, Tamarindi flore*, eam inſignit, addens, in Ægypto quoque illam provenire.

TABULA SEPTUAGESIMA ET PRIMA.

Num. 1. *Rana, Americana, veſicaria.*

Nomen hoc gerit, quia utrinque ad maxillam inferiorem poſitas habet binas veſicas, inſtar tibiæ utricularis, lit. B hîc notatas; quas aëre replet, dum ferventibus æſtatis diebus, poſt ſolis occaſum, conſuetum melos ſuum coaxat: aërem enim tunc alternatim in has attrahit, rurſusque efflat, ut vocem ſuam tanto magis intendat, & ſono huic harmoniæ ſpeciem conciliet. Amant cantilenam hanc ruricolæ, quum auram ſerenam præſagiat utplurimum. Frigidâ & pluvioſâ tempeſtate ſilent hæc animalia, inque fundo latitant. Moleſtiſſimus interim eſt clamor hicce calidarum regionum incolis. Nec Ranis omnibus dati ſunt hi utriculi: attamen & hisce in regionibus eſt reperire, his quæ gaudent, licet minoribus multò, quàm ſunt Americanarum, quas & elegantior ornat pictura præ noſtratibus. Hæcce dilutè lutea, rubris diſtincta maculis, latos gerit ungues, Cochleariæ foliis ſimiles, extremos qui digitorum articulos terminant. Lingua maxillæ inferiori accreta eſt, ad rictûs partem anteriorem, uti lit. A notat, libera interim à parte poſteriori, tantò ut melius verum in coaxando ſonitum formare poſſit: ita certè reperitur conſtituta in toto Ranarum genere. Aures indicat lit. C.

Num. 2. *Rana, Americana, ſimiles habens utriculos; mas prioris.*

Quoad formam & colorem vix quidquam datur in hâc diſcriminis, niſi quod longior ſit & magis extenſa.

Num. 3.

Num. 12. *Adderſlang van Java.*

Zy zyn over het lyf bruin roſachtig van verwe, met wit doormarmert. De licht witte ſchubben zyn groot, en de bruine klein, kettingwyze over den rug getekent. Het hoofdt is breed uitgezet, met glinſterende oogen, en wreed van gezicht. Zy worden in de Medicynen gebruikt. Dit ſoort van Adderen onthoudt zich gemeenlyk onder de *Acacia*-bomen, weshalven die hier geplaatſt is.

Num. 13. *Geboornde Ooſt-Indiſche* Acacia.

Zy groeit hoog op, en wordt een grote boom in Ooſt-Indië, van waar ons deze tak is ter handt gekomen, met vele ſcherpe doornen, als oſſen- of koeien- horens, waar van de grootſte onder aan de takken zitten, in de gedaante als hier met letter A, B is aangewezen. De kleine hebben een doorn, die zo puntig is als een naaldt, of een angel van de grote Scorpioenen. Dit ſoort ſtaat beſchreven by *Abraham Munting Fol.* 54, en by *Franciſcus Hernandez, Nov. Plant. Mexican. fol.* 86, onder den naam van *Hoitzmamaxali*, of *Ramus arboris cornigerae, Acaciæ ſimilis, Tamarindi flore*, die zegt, dat zy ook in Egypten waſſen.

EEN EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſche Blaas- of Windbuidel-Kikvorſch.*

De zelve wordt aldus genaamt, om dat zy twee blazen, als buidels, of doedelzakken, aan de onderſte kieuwen heeft zitten, hier met let. B aangewezen. In die blazen vatten zy windt, wanneer zy des zomers in de warme dagen na zonnen ondergang hun gewoonlyk muzyk maken. Zy blazen den windt daar in en uit, om hunne ſtem krachtiger uit te zetten, en om hun geluidt te doen horen in een ſoort van eenſtemmigheit. De landlieden horen ze gaarne zingen, om dat het gemeenlyk mooi weêr beduidt. In regen en koude houden zy zich ſtil, en verbergen zich in den grondt. In de hete landen vervelen zy de inwoonders grotelykſch met hun geſchreeuw. Alle hebben zy geen blaas, of windpyp; men vindt 'er ook in deze landen, die de zelve hebben; maar zy zyn veel kleiner dan de Weſt-Indiſche, welke ook veel fierlyker getekent zyn dan de inlandſche. Deze is licht geel, met rode plekjes, met brede nagelen, of klauwen, gelyk lepelblaadtjes, aan de voorſte leedtjes van de poten. De tong zit aan de onderſte kieuwe voor aan den bek vaſt, gelyk by let. A getoont wordt. Van achteren is zy los, om des te beter den rechten klank aan hun gekwak te geven. Dus is zy in alle kikvorſchen. Zie de ooren by let. C.

Num. 2. *Mannetje van de voorgaande Blaas- of Windbuidel-Kikvorſch.*

Behalven dat deze wat langer en uitgeſtrekter is, vindt men 'er weinig verandering aan in gedaante en verwe.

Num. 3. *Rana, Surinamenſis.*

Prioribus ſimilis hæcce, utriculis duntaxat caret. Pictura per dorſum dilutè flava regnat, ex ruffo quaſi obumbrata. Oculi protuberant; auriumque hiatus ampli ſunt. Ranulis junioribus victitat, raro equidem exemplo; quum contrariari naturæ videatur, ejusdem quod ſpeciei animantia ſeſe mutuò devorent. Attamen propriâ manu Ranulas minores è ventre illarum extraximus: unde hoc reſpectu piſcium, quibuscum valdè conveniunt, mores æmulantur, qui ſibi mutuò in pabulum & vitæ ſuſtentaculum cedunt.

Num. 4. *Rana, Surinamenſis, marmorata.*

Hæc minor ſpecies pulchrè per dorſum æquè ac femora, tibias, pedesque ex cinereo-luteo & dilutè rubello variegatur.

Num. 5. *Eadem inverſa.*

Sic melius abdominis poteſt conſpici pictura, quæ dilutè flavo ſuper fundo, nigris undequaque maculis adornata, Tigrinam refert variegationem.

Num. 6. *Bufo, Braſilienſis, Margaritis veluti conſperſus,* Aquaqua *dictus.*

Inter alia rariora hæc quoque Bufonum ſpecies ex Braſilia, nuperque etiam ex Portugalliâ, nobis transmiſſa eſt, quæ mira certè & haud vulgaris eſt. Capite pollet triangulari, ſupernè quadrato ferè, limbis acutis munito, mitræ ſacerdotali haud abſimili, oculisque igneis conſpicuo. Corporis ſuperni pictura ex fuſco rubra granulis dilutius rubellis, ceu totidem margaritis, undique disperſis, varia eſt. Per dorſum à naſo ad anum usque tænia decurrit alba, artificio ſingulari elaborata. Femora pedesque diluta flavedo marmoris in modum variegat. A naſo utrinque ſupra caput, juxta ventris latera, chorda tenuis, candida, protenditur. Pedes, cum unguibus crenati quaſi, & Margaritis conſperſi ſunt.

Num. 7. *Idem inverſus.*

Favet hic ſitus abdominis conſpectui. Rictûs pars inferna triangularis, ſubrotunda anterius eſt, & limbo tenui albo ſuccingitur. Venter tumidulus candicat, & totum corpus granulis, veluti margaritis, dilutè cæruleis, tam per pedes, quàm crura, & clunes, diſtinguitur. Mirandum certè, contemptum adeo animal tam eleganti veſtitu eſſe ornatum.

Num. 8. *Bufo, Braſilienſis, granis veluti conſperſus.*

Ejusdem hic ſpeciei, ſed dilutè luteus, granulis rubris ſupra & infra obſitus eſt. Antici pariter ac poſtici hujus pedes quinquefidi ſunt; cum priorum antici pedes non niſi quatuor in digitos findantur. Clunium quoque latitudine hic vincit alios.

Num. 9.

Num. 3. *Surinaamſche Kikvorſch.*

De zelve komt overeen met de voorgaande, maar is zonder windblazen. De verw over den rug is licht geel, met wat ros als beſchaduwt. De oogen puilen uit, en de oorgaten zyn groot. Zy aazen op de jonge kikvorſchen, dat iet ſeldzaam is, alzo het in de Natuur tegenſtrydig is, dat het gedierte van een ſoort en geſlacht elkander verſlindt en opeet. Doch wy hebben zelf jonge kikvorſchjes uit den buik gehaalt, zo dat zy in zo verre naar de viſſchen, waar mede zy veel gemeenſchap hebben, aarden, die elkander tot aas en levens-onderhoudt verſtrekken.

Num. 4. *Surinaamſche, gemarmerde, Kikvorſch.*

Dit kleiner ſoort van Surinaamſche Kikvorſch is ſierlyk gemarmert met aſch geel en licht rood, niet alleen over den rug, maar ook over de ſchinkels, benen en voeten.

Num. 5. *De zelve Kikvorſch, op zyn rug leggende.*

De zelve kan dus beter van onderen gezien worden, daar de licht gele grondt in 't geheel met zwarte plekken als getygert is.

Num. 6. *Brazilſche Padt, als met pareltjes beſtrooit, en genaamt* Aquaqua.

Dit ſoort van Padden is ons, nevens andere ſeldzaamheden, uit Brazil, en laatſt uit Portugal gezonden. Het zyn vremde en wonderlyke ſchepſelen. Zy hebben een driekantig hoofdt, dat van boven als in vieren verdeelt is, met ſcherpe kanten, als een prieſters muts, met brandige oogen. De bovenverw is bruin rood, met wat lichter rode korreltjes, als pareltjes, over het gehele lyf beſtrooit. Over den rug loopt een witte bandt, van den neus, tot aan het achterſte der billen, die ongemeen herlyk uitgemonſtert is. De ſchinkels en benen zyn met licht geel overmarmert. Van den neus af loopt aan weêrzyden over 't hoofdt, langs den buik, een ſmalle, witte, bandt. De voeten en klauwen zyn als gekurven en geparelt.

Num. 7. *De zelve Padt, op den rug leggende.*

Dit is gedaan om ze van onderen te kunnen bezien. De onderbek is driekantig, van voren wat rondachtig, met een ſmallen, witten, ſoom om den bek. De buik is wit en bol. Over 't ganſche lyf is ze gegrynt, of met licht blaauwe korreltjes als geparelt, zo wel over de voeten, als over de benen en billen. Het is te verwonderen, dat zulk verachtelyk gedierte zo fraai en zo ſierlyk gekleed is.

Num. 8. *Brazilſche Padt, gegrynt, of als geparelt.*

Deze Padt is van 't zelve geſlacht als de voorgaande, maar licht geel-verwig, met rode korreltjes onder en boven overzaait. Deze heeft vyf klaauwtjes, of vingers, zo wel van voren, als van achteren, daar de voorgaande alleen vier vingeren aan de voorſte poten hebben. Deze is ook breed van billen.

Num. 9.

TAB. LXXII.
Fig. 8.
Fig. 6.
Fig. 9.
Fig. 2.
Fig. 7.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 1.
Fig. 4.

Num. 9. *Bufo, Braſilienſis, minor; maculatus.*

Totus ferè hic candicans, ex nigro & fuſco maculatur. Caput perbreve, intropreſſum gerit minutumque naſum, illi ſimilem, quo domicellarum placent caniculæ: huic proximè adſtant oculi protuberantes. Clunes quoque & hic latos habet.

TABULA SEPTUAGESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. *Bufo, cornutus, & ſpinoſus, Virginianus; mas.*

Mira hæc & peregrina beſtia curta eſt & craſſa, binis acutis cornubus, capiti impoſitis, conſpicua, quibus oculi protuberantes, proximè ad caput, inſiti ſunt. Cutim, ſupra & infra ex cinereo flavam, obſcurè griſeæ lineæ variegant. Per dorſum lata decurrit tænia, alba, à capite orta, indeque verſus poſteriora per clunes attenuata, punctisque exiguis, veluti margaritis, adſperſa. Totum præterea corpus ſpinis pungentibus horret, caput, ex albo variegatum, ſi exceperis, & totum ventrem ex ruffo ſaturatius flavum. Pedes ceu lemniſcis circumdantur, unà cum unguibus, ſeu digitis, qui hominum fere referunt digitos, anterius quaterni, quini poſticitus; hique poſtici tunicis intermediis connectuntur. Caput inſigne, & craſſum, latè patulo in rictu linguam monſtrat craſſam, latamque, Oſtreæ ferè ſimilem, anterius maxillæ inferiori accretam, parte verò poſteriore liberam, uti in Ranis, cujus dorſum papulis conſitum eſt. Utrinque ad latera capitis, ſupra os amplum & oculos, macula conſpicitur nigra, fundo candicanti inuſta.

Num. 2. *Bufo, cornutus, & ſpinoſus, Virginianus; fœmina.*

Convenit ferè in omnibus cum priore, excepto ore, quod latius eſt, & magis diductum. Pictura quoque frontis quid habet differentiæ: oculos inter lata protenditur tænia, naſum verſus magis attenuata: ſub oculo quolibet macula cernitur, quæ oculum alterum mentitur, nec tamen eſt. Pedes poſteriores hujusce Bufonis, veræ manui ſimiles, pollice, & quatuor digitis, haud per ligamenta connexis, conſtant: quod tamen haud prohibet, quo minus latis hisce pedibus natare queat.

Num. 3. *Rana, Virginiana, exquiſitiſſima.*

Ex Carolina miſſam hanc accepimus, unà cum aliis animalibus, quorum de numero & præmemorati Bufones erant. Rana hæc ruffula, variis ſimul aliis coloribus picta, & miro artificio variegata eſt, maculisque ſupra & infra diſtincta. Femora cum pedibus longa & gracilia, per ipſos etiam ungues, duplicatis faſciis annulata ſunt. Ungues antici & poſtici membranis colligantur; cum raró tamen reperiantur Ranæ, quarum antici ungues hoc habent.

Num. 4. *Rana, Virginiana, altera.*

Et hæc Carolinæ incola, pulcherrimâ dives picturâ, per dorſum, ex cinereo dilutè griſeum, variis coloribus

Num. 9. *Kleiner, gevlakte, Brazilſche Padt.*

Dit Paddetje is mede uit Brazil gekomen. Het is byna geheel wit, met zwart en bruin gevlakt. Het hoofdt is zeer kort, met een ingedrukten, kleinen, neus, als een juffers hondtje. De oogen, die uitpuilen, ſtaan digt aan den neus. Het is ook breed achter over de billen.

TWEE EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Gehoornde en gedoornde Virginiaanſche Padt; een mannetje.*

Zy is zeer vremd en wonderlyk geſchapen, kort en dik, met twee puntige horens op 't hoofdt, waar in de oogen digt aan 't hoofdt vaſt zitten en uitpuilen. De huidt is onder en boven aſch-geel, met donker aſch-graauw ſtreepswyze gemarmert. Over den rug loopt een brede, witte, bandt, van 't hoofdt af beginnende, die zich naar achteren over de billen verſmalt, en met kleine pukkeltjes, gelyk pareltjes, als beſproeit is. Verder is zy over 't ganſche lyf, behalven het wit gemarmerde hoofdt, en 't gehele onderlyf, dat hoger ros-geel is, vol met ſtekelige doornen bezet. De benen zyn als met banden omringt, gelyk ook de klaauwen, of vingers, die naar menſchen vingeren gelyken. Aan de voorſte poten zyn vier, aan de achterſte vyf klaauwen. De achterſte zyn met vliezen aan elkander gehecht. Het hoofdt is dik en groot, met een wyden bek, en een brede, dikke, tong, in gedaante als een Oeſter, welke van voren in den bek aan het onderſte kakebeen vaſt, en van achteren los zit, als die der Kikvorſchen. Van boven is het vol pukkeltjes. Aan weerzyden van 't hoofdt, boven den wyden bek, en de oogen, is een zwarte plek op een witten grondt.

Num. 2. *Wyfje van de voorgaande Padt.*

Zy komt meeſt met de zelve overeen, uitgenomen de bek, die wyder en breder is. De tekening van boven op 't voorhoofdt is ook wat anders. Tuſſchen de oogen loopt een brede bandt, naar den neus wat ſmaller toe lopende. Onder elk oog vertoont zich nog een plek als een oog, dat echter geen oog is. De achterſte poten van deze Padt zyn als een natuurlyke handt, met een duim en vier vingeren, zonder vliezen tuſſchen beide: evenwel kunnen zy zwemmen met de brede poten.

Num. 3. *Ongemeen ſierlyke Kikvorſch uit Virginië.*

Zy is ons van Carolina, nevens verſcheide andere gediertens, waar onder de voorgemelde Padden ook zyn geweeſt, toegezonden. Deze Kikvorſch is ros, met verſcheide andere verwen getekent, en ongemeen ſierlyk gemarmert en gevlakt van boven en van onderen. De lange, ſchrale, ſchinkels en benen zyn met dubbelde banden tot over de klaauwen omringt. De poten zyn achter en voor met vellen, of vliezen vaſt gehecht. Selden vindt men kikkers, daar de vingeren van de voorſte poten met vliezen aan een zitten, gelyk deze.

Num. 4 *Andere Kikvorſch uit Virginië.*

Deze Kikvorſch is mede van Carolina gekomen, en van een fraaie tekening over den licht aſch-gelen rug, met verſcheide

verwen

loribus & maculis elegantiſſimè variegatur. Oculi inſignes protuberant. Ungues ubique liberi nullis nectuntur ligamentis.

Num. 5. *Lacerta, Virginiana, lepida.*

Duplicem hæc in capite pectinem gerit, tenuesque albas tænias à capite ad longam usque & gracilem protenſas caudam. Corporis ſquamulæ, luteæ, rubris lemniſcis transverſalibus per dorſum & pedes ſunt diſtinctæ. Venter dilutè flavet. Ranarum antagoniſtæ ſunt.

Num. 6. *Serpens, Virginiana, maculis notata.*

Ex cinereo flava obſcuris maculis inſignibus per dorſum, minoribus tamen utrinque juxta ventrem, variegatur. Ventris ſquamæ transverſæ prorſus candicant. Caput pulcherrimè pictum eſt; corpusque, cum cauda, longum & gracile. Victum dant aves.

Num. 7. *Avis, Virginiana, Phœnicea,* de Atototl *dicta.*

Color ejus ex obſcuro reſplendet: roſtrum, longum, acuminatum eſt: forma Paſſerculi æmula: vox dulciſona, dum canit.

Num. 8. *Alga, marina, Africana, ramoſa, fruteſcens, foliis oblongis & ſpinoſis.*

Folia ejus, Serpentino flexu intorta, ſaturatè rubrum tonum emittunt; fructus minuti, teretes, longis nituntur pedunculis, foliorum ex alis oriundis.

Num. 9. *Alga, marina, Africana, altera, ramoſa, Millefolii foliis.*

Radices ejus exiguæ, filamentoſæ, infra coloris ſunt Thalaſſini, ſupra ex flavo ſaturatè virent. Cauli adnatæ cernuntur quædam ſquamulæ, calcariæ, partim albæ, partim rubentes.

TABULA SEPTUAGESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Bufo, Braſilienſis,* de Aguaquaquan *dictus, orbiculatus.*

Bufonum hæc ſpecies ex Americæ proinſulâ Cubâ delata eſt. Craſſi, teretesque ſunt, & benè paſti. Cutis, ex ruffo lutea, maculis umbroſis ſubnigricantibus, & granulatis, ſeu eminentibus punctis, tanquam granulis, per totum corpus ſupernum diſtinguitur. Maculæ undequaque à capite ad pedes usque quaſi flammas mentiuntur. Curti quæ colli guttur ornat pictura, elegans collare refert. Oculi inſignes ardent. Antici pedes quatuor gerunt digitos, quorum extremi articuli, uti in Ranis Surinamenſibus, latiuſculi ſunt. Poſtici

verwen en plekken ſierlyk gemarmert, met grote, uitpuilende, oogen. De poten zyn van voren en van achteren vry, zonder dat de vingers met vellen vaſt aan een gehecht zyn.

Num. 5. *Aardig Virginiaanſch Hagedisje.*

Het heeft een dubbelden kam op 't hoofdt, en ſmalle, witte, bandtjes van 't hoofdt tot aan den langen, dunnen, ſtaart. De lyfſchubbetjes zyn geel, met rode dwarsbanden over den rug en de benen getekent. De buik is licht geel. Zy leven in ſtrydt met de Kikvorſchen.

Num. 6. *Virginiaanſche, gevlakte, Slang.*

Zy heeft donkere grote plekken over den rug, maar aan weerzyden langs den buik vallen zy klein. De onderlyfſche dwarsſchubben zyn heel wit. Zy heeft een fraai getekent hoofdt, en is lang en dun van lyf en ſtaart. Zy geneert zich met vogelen.

Num. 7. *Virginiaanſch purperverwig vogeltje, genoemt* Atototl.

Het heeft een donker weêrſchynende verw, met een langen ſpitſen bek, en is van gedaante als een kleine Muſch. Zy hebben een aangename ſtem wanneer zy zingen en fluiten.

Num. 8. *Afrikaanſche Zeemos, met langwerpige gedoornde bladen.*

De bladen zyn ſlangswyze gebogen, donker rood doorſchynend, met kleine, ronde, vruchtjes op lange ſteeltjes, welke uit de okſelen van de bladſtelen groejen.

Num. 9. *Afrikaanſche Zeemos van een ander ſoort, ſtruikswyze vol takjes, met hele fyne blaadtjes, als die van* Millefolium, *of Duizendbladt.*

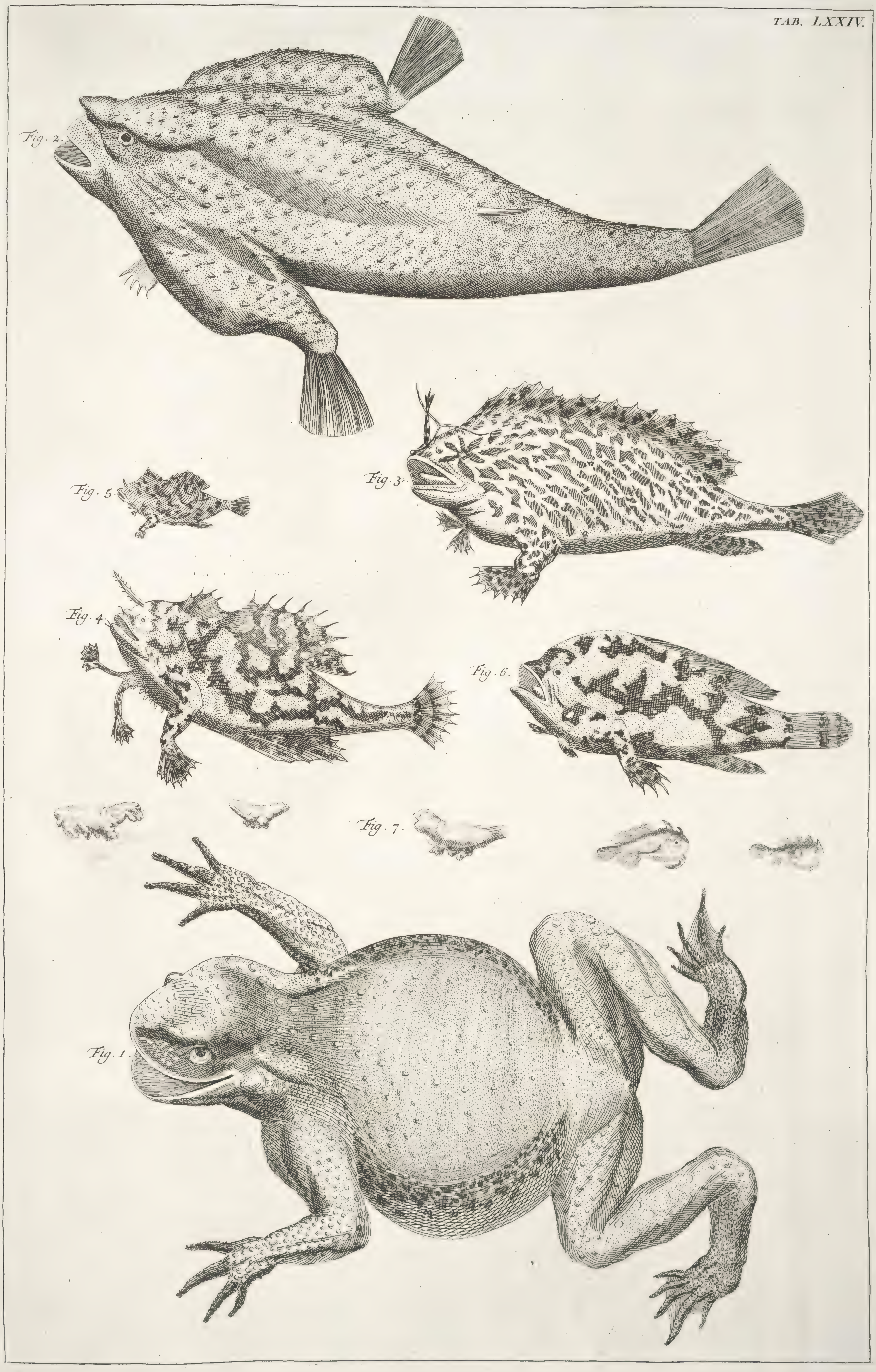
Het heeft kleine veſelachtige wortelen, van onderen zeegroen. Aan het ſtamſteeltje is het met eenige kalkachtige ſchubben bezet, waar van een gedeelte rood is.

DRIE EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Padt uit Brazil, genaamt van* Aguaquaquan.

Dit ſlag van Padden is van Cuba, een der vooreilanden van Amerika, gekomen. Zy zyn rond, dik, en wel in 't vleeſch. De huidt is rosachtig geel, met donkere ſchaduwachtige vlakken, en gegraande, of opgeworpene ſtippen, als met zaadtjes, beſtrooit over het gehele bovenlyf. De vlakken zyn over het ganſche lyf, van 't hoofdt tot de voeten, als gevlamt. Om de keel van den ingedrongen hals gelykt het naar een ſierlyke keelbandt. De oogen zyn groot en brandig. De voorſte poten hebben vier vingeren. De voorſte end-leedtjes zyn mede breed, gelyk die der Surinaamſche kikvorſchen. De achterſte poten hebben vyf vingeren,

TAB. LXXIII.
Fig. 3.
Fig. 1.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 2.
Fig. 4.

TAB. LXXIV.
Fig. 2.
Fig. 5.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 1.

Poſtici verò quinquefidi pedes anſerinos æmulantur, membranis mediis ungues nectentibus: unde quidem Amphibios eſſe, & terrâ marique vivere, patet, dum latorum pedum remigio inter natandum ſe promovent.

Num. 2. *Idem inverſus.*

Dorſo incumbens inferiora conſpicienda præbet, ubi venter, cinereo luteus, ſubruffis maculis, veluti flammis, ornatus nulla exhibet puncta, vel granula: dum cæteræ partes maculis parvis, & magnis, undique conſperſæ ſunt.

Num. 3. *Rana, Braſilienſis, gracilis.*

Macilenta hæc, ſtrigoſa, junceis pedibus, coloris ex aureo flaveſcentis, rarâ per dorſum rubedine variegatur.

Num. 4. *Vermis Aquaticus, ſeu Marinus, Braſilienſis, Millepedæ ſpecies.*

Longus & tenuis Millepedam refert: ad capitis anteriora bina gerit ſpinoſa cornicula; dum pedes quoque omnes, tenuibus ſpinulis, piliſque, hiſpidi, elegantem variorum colorum tonum emittunt; qualis & è corpore, per juncturas diviſo, refulget.

Num. 5. *Erica, Africana, flore rubro.*

Caulem copioſus arctè inveſtit foliorum, Spicæ minoris æmulorum, numerus, ad ſummum usque faſtigium; unde flores emergunt, longis innixi pedunculis, congregati, umbellam tamen expanſione ſuâ formantes..

Num. 6. *Erica, Africana, altera, folio minutiſſimo.*

Flos ejus exiguus, purpureus, campaniformis, ſerrato margine coronam refert.

TABULA SEPTUAGESIMA ET QUARTA.

Num. 1. *Rana, Braſilienſis, orbicularis, Pipæ ſpecies.*

Color ejus ex rufo cinereus eſt. Per dorſum, caput, & pedes, conſpiciuntur extuberantes verruculæ, ſeu puſtulæ dilutè luteæ, quarum quæ maximæ ſunt, cervicem & crura obſident; minimæ vero per pedes poſteriores & ſcapulas diſſeminantur. Caput, reſpectu totius ſat grande, inſignes oculos, amplumque rictum monſtrat. Pedes antici in quatuor digitos ſunt fiſſi, longos, acutos, aſperos, & ſpinis veluti obſitos. Ventrem dilutè cinereum ſaturatè fuſcæ marmoris in modum variegant maculæ. Bufonum præ ſe ferunt faciem, interque Pipas Americanas recenſentur, quamvis vulgarium inſtar Ranarum ſpeciem ſuam propagent.

Num. 2.

geren, en zyn als de Ganze-poten, met vellen tuſſchen de klaauwen, waar uit te zien is, dat zy *Amphibia*, of halfſlag, zyn, levende op 't landt en in 't water, daar zy met de brede voeten beſt in roejen en zwemmen kunnen.

Num. 2. *De zelve Padt, op den rug leggende.*

Wy hebben de zelve aldus laten afbeelden, om van onderen gezien te kunnen worden, daar zich de buik aſch-geelvertoont, met roſachtige vlakken als gevlamt, zonder ſtippels, of zaadgreintjes. De andere delen zyn alle met plekken, grote en kleine ſoorten, geheel en overal als beſtrooit.

Num. 3. *Braziliaanſche Kikvorſch.*

De zelve is ſchraal, mager en teêr van beentjes, goud-geel-verwig, met eenige rode marmering over den rug.

Num. 4. *Braziliaanſche lange, dunne, Zeeworm, gelykende naar een Duizendbeen.*

Voor aan het hoofdt heeft hy twee gedoornde horentjes: alle de poten zyn ook fyn gedoornt, en haairig, met een ſierlyken weêrſchyn van allerhande verwen, gelyk het lyf ook is, dat in fyne leedtjes is verdeelt.

Num. 5. *Afrikaanſche Hei, met een rood bladt.*

Zy zit digt om den ſteel, met bladeren van kleine Spyk tot boven aan den top, waar uit de bloemen met kroontjes op lange ſteeltjes voortkomen, koppelswyze, doch zich uit elkander uitbreidende.

Num. 6. *Ander ſoort van Afrikaanſche Hei, met kleine bladeren.*

Dit ſoort van Afrikaanſche Heiſtruik heeft zeer kleine, ſmalle, bladeren, en kleine, paarſſe, bloemen, klokswyze van boven gekurven als kroontjes.

VIER EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Braziliaanſche grote, en rond gebuikte, Kikvorſch, roſachtig van verwe.*

Over den breden rug, 't hoofdt, en de benen zitten hoge opgeworpene wratten, of pokken, die licht geel zyn. De grootſte zyn over den nek en de benen. De achterſte voeten en de ſchouders zyn vol kleine. Het hoofdt is naar de geſtalte van 't geheel vry groot, met grote oogen, en een wyden bek. De voorſte poten hebben vier lange, puntige, vingers, die ruig als met doornen begroeit zyn. De buik is licht aſchverwig, met donker bruine vlakken als gemarmert. Zy hebben een Padachtig gezicht, en worden onder de Amerikaanſche Pipaas getelt; maar zy telen voort gelyk de gemene Kikvorſchen.

Num. 2. *Rana, Piſcatrix, Americana, marina, ex Curaſſoa.*

Geſner. *Lib. IV, pag.* 817, huicce ſpeciei varia impertit nomina: idiomate Belgico vocat *Zeetode, Zeequap, Wolkus.* Germanicè: *Torſch, Taſchemaul, Meerkrott, Meerteüfel,* id eſt *Bufo,* ſeu *Diabolus marinus, Platyſtomus.* Haud pauci arbitrantur, piſcem hunc è Bufone, vel Ranâ, verâ Metamorphoſi natum eſſe, quâ tamen in re falluntur: cum contra hæc Piſcatrix ſingularem Piſcium familiam conſtituat, & à primâ ſui origine ſub hâc Piſcis formâ producta & adulta nullæ transmutationi obnoxia ſit. Ob paucam carnis copiam haud edulis eſt: quum tota ferè ejus ſubſtantia oſſea ſit. Cutis undequaque acutis horret ſpinis. Caput Bufonium, vel Raninum, ſcuto oſſeo, antrorſum in acutum convergente, tegitur; hujus ad latera utrinque binæ emergunt oſſeæ veluti excreſcentiæ, cruriformes, pinnis ſtabilibus, tanquam pedibus, ad extrema inſtructæ: ſunt hæ anterius firmiter corpori accretæ, poſterius verò liberæ. E pectoris anticâ parte os eminet bifidum, cujus extremum terminat pinnarum æmula expanſio, loco pedum anteriorum inſerviens natatui. Cauda uti in Piſcibus pinnata eſt, in apice longam gerens acuminatam ſpinam. Lingua Piſcium quoque æmula.

Num. 3. *Rana Piſcatrix, Americana.*

Ejusdem hæc ſpeciei eſt, ſed formæ à priori diverſæ, oſſeum quippe cornu ſupra naſum gerens, quod apice acuto binas inter pinnulas prominet: labio ſuperiori tuberculum adhæret, unde emergit muſculus, verſus medium ſui bipartitus, ex albo & nigro variegatus, craſſi inſtar pili flexilis. Cæterum Piſciculus hic reſplendens per cutim albicat, ruffis undique maculis flammarum inſtar pictus per totum corpus, nigris verò per omnes pinnas. Ad latus capitis, prope oculos, macula cernitur Hyacinthum ſtellatum exprimens. Pedes quoque bini antici huic ſunt pinnati, & pectoralis illa eminentia, uti in præcedente, hîc cernitur.

Num. 4. *Rana Piſcatrix, Americana, cornuta, ſpinoſa.*

Et hæc quidem cornu ſpinoſum ſupra naſum gerit, at prorſus alius tamen eſt fabricæ, quàm prior; ſic ut diverſas dari hujusce generis ſpecies probabile ſit. Color cutis, tenuiter ſquamatæ, albus ſaturate rubris maculis undulatus quaſi, aut marmoris inſtar pictus, albis præterea maculis diſtinguitur, per ſpinoſas æquè pinnas, ac totum corpus. Squamulæ ventris punctis ſubruffis conſitæ apparent. Cauda eleganter picta ventilabri inſtar expanditur; & ſimili quoque modo ſe habent pedes. E pectore anterius oſſea protuberat ſubſtantia, in binos quaſi longos pedes, aut pinnas, diviſa, ſub quibus verrucæ quinque longæ cernuntur. Oris ſupremo binæ adhærent fibræ, barbulam referentes.

Num. 5. *Pullus Ranæ Piſcatricis, ſpinoſæ,* Num. 4.

Diſtincta huic picturæ elaboratio adhucdum deeſt.

Num. 6.

Num. 2. *Zee-padt, of Zee-kikvorſch van Curaçao, in Weſt-Indië.*

Geſnerus, *Lib. IV, fol.* 817, geeft dit ſoort verſcheide namen. In het Nederduitſch noemt hy het *Zeetode, Zeequap, Wolkus.* In 't Hoogduitſch *Torſch, Taſchemaul, Meerkrott, Meerteufel,* dat is Padt, of Zee-Duivel, enz. Verſcheiden zyn van gevoelen, dat deze viſch uit een Padt, of Kikvorſch is verandert; dat niet waar is. In 't tegendeel is deze *Piſcatrix* een ſoort van viſch op zich zelve, die van den beginne aan als een viſch in deze gedaante gegroeit, en geen verandering onderworpen is. Het is een viſch, die tot geen ſpyze dient, om dat 'er weinig viſch aan is: het is meeſt als harde beenachtigheit. De bovenhuidt is overal met puntige doornen bezet: het hoofdt is gelyk dat van een Padt, of Kikvorſch, met een benig kapſel, dat van voren puntig toe loopt, bedekt. Aan weêrzyden van het hoofdt zitten twee beenachtige uitwaſſen, gelykende naar ſchinkels, met ſtyve vinnen aan de einden, als poten. Van voren zyn zy vaſt aan 't lyf, en van achteren los. Voor op de borſt hebben zy een uitſtekend been, in tweën verdeelt, daar aan het eindt een uitbreidſel, als vinnen, komt, dat zy tot roejen, als voorpoten, gebruiken. Zy hebben een ſtaart, als de viſſchen, met vinnen, en achter op den zelven hebben zy een lange ſtekelige, of puntige doorn. Hare tong is gelyk die der viſſchen.

Num. 3. *Viſch-Kikvorſch, uit Amerika.*

Zy is van het zelve geſlacht als de voorgaande, maar van eene geheel andere gedaante, hebbende een gratig hoorn, dat boven op den neus met eene puntigheit aan 't einde tuſſchen twee vinnetjes uitſteekt. Aan de bovenſte lip zit een knobbel, waar uit een ſpiertje komt, dat zich in het midden in tweën verdeelt, zynde wit en zwart getekent. Het laat zich buigen als dik haair. Verder is dit viſchje glanzig, wit op de huidt, met roſſe gevlamde vlakken over het gehele lyf; maar over alle de vinnen is het met zwart gevlakt. Aan het hoofdt, by de oogen, is een vlak, gelykende naar een ſtarrebloem. Het heeft ook twee voorpoten, met vinnen, als mede voor aan de borſt, gelyk de voorgaande.

Num. 4. *Viſch-Kikvorſch, met een gedoornden hoorn op den neus.*

Dit viſchje is een geheel ander maakſel dan het voorgaande, zo dat 'er verſcheide ſoorten van dit geſlacht moeten zyn. Het is wit op de huidt, met kleine ſchubbetjes en donker rood gevlakt, als gewatert, of gemarmert, met witte plekken uitgemonſtert, zo wel over de ſtekelige vinnen, als over het ganſche lyf. De lyf-ſchubbetjes zyn vol, en als overzaait met rosachtige ſtippels. De ſtaart is ſierlyk getekent, en uitgebreid als een waaier, gelyk ook de poten. Van voren uit de borſt ſteekt eene beenachtigheit, die zich in tweën, als lange voeten en vinnen, verdeelt, waar onder zich vyf lange wratten vertonen. Boven aan den mondt zitten twee ſpiertjes, als baarden.

Num. 5. *Jong van 't voorgaande ſoort,* Num. 4.

Het is nog niet onderſcheidentlyk uitgemonſtert.

Num. 6.

TAB. LXXV.

Num. 6. *Rana Piſcatrix, Americana, quarta.*

Et hæc magis piſcem refert, pedibus inſtructum, uti priores: ſquamis caret, cute gaudens ex candido relucente, nigriſque maculis undulatis variegatâ, quæ albis rurſum punctis majoribus diſtinguuntur; dum cutis albedinem minima puncta nigricantia variegant. Caput & lingua Piſcium æmula: Branchiæ tamen haud uti in Piſcibus retrò patent, ſed clauſæ ſunt. Pinnæ leves, preſſulæ, ſibi mutuò incumbunt, uti & cauda. Bini pedes poſtici acutos gerunt ungues, membranis nexos, inſtar Raninorum.

Num. 7. *Pullus Ranæ Piſcatricis, quartæ.*

Monſtrat hic, ſpeciem hanc, totumque genus, in primo ſui ortu iam figuram Piſcium pedibus inſtructorum exprimere, nec è Bufonibus, vel Ranis, transformari. Similes poſſidemus pullos, dimidio adhuc minores, in unum quaſi glomerem convolutos, ubi ferè nec caput, nec caudam, diſtinguere licet.

TABULA SEPTUAGESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Rana, maxima, Virginiana, eximia, rara; fœmina.*

Præter alia hæc quoque ex Penſylvania nobis transmiſſa eſt, quæ elegantiſſimè per corpus dilutè cinereum picta cernitur. Supra dorſum lata decurrit tænia, à naſi apice ad nates usque, magnis parvisque maculis ſubruffis, tenuibusque venulis ſubflavis, mirum in modum variegata: quæ & pictura per totum corpus obtinet. Utrinque ad latus tæniæ dorſalis lineolæ albæ quaſi fimbriam faciunt: corporisque ſuperni latera maculæ circulares variæ, ceu totidem ocelli, ornant. Venter totus candicat. Caput, magnitudini totius proportionale, eleganter protuberantes monſtrat inſignes oculos: Auriculæ teretes, flavæ, in medio nigrâ maculâ circulari diſtinctæ, oculos mentiuntur tunicis quaſi obvolutos. Nates ampliſſimæ ſunt & tumidulæ. Femora quoque pulcherrimis lemniſcis, tanquam annulis, ſuccinguntur. Antici poſticique pedes in quatuor abeunt longos digitos, unumque pollicem, qui ſinguli unoquoque ſub articulo excreſcentiam gerunt, verrucæ longiuſculæ non abſimilem: id quod tantò habendum rarius, quum in nullâ aliâ hujusce generis ſpecie reperiatur.

Num. 2. *Lacerta, Virginiana, maculis & flammis adornata.*

Inſignis hæc, & longicauda, Lacerta, per dorſum ſaturatè viridis, ruffis, flammis, tenues ſquamulas diſtinguentibus, marmoris inſtar, variegatur: ſic etiam caput ſe habet. Porro reliquum corpus, femora, pedes, & caudam, dilutâ ſuper viriditate obſcurè rubellæ maculæ ornant. Supra caudam margo tenuis ſerrata protenditur. Auricularum locum ſupplent bini oblongi hiatus. Antici & poſtici pedes in quinque ungues fiſſi ſunt.

Num. 3.

Num. 6. *Vierde ſoort van Amerikaanſche Zeepadt.*

Deze gelykt meer naar een viſch, doch heeft poten, gelyk de voorgaande, geheel glanzig wit, zonder ſchubbetjes, op de huidt met zwart gewaterde vlakken als gemarmert, met zeer kleine, zwarte, ſtippeltjes op de witte huidt, en met groter witte plekken in de zwarte marmering. Het hoofdt is gelyk dat van een viſch, met een viſch-tong. Zy hebben geen opene kieuwen, gelyk de viſſchen, maar geſlotene. De vinnen zyn glad over elkander zamen ſluitende, gelyk mede de ſtaart. De twee achterpoten hebben puntige klaauwen, met vliezen, gelyk de Kikvorſchen.

Num. 7. *Jong van het bovenſtaande vierde ſoort van Zeepadt.*

Het dient om te tonen, dat dit ſoort, en alle van dit geſlacht, in 't begin, en in hunne eerſte voortteling, gelykvormig zyn, zynde viſſchen met poten, en uit geen Padden, of Kikvorſchen, veranderdt. Wy hebben nog van deze jongen, die naauwlyks half zo groot zyn, en in een klompje zitten, daar men byna noch hoofdt, noch ſtaart aan kan zien.

VYF EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ongemeen grote en rare Virginiſche Kikvorſch; een wyfje.*

De zelve is ons, nevens andere ſtukken, uit Penſylvanië toegezonden. Zy is wonderlyk fraai over 't licht aſchverwige lyf getekent. Over den rug loopt een brede bandt voor van den neus af, tot achter over de billen, die zeer ſierlyk met grote en kleine vlakken rosverwig, met kleine geelachtige adertjes, zyn overmarmert, als mede over het ganſche bovenlyf. Aan weerzyden van den breden rug-bandt zyn witte ſtreepjes, als geſoomt; aan elke zyde van 't bovenlyf zitten verſcheide ronde plekken, als oogen. De onderbuik is geheel wit. Het hoofdt is evenmatig naar de gedaante van 't ligchaam, met ſchone, grote, uitpuilende oogen. De ooren zyn rond en geel, met een zwart, rond, plekje in 't midden. Zy vertonen zich gelyk oogen, maar als met vliezen overdekt. De billen zyn ongemeen groot en rond. De benen zyn ook zeer fraai gebandeert en beringt. Aan ieder der voor- en achterpoten zyn vier lange vingers en een duim, die van onderen by elk lidt van elken vinger een uitwaſch hebben, als een langwerpige wrat, 't geen wy by geen ander ſoort van dit geſlacht hebben gevonden, waarom het nog des te raarder is.

Num. 2. *Virginiſche grote en lang-ſtaartige Hagedis.*

Zy is over den rug donker groen, en met roſſe vlammen over de kleine ſchubbetjes getekent, als gemarmert, gelyk het hoofdt mede is. Verder zyn het lyf, de benen, poten, en ſtaart licht groen, met donker roodachtige plekken verſiert. Over den ſtaart loopt een klein zaagachtig kantje. In plaats van ooren vindt men twee langwerpige gaten. Zy heeft vyf klaauwen, zo wel aan de voorſte, als aan de achterſte poten.

Num. 3.

Num. 3. *Serpens, Virginiana, Ranis veſcens.*

Id ſectio ejus nos docuit, quando in ventre reperimus Ranam ſemicorruptam, lit. A indicatam. Eſt Serpens hæc ſquamis ſaturatè fuſcis ſupernè tecta: verſus medium faſciolæ luteæ, ordinatim digeſtæ, corpus ambiunt, quæ in parte, capiti proxima, & caudâ non occurrunt; ubi uniformis pictura regnat. Squamæ ventrales prorſus albæ ſunt. Os acutis ſcatet dentibus; oculique cœruleſcunt.

Num. 4. *Rana, Virginiana, maculis & lineis notata.*

Supernum ejus corpus ſubgriſeum dilutis lineis, rubriſque maculis, diſtinguitur. Crura & pedes remiſſè flaveſcunt. Serpentum uſui Ranarum hæcce ſpecies dicata eſt.

Num. 5. *Chamæcriſta Pavonis, Americana, ſiliquoſa.*

Frutex hic folia gerit, quorum plura uni pedunculo adnaſcuntur, Sennæ foliis minoribus ſimilia. Flos venuſtus, rubicundus, quatuor vel quinque utplurimum petalis conſtat, in limbum circularem, crenatum, terminatis. Horum è medio oblongus emergit faſciculus, thecula inſtructus longâ, capillamentis prominulis plenâ: unde dein inſignes & latæ oriuntur ſiliquæ leguminoſæ, quæ maturæ, extus coloris ſaturatè fuſci ſunt, ruffaque continent & planâ ſemina. Fertiliſſima eſt hæc Planta. Vid. *J. Breynii Cent. I, Tab.* 24.

TABULA SEPTUAGESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Rana, Marina, Americana, rara; mas.*

En Ranam prodigioſæ magnitudinis, cui parem nuſpiam videre mihi contigit! Ubi pedes ejus antici, & poſtici, extenſi ſunt, longitudine dimidium cubitum excedit; neque tamen extendi ſatis nunc poteſt, quia exſiccata eſt. Caput exceperis, reliquum dein corpus maculis eminentibus, ceu verrucis, magnis, parvis, obſitum eſt, quæ ſubtus dilutè griſeæ, ſupra verò cinereo luteæ ſunt; dum corpus ipſum colore ex cinereo ſaturarè griſeo perfundatum eſt. Per dorſum, & ſcapularum interſtitium, gibboſior eſt, & albeſcentibus lineis quaſi diſtincta. Supra pedes anteriores utrinque ſcutum cernitur, alam ferè naviculæ referens, veluti deſuper agglutinatum, dilutè cinereum, plurimis punctis nigris conſperſum. Caput ſubruffis lineolis, hac illac decurrentibus, notatur. Oculi grandes, lucidi. Auriculæ teretes, nec prominulæ, ſed leviter apertæ. Lingua lata maxillæ inferioris anticæ parti adhæret. Retro, inter nates & Coccygis os, quaterna reperiuntur tubera, teretia, oblonga, quæ equidem haud pro teſticulis habemus, ſed pro naturalibus excreſcentiis. Pedes anteriores in quatuor fiſſi ſunt digitos, ſingulos quatuor articulis inſtructos, quorum extremi latis unguibus muniuntur, infantum digitos ſic referentes. Poſtici pedes digitis quatuor, unoque pollice, ſimili modo conſtructis, terminantur; hique ad radices ſuas mediâ membranâ tantillum colligantur. Videtur ſpecies hæc & terrâ marique victum quærere. Pro maſculo hanc habemus.

Num. 2.

Num. 3. *Virginiſche Kikvorſch-ſlang.*

Zy wordt aldus genaamt, om dat zy van Kikvorſchen leeft, gelyk wy by het openen van 't lyf gevonden hebben, waar in een Kikvorſch was, die begon te vergaan. Zie let. A. De ſlang is van boven donker bruin geſchubt, en naar het midden is zy met gele banden, in order geſchikt, omringt. Het hoofden-eindt en de ſtaart zyn niet geringt, maar eenverwig. De onderbuikſche ſchubben zyn ganſch wit: de bek is vol ſcherpe tanden, en de oogen zyn uit den blaauwen.

Num. 4. *Gemene Virginiſche Kikvorſch.*

Hy is licht geſtreept, met rode plekken over het licht aſchgraauwe bovenlyf. De benen en poten zyn wat licht geel. Deze vorſchen geven zich ten dienſte der ſlangen als gevangen.

Num. 5. *Amerikaanſch Struikgewas, met blaadtjes.*

Van deze blaadtjes zitten verſcheide aan een ſteeltje, gelykende naar kleine Senebladeren, met een rode, ſierlyke, bloem, beſtaande gemeenlyk in vier of vyf bloemblaadtjes, die naar de buitenzyde rond en ingekorven zyn. Uit het midden van de bloem ſchiet een langachtig bondeltje, met een lang bosje haairige pluiſels, daar naderhandt grote, brede, peulachtige hauwen aan komen, die zich van buiten, wanneer zy ryp zyn, donker bruin vertonen, met roſſe, platte, zaadkorrels. Zy dragen rykelyk. Zie *J. Breynii Centur. I, Tab.* 24.

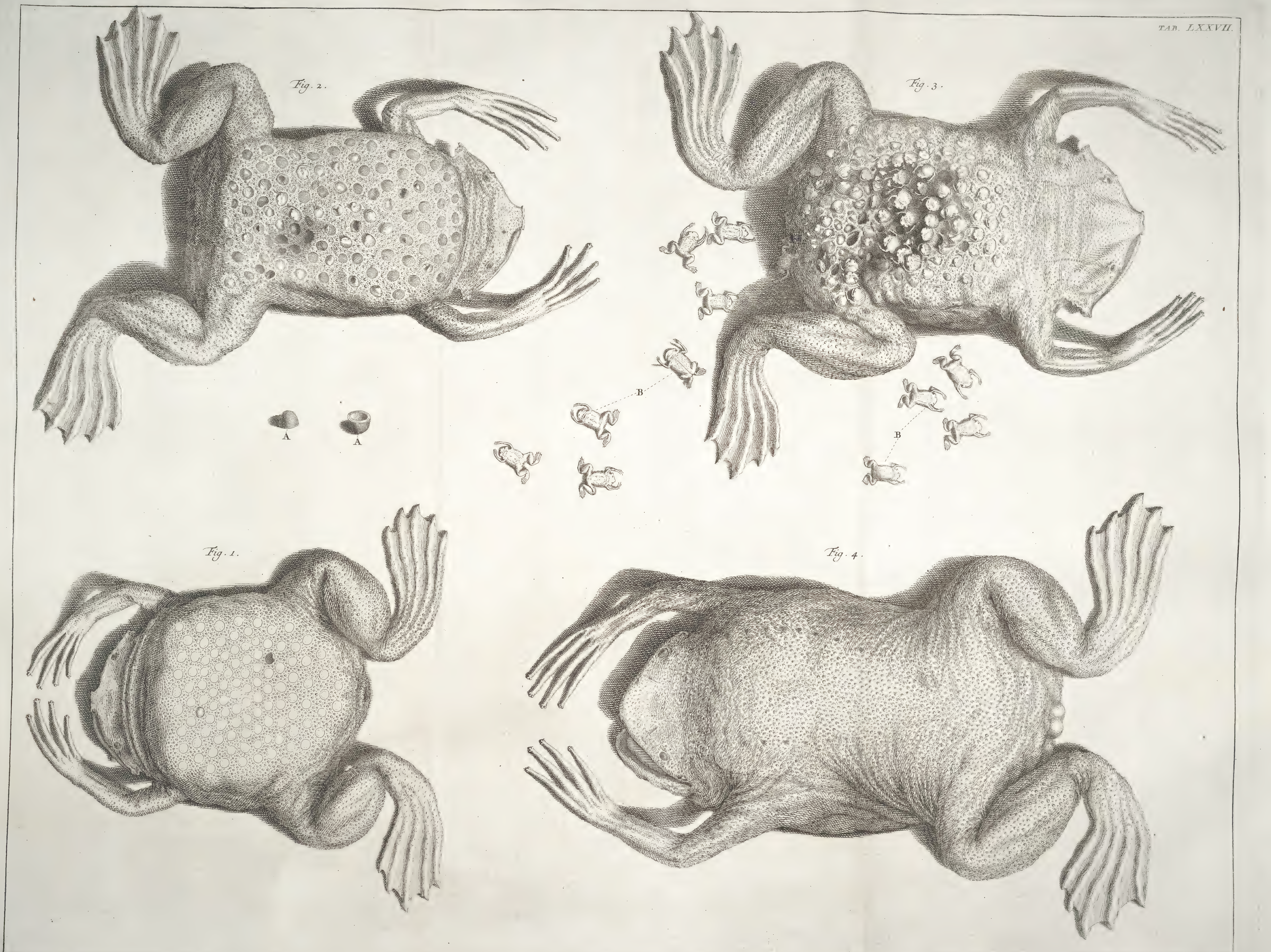
ZES EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Zeer rare Virginiſche Kikvorſch; een mannetje.*

Dit is een wonderſtuk, wiens weêrga van grootte ik by niemandt heb gezien. Als zyne voorſte en achterſte poten uitgeſtrekt zyn, kan hy over een halve elle halen, en indien hy niet opgedroogt was, zou hy nog meer uitgezet kunnen worden. Behalven het hoofdt is hy over 't ganſche lyf met verhevene plekken, als wratten, zo groot als klein. Het lyf is donker aſchgraauw; de plekken zyn wat lichter, en van boven aſchgeel. Over den rug en tuſſchen de ſchouderbladen is hy 't meeſt gebult, en met witachtige ſtrepen als verdeelt. Boven de voorſte poten zit op elke zyde een ſchildt, gelyk het zwaardt van een ſcheepje, als of het 'er op geplakt was, licht aſch-verwig, vol kleine, zwarte, ſtippels bezet. Het hoofdt is als met roſachtige ſtreepjes, gins en herwaarts lopende, bedekt: de oogen zyn groot en helder; de ooren rond, en niet uitpuilende, maar hebben een flaauwe opening. De tong is breed, en zit van voren aan de onderkieuw vaſt. Van achteren, tuſſchen de billen en den ſtuit, vertonen zich vier langwerpige ronde uitwaſſen. Wy geloven niet, dat het teelballen zyn, maar een uitwas van de Natuur. De voorſte poten hebben vier vingers, en aan ieder vinger vier leedtjes, waar van de voorſte breed zyn, met nagels, gelyk aan kleine kinder vingers. Aan de achterſte poten zyn vier vingeren met een duim, op de zelve wyze: tuſſchen de achtervingers, by de voeten, zyn zy een weinig met een tuſſchenvel begroeit. Dit ſoort zal zekerlyk zyn voedſel zo wel in 't water, als op 't landt zoeken. Wy ſtellen, dat dit een mannetje is.

Num. 2.

TAB. LXXVI.
Fig. 3.
Fig. 1.
Fig. 2.

P. Tanje fecit.

Num. 2. *Lacerta, Virginiana,* de Taletec *dicta.*

Hæc per tenues ſquamulas ex cinereo griſea, ſuprà dorſum ex rufo & albo eleganter variegatur: reliquum dein corpus albæ teſſellæ pingunt. Cauda longa, & in acumen deſinens, tæniis veluti circumdata & annulata eſt.

Num. 3. *Clematis, Daphnoides, major; ſive Laureola, arboreſcens, Americana, ramulis alatis.*

Arboris in modum excreſcit Planta hæc, tenuem porrigens truncum, inſtarque Convolvuli alias devinciens arbores. Folia, bina ſemper conjugata, è caule prodeunt, qui, ſingula inter foliorum paria, utrinque alatus eſt, tam in trunco, quàm ramulis; amœniſſimo certè ſpectaculo. Craſſa interim & viridia ſunt hæc folia, Laurinis ſimilia, per annos aliquot ſtabilia. De fructu & floribus ejus nil memoratum nobis eſt.

TABULA SEPTUAGESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Bufo, ſive Pipa, Americana, ova quàmplurima in dorſo habens; fœmina.*

Animal hoc fœdo Bufoni eſt ſimile, lato & plano corpore, brevi & rotundo capite, rictu amplo, & latè diducto, anterius in acutum convergente, inſtar oris Talpæ, fimbriâ quaſi reflexo: unde innoteſcit, illud, Porcorum in modum, terram fodicando, pabulum ſuum quærere. Cervicem à capite dividunt bini apices protuberantes. Laxa cervicis integumenta rugoſum veluti collare formant. Caput, coloris ſaturatè ſpadicei umbroſi, minutos gerit oculos. Dilutioris coloris dorſum, latum, ſphæricis ſcatet ocellis, æquidiſtantibus ferè, ut pullo cuilibet ſat detur ſpatii pro nutrimenti ſui attractione: ſunt enim ipſi hi ocelli ovula, teſtulis munita, prout ſub lit. A A notavimus; ubi inferna pariter ac ſuperna eorum facies exhibetur. Profundè hæc in cute latitant defoſſa, cruſtulâ quâdam membranaceâ tecta, aliquatenus extuberantia, ex rufo lutea, reſplendentia: interſtitia horum ovulorum, reliquumque corpus ſupernum minutæ puſtulæ, margaritis ſimiles, obſident. Admiratione digniſſima eſt contemplatio inſoliti generandi modi hujuſce animantis: pullos enim ſupra dorſum in cute propriâ procreat, exemplo Naturæ ordini ferè contrario; &, quod magis adhuc in ſtuporem rapit, eſt, quod ſemen maſculinum, oſſeo hoc ſuper dorſo, cutim inter & perioſtium per ſingulare pororum genus inſinuari, & inſinuatum parvis hiſce in matricibus ad generationem diſponi & incubari poſſit: quando enim duriuſcula illa tunica ſuperincumbens aufertur, nuda remanent ovula, dorſo oſſeo inhærentia, teſtulis ſuis prædita, è quibus pulli iam maturi, præmiſſo capite, omnes prodeunt, uti Num. 3 indicat.

Crura ejus anteriora, cum pedibus, tenuia ſunt & gracilia, horumque ſimiliter digiti quatuor longi, in apices trifidos veluti unguiculos terminati. Femora poſteriora craſſa & carnoſa ſunt, pedesque oblongi in quinque longiuſculos acutos fiſſi ungues, ad extremum usque membranis inter ſe colligatos, pedum inſtar Anſerinorum. Surinamenſes, aliorumque Americæ locorum incolæ fœmellas horum animalium *Pipa*, mares verò

Num. 2. *Virginiaanſche* Taletek-*Hagedis.*

Zy is ſierlyk uit den aſch-graauwen over de fyne ſchubbetjes, op den rug ros en wit fraai gemarmert; verder over 't gehele lyf met wit, dobbelſteens wyze, getekent. De lange en ſpits toe lopende ſtaart is als gebandeert en overringt.

Num. 3. *Soort van de grote* Vinkoorde, *of Maagden-palm, uit de Weſt-Indiën.*

Het groeit boomachtig op een dunnen opſchietenden ſtam, en ſlingert zich om de andere bomen gelyk de Winden. De bladen ſpruiten twee aan twee uit den ſtam. Tuſſchen elke verdeeling zyn zy zo wel aan den ſtam, als aan de takjes aan weerzyden bladerachtig beſoomt, het welk eene ſierlyke vertoning maakt. De bladen zyn dik en groen, gelyk die van de Laauwrier, en blyven eenige jaren in den zelven ſtaat. Wat vruchten en bloemen zy voortbrengen, is ons niet vermeld.

ZEVEN EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Soort van Amerikaanſche Padde, hebbende vele eiertjes op den rug; zynde een wyfje.*

Dit dier gelykt naar een lelyke Padde, is breed en plat van lyf, kort en rond van hoofdt, groot en wyd van bek, die van boven puntig toe loopt, in de gedaante van een Molleſnuit, als met een ſoomtje omgeſlagen, waar uit te zien is, dat het in de aarde wroet, gelyk de varkens, om hun voedſel te zoeken. Het hoofdt ſcheidt zich van den nek met twee uitſtekende punten. De ruime huidt over den nek is als gefronſt, of gekraagt. Het hoofdt is van een hoog umbrige bruine verwe, en heeft kleine oogen. De brede rug is lichter, en vol ronde oogjes, die byna even wyd van elkander ſtaan, om ruimte genoeg te hebben, dat elk jong zyn voedſel kan trekken. Deze oogen zyn eigentlyk eiertjes, die in dopjes zitten, gelyk wy met de let. A A hebben aangewezen. Het een is van boven, en het ander van onderen te zien. De zelve zitten diep in de huidt, waar in de eieren geſloten zyn met een ſchilletje, of huidt daar over, eenigzins uitpuilende, ros geel en glanzig. Tuſſchen deze eierplaatſen, gelyk mede over het gehele bovenlyf, is het vol kleine pukkels, als pereltjes, bezaait. Het is verwonderenswaardig de ſeldzame voortteling van dit gedierte te beſchouwen. Zy brengen hunne jongen voort op den rug en in de huidt, dat als ſtrydig met de Natuur voorkomt. Daar men zich nog meer over moet verwonderen, is, dat het zaadt der mannetjes op zulk een beenachtigen rug tuſſchen 't vel en 't beenvlies in byzondere ſoorten van zweetgaten kan gebragt, en, daar ingebragt zynde, in deze lyfmoerkens voortgeteelt en uitgebroeit worden; want als dit hardachtig bekleedſel, of huidt wordt afgeligt, zo blyft het op den beenigen rug vol eieren, die in hunne dopjes, of huisjes, waar uit de jongen, als zy voldragen zyn, alle met het hoofdt te voorſchyn komen, gelyk wy by Num. 3 aantonen. De voorſte benen en voeten zyn dun en ſchraal, mitsgaders de vier lange vingers, die voor aan het eerſte lidt in driën verdeelt zyn, als kleine klaauwtjes. De achterſte billen zyn dik, en wel in 't vleeſch. De langwerpige poten, met vyf langpuntige klaauwen, zyn geheel wit met vellen aan een gegroeit, gelyk de poten der ganzen. In Suriname, en op andere plaatſen in Weſt-Indië, worden de wyfjes *Pipa*, en de mannetjes *Pipal* genaamt. Zie den hoogberoemden

verò *Pipal* appellant. Vid. Celeberrimi, in Naturæ operibus perſpicaciſſimi, & incomparabilis induſtriæ, Viri, D. Profeſſ. Freder. Ruyſchii *Theſ. Anim. P. I f.* 19. Primus Ille fuit, qui Pipas haſce huc locorum transmiſſas accepit, & cum orbe noſtro communicavit. Alii quoque Naturæ curioſi, hosque inter D. Livinus Vincent, iis potiti ſunt, hicque poſtremus opuſculum Latino & Gallico idiomate de iis conſcripſit, & liquori in vitro immerſas æri incidi curavit. Mihi pariter larga earundem copia, diverſæque ſpecies transmiſſæ ſunt, ſic ut & hoc in genere multiplex notetur varietas. Quum primam hancce ſpeciem perfectiſſimam poſſideremus, Naturæ ducti ſtudio, nullo nec vitro, nec liquore circumdatam hac in Tabulâ ad vivum repræſentavimus, tantò ut diſtinctius externæ omnes ejus partes viſui paterent.

Num. 2. *Pipa, Americana, ſecunda; fœmina.*

Hæc priori in omnibus ſimilis eſt, exceptis ovulorum, ex quibus pulli prodeunt, teſtis: harum enim opercula hîc pro parte iam ſemota ſunt, pullorumque nonnulli exitum moliuntur; dum alii capite præmiſſo emergunt; alii ſuis ſe unguiculis viſui exhibent; alii rurſum ſubfuſcâ adhuc & lucidâ membranâ, paulo magis in ambitum expanſâ, tecti cernuntur.

Num. 3. *Pipa, Americana, tertia; fœmina.*

Et hæcce tertia priores omni dote æmulatur. Patet hîc, quânam ratione pulli quàm paratiſſimi ſint, ad deſerendas in medio dorſi matrices ſuas; è quibus etiam aliqui iam de facto prorepſere, prout lit. BB indicant. Profundæ hinc foveæ, ad dorſi ſpinam relictæ, conſpiciuntur: quæ circum has ovula hærent, nondum partui matura ſunt; dum quorundam teſtulæ adhuc integræ & clauſæ ſunt, alia verò profundè in dorſo deliteſcunt. Unde equidem nobis videtur, quod maximus incubationis calor in medio dorſi excitetur; quum ibi citius contingat maturatio. Habet & hæc Pipa præ aliis id ſingulare, quod quatuor lineas punctatas ſupra caput gerat. Cæterum coloris eſt obſcurè nigricantis, umbroſi, per corpus ſupernum: inferiora dilutius tincta ex albo variegantur.

Num. 4. *Pipal, Americanus, maximus; mas.*

Eſt hic fœmellis ſuis per omnia major, & cute laxior, perque totum corpus ſuperius puſtulis, ſeu tuberculis, veluti margaritis, conſperſus; gerens binos ſimul teſticulos orbiculares, quæ ſolæ ſunt partes generationis, tam extus, quàm intus, hactenus viſæ. Venter totus, ex cinereo flavus, conſutus quaſi cernitur ſuturâ, ab inferiore oris parte protenſa usque ad nates, quas in deliciis habent nigri Americæ incolæ; ſimili prorſus modo, ac noſtratibus femora Ranarum, fungi edules, & Cochleæ, domunculas ſuas in tergo circumtrahentes, amantur, quas ipſi mihi ſæpiuſcule appoſitas fuiſſe Argentorati & Noribergæ memini.

TABULA

roemden, zonder weêrga arbeidzamen, en in de natuurlyke ſchepſelen diep doorzienden Heere Profeſſor *Frederik Ruyſch* in zyn *Theſaurus Anim. Pars I, fol.* 19. Hy is de eerſte, die deze Pipaas hier te lande ontfangen en wereldkundig gemaakt heeft. Andere Liefhebbers, gelyk de Heer *Livinus Vincent*, hebben 'er ook gekregen, en deze laatſte heeft 'er een werkje van in 't Latyn en in 't Franſch uitgegeven, en ze, als in een glas met *liquor*, in 't koper laten ſnyden. Zy zyn my ook rykelyk toegezonden, en wel in verſcheide ſoorten, zo dat in dit geſlacht veranderingen aan te merken zyn. Om dat wy 'er dit eerſte ſoort in volkome volmaaktheit van bezaten, heeft ons de liefhebbery aangeport het naar het leven in deze plaat te doen verbeelden, buiten glas en *liquor*, om des te beter alle de uiterlyke delen te vertonen.

Num. 2. *Twede ſoort van* Pipa, *uit Amerika; een wyfje.*

Het zelve komt in alle delen met het eerſte overeen, uitgenomen de eierdoppen, waar uit de jongen voortkomen. De dekſels van de eierdoppen ſtaan daar reets ten dele afgeligt, en de jongen ſtaan 'er ten dele in de geboorte, komende daar met hun hoofdt uit kyken. Eenige vertonen hunne pootjes: andere zyn nog overdekt met een bruinachtig glanzig vlies, en wat breder in de rondte uitgezet.

Num. 3. *Derde ſoort van Amerikaanſche* Pipa; *ook een wyfje.*

Dit derde ſoort van *Pipa* heeft in alles de zelve eigenſchap als het eerſte en twede ſoort. Men ziet hoe de jongen volkomen gereed zyn om in 't midden van den rug uit hunne geboorteplaats te kruipen, gelyk 'er reets verſcheide uitgekropen zyn, zo als met BB wordt aangewezen. De diepe kuilen vertonen 'er zich van op 't rugbeen. Die rondom zitten, zyn nog niet ryp, of voldragen. Eenige doppen ziet men 'er nog van toegeſloten; andere zitten diep in den rug. Het komt ons zo voor, dat de meeſte broejing in 't midden van den rug is, om dat zy daar het eerſt uitkomen. Deze heeft iets byzonders boven de andere, namentlyk vier geſtippelde liniën over 't hoofdt. Voorts is zy donker Amberverwig over 't bovenlyf, van onderen wat lichter, en met wit gemarmert.

Num. 4. Pipal, *of mannetje van het voorgaande ſoort.*

Het zelve is in 't geheel groter en ruimer in 't vel, en over 't gehele bovenlyf vol pukkels, of bultjes, gelyk pereltjes, met twee ronde balletjes. Verder wordt geen ander teeldeel van buiten, noch van binnen gevonden. De buik is in 't geheel aſch-geel, met een naadt als aan een genaait, lopende van het onderſte van den bek tot achter aan de billen, die de Negers voor een lekkere ſpyze houden, gelyk by ons de billen der Kikvorſchen gehouden worden, en de Champignons, of Paddeſtoelen, mitsgaders de Slakken, of Karkallen, hunne huisjes op den rug omdragende, waar op ik zelf te Straasburg en Neurenberg dikmaals onthaalt ben geweeſt.

ACHT

TAB. LXXVIII.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 9.
Fig. 10.
Fig. 11.
Fig. 12.
Fig. 13.
Fig. 14.
Fig. 15.
Fig. 16.
Fig. 17.
Fig. 18.
Fig. 19.
Fig. 20.
A
Fig. 21.
B
Fig. 22.

TABULA SEPTUAGESIMA ET OCTAVA.

Num. I. *Generatio & Transmutatio Ranarum noſtratium, ſive Europæarum.*

Quod hâc de re propria nobis ſuggeſſit experientia, ediſſeremus. Aliquot elapſi ſunt anni, cum à D. Johanne Ooſterwyk, Bibliopola Amſtelædamenſi, tum cogitante de Appendice quâdam tractatui D. *Merian* de Inſectis Surinamenſibus ſubnectendâ, rogaremur, auxiliatrices ut huic operi manus adferremus, transmutationem Piſcium in Ranas, harumque rurſus retrogradam in Piſces adjungendo. Cui equidem dum annuebamus haud inviti, factum ut pro noſtrâ harumce rerum cognitione poſtulatum, quantum par erat, ſimus executi. Quum tamen ab illo tempore plura deſuper & evidentiora tentaverimus experimenta, rem totam exactiſſimè, & quantâ valemus perſpicuitate, nunc ob oculos ponemus; nil dubitantes, quin Curioſorum animi, hactenus a nobis forte diſſentientes, ſic convicti in noſtram quoque ſint ituri ſententiam.

Num. 1. Primum exhibet Ranæ principium, quod ſpeciem refert ovulorum, Piſcium ovis haud abſimilium: hæc primo vere à Ranis ejaculata graminibus, juncis, aliisve plantis per paludes & ſtagnantes aquas reperiundis adhærent; eadem prorſus ratione, ac Piſces ovula ſua, in mari, cuidam quoque materiæ adfigunt, aut contra illam effundunt, hæc ut ſemine lacteo virili, ſeu lactibus ita dictis irrigari queant, & ex binorum unione ſpeciei fiat propagatio. Ovula hæc magnitudine haud exſuperant tenuis aciculæ capitellum, & racematim congregata, inſtar ſeminis Papilionum, aut Animalium exanguium, membranæ cuidam tenui incluſa, gelatinoſo quodam humore perfuſa deprehenduntur, uti vitellus ovi in albumine hæret.

Poſtquam ſeminis maſculini aurâ afflata ſunt ovula, Ranæ his continuo adſident, ea fovendi gratiâ, donec augmentum capiant; tumque illa ſponte ſecedunt à corpore, cui adhæſerant, & in aquarum ſuperficiem emergunt, ut à ſolis radiis juſtum incubatus calorem adipiſcantur: ſic dein ovula hæc, quaſi à ſe mutuo ſeparata, aliquatenus conjuncta tamen manent, inque rotundos globulos, quorum quilibet binis tunicis inveſtitur, abeunt.

Num. 2. Punctum illud nigrum in centro hærens indicatur, quod primum Ranulæ eſt rudimentum, immerſum tenui liquido Cryſtallino, rurſus circumdato tunicâ quadam orbiculari, inſtar ocelli, in quâ hæret tenax & glutinoſus humor, pro nutrimento Embryonis inſerviens; donec hic vitâ donatus, inde prorepat, formâ minuti globuli nigri, tenui acutâque caudâ inſtructi, qui ſenſim accreſcens, & parte caudæ propinquâ latior evadens, piſciculum refert, juxta Num. 3.

Num. 4. Fœtus hosce iam majores repræſentat, dum caudulas gerunt pinnis marginatas, oculosque ſpecie nigrorum punctulorum viſibiles: os quoque hîc iam cernitur, & tæniola in abdominis medio, funiculum referens umbilicalem, ex quâ paulò poſt protruduntur pedes poſteriores, uti Num. 5 eſt videre.

Num. 6. Jam fere Ranæ faciem præ ſe ferunt parte capitis anticâ; cerniturque protuberantia, ubi primus pes anterior cutim perforat, & fermè perfectus iam prorumpit: hunc alter ſequitur; qui bini cum poſticis quando viſibiles ſunt, cauda interim eorum longa & acuta in dies abbreviatur, conſumiturque inſenſibiliter, donec prorſus abolita ſit, prout Num. 7 & 8 exhibetur: ubi iam perfectas in Ranas evaſere & proſiliunt.

Hancce

ACHT EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Voortteling en verandering van onze Europiſche Kikvorſchen.

Wy vertonen op deze plaat de voortteling en verandering der Kikvorſchen hier te lande, zo als wy 't door eigene ondervindinge hebben waargenomen. Het is eenige jaren geleden, dat wy van den Heere Joannes Ooſterwyk, boekverkoper te Amſterdam, die genegen was om by het Werk van Juffrouw *Merian* van de Surinaamſche Inſecten een Aanhangſel te voegen, verzocht wierden daar de handt aan te lenen, en de veranderingen van viſſchen in kikvorſchen, en wederom van kikvorſchen in viſſchen daar by te willen doen; waar toe wy ons niet onwillig getoond, maar hem het zelve naar onze beſte kenniſſe gaarne medegedeelt hebben. Doch alzo wy ſedert dien tydt nog nader ontdekking daar omtrent gedaan hebben, zullen wy het zelve zo naauwkeurig en duidelyk voor oogen ſtellen, als mogelyk zal zyn, niet twyfelende, of het zal de Liefhebbers, die tot nog toe van andere gedachten mogten geweeſt zyn, overtuigen, en hen tot ons gevoelen doen overgaan.

Num. 1 vertoont het eerſte beginſel, dat een ſoort van kuit is, niet ongelyk die van de viſſchen, die, van de Kikvorſchen vroeg in het voorjaar geſchoten wordende, zich aan grasjes, biesjes, of andere gewaſſen, in de ſloten en ſtilſtaande wateren vaſthecht; even gelyk de viſſchen in de zee haar kuit ook ergens aan vaſt maken, of tegen aan ſchieten, op dat de zelve met het melkachtige zaadt, of homme, kan beſproeit, en daar mede vereenigt worden, het welk de voortteling verwekt. Deze kleine kuitkorreltjes zyn niet groter dan het knopje van een kleine ſpeldt, en zitten troswyze aan malkander vaſt (gelyk het zaadt van de uiltjes, of bloedeloze diertjes) in een vliesje, of dun velletje, met een lilachtig vocht bekleed, gelyk de dooijer van een ei bekleed is met het wit.

Als de vereeniging van dit geſlacht geſchied is, houden zich de Kikkers daar gedurig by, om deze kuit te broejen, tot dat zy aangroeit: dan raakt de kuit los van 't gene, daar ze aan vaſt gezeten heeft, en komt boven dryven, om door de warmte van de zonne de rechte broejing te krygen, wanneer ieder kuit-korreltje zich als van den ander ſcheidt, maar evenwel eenigzins aan malkander blyft hangen, en in ronde bolletjes verdeelt wordt, zynde ieder korreltje met twee vliezen omtrokken.

Num. 2. Het binnenſte, als een zwart ſtipje, met Num. 2 aangewezen, is het beginſel van de Kikvorſch, het welk in een dun kriſtallyn vocht is beſloten, waar buiten om heen weder een rond vliesje zit, dat zich als een oogje vertoont, met een taai lymig vocht gevult, dat tot voedſel van 't binnenſte dient, tot dat het leven bekomt, en daar uit kruipt, in gedaante van een zwart klein bolletje, met een dun puntig ſtaartje, dat allengskens groter, en naar het ſtaarteinde wat breder wordende naar een viſchje gelykt, zo als by Num. 3 wordt aangewezen.

By Num. 4 worden zy nog groter vertoont, daar de ſtaarten met vinnetjes beſoomt zyn, en de oogen als zwarte kleine ſtipjes gezien worden, als mede de mondt, en een krieltje aan den buik als een navelſtrengetje, daar naderhandt de achterſte pootjes uit voortkomen, gelyk by Num. 5 is aangetoond.

Num. 6. Hier beginnen zy van voren aan 't hoofdt als een gedaante van een Kikvorſch te bekomen, met een uitpuiling, daar de eerſte voorpoot door de huidt boordt, en als volmaakt voor den dag komt: dan de twede; en als de poten alle vier gezien worden, wordt haar lange puntige ſtaart van dag tot dag korter, en verteert, zonder dat het kan gezien worden, tot dat die ganſchelyk vergaan is, als by Num. 7 en 8 is aangemerkt, daar zy volkomen Kikvorſchen worden, en weg huppelen, of ſpringen.

Deze

Hancce Ranarum indigenarum generationem ſedulo & laborioſo ſcrutinio obſervavimus, dum primò ſperma Ranarum ad quartum usque incrementi gradum, novâ quotidie aquâ refectum, demtis illis ejus particulis, quæ muſco inhærebant, aëri aperto expoſuimus: quæ tamen methodus haud adeò ex voto ſuccedebat. Unde anno inſequente aliam, eamque meliorem, invenimus, quæ manu duceret in operis totius cognitionem. Menſe nimirum Martio accuratè explorabamus locum, ubi Ranæ commorabantur; prima ut generationis earum initia expiſcaremur: hunc igitur deprehendimus foſſas eſſe minus profundas, aquis plenas ſtagnantibus, multâ plantarum aquaticarum, muſcique enatantis copiâ obſeſſis; ubi Ranarum majorum minorumque totas phalanges reperimus, quæ jugiter more ſuo vociferantes ſuam quælibet comparem alliciebant ſono hocce: *kwax kwax*; hasque dein adventantes ſalutabant aliâ rurſus voce, ſonante: *brekebex*, *brekebex*: tum verò toto grege convocato maſculus fœmellam conſcendit, pedibusque anticis humeros ejus, poſticis verò nates amplectitur. Neque tamen vel minimum cernitur veſtigium externarum quarumdam partium genitalium; dum interim neceſſe eſt coitûs quandam ſpeciem ab illis patrari, unde fiat fœcundatio. Hoc facto ovula ſua ejaculantur, eaque, modo ante memorato, in aquis alicubi vel ad muſcum, vel herbam aliam adfigunt. Terminus generationis à primo conceptu ad ſtatum usque perfectitudinis novem abſolvitur ſeptimanis, juxta noſtras obſervationes. In fine Martii ovula vidimus, graminis, aut herbarum fibris annexa, de die in diem majora eſſe reddita; quandoquidem hæc quotidie manè ſub ortum ſolis, per ſexaginta dies continuos, exhaurire curabamus: tumque dein nullam amplius inibi Ranam majorem natu, vel minorem erat reperire, ſed omnes iamiam ſe abſconderant, aut alioſum divagabantur. Quotidiana mea obſervata in Tabulâ à Num. 1 ad 8 iam exhibui, additis deſcriptionibus neceſſariis. Cui volupe eſt, plura de Ranis pernoſcere, legat *Plinium* & *Ariſtotelem* inter antiquos, *Rajum*, verò inter recentiores, *Jonſtonum*, & alios.

Generatio & Transmutatio Ranarum Aſiaticarum.

Reſtat nunc breviter enarremus quædam de Ranis, ex Amboina nobis transmiſſis, quæ idem incrementum, eandemque ac indigenæ ſubeunt mutationem: at quia grandiores ſunt, omnia hæc multò exhibent diſtinctiora. Tres verò priores earundem ſtatus, ſeu principia, uti Num. 1, 2 & 3 habentur, nobis deſunt, in quibus tamen haud quidquam diſcriminis ab indigenis reperiri confidimus.

Num. 9. Primam delineat Amboinenſis Ranæ faciem, Piſciculi æmulam, pedibus hactenus nullis conſpicuis, ſed corpore craſſo, brevi capite, binis ocellis, & longâ caudâ.

Num. 10. Jam craſſior eſt & longior, binisque pedibus poſticis evolutis inſtructa.

Num. 11. Piſcem magis quàm Ranam refert: pedes hic tres iam prodiere; dum quartus anterior, adhuc ſub cute latens, hanc facit protuberare, & iamiam erupturus videtur. A capite ſupra dorſum, & ad utrumque caudæ latus, pellis quædam, ſeu fimbria protenditur membranacea, pinnarum ſupplens locum.

Num. 12. Hæc parum à perfectâ Ranâ differt, niſi, quod integram adhuc Piſcis caudam gerat, quæ à femoribus poſticis margine fimbriato, per totam caudam protenſo, oritur. Reliqua corporis ſuperna pars prorſus glabra eſt.

Num. 13. Hæc prioribus comparata, minor eſt: cauda ultra dimidium ſui contracta eſt, nec membranacei amplius limbi quidquam præ ſe fert.

Num. 14. Hæc Rana iam perfectiſſima totam demum caudam amiſit.

Transmutatio

Deze voortteeling der inlandſche Kikkers hebben wy door een naarſtig onderzoek met moeite waargenomen, eerſtelyk uit het ſchot, of *ſperma ranarum*, en dat wel tot aan het vierde ſoort, met alle dagen ververſching van water, daar het ſchot, of zaadt, uitgenomen dat met eenig kroos vermengt was, telkens vernieuwt, in de open lucht wierdt gezet; maar dit wilde echter op deze wyze niet gelukken, en wy vonden in het volgende jaar een beter manier uit om recht achter de zaak te komen. In de maandt van Maart merkten wy naauwkeurig op waar zich de Kikkers onthielden, om hunne eerſte beginſelen van de voortteelinge te mogen weten. Deze wierden ons aangewezen in floten, die ondiep, en van ſtilſtaande water met verſcheide waterkruiden en boven-waterig kroos begroeit waren, daar wy de Kikkers by menigte, grote en middelſlag, in vonden, die telkens op hare wyze een geluidt maakten, om elk zyn weêrga te lokken, met deze ſtem: *kwax kwax*, en by den ander komende die als verwelkomden, met de ſtem: *brekebex*, *brekebex*. Alsdan klimt het mannetje by 't verzamelen op 't wyfje, en omvat met de voorſte poten des zelfs ſchouders, en met de achterſte de billen; doch ziet men het minſte teken niet van eenige uiterlyke teeldelen. Echter moet 'er eene gemeenzaamheit zyn, de welke de vruchtbaarheit verwekt. Daar na ſchieten zy hare eieren, of kuit, die zy ergens, gelyk boven gemeld is, in 't water, aan kroos of kruidt vaſt maken. De voortteling duurt, van 't begin, tot dat zy volkomen zyn, negen weken, naar onze ondervinding. Wy hebben in 't laatſt van Maart de kuit, of eiertjes, op ſpiertjes van gras en kruiden vaſt zittende gevonden, dat dagelykſch groter wierdt, alzo wy het zelve alle dagen 's morgens met de opgaande zon lieten ſcheppen, en dat zestig dagen achtereen hebben laten doen, wanneer daar geen Kikvorſch, jong of oud, meer te vinden was, en alle reets verſchuilt of verſtrooit waren. Van de dagelykſche obſervatie heb ik reets in de plaat, van Num. 1 tot 8, aangetoont, en 't nodige daar van beſchreven. Die meer van de Kikvorſchen gelieft te weten, lees *Plinius* en *Ariſtoteles* onder de oude, en onder de later ſchryvers *Rajus*, *Jonſton*, en meer anderen.

Voortteling en verandering der Aſiatiſche Kikvorſchen.

Verder zullen wy een kort verhaal doen van die Kikvorſchen, welke uit Amboïna ons zyn toegezonden, die de zelve aangroejing en verandering hebben als de inlandſche, maar groter van gedaante, en duidelyker zyn, doch waar van ons de drie eerſte ſtukken of beginſelen ontbreken, gelyk ze by Num. 1, 2 en 3 aangewezen worden: doch wy twyfelen niet, of zy zullen met de inlandſche in alle delen overeenkomen.

Num. 9 is het eerſte van de Amboïnſche Kikvorſch, verbeeldende een viſchje, en daar nog geen pootjes aan te zien zyn, maar wel een dik lyf, kort hoofdt, met twee oogjes, en een lange ſtaart.

Num. 10 valt dikker en langer, met twee volkome achterpoten.

Num. 11 gelykt veel meer naar een viſch dan naar een Kikvorſch, met drie poten: de vierde voorſte poot zit nog binnen de huidt, doedt die uitpuilen, en ſchynt ook op het doorkomen te zyn. Van 't hoofdt af, over den rug, en aan elke zyde van den ſtaart vertoont zich een vliezige huidt, of ſoom, in plaats van vinnen.

Num. 12. Deze is byna een volkomen Kikvorſch, behalven dat hy nog zyn gehelen viſſchigen ſtaart heeft, die van de achterbillen met den franjenachtigen ſoom begint, en tot over den ſtaart loopt. Verder is het bovenlyf geheel glad.

Num. 13. Deze is, in vergelyking van de voorgaande, klein. De ſtaart is ruim de helft ingekrompen, en niets is 'er meer van den vliezigen ſoom aan te zien.

Num. 14. Dit is een volkomen Kikvorſch, die zyn ſtaart ten volle verloren heeft.

Verandering

Tranſmutatio Ranarum Americanarum in Piſces.

Retrogradam hîc exhibemus metamorphoſin Ranarum Americanarum, quæ ex Ranis rurſum in Piſces mutantur. Harum nobis ſat magna ſuppetit copia, non Surinamo ſolum, ſed & ex Curaſſoâ, aliisque Americæ portibus transmiſſarum. Quin videtur probabile, quod Ranæ, in quibuscunque orbis partibus & regionibus ſeſe multiplicant, ibi & ex Ranis redeant in Piſces poſtea: attamen quia vix obſervantur, quando in metamorphoſi ſuâ conſtitutæ ſunt, nec cum curâ illo tempore inveſtigantur; hinc luculentis caremus documentis ad ſtabiliendam hancce noſtram opinionem. Retulit mihi Vir fide dignus, in Gelriâ captos eſſe Piſces, formâ ſimiles Americanis illis è Ranâ natis, ſed coloris cinerei pallidioris. Multum impendi operæ indigenis hisce videndis, aut nanciſcendis; nec tamen voti compos ſum factus, niſi ſesquianno inde elapſo, poſtquam Tabula hæcce iam parata erat: unde hos alteri inſerere Tabulæ ſumus coacti. In calidis Indiæ, tam Orientalis, quàm Occidentalis, regionibus animalcula hæc lætius vegent, vigentque liberius per flumina & rivos, quàm temperato, aut frigidiore ſub climate. Capiuntur etiam ab Hominibus, Avibus, & Piſcibus, quibus in pabulum cedunt: unde increſcens eorum numerus, valdè alioquin multiplicandus, quot annis haud parum diminuitur.

Num. 15. Americana hæc Rana in plerisque cum noſtrate convenit quoad formam & colorem: dilutè griſea eſt, ſubtus tamen eodem quidem, ſed ſaturatiore, colore tincta: corpus poſtremum & nates rubris maculis variegantur; ſicque & prominens cauda, quæ dorſi ſpinæ unita eſt. Clunibus ferè æmulatur Amboinenſem illam, ſub Num. 13 exhibitam, cujus cauda obliterari incipit.

Num. 16. Hæc grandior priore, majorem quoque gerit adnatam caudam, Piſcium æmulam, per coſtulas, ſeu oſſicula, diviſam, totam cartilaginoſam, cui ſimul ſupra & infra limbus latus, membranaceus, fimbriatus, accrevit. Pedes antici abbreviari occipiunt, totusque venter cum capite Piſci iam appropinquat.

Num. 17. Hæc inverſa Rana ſubtus ſe conſpiciendam exhibet. Venter ex cinereo dilutè griſei eſt coloris, unà cum natibus & pedibus, qui ſaturàtius fuſcis diſtinguuntur maculis: pedum anteriorum articuli craſſiores, corpori proximi, iam retracti, ſeu aboliti ſunt; alter articulus cum unguibus imminuitur quoque, & ſenſim conſumitur.

Num. 18. Et hæc quoque dorſo incumbit, ut pateat, unius pedis ungues adhuc eminere, ſecundum verò articulum iam penitus retroceſſiſſe: de pede altero tantillum duntaxat adhuc conſpicitur. Caput ferè penitus aliam induit formam, nec niſi parvo foramine patet: pedes quoque poſtici dimidio iam minores facti ſunt. Unde hæc fermè tota iam in piſcem abiit.

Num. 19. Hæc in dorſo conſpicua pedes anticos tantum non penitus conſumtos monſtrat, exceptâ unguium quâdam parte, qui tamen tenuiores etiam & minores fiunt.

Num. 20. Iſthæc ferè tota Piſcis eſt, niſi quod pedes poſtici, valdè iam imminuti, adhuc reſtent. Caput admodum grande & latum apparet: neque tamen id omne ad caput pertinet, ſed pars ejus ſaccum format amplum, cui omnes internæ partes, quoque transformandæ, incluſæ ſunt. Macula alba, lit. A notata, veſtigium eſt pedum anteriorum abolitorum. Oculi, cum rictu, patulisque naribus, majores fiunt. Pinnæ latæ membranaceæ ob laxam ſuam tenuitatem ſupra ſe mutuò complicantur.

Num. 21. Hujus poſtici pedes ferè prorſus evanuere; abolitione horum omnino aliâ exiſtente, quàm anticorum:

Verandering der Amerikaanſche Kikvorſchen in Viſſchen.

Hier vertonen wy een tegengeſtelde verandering van Kikvorſchen, die in de Weſt-Indiën van Kikvorſchen weder Viſſchen worden, waar van wy rykelyk voorzien zyn, niet alleen van Suriname, maar ook van Curaçao ons toegezonden, als mede van andere kuſten der Weſt-Indiën. Het is waarſchynlyk, dat zy in alle geweſten en landen, daar deze dieren hunne voortteling hebben, ook weder uit Kikvorſchen in Viſſchen veranderen; maar om dat men, als zy in hunne verandering zyn, daar geen acht op geeft, en geen werk maakt om ze op te zoeken en te vangen, ontbreken ons de ſtukken, tot bewys dienende. My is van een geloofwaardig man verhaalt, dat 'er in Gelderlandt gevonden of geviſcht zyn van gelyke gedaante, maar bleker aſchverwig, dan die uit de Weſt-Indiën komen. Ik heb veel moeite gedaan om de inlandſche te mogen zien, of te erlangen, maar heb die tot nog toe niet kunnen machtig worden, als eindelyk een jaar of anderhalf na dat wy deze plaat reets hadden laten ſnyden, waarom wy genoodzaakt zyn geweeſt de zelve op een andere plaat te vertonen. In de warme landen, als Ooſt- en Weſt-Indië, hebben zy beter tier en vryheit in de rivieren, of kreken, dan in de getemperde of koude landen: ook worden zy gevangen van menſchen, vogelen en viſſchen, zo dat zy tot ſpyze moeten dienen, waar door hun aangroeiend getal, dat anders zeer groot zou zyn, alle jaren ook veel komt te verliezen.

Num. 15. Deze Weſt-Indiſche Kikvorſch komt in vele delen met onze inlandſche van gedaante en verwen overeen; is licht aſchgraauw, met donkerder graauw van onderen. Het achterlyf en de billen zyn met rode plekjes, als mede de uitpuilende ſtaart, die met het bovenlyf, of rugbeen zich vereenigt; en over de billen zyn zy byna overeenkomſtig met die van Num. 13, zynde een Amboïnſche, die haar ſtaart verlieſt.

Num. 16 is groter van gedaante met een groter aangegroeiden, viſſchigen, ſtaart, die als met ribbetjes, of graatjes verdeelt, en niet anders dan kraakbeenachtig is. De ſtaart heeft mede van boven en van onderen een vliezigen, breden, ſoom, die als met franjen is voorzien. De voorſte poten beginnen korter te worden. De gehele buik en het hoofdt voegen zich reets naar een viſch.

Num. 17. Deze, op zyn rug leggende, Kikvorſch vertoont zich van onderen. De buik is van een licht aſchgele koleur, als mede de billen en benen, die donkerder bruin gevlakt zyn. Van de voorſte poten zyn de dikſte leden aan 't lyf reets ingekrompen, of verteert. Het twede lidt en de poten zyn ook kleiner, en verteeren allengskens.

Num. 18. Deze legt mede op den rug, om aan te tonen, dat zyn eene poot nog vry, maar 't twede lidt ook geheel ingekort is. Van de twede poot is nog maar een weinigje te zien. Het hoofdt is byna geheel vergroeit, en daar blyft maar een kleine opening in over. De achterſte poten zyn ook de helft verkleint en ingekrompen, zo dat deze byna een gehele viſch is geworden.

Num. 19. Deze vertoont zich van boven, wiens voorſte poten op een weinigje na van de klaauwen ook vergaan zyn, en worden ook dunner en kleiner.

Num. 20. Deze vertoont byna een gehelen viſch, behalven dat 'er de achterſte poten, die ook reets veel kleiner zyn geworden, nog aan overig zyn. Het hoofdt, of de kop ſchynt zeer breed en groot: doch dat is niet alleen 't hoofdt, maar een wyde zak, daar al de inwendige delen by den ander verzamelt zyn, om mede getransformeert en verandert te worden. Het witte plekje, met lett. A aangewezen, is een overblyfſel, of teken, daar de voorſte poten geweeſt zyn. De oogen worden groter, als mede de bek en grote neusgaten. De brede, vliesachtige, vinnen hangen door hare ſlap- en dunheit als over den ander.

Num. 21. Van deze zyn de achterſte poten omtrent geheel verteert, en is de vertering van die poten geheel anders dan

anticorum: hi enim articulatim quaſi introrſum contrahuntur, cum poſtici imminuti tandem evaneſcant penitus. In diſſectione ejus necquicquam pedum poſteriorum intus deprehenditur: quantum verò ad alias partes internas, harum poſtea trademus deſcriptionem. Caput hujus magis iam Piſcis capiti congruit, uti & oculi & rictus, in quo minuti etiam dentes erumpunt. Sunt qui negant hancce Ranarum in Piſces transmutationem, concedentes interim Piſcium in Ranas metamorphoſin: nos tamen haud dubitamus aſſerere illos, qui huic rei fidem renuunt, defectu legitimarum obſervationum deſuper factarum, cœcutire, & de re ſibi incognitâ falſum ferre judicium.

Num. 22. Hic ultimus eſt ſtatus Ranæ in Piſcem perfectum transmutatæ, ubi duplices pinnæ, ordine digeſtæ, locum pedum ſupplent, & per dorſum pariter ac ſubtus juxta ventrem anguſta margo pinnata protenditur, corpore in caudam quoque pinnatam, proportionalem toti, deſinente. Hæc Piſcium ſpecies, Surinami *Jakjes* appellata, menſarum inter delicias habetur, & in fluminibus *Kommewyne*, *Kottica*, aliisque, capitur. Os eorum minutis acutisque ſcatet dentibus: oculi grandes rubri & cœrulei ſunt: mediocrem Barbulam magnitudine æquant: capitis inferna pars circa mandibulas veteris tegumenti ventralis, nondum omnino ſeparati, ſed ſupra pinnas dependentis, reliquias monſtrat. Color cinereo griſeus ex albo variegatur; ſubtus autem ex ſaturatè fuſco. Notandum prætereà occurrit, quod Piſcis hicce geminâ ſerie oſſiculorum cartilagineorum, utrinque juxta corpus, à capite ad caudam usque, inſtructus ſit. Anatomicam poſtremæ hujus transformationis deſcriptionem aliâ Tabulâ exhibebimus.

TABULA SEPTUAGESIMA ET NONA.

Num. 1. *Teſtudo, terreſtris, Amboinenſis, minor.*

Pulcherrimè pictam hancce colore dilutè ruffulo, albæ maculæ lineæque, flammarum inſtar, per caput & conchatas quaſi ſquamas variegant. Pedes rubicunda ornant punctula. Caput valdè prominulum minutos oſtendit oculos. Pedum quilibet in quinque finditur digitos, acutis inſtructos unguiculis. Nunquam hæc ſpecies in majorem molem excreſcit.

Num. 2. *Eadem inverſa.*

Subtus ſic conſpicua eſt, monſtratque tegumen inferius ſuperiori cedere magnitudine; quum caput, pedes, caudamque non tegat: has autem partes pro lubitu emittit, aut retrahit animal; eſtque facies hæc ejus inferna dilutè flava, & rubro pigmento ſupra ſcutum adumbrata.

Num. 3. *Teſtudo, terreſtris, Ceilonica, elegans, minor.*

Hujus protuberanti dorſo quæ incumbunt teſtæ, dilutè flavæ, latis, ſaturatè ſpadiceis maculis, foliaceis, diſtinguuntur venuſtiſſimè; ſimilisque pictura ornat ſcuta, ſeu ſquamas, quæ latera marginant. Caput, pedesque ſquamulis pariter luteis veſtiuntur.

Num. 4.

dan die van de voorſte, doordien de voorſte als ingetrokken worden van lidt tot lidt, daar de achterſte verkleinen, en eindelyk geheel verdwynen. By het openen wordt van binnen niets gevonden. Wat de andere innerlyke delen aangaat, daar van zullen wy in 't vervolg ſpreken.

Hier vertoont zich het hoofdt meer in de gedaante van een viſch, insgelyks de oogen en de bek, daar zich reets kleine tanden in openbaren. Daar zyn eenigen, die ontkennen, dat de verandering der Kikvorſchen in Viſſchen geſchiedt, maar toeſtemmen, dat uit Viſſchen wel Kikvorſchen voortkomen. Doch wy zeggen, dat die genen, die zulks willen betwiſten, als onwetende daar van oordelen, en geen goede opmerkingen daar over hebben genomen.

Num. 22. Dit is de laatſte verandering van een Kikvorſch in een volmaakten Viſch, met welgeſchikte dubbelde vinnen, in plaats van voeten, of poten, hebbende van gelyken over den rug en onder langs den buik een ſmallen vinachtigen ſoom, met een bekwamen ſtaart uit vinnen. Dit ſoort van viſſchen wordt in Suriname *Jakjes* genaamt, en voor een delikate viſch tot ſpyze gebruikt, wordende in de kreken of ſtromen van Kommewyne, Kottica, en andere rivieren, gevangen. Zy hebben den mondt vol kleine, ſcherpe, tanden, met grote, rode, en blaauwe, oogen, en zyn van grootte als een matelyke Baars. Het onderhoofdt omtrent de kieuwen heeft nog als een overblyfſel van 't oude buik-vel, dat nog niet ten volle geſcheiden is, en over de vinnen heen hangt. De koleur is aſchgraauw, met wit overmarmert, en van onderen met donker bruin gemarmert. Het is aanmerkelyk, dat deze viſch dubbelde ryen kraakbenige graten aan weêrzyden, langs het lyf, van 't hoofdt tot het ſtaarteinde, heeft. De ontleding van deze laatſte verandering zullen wy op een andere plaat vertonen.

NEGEN EN ZEVENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Klein Ambonſch land-Schildpadtje.*

Het zelve is zeer ſierlyk en fraai getekent, met een licht rosachtige verwe, en witte plekken en ſtrepen als gevlamt over 't hoofdt en de ſchilpachtige ſchubben. De poten zyn met rode ſtippels overzaait. Het hoofdt ſteekt lang uit, hebbende kleine oogjes. Ieder poot heeft vyf klaauwtjes, met ſcherpe nageltjes. Dit ſlag wordt niet groter.

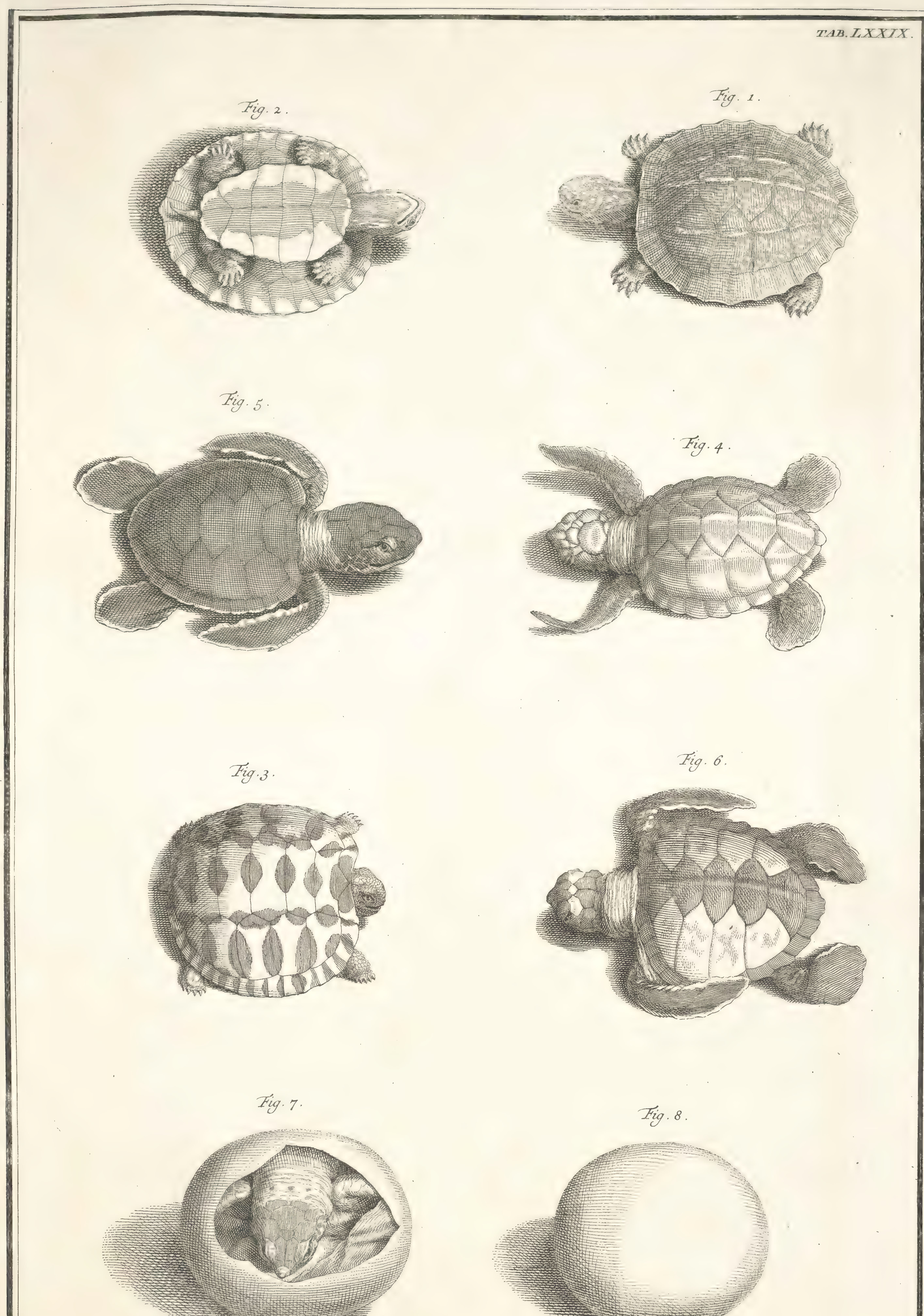
Num. 2. *De zelve, op den rug leggende.*

Dit geſchiedt om haar van onderen te vertonen. De onderſte ſchelp is veel kleiner dan de bovenſte, daar het hoofdt, de poten, en de ſtaart uit te voorſchyn komen, die zy weten in te trekken en uit te ſteken naar hun welgevallen. Van onderen zyn ze licht geel op de ſchelpen, met een roſſe verwe beſchaduwt.

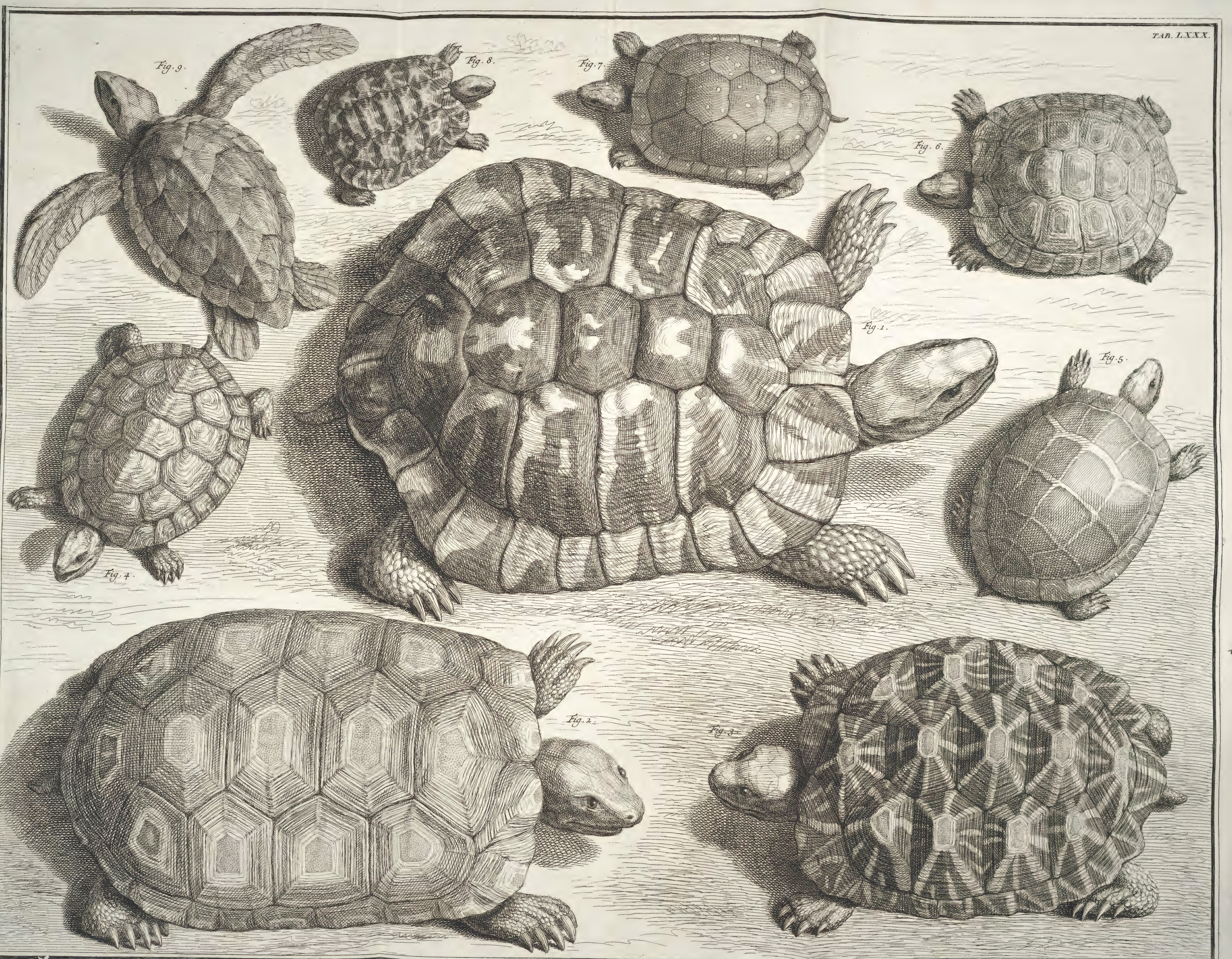
Num. 3. *Ceilonſch Schildpadtje, of Schildkrotje.*

Het is zeer ſierlyk met licht geel over de hoge rug-ſchelpen, die met brede, donker bruine, plekken, bladswyze, van gelyken over zyne bezydene ſoom-ſchilden, of ſchubben, bekleed zyn. Het hoofdt en de poten zyn mede met kleine, gele, ſchubbetjes bezet.

Num. 4.

TAB. LXXIX.
Fig. 2.
Fig. 1.
Fig. 5.
Fig. 4.
Fig. 3.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 8.

TAB. LXXX.

Num. 4. *Teſtudinis, marina, Americana, Pullus.*

Vix excluſus è teſtâ prodiit Pullus hic, natatui nondum adſuetus, omnibus tamen articulis membriſque abſolutus. Ad ventrem ſcutatum videre eſt tuberculum unà cum umbilicali funiculo. Dorſi teſta, hujusque conchæ laterales dilutè flavæ, ex fuſco relucent. Caput, elegantiſſimè ſquamatum, flavo pictum colore eſt. Pinnati pedes ſpadicei tenui limbo flavo cinguntur.

Num. 5. *Teſtudinis, marina, Pullus alter.*

Formâ priori convenit, ſolâ picturâ differt; dum, præter flavum collare, pars ejus ſuperna prorſus ſaturatè fuſca, tenui tæniâ flavâ, in ambitu circumdatur.

Num. 6. *Teſtudinis, marina, Pullus tertius.*

Et hic colore diſtat à prioribus: capite eſt minore, & breviore, tribusque ſquamulis, ſeu maculis albis ornato; collum laxiſſimâ veſtitum cute, rugoſumque, capiti hinc recondendo concedens ſpatium, dilutè flavum eſt: ſcuta verò ſubruffo alboque diſtinguuntur pigmento, remiſſâ deſuper rubedine candorem variegante. Cæterum pinnatos pedes albicans fimbria ſuccingit.

Num. 7. *Ovum Teſtudinis, cum fœtu.*

Cernitur hîc Pullus perfectus, prout, per ſolis calorem in ſabulo incubatus, de teſtâ modo prorupit. Mater è mari, vel flumine ad littus ſe confert, plurimaque ova aridam in arenam deponens hâc tegit, ne juſto citius à ſolis radiis excludantur, aut frigore nocturno conſtringantur. Hac ratione, juxta relationes Itineratorum, ſpecies hæcce in Americæ Hiſpanorum præſertim portibus, Curaſſoâ, aliisque locis, mirum in modum ſeſe multiplicat, incolisque uſus adfert plurimos: adultiora enim horum animalium, capta, iis pro cibo ſerviunt; ſicque & ova, quæ paſſim per maris littora quæritantes copioſa colligunt: vitellus horum ruber, uti Anatinorum, haud ingrati eſt ſaporis.

Num. 8. *Ovum Teſtudinis, ſpeciei mediocris, ex Americâ.*

Teſtæ hujus craſſiores ſunt, quàm ovorum Gallinaceorum, nec tamen cruſtâ Calcariâ tam durâ præditæ.

TABULA OCTUAGESIMA.

Num. 1. *Teſtudo, major, Terreſtris, Americana,* Mydas *dicta.*

Per omnem ferè Americam plurimæ Teſtudinum reperiuntur ſpecies, in portibus præſertim, Hiſpanorum ditioni ſubjectis, ubi inſignem magnitudinem & ſenium notabile adſequuntur. Ex Curaſſoâ, quam hoc

Num. 4. *Jong zee-Schildpadtje, uit Amerika.*

Het zelve is eerſt uitgebroeit, en uit zyn ei-dop gekropen, kennende het water nog niet. Het is volkomen in al zyne leden en delen. Onder aan den ſchildigen buik heeft het een bultje, met een navelſtreng. De ſchilden van boven op den rug zyn lichtgeel en bruinglanzig, gelyk ook zyn de om den kant zittende ſchelpen. Het hoofdt is zeer fraai geſchubt, en geel getekent. De vinachtige poten zyn bruin, met een ſmal, geel, bandtje als omboord.

Num. 5. *Twede jong zee-Schildpadtje.*

Het is van de zelve gedaante als het voorgaande, verſchillende alleen in de verwen, waar van die van boven geheel donker bruin zyn, met een gelen halsbandt, en verder rondom met een gelen, ſmallen, bandt beſoomt.

Num. 6. *Derde jong zee-Schildpadtje.*

Het verſchilt in verwe van het voorgaande, is korter en kleiner van hoofdt, met drie witte ſchubbetjes, of plekken. De ruim gevelde en gekronkelde hals, daar zy hun hoofdt in kunnen bergen, is licht geel, als mede roſachtig en wit over de ſchilden. Het wit is zacht, met rood gemarmert. Verder zyn de vinachtige poten met wit beſoomt.

Num. 7. *Schildpads-ei, met zyn vrucht.*

Het jong vertoont zich daar in volkomen, gelyk het door de zonne in 't warme zandt is uitgebroeid, zo als het eerſt uit den dop komt. De moer begeeft zich uit de zee, of de rivieren, aan landt, en legt eene menigte eieren in het droge zandt, die zy daar mede bedekt, op dat de zon de zelve niet al te ſchielyk uitbroeje, en zy des nachts niet komen te verkouwen. Volgens de berechten der reizigers teelt dit ſoort voornamentlyk op de kuſten van de Spaanſche Weſt-Indiën, als Curaçao, en in andere plaatſen, op de gemelde wyze ongemeen voort. De inwoonders hebben 'er veel dienſt van. Zy viſſchen de oude, en gebruiken de zelve tot hunne ſpyze, gelyk zy de eieren mede doen, die zy daarom in menigte gaan opzoeken aan den oever der zeën. De doojer van deze eieren is rood, gelyk de Eende-eieren, en aangenaam van ſmaak.

Num. 8. *Volkomen ei van een middelſoort Schildpadt, uit Amerika.*

De eierſchillen zyn dikker dan die van onze hoenderen, maar zo hard kalkachtig of korſtig niet.

TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Grote land-Schildpadt uit Amerika, genaamt* Mydas.

In Weſt-Indië worden doorgaans velerhande ſoorten van Schildpadden gevonden, voornamentlyk aan de Spaanſche kuſten, daar zy oud en zeer groot worden. Deze, die wy hier vertonen, is ons in een goeden ſtaat van Curaçao in *Liquor* toegezonden.

hoc ſub numero repræſentamus, miſſam accepimus, integram, liquore conditam, *Terreſtrium* ſpeciei accenſendam, nec ultra tres annos natam. Quotannis mole augentur: unde tegumen aſſervamus Teſtudinis marinæ adeò amplum, ſeptem aut octo congios liquidi quod capiat. Perhibent Itineratores, in Inſulis Mauritianis tam prægrandes dari Teſtudines, quæ quinque, aut ſex homines dorſo ipſarum inſiſtentes prorependo ſecum transferant, plures adhuc vecturæ, ſi operimenti convexa ſuperficies pluribus ſtationem firmam concederet. Lumborum igitur, pedumque robore ſummo polleant Animalia iſthæc neceſſe eſt, tanto ut pondere preſſa progredi tamen queant. Interim lentiſſimus eſt ipſorum greſſus, & hinc communi adagio Teſtudineum gradum de inerti homine prædicamus. Scriptores veteres varia ipſis dedere nomina: Græcis Teſtudo Χελὺς eſt & Χελώνη; tegumen ejus *Operimentum* vocatur. Scutum, quod ventrem tegit, craſſius, planum, & firmius eſt, quàm dorſi tegumen: hæc ſub ſcuta caput, pedes, & caudam, adeò norunt recondere hæc Animantia, nihil ut eorum compareat amplius. Ita ſcilicet tuta ſunt ab aliis beſtiis, quarum eludit injurias operimentorum firmitudo & craſſities. Aquila ſola iis inhiat, & prehenſa ſecum in altum abripit ſupra rupes, tumque in has ex alto delabi ſinit, ut fiſſis ita teguminibus ad carnem ipſi pateat aditus.

Diſceptatum eſt inter Veteres, quodnam ad genus iſthæc Animantia forent referenda: neque enim diſcernere ipſis licebat, carnis, an piſcis nomen ſibi repoſcat ſubſtantia Teſtudinum. Id interim ſatis patet, quod terreſtres Teſtudines carne conſtent è fibris albicantibus compoſitâ, eâdem ferè ratione, ac Lacerti; marinæ autem piſcem quaſi plurimæ carni intermiſtum gerant: quæ ratio eſt, cur abundantius comeſtæ moleſtiam creent ventriculo. Nec minus notum ubique eſt, plurima ova ab his Animantibus in arenam deponi. In oris maritimis Africæ & Americæ numeroſa admodum reperiuntur ova ejusmodi ſub arenis, à Teſtudinibus marinis eò depoſita, ut, ſolis radiis incubata, menſis ſpatio pullos excludant; quemadmodum prægreſſâ iam Tabulâ commemoravimus. Plurima de hoc Animantium genere collecta habentur in ſcriptis *Ariſtotelis*, *Theophraſti*, *Dioſcoridis*, *Æliani*, *Ambroſini*, *Bellonii*, & *Plinii*, qui quidem internas Teſtudinum partes rimati, ſuum ſingulis in Medicinâ uſum adſcripſere: licet autem quàm diverſiſſimæ ſint horum Autorum de hac re opiniones; fateri tamen convenit, illos, unà cum ſubſecutis deinde aliis, *Aldrovando*, nimirum, *Worttono*, *Mouffeto*, *Geſnero*, *Agricola Freygio*, *Matthiolo*, *Tabernæmontano*, *Bauhino*, *Buſtamantio*, *Marggravio*, &c. glaciem fregiſſe: unde æquiſſimum videtur, ſeriores ut poſteri priſcorum errores corrigere omni operâ nitantur.

Plinius quatuor Teſtudinum conſtituit ſpecies, terreſtrem nimirum, paludoſam, fluviatilem, & marinam: nos verò quatuor hasce ad binas ſaltem reducimus, terreſtrem ſcilicet, & marinam; quæ rurſus in varias claſſes ſingulares ſubdividi poſſunt. Omnes interim ſub aquis vivere queunt; prout propria nos docuit experientia: aliquot enim ante annos puſilla Teſtudo, quæ hîc Amſtelædami in foſſâ, dictâ Imperatoris, à nauta quodam capta erat, ad nos deferebatur; Terreſtris illa erat, magnitudinis ferè talis, qualem fig. 5 exhibet, & per ſesquianni ſpatium in vitâ ſuperſtes apud nos permanſerat; in aquam ubi deponebatur, caput ſuum inde protendebat; inde dein in terram ſub ſolis radiis collocata, ibi tranquillè ſeſe componebat, ut calente à ſole foveretur; cùm verò ſole careret, ad Lactucam capitatam, ipſi oblatam, ſe conferens eâ avidè veſcebatur: quin & illo ſesquianni ſpatio aliquantum increviſſe eam, ſatis patebat; tandem verò præ frigore hyemali obiit.

Teſtudines marinæ, loco pedum, alis quaſi volucrum gaudent implumibus, queis, tanquam remis, inter natandum ſeſe promovent. Anticæ harum multò longiores ſunt poſticis; hæ enim curtæ & latæ

tales

den. Het is een land-Schildpadt, die nog boven geen drie jaren oud is. Zy waſſen alle jaren in grootte aan. Wy hebben een groot ſchildt van een zee-Schildpadt, daar ruim een anker nat in kan. In de Maurits-eilanden worden zy zo groot gevonden, dat 'er wel vyf of zes menſchen op ſtaan kunnen, daar zy mede voortkruipen, gelyk ons de reizigers verhalen, die daar by voegen, dat zy nog meer zouden kunnen dragen, indien hun dekſel van boven niet te rond was, zo dat deze dieren een grote ſterkte in hunne lendenen en voeten hebben, om met zulk eene zwaarte voort te kunnen gaan. Maar hun gang is zeer traag en langzaam, waar van het gemene Latynſche ſpreekwoordt is voortgekomen, als men een lui of traag menſch wil beſchryven, *Teſtudineus gradus*, dat is: „Hy kruipt als een Schildpadt". De oude ſchryvers hebben dit dier velerhande namen gegeven. De Grieken noemen het *Chelis* en *Chelone*. Het dekſel wordt in 't Latyn *Operimentum* genaamt. Hun onderlyſſch ſchildt is dikker plat, en ſterker dan het bovenſte. Zy kunnen hun hoofdt, hunne poten, en hunnen ſtaart intrekken, om zich daar mede te bedekken, zo dat 'er niets van te zien is. Ander gedierte aaſt niet ligt op hen, wegens hun dik en verheven dekſel, behalven alleen de Arendt, die hen opneemt, en met hen omhoog vliegt. Vervolgens laat hy ze op de klippen vallen, dat zy daar van in ſtukken ſpringen, om hun vleeſch te eeten. De Ouden hebben getwiſt onder welk geſlacht men deze dieren zou tellen, en zy hebben niet weten te onderſcheiden of hunne ſubſtantie viſch of vleeſch is. Het is klaarblykelyk, dat de land-Schildpadden wit, dradig, vleeſch hebben, gelyk de ſubſtantie der *Leguanen* en zee-Schildpadden viſch is, met vele vliezige delen vereenigt, de menſchen bezwarende, als zy daar wat veel van eeten. Dat deze dieren vele eieren in 't zandt leggen, is genoegzaam bekend. Op de kuſten van Weſt-Indië en Afrika, op de zeeſtranden, worden de eieren by menigte in het zandt gevonden, daar zy van de zee-Schildpadden worden gelegt en ingegraven, om door de zonne uitgebroeit te worden, waar uit dan na verloop van een maandt jongen voortkomen, gelyk wy in ons voorgaande Tafereel hebben aangetoont en beſchreven. Men leeſt van deze dieren by *Ariſtoteles*, *Theophraſtus*, *Dioſcorides*, *Ælianus*, *Ambroſinus*, *Bellonius*, en *Plinius*, die de inwendige delen van de Schildpadden hebben aangemerkt, en ieder deel van de zelve in 't byzonder tot geneesmiddelen overgebragt; maar zy verſchillen veel in hun gevoelen daar omtrent, en zyn, onder meer andere hunne nakomelingen, verbetert door *Aldrovandus*, *Wortton*, *Mouffetus*, *Geſnerus*, *Agricola Freygius*, *Matthiolus*, *Tabernæmontanus*, *Bauhinus*, *Buſtamantius*, *Marckgraaf*, enz. De later nakomelingen moeten mede hun beſt doen om de fouten der ouden te verbeteren.

Plinius ſtelt vier geſlachten, de land-, modder-, rivier- en zee-Schildpadden, die wy ſlechts in twee verdelen, als de land- en zee-Schildpadden, die wederom in verſcheide ſoorten beſtaan, welke alle in 't water kunnen leven, daar wy zelf ondervinding van hebben, doordien voor eenige jaren een klein Schildpadtje, dat in deze ſtadt door een ſchuitevoerder was opgeviſcht in de Keizersgracht, aan ons wierdt gebragt, zynde van grootte gelyk in de 5 figuur op deze plaat is verbeeld. Het was mede een land-Schildpadtje, en wy hebben het anderhalve jaar levendig gehouden. Als het in 't water wierdt gezet, ſtak het zyn hoofdt boven het water, en als het daar uit op de aarde in de warmte van de zonne wierdt gebragt, hieldt het zich daar in ſtil, om door de ſtralen der zonne gekoeſtert te worden. Als het zich nu daar van ontbloot bevondt, liep het naar de groente van kropſlaa-bladen, die men het voorwierp te eeten, daar het graag naar was. Men kon ook in den gezegden tydt van anderhalf jaar den groei daar van zien. Eindelyk is het in den winter van koude geſtorven.

De zee-Schildpadden hebben, in plaats van twee voorvoeten, als twee vlerken van vogels, daar geen veêren aan zitten, en die dienen om te zwemmen, om hen ſchielyk voort te zetten, gelyk men met riemen roeit. De voorſte vleugels zyn veel langer

dan

tales ferè ſe exhibent, quales minori formâ fig. 9 hujus Tabulæ repræſentantur. Ejusmodi Teſtudinum binas quoque mediocris magnitudinis, in vaſe aquâ marinâ repleto, per ſex circiter ſeptimanas, in vitâ conſervavimus, quæ ex inſulâ S. Euſtachii in dolio, aquâ marinâ pleno, viventes huc translatæ erant: neque tamen vel pane, vel herbis, oblatis eas uti vidimus; unde enectas fame eſſe credibile eſt. Pellis, quæ ventrem tegebat, ſingularis erat candoris & mollitiei.

Quam hâc figurâ exhibemus, mediæ eſt magnitudinis, tegumenque ſuperius, obſcurè ſpadiceum, ex flavo pulchrè elaboratum gerit. Caput ejus totum ferè rubet; talique & colore picti pedes Erinaceorum æmuli ſunt, brevibus craſſisque ſquamis, & validis quinque unguibus, armati. Græcis Ποταμία Χελώνη, vulgo & *Mydas* vocatur. Herbæ, radices, Lacerti, Serpentes & Ranæ ipſi pro pabulo ſunt.

Num. 2. *Teſtudo Terreſtris, Braſilienſis.*

Iſthæc, Luſitanis *Kagado de Terra* dicta, operimento gaudet ſquamis tecto Rhomboideis, inſignibus, ſcutiformibus, quæ inſtar ſpeculi regulis quaſi tam concinno ordine incluſæ ſunt, dextri ut opus artificis exprimant. Hujus operimenti peripheria coloris eſt purpuraſcentis; in medio vero conſtituta ſcuta, dilutè rubella, punctis minuſculis, tanquam ocellis, diſtinguuntur. Caput, pedesque, dilutè griſea ſunt.

Num. 3. *Teſtudo Terreſtris, Braſilienſis.*

Jubeti hæc ab incolis Braſiliæ vocata ſcutis tegitur miro artificio conſtructis, hexagonis, extuberantibus, elliptica ferè ſpeculorum vitra referentibus; horum è centro, dilutè luteo, minutisque ocellis conſperſo, ſeni, octoni, pluresve, aut pauciores emigrant radii, flavi, inde ad ambitum ſcutiformis cujuslibet ſquamæ porrecti, amœniſſimo certè ſpectaculo. Capitis quoque color dilutè flavus eſt; ſubtus verò paulò ſaturatior. Pedum ſquamæ pariter flavent. Supernum verò tegumen, majus, ex obſcurè ſpadiceo perfundatum eſt.

Num. 4. *Teſtudo Terreſtris, Ceilonica, minor.*

Jurukua huic nomen eſt, totumque corpus ex dilutè ruffo pulcherrimè pictum.

Num. 5. *Teſtudo ex Nova Hiſpaniâ.*

Hæc inde cum aliis ad nos translata, Luſitanis *Kagado d'Agao* appellatur. Minusculæ autem eſt ſpeciei, politoque & æquali gaudet operimento, ex flavo dilutè rubello, quaſi Aurantii coloris: ſcuta verò ſquamoſa, ex quibus id conſtat, dilutè flavis inter ſe lituris, ad normam quaſi Geometricam, diſtincta ſunt. Caput, pedes, & caudam ſaturatè aurantius tingit color.

Num. 6. *Teſtudo Terreſtris, Braſilienſis.*

Juxtà Marggravii teſtimonium *Jujura* vocatur Braſilienſibus hæc Teſtudo, cujus fornicatum tegumen ſuperius

dan de achterſte, die kort en breed zyn, gelyk wy by fig. 9 in 't klein op deze plaat aantonen. Van deze zee-Schildpadden hebben wy ook twee, die tamelyk groot waren, in een tobbe met zeewater omtrent zes weken levendig gehouden, na dat zy van St. Euſtatius in een vat met zeewater waren overgebragt. Deze hebben wy niet kunnen zien, dat van 't gene hen van broodt of groente wierdt toegeworpen, aaten, en gevolgelyk van honger hebben moeten ſterven. Hunne onderlyfſche huidt was ongemeen wit en zacht.

De tegenwoordige is tamelyk groot, donker bruin, met ſchoon geel uitgemonſtert over het gehele bovenſchildt, of gewelfſel. Het hoofdt is byna geheel licht rood, als mede de poten, die van de gedaante der Egelvarkens zyn, kort en dik geſchobt, met vyf ſterke nagel-klaauwen. De Grieken noemen hem *Potamia Chelonia*. Anders wordt hy gemeenlyk *Mydas* genaamt. Hunne ſpys zyn groene kruiden en wortelen, als mede hagediſſen, ſlangen, en kikvorſchen.

Num. 2. *Braziliaanſche land-Schildpadt.*

Zy wordt van de Portugezen *Kagado de Terra* genoemt, en is over haar verwelfſel bekleed met grote ruitige ſchobben, of ſchilden, die zeer ſierlyk, als een ſpiegel, met leiſten rondom belegt zyn, zynde in goede order, als naar de kunſt, van een goed werkmeeſter gedaan, en geverwt met een paarsachtige koleur. In 't midden zyn de ſchilden licht rood, met kleine ſtippels, als oogjes, bezet. Het hoofdt is licht grys, als mede de poten.

Num. 3. *Andere Braziliaanſche land-Schildpadt.*

Deze wordt van de Brazilianen *Jubeti* genoemt; is zeer fraai geſchild, als geruit, met zes hoeken, en ieder ſchildt verheven, gelyk ovale ſpiegelglazen, die in 't midden licht geel, en met kleine oogjes gevult zyn, die zich met zes, acht, en meerder, of minder gele ſtralen van 't midden naar de uiteinden van elke ſchildige ſchobbe uitbreiden, dat een ſierlyk gezicht geeft. Het hoofdt is mede licht geel van boven, en van onderen wat donkerder geel. De poten zyn over de ſchobben mede geel, en het bovenſte grote ſchildt is aan den grondt donker bruinachtig.

Num. 4. *Klein Ceilonſch Schildpadtje.*

Het wordt van de Portugezen *Jurukua* genaamt, is fraai geſchild, en licht ros gekoleurt over 't gehele lyf.

Num. 5. *Schildpadt uit Nieuw-Spanje.*

Dit Schildpadtje hebben wy onder andere ſeldzaamheden uit Nieuw-Spanje, van Kagado d'Agao, zo als het van de Portugezen wordt genoemt, gekregen. Het is van een klein ſoort, met een glad egaal ſchildt, licht rood naar den gelen als Oranjekoleur geverwt. Over deze koleur zyn de kleine ſchilden, of ſchobben, met licht geel afgeſcheiden, als naar de landmeetkunde afgedeelt. Het hoofdt, de poten, en ſtaart zyn hoog Oranjekoleur.

Num. 6. *Nog een land-Schildpadt uit Brazil.*

Dit Schildpadtje noemen de Brazilianen *Jujura*, volgens de beſchryving van Markgraaf. Zy is van boven over 't gehele verwelfde

ſuperius flavi undique coloris eſt, parvisque quaſi icunculis, ſcutulatis, ornatum. Capitis, pedumque, color itidem flavus eſt, ſed paulò dilutior.

Num. 7. *Teſtudo Terreſtris, Amboinenſis.*

Ex Amboinâ, cum aliis minorum Animalium ſpeciebus, & hæc Teſtudo, liquore *Arak* condita, ad nos pervenit, ejus cognomine tamen haud adjuncto. Pulcherrima interim nobis videtur, dum lævibus ſcutis, dilutè ſpadiceis, veſtita, flaventes aliquot maculas, ſingulis impreſſas ſquamis, exhibet. Capitis, pedumque, color ſpadiceus ſaturatior eſt.

Num. 8. *Teſtudo, minor, Amboinenſis.*

Ejusdem ferè & picturæ, & formæ, hæc eſt cum illâ, quam *Fig.* 3, ſub nomine *Jubeti*, iamiam repræſentavimus: unde ob exactam adeò ſimilitudinem eandem quoque ad ſpeciem videtur pertinere.

Num. 9. *Teſtudo Marina, Americana.*

Hæc ſpecies per ætatem miram in molem excreſcit, alisque ſuis palpitando in maris littora emergit, ut ſub arenis incubanda exponat ova ſua: horum verò non unum ſeorſim, ſed plura ſimul, ſucceſſivè emiſſa, accumulatis ore arenis tecta, quatuor ſpatio ſeptimanarum, calore ſolis excluduntur. Quibus eò repoſitis aquas repetit mater, donec novâ ovorum congerie, in arenam collocandâ, ſolicitetur; tumque in littus rurſum enixa novum & pro his antrum format: ita tandem, per vices, omnem ovorum ſuorum apparatum incubatui exponit.

TABULA OCTUAGESIMA ET PRIMA.

Num. 1. *Millepeda noſtras.*

Formâ quidem, at nequaquam magnitudine, Millepedæ noſtrates cum exoticis in comparationem veniunt. Sunt autem Oviparæ; earumque ovula, aciculæ capitellum æquantia, alba, lucida, inſtar Margaritarum, primo Vere intumeſcunt magis, & in tellure per ſolis radios fota animantur.

Num. 2. Millepedæ Surinamenſes, noſtratibus quidem majores multo, at forma haud diſſimiles ſunt.

Num. 3. *Millepedæ Africanæ.*

Ex oris Guineæ miſſas accepimus binas hasce, quarum altera marem, fœmellam altera reſupinata, ſiſtit. Nec niſi leve inter utramque datur diſcrimen: mari latiores ſunt articuli, fœmellæ verò minores, & magis conglobati. Illius, quæ ſupinam partem tegunt, ſquamæ ſaturatius ex fuſco rubent; hujus verò dilutius flavent: idemque & in prona corporis facie obtinet. Caput ſubtus ex rubicundo reſplendet.

Num. 4.

welfde ſchildt geelverwig, met fraaie, kleine, ſchildige beeldteniſſen verſiert. Het hoofdt en de poten zyn mede geel; doch wat lichter geverwt.

Num. 7. *Land-Schildpadt uit Ambon.*

Onder andere ſoorten van klein gedierte is ons van Ambon ook dit Schildpadtje gezonden in vleſſchen met Arak-Liquor. De toenaam daar van is daar niet by gemeld. Wy vinden het heel fraai, met gladde ſchilden overdekt, licht bruin-koleurig, met eenige gele plekken over elke ſchobbe getekent. Het hoofdt en de poten zyn wat donkerder bruin gekoleurt.

Num. 8. *Klein Ambonſch Schildpadtje.*

Het is byna van de zelve tekening en gedaante, als wy reets in ons voorgaande by fig. 3 hebben aangewezen, onder den naam van *Jubeti*, daar het zeer wel naar gelykt, en daar mede van een ſoort ſchynt te zyn.

Num. 9. *Weſt-Indiſch Zee-Schildpadtje.*

Deze ſoorten worden door den tydt ongemeen groot. Zy zwemmen, en zwabbelen met hunne vlerken aan ſtrandt, om hunne eieren in 't zandt tot uitbroejing te leggen, die zy niet een teffens, maar verſcheide te gelyk achtereen, by malkander leggen, en daar met hun bek zandt over heen dekken, waar op zy door de zonne in vier weken tyds worden uitgebroeit. Dan kruipen zy weder te water, tot dat zy gedrongen worden een vergadering van eieren in 't zandt te leggen, waar toe zy een nieuwe kuil maken, en zo vervolgens tot dat zy alle hunne eieren kwyd zyn.

EEN EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Hollandſche Duizendbeen.*

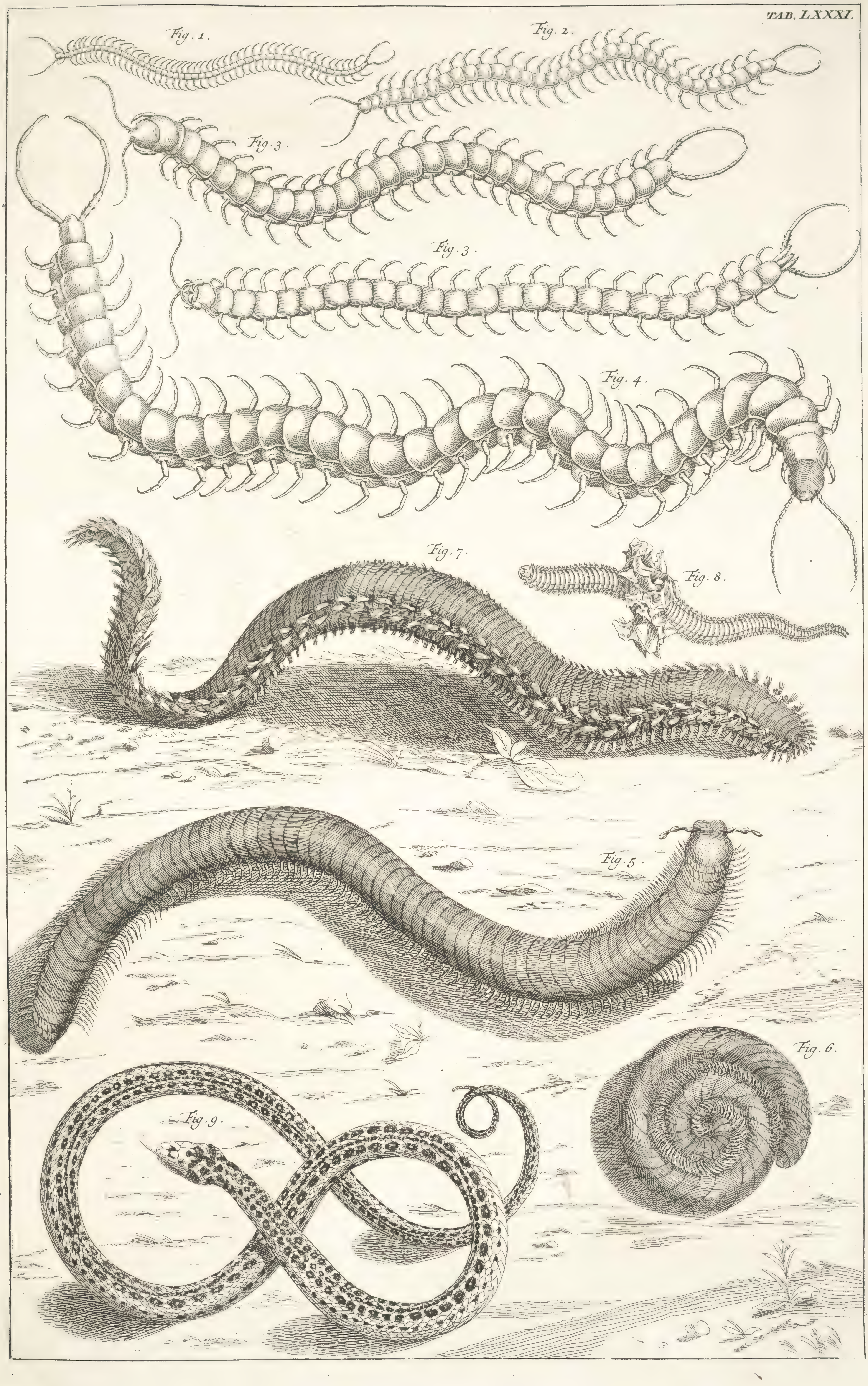
Onze inlandſche Duizendbenen komen in geen vergelyking met die van andere geweſten, wat aangaat de grootte, maar wel in gedaante; wy menen de lange ſoorten, gelyk wy in deze plaat verbeelden. Daar zyn nog andere ſoorten, korter en dikker, die men *Piſſebedden*, en ook *Duizendbenen* noemt, die veel in de medicynen worden gebruikt. Dit ſlag is overal genoeg bekend, en onnodig te verbeelden.

Num. 2. De Surinaamſche Duizendbenen of poten zyn veel groter dan de inlandſche, maar in gedaante komen zy te zamen overeen.

Num. 3. *Afrikaanſche Duizendbeen.*

Deze zyn ons van de Guineeſche kuſten gezonden. Het een is het mannetje, en het ander, dat op den rug legt, het wyfje. Daar onder is geen groot onderſcheidt, behalven alleen dat het mannetje breder van leden is dan het wyfje, die kleiner en ronder zyn: ook is 't mannetje bruiner rood gekoleurt over de bovenlyfſche ſchobben, zynde de ſchobben van het wyfje lichter geel, gelyk ook van onderen. Het hoofdt is van onderen glanzig rood.

Num. 4.

TAB. LXXXI.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 5.
Fig. 6.
Fig. 9.

Num. 4. *Millepeda major, ex Nova Hiſpaniâ.*

Inter alia rariora animantia & hanc inſignem Millepedam è portu Gaditano accepimus, duobus ſupra triginta ex articulis conflatam, quorum ſinguli binos emittunt pedes, i. e. quatuor ſupra ſexaginta, ſi omnes ſimul computes. Præterea tamen bini prope os prodeunt unci, nigris, acutis, incurvisque unguibus terminati, quorum ope pabulum ſuum, de aliis inſectis petitum, arripit Animal. Quin & è corporis poſticâ parte bini adhuc inſignes pedes erumpunt. Pedum quilibet quatuor conſtat articulis, ſingulisque ultimorum articulorum apicibus niger hæret, uncinatus, unguis, acuminatus admodum, & incurvus, qui progreſſui inſervit. Ita autem conformatæ ſunt omnes aliæ, quibuscunque demum ex oris oriundæ, Millepedæ, ad minimas usque noſtrates. E parte ſua anticâ caput, grandiore reliquis articulis è ſegmento conſtans, bina protendit cornicula, longiora, in acumen convergentia, multisque juncturis diviſa, hinc, pro Animalis lubitu, quamcunque in partem flexilia. Ex vetere nave Societatis Indiæ Orientalis, dirutâ, educta aliquando obtinuimus plurima horum inſectorum, viva, una cum ovulis ſuis, vivos iam fœtus continentibus, quæ diu equidem ſub terrâ in vitâ conſervavimus: at ovula, quæ Sinapi ſeminis magnitudine erant, ob fotus requiſiti defectum ſuffocata tandem ſunt. Majorem nunquam eâ, quàm hîc repræſentamus, vidimus hujus ſpeciei Millepedam. Operimenta, quæ ejus articulis incumbunt, ſupra convexa, ſubtus plana ſunt inſtar Teſtudinaceorum.

Num. 5. *Millepeda, Orientalis, omnium maxima.*

Anguſti hujus articuli, annulorum quaſi inſtar inter ſe juncti, innumeros, multò certè plures, quàm in præcedente, emittunt pedes; unde Millepedæ nomen ipſi revera competit. In quatuor pariter articulos pedum ſinguli diviſi ſunt. Corpus ejus oblongo-teres eſt, quale Serpentum ita dictarum bicipitum. Caput rotunda tegit ſquama, lata, ſcutiformis: ſub oculis verò, admodum minutis, bina eminent cornua, tribus ſingula articulis, craſſis, diſtincta. Segmenta corporis ultima bina, annularia, caudæ proxima, pedibus carent.

Num. 6. *Millepeda minor, ad ſomnum compoſita.*

Animalcula hæc quieti ſe datura hac ratione ſeſe conglobant, caput primò verſus medium corporis adducendo, tumque pedes omnes, ordinatâ ſerie, dorſo adplicantes, caudâ demum ultimò quoque contractâ: quemadmodum Serpentum quædam ſeſe convolvunt dormituræ. Ita compoſita interdiu dormiunt; noctu verò, juxta Indorum relationes, celeritate, vix oculis adſequendâ, circumcurrunt.

Num. 7. *Millepeda Marina, Amboinenſis.*

Eſt hæc ſingularis ſpecies Teredinum majorum, quæ, veteribus in palis maritimis deliteſcentes, inde ſe ſuſtentant, *marinæ* hinc *Teredines* vocatæ. A capite ad caudam usque, utrinque, tribus horrent ſeriebus faſciculorum, minores echinos, aut ſubtiles pictorum penicillos, referentium, lucidis & multicoloribus è ſetis conflatorum. Supina hujusce Teredinis facies brevibus pilis hiſpida eſt; ejusque ſegmenta annularia

anguſta

Num. 4. *Grote Duizendbeen uit Nieuw-Spanje.*

Onder andere fraaïgheden van gedierten is ons ook deze grote Duizendbeen of poot van Cadix toegezonden, beſtaande in twee en dertig leden, komende uit ieder lidt of verdeeling twee poten, het welk maakt vier en zestig poten, behalven nog twee klaauwtjes, met lange, zwart-puntige, kromme, nagelen aan den bek, daar zy hun voedſel mede vatten van ander gedierte, dat zy aazen. Achter aan het ſtaarteinde zyn nog twee lange poten. Ieder poot heeft vier leden, en alle de laatſte leden-einden hebben een zwarte, hakerige, klaauw, zeer puntig en krom, daar zy op lopen. Zo zyn mede alle, die uit andere landen en gewesten komen, tot de kleinſte toe, die wy hier te lande hebben. Voor aan het hoofdt, dat uit een groter en breder lidt beſtaat, komen twee lange horentjes, die puntig toe lopen, en uit vele leedtjes beſtaan, om die te kunnen draaien en keren zo als zy die willen hebben. Ons zyn eens uit een oud Ooſt-Indiſch ſchip, dat geſloopt wierdt, verſcheide van deze dieren levendig met hunne eiertjes, daar reets jongetjes in waren, gebragt, die wy lange levendig hebben gehouden in aarde, met hunne eiertjes, die in grootte als moſtaard-zaadt waren; maar om dat zy hunne natuurlyke uitbroei niet hebben gehad, zyn zy verſtikt. Nooit hebben wy groter van dit ſoort van Duizendbenen gezien dan deze, die wy hier vertonen. Der zelver lede-dekſels zyn van boven verheven, en van onderen plat, gelyk die der Schildpadden.

Num. 5. *Orientaalſche Duizendbeen van het allergrootſte ſoort van dit geſlacht.*

Des zelfs ſmalle leden zitten als geringt aan elkander, en hebben ontallyke poten, welke de voorgaande verre overtreffen, komende daar omtrent met hunnen naam van Duizendbeen overeen. Deze hunne benen zyn mede in vier leedtjes verdeelt. Het lyf van dezen worm is lang en rond, gelyk een tweehoofdige zogenaamde ſlang. Het hoofdt is bedekt met een ronde, brede, ſchildige ſchobbe, en onder de oogen, die zeer klein zyn, ſtaan twee horens, ieder uit drie dikke leedtjes beſtaande. De twee laatſte, ringachtige, leedtjes hebben aan het ſtaarteinde geen poten.

Num. 6. *Afbeelding van een kleiner ſoort ſlapende Duizendbeen.*

Als deze diertjes zich ter ruſt willen begeven, ſlingeren zy zich in de rondte, leggende dan het hoofdt in 't midden, en de poten alle in een geregelde order over den rugge heen, en de ſtaart het laatſte, (gelyk eenige ſlangen in een krul zich omwinden) en zo gaan zy ſlapen over dag. 's Nachts zyn zy zo rad in 't lopen, dat daar, volgens het getuigenis der Indianen, geen oog op hechten kan.

Num. 7. *Amboïnſche Zee-Duizendbeen.*

Dit is een byzonder ſoort van grote houtworm, die zich in oude zeepalen onthoudt, om daar in zyn voedſel te vinden. Hy wordt gemeenlyk de *Zee-Teredo* genaamt. Zy zyn van 't hoofdt tot den ſtaart, aan weerzyden, met drie reien topjes, als kleine borſteltjes, uit fyn weerſchynend haair, van velerhande koleuren, naar de gedaante van een fyn ſchilders penceel, geformeert. Deze worm is van boven over 't lyf kort ruighaairig, en ſmal

van

anguſta admodum ſunt & mollicula. Pedum vices ſupplent tres illæ faſciculorum ſeries, quibus, tanquam Piſcium pinnis, ſeſe promovet Animal.

Num. 8. *Millepeda, Marina, Belgica.*

Sæpe multumque ſolicitato mihi, ut ſpecimina quædam pernicioſiſſimarum illarum Teredinum, quæ, tanto cum regionis noſtræ damno, exedendis hactenus palis maritimis inhiarunt, una cum ligno ipſo, ab iis perterebrato, ad aulas Magnatum, aliosque Viros præſtantes, extraneos, transmitterem; quo ſuæ hi iſthæc contemplandi propius cupidini poſſent ſatisfacere, tandem incubuit neceſſitas, ipſorum explendi deſideria. Aliquot ergo palorum fruſta, quousque ſub aquis fundo infixa ſteterant, variis ex oris maritimis Belgii noſtri mihi adportari juſſi, ut vivos inde educere ipſe poſſem vermes iſtos. Vidi ſic eos, magnitudine admodum inæquales, ſuis in tubis, aut excavatis quaſi foſſis fiſtuloſis, humore aqueo limpido plenis, vivos veluti natare. Notatu verò dignum eſt, inſectum hocce, quousque perterebrando in intima ligni ſeſe penetrat, eo etiam usque vaginam, ſeu domicilium ſuum, extendere, excuſſâ ſcilicet æquabiliter in omnem ſui ambitum materie calcariâ, mox concreſcente & dureſcente, intus polita & ſplendente: nata verò hinc vagina ipſo cum incola ſuo accreſcit & ampliatur. Noſtri non eſt inſtituti, multa hîc iſtis de inſectis commemorare: quum id à pluribus hodie rerum naturalium curioſis factitatum ſit. In Tomo hujus Operis tertio, ubi de variis marinarum Plantarum ſpeciebus agetur, inſigniora vermium marinorum genera adjungere conſtituimus. Nunc eam duntaxat ob rationem hujusce Teredinis, quæ palorum noſtrorum baſibus ſeſe inſinuat, icona damus; quia pro parte cum Amboinenſi illâ majore convenit quoad pinnatos illos pedes & articulos. Capite tamen ab Amboinenſi Fig. 7. prorſus diſtat hæcce noſtras: è tereti enim ore ejus bini prominent dentes, longi, forcipum æmuli, qui pro lubitu Animalis emiſſiles ſunt & retractiles. Iſthæc vermium ſpecies in foramina Teredinum, ligna exedentium, ſeſe penetrat, earum foſſas invadit, Teredines diſcindit, interficit, ſibique in pabulum convertit, prout in hac fig. exhibemus; qui enim ſub lit. A, B hic repræſentatur vermis, à me ipſo è perterebrato ligno eductus eſt. A ſiſtit fruſtulum ligni perforati; B verò vermem ipſum, ligno inhærentem.

Num. 9. *Serpens, lemniſcata, venuſtiſſima, Americana.*

Præ aliis iſtam jure vocaveris Naturæ opus perfectiſſimum: à capite enim, elegantiſſimè picto, ad finem usque caudæ acuminatæ, juxta totum ſuperni corporis ductum, nigræ decurrunt tæniæ, circularibus ocellis diſtinctæ, lemniſcum quaſi acu Phrygiâ pictum referentes, albicante ſuper fundo anguſtis latioribusque tæniolis ornatum. Ocelli & puncta ſaturatè rubent.

TABULA OCTUAGESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. *Chamæleo, Mexicanus, ſeu* Cuapapalcatl.

Dorſo eſt admodum curvato, craſſo corpore, habituque inconcinno. Caput tamen trigonâ ornatur coronâ, duro ex oſſe confectâ, cujus anguloſa latera, nequaquam dentata, ſed tuberculis in omni ambitu, margaritarum

van geringde leedtjes, die zeer zacht zyn. In plaats van poten zitten hier de drie reien topjes, als viſchvinnen, om zich daar mede voort te roejen.

Num. 8. *Hollandſche Zee-Duizendbeen.*

Na dat wy veelmalen verzocht en gevergt waren, van de ſchadelyke zee-paal-wormen, die ons landt zo grote ſchade hebben toegebragt, buitens lands aan grote hoven, en andere voorname lieden te verzenden, uit eene nieuwsgierigheit om dit ongedierte te zien, met het doorgeboorde paal-hout daar nevens, zyn wy genoodzaakt geweeſt, om de begeerte van die Liefhebbers te voldoen, eenige paaleinden, zo verre de zelve onder het water in den grondt hadden geſtaan, van verſcheide zeeplaatſen der Vereenigde Provinciën te laten komen, om de wormen daar zelf levendig uit te halen. Men bevindt de zelve zeer ongelyk in grootte in hunne *Tubuli*, of doorgeboorde pypige loopgravens, die vol met klare waterige vocht gevult zyn, daar zy levendig als in zwemmen. Opmerkzaam is het, dat dit wormige gedierte, zo verre het in 't hout boordt, te gelyk zyn huis of woning maakt, overal egaal in rondte uit een kalkachtige ſtoffe, die ten eerſten ſchillig en hard is, en zich naar binnenwaarts weerſchynend en glanzig vertoont. Naar zy aangroejen, worden hare loopgravens wyder en groter. Wy hebben niet voorgenomen hier van dit ongedierte veel te ſchryven, nademaal reets door verſcheide Liefhebbers en Kenners daar van is geſchreven. Wy hebben beſloten van de verſcheide grote ſoorten van zeewormen in ons derde Boek, daar van velerhande ſoorten van zeegewaſſen in zal geſproken worden, in 't brede te handelen. Tegenwoordig is ons oogmerk voornamentlyk aan te tonen, dat deze hier in plaat vertoonde *Teredo*, of houtworm, die van onderen in de zeepalen groeit, ten dele met de grote Amboïnſche overeenkomt met zyne vinnige poten en leden: doch het hoofdt is van dezen geheel anders, als de voorgaande by *Fig.* 7. Uit de ronde bek komen twee lange tanden, als knypers, te voorſchyn, die zy in en uitſteken naar hare begeerte. Deze wormen kruipen in de gaten van de vernielende wormen, ſnyden en kwetſen de zelve, om ze te verteeren, en tot voedſel te gebruiken; kruipen in hare loopgravens om ze te doden, gelyk wy hier in fig. vertonen, die wy zelf met het doorgeboorde hout, daar zy in zaten, hebben uitgehaalt, en met A, B aangewezen. A is een ſtukje doorgeboort hout, en B de worm, die nog in 't hout zit.

Num. 9. *Uitnemend ſchone Strikſlang, uit de Spaanſche Weſt-Indiën.*

Zy mag voor anderen een meeſterſtuk van de Natuur genaamt worden: want van het hoofdt, het welk zeer fraai getekent is, tot aan het einde van den puntigen ſtaart, langs het gehele bovenlyf, lopen zwarte ſtrepen, met ronde oogjes, als een geborduurt lint, op een witten grondt, met ſmalle en brede lyntjes verſiert. De oogjes en ſtippen zyn donker rood van verwe.

TWEE EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Mexikaanſche Kameleon, of* Cuapapalcatl.

Hy is heel krom van rug, en dik van lyf, plomp van gedaante. Doch het hoofdt is ſierlyk gekroont met een driehoekige en hard gebeende kroon. De hoekige kanten zyn niet getand; maar rondom met heuveltjes, als of het pareltjes waren, bezet, die over

TAB. LXXXII.
Fig. 1.
Fig. 6.
Fig. 3.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 5.

margaritarum inſtar extantibus, perque totam frontem & naſum etiam conſpicuis, fimbriata ſunt. Ingluvies, & tota corporis pars inferna, ſerratis quaſi dentibus horret; ſimilibusque & caudæ prona facies aſpera eſt, ubi ſenſim minores facti, ad criſpatum tandem ejus finem prorſus evaneſcunt. Saturatè cinereo-griſeus color hujus dorſum & ventrem tingit. Cauda criſpula tæniis veluti annulata eſt. Ventris latera, ex cinereo dilutè flava, ſquamulis rotundis, eminentibus, ex ſubruffo, marmoris inſtar, variegatis, & quaſi undulatis, teguntur. Fœmella hæc eſt, caudamque plerumque ſurſum reflexam gerit, dum maſculis illa deorſum pendula & minus criſpa eſt, prout in Lacertis quoque obſervatur.

Num. 2. *Chamæleo, Orientalis, ex Amboinâ.*

Amboinâ nobis hic miſſus eſt, unà cum nonnullis junioribus, quos Num. 4 & 5 repræſentat. In Molluccenſibus quoque inſulis eos provenire, teſtatur Fr. Valentyn. Et hæc Fœmella eſt, uti criſpa docet cauda, ſurſum reflexa. Mitra, ſeu corona capitis aliter omnino comparata eſt, quam in priore; quippe referens ſpeciem cucullarum, à parte poſtica lato & exſtante margine munitarum, quibus olim (& vel hodiedum nonnullæ) fœminæ piſcariæ, priſci ævi, hic in Belgio uti ſolebant. Neque tamen multum extuberat iſthæc corona, ſed applanata eſt, & ſquamulis albis, prominulis, tanquam margaritis, fimbriata. Rictum quoque ſimiles obſident ſquamulæ, totumque corpus, quæ tamen minuſculæ ſunt. Oculi, annulo cincti, grandes, rotam currûs radiatam referunt; dum pupilla modiolum rotæ æmulatur, & ſpatia intermedia variè elaborata ſunt. Spina dorſi & tota cauda tam gibberoſæ protuberant, ut ſinguli articuli facile diſtingui queant: idemque de coſtis verum eſt; quamvis nec gracile, nec macilentum ſit Animal. Corpus ex cinereo ſaturatè griſeæ, caputque, cum pedibus & caudâ, dilutiores paulò ſquamulæ tegunt.

Num. 3. *Chamæleo, Ceilonicus, ſubcrocei coloris.*

Squamæ omnes, margaritarum inſtar elevatæ, ſupra lucidæ ſunt & reſplendentes. Mitra, ſeu corona ejus rurſum alio ſe modo habet, quam in prægreſſis; ſiquidem inſignibus & prominulis veſtiatur ſquamis, ſingularique artificio rotundis extantibusque tuberculis fimbrietur. Os admodum amplum, longamque porrigens linguam, obtuſiore multò eſt apice, quam in aliis. Fauces verò omnibus valdè patulæ ſunt; inque has totam linguam retro trahere, rurſusque quam longiſſimè inde evibrare queunt. Dorſum hujus denticulis caret, at prona corporis pars, à maxilla inferiore ad anum usque, iisdem minuſculis obſeſſa eſt. Pedes, uti priorum omnium, binis, ternisque concretis digitis conſtant. Maſculum hic repræſentat; quum cauda ejus deorſum pendula ſit.

Formicis autem veſcuntur Chamæleontes, uti Myrmecophagi, linguâque hinc adeò prolixâ prædíti ſunt, quam facile retrahere & emittere norunt. Prædam capturi linguam, quàm longiſſimè exertam, intorquent circum arboris ramum; quem Formicæ aliave inſecta, hauriendi inde pabuli gratiâ, petunt: his vero medio in opere ferventibus, linguam ſubito retrahit Chamæleo, captaque ſic animalcula iſthæc unà faucibus intrudit, ei ſuſtentando inſervitura. Ita victitat animans animante.

over 't ganſche voorhoofdt en den neus lopen. De onderkrop en 't gehele onderlyf zyn getand zaagswys, als mede de ſtaart van onderen, daar zy allengskens verkleinen, en naar het gekrulde uiteinde geheel verdwynen. Deze is donker aſchgraauw over den rug en onder den buik. De gekrulde ſtaart is gebandeert, of geringt. De zyden van den buik zyn licht aſchgeel over de kleine, ronde, verhevene ſchobben, met roſachtiger verwe gemarmert, als overwatert. Deze verbeeldt een wyfje, dat zyn ſtaart gemeenlyk naar boven omgekrult draagt, terwyl de mannetjes nederwaarts, en minder gekrult zyn, gelyk men by de Hagediſſen vindt.

Num. 2. *Kameleon uit Ambon.*

Deze Kameleon is ons van Ambon gezonden, nevens eenige kleine, of jongen, die hier by Num. 4 en 5 geſneden ſtaan. Volgens *Fr. Valentyn* komen zy ook van de Molukſche Eilanden. Deze is een wyfje, gelyk blykt aan den gekrulden ſtaart, dien het opwaarts draagt. Het kapſel of de kroon op 't hoofdt is ganſch anders als die der voorgaande, en gelykt naar het kapſel, dat eertyds (en nu nog eenige) oude Hollandſche viſchwyven plegen te dragen, van achteren met een breden opſtaanden randt. Deze kroon, of dit kapſel is niet verheven, maar platachtig, met verhevene, witte, ſchobbetjes beſoomt, als of zy beparelt was. De bek is ook met geparelde ſchobbetjes bezet, als mede het ganſche hoofdt, daar echter de verhevene ronde ſchobbetjes kleiner van zyn. De geringde oogen zyn groot, en gelyken naar een radt van een wagen met ſpeken. Het binnenſte gezicht gelykt naar de nave in 't radt, verder met verſcheide tuſſchendelen doorwerkt. Het ruggebeen ſtaat met den gehelen ſtaart zo gebult uit, dat men daar byna ieder gewricht van zou kunnen tellen, gelyk mede de ribben: echter is dit dier niet ſchraal, noch mager. Het is donker aſchgraauw over 't lyf, met wat lichter verwe over het hoofdt: de benen, en de ſtaart zyn geſchobt.

Num. 3. *Ceilonſche Kameleon, over 't gehele lyf licht geel, of hellende naar Saffraan-geel.*

De ſchobben, die alle als geparelt en verheven ſtaan, zyn van boven licht en glanzig. Deze heeft weder een andere kroon, of kapſel, als de voorgaande, met groter, verhevene, ſchobben bekleed, en ſierlyk als naar de kunſt beſoomt met ronde heuvelachtige opwerpſelen. De bek, die heel wyd is, en daar een lange tong uit ſteekt, is van voren veel ſtomper dan die van de andere. Zy hebben alle een wyd keelgat, daar zy de tong heel in te rug kunnen halen, en wederom lang uitſteken. Deze is over den rug niet getand, maar onder 't lyf met kleine tandtjes, van de onderkieuwen af, tot aan de opening by den ſtaart. De poten zyn gelyk die van alle de andere, met twee en drie klaauwen aan elkander vaſt gehecht, of gegroeit. Deze verbeeldt een mannetje, om dat het zyn ſtaart laat neder vallen. De Kameleons geneeren zich met Mieren, gelyk de Mieren-eeters: daarom hebben deze dieren lange tongen, die zy gemakkelyk in en uit kunnen halen. Om hun aas te vangen, ſteken zy hunne tong lang uit, ſlaan de zelve over een tak van een boom, daar de Mieren naar lopen, als mede andere gekurvene dieren; maar als zy hun voedſel en vocht daar uit menen te halen, en in hun beſte fleur zyn, trekt de Kameleon de tong ſchielyk in, verſtrikt daar mede de andere diertjes, die gevangen zyn, en hem tot voedſel dienen. Zo leeft het eene dier van het andere.

Num. 4 & 5. *Chamæleontes, pulli, Amboinenſes, mas & fœmina.*

Num. 4. Maſculum, Num. 5 fœmellam exprimit. Colore autem, & habitu cum majore ſub Num. 2. conveniunt.

Num. 6. *Sceleton Chamæleontis.*

TABULA OCTUAGESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Lacertus, orbicularis, ſpinoſus, ſive* Tapayaxin, *ex Novâ Hiſpania.*

Orbiculares hi Lacerti in novâ præſertim Hiſpaniâ commorantur, rariſſimique ſunt & valdè ſingulares: totum enim corpus, caput, pedes, & cauda, albicantibus ſpinis, pungentibus inſtar acuum, horrent. Squamis etiam concinnis veſtiuntur, variisque coloribus, uti albo, nigrofuſco, ſubruffo, griſeo, cinereo, helvo, variegantur. Pedes, horumque digiti, acutiſſimis armati unguibus, nigris & incurvis, pulchrè quoque ſquamati ſunt ad extremum usque apicem, & marmoris inſtar variegati. Caput curtum eſt & durum, trigonum, Chamæleontum capiti ferè ſimile, ab antica parte obtuſum. A radice naſi, ſupra oculos, prægrandes & admodum lucidos, per frontem porrigitur extuberans quaſi ſcutum, inde ad cervicem usque extenſum, & cum dorſo coiens. Vid. *Hernandes Lib. IX, c. 16.*

Num. 2. *Lacertus, orbicularis, prior, in dorſum reclinatus.*

Sic prona corporis pars conſpectui patet. Omnia heic ſquamulis uniformiter veſtitâ, & Rhomboideis lineis ordine picta ſunt. Squamulas pigmentum ſubluteum variegat. Pedes & digiti ſubtus quoque ſquamis obducti ſunt; idemque & in caudâ locum habet, quæ infra annulata eſt.

Num. 3. *Serpens, Guineënſis, rariſſima, ſupra fuſci, infra albi coloris,* Millio *dicta.*

Squamæ ejus ſupernæ, ex fuſco rubræ, longiuſculæ, per totam corporis partem ſuperiorem, latis, albisque diſtinguuntur annulis, ad ultimum usque caudæ apicem; ſquamarumque rurſus albitudo dilutâ rubedine marmoris in modum variegatur. Venter ferè totus albicat, pauco rubore intermiſto. Caput prolixum eſt, rictusque amplus, albo limbo fimbriatus. Oculi lucent. Frontem inſignes ſquamæ tegunt, albumque collare cingit collum. Africanis *Millio* appellatur.

Num. 4. *Chamæleo, ex Africa, colore nigricante, at pectine albo ſupra dorſum decoratus.*

Ex oris Barbariæ translatus inter maximos eſt, qui hactenus cogniti ſunt. Lingua exſerta inverſam refert linguam bubulam, ſupra plana & acuta, ſubtus craſſa, longéque retro in fauces protenſa, captando accom-

Num. 4 en 5. *Twee jonge Kameleons van Ambon, een mannetje en een wyfje.*

Num. 4 vertoont het mannetje, en Num. 5 het wyfje. Zy komen in verwen en gedaante met de grote, Num. 2, overeen.

Num. 6. *Geraamte van een Kameleon.*

DRIE EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Rond-gebuikte Hagedis, of* Tapayaxin, *uit Nieuw-Spanje.*

Deze rond-gebuikte Hagediſſen onthouden zich het meeſt in de Spaanſche Weſt-Indiën. Zy zyn zeer raar en vremd, met witte, puntige, doornen, als naalden, over het gehele lyf als bezet, gelyk ook over 't hoofdt, de benen, en den ſtaart. Zy zyn ook fraai geſchobt, en met verſcheide verwen, als wit, donker bruin, rosachtig, graauw, aſchverwig, en vaal, overmarmert. De poten en klaauwen zyn ten vollen uit ſierlyk geſchobt en gemarmert, met heel puntige, zwarte, kromme, nagels aan de klaauwtjes. Het hoofdt is kort en hard, driekantig, eenigzins met het hoofdt der Kameleons overeenkomende, van voren ſtomp. Over 't voorhoofdt, tot voor aan den neus, hebben zy als een verheven ſchildt, dat boven de oogen, die groot en helder zyn, tot aan den nek, of hals, met den rug is vereenigt. Zie *Hernandes, IX B. 16 Kap.*

Num. 2. *De zelve Hagedis, op haar rug gekeert, om van onderen beſchouwt te kunnen worden.*

Zy is overal op een eenparige wyze met ſchobbetjes bedekt, en met leintjes ordentelyk geſiert. De ſchobbetjes zyn met een geelachtige verwe als overmarmert. De poten en klaauwen zyn mede van onderen met ſchobben bezet, gelyk ook de ſtaart, die van onderen beringt is.

Num. 3. *Zeer rare Guineeſche ſlang, bruin rood van boven, en wit van onderen, genaamt* Millio.

Zy is over hare langwerpige ſchobben met witte, brede, ringen over het ganſche bovenlyf, tot aan het uiteinde van den ſtaart, met licht rood over de witte ſchobben als gemarmert. De buik is byna geheel wit, met rood vermengt. Het hoofdt is lang, met een breden bek, die met een witten ſoom is omgeboort. Zy heeft heldere oogen, met grote ſchobben op 't voorhoofdt, en een witten halsbandt. De Afrikanen geven haar den naam van *Millio.*

Num. 4. *Afrikaanſche Kameleon, van een zwartachtige verwe, en verſierd over den kop met een witten kam.*

Zy is van de kuſten van Barbarye, van het grootſte ſoort, dat 'er bekend is. Zy heeft een uitſtekende tong, die naar een verkeerde oſſentong gelykt, zynde van boven plat en ſcherp, van onderen dik en lang in de keel, en dienende om haar aas, als mieren,

TAB. LXXXIII.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.

accommodata, & deglutiendo ipſorum pabulo, uti ſunt Formicæ, Muſcæ, Culices, ei inſidentes. Per dorſum ejus ad caudæ finem usque pecten albiſſimus protenditur, quem lata ſtipat tænia, nigricans, eâdem viâ decurrens, éque ſui medio quaſi porrigens album iſtum pectinem. Cæterùm corporis, capitis, & caudæ ſuperficies, ex dilutè cinereo variegata, & flammis veluti picta eſt. Crura longa ſunt & gracilia. Pedes, craſſi & inhabiles, quinos gerunt digitos, quorum prior, cum pollice, tresque poſteriores inter ſe mutuo concreverê, laneis ruſticorum manicis haud abſimiles. Unguiculi tamen, incurvi & acuti, haud concreti, ſed liberrimi ſunt, ut horum ope tanto firmius alicubi ſe detinere queat Animal. Plantas pedum craſſus tegit callus, cujus poſtica pars in nonnullis tam lata eſt, ut calcanei analogon formet, cui inniti poſſunt.

Num. 5. *Chamæleo, Promontorii Bonæ Spei, cæruleo alboque colore, marmoris inſtar, variegatus.*

Cauda maximam partem dilutè cinerea eſt. Capitis forma diverſa penitus à prioribus. Corona ejus, plana, in limbos elevatur dentatos, & oblonga, ab oris apice ad cervicem usque, protenditur, ibi in plicam deſinens, collaris æmulam. Cætera præcedentibus ſimilis eſt, tenuibusque ſquamulis, tuberoſis, veſtitur. Dum vivit Chamæleo, corporum, quibus inſidet, colores ſaturatiores & lucidos, uti cæruleum, rubrum, flavum, viridem induit; ſquamata nimirum ejus cuticula, lævi & ſplendidâ, incidentes colorum radios repercutiente: in mortuo verò nihil horum contingit. Vivos ſæpius poſſedimus, iisque formicas exhibuimus, quibus tamen haud veſcebantur, ſed nullo cibo uſi, in baculo defixi manentes, immoti ferè, niſi quod oculos nonnunquam intorſerint, tandem poſt aliquot hebdomadas prorſus emaciati perierê.

TABULA OCTUAGESIMA ET QUARTA.

Num. 1. *Serpens, Americana, Amphisbaena.*

Squamarum eleganti apparatu, & annulis tum integris, tum dimidiatis, ex candidiſſimo & plumbeo quaſi colore variegatis, ſeſe oſtentat.

Num. 2. *Serpens,* Dryinus *dictus, Americanus.*

Dryinum inde vocant, quum quercuum in cavis deliteſcat: ab Homine verò, aliove animante, ubi contrectatur, fœtentiſſimum quoddam emittit liquidum, monitorium quaſi, ne quis propius ipſi accedat. Ejusmodi autem fœtidum liquorem ab indigenis Serpentibus, vivis, contrectatis, excerni quoque vidimus; eoque excuſſo nec mordent, nec lædunt deinceps quempiam. Hujusce Serpentis morſum admodum venenatum eſſe ferunt. Caput ejus elegantiſſimè pictum, truce vultu, & dentibus acutis, conſpicuum eſt. Squamæ inſignes, circulares, corpori ſupino inſident, partim albis, partim rubris ſingulæ lineis, ſingulari ornamento, diſtinctæ. Differt autem penitus ab illa ſpecie, quam ſub hoc nomine deſcripſerê veteres. Vid. *Raji Syn. Anim. p. 290.*

mieren, muggen, en vliegen, die zich daar op komen zetten, mede te vangen en in te zwelgen. De kam over den rug is ganſch wit, lopende tot het ſtaarteinde met een breden, zwarten, bandt, mede over den rug lopende, daar de witte kam in het midden uit komt. Verder is dit dier licht aſchverwig over 't lyf, 't hoofdt, en den ſtaart als gemarmert en gevlamt. De ſchinkels zyn lang en mager. De poten, die plomp en dik zyn, hebben vyf klaauwen, waar van de duim en de eerſte vinger aan malkander zyn gegroeit, gelyk ook de drie achter-vingers, gelykende naar der boeren wolle wanten. De kleine, kromme, puntige, nagels zyn volkomen los, en vry, om zich beter vaſt te kunnen houden. Zy hebben dik eelt onder de voeten, waar van by eenige de achterſte zo breed en ruim zyn, dat zy als een hiel maken, daar zy op kunnen ſteunen.

Num. 5. *Kameleon van de Kaap de Goede Hoop, licht blaauwachtig, met wit gemarmert.*

De ſtaart is meeſt licht aſchverwig. Het hoofdt is ganſch anders dan dat van den voorgaanden. De kroon is plat, met verhevene kanten, en getand langwerpig, beginnende voor aan den bek, en ſcheidende in den nek, met een vouw als een halsbandt. Verder komt de zelve in gedaante met den voorgaanden overeen, en is met geheel fyne gepukkelde ſchobbetjes bekleed. Als zy leven, trekken zy de hoge kleuren, waar op zy gezet worden, als blaauw, rood, geel, groen, enz. die weerſchynend zyn, aan zich: want om dat hunne ſchobbige huidt glad en glanzig is, maakt het een reflexie; maar als zy dood zyn, geeft het geen verandering. Wy hebben zy zelf dikwils levendig gehad, en hen mieren voorgehouden; maar zy genieten niets, blyven zich op een ſtokje vaſt houden, en verroeren zich weinig, behalven dat zy de oogen verdraaien. Eindelyk na eenige weken heel mager geworden zynde, kwamen zy te ſterven.

VIER EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſch Slangetje, met een ſtompen ſtaart.*

Het is zeer wit en blaauw, als loot-koleur, geringt, met halve en hele ringen, en fraai geſchobt.

Num. 2. *Stink-ſlang, of Eike-ſlang, uit Weſt-Indië.*

Zy wordt aldus genoemt, om dat zy zich in holle Eikebomen onthoudt. Wanneer zy van een menſch of dier wordt aangeraakt, laat zy eenig vocht vallen, dat lelyk ſtinkt, en ter waarſchouwinge ſtrekt, dat men niet te digt by haar moet komen. Dit ſtinkende vocht hebben wy de inlandſche levende ſlangen ook zien afgaan. Als men ze aantaſt na dat die vuile ſtoffe van haar af is, zullen zy niet byten, of iemandt beſchadigen. Daar wordt van getuigt, dat de beet van deze ſlang zeer vergiftig is. Zy heeft een ſchoon getekent hoofdt, een wreed gezicht, ſcherpe tanden, grote, ronde, ſchobben op het bovenlyf, die half wit en half rood geſtreept zyn op ieder ſchobbe, dat hen ſierlyk vertoont. Zy is geheel anders als de oude ſchryvers haar hebben beſchreven. Zie wat 'er *Rajus* van zegt *Anim. pag. 290.*

Num. 3. *Lacertus, Africanus, caudâ ſpinoſâ.*

Maſculus hic caudâ ſpinis horrida, & capite lato, grandi, Salamandram refert terreſtrem. Lingua craſſa, brevis, eſt. Capitis ſupremum ſquamæ tegunt inſignes, admodum venuſtæ. Oculi valde videntur minuti eſſe; ſiquidem ſuperiores palpebræ, laxiores, facillimè illis ſeſe obrendant. Ita ſcilicet cavit Conditor ſapientiſſimus, ne, dum per ſenticeta ſe torquet Animalculum, oculis quidquam immineat noxæ. Supini corporis, pedumque, ſquamæ dilutè cærulei ſunt coloris, laterales vero ſaturatioris, quaſi plumbei. Lineolæ ſaturatè ſpadiceæ ſquamulas præterea pulchrè diſtinguunt ad dimidiatam usque corporis partem, tum & per femora & pedes. Pedum quilibet quinque pollet digitis, hosque acuti & adunci ungues armant, prout in toto Lacertarum genere obtinet. Caudam ab extremo trunci diſpeſcunt ſquamæ longæ, acuminatæ, annulatim & ſerratim, quaſi per articulos inter ſe junctæ. Maſculini hic ſexus eſſe putatur ob capitis latitudinem, & ſquamas colli acuminatas atque rigentes.

Num. 4. *Lacerta, Africana, caudâ ſpinoſâ; fœmella.*

Capite minor eſt ſuo mare, caudâ brevior, aliasque gerit ſquamas oblongas, dilutiores. Cætera verò parum differt à præcedente Num. 3, tam coloribus, quam forma. Dantur & hujusce ſpeciei Lacertæ in Promontorio Bonæ Spei, ſed minores multò, & colore obſcurè fuſco per totum ferè corpus pictæ, quas alio loco repræſentabimus.

TABULA OCTUAGESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Serpens Porphyrius, Braſilienſis.*

Supinam corporis faciem elegantiſſima ornat è rubro, albo, nigro, & flavo, mirè inter ſe miſtis, variegatio, venarum quaſi referens contextum. Ventrales ſquamæ ex albo, nigro, & rubro, quoque pictæ ſunt. Caput latum grandibus tegitur ſquamis verſicoloribus, vitulino cæterum capiti non abſimile. Vultus ferox eſt. Rara eſt hæc Serpentum ſpecies, & infrequenter hasce in oras transfertur.

Num. 2. *Lacerta, Americana, maculata.*

Squamulæ tenues, ex cæruleo albicantes, maculis ex nigro variegatis diſtinctæ, totum corpus uniformiter inveſtiunt. Margaritas ferè eſſe dixeris ſquamulas illas albeſcentes, quæ dorſum verſus diſpoſitæ ſunt. Lingua longa, emiſſilis, qualis Serpentum, bifurcata eſt.

Num. 3. *Lacerta, Americana, minor, cærulea,* Argus *dicta.*

Quum veſte quaſi oculatâ ſuperbiat, *Argum* dixerê. Caput & caudam ſi exceperis, cætera uniformis ornat pictura. Caput verò, caudam, & ventrem, color dilutè cæruleus, ex nigro variegatus, inveſtit.

Num. 4.

Num. 3. *Afrikaanſche Hagedis, met een ſtekeligen ſtaart; het mannetje.*

Het zelve heeft een groot, breed, hoofdt, gelykende naar de land-Salamander, met een dikke, korte, tong. Het hoofdt is van boven met ſchone, grote, ſchobben bekleed. Het ſchynt als of dit dier kleine oogen heeft, om dat de boven-oogleden, die ruim zyn, daar ligt over heen vallen, om dat zy in het doorkruipen van ruigtens de oogen niet zouden beſchadigen, het welk eene voorzorge van den al-voorzienden Schepper is. De ſchobben op 't bovenlyf en de benen zyn licht, en de zyden donker blaauw, als loot. Boven op de ſchobbetjes is deze Hagedis met donker bruine ſtreepjes tot op de helft ſierlyk getekent, gelyk zy mede is over de benen en voeten. Zy heeft vyf vingers, of teenen aan ieder poot, met ſcherpe, kromachtige, nagels, gelyk alle Hagediſſen hebben. De ſtaart is van het achterlyf met lange, puntige, ſchobben, die zich rings- en zaagswyze, als met leedtjes, vertonen, geſcheiden. Deze wordt voor het mannetje gehouden, om zyn breed hoofdt, en aan den hals opſtaande, ſcherpe, ſchobben.

Num. 4. *Wyfje van de Hagedis uit Afrika, met een ſtekeligen ſtaart.*

Zy heeft een kleiner hoofdt, korter ſtaart, en andere, langwerpige, en lichter ſchobben. Verder verſcheelt zy weinig van het voorgaande mannetje, Num. 3, zo in verwen, als gedaante. Daar zyn Kaapſche van het zelve geſlacht, maar veel kleiner, hebbende een donker bruine verw byna over het ganſche lyf, daar wy elders van ſpreken.

VYF EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Braziliaanſche, ſchoon gemarmerde, Slang.*

Zy is met rood, wit, zwart en geel wonderlyk en ſierlyk door een geadert en gewerkt over het ganſche bovenlyf. De buikſchobben zyn mede met zwart, wit en rood getekent. Het hoofdt is breed, met grote ſchobben, van verſcheide verwen, getekent, in gedaante van een kalfshoofdt. Deze ſlangen zyn raar, en komen ſelden in deze landen. Zy vertonen een grammig wezen.

Num. 2. *Weſt-Indiſche gevlakte Hagedis.*

Zy heeft fyne, witte, ſchobbetjes, naar den blaauwen trekkende, met zwart gemarmerde vlakjes over het gehele lyf, van eenerlei tekening. De witte ſchobbetjes vertonen zich opwaarts als pareltjes. Zy hebben een lange, uitſtekende, tong, geſpleten, gelyk die der ſlangen.

Num. 3. *Blaauw Hagedisje uit de Spaanſche Weſt-Indiën,* Argus *genaamt.*

Zy draagt den naam van *Argus*, om dat zy als met Argus-oogen overkleed is. Behalven het hoofdt en den ſtaart is ze van een gelyke tekening. Het hoofdt en de ſtaart, met het onderlyf, zyn licht blaauw, met zwart gemarmert.

Num. 4.

TAB. LXXXV.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.

TAB. LXXXVI.

Num. 4. *Lacerta, Americana, major.*

Priore grandior hæc eſt, & alio penitus colorum adparatu venuſta; ſiquidem tenues ejus ſquamulas, transparentes, albicantes, dilutè cinerea obducat rubedo, nigris deſuper maculis, Tigrino more, variegata per corpus ferè univerſum. Caput tamen, pedes, & venter, ſaturati magis coloris, ex obſcurè fuſco variegantur. Cauda, craſſa, in acumen attenuata, gracilibus undique annulis ambitur. Craſſior caudæ pars obſcurè fuſcis etiam diſtinguitur maculis, ſenſim tamen evaneſcentibus, ubi tenuior illa fit. Ita qualibet in ſpecie ſingulorum generum peculiari modo ludit Natura: unde vel hinc infinitam ſapientiſſimi Conditoris potentiam perſpicere datur & mirari.

TABULA OCTUAGESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Serpens, ex Mauritaniâ, ſingulari tæniarum apparatu decora.*

Caput, dilutè ſpadiceum, inſignes ſquamæ, lineis albicantibus quaſi fimbriatæ, tegunt: prætereà verò capitis vertici binæ adſtant maculæ candidæ, minutam teſſeram intercipientes. Squamæ corporis reliquæ omnes, colore dilutiore perfundatæ, verſicoloribus deſuper diſtinguuntur tæniis, juxta dorſi longitudinem ad extremum usque protenſis: harum quæ medio conſtituta loco eſt, croceo colore, huic proximè adjacens dilutè cæruleo, hanc verò excipiens rurſum flavo, & ultima tandem, ventri proxima, dilutè viridi pollet; dum interim ventrales dilutè cineritiæ ſunt.

Num. 2. *Serpens* Cæcilia, *ex Mauritania.*

Oculorum nullæ prorſus notæ hac in Serpentum ſpecie adparent, prout iam ante memoravimus. Caput hujusce exile & læve eſt, os minutum, nares parvæ. Color cæterùm ex cinereo luteus eam tingit. Squamæ ejus ſatis æquales, pulchroque ordine digeſtæ, extrema liberè pendula ex albo quaſi fimbriata oſtendunt. Cauda brevis, & veluti in ſe ipſam coacta, caput craſſitie multum ſuperat. Ventralibus ſquamis, transverſim ſitis, haud, uti pleræque aliæ Serpentes, prædita eſt. Color & ſquamæ ejus, quales ferè *Scinci marini*, ſunt; unde *Scinciformem* quis haud immeritò adpellaverit.

Num. 3. *Serpens puſilla, elegans, Mauritana.*

Corpuſculi ſupinam pariter ac pronam faciem elegantiſſima, & probe ordinata, variegatio exornat. Ventri, quà anus aperitur, ad hujus utrinque latera, binæ adhærent excreſcentiæ parvæ, ſpiniformes, quæ utrum generationi dicatæ ſint, haud certus dixerim: id equidem obſervavi, quod mentula quarundem Serpentum, maſculini ſexûs, bifurcata ſimplici è radice enaſcatur, bifidæ hinc Serpentum aut Lacertarum linguæ æmula.

Num. 4.

Num. 4. *Grote Weſt-Indiſche Hagedis.*

Zy is groter, en van eene geheel andere tekening dan de voorgaande, van een licht aſchrode verwe, leggende op de fyne, witte, doorſchynende ſchubbetjes, en zynde het lyf verder met zwarte vlakjes als getygert. Het hoofdt, de poten, en het onderlyf zyn wat donkerder, met donker bruin overmarmert. De ſtaart is dik, maar loopt dun en puntig af, rondom met ſmalle ringetjes. Het dikke van den ſtaart is ook met donker bruine vlakjes bezet, die zich aan het dunne einde verliezen. Aldus ſpeelt de Natuur in ieder ſoort van elk geſlacht op eene byzondere wyze, waar uit men de grote almacht van den alwyzen Schepper kan zien en nagaan, daar geen einde in te vinden is.

ZES EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Byzonder ſierlyke en fraai gebandeerde ſlang van Mauritanië.*

Zy heeft een licht bruin hoofdt, met grote ſchubben, en witte ſtrepen, als ſomen, geſcheiden; boven aan het hoofdt twee witte plekken, met een klein vierkantje in 't midden. Verder is zy in 't geheel licht over de grond-ſchubben, met verſcheide koleuren van ſnoertjes, of bandtjes, langs den rug, ten einde uit, waar van de middelſte ſaffraan geel, die daar aan volgt, licht

blaauw, dan wederom geel, en de laatſte langs den buik licht groen, en de onderlyfſche licht aſchverwig zyn.

Num. 2. Cecilia, *of blinde ſlang van Mauritanië.*

Men ziet in 't geheel geen oogen aan dit ſoort van ſlangen, waar van wy boven reets hebben geſproken. Deze heeft een klein glad hoofdt, en een kleinen bek, met kleine neusgaten. Verder is zy aſchgeel, met egale ſchubben, in goede order geſchikt, die in 't afhangen als met wit omboord zyn. Het ſtaarteinde, dat kort en dik als in malkander is gedrongen, is veel dikker dan 't hoofdt. Zy heeft geen onderlyfſche dwarsſchubben, gelyk de meeſte andere. De koleur en ſchubben komen met de *Scincus marinus* overeen, weshalven zy mede den naam van *Scincus-ſlang* wel mag dragen.

Num. 3. *Klein ſierlyk ſlangetje uit Morenlandt.*

Dit diertje is zeer fraai in order geſpikkelt over 't bovenlyf, als mede van onderen. Aan den buik, daar de opening is, vertonen zich twee kleine uitwasjes, als dorentjes, aan weerzyden van de opening. Of dit mede tot de teeldelen behoort, kunnen wy niet verzekeren, nademaal wy by eenige mannetjes ſlangen hebben bevonden, dat hun *mentelum* gegaffelt is, en uit een lidt uitſchiet, gelykende naar de geſpleten tong der ſlangen, of Hagediſſen.

Num. 4.

Num. 4. *Lacertus ſtellatus, Mauritanus; mas.*

Stellulæ albicantes univerſi corporis ſupini ſquamulas tenues, & ſaturatè griſeas, diſtinguunt, ipſo etiam in principio caudæ craſſiuſculo conſpicuæ: hujus autem reliqua pars majoribus dein ſquamis tecta eſt. Frontem, ex albo fimbriatam, geminata ſquama ornat. Cervici rhomboideum imminet ſcutum, pariter fimbriatum, candidisque maculis, minutis, ſtelliformibus, ornatum. Crura & pedes eleganter quoque maculata ſunt. Venter albicans ex griſeo variegatur.

Num. 5. *Lacerta, Mauritana, prioris fœmella.*

Picturæ elegantiâ marem ſuperans, ex dilutè ruffulo cineritiis ſuperbit ſquamulis tenuibus, quas rhomboideæ ornant maculæ, probè ordinatæ, ſpadiceæ, albicantibus ſingulæ punctis, in ſui medio, diſtinctæ. Scutum inſigne, rhomboideum, ejus & capiti incumbit, punctis albis venuſtum. Reliqua pictura, qualis in mare, eſt; niſi, quod venter albicans ex ſpadiceo ſit varius.

Num. 6. *Lacerta, marmoris in modum variegata, Mauritana.*

Spinoſa hæc, & ſaturatè ſpadicea, per totum corpus ex albo variegatur: crura, pedes, & caudam ſimilis ornat varietas. Capitis duntaxat pars ſuperior uniformi colore ſaturè ſpadiceo conſpicua eſt, lævis, non ſpinoſa. Quotquot hac in Tabellâ exhibentur ſpecimina, è muſeo Nobiliſſimi & Ampliſſimi D. *Nicolai Witſen*, Conſulis Amſtelædamenſis, hauſta ſunt.

TABULA OCTUAGESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Serpens, Braſilienſis, Ibiracoa dicta, permira.*

Hancce, unà cum aliis hujus generis, & inſectis, in navium claſſe, vulgò *Flotille*, transportatam, ex Hiſpaniis accepimus. Pictura, quâ & hæc, & ſequentes duæ, Num. 2 & 3, per dorſum & ſquamas exornantur, tam inuſitatæ eſt elegantiæ, tantâque variorum colorum miſturâ quaſi contexta, calamo ut deſcribi, aut adumbrari vix queat. Caput equidem minuſculum, at ſquamis albicantibus, ſat magnis, pro magnitudine totius, veſtitum eſt: hæque punctis quaſi nigricantibus denſè obſeruntur. Vid. *Ray Synopſ. Anim. p.* 328.

Num. 2. *Serpens, Braſilienſis, Ibiracoa, exquiſita; fœmina.*

Iſthæc mox ſecuturæ Num. 3 Serpentis fœmella, quoad picturam præcedenti Num. 1 ſimilis, id tamen peculiare habet, quod parvæ ejus dorſales Roſæ, ad caudam usque, rubore ſint ſuffuſæ. Cauda dein, quà apertura hiat, ad ſui usque finem, obſcurè fuſcis, & reſplendentibus veſtitur ſquamis: corpori verò quæ inhærent, dilutè griſei ſunt coloris.

Num. 3.

Num. 4. *Geſternde Hagedis uit Morenlandt; een mannetje.*

Deze Morenlandſche Hagedis is over hare donker graauwe bovenlyfſche, fyne, ſchubbetjes met witte ſterretjes bekleed, tot over het dikke eindt van den ſtaart, die naderhandt met groter ſchubbetjes bedekt is. Het voorhoofdt is met twee brede ſchubben en witte kantjes omſoomt. Boven over den nek is een ruitig ſchildt, mede omſoomt, en met kleine witte plekjes, als ſterretjes, verſiert. De ſchinkels en poten zyn mede fraai geſpikkelt; de buik is wit, met grys als overmarmert.

Num. 5. *Wyfjes Hagedis van de voorgaande, uit Morenlandt.*

Zy is nog fraaier over haar lyf getekent als 't mannetje. Zy is licht ros aſchkoleurig, over de fyne ſchubben verſiert met bruine, ruitige, plekken, in order geſchikt, die in 't midden alle met witte plekken zyn gevult. Zy heeft mede een groot ruitig ſchildt op 't hoofdt, met witte ſtippen getekent. Verder komt zy met de tekening van 't mannetje overeen, behalven dat de buik over 't wit bruin is gemarmert.

Num. 6. *Gemarmerde Hagedis, uit Mauritanië.*

Deze donker bruine gedoornde Hagedis is over het gehele lyf met wit gemarmert, als mede over de ſchinkels, de poten, en den ſtaart, behalven het hoofdt van boven, dat donker-bruinkoleurig, glad, en niet gedoornt is. Alle deze ſtukken, welke op deze plaat zyn geſneden, hebben wy na de doodt van den Wel-Ed. Gr. Achtbaren Heere Nicolaas Witsen, Burgermeeſter der ſtadt Amſterdam, uit zyn Wel-Ed. Kabinet bekomen.

ZEVEN EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Braziliaanſche ſlang van eene wonderlyk ſchone tekening.*

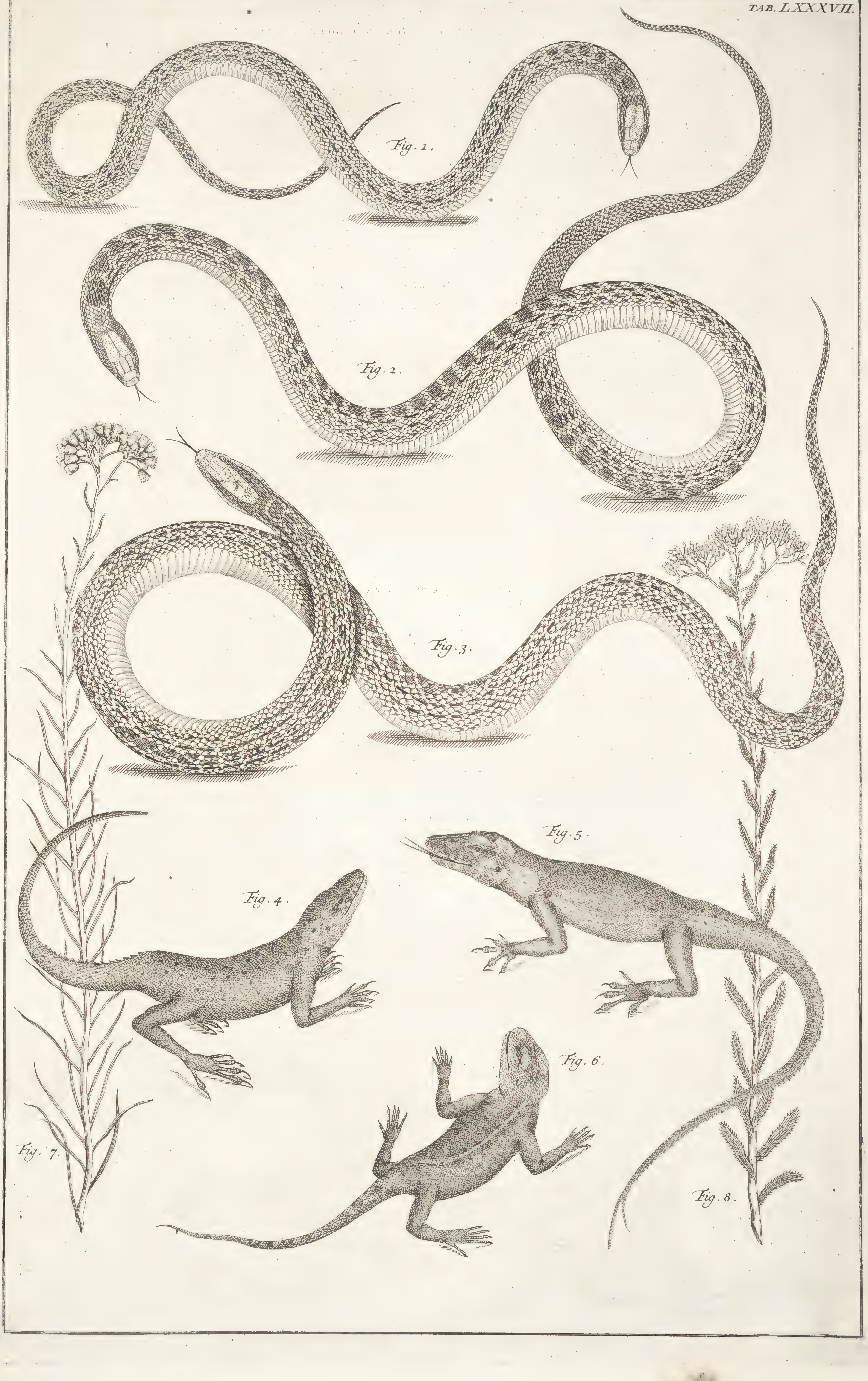
Zy is ons, zynde met verſcheide diergelyke ſoorten, en andere ongedierte, met de *Flotille* overgekomen, uit Spanje toegezonden. Het borduurſel van deze en van de twee volgende ſlangen, Num. 2 en Num. 3, is zo ongemeen ſierlyk over het bovenlyf, en de ſchubben met zo vele ſoorten van verwen door een gewerkt, dat het niet te beſchryven is. Het hoofdt is klein, maar met grote, witte, ſchubben, naar de gedaante van de ſlang, bezet, en de ſchubben zyn als met zwarte ſtipjes overzaait. Zie *Rajus Synopſis Animalium p.* 328.

Num. 2. *Braziliaanſche ſlang van een wonderlyk ſchone tekening; het wyfje.*

Dit is het wyfje van de hier na volgende ſlang Num. 3, in tekening overeenkomende met de voorgaande Num. 1, uitgenomen de roosjes over den rug, welke hier met rood tot aan den ſtaart gevult zyn, alwaar de ſtaart, zo ver de opening is, met ſchubben uit een donker bruin, met een weêrſchynigen glanſch, tot het einde toe is bekleed. De lyfſchubben zyn licht aſchgraauw.

Num. 3.

TAB. LXXXVII.

TAB. LXXXVIII.

Num. 3. *Serpens, Ibiracoa, Braſilienſis, ſingularis; mas.*

Maſculus hic præcedentis, per totam corporis ſupernam partem, dilutè cinereus, tæniis ornamentiſque nigricantibus, quaſi pertuſis, condecoratur. Verticem capitis pulcherrimæ tegunt albicantes ſquamæ, punctulis nigris interſtinctæ. Trinæ hæ, Num. 1, 2 & 3 exhibitæ, Serpentes, parvis ſingulæ denticulis, noſtrarum ad inſtar indigenarum, pollent.

Num. 4 & 5. *Lacertæ, eximiæ, ex Inſula S. Euſtachii.*

Supernum corpus his, ex viridi dilutè cœruleum, nigris notatur punctis. Venter colore tingitur pallidè cærulo; eodemque ſaturato caput, nubeculis inſuper nigricantibus inumbratum. Cauda ejus, quam Num. 4 exhibet, quæque mas eſt, bifida, à trunci extremo ad ſui finem usque ſerræ inſtar denticulato horret dorſo. Fœmella contra Num. 5 eandem, ad dimidium usque duntaxat denticulatam, elevat. Pedes, Salamandræ æmuli, digitis donantur, latiuſculis anteriori parte, quâ longos, acutosque emittunt ungues.

Num. 6. *Salamandra, rara, ex Inſulâ S. Euſtachii.*

Quas Inſula hæc profert, variæ Salamandræ ſpecies, admodum exiſtunt raræ, pulcherriméque pictæ. Hæcce dilutè griſea, nubiloſis maculis nigricantibus, ad caudæ usque extremum, lineâque albeſcente diſtinguitur.

Num. 7. Elichryſum, *Africanum, flore Senecionis aureo, umbellato, foliis anguſtiſſimis.*

Num. 8. Elichryſum, *Africanum, flore Citrino, foliis ſerratis.*

Floſculi, Citrini, ſpecioſi, è pedunculorum extremis nati, capſulas ſeminales, glabras, complexi, in umbellam diſponuntur. Folia, alternatim caulem erectum, cinereo-griſeum, ſtipantia, in ambitu, ſerræ in modum, emarginantur.

TABULA OCTUAGESIMA ET OCTAVA.

Num. 1. *Lacerta, Surinamenſis, dorſo dilutè cæruleo, cauda tenui, longiore.*

Tænia lata, fuſca, albicante limbo ornata, candidisque diſtincta punctis, utrinque ad latus dorſi decurrit. Dorſum ipſum, dilutè cærulum, ſquamulis tegitur minutis, albeſcentibus, totidem quaſi margaritis, quas nigricantes maculæ variegant. Frons pallidè cærulea inſignes ſquamas præ ſe fert; ſimilibusque & venter, & antici pedes gaudent. Cauda anguſtis annulis, nigrisque maculis, venuſta eſt.

Num. 2.

Num. 3. *Mannetje van de voorgaande ſlang* Num. 2.

Het is over het gehele bovenlyf licht aſchgraauw, met zwarte, doorgeſtokene, banden en ſieraden. De kruin van 't hoofdt is fraai, met witte ſchubben en zwarte ſtipjes geſiert. Alle drie, namentlyk Num. 1, 2, en 3, hebben kleine tandtjes, gelyk onze inlandſche ſlangen.

Num. 4 en 5. *Twee ongemeen ſchone Hagediſſen van St. Euſtathius.*

De verw op het bovenlyf is licht blaauw uit den groenen, met zwarte ſtippen. Het onderlyf is bleek blaauw; het hoofdt donker, met zwart gewolkt. De ſtaart van Num. 4, zynde het mannetje, is op het einde geſpleten, of in tweën gedeelt, en van het achterlyf af, tot het einde boven den ſtaart, met tandtjes, als een zaag, geſchikt, daar het wyfje, Num. 5, met den opgelichten ſtaart alleen half getand is. De poten zyn gelyk die van de Gekkoes, met brede klaauwen, vooraan met puntige, lange, nagelen.

Num. 6. *Seldzame Salamander van het eilandt St. Euſtathius.*

De Salamanders, die in verſcheide ſoorten van St. Euſtathius komen, zyn zeer raar van verwe, licht graauw, met zwart gewolkte vlakken tot aan het einde van den ſtaart, met een lichte ſtreep over den rug.

Num. 7. *Afrikaanſche* Elichryſum, *met bloemen, gelyk de Kruiswortel, maar boven aan het kroontje als verguld, met lange, zeer ſmalle, blaadtjes.*

Num. 8. *Afrikaanſche* Elichryſum, *met kleine, ſierlyke, Citroenverwige, bloemtjes.*

De bloemtjes groejen uit de toppen van de kleine ſteeltjes, met kleine, gladde, zaadhuisjes. De blaadtjes, die het eene om het andere aan een langen ſteel opgroejen, zyn rondom gekurven, zaagswyze. De ſtronk of ſteel is aſchgraauw.

ACHT EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Surinaamſche Hagedis, zynde op haar rug licht blaauw, en hebbende een langen, dunnen, ſtaart.*

Deze Surinaamſche Hagedis is fraai getekent, met een breden, bruin gekoleurden, bandt, en een witten ſoom aan ieder zyde van den rug. De brede, bruine, bandt is met witte ſtippels doormengt; de rug is licht blaauw, over de kleine, witte, ſchubbetjes, als pareltjes, met zwarte vlakjes getekent. Het voorhoofdt is bleek blaauw, met grote ſchubben verſiert, als mede het onderlyf en de voorſte benen. De ſtaart is met ſmalle ringetjes en zwarte vlakjes uitgevoert.

Num. 2.

Num. 2. *Lacerta, Surinamenſis, major,* Ameira *dicta.*

Braſiliæ incolis ita adpellatur ob picturæ elegantiam, prout *Jonſtonus* refert. Et certè omnibus numeris abſolutum eſt, quod hic occurrit, picturæ artificium. Frons præcipuè inſidentes fundo albicanti, minutisque tuberculis conſperſo, oſtentat ſquamas albas, nigras, atque rubras. Reliquum verò corpus omne, cæruleum, ex nigro & albo, marmoris in modum, variegatur, rubellis quibusdam maculis hâc illâc intermiſtis. Crura ſimilis ornat apparatus. Pedes lutei nigris pollent unguibus. Cauda longa, cærulea, ad ſuî usque extremum, ex nigro & rubro annulatim maculata eſt.

Num. 3. *Serpens, Americana, groſſa, verſicolor.*

Caput ejus breve, luteum, nigricantes maculas, majoribus ſquamis ſuis inuſtas, exhibens, naribus caret, at ocellos tamen gerit minutos, tegmine quaſi obductos. Cauda craſſa eſt & obtuſa. Caput exceperis, tota cæterum Serpens è tenuibus annulis, ſibi mutuo in ambitu adglutinatis, & per oblongas, minutiſſimasque, ſquamulas diviſis, quaſi conflata eſſe videtur. Variegatio ex albo, nigro, ſpadiceo, & cinereo-griſeo, totum per corpus regnat. Teretiuſcula autem & polita admodum eſt ejus ſuperficies, quum non ita pridem vernaverit.

Num. 4. *Lacerta Americana, cum caudâ longiſſimâ,* Temapara *dicta.*

Elegantiſſima hæc Lacerta, ex rubello ſubgriſea, longo eſt capite, caudâque longiſſimâ. Supremo capitis prægrandes inſident ſquamæ, albo ſuper fundo ex nigro ſpadiceo variegatæ. Oculi, admodum fulgentes, tenuibus ſquamulis in omni ambitu ſtipantur. Auricula intus rubicunda limbo albicante fimbriatur. Maxilla inferior, abdomen totum, una cum cruribus, dilutè cineritii ſunt coloris. Supinam corporis partem, totamque caudam, ſquamulæ, ex cinereo dilutè griſeæ, pigmento ſaturatè ſpadiceo variegatæ, tegunt. Pedes ſaturatè ſpadicei ſunt; ungues verò albicant.

TABULA OCTUAGESIMA ET NONA.

Num. 1. *Lacerta, Mexicana, Strumoſa, poſticâ capitis parte parvum pectinem gerens.*

Saccus ille ſtrumoſus, è maxilla inferiore & collo propendens, animalculis hisce loco ingluviei inſervit pro recondendis inibi cibis, ad tempus usque deglutitioni eorum plenariæ opportunum. Strumam hanc, æquè ac corpus totum, pedes, caudamque, ſquamulæ, reticulariter diſpoſitæ, coloris dilutè cærulei, tegunt. Utrumque capitis latus, auriumque ambitum, & collum, maculæ albicantes ornant. Dorſum pallidius ex albo variegatur ad longæ usque caudæ dimidium. Pecten, & Struma, ex dilutè cæruleo unicolores ſunt.

Num. 2.

Num. 2. *Grote Surinaamſche Hagedis, genoemt* Ameira.

Zy wordt van de Brazilianen aldus genoemt, om dat zy zo ſchoon is getekent, gelyk *Jonſton* daar van getuigt: want dit dier is volmaakt fraai getekent, in 't byzonder aan 't voorhoofdt, en over de grote ſchubben met witte, zwarte, en rode ſchubben op een witten grondt, met kleine pukkeltjes, verſiert. Voorts is het gehele lyf blaauw van grondt, met zwart en wit gemarmert, met tuſſchen-invloejing van eenige rode vlakjes, als mede over de benen. De voeten zyn geel, met zwarte klaauwtjes. De lange blaauwe ſtaart is ringswyze tot het einde met zwarte en rode vlakken gemarmert.

Num. 3. *Dikke, gemarmerde, ſlang, uit Weſt-Indië.*

Deze dikke Weſt-Indiſche ſlang, met een kort, fraai, en geel hoofdt, met zwarte vlakken over de grote ſchubben, heeft kleine overſchilde oogjes, zonder neusgaten, en een dikken, ronden, ſtaart. De ganſche ſlang, behalven 't hoofdt, is met ſmalle ringetjes rondom als aan malkander gezet, met geheel kleine, langwerpige, ſchubbetjes verdeelt. Zy is doorgaans gemarmert met wit, zwart, bruin, en aſchgraauw, zeer rond en glanſſig, om dat zy zich eerſt van de bovenhuidt, die zy jaarlykſch aflegt, gezuivert heeſt.

Num. 4. *Weſt-Indiſche Hagedis, met een langen ſtaart, genaamt* Temapara.

Deze ſchone, rood aſchgraauwe, Hagedis uit de Weſt-Indiën heeft een lang hoofdt, en een byzonder langen ſtaart. Het bovenhoofdt heeft grote ſchubben, waar van de grondt wit, en met zwart en bruin is uitgeſiert, zynde de oogen, die zeer helder zyn, rondom met kleine en witte ſchubbetjes bezet. Het oor is van binnen rood, met een witten ſoom. Het onderſte kakebeen, als mede de ganſche onderbuik en de benen, zyn licht aſchverwig. Het bovenlyf en de ganſche ſtaart zyn geheel met ſchubbetjes uit den licht aſchgraauwen, met hoog bruin daar over heen, gemarmert: de poten zyn hoog donker bruin, en de nagels, of klaauwetjes, wit.

NEGEN EN TACHTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Mexikaanſche Krop-Hagedis, met een klein kammetje achter op 't hoofdt.*

De krop, die onder aan het kakebeen en den hals hangt, dient deze dieren om hunne ſpyze daar in te bewaren, tot dat zy die op hun gemak kunnen eeten. De krop is zo wel met ſchubbetjes, netswyze, overdekt, als 't gehele lyf, de poten, en de ſtaart, die licht hemelsblaauw gekoleurt zyn. Aan weerzyden van 't hoofdt, en om de ooren, zyn witte plekken, als mede over den hals. De rug is met wat bleker wit overmarmert, tot de helft van den langen ſtaart. Het hoofdt, de kam, en de krop zyn geheel licht blaauw.

Num. 2.

TAB. LXXXIX.
Fig. 1.
Fig. 5.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 2.

TAB. XC.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 5.
E
F
G
D
H
Fig. 6.
C
B
A
Fig. 4.
Fig. 7.
Fig. 8.
Fig. 3.

Num. 2. *Lacerta, Mexicana, ſtrumoſa, altera, ſaxicola,* Tecoixin *dicta.*

Capite Salamandram referens ſtrumâ minore gaudet. Maxillæ retrorſum valdè divergunt. Pecten longus, acuminatus, dentatus, à capite ad caudam usque, ſupra femora poſtica, ſenſim decreſcens, porrigitur. Lingua craſſa & brevis eſt, qualis Salamandræ. Squamæ ejus cæruleæ albis tæniis quaſi undulatæ ſunt per totum corpus, femora, & caudam. Diliteſcit iſthæc ſpecies in locis lapidoſis, tuta ſic ab aliorum animantium injuriis.

Num. 3. *Lacerta, Americana.*

Corpus ejus ſupinum, ad caudam usque, minutæ veſtiunt ſquamulæ, dilutè ſpadiceæ, maculis nigricantibus, per ſeries digeſtis, variegatæ. Caudam annulatam nigræ pariter maculæ diſtinguunt. Idemque per totum abdomen, femora & pedes, ita obtinet. Ad ventris latera utrinque lata decurrit tænia, cærulea, maculis albicantibus, binis ſemper conjugatis, ornata. Maxima pars Lacertarum tam anticos, quam poſticos, pedes in quinque digitos abeuntes gerunt: at verò hujus pes poſticus dexter tribus ſaltem digitis, ſiniſter tantum quatuor terminatur. An nunc defectus hic à fabricante Naturâ, aut ab illiſu fortuito, oriundus ſit, neſcio. Sunt nobis aliæ hujusce ſpeciei lacertæ, hoc quæ defectu non laborant.

Num. 4. *Salamandra aquatica, Americana.*

Tepens ubi pluvia cadit, non raro ex aquis in terram emergit hæc Salamandra, ſeſe ut reficiat quaſi, & varietate pabuli delectet. Cauda ejus lata, obliquè è corpore porrecta, remum æmulatur, quo ſe in aquis promovet animal. Venter tumidulus eſt & teres: ſupini corporis color ſaturatè ſpadiceus tenues per ſquamulas ex nigro maculatur: ſubtus diluta flavedo conſpicitur ſubruffis maculis variegata. Lingua, qualis omnium Salamandrarum, curta & craſſa. Noſtris etiam in oris hæcce ſpecies reperitur ſuprà coloris nigro fuſci, ſubtus lutei, maculis nigris variegati.

Num. 5. *Salamandra ſimilis, ſupina, prioris fœmella.*

TABULA NONAGESIMA.

Num. 1. *Eruca, ſeu Scolopendra, marina, corallina, multipes.*

In littore hæc prope vicum *Sandvoort* capta, vivens noſtras in manus pervenit: ſupernè, quà brevibus plerumque hiſpida pilis & fuſca eſt, undequaque piloſis ſeſe faſciculis, peniculorum inſtar, obſitam oſtendit, qui in ambitu laterum, juxta ſe mutuò, è cute prominentes pedum vice funguntur: ſubtus eadem ratione ſimiles peniculi minores, deorſum tendentes, aliis interpoſiti, ordinem geminant. Peniculi hi, ſeu capillati pedes mirè fulgurantem emittunt tonum, Iridis inſtar multicolorem. Cutis ſubtùs glabra albicat. Muſcus huic corallinus ſupra accrevit, cujus ramuli, ſeu propagines, varii ſunt coloris. Res certè peregtina, quod plantæ Corallinæ è viventis Erucæ, vel Animalis dorſo progerminent.

Num. 2.

Num. 2. *Ander ſoort van Mexikaanſche Hagedis, met een Salamander-hoofdt, en klein kropje.*

Het kakebeen is breed uitgezet, en verſiert met een langen kam, die van 't hoofdt lang en puntig, tandswyze, tot aan den ſtaart, over de achterbillen loopt, en allengskens kleiner wordt. De tong van dit dier is kort en dik, gelyk die van de Salamanders. Het is blaauw geſchubt, en met witte ſtrepen overmarmert, als gewatert, over 't gehele lyf, de ſchinkels, en den ſtaart. Dit ſoort onthoudt of verſchuilt zich onder de ſtenige plaatſen, om van andere dieren bevryd te zyn.

Num. 3. *Weſt-Indiſche Hagedis.*

Zy is over 't bovenlyf, tot aan den ſtaart, met kleine licht bruine ſchubbetjes bedekt, en met zwarte plekjes reigswys in order tot aan den geringden ſtaart, die mede met zwarte plekjes is verſiert, als mede de gehele buik, de ſchinkels en benen. Aan weêrzyden langs den buik loopt een brede, blaauwe, ſtreep, met witte vlakjes, die twee aan twee in order ſtaan. De meeſte Hagediſſen zyn aan hunne poten, zo wel van voren, als van achteren, voorzien met vyf vingers, of klaauwen; maar deze heeft aan haar regter achterpoot maar drie, en aan de linker vier klaauwen. Of zy hare overige klaauwen hebben afgeſtoten, of dat ze door de Natuur zo gebrekkelyk zyn voortgebragt, kunnen wy niet zeggen. Wy hebben meer van diergelyke ſoorten, die zonder gebrek zyn.

Num. 4. *Weſt-Indiſche water-Salamander.*

De zelve laat zich by het vallen van een warmen regen ook op

Tom. I.

't landt zien in plaſſen, om zich te verkwikken, en verandering van voedſel te zoeken, met zyn breden ſtaart, die verkeert opwaarts ſtaat, als een riem, daar zy in 't water mede voortroejen. Zy zyn dik en rond van buik, donker bruin over 't bovenlyf, met zwarte plekken over de fyne ſchubbetjes. Van onderen zyn zy licht-geel, met rosachtige vlakken overmarmert. De tong is kort en dik, gelyk aan alle Salamanders. In deze landen worden 'er ook van dit ſoort gevonden, die van boven zwart-bruin, en van onderen geel, met zwarte vlakken geſiert zyn.

Num. 5. *De zelve Salamander, op den rug leggende, zynde het wyfje van de voorgaande.*

NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Koraalachtige, veelvoetige, Zeerups.*

Deze Zeerups, die aan 't ſtrandt te Zandvoordt is opgeviſcht, is ons levendig ter handt gekomen. Zy vertoont zich van boven, daar zy gemeenlyk korthaairig en bruin is, rondom bezet met haairige bundeltjes, als borſteltjes, die uit de huidt rondom van de zyden, naaſt elkander, in plaats van voeten, komen, als mede van onderen, alwaar zich diergelyke kleine borſteltjes van boven neêrwaarts tuſſchen in voegen en verdubbelen. Deze borſteltjes, of haairige voeten hebben een ſchonen, flikkerenden, weêrſchyn van verſcheide verwen, als een Regenboog. Van onderen zyn zy glad van huidt en wit, Deze is van boven overgroeit met koraalachtig mos, waar van de takjes, of uitſpruitſelen, verſcheide verwen hebben. Het is iets ſeldzaams, dat 'er koraalgewasjes op den rug van een levendige Rups of dier groejen.

Nn Num. 2.

Num. 2. *Eruca, marina, multipes.*

Ejusdem hæc, ac prior, formæ, ventrem multis ſtipatum pedibus exhibet: piloſa, aculeata, & peniculis donata, expanſos gerit pedes, quibus inter natandum ſeſe promovet. Id hîc occurrit diſcriminis, quod ſimplici duntaxat pedum majorum ſerie gaudeat. Venter albicans, minutis punctis ſubrubentibus obſitus, tanquam nubeculis, adumbratur. Dum vitâ fruitur animal, totum quantum mobile eſt, nec capite interim, nec caudâ viſibili præditum, multò minus ore, quo victum aſſumat: neque & hujus ſuperficiem Corallia ornant, uti prioris; ſed latera pili obſident, dum dorſum his ferè caret. Cutis craſſa, coriacea. Cuinam bono iſthæc ſint Animantia me latet: ſerviunt tamen ſummis Dei miraculis demonſtrandis, quæ loquitur, quidquid vel mare, vel terram incolit.

Num. 3. *Eruca, marina, minor, multipes.*

Meritò & circa hanc quis hæſitet, caputne, vel caudam liceat diſtinguere? Pedum eadem, ac in præcedente, ſtructura. Dorſum oblonga tubercula, ex tenuibus curtisque pilis conflata, in qualibet ſerie transverſali terna, manipulatim obſident, quæ equidem unà cum pedibus reſplendent, & interpoſitâ molli quâdam lanugine fuſcâ dorſum quaſi obumbrant.

Num. 4. *Teredo, ſeu Scolopendra, marina, longiſſima, vel Amphisbœna, marina.*

Biceps quidem apparet; neutrum tamen extremum ejus foramine pervium invenitur: horum verò craſſiſſimum duntaxat caput refert, maculâ fuſcâ, tanquam ocello, notatum. Oculi nullum veſtigium. Bina extrema capitis & caudæ, quæ pollicem latum glabra ſunt, exceperis, reliqua corporis facies ſuperior tota quinas tænias, piloſis & reſplendentibus faſciculis, ſeu peniculis, pulchro ordine juxta ſe mutuo digeſtis conſtantes, exhibet. Nec quisquam peniculos hosce cum ratione pedum loco habeat, uti in Erucâ priore animadverſum eſt; quum potius ornamenta referant, Erucis terreſtribus herbarum & arborum quoque data, quarum è corpore piloſi pariter apiculi eminent. Videtur autem iſthæc quam proximè accedere ad illam ſpeciem, quæ Tab. LXXXI deſcripta eſt. *Jonſtonus, Tab. VIII*, unam harum, at breviorem, inter Carabos delineat.

Num. 5. *Pediculi Ceti, lit.* E, F, G, H *notati.*

Inſecta hæc Animalibus iſtis marinis, ſtupendæ molis, vexandis nata, uti referunt nautæ, horum in aures ſubrepunt, hasque morſu perforant. Araneæ illis forma eſt: bini pedes antici craſſiuſculi, medii quatuor longiores & tenuiores, poſticique ſex rurſum craſſiores, acutis incurvisque unguibus muniuntur, uti in Cancris: parvum capitellum binas protendit barbulas. Quæ lit. E notata eſt, dorſo incumbit; ventri autem, cui lit. F præfigitur, lit. G aliam exhibet ſpeciem, tereti quæ corpore eſt; dum lit. H comparem notat lit. E, ſed paulò minorem.

Num. 6.

Num. 2. *Andere veelvoetige Zeerups.*

Deze Zeerups is van de zelve gedaante als de voorgaande, vertonende haar onderlyf met vele poten. Zy is haairig, ſcherppuntig, en borſtelachtig, met uitgebreide poten, of voeten, waar mede zy kunnen roejen en voortzwemmen, met dit onderſcheidt echter, dat men daar alleen een enkelde rei van de grootſte poten vindt. Het onderlyf is wit, met kleine, roodachtige, ſtipjes als overzaait, wolkachtig geſchaduwt. Levendig zynde roert en beweegt zich al dat 'er aan is. Daar is geen hoofdt, noch ſtaart aan te zien, veel minder eene opening, daar zy haar voedſel door trekken. Zy is ook niet met koraal bezet, gelyk de voorgaande, maar haairig aan de zyden, boven op 't lyf meeſt kaal. Zy hebben een dikke, taaie, huidt. Waar toe deze ſchepſelen dienen, is my onbekend: Ondertuſſchen vertonen zy de grote wonderheden Gods, die in al, wat in zee, of op aarde is, uitblinken.

Num. 3. *Kleiner ſoort van Zeerups met vele poten.*

Men twyfelt niet zonder reden of men aan deze Zeerups een hoofdt, als mede een ſtaart ziet. De poten zyn gelyk die der voorgaande. De rug is met langwerpige bultjes van fyn en kort haair, bundeltjes wyze, drie aan drie op een dwars-rei geplaatſt, bezet, die mede als de poten weêrſchynende zyn, met een zachte, wollige, bruine, haairigheit tuſſchen in komende als geſchaduwt.

Num. 4. *Langſte ſoort van Zeerups.*

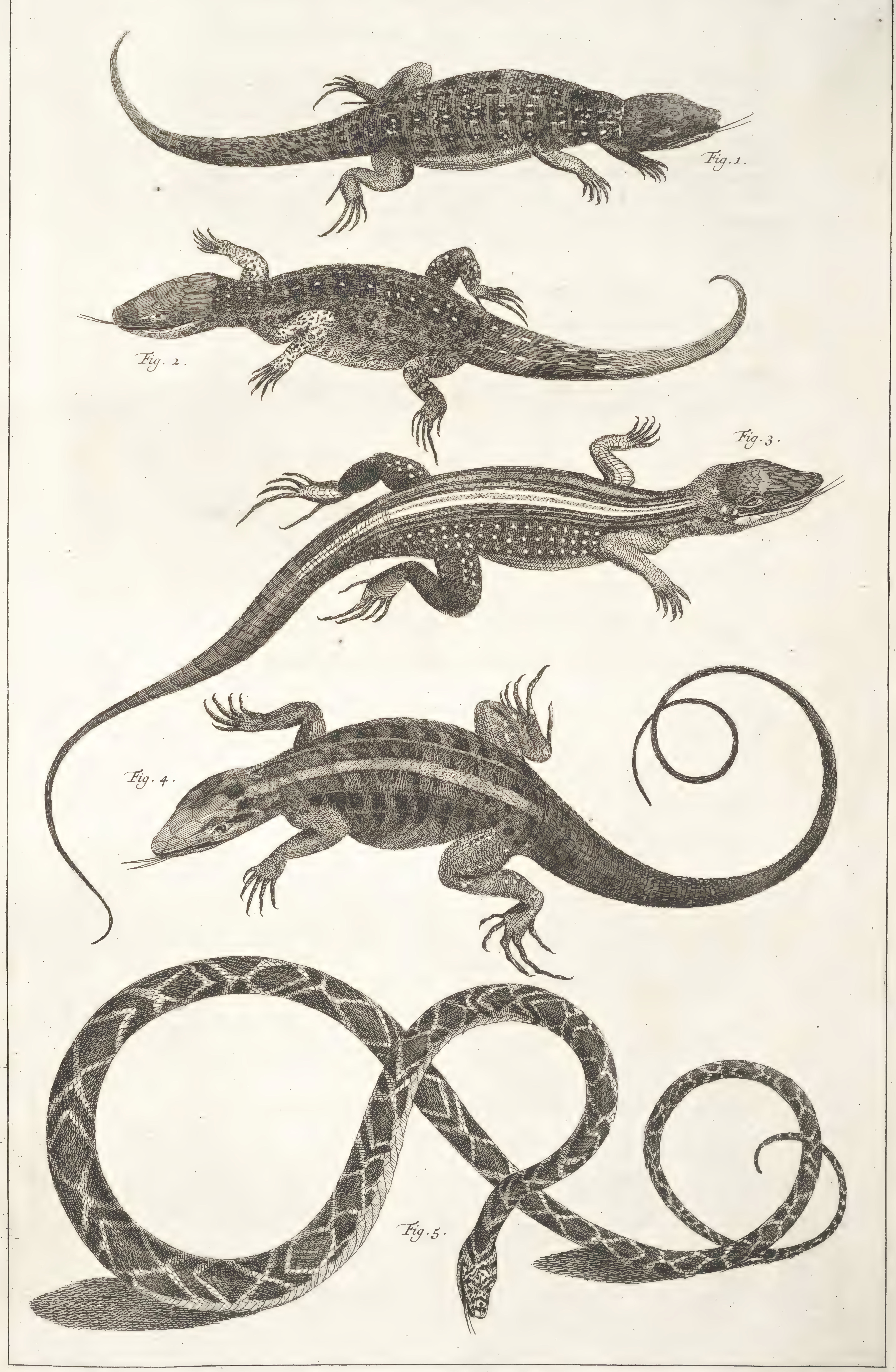
De zelve ſchynt twee hoofden te hebben, ſchoon 'er aan geen der eindens eene opening gevonden wordt. Het dikſte eindt gelykt alleen naar een hoofdt, en is met een bruin vlakje getekent, als een oog. Daar is ook geen oog aan te zien. Behalven 't hoofden-eindt en de ſtaart, die elk een duim breed kaal zyn, is het ganſche bovenlyf met vyf banden van haairige en weêrſchynende bondeltjes, of borſteltjes, in een nette order naaſt elkander bezet. Het is niet wel te denken, dat deze kwaſten, of borſteltjes, poten zyn, gelyk wy van de voorgaande Zeerups hebben aangemerkt; maar zy gelyken veel eer naar ſieraden, gelyk die men op de land-, kruid-, en boomrupzen vindt, die mede haairige toppen op haar lyf hebben. Dit is een byſoort van het voorgaande, in 't LXXXI Tafereel beſchreven. By *Johnſton* wordt 'er *Tab. VIII* een onder de krabben in korter gedaante vertoont.

Num. 5. *Walviſch-luizen, met de letters* E, F, G, H *aangewezen.*

Dit ongedierte is tot laſt en plage van deze allergrootſte zeedieren, alzo zy, naar 't verhaal der ſcheepslieden, in de ooren der Walviſſchen kruipen, en daar gaten in byten. Zy zyn van gedaante als een ſpinnekop, met twee dikke voorpoten, en vier lange, dunne, midden-, en zes dikke achterpoten, als kreeſten, met ſcherpe, kromme, nagelen, en een klein hoofdtje, met twee baardtjes, vooruit ſtekende. Die by let. E legt op zyn rug; by let. F op zyn buik; let. G is een ander ſoort met een rond lyf; let. H is de weêrga van let. E, maar wat kleiner.

Num. 6.

TAB. XCI.

Num. 6. *Pediculi, marini, Groenlandiæ.*

Hi Pediculi, ad vivum delineati, nobis inter alia rara ex Groenlandia allati, eſca ſunt, cui Ceti inhiant, omnemque ſuam pinguedinem debent. Cancrorum inſtar, ſcuta in dorſo gerunt articulata, ut flectere ſeſe & conglobare queant: arctius autem hi articuli ſibi mutuò committuntur anterius prope caput, quam verſus poſteriora. Sedecim utuntur pedibus, acutis, incurvisque unguibus armatis: caput eorum, latum, ſcuto tegitur. Scuta hæc tenuia, uti in Squillis, & pinguedine quaſi Balænarum plena ſunt. Mirandum ſanè, quod Balænæ, Animalia tam ſtupendæ molis, tenui adeò eſcâ lautè ſe nutriant, nec aliud quidquam ſibi poſcant. Ita Omnipotens rerum Conditor proſpexit ſapientiſſimè, ut creaturæ cuilibet viventi id abundè ſufficiat in victum, quod ſuâ ſingulis pro ſpecie datum eſt. Lit. A ventri incumbentem exhibet; in dorſum ſupinus jacet, qui lit. B indicatur; tertius ſub lit. C à latere conſpicuus occurrit; lit. D juniorem pingit.

Num. 7. *Lacerta, Tigrina, Ceilonica, caudâ bifidâ.*

Non ſingularis duntaxat eſt, quæ ſupra & ſubtus hîc conſpicitur, pictura Tigrina; ſed elegantiſſimè annulata & bifurcata quoque cauda, cujus extremum inferius tereti tuberculo obtuſum eſt, rari quid præ ſe fert. Maculæ Tigrinæ totam variegant, ne femoribus quidem, nec pedibus & unguibus exceptis: eminet tamen inter reliqua caput pulcherrimè ſquamatum. Corpus ſupernum, dilutè cæruleum, per tenues ſquamulas fuſcis diſtinguitur maculis: latera ſaturatè ſpadicea albæ ornant maculæ, ſtelliformes, & tænia ventrem à dorſo diſpeſcens.

Num. 8. *Bellis, Camphorifera, Africana, aquatica, flore albo.*

Caulis lignoſus, ultra pedem altus, longa & anguſta emittit folia, ſucculenta, craſſis coſtulis diſtincta: verſus ſui extremum dein abit in ramulos, quorum apicibus flores inſident, ſimplices, ex albo vividiſſimè reſplendentes, in medio ex aureis compoſiti floſculis, qui arctè collecti diſcum formant: à parte averſâ floris par numerus viridium ac alborum petalorum cernitur. *A. Muntingius, p.* 390, aliam ejus ſpeciem deſcribit flore pleno, foliis latis, ſpinoſis.

TABULA NONAGESIMA ET PRIMA.

Num. 1. *Lacertus, Americanus, ex Rio de Janeyro, inſignibus venuſtus; mas.*

Elegantiſſimum hocce Animalculum, miro picta artificio, quaſi inſignia in dorſo gerit ex ſaturatè ſpadiceo, rubro, luteo, & albo varia; dum ſquamas ipſas cutaneas, circulariter digeſtas, color ex ruffo luteus tingit. Utrinque ad latus dorſi minora conſpiciuntur inſignia, à capite ad caudam usque, pulchro ordine collocata. Caput, ex ruffo luteum, ſaturatè rubris maculis ſuffunditur. Venter & pedes dilutè flavi ſunt; cauda ex ruffo lutea ſaturate rubris, uti caput, maculis diſtincta eſt.

Num. 2.

Num. 6. *Zeeluizen uit Groenlandt.*

Deze drie Zeeluizen zyn naar 't leven verbeeld, zynde ons, met andere ſeldzaamheden, uit Groenlandt overgebragt. Dit is het voedſel, daar de Walviſſchen op aazen, en al hun ſpek van zetten. Zy hebben ſchilden op haren rug, als kreeften, maar met leedtjes, om zich te kunnen buigen, en in rondte te brengen. Aan 't hoofden-eindt zyn de leedtjes meer aan een gedrongen dan naar achteren. Zy hebben zestien poten, met kromme, ſcherpe, nagelen, een breed hoofdt, met een ſchildt bedekt. Hare ſchilden zyn dun, gelyk die van de garnalen, en vol vettigheit, als traan. Het is te verwonderen, dat zulke grote ſchepſelen, als de Walviſſchen, hun voedſel ten overvloedt aan dit klein aas vinden, en geen ander begeren. De alvermogende Schepper heeft wyzelyk gezorgt, dat elk levendig ſchepſel zyn voedſel in overvloedt vindt in dat geen, het welk hy het zelve naar zyn aardt toebedeelt. By let. A is 'er een, leggende op zyn lyf; by let. B op den rug; by let. C lopende op zy; en let. D toont een kleintje of jongetje aan.

Num. 7. *Ceilonſche Hagedis, met een gegaffelden ſtaart.*

Zy is niet alleen van onderen en van boven fraai getygert, maar met een ſierlyk geringden en gegaffelden, of in tweën verdeelden ſtaart, waar van het onderſte punt-eindt een ronde knoets heeft. Zy is overal gevlakt en getygert, zonder ſchenkelen, benen, en poten uit te zonderen, byzonderlyk het ſierlyk en fraai geſchubde hoofdt. Het bovenlyf is licht blaauw, met bruine vlakjes op de fyne ſchubbetjes aan de zyden, donker bruin, met witte plekjes, als ſterretjes, met een bandtje, ſcheidende het onder- van 't bovenlyf.

Num. 8. *Afrikaanſche Water-Madelieven, met een witte bloem.*

Zy zyn over een voet hoog, groejende op een houtachtigen ſteel, met lange en ſmalachtige bladeren, die zappig en dik geribt zyn. Naar het einde toe verdeelt zich de ſteel in kleine takjes, aan welker hoofdtjes de bloemen voortkomen. Deze bloembladeren zyn enkeld ſchoonglanzig wit. In 't midden is de bloem bezet met goud-gele ſpiertjes, die digt in een geſloten een rondt maken. Van achteren zyn de bloemen bekleed met even zo veel groene, als witte blaadtjes. *A. Munting, fol.* 390, beſchryft een ander ſoort met gevulde bloemen, en brede, gedoornde, bladeren.

EEN EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Wapendrager Hagedis, van Rio de Janeyro, uit de Spaanſche Weſt-Indiën; het mannetje.*

Het is een ſierlyk diertje, met eene fraaie tekening over 't bovenlyf, als met wapenen, uitgemonſtert in verſcheide koleuren, als donker bruin, rood, geel en wit. De grond-ſchubben, die cirkelwyze geregelt zyn, zyn ros- geelverwig. Aan weêrzyden van den rug zitten mede kleine wapens, van 't hoofdt tot aan den ſtaart, alle in order geſchikt. Het hoofdt is mede ros-geel, met hoger rode plekken over heen bedekt. De buik en benen zyn licht-geel, en de ſtaart ros-geel, met hoger rode plekken, als 't hoofdt, verſiert.

Num. 2.

Num. 2. *Lacerta, prioris fœmella.*

Hujuſce ſquamæ haud minori certè picta arte oſtentant inſignia. Juxta dorſum & ventrem, à capite ad caudam usque, binæ hîc conſpiciuntur annulorum, ocellos quaſi referentium, ſeries. Capitis vertex ex ruffo luteus eximiis tegitur ſquamis coccineis. Venter, femora, & pedes antici, dilutiſſimè flavi ſunt coloris, oblongisque deſuper maculis nigricantibus variegantur. Poſtica crura ocellis quaſi annulata ſunt. Cauda pallidè rubellis annulis, quos lineæ albæ diſtinguunt, circulatas monſtrat ad finem usque ſquamulas ſuas, cæterum ex ruffo luteas.

Num. 3. *Lacerta, Braſilienſis, de Bahia,* Taraguira *incolis vocata.*

Singularis hanc elegantiæ pictura ornat; ſiquidem tota dorſi ſuperficies tæniolis ſit diſtincta, quarum, quæ medio loco eſt, lata & alba, axim miniatis conſperſam punctis oſtendit: reliquæ verò cærulei, flavi, & ſpadicei ſunt coloris. Latera tenues ſquamulæ, ex fuſco & albo variæ, maculis inſuper albicantibus, per ſeries ordinatas diſpoſitis, ornatæ, tegunt: hoc verò & apparatu poſtica gaudent femora. Venter & antici pedes, cum cervice, dilutè flavis ſquamis inveſtiuntur. Capitis vertex ſaturatè cæruleis inſignitur ſquamis majoribus, maculæque albicantes cervici imminent. Cauda annulata quoque cæruleſcit.

Num. 4. *Lacerta,* Tecunhana *dicta, Braſilienſis.*

Supinam corporis faciem à capite ad caudam usque multicolores ornant tæniæ, quarum media, ſupra dorſum decurrens, alba, fuſcis punctis notata eſt; cæteræ coloris cærulei ſunt maculisque nigricantibus, & flavis lineolis, diſtinctæ. Abdomen ex cæruleo & nigro variegatur. Caput dilutè cæruleum nigris maculis, at albicantibus femora, pedes & digiti, cæterum quoque dilutè cærulea, inſigniuntur. Cauda ſaturatè cæruleis annulis ambitur.

Num. 5. *Serpens, Braſilienſis,* Laphiati *dicta, elegantiſſimè picta.*

E portu Gaditano transmiſſam accepimus. Squamæ ejus admodum tenues ſunt, ruffulæ, lemniſcisque, ex cinereo dilutè flavis, cruciatis, & rhomboideis, per totam corporis ſupernam partem variegatæ. Caput ſingulari quoque picturæ artificio pollet. Squamæ ventris transverſales dilutè lutei ſunt coloris.

TABULA NONAGESIMA ET SECUNDA.

Num. 1. *Lacerta, Braſilienſis,* Tejuguacu *dicta.*

Eximio colorum apparatu inſtructa hæcce lacerta, à capite ad caudæ usque, quæ longa & tenuis eſt, finem, ex cinereo dilutè luteis, aliisque dilutè fuſcis, latioribus, faſciis, transverſim poſitis, ambitur. Extuberans caput dilutè flavum maculis aliquot ſpadiceis diſtinctum eſt. Oculi lucidi ſunt, auresque rubellæ magis introrſum collocantur. Propè dorſum binæ albicantes lineæ, pectinatæ, ad trunci usque medium

Num. 2. *Wyfjes Hagedis van de voorgaande.*

Zy is niet minder ſierlyk met wapenen over hare ſchubbetjes getekent. Langs den rug en buik heeft deze twee reien ronde ringen, als oogjes, van het hoofdt tot den ſtaart. Het hoofdt is van boven ros-geel, met grote ſchubben, die hoger rood zyn, voorzien. De ſchinkels en poten van voren zyn heel licht-geel, met zwarte, langwerpige, plekjes, als mede de buik. De achterſte ſchinkels zyn geringt met oogjes. De ſtaart is mede flaauw rood geringt over de ros-gele ſchubbetjes, en met witte ſtrepen over de rode banden of ringen ten einde uit geſiert.

Num. 3. *Braziliaanſche Hagedis, door de inwoonders van het landt* Taraguira *genaamt.*

Het is een ongemeen fraai getekent beeſtje, over den rug vol geſtreept, waar van de middelſte breed en wit zyn, met een fyn binnenwerk als geſtippelt, met licht fermilioen-rood. De andere banden zyn blaauw, geel en bruin geverwt, langs de zyden fyn geſchubt, met een bruin en witverwigen grondt, gelyk mede de achterſchinkels, en met witte plekjes reigswyze in order getekent. De buik en voorſte poten zyn licht-geel geſchubt, als mede de nek. Het hoofdt is van boven donker blaauw, over de grote ſchubben met witte plekjes op den nek, als mede de geringde ſtaart blaauwverwig.

Num. 4. *Braziliaanſche Hagedis, genoemt* Tecunhana.

Zy is mede fraai over 't bovenlyf als met linten gebandeert, van 't hoofdt tot aan den ſtaart. In verſcheide koleuren, als de middelſte over den rug, wit, met bruine ſtippels; verder blaauw, met zwarte plekken, en gele ſtreepjes. Het onderlyf is blaauw en zwart gemarmert; het hoofdt is licht-blaauw, met zwarte vlakken, en de ſchinkels, benen en poten zyn licht blaauw, met witte plekjes. Eindelyk, de ſtaart is donker blaauw geringt.

Num. 5. *Braziliaanſche fraai getekende Slang, genaamt* Laphiati.

Zy is ons van Cadix gezonden, en heeft zeer kleine ſchubbetjes, ros-koleurig, met licht aſch-gele bandtjes, kruis- en ruitswyze over 't geheel van boven gemarmert, als mede het hoofdt byzonder ſierlyk getekent. Van onderen is zy licht-geel over de grote dwarsſchubben.

TWEE EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Hagedis uit Brazil, genaamt* Tejuguacu.

Deze ſchone Braziliaanſche Hagedis is zeer fraai getekent, en dwars over 't lyf, van 't hoofdt tot het uiteinde van den langen, dunnen, ſtaart, met licht aſchgeel, en brede, licht bruine, banden voorzien. Het hoog verheven hoofdt is licht geel, met eenige bruine vlakjes getekent. Zy heeft heldere oogen, en licht rode ooren, die binnenwaarts zitten. Langs den rug zyn twee witte ſtrepen tot halfweeg het lyf, met eenige kammetjes voorzien;

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.

TAB. XCIII.
Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 6.

medium deferuntur: juxta ventrem verò aliæ binæ decurrunt tæniæ, longiores quidem, & latiores, albæ, à capite usque in caudam protenſæ; ſingulare in ornamentum Animalculi. Femora, pedesque ex cinereo flaveſcunt, pedumque digitos maculæ albæ variant.

Num. 2. *Lacerta, Orientalis, ſtellata.*

Bataviâ unà cum aliis nobis miſſa colore Æris fuſco pictum exhibet corpus omne ſuperius. Caput grande dilutioris coloris ſquamæ uniformes tegunt. Ita & femora, pedesque, comparata ſunt. At corpus omne reliquum, caudamque, tenuiſſimæ veſtiunt ſquamulæ. Oculi ampli ſunt, auriumque hiatus rubent. A capite ad caudæ usque apicem pecten porrigitur, dilutè flavus, qui circa ſcapulas, & caudæ extremum præcipuè majoribus dentibus horret. Juxta dorſum & ventris latera tres ſeſe offerunt albicantium ſtellularum ſeries, quæ & per totam caudam exſpatiantur. Digiti pedum maculis albicantibus notatos gerunt articulos.

Num. 3. *Lacerta peregrina, Braſilienſis, caudâ bifurcatâ.*

Caput & os, admodum gracilia, tenuiſſimis ſquamulis, in circulos digeſtis, obteguntur. Corporis ſupernam faciem univerſam ſimiles quoque veſtiunt ſquamulæ, quarum colorem, ex cinereo dilutè flavum, nigræ albæque maculæ, ordine diſpoſitæ, exornant. Utrinque juxta dorſum binæ albicantes tæniæ à capite ad caudæ usque initium protenduntur. Cauda, bifida, ex fuſco Ærei eſt coloris, albisque & nigricantibus maculis tota conſperſa. Femora pedesque eadem ratione ſeſe habent.

Num. 4. *Lacerta, Africana, Guineenſis.*

Cæruleus color totum corporis truncum, à capite ad caudam usque, tingit, plurimis variegatus, ſupra dorſum præcipuè, lemniſcis albicantibus. Caput gracile inſignes ſquamæ obtegunt. Cervix, femora, pedes, & venter rhomboideis ſquamis veſtiuntur. Cauda exilibus annulis, marmoris in modum variegatis, cincta eſt.

Num. 5. *Lacerta, Americana, venuſtiſſima.*

Ex luteo viridis hæc Lacerta ſupernum corpus omne, à capite usque ad caudæ extremum, verſicoloribus tæniis, picturâ textili quaſi exaratis, conſpicuum exhibet. Capitis ſquamæ majores, colore dilutè glauco ſuffuſæ, marmoris in modum, variegantur. Maxilla inferior, venter, femora, & pedes, æqualibus veſtiuntur ſquamis, dilutè glaucis.

TABULA NONAGESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Lacerta, Arabica, verſicolor,* Galeotes *dicta.*

Corporis pars ſuperior elegantiſſimè ex ruffo & ſaturatè luteo variegatur. Ventris color cinereo-flavus eſt. Caput planum dilutè luteis ſquamulis, æqualibus, tegitur. Supra dorſum à cervice ad caudæ usque

zien; nog twee lange, brede, witte, banden langs den buik, van 't hoofdt tot over den ſtaart, dat het diertje zeer ſierlyk maakt. De ſchinkels en benen zyn aſchgeel, en op de klaauwen der poten zitten witte plekken.

Num. 2. *Geſternde Hagedis uit Ooſt-Indië.*

Deze geſternde Hagedis is ons, onder meer andere, van Batavia gezonden. Zy is koper-bruin over 't ganſche bovenlyf geverwt. Het hoofdt is groot, van een lichter koleur, met egale ſchubben gedekt, als mede de ſchinkels en benen: in 't tegendeel zyn het gehele lyf en de ſtaart met zeer kleine ſchubbetjes overdekt. Het is groot van oogen, en de oorgaten zyn rood. Van 't hoofdt tot over den ganſchen ſtaart heeft het een licht-gelen kam, die over de ſchouderbladen en 't uiteinde van den ſtaart op 't grootſte is. Langs den rug en de zyden van den buik zyn drie reien witte ſterretjes, die mede over den gehelen ſtaart geplaatſt zyn. De klaauwen van de poten hebben witte plekken op de leedtjes.

Num. 3. *Vremd ſoort van Hagedisje, met twee ſtaarten, uit Brazil.*

Het is klein en ſmal van hoofdt en bek, dat met zeer fyne ſchubbetjes cirkelswyze bekleed is; gelyk ook het gehele licht aſchgeele bovenlyf met zwarte en witte vlakjes in order is geſiert. Van weerzyden den rugge zyn twee witte bandtjes, van 't hoofdt, tot aan 't dikke van den gegaffelden ſtaart, die bruin koper-verwig, en geheel met witte en zwarte vlakjes als overzaait is, gelyk ook de benen en voeten.

Num. 4. *Afrikaanſche Hagedis van Guinea.*

Deze blaauwe Guineeſche Hagedis is vol met witte banden over den rug en 't gehele lyf, van 't hoofdt tot aan den ſtaart. Het kleine, ſmalle, hoofdt is met grote ſchubben belegt, en de nek, ſchinkels en benen, als mede de buik, zyn met ruitige ſchubben bekleed. De ſtaart is fyn geringt en gemarmert.

Num. 5. *Zeer fraaie Weſt-Indiſche Hagedis.*

Deze Hagedis is geel en groen van verwe, met banden over het bovenlyf, die zich vol met werkjes, als ingewevene lindtjes, van verſcheide verwen, vertonen, van 't hoofdt, dat met grote ſchubben, die als gemarmert, en licht zeegroen van verwe zyn, is bedekt, tot over den gehelen ſtaart. Het onderſte kakebeen, de buik, ſchinkels, en benen zyn eveneens geſchubt, mede licht zeegroen van verwe.

DRIE EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Arabiſche Hagedis van verſcheide koleuren, genaamt* Galeotes.

Zy is over het bovenlyf zeer ſchoon gemarmert met ros en donker geel. De buik is aſchgeel, en 't hoofdt plat, met licht gele, kleine, gelyke, ſchubbetjes over den rug van den nek tot aan het uiteinde van den ſtaart, met een licht geel opſtaand kam- metje.

usque finem erectus riget pecten, dilutè flavus. *Galeotes* autem vocatur, quia per domos & tecta ædium, uti Feles, divagatur: neque tamen ulli nocet; ſed Araneis Muribusque pro victu ſuo inhiat.

Num. 2. *Lacerta, Ceilonica, lemniſcata, & pectinata, cærulea,* Kolotes, & Askalabotes *Græcis dicta; aliis* Ophiomachus *ſeu* Pugnatrix cærulea.

Supra dilutè cæruleus regnat color, tæniis albis interſtinctus. A capite ad caudam usque è dorſo eminet pecten albicans, latiuſculus, ad caudæ initium poſtica inter femora deſinens, ortum verò ducens ex alio pectine transverſali, caput, ad rictum ferè oris usque, coronante. Capitis ſuperiora, crura & pedes, ſquamulæ tenues, dilutè cæruleſcentes, inveſtiunt.

Num. 3. *Salamandra, Lacertæ æmula, Americana, caudâ craſſâ, nodoſâ.*

Capite & pedibus Lacertam refert. Corporis groſſi ſuperficies ſuperior omnis fuſco-cinereis tegitur ſquamis uniformibus, quarum ſingulas, tam in capite, quam caudâ & pedibus, coſtula fuſca diſtinguit. Oris rictus ex flavo fimbriatus eſt. Similis & fimbria auriculas ſuccingit, aculeatis deſuper pilis obſitas. Tuber, quo cauda terminatur, coloris eſt ſaturatè ſpadicei, & è compactis quaſi pilis conflatum. Ex oris Americanis, rariſſimè tamen, hæc transfertur ſpecies, craſſaque Salamandrarum linguâ pollet; unde Lacertas inter & Salamandras ambigit.

Num. 4. *Lacertus Ophiomachus, pectinatus, & aculeatus; ſpecies Draconis, Braſilienſis.*

Caput breve, craſſum, ſaturatè ſpadiceum, latè divergentibus maxillis tumidum, criſta gaudet transverſim poſitâ, criſpatâ. Supra cervicem, dorſum, & caudam, longæ eminent pinnæ aculeatæ, Serpentum dentibus quaſi ſimiles, quæ caudam tenuem & longiſſimam, ſupra infraque, ſerratim, veluti totidem aculei, muniunt. Similes verò & ventrem totum, & femora, pedesque, obſident. Squamæ ſuprà ruffulæ, ſubtus fuſco flavæ, ad latera verò & in caudâ Draconinâ, femoribusque & pedibus, dilutius flavæ ſunt. *Ophiomachus* autem appellatur, quum grandioribus etiam Serpentibus ſeſe opponere audeat, aculeatis ſuis ſpinis confiſus.

Num. 5. *Clematis Americana, flore Jasmini cæruleo, Piri foliis.*

Planta hæc, ſub nomine *Clematidis majoris* Surinamo nobis miſſa, videtur eſſe *Bignonia, Americana*, foliis longioribus, binis conjugatis; corniculis gemellis, deorſum recurvatis, ad foliorum alas appoſitis. Ungues ferè avium repræſentant hæc cornicula, quibus vegetabile hoc ſeſe aliis adfigit.

Num. 6. *Clematidis, Americanæ, alia ſpecies, trifolia, foliis longioribus.*

Gracilibus hæc cauliculis aſſurgens circum arbores ſeſe contorquet, longa & anguſta emittens folia, è ſingulis pediculis ferè terna, conjugata. De uſu ejus nihil mihi reſcriptum eſt.

TABULA

metje. Het wordt *Galeotes* genaamt, om dat het overal in de huizen en op de daken klimt, gelyk de katten. Zy doen geen kwaad, maar zoeken ſpinnen en muizen tot hun voedſel.

Num. 2. *Ceilonſche Hagedis, 't* blaauw Kemphaantje, *of* Slangen-vechter, *en van de Grieken* Kolotes *en* Akalabotes *genaamt.*

Zy is van boven licht blaauw, met wit gebandeert, van 't hoofdt tot den ſtaart, en over den rug wit en lang gekamt. By de achterſte poten aan den ſtaart ſcheiden de kammen. Op 't hoofdt, by de kakebenen, ſtaan de kammen dwars. Over 't bovenhoofdt, de benen en poten is zy klein geſchubt, en licht blaauw-verwig; over 't bovenlyf groot en puntig geſchubt.

Num. 3. *Salamander, met een dikken, knopigen, ſtaart, gelykende met 't hoofdt en de poten naar een Hagedis.*

Over het gehele, dikke, bovenlyf is hy evengelyk donker aſchverwig geſchubt, met een bruin ribbetje over ieder ſchubbetje, zo wel over 't hoofdt, als den ſtaart en de benen. De bek is geel geſoomt, als mede de ooren, die met ſtekelige haairtjes omzet zyn. De knoop aan 't uiteinde van den ſtaart is donker bruin, en als met haair digt in een gewerkt. Zy komen, doch zeer ſelden, van de Spaanſche Weſt-Indiſche kuſten, en hebben een dikke tong, gelyk de Salamanders: daarom worden zy voor een byſlag gehouden.

Num. 4. *Braziliaanſche gedoornde en draakachtige Hagedis, of Slangen-vechter.*

Zy heeft een kort, dik, en donker bruin hoofdt; brede, afwykende, kakebenen, met een dwars gekrielden kam boven 't hoofdt. Over den nek, rug, en ſtaart zyn lange en ſtekelige vinnen, als tanden van ſlangen, die den lang gekrielden en dunnen ſtaart zo wel van onderen als van boven zaagswyze, of als gedoornt bezetten, gelyk zy ook 't ganſche onderlyf, de ſchenkels en benen doen. De ſchubben zyn rosachtig van boven, en van onderen donker geel; aan de zyden wat lichter geel, als mede aan den draakachtigen ſtaart, de benen en voeten. Dit ſoort wordt *Slangen-vechter* genaamt, om dat zy zich tegen grote ſlangen kunnen verweeren, die haar niet durven aandoen wegens hare ſtekelige doornen.

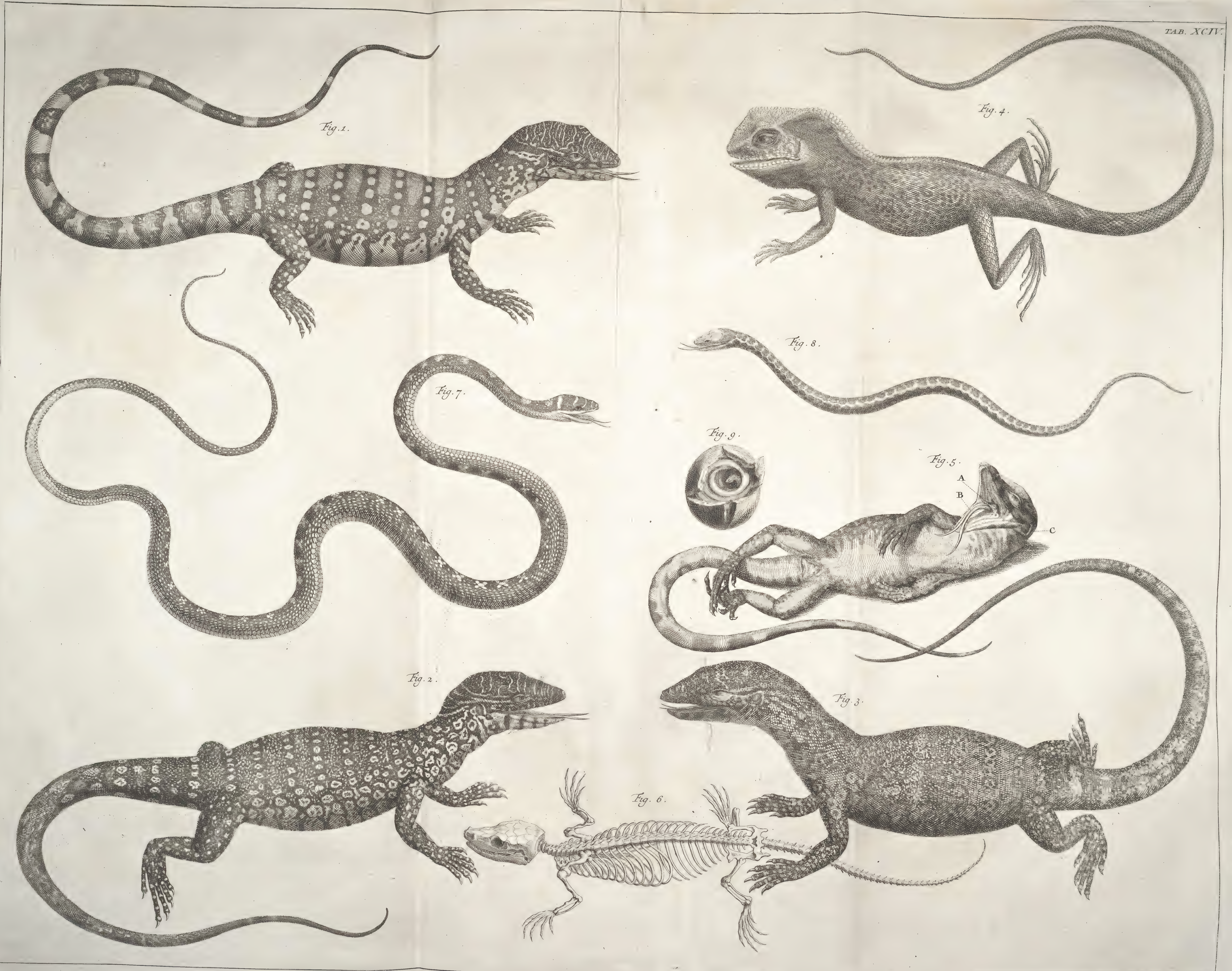
Num. 5. *Rankgewas uit Weſt-Indië, met een bloem als Jasmyn, en bladen als van een Peereboom.*

Deze plant is ons van Suriname toegezonden, onder den naam van *groot Maagdenkruidt*, of *Vinkoorde*, wiens blaauwe bloemtjes naar de Jasmyn gelyken, en de bladen naar die van den Peereboom. Zy wordt ook *Bignonia Americana* genoemt, en heeft boven elke ſcheut aan de bladſtelen, die om den ander met een en twee tegen elkander over zitten, kromme haken, die naar een vogelklaauw gelyken, om zich daar mede vaſt te houden.

Num. 6. *Ander ſoort van Weſt-Indiſche Vinkoorde, met lange bladen.*

Het heeft zeer dunne ranken, daar het zich mede rondom de bomen ſlingert. De bladen zyn lang en ſmal, en zitten gemeenlyk drie aan drie aan een bladſteeltje tegen elkander over. Van wat nut het is, en tot welk een gebruik het zelve ſtrekt, is ons niet geſchreven.

VIER

Fig. 1.
Fig. 4.
Fig. 8.
Fig. 7.
Fig. 9.
Fig. 5.
A
B
C
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 6.

TABULA NONAGESIMA ET QUARTA.

Num. 1. *Lacerta, Amboinenſis, elegantiſſima; fœmina.*

Mirus hic cernitur verſicoloris picturæ & macularum apparatus; ſiquidem tota corporis ſuperficies ſquamulis tenuibus, ex albo, nigro, & ruffo, variegatis, inveſtiatur. Profectò, etſi dexterrimus Chalcographus, hanc qui confecit Tabulam, uni huic Lacertæ ad vivum delineandæ, quidquid in arte erat, impendiſſet, naturam tamen omni hac operâ ſuâ ne è longinquo quidem aſſequi hîc potuit. Utinam vel vivens, vel mortua unicuique ob oculos poneretur hæc Lacerta! ut incomparabilem intuendo picturam, à Naturâ hîc in ſquamulis adornatam, omnipotentis ſimul & ſapientiſſimi Conditoris admiranda opera vel contemptiſſimo hoc in Animalculo paterent. Interim & hæc ejus icon, curioſorum conſpectui expoſita, ſat exhibebit argumenti, Deum rariſſimo hoc in Animante extollendi, adorandi. Attentos qui huc oculos defixerit, capitis anticam partem ſummâ arte, & ſubtilitate inimitabili, marmoris in modum, variegatam deprehendet; omnesque partes reliquas elegantia picturæ quaſi inter ſe certare. Et tamen vel iſthæc etiam Animalia aliis in eſcam & pabulum cedunt. Veneno, & malignâ carent indole, nunquam lædentia hominem. Quin contra meticuloſa ſunt, nec morſu impetunt contrectantem. Fœmella hæc eſſe dicitur; quum caudam ſurſum ſupinatam gerat, prout iam alibi commemoravimus.

Num. 2. *Lacerta Amboinenſis, elegantiſſima; mas prioris.*

Albicantes maculæ hîc paulò minores, ocellorum aut floſculorum æmulæ, ſuis in interſtitiis albicantia puncta, totidem quaſi margaritas denſè accumulatas, exhibent. Nigredo Coracina, candori nitidiſſimo intermiſta, omnem hic facit varietatem. Nobilis autem iſte habitus ad digitorum usque apices, & longæ caudæ finem, ſeſe diffundit. Lingua longa, qualis Serpentum, bifida eſt, ſed paulò latior.

Num. 3. *Lacerta, Amboinenſis, altera; fœmina.*

Hæc prægreſſas vel ſuperaſſet etiam venuſtate, ſi, quidquid pulchri habet, ab Artifice repræſentari exactè & ſtylo exprimi potuiſſet. Præter enim ſeries illas ocellorum, transverſim ſupra dorſum decurrentes, omnem ejus ſuperficiem infinitis quaſi conſitam diceres margaritis, dum puncta nigricantia, è fuſcis ſquamulis prominula, ordinatim undique depicta, totidem margaritas referunt. Neque certè, quod hîc occurrit, artificium verbis deſcribi poteſt. Ventris ſquamas, nivei candoris margaritis conſpicuas, dilutè ſpadiceæ tæniæ, ſupini corporis apparatui innexæ, condecorant. Cauda ex albo annulata eſt.

Num. 4. *Lacerta, Ceilonica, criſtata, & pectinata.*

Erectæ pectinis ſquamæ ad caudam usque protenduntur. Caput mitra tegit extuberans, dentata, qualis Chamæleontum. Rictum ſquamæ latiuſculæ omni in ambitu fimbriant. Dilutè fuſcas cutis ſquamas ſaturatè ſpadiceæ maculæ, Tigrino more, variegant. Femora longa & gracilia, pedes, caudamque, ſquamæ

VIER EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Ongemeen ſchone Ambonſche Hagedis; het wyfje.*

Zy is wonderlyk ſierlyk gevlakt, gemarmert, en getekent het ganſche lyf over met fyne ſchubbetjes, van witte, zwarte en rosachtige verwen. Schoon de meeſterlyke handt van den kunſtryken plaatſnyder, die dit Tafereel heeft bewerkt, zyne kunſt in deze naar het leven afgebeelde Hagedis ten top heeft gevoert, kan echter zyn werk by de nette tekening van 't dier zelf op verre na niet halen. Het was te wenſchen, dat ieder het zelve levendig, of dood voor zyne oogen mogt zien, om in de ongemeen fraaie werkjes van tekening, die over de ſchubbetjes door de Natuur daar in gewrocht zyn, de wonderen van den almachtigen en alwyzen Schepper, die zich vertonen in een dier, dat zo verachtelyk ſchynt, te beſchouwen. Doch het Tafereel, dat wy daar van hier onder 't oog der Liefhebberen brengen, zal hen ondertuſſchen aanleiding genoeg geven om Godt in dit ſeldzaam ſchepſel te verheerlyken. Als men het recht beziet, vindt men, dat het hoofdt van voren weêrgaloos fyn en ſchoon gemarmert is, en dat alle de andere delen elkander in ſchoonheit als overtreffen. Deze dieren dienen echter ten prooi en voedſel van andere. Zy zyn noch giftig, noch boos van aardt, om menſchen kwaad te doen: in 't tegendeel zyn zy ſchuw en vreesachtig, en als zy gegrepen worden, laten zy zich behandelen, zonder van zich te byten. Deze wordt voor een wyfje gehouden, om dat zy haren ſtaart opwaarts draagt, gelyk wy reets elders hebben aangetekend.

Num. 2. *Mannetje van de voorgaande Hagedis, niet minder wonderlyk ſchoon getekent.*

De witte plekken zyn wat kleiner, en als oogjes en bloemtjes tuſſchen in, met witte ſtippels, als pareltjes, beſtrooit. De verw is alleen git zwart en ſchoon wit. Het ſierlyk bekleedſel loopt tot het einde van de klaauwen, en den ſtaart, die lang is. Zy hebben lange, geſpletene, tongen, als de ſlangen, en zelf wat breder.

Num. 3. *Andere Ambonſche Hagedis; een wyfje.*

Deze Hagedis zou de andere te boven gaan, indien de plaatſnyder de ſchoonheden daar van met zyn ſteeknaaldt hadt kunnen treffen en uitdrukken. Behalven de oogen, die reegswys dwars over den rug lopen, is zy overal als met paarlen bezaait, die in order geborduurt zyn op de bruine huid-ſchubbetjes, daar de zwarte ſtippels, gelyk de paarlen, verheven op ſtaan. De wonderlyke werken, die in dit dier uitſteken, zyn onbeſchryflyk. De buik is over de heldere, wit geparelde, ſchubben met licht bruinachtige bandtjes, die zich met de bovenwerkjes vereenigen, bezet. De ſtaart is met wit geringt.

Num. 4. *Ceilonſche Hagedis, gekuift en gekamt.*

De opſtaande kam-ſchubben lopen tot aan den ſtaart. Over 't hoofdt is een opſtaande getande muts, gelyk by de Chameleons. De bek is rondom breed-ſchubbig beſoomt. De licht bruinachtige grond-ſchubben zyn met donker bruine plekken als overtygert. De lange, ſchrale, ſchinkelen en benen, gelyk ook de

ſquamæ veſtiunt majores, dilutè ſpadiceæ. Oculi inſignes in ambitu dilutè flaveſcunt; ejusdemque & coloris eſt cum pectine criſta.

Num. 5. *Lacerta, Ceilonica, hiante ore, ſupina.*

Ita ventrem ejus conſpiciendum præbemus albicantem, oblongis valdè ſquamis veſtitum, mediâ quaſi ſuturâ connexum. Hiante in ore lingua hæret profundè bifida, & Trachea ſupra hanc conſpicua, lit. A notata: quibus cum Serpentum familia conveniunt Lacertæ. Lit. B linguam, C auriculam indigitat. Maxilla inferior plurimis ſcatet dentibus acutis: his verò caret ſuperior; quanquam haud paucæ Lacertarum utrâque in maxillâ dentes gerant, nonnullis ſaltem exceptis, prout hîc videre eſt. Quin dantur, nullo quæ dente acuto gaudent, ſed tantum molaribus dictis, anteriore interim maxillarum margine tam durâ & acuminatâ, ut hâc ſolâ morſus peragi queat. Os Lacertarum nonnullarum ad auriculas usque fiſſum eſt: unde haud difficulter Ranas integras, aliaque Animalcula, uti Mures, Glires, quibus inhiant, deglutire queunt. Venter, ad caudæ initium terminatus, foramine ibi patet, fœcibus excernendis dicato, & membra genitalia ibidem exhibet. Superna hujus facies coloris eſt dilutè ſpadicei, eodem ſaturatiore variegati.

Num. 6. *Lacerta, Americana, Sceleton.*

Cranium in plurima ſegmenta, tanquam ſquamas, diviſum eſt. Dentes hic utriusque maxillæ conſpiciuntur. Surinamo nobis transmiſſum eſt hoc Animalculum, ſpiritu non conditum, hinc dimidiâ ferè carnis parte nudatum. Quocircà conſtituimus, illud indigenis noſtris minutis quaſi proſectoribus depaſcendum exhibere, nitidumque inde & album Sceleton formare.

Num. 7. *Serpens, Ceilonica, elegantiſſimà.*

Oculi ejus emiſſis veluti ſcintillis fulgurant. Squamæ ſuperni corporis nigerrimæ, ſplendidæ, in dorſo maculis albicantibus, tanquam Roſæ floribus, dein & aliis cruciformibus, quæ quinis è maculis oblongis compoſitæ floſculos æmulantur tetrapetalos, ornantur. Juxta ventris verò longitudinem longiuſculæ, albicantes, lineolæ per ſeries digeſtæ ſunt. Caput luteis ſuperbit lineis transverſalibus, minutisque punctis flavis. Squamæ ventris transverſales dilutè flavent & vireſcunt.

Num. 8. *Serpens, Ceilonica, minor, amœna.*

Elegans & hîc pictura obtinet; dum latæ maculæ, albicantes & rubræ, ſcutiformes, dorſum, aliæ vero ſaturatè flavæ latera & ventrem, ſimilesque ſcutatæ caput exornant.

Num. 9. *Ovum Serpentis Ceilonicæ, cum pullo.*

Ellipticum hocce ovum, tenaci craſſaque tunicâ ejus diſciſſâ, adapertum nobis exhibuit pullum Serpentinum, qui arctè admodum conglomeratus, capitulo in medio poſito, jacebat. In lucem ergo prorupturus tenacem hanc membranam perterebret, neceſſe eſt, quemadmodum teſtam ovi pullus gallinaceus.

TABULA

de ſtaart, zyn grof en licht bruin geſchubt. Dit ſoort heeft grote oogen, en is licht geel over 't kuifje en den kam, als mede om de oogen.

Num. 5. *Ceilonſche Hagedis, gapende, en op den rug leggende, vertoont.*

Wy hebben de zelve aldus laten verbeelden, om haren buik van onderen te doen beſchouwen. Zy is wit, met zeer langwerpige ſchubben belegt, vertonende in 't midden een naadt, die toegehecht is. In de open geſpalkte bek vertoont zich de lang geſpletene tong, en 't luchtpypje, dat daar boven uit komt, het welk zy met de ſlangen gemeen hebben, met let. A aangewezen. B wyſt de tong, en C 't oor aan. Van onderen is 't kakebeen vol ſcherpe tandtjes. Boven zitten 'er geen, hoewel verſcheide Hagediſſen tanden van boven zo wel als van onderen hebben, uitgezondert eenige, gelyk wy hier zien. Daar zyn 'er zelfs, die gene tanden in 't geheel hebben, maar wel kiezen, die de kakebenen van voren hard en ſcherp maken, om daar mede te kunnen byten. De bek van eenige Hagediſſen is tot aan de ooren geſpleten, zo dat zy gemakkelyk kikvorſſchen, daar zy op aazen, als ook andere dieren, gelyk muizen en ratten, kunnen doorzwelgen. De buik eindigt aan 't begin van den ſtaart, daar eene opening is, om zich van hunne vuiligheit te kunnen ontlaſten, en de teeldelen geſchikt zyn. Van boven is deze ganſch licht bruinachtig, met donker bruin als gemarmert.

Num. 6. *Volkomen geraamte van een Hagedis.*

De herſſenpan is in verſcheide afdelingen verdeelt, als of het ſchubben waren. Men ziet de tandtjes boven en onder in den bek. Het diertje was ons van Suriname gezonden buiten *liquor*, zo dat het vleeſch daar byna half van af was, wanneer wy het ontfingen; des wierden wy te rade het zelve door onze inlandſche kleine ontleders te laten zuiveren, en in een geraamte, ſchoon en wit, gelyk het is, te zetten.

Num. 7. *Ceilonſche ſchone en bevallige Slang.*

Hare oogen flikkeren als vonken vuurs. De bovenlyfſche ſchubben zyn git zwart, glanzig, van boven met witte vlakken, als roosjes, naderhandt als kruisjes, van vyf langwerpige plekjes, gelyk bloemen, met vier bladen, over den ganſchen rug geſiert: Verder is zy met witte langachtige ſtreepjes, regelswys, langs den buik getekent. Over 't hoofdt is zy met gele dwarsſtrepen, en kleine, gele, ſtipjes opgepronkt. Van onderen over de dwarsſchubben is zy licht geel en groenachtig.

Num. 8. *Klein aardig Slangetje van Ceilon.*

Het is ſierlyk getekent, wit, met rode, brede, plekjes, als ſchildtjes, over den rug, aan de zyden, en den buik hoog geel gevlakt, als mede de ſchilden voor 't hoofdt.

Num. 9. *Ei van een Ceilonſche Slang, met het jong.*

Het is rond ovaal, waar in wy in 't openſnyden, door een dikke taaie huidt, hebben gevonden een jong ſlangetje, dat zeer digt in een gekronkelt lag, met het hoofdtje in 't midden, zo dat het door deze dikke huidt moet byten en boren, als het daar uit wil, gelyk als een kuikentje door de ſchil van 't ei.

VYF

Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 5.
Fig. 2.
Fig. 4.

TABULA NONAGESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Lacertus, Americanus, pectinatus, & ſtrumoſus; ſeu Leguana.*

Sub nomine *Leguanæ*, ſeu *Iguanæ ſtrumoſæ*, miſſum nobis eſt ex America hoc Animal, quod quidem ſingularis eſt elegantiæ, dentato pectine à cervice ad caudæ uſque apicem per totum dorſum protenſo, venuſtum. E dorſo quæ eminet pectinis pars, dentibus eſt longiſſimis, hique ſenſim ſupra caudam admodum longam diminuuntur, donec hujus prope extremum prorſus evaneſcant. Propendens de maxilla inferiore Struma pro parte etiam dentata eſt; pro parte reliqua, uti & caput, dentibus caret. Caput verò ſupernè ſquamis dilutè griſeis tegitur: ſimilesque & maxillam inferiorem veſtiunt, inſignibus tamen aliquot maculis albicantibus diſtinctæ, & pelle albâ, craſſâ, extuberante, qualis ad collum Gallinarum Indicarum conſpicitur. Aures eadem quoque pelle ambiuntur. Os durum, oſſeum, minutis ſcatet, acuminatis, dentibus. Superior oris pars curta, in acumen convergens, oſſis fruſtum refert. Lingua, lata, bifurcata eſt. Oculi grandes, venuſti, rubicundo circumdantur annulo. Struma verò, ſacci inſtar pendula, extremo acuminata, ſquamulis tenuiſſimis, dilutè cæruleis & flaveſcentibus, ex obſcurè ſpadiceo obumbratis, marmoriſque in modum variegatis, veſtitur. Supina corporis eximii pars, ex nigro-fuſco ſquamata, albis & nigricantibus maculis, partim rotundis, partim oblongis, ſibi mutuo quaſi intertextis, variegatur. Cervicis ſquamæ, magis protuberantes, tenuibus ſpinulis horrent. Dorſi, caudæ, ſtrumæque, pecten coloris eſt dilutè cærulei. Femora, pedes, & digiti, ſubfuſcis ſquamis, dilutè cæruleum tonum emittentibus, ſplendent. Nates, uti dorſum, maculatæ ſunt & variegatæ. Ventrem cinereo-luteæ, & hujus latera dilutè cæruleæ tegunt ſquamæ. Cauda longa amplis areis variegata eſt. Non Æthiopes ſoli hiſce veſcuntur Leguanis, uti nos Gallinaceo genere; ſed vel Chriſtiani illarum regionum incolæ illas in deliciis habent, unoque omnes ore confitentur, carnes earum ſapore proximè accedere ad carnem Gallinarum. Orientales Leguanæ Americanas magnitudine multum ſuperant, ut ſecuturæ docebunt Tabulæ.

Num. 2. *Lacerta, ſeu Leguana, Surinamenſis, pectinata, & ſtrumoſa, cærulea; fœmina.*

Formâ & picturâ priori convenit, eò ſaltem cum diſcrimine, quod pecten hîc ſuprà caudam in minutos abeat denticulos, & ſtruma pendula binis ſuis angulis ſaccum referat complicatum, & in ſe reflexum. Dorſum & ventris latera ex Cyaneo & ſubfuſco varia ſunt. Collum nigricantibus punctis conſperſum eſt. Quà coſtæ ſubtùs tendunt, color dilutior regnat. Squamæ omnia tenuiſſimæ veſtiunt. Cauda, longa, in acumen convergens, dilutè cærulea, ſquamis majoribus tegitur. Femora quoque, crura, pedeſque, coloris ſunt dilutè cæruleſcentis; horumque digiti, ſpadicei, acutis, incurviſque unguibus muniuntur. Ventrem ſquamæ obducunt dilutè cæruleæ.

Num. 3. *Lacertus, Ceilonicus, Amphibius, ſeu Leguana,* Soa Ajer *dicta; mas.*

Singalenſes *Soa Ajer* ſuo idiomate appellant Animalia hæc, quæ vox Leguanam Aquaticam deſignat; ſiquidem

VYF EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Gekamde, of getande Hagedis, uit de Weſt-Indiën, genaamt* Krop-Leguaan.

Wy hebben deze Hagedis uit Weſt-Indië bekomen, met den naam van *Krop-Leguaan*, of *Iguan*. Het is een over-ſchoon dier, gekamt, of getand, van den nek tot over den gehelen rug, daar de tanden het langſte zyn, verkleinende allengskens over den langen ſtaart, en aan 't dunne eindt van den zelven verdwynende. Onder het onderſte kakebeen, aan den lang neerhangenden krop, is het ook voor een gedeelte getand; over 't hoofdt en den verderen krop ongetand. Het hoofdt is van boven licht graauw geſchubt, als ook het onderſte kakebeen, daar eenige grote, witte, plekken zitten, gelyk men aan den hals der kalkoenen ziet, met een dik, wit, vel, dat uitpuilend is, als mede om de ooren. De bek is hard en beenachtig, vol kleine, ſcherpe, tanden. De bovenſte bek is kort, en puntig toelopende, en gelykt naar een ſtuk been. De tong is breed en geſpleten, of in twee punten verdeelt. Het is groot en fierlyk van oogen, die met een rood kringetje omvat zyn. Verder is de krop, die als een zak neêrwaarts hangt, met een punt, licht blaauw en geelachtig, ganſch fyn geſchubt, met donker bruin beſchaduwt, en als gemarmert. Het fraaie bovenlyf is donker bruin geſchubt, met witte en zwarte plekken, ten dele rond, en ten dele langwerpig, als door elkander gemarmert. Boven den nek zyn zy verheven en fyn gedoornt. De kam, of tanden over den rug, den ſtaart, en aan den krop zyn licht blaauw. De ſchinkels, benen en poten zyn bruinachtig geſchubt, met een licht blaauw doorſchynſel. De achterſte billen zyn, als het bovenlyf, geſpikkelt en gemarmert. De buik van onderen is aſchgeel geſchubt, en aan de zyden van den buik licht-blaauw. De lange ſtaart is met grote perken gemarmert. De Negers zyn het alleen niet, die deze Krop-Leguanen, gelyk wy hoenderen en kalkoenen, eeten, maar de Chriſten inwoonders van die geweſten houden ze ook voor eene aangename ſpyze, en zy getuigen eenparig, dat de ſmaak der zelven het naaſt by dien van 't hoendervleeſch komt. De Leguanen vallen veel groter in Ooſt- dan in Weſt-Indië, gelyk wy in de volgende Tafereelen zullen vertonen.

Num. 2. *Blaauwe Surinaamſche gekamde en gekropte Leguaan; een wyfje.*

Zy komt met de voorgaande in gedaante en tekening overeen: alleen is aan te merken, dat de kam aan den ſtaart in kleine tandtjes verandert, en de neêrhangende krop, met de twee hoeken, een zak, die gevouwen is, en over een ſlaat, verbeeldt. Het ganſche bovenlyf is boven over den rug en aan de zyden van den buik donker blaauw bruinachtig vermengt. De hals is als met zwarte ſtippelen beſproeit. De zyden van de ribben zyn wat lichter van verwe, en alles is zeer fyn geſchubt. De lange, dun toelopende ſtaart is licht blaauw, en groter geſchubt; van gelyken de ſchinkels, benen, en poten, die ook licht blaauwachtig, en aan de klaauwen bruin zyn, met ſcherpe, kromme, en puntige, nagelen voorzien. Onder den buik is zy lichtachtig blaauw geſchubt.

Num. 3. *Ceilonſche Hagedis, of Leguaan, genoemt* Soa Ajer; *een mannetje.*

Deze Hagedis wordt van de Singalezen *Soa Ajer*, dat is in hunne tale *water-Leguaan*, genaamt, om dat zy zich 't meeſt aan de

ſiquidem ea utplurimum circa oras aquarum commorentur, &, Ranarum inſtar, in aquas proſiliendo, capturi manus effugiant. Ab Europæis Aves pugnatrices (*Kemphanen*) vocantur; uti enim hæ plumoſas ſua pennas, ita & pectines illa ſuos, oblongos, acuminatos, dilutè cæruleos, per dorſum ad caudam usque longam & acutam protenſos, ſurrigere valent, hoc quaſi ornamento ſuperba. Caput breve, & craſſum, tuberibus ſupra oculos elevatis inæquale eſt. Frontem univerſam cæruleæ tegunt ſquamulæ. Oculi grandes præ claritudine ſcintillant. Auriculæ minutis aggeribus, quaſi palpebris, ſuccinctæ ſunt. Maxillæ à parte poſticâ latè divergunt, & ſupra oblongis quoque denticulis, ſubtus verò ſquamis, magnis, dilutè cæruleis, aculeatis, obſidentur. Corporis etiam facies ſuperior undique inſignibus, latisque ſquamis, quas tæniæ, latæ, albicantes, ambiunt, veſtitur. Digiti pedum nigro ſpadicei ſunt. Venter dilutiſſimè cæruleſcit.

Num. 4. *Lacerta, Ceilonica, cærulea; fœmina prioris.*

Ejusdem, ac prior, formæ eſt, niſi, quod huic geminatus ſupra dorſum pecten decurrat, minoribus ſcilicet denticulis à latere majorum emergentibus, qui totum per dorſum ad poſtica usque femora delati tandem evaneſcunt. Color ejus Cyaneus ex cæruleo albicantibus lineis, transverſalibus, omnem per ventris, longæque caudæ, ſuperficiem, diſtinguitur. Squamæ ventris dilutè cæruleæ ſunt.

Num. 5. *Serpens, Ceilonica,* Javara Epeba *dicta.*

Binæ lineæ, longæ, ruffæ, catenæ in modum, ſupra dorſum protenduntur elegantiſſimè; harumque ad latera, juxta ventris longitudinem, ſquamæ cernuntur dilutè cæruleæ. Ventrem ipſum flavedo, rubris notata punctis, tingit.

TABULA NONAGESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Lacerta* Tecuixin, *minor, ſeu* Teiuguacu, *Novæ Hiſpaniæ.*

Colore ſaturatè cæruleo ſquamæ cutaneæ perfunduntur, ex dilutiſſimè cæruleſcente & albo deſuper variegatæ: id, quod in capite præſertim, femoribus, & pedibus, obtinet. Cauda ad finem usque tota lemniſcata eſt.

Num. 2. *Lacerta* Tecuixin, *ſeu* Teiuguacu, *altera.*

Colore quidem hæc cum primâ minore convenit, at picturâ & variegatione mirificâ, hîc per naturam elaboratâ, illi antecedit. Attonitus ſtupeat inimitabilem hunc ornatum animus, inque creatis, colore & indole tam variis, omnipotentem reſpiciat Conditorem, & adoret.

Num. 3.

de waterkanten onthoudt, en, als men ze tracht te vangen, in 't water ſpringt, en het ontvlucht, gelyk de kikvorſchen. Van de Europeanen worden zy gemeenlyk *Kemphanen* genaamt, om dat zy, gelyk de Kemphanen, hunne veêrige pluimen overeind zetten, gelyk zy hunne langwerpige, puntig toe lopende, licht blaauwe, kammen over den rug, tot aan den langen, puntigen, ſtaart ook weten op te zetten, als een ſieraadt, daar zy mooi op zyn. Het hoofdt is kort en dik, met opgeworpene bulten boven de oogleden. Het ganſche voorhoofdt is met blaauwe ſchubbetjes gedekt. De grote oogen flikkeren van klaarheit. De ooren zyn met kleine opwerpſels, gelyk oogleedtjes, omzet. De kakebenen zyn van achteren breed uitgezet, en van boven mede met langwerpige tandtjes begroeit; van onderen groot, en licht blaauw geſchubt, puntig gedoornt, gelyk mede over het ganſche bovenlyf, groot en breed van ſchubben, met witte, brede, banden omringt. De klaauwen zyn donker bruin, en het onderlyf is zeer licht blaauw.

Num. 4. *Wyfje van den voorgaanden Kemphaan.*

Het komt in gedaante met den zelven overeen, uitgenomen dat het dubbeld over den rug gekamt is, met kleiner tandtjes, die naaſt de grote uitkomen, en doorgaans over den gehelen rug lopen tot aan de achterſchinkels, daar zy verdwynen. Deze is donker blaauw, met witte, blaauwachtige, dwarsſtrepen over den ganſchen buik als gemarmert, gelyk de lange ſtaart ook is. De buik van onderen is licht blaauw geſchubt.

Num. 5. *Ceilonſche Slang, genaamt* Javara Epheba.

Zy is ſierlyk met twee lange, roſſe, liniën, kettingwyze, over den rug getekent, tuſſchen beide met licht-blaauw fraai geſchubt, en langs den buik, die van onderen geel is, met rode ſtippen getekent.

ZES EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Hagedis uit de Spaanſche Weſt-Indiën, die de landlieden aldaar de kleine* Tecuixin *noemen.*

Zy is donker blaauw op de grondſchubben, en met heel licht blaauwachtig en wit als overmarmert, byzonderlyk het hoofdt, de ſchinkels en benen. De ſtaart is ten vollen uit breed gebandeert.

Num. 2. *Andere Hagedis, genaamt* Tecuixin, *of* Teiuguacu.

Deze komen wel in verwe met het eerſte en kleinſte ſoort overeen, maar in tekening en marmering is ze wel zo ſierlyk door de Natuur uitgewerkt. 's Menſchen oog moet daar op ſtil ſtaan, en zich omhoog heffen, om den almogenden Schepper in de ſchepſelen van zo vele ſoorten en verwen aan te bidden en te loven.

Num. 3.

Fig. 1.
Fig. 4.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 6.
Fig. 5.

Fig. 1.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 4.
Fig. 5.

Num. 3. *Lacerta* Teiuguacu, *ſeu* Texixincoyotl, *ſeu* Tecuixim *ſimpliciter dicta, maxima.*

Neque hæc concinno colorum apparatu binis prioribus cedit, utpote venuſtâ varietate, & eleganti veſtitu ornata. Dixeris, ſapientiæ omnis ſcaturiginem, Deum, hâc verè infinitâ diverſitate, ſibi quaſi placuiſſe, ut tantò convinceretur Homo magis, Ipſius digito fabrefacta eſſe omnia, pro ſua quæque indole, admirandis colorum, picturæ &c. ornamentis inſtructa. Indi Orientales hanc ſpeciem *Salvogardam* vocant, quæ tamen & formâ, & picturâ, ab hac modo exhibitâ diſcrepat.

Num. 4. *Liguana, pectinata, & ſtrumoſa, Aſiatica.*

Ex inſulâ Indiæ Orientalis, Formoſa dicta, eam accepimus, quæ ferè cum Americanis convenit, ſolo excepto colore. Squamæ ſuperni corporis obſcurè griſeæ ſunt: caput verò, ſtruma, poſtica femora, pedes, & cauda, latis tæniis circulata, dilutius griſeo tinguntur colore. Caput cinereo dilutè griſeis, & ſaturatè ſpadiceis, tegitur ſquamis. Strumam, anticâ in parte minuto pectine aſperam, & femora poſtica, ſaturate ſpadicea ornat variegatio. Supra dorſum, totamque, ferè ad apicem usque, caudam, pecten longus eminet, ſenſim cum caudâ decreſcens. Venuſtiſſimum hocce Animal nocet nèmini: quin potius in deliciis menſarum habetur. Plura de eo decurſus dabit. Interea nova hinc laudandi Conditorem materies naſcitur; dum vel maximè peregrina etiam animalia nobis in victum data cernimus.

Num. 5. *Liguana, ſtrumoſa, & dentata, minor, ex inſulâ Formoſa.*

Struma ejus, maxillæ inferiori adhærens, pro parte dentata eſt; dentata quoque eſt ſpina dorſi tota, à cervice ad caudæ usque dimidiam longitudinem; ultrà quam denticuli evaneſcunt. Caput, ſtrumam, ventrem, crura, pedes, & caudam, ſaturatè cæruleus tingit color. Squamulæ corporis ſupini minutæ obſcurè griſeæ ſunt. Et hæc ſpecies edulis eſt.

Num. 6. *Lacerta, ſaxatilis, capite craſſo, & brevi, terreſtris, Salamandræ æmulo, linguâ craſſâ.*

Superna corporis facies, dilutè ſpadicea, eodem colore ſaturatiore variegatur. Dorſum minuti obſident denticuli, variegati, à cervice ad finem usque caudæ guttatæ. Femora, pedesque, punctis etiam conſperſa ſunt. Edulem eſſe hanc ſpeciem nuſpiam vel legimus, vel audivimus; licet certos quoque in uſus creatam nemo facile negaverit.

TABULA NONAGESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Lacerta* de Taletec, *minor, innocua, in N. Hiſpania* Tamacolin *dicta.*

Quum lædat neminem Animalculum hocce, inviſum homini non eſt, ſed amabile potius ob miram habitus

Num. 3. *Grootſte ſoort van* Teiuguacu- *of* Tecuixim-*Hagediſſen, ook* Texixincoyotl *genaamt.*

Zy is niet minder ſierlyk in verwen en tekening dan de twee voorgaande; maar daar is weder eene fraaie verandering in opſchik aan te zien, daar de alwyze Godt zyn vermaak in ſchynt gehad te hebben, om den menſch te overtuigen, dat hy 'er de maker van is, die elk ſchepſel naar zyn aardt met wonderlyke verwen, tekeningen, enz. heeft geſiert. Dit ſoort wordt in Ooſt-Indië de *Salvogarde* genaamt, doch verſchilt in gedaante en tekeninge van deze.

Num. 4. *Krop-Leguaan, of gekamde Hagedis, met een krop, uit Ooſt-Indië.*

Zy is ons van het eilandt Formoſa gezonden, en komt byna met die uit de West-Indiën overeen: doch zy verſchilt in verwe van de zelve. Over de bovenlyfſche ſchubben is deze donker graauw; 't hoofdt, de krop, de achterſchinkels, benen, en ſtaart, die breed gebandeert is, zyn lichter graauw. Het hoofdt is licht aſchverwig, en donker bruin geſchubt. De krop, die ten dele van voren klein gekamt is, en de achterſchinkels zyn met donker bruin gemarmert; over den gehelen rug en ſtaart, byna tot aan 't einde lang getant, doch langer over 't lyf dan over den ſtaart. Het is ook een ſierlyk beeſt, dat niemandt kwaad doedt. Het dient zelf tot lekkerny voor den menſch. In 't vervolg zullen wy daar meer van zeggen. Ondertuſſchen hebben wy nieuwe ſtof om den Schepper te danken, dat hy zelf de vremdſte dieren den menſch tot ſpyze heeft gegeven.

Num. 5. *Kleine Leguaan van 't eilandt Formoſa.*

Haar krop, aan het onderſte kakebeen hangende, is ten dele getand, gelyk ook over 't ganſche bovenlyf, van den nek tot de helft van den ſtaart, daar de tandtjes verdwynen. Het hoofdt, de krop, het onderlyf, de benen, poten, en ſtaart zyn donker blaauw. De kleine bovenlyfſche ſchubben zyn donker graauw. Deze worden ook gegeten.

Num. 6. *Soort van berg-Hagedis, met een kort, dik, hoofdt, gelykende naar de land-Salamander, met een dikke tong.*

Zy is over 't bovenlyf licht bruin, met donker bruin overmarmert. De rug, van den nek af tot het uiteinde van den geſpikkelden ſtaart, is met kleine tandtjes overzet, die mede geſpikkelt zyn, gelyk ook de ſchinkelen en benen. Men zegt niet, dat deze tot ſpyze dienen; des zwygen wy daar ook van; doch zullen zekerlyk mede tot dienſt geſchapen zyn.

ZEVEN EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Hagedisje, van de Spanjaarden* de Taletec, *als ook* Tamacolin *genaamt.*

Alzo dit beeſtje niemandt kwaad doedt, wordt het niet verjaagt, maar bemint wegens zyne ſierlyke tekening. Van het hoofdt

habitus ſui elegantiam. A capite ad finem usque caudæ protenſam gerit latam tæniam, nigricantem, ſupra dorſum punctis hinc illinc albis diſtinctam, & utrinque ſtipatam binis aliis tæniolis, flaventibus, à cervice usque in caudam protractis: harum verò à latere venuſtiſſima utrinque pictura cernitur, quæ veluti inſignia, dilutè cæruleis ſquamulis inſculpta, punctis pluribus, lineolisque, magnis, parvis, in ambitu exaratis, variegata, refert. Antici poſticique pedes in quinque deſinunt unguiculos.

Num. 2. *Lacerta, major,* Tilcuetzpallin *in Nova Hiſpania dicta, juxta* Hernand:

Indis Orientalibus *Salvogarda* vocatur ſpecies, ad quam hæc pertinet, utpote formâ illi haud abſimilis: licet multum diſcrepet coloribus & picturâ. Plures verò earum ſpecies dantur. Hæc, quæ ſexûs maſculini eſt, ſquamis tegitur ſaturatè plumbeis. Caput ex albo & nigro eleganter varium eſt. Corporis ſupernam faciem ocelli quaſi, ſeu roſæ circulares, albicantes, ordine digeſtæ, ex nigro variegatæ in ambitu, undique exornant. Femora, pedes, horumque digitos, ſaturatior quidem color, at ſimili modo diſtinctus, pingit. Cauda longa, in acumen deſinens, alio, quam corpus, ornamento ſuperbit. Præcedentibus Tabulis plures harum ſpecierum iam dum exhibuimus. Quis verò iſthæc adſpiciens haud extollat infinitam Conditoris ſapientiam & potentiam, quâ Animantium ſingulis ſuam, tot varietatibus, tot artificiis elaboratam Ille veſtem induit; homini vero ſoli, reliquis omnibus ſuperiori, propriam ſuam imaginem impreſſit.

Num. 3. Liguana Senembi, *in N. Hiſpania,* Tamacolin *dicta, pectinata, & ſtrumoſa.*

Perelegans hæc lacerta ſquamulis veſtitur tenuibus, rhomboideis, dilutè griſeis, & ſubfuſcis, ex ſaturatè ſpadiceo pulchre variegatis inſtar undulati illius textilis, quod *Moor* Belgis vocatur. Caput univerſum dilutè griſeum eſt; huicque & concolor ſtruma, longùm pendula, pro parte dentata, guttata, & marmoris inſtar variegata eſt. Ad maxillam inferiorem, plurimis armatam denticulis, album quoddam tuber, planam verrucam referens, ſub auriculâ conſpicitur, quod omnibus proprium eſt Liguanis. Pectinis ſupra dorſum erecti dentes hîc multò rigidiores ſunt, quam in aliis hujus ſpeciei, Surinamenſibus, aut Americanis: majores verò è cervice prominent, ſenſimque decreſcunt, prout caudæ longæ, tenuisque, apici appropinquant. Femora, pedes, & horum digiti, coloris obſcuriſſimè griſei, ſquamis teguntur craſſioribus & grandioribus.

Num. 4. *Lacerta, Braſilienſis,* Quetzpaleo, *caudâ annulatâ & ſpinoſâ.*

Squamæ æquales, dilutè griſeæ, ſupernum corpus, crura, & pedes veſtiunt; frontem verò majores atque albicantes; & capitis verticem admodum minutæ, circùm majores diſperſæ. Auriculas limbus fimbriat obſcurè ſpadiceus. Notatu dignum eſt collare nigrum, cervici applicatum, in medio ſeparatum. Cauda tota, in apicem deſinens tenuiſſimum & acutiſſimum, ſquamis latis, ſpinoſis, duro quaſi ex cornu conflatis, munitur.

Num. 5.

hoofdt tot aan het einde van den ſtaart heeft het een zwarten, breden, bandt, met eenige witte ſtippen over den rug, tuſſchen twee gele banden, die van den nek tot over den ſtaart lopen. Aan weêrzyden dezer gele banden is het ongemeen fraai, als of het met wapentjes over licht blaauwe ſchubbetjes, vol grote en kleine ſpikkeltjes en ſtreepjes, gemarmert was. Het heeft van voren en achteren vyf klaauwtjes aan de poten.

Num. 2. *Schone, grote, Hagedis, van de Spanjaarden* Tilcuetzpallin *genaamt, volgens de beſchryvinge van* Hernandes.

In Ooſt-Indië dragen zy den naam van *Salvogarde*, onder welker geſlacht zy ook behoren. Zy komen ook in gedaante daar vry wel mede overeen; maar zy verſchillen daar veel van in verwen en tekeninge, en beſtaan in vele ſoorten. Deze, die een mannetje is, is donker loot-verwig over de ſchubben. Het hoofdt is ſierlyk met wit en zwart gemarmert. Het gehele bovenlyf is ongemeen fraai geſiert, met ronde, witte, oogen, of rozen, reegswyze, met zwart rondom gemarmert, gelyk ook de ſchinkels, benen, en poten, die wat donkerder zyn. De lange, dun toe lopende, ſtaart heeft een ander verſierſel dan het lyf. Van deze ſoorten hebben wy in de voorgaande Tafereelen verſcheide vertoont. Wie kan de zelve beſchouwen, zonder zich te verwonderen over de wysheit en almacht van den Schepper, die alle dieren hun kleedt, zo verſcheidentlyk, en zo heerlyk geſiert, heeft gegeven, en daar by Hem te danken, dat Hy den menſch boven alle ſchepſelen met zyn beeldt heeft geſchapen.

Num. 3. *De* Senembi-Leguaan, *uit de Spaanſche Weſt-Indiën, alwaar de zelve* Tamacolin *wordt genaamt.*

Deze zeer fraaie Hagedis heeft fyne, ruitige, ſchubbetjes, die licht graauw en bruinachtig zyn, met donker bruin ſierlyk overmarmert, als gewatert moor. Het ganſche hoofdt is licht graauw, als mede de lang neêrhangende krop, die voor een gedeelte getand, geſpikkelt, en als gemarmert is. Aan 't onderſte kakebeen, dat vol kleine tandtjes zit, heeft het, gelyk alle de Leguanen, een witte uitwaſch, als een platte vrat, onder het oor. De tanden over den rug zyn veel ſteviger dan die van andere van dit ſoort, uit Suriname, of de Weſt-Indiën komende. Aan den nek zyn zy groot, en lopen allengskens kleiner tot het lange en dunne ſtaart-einde. De ſchinkelen, benen, poten, en klaauwen, welker verw zeer donker graauw is, zyn dikker en groter geſchubt.

Num. 4. *Brazilſche Hagedis, genaamt* Quetzpaleo, *met een dunnen, puntigen, ſtaart.*

Zy is licht graauw over het bovenlyf geſchubt, met ſchubben van eene grootte, als mede over de ſchinkelen en benen. Op 't voorhoofdt zyn de ſchubben groter, en wit; op 't bovenhoofdt heel klein, die zich om groter uitſpreiden. De ooren hebben een donker bruinen ſoom. Het is aanmerkelyk, dat dit dier een zwarten halsbandt om den hals heeft, die van boven niet aan een is gehecht. De ganſche ſtaart, die ongemeen dun en puntig aan het einde toeloopt, is met brede, doornige, ſchubben bekleed, die hard en hoornachtig zyn.

Num. 5.

Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 2.

Num. 5. *Lacerta, Mexicana,* Cutezpallin *dicta, innocua, elegantiſſima.*

Miro hæc artificio à Naturâ picta, & variegata ex nigro, albo, & cæruleo, à capite per corpus univerſum, crura, pedesque ſquamis rhomboideis, pulcherrimis, ſuperbit. Cauda quaſi annulata eſt. Neminem lædit Animalculum hocce, hincque nec homini eſt inviſum.

TABULA NONAGESIMA ET OCTAVA.

Num. 1. *Lacertus, Amboinenſis, pectinatus, & ſtrumoſus, maximus,* Senembi *&* Iguana *dictus, amphibius.*

Ab Amboinæ incolis *Boewa* & *Senembi*, aut & *Boaja Hoetan*, ſive *Boſch-Kaïman* à Maleitis adpellatur, juxta Fr. Valentini teſtimonium. Hiſpanis *Iguwana* audit, Belgis autem *de groot gekamde Leguaan.* Incomparabili equidem picturæ apparatu ſuperbus, omnibus, quotquot America profert, Lacertis palmam præripit: quamvis autem formâ haud multum diſcrepet ab illâ ſpecie, quam præcedente Tabulâ exhibuimus; magnitudine tamen, picturâ, & eximiis coloribus, illi antecellit. Squamulæ ejus ſuperiores, ſaturatè ſpadiceæ, & purpuraſcentes, exiles, baſi ſuâ albicant, & obſcurè fuſcis maculis undique veluti conſperſæ ſunt. Inſignis ſtruma, plicata, in acumen pendulum porrecta, ſimilis illi, quæ Num. 1 Tabulæ prægreſſæ habetur, ſub maxilla dentibus horret, & coloris eſt dilutè flaveſcentis: quo etiam colore pecten conſpicuus eſt, longis, incurvisque dentibus eminens, ſerræ in modum è dorſo acuminato & fimbriato erectus. Dorſi ſummitatem cutis tegit maculis nigricantibus ornata. Frons ſquamis majoribus, dilutè cæruleis, tanquam ſcutis, munitur. Inſignes oculos, igneos, limbus elatior, teres, ſuboſſeus, pro parte dimidiâ ambiens, ab illiſu defendit. Ita nimirum Conditor ſupremus animanti cuivis, magno, vel parvo, proſpexit. Femora, pedes, & digitos, ſquamæ ornant majuſculæ, acuminatæ, dilutè cæruleæ. Præcipuè verò cauda, prolixa, à femoribus poſticis, ad ſui finem usque, in plagas, nunc colore dilutè cæruleo, nunc ſaturatiore, variegatas diſtinguitur. Rictus amplus, fimbriatus, ſupra & infra ſquamis dilutioribus pulchrè veſtitur. Maxillæ minutis, acutisque denticulis ſcatent. Lingua huic lata eſt & craſſa, qualis Salamandrarum; cum Americanis contra lingua fiſſa ſit. Venter, ſubtus albicans, ad latera ſaturatè cæruleus eſt. D. *Fr. Valentyn*, & *J. D. H. L.* in Hiſtoriâ Surinami, referunt uterque, Animalia hæc tam Orientalibus, quàm Occidentalibus Indis cibi loco eſſe. Quin & eorum comeduntur ova, quorum ſæpe triginta ſimul unum ponit Animal, longiora quidem ovis gallinaceis, at luteo donata vitello, forti tunicâ, teſtisque admodum tenuibus prædita. Sat multa eorum poſſidemus, quæ extus dilutè cinerea, punctis exilibus, ruffis, notata, inſtar ovorum Gallinaceorum iis in locis uſurpantur. Molle verò in tomentum ea reponit Animal, ut ſolis calore pulli inde excludantur, prout Lacertis, Salamandris, & Serpentibus ubique commune eſt. Species hæc, amphibia, in terrâ & aquis victum quærit; ejusque Hiſtoriam *Joannes de Laat*, *Markgraaf*, & *Bochartus*, dederê.

Num. 2.

Num. 5. *Fraaie Mexikaanſche Hagedis, genaamt* Cutezpallin, *die niemandt kwaad doedt.*

Deze ongemeen fraaie Hagedis is op eene verwonderlyke wyze van de Natuur getekent en gemarmert met zwart, wit en blaauw, van 't hoofdt, over het gehele lyf, de benen, en poten met ſierlyke ruitige ſchubben. De ſtaart is als beringt. Het is een dier, dat niemandt ſchade doedt; weshalven het ook bemint wordt.

ACHT EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Grootſte Krop-Leguaan, van Ambon, genaamt* Senembi *en* Iguana.

Zy wordt van de inlanders op Ambon *Boewa* en *Senembi* genaamt, en, volgens de beſchryving van Fr. Valentyn, *Boaja Hoetan*, of *Boſch-Kaïman*, van de Maleiërs geheten. De Spanjaarden geven haar den naam van *Iguwana*, en de Nederlanders dien van de *Groot gekamde Leguaan.* Dit dier is wonder ſierlyk getekent, ver overtreffende die in Weſt-Indië vallen in verwe en tekening. In gedaante verſchillen zy weinig van dat, het welk wy in het voorgaande Tafereel hebben beſchreven; maar wel in grootte, tekening, en heerlyke verwen. Het tegenwoordige is donker bruin en paarsachtig op de boven-ſchubben, die klein, en wit op den grondt zyn, met donker bruine plekken als overzaait, of beſproeit. De grote krop, die met vouwen puntig nederwaarts hangt, is gelyk de Weſt-Indiſche op het voorgaande Tafereel Num. 1. De zelve is onder 't kakebeen getand, en licht blondverwig, als mede de lange kam, die kromachtig getand is, ſpruitende uit den ſcherp geſoomden rug, zaagswys overeind ſtaande. De huidt van den rug, naar bovenwaarts, is met zwarte plekken geſiert. Het voorhoofdt is met grote, licht blaauwe, ſchubben, als met ſchilden, bekleed. De grote, vurige, oogen zyn met een groten, verheven, ronden, en beenachtigen kant half overdekt, om de zelve voor ſtoten te bewaren. Aldus heeft de grote Schepper voor elk dier, 't zy groot of klein, gezorgt. De ſchinkels, benen en poten zyn alle met groter en ſcherpe puntige ſchubben, licht blaauw, geſiert: in 't byzonder is de lange ſtaart, van de achterſchinkels af, tot het einde, als verdeelt in veranderingen, met donker en licht blaauw gemarmert. De omgeſoomde, wyde, bek is mede onder en boven ſierlyk met lichte ſchubben belegt. De kakebenen zitten vol kleine, ſpitſe, tandtjes. Deze heeft een brede, dikke, tong, gelyk de Salamanders; daar in 't tegendeel de Weſt-Indiſche geſpletene tongen hebben. De buik is van onderen wit, en aan de zyden donker blaauw. Dat zy zo wel in Ooſt- als in Weſt-Indië gegeten worden, getuigt de Hr. *Fr. Valentyn*, als mede *J. D. H. L.* in de Beſchryving van Suriname. Men eet ook hunne eieren, die elk dier dikwils tot dertig ſtuks legt. Zy zyn wat langer dan een hoenderei, met een gele dooijer, beſloten in een ſterk vlies, met zeer dunne ſchillen, gelyk wy 'er verſcheide van hebben. Van buiten zyn zy licht aſchverwig, met kleine, roſſe, ſtippen getekent. Zy worden in die geweſten als hoendereieren gebruikt. Het dier legt de zelve in zacht ruigſel, daar zy door de warmte van de zon uitgebroeit worden, gelyk die van alle Hagediſſen, Salamanders, en Slangen. Zy onthouden zich zo wel in 't water, als op 't landt, om hun voedſel te zoeken. Van deze *Senembi*-Hagedis hebben *Joan de Laat*, *Markgraaf*, en *Bochart* ook geſchreven, en hunne ondervindingen aangetekent.

Num. 2. *Lacerta*, Ameira *dicta*, *ex Novâ Hiſpaniâ*, *ſpadicea*, *lineis nigricantibus ornata*, *caudâ bifidâ*.

Peregrinam hancce ſpeciem Curioſus quidam ex Novâ Hiſpaniâ, inter alia rariora Animantia, huc allatam, muſæo noſtro inſeruit. Supinum ejus corpus minutæ ornant ſquamulæ, dilutè ſpadiceæ, quas latæ lineæ, ſaturatè fuſcæ, binæ ſupra dorſum, & binæ aliæ juxta ventris latera usque in caudæ partem craſſiorem protenſæ, diſtinguunt. Cauda rarò tam profundè bifida, ac hîc, cernitur. Spina dorſi acutiſſima eſt, & parvis aſpera denticulis, ad caudæ usque divaricationem extantibus, ibi vero disparentibus. Caput, elegantibus ſupra nares ſquamis veſtitum, frontem oſtendit, diluta ſuper baſi ex nigro guttatam, ſquamis orbam. Cervici, ſaturatè ſpadiceæ, tres inſident maculæ transverſæ, albicantes, nigris etiam punctis adſperſæ. Lingua brevis & craſſa eſt, qualis prægreſſæ. Oculi grandes, lucidi, ſunt. Struma nulla; ſed laxior circa jugulum cutis eſt. Os intus plenum denticulis, extus ſquamulis fimbriatur. Auriculæ inſignes, planæ. Omnis corporis facies ſuperior punctis nigris notatur. Femorum, pedumque, ſquamæ minuſculæ ſunt. Vid. *J. Raji Synopſ. Anim. p. 266.*

Num. 3. *Lacerta*, *Braſilienſis*, Taraguico Aycuraba *dicta*.

Oblongo eſt capite & corpore, caudâ longiore: color dilutè fuſcus, quaſi Hepaticus, minutas ejus ſquamulas, quadratas, obducit. Totum verò per corpus, ne pedibus quidem & femoribus exceptis, eminentes diſperguntur maculæ, albicantes, margaritarum æmulæ, & inſtar quaſi Roſularum racematim coacervatæ: cæterùm & punctis omnia nigricantibus obſita ſunt; præcipuè verò annulata cauda, quæ tanquam per ſectiones variegatur. Caput acuminatum eſt, & rictus, ſupra infraque dentibus plenus, linguam continet bifurcatam. Homini non infeſta aliis ſeſe inſectis, quæ aſſequi poteſt, ſuſtentat.

TABULA NONAGESIMA ET NONA.

Num. 1. *Lacerta* Tejuguacu, *Americana*, *maxima*, Sauvegarde *dicta*, *marmorei coloris*, *amphibia*.

Hæc Lacertarum ſpecies & in Orientalibus, & in Occidentalibus Indiis reperitur. Iſthæc ex Occidente eſt: cui ſimilem D. *Merian* in *Hiſtoria Surinamenſium Inſectorum fig. 69* repræſentat, adnotans, quod Animalia hæcce Surinami in ſaltibus commorentur, ovis avium inhiantia. Multò tamen major eſt, cujus heîc icona damus, & plure colorum varietate exornata, quàm illa. D. *Fr. Valentyn* eam, uti plurimas alias, inter aquaticas Lacertas refert; quod ideò concedi poteſt, quia *amphibia* eſt, in aquis & tellure vivens. Tab. LXXX, in qua hujusmodi Lacertarum aliam exhibuimus ſpeciem, ſimul & diximus, quamnam ob rationem nomine *Sauvegarde* donatæ ſint.

Pictura hujus elegantiſſima eſt. Frontem ſcutata quaſi inſignia pulcherrimè muniunt, albis diſtincta lineis, quæ à parte oris anticâ, & ſupra grandes oculos, ſcintillantes, rubriſque annulis circulatos, tumque

Num. 2. *Weſt-Indiſche Hagedis, genaamt* Ameira, *met donker bruine vlekken geſiert, en een gegaffelden ſtaart.*

Dit vremde ſoort van Hagedis is ons door een Liefhebber, nevens meer andere ſeldzame dieren, uit Nieuw-Spanje medegebragt, en ter handt geſtelt ter vermeerdering van ons Kabinet. Zy is ſierlyk getekent over het bovenlyf met kleine ſchubbetjes, licht bruin ganſchelyk oververwt, met donker bruine, brede, liniën, twee over den rug, en twee langs den buik, tot over de dikte van den lang gegaffelden ſtaart, dien men ſelden zo lang geſpleten ziet. Het bovenſte deel van den rug is zeer ſcherp en klein getand tot aan dén dubbelden ſtaart, daar de tandtjes zich verliezen. Het hoofdt is mede fraai voor op den neus geſchubt, en op 't voorhoofdt geſpikkelt met zwart op een lichten grondt, daar geen ſchubbetjes op te vinden zyn. Op den nek zitten drie witte dwarsplekken, die mede zwart geſtippelt zyn over een donker bruinen grondt. Deze heeft een korte, dikke, tong, gelyk de voorgaande, en grote, heldere, oogen, geen krop, maar een ruime huidt onder om de keel. De bek is vol tandtjes, en met ſchubbetjes omſoomt. De ooren zyn groot en plat. Het ganſche bovenlyf is zwart geſpikkelt. De ſchinkels en benen zyn klein geſchubt. Zie *Joh. Rajus Synopſ. Animal. p. 266.*

Num. 3. *Hagedis uit Brazil, genaamt* Taraguico Aycuraba.

Deze Hagedis is langwerpig van hoofdt en lyf, met een langen ſtaart, licht bruin, of leverachtig gekoleurt over hare kleine, vierkante, ſchubbetjes, en witte verhevene plekjes, als pareltjes, die koppelswyze, als roosjes, over het gehele lyf geplaatſt zyn, als mede over de ſchinkels en benen. Verder is zy met zwarte ſtippels overzaait, gelyk ook de lang-geringde ſtaart, die als verdeelt gemarmert is. Het hoofdt loopt puntig toe, en de bek zit boven en onder vol met tanden, nevens een gegaffelde tong. Zy aazen op al het andere ongedierte, dat zy machtig kunnen worden, en doen geen menſch eenig kwaad.

NEGEN EN NEGENTIGSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Zeer grote, gemarmerde,* Tejuguacu-*Hagedis, genaamt* Sauvegarde, *uit Weſt-Indië, zo wel in 't water, als op 't landt levende.*

Dit ſoort van Hagediſſen wordt zo wel in Ooſt- als in Weſt-Indië gevonden. Deze is, als gezegt is, uit Weſt-Indië. Eene diergelyke vertoont Juffrouw *Merian* in hare *Hiſtorie der Surinaamſche Inſekten, fig. 69*, alwaar zy aanmerkt, dat deze dieren zich in Suriname in de boſſchen onthouden, en ten roof op de eieren der vogelen gaan. Die wy hier vertonen, is veel groter in gedaante, en men vindt 'er meer verandering van verwen op dan op de hare. De Hr. *Fr. Valentyn* ſtelt de zelve, gelyk verſcheide andere, onder de water-Hagediſſen, dat in beide opzichten waar is; want het is een *Amphibium*, dat zo wel in 't water als op 't landt kan leven. Waarom het den naam van *Sauvegarde* draagt, hebben wy in het LXXX Tafereel aangewezen, alwaar een ander ſoort van dit geſlacht van Hagediſſen is afgebeeld.

Deze is uitnemend ſchoon getekent. Het voorhoofdt is als met een wapenſchildt ſierlyk bekleed met witte liniën, die voor van den bek over de grote, glinſterende, rood geringde, oogen, en langs het bovenſte kakebeen, tot achter de ooren, die rood met

TAB. XCIX.

que & juxta ductum maxillæ ſuperioris, usque ad poſtica aurium, quæ rubicundæ albo margine fimbriantur, ſeſe conjungunt. Oculi inſignibus palpebris, ſquamatis, quaſi fornicati ſunt. Maxillam inferiorem nigricantes maculæ ornant. Lingua, longa, lata, bifida, coloris ruffi eſt. Rictum plurimi obſident denticuli acuminati. Superior corporis facies, ex ſaturatè fuſco ſquamata, aliis rotundis ſquamulis, elatioribus, albicantibus, marmoris ferè in modum, diſtinguitur. Ventris latera cutis veſtit admodum laxa, rugoſa, albis nigriſque ſquamulis quaſi adnubilata. Ventrem, totamque corporis infernam ſuperficiem, eximiæ tegunt ſquamæ, transverſales, annulares, uti in ſerpentibus, quæ ex albo perfundatæ, nigris variegatæ maculis, ad caudæ usque principium ita diſponuntur. Cauda verò tota ſquamis annularibus quaſi circulata eſt, & parte ſui poſteriore, in acumen ſenſim attenuatâ, dilutè ruffum colorem acquirit. Femora, & pedes, rariore ſquamarum albicantium, rotundarum, elevatiorum, & racematim accumulatarum, apparatu margariti-formi ſuperbiunt. Digiti pedum ex albo ſquamati ſunt. Dorſum, undique glabrum, pectine caret. Pedes, uti in plurimis Lacertarum, tam antici, quàm poſtici, in quinque abeunt digitos, quorum qui pollicem refert, præpoſterè quaſi, à parte externâ ſitus eſt; huic proximus digitus longiſſimus, reliquique tres uno ſinguli articulo ſucceſſivè decreſcunt.

Plinius pro Serpente quadrupede hanc habuit Lacertam. *Markgravius* verò ejus exactiorem & naturæ magis congruam dedit deſcriptionem. Certè & hinc Lacertas & Serpentes æmulatur, quod ova ponat, radiis ſolaribus incubanda. Inter ſpecimina *Tejuguacu*, ſeu *Sauvegarde* Lacertarum, quæ noſtro in muſeo aſſervantur, una datur Americana, plus quam duplo ſuperans hancce, tam craſſitie, quam longitudine: ultrà enim tres ulnas longa eſt, ſi una cum caudâ ſuâ metiaris; unde ob tantam extenſionem æri incidi nativâ ſuâ magnitudine haud potuit. Tota griſea eſt, ſupinâ corporis facie ex albo variis ornata ſquamis, & ad digiti latitudinem nigris ſquamulis circulata, quæ albis rurſum quaſi ſtellulis elaboratæ ſunt. Cæterum formâ huic ſimilis eſt.

Num. 2. *Lacerta* Tejuguacu, *Ceilonica; alia ſpecies.*

Formâ cum priore convenit, at minor eſt multo, & alio prorſus colorum apparatu picta; unde illi, quam Tab. LXXX deſcripſimus, magis accedit. Squamæ ejus ſupernæ, ſaturatè ſpadiceæ, maculis circularibus, albis, oculorum æmulis, transverſim per dorſum diſpoſitis, diſtinguuntur. Caput oblongo-anguſtum ex cineritio dilutiore & ſaturatiore variegatur. Idem & obtinet totum per habitum corporis: utrinque verò ad latera candidi ventris atramentum quaſi diffluens deorſum candorem inquinat. Cauda longiuſcula, parte ſui craſſiore pulchrè annulata, extremum tenuius vinculis latis, fuſcis & albidis, exornatum, monſtrat. Femora, & pedes, ex albo & fuſco pariter varia ſunt. Aures, nullo limbo prominulæ, ſed profundè demerſæ, albeſcunt. Lingua, longa, bifida eſt.

Num. 3. *Serpens, Africana, ex Madera, macilenta,* Levipes *dicta.*

Ob gracilitatem longitudini ſociatam *macilenta* vocatur; *Levipes* autem, quia velociſſima eſſe fertur. Dilutè violacei eſt coloris, ſaturatè ſpadiceis maculis, rhomboideis, per aliquam dorſi partem diſpoſitis, tum verò diſparentibus, variegata. Juxta ventris plus quam dimidiam longitudinem catenula decurrit flava,

met wit beſoomt zyn, zich vereenigen. De oogen zyn met grote geſchubde leden als verwulft. Het onderſte kakebeen is mede fraai gevlakt met zwarte plekken. Zy heeft een lange, brede, geſpletene, rosachtige, tong. De bek zit vol kleine, puntige, tandtjes. Over het bovenlyf is zy donker bruin geſchubt, met witte, rond verhevene, ſchubbetjes als overmarmert. Langs de zyden van den buik is de huidt zeer ruim, als over elkander gevouwen, met witte en zwarte ſchubbetjes als gewolkt. De buik en 't ganſche onderlyf zyn met grote dwarsſchubben, ringswyze, gelyk de ſlangen, bekleed, wit van grondt, met zwarte plekken als overmarmert tot over de dikte van den ſtaart, die in 't geheel als geringt en geſchubt is. Daar de dikte van den ſtaart eindigt, wordt het lange, puntige, uiteinde licht rosverwig. De ſchinkels en benen zyn zeer ſeldzaam geſchubt met witte, rond verhevene, ſchubbetjes, als peerlen, koppelswys, by elkander gevoegt. De teenen, of klaauwen zyn wit geſchubt. Zy hebben geen kam over den rug, maar zyn ganſch glad, en hebben, gelyk de meeſte Hagediſſen, van voren en van achteren vyf klaauwen aan hare poten, waar van de duim buitenwaarts als verkeert ſtaat. De vinger, of klaauw daar aan volgende, is de langſte: de drie volgende zyn telkens een leedtje korter.

Plinius heeft dit dier voor een ſlang met vier poten gehouden. *Markgraaf* heeft het beter, en met de Natuur meer overeenkomende beſchreven. Het legt ook eieren, gelyk de Hagediſſen en de Slangen, die door de hette der zonne uitgebroeit worden. Onder dit ſoort van *Tejuguacu* of *Sauvegardes*, die wy in ons Kabinet hebben, bevindt zich een, uit de Spaanſche Weſt-Indiën gezonden, die meer dan tweemaal zo groot en dik, en over de drie ellen lang is met den ſtaart, en dus te groot om in een plaat naar 't leven geſneden te kunnen worden. Zy is geel graauw, met wit vermengde ſchubben over het bovenlyf, en ſierlyk, ter breedte van een vinger, geringt, met zwarte ſchubbetjes en witte ſterretjes uitgemonſtert. Verder is het in gedaante met deze overeenkomſtig.

Num. 2. *Ander ſoort van* Tejuguacu-*Hagedis, uit Ceilon.*

Zy komt in gedaante met de voorgaande overeen, behalven dat zy zeer klein valt, en ganſch anders van verwe en tekening is, waar in zy meer overeenkomſt heeft met die in 't LXXX Tafereel is beſchreven. Deze is donker bruin over de bovenſchubbetjes, met witte, ronde, plekken, als oogjes, dwars over den rug geringt. Het hoofdt is ſmal en langwerpig, met donkere en lichte aſchverwe als overmarmert, van gelyken over 't ganſche lyf, en aan beide de zyden van den witten buik, die met een donker zwarte verwe als neerdruipende in 't wit vloeit. De lange ſtaart, die over zyne dikte ſierlyk geringt is, heeft naar het dunne eindt brede, bruine, en witte banden. De ſchinkels en benen zyn mede met bruin en wit ſierlyk gemarmert. De ooren zyn zonder randen, wit, en diep binnenwaarts. De tong is lang en geſpleten.

Num. 3 *Afrikaanſche Slang, van het eilandt van Madera gezonden, en genaamt* Ligt te voet.

Zy wordt om hare lengte en ſchraalheit *de ſchrale* genaamt. Men getuigt 'er van, dat zy ongemeen ſnel ter gang is, en derhalven mede *Levipes*, dat is: *ligt te voet*, genaamt. Van verwe is ze licht violet, met ruitige, donker bruine, vlakken, die een eindt weegs over den rug lopen, daar zy zich verliezen. Langs den buik, tot over de helft, loopt een geelverwig kettingje, dat

zich

flava, tandem quoque evaneſcens. Ventris ſquamæ dilutè cineritii ſunt coloris. Caput ſquamis dilutè violaceis ornatur. Rictum oris luteus margo fimbriat.

Num. 4. *Avis, Auricoma, Mexicana.*

Aureus hic, ex viridi, aliisque coloribus, vividiſſimè relucens, conſpicitur habitus, oculorum aciem perſtringens, nec vel Apellæâ etiam manu imitabilis. Superat artem Natura, ſi ullibi, certè colorum inter ſe miſcelâ.

TABULA CENTESIMA.

Num. 1. *Draco arboreus, volans, Americanus, amphibius; ſive Baſiliſcus.*

Lacertam ferè refert, niſi, quod capitis poſticæ parti inſidentem gerat cucullam quaſi Monachorum, cartilagineam, intus cavam, extus ſquamoſam. Scriptores veteres, *Plinius*, in *Hiſt. Anim. lib. VIII*, *cap.* 21, *Ælianus*, *Hiſt. Anim. l. X*, *c.* 7. *Galenus*, *Abenſina*, tum & *Piſo*, *Grevinus*, aliique, *Regulum*, ſeu *Baſiliſcum* vocarunt; ſiquidem cucullâ, inſtar coronæ, inſigniatur, cujus tamen ſimilitudinis ego quidem hîc video nihil. Ala, pinnas Percæ majoris referens, ſupra dorſum univerſum protenditur, aculeatis erecta oſſiculis, quæ intermediis, uti pinnæ piſcium, membranis ſquamatis colligantur; prope cervicem oriunda in principio caudæ deſinit, latiſſima quidem in dorſi medio. Supra caudæ admodum longæ partem dimidiam, ſuperiorem, ſimilis, at latior, eminet ala pinnata, in utrumque latus mobilis. Natans, aut volans Animal, ventilabri inſtar, illas expandit alas, eâ, quâ hic exhibentur, ratione: ſiquidem & in aquis ſibi victum quærat. At verò in terrâ, aut ſuper arboribus, quas plerumque incolit, hærens alas ſuas demittit, & quaſi complicat, rurſum diducendas, quando ab una in aliam arborem transvolat. Cuculla capitis volantibus quoque uſui eſt, quippe quam aëre ita inflare norunt, ut levius inde caput reddatur, nec & in aquis ſubſidat. Uti verò eò immittere aërem, ita & pro lubitu rurſum exhaurire poſſunt. Cucullâ demptâ caput, quale Lacertarum, eſt, linguâ tamen brevi & craſſâ, Salamandrarum æmulâ, donatum. Supra palpebras bini cernuntur dimidiati annuli, oſſei, albicantes, quibus palpebræ membranaceæ, tenuiter ſquamatæ, oculiſque obtegendis accommodatæ, adhærent. Os acuminatum & fimbriatum eſt. Corpus ſupinum, ubique ex cinereo ſaturatè griſeum, minutis ſquamulis, per ſeries digeſtis, veſtitur. Per dorſum & ventrem, pinnataſque alas, nonnullæ diſperguntur maculæ, albicantes, quæ hinc marmoream quandam variegationem inducunt. Femora, pedes, digitos, finemque tenuis caudæ, maximæ omnium ſquamæ tegunt. Ventris color dilutè cinereus eſt. Pedes, uti in Lacertis, quinque in digitos abeunt, longiſſimos, aduncis, acutiſque, unguibus armatos: multò tamen breviores ſunt antici poſticis. Caudæ extremum inæquale nodoſis quaſi articulis conſtat, in Lacertis quidem haud ita comparatum.

Rarum certè eſt Animal hocce, nec frequenter noſtras in oras adfertur. Certos interim eſſe velim ſpectatores, quod hæc ejus icon nativam prorſus formam exprimat. *Jonſthonus* varias quoque ejus tradit delineationes, ſed nonniſi mutuatas, & deſcriptas juxta exempla, ab antiquis Scriptoribus data; neque certè iſthoc

zich eindelyk ook verlieſt. De buik-ſchubben zyn licht aſchverwig. Het hoofdt is ook licht violet geſchubt, en de bek is met een geel ſoomtje omboord.

Num. 4. *Mexikaanſche, goudverwige, vogel.*

Deze vogel, die zich van weêrſchyn als goudt, met groene en andere koleuren, vertoont, en in de oogen flikkert, kan door geen ſchilders penceel op ver na getroffen worden. De Natuur overtreft de kunſt, voornamentlyk in 't ſchakeeren der verwen.

HONDERDSTE TAFEREEL.

Num. 1. *Vliegende Boomdraak, of Baſiliſcus, uit de Spaanſche Weſt-Indiën, zo wel in 't water, als op 't landt levende.*

Zy gelykt naar een Hagedis, uitgenomen dat dit dier een kraakbeenachtige kap, gelyk een monnikskap, die van binnen hol, en van buiten met ſchubbetjes bekleed is, achter op zyn hoofdt heeft. De oude ſchryvers, gelyk *Plinius*, *Hiſt. Anim. lib. VIII*, *cap.* 21, *Ælianus*, *Hiſt. Anim. lib. XI*, *cap.* 7, *Galenus*, *Abenſina*, als ook *Piſo*, *Grevinus*, en anderen, hebben dezen den *Koning*, of *Baſiliſcus* genaamt, om dat hy een kap, als een kroon, op zyn hoofdt draagt. Maar deze kap gelykt in der daadt naar geen kroon. Over den ganſchen rug heeft hy een vlerk, gelykende naar de vinnen van een grote baars, die met ſcherp gedoornde graten overeindt ſtaande, en met geſchubde vellen, gelyk de viſchvinnen, overkleed zynde, aan den nek beginnen, en aan het dikke einde van den ſtaart eindigen. Op het midden van den rug is de vinvlerk het breedſte. De helft van den langen ſtaart is mede met een nog breder vinachtige vlerk van boven voorzien, om daar mede gints en weder te draaien. Als zy in 't vliegen en zwemmen zyn, zyn ze uitgebreid als een waaier, gelyk zy hier vertoont worden. Zy gaan ook te water, om hun aas te zoeken. Aan landt en in de bomen, daar zy zich het meeſt onthouden, leggen zy hunne vlerken neêrwaarts als op malkander gevouwen, en wanneer zy van den eenen boom op den anderen vliegen, ſpreiden zy de zelve weder uit malkander. De kap op 't hoofdt dient hen mede in 't vliegen. Zy weten die met windt op te blazen, om 't hoofdt lichter te dragen, en zich in 't zwemmen boven te houden. De windt, dien zy daar in ſcheppen, kunnen zy naar hun welgevallen daar uit en in laten gaan. Het hoofdt is, buiten de kap, gelyk het hoofdt van een Hagedis, met een korte, dikke, tong, als de Salamanders. Boven de oogleden hebben zy twee halve, beenachtige, witte, ringen, daar het vellige ooglidt, dat fyn geſchubt is, en de oogen kan bedekken, aan vaſt zit. De bek, die puntig toeloopt, is beſoomt. Het ganſche bovenlyf is donker aſchgraauw, met kleine ſchubbetjes, regelswys, gedekt. Langs den rug en over den buik ziet men eenige witte plekjes, waar door zy als gemarmert zyn, gelyk mede over de vinvlerken. De ſchinkels, benen, poten, en 't uiteinde van den dunnen ſtaart zyn het grootſt geſchubt. De onderbuik is licht aſchverwig. De poten zyn, gelyk die der Arabiſche Hagediſſen, met vyf zeer lange klaauwen en kromme ſcherpe nagelen voorzien, waar van echter de vyf voorſte klaauwen veel kleiner zyn. Het ſtaarteindt is grof en knobbelig van leden, dat by de Hagediſſen zo niet gevonden wordt.

Het is een zeer ſeldzaam ſchepſel, dat weinig naar deze landen wordt gezonden. De beſchouwers kunnen wel verzekert zyn, dat het zelve naar het leven in deze plaat is geſneden. By *Jonſthon* vindt men ook verſcheide afbeeldſels daar van, maar nagemaakt, en naar die der oude ſchryveren geſchikt, zonder dat hy het dier zelf ooit

TAB. C.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 5.
Fig. 1.
Fig. 3.

iſthoc Animal unquam uſurpaſſe oculis videtur. Unde mirum non eſt, tot commiſſos eſſe errores, tam circa hujus, quam aliorum Animalium, deſcriptiones. Reliqua, quæ de Baſiliſcis perhibentur, figmenta ſicco pede præterimus. Vid. *Jonſthoni lib. II de Serpentibus, fol.* 33.

Num. 2. *Lacerta, Tigrina, pectinata, Americana,* Aſcalabos *dicta.*

Ab incolis Americæ ſic vocatur, quia tacitè & ſuſpenſo quaſi gradu hominem opprimit, haud equidem ipſi nocitura, ſed ejus potius amans veluti conſpectum, nec maligni quidquam intendens. Singulari, & elegantiſſimo ſuperbit habitu è ſquamulis rotundis, ſaturatè fuſcis, atque albis maculis, more Tygrino, notatis. Quæ ſupernam corporis partem tegunt, ſquamæ omnes, margaritarum inſtar, ſeſe efferunt. E cervice, dilutius flaveſcente, pecten eminet altus, binis ſquamarum geminatarum ſeriebus, quâ è cute oritur, ſuffultus, ne nimiâ præ laxitate collaberetur. En novum infinitæ Conditoris ſapientiæ jubar, dum vel minutiſſimas etiam viliſſimorum Animalium partes neceſſariis inſtructas adminiculis videmus. Capitis peregrina admodum forma eſt. Frons intropreſſa penitus, & trigona eſt, aggeratis quaſi ſuperciliis, & fimbriatis, conſpicua, pari ferè ratione, ac in Chamæleontibus, quorum capiti analogum quid hîc datur. Oculi, profundè intra orbitas locati, tenuibus ſquamulis, margaritarum æmulis, ornantur. Auriculis membrana obtenſa eſt. Cutis maxillæ inferioris, & juguli, ſtrumæ in modum, laxè dependet. Femorum, pedumque ſquamæ majores ſunt, & marmoris inſtar variegatæ. Pedum quilibet quinos in digitos abit, curtis unguibus armatos. Cauda, majuſculis veſtita ſquamis, ex albo & fuſco latè lemniſcata, exilem è dorſo ſuo pectinem, ſerratum, erigit. Ventris etiam ſquamæ majores ſunt, & albicant.

Num. 3. *Lacerta Ceilonica, viſu jucunda.*

Minutiſſimæ totum Animalculum ſquamæ, ſaturatè ruffulæ, veſtiunt. Caput, cum cervice, ex albo nitidiſſimo variegatur. Dorſum maculæ, & tæniolæ, majores & minores, in caudam usque conſpicuæ, exornant. Femora, pedes, digiti, totumque abdomen, maculis itidem, Tigridis in modum, varia ſunt.

Num. 4. *Serpens Ceilonica, maculata, ob peractam vernationem valdè glabra.*

Frons pallidè ruffula magnis, parvisque, ſquamulis pulchrè veſtitur. Quæ corpus ſupinum tegunt, ſquamæ omnes minutiſſimæ ſunt, ruffæ, & albis maculis magnis, parvisque, marmoris inſtar, diſtinctæ.

Num. 5. *Serpens ex regno Siam,* Sibylla *dicta.*

Ab incolis illius regni Serpens hæc maximi æſtimatur; ſiquidem confidentiſſimi credant, illam, dum ſeſe offert, certiſſimum boni fauſtique anni præſagium exhibere. Minuta quidem eſt, colore Crocea, rubris tæniolis annulata, exilibus, nitidisque, ſquamulis ornata. Caput dilutè flavi eſt coloris. Caudæ extremum tenuiſſimum.

TABULA

ooit gezien heeft; zo dat het niet te verwonderen is, dat zy in dit en andere dieren hebben misgetaſt. De fabelen, die zy van den Baſiliſcus vertellen, gaan wy met ſtilzwygen voorby. Zie 'er *Jonſthon* over in zyn *II Boek van de Slangen, fol.* 33.

Num. 2. *Ongemeen ſchone Hagedis uit de Spaanſche Weſt-Indiën, van de inwoonders* Ascalabos *genaamt.*

Zy wordt aldus geheten, om dat zy zacht en als ter ſluik aankomt, niet om kwaad te doen, maar om by menſchen te wezen, daar zy gaarne by is, zonder hen eenig leedt te doen. Zy is ongemeen en ſierlyk bekleed met kleine ronde ſchubbetjes, die donker bruin en wit gevlakt, en als getygert zyn. De ſchubben zyn over het gehele bovenlyf verheven als pereltjes. Over den nek, die wat lichter naar den gelen is, draagt dit dier een hogen kam, die langs de huidt met twee reien grote, dubbelde, ſchubben onderſteunt is, alzo de zelve anders door hare ſlappigheit zou neêrvallen, waar uit een verſche blyk ſtraalt van de Wysheit des Almachtigen Scheppers, die alles, tot het minſte lidt toe, in de geringſte ſchepſelen geſchikt heeft. Het hoofdt is zeer vremd van maakſel. Het voorhoofdt is ganſch ingedogen, en driehoekig, vertonende als opſtaande oogleden, die als omboord zyn, gelyk de Cameleons, daar het hoofdt zeer naar gelykt. De oogen ſtaan diep inwaarts, en zyn met zeer kleine ſchubbetjes, als pereltjes, geſiert. De ooren zyn met een vlies overdekt. De huidt van 't onderſte kakebeen en den hals hangt als een kropje neêrwaarts. De ſchinkels en benen zyn groter geſchubt, gevlakt, en als overmarmert. Aan ieder poot, zo wel van achteren als van voren, heeft het vyf klaauwen, met korte nagelen. De ſtaart is groot geſchubt, met wit en bruin breed gebandeert, met een klein kammetje, zaagswys, over den rug van den ſtaart. Van onderen is de buik mede groot geſchubt, en wit.

Num. 3. *Ceilonſch Hagedisje, dat zeer fraai en ſierlyk is getekent.*

Het ganſche beeſtje is ongemeen klein geſchubt, en donker rosachtig geverſt. Het hoofdt en de hals van boven zyn ſchoon wit gemarmert. Over den rug is het geplekt en gebandeert met grote en kleine plekken tot over den ſtaart. De ſchinkels, benen en poten zyn mede wit geplekt, en als getygert, als mede de ganſche onderbuik.

Num. 4. *Ceilonſche, fraai gevlakte, Slang, die zeer glad en ſchoon na het vervellen van hare huidt is.*

Het voorhoofdt is rosachtig bleek, met grote en kleine ſchubben ſierlyk bekleed. Alle de bovenlyfſche ſchubben zyn byzonder klein, ros van verwe, met witte, grote en kleine vlakjes als overmarmert.

Num. 5. *Slangetje uit het koninkryk van Siam,* Sibylle *genaamt.*

De inwoonders van het landt maken daar zeer veel werk van. Wanneer zy de zelve komen te zien, houden zy haar voor voorzegſters van een goed en gelukkig jaar, daar zy volkomen geloof aan ſlaan, en vaſt op vertrouwen. Het is een klein ſlangetje, ſaffraan geel, met ſmalle, rode, bandtjes omringt, klein en net geſchubt. Het hoofdt is helder geel, en het uiteinde van den ſtaart zeer dun.

TABULA CENTESIMA ET PRIMA.

Num. I. *Lacerta, Americana, maxima,* Cordylus, *&* Caudiverbera, *dicta.*

Caudiverberam vocant, quia motu continuo caudam criſpat & intorquet. Græcis veteribus *Uromaſtix*, quod, adnotante *Jonſthono*, caudæ mobilitatem deſignat, vocabatur. Sunt, qui Crocodilis, aliique, qui Draconibus hanc putant accenſendam eſſe ſpeciem. Utrique tamen errant: ad *Iguanas* enim & pertinet, & proximè accedit, excepto capite, quod Serpentem magis, quam Lacertam, exprimit. Id verò parvum eſt, tenue, ex tereti in acutum convergens, anguſto, at profundè hiante, rictu, ex luteo fimbriato, donatum. Auriculas tenuis quoque ſuccingit fimbria. Oculi prægrandes, nitidi, relucent. Lingua, uti Serpentum & Lacertarum, bifida diſcrimen quoddam ab Iguanis & Salamandris, brevi craſſâque linguâ donatis, involvit: at corpore, femoribus, pedibus, horumque digitis, ipſis apprimè congruit. Antici æquè ac poſtici pedes in quinque abeunt ungues aduncos, acuminatos, digitorum æmulos. Truncus cæterum corporis, à capite ad bicubitalem usque caudam, teres eſt & craſſus, minutisque tegitur ſquamis, ſaturatè ſpadiceis. Femora, pedes, & digitos, croceæ exornant maculæ. Caudæ craſſæ dorſum erecto margine, ſerrato, ad finem usque, fimbriatum eſt. Lacertarum hæcce ſpecies, quibus in oris naſcitur, ab incolis in victum ſumitur, & vel carne Gallinarum habetur acceptior. Quibus volupe eſt plura de hoc Animali reſcire, videant *Ælianum*, *Bellonium*, *Ambroſinum*, *Rondeletium*, *Jonſthonum*, &c.

Bouſſetus hunc in modum de eo cecinit idiomate Belgico:

Hier word op 't keurigſt U de Kordyl afgebeelt,
Gelyk hy op het land en in het water ſpeelt,
En onder al 't gediert, dat op vier voeten gaat,
Is 't lang en dunne hooft en mond van kleine maat.

Quod in proſâ Latinâ ferè ita ſonat. „ En hîc Cordylum quam exactiſſimè depictum, prout in „ terrâ & aquis ludit! Inter quadrupeda omnia nulli caput oblongo-anguſtum, & os, tam concinno „ modulo fabrefacta contigere".

Veteribus vera Cordylorum ſpecies ignota, nec unquam viſa fuit; ſiquidem eo ſub nomine depinxerint Animal Lupiforme, caudâ Lacertarum ſpinoſâ, & annulatâ, donatum, monſtroſum penitus, prout apud *Jonſthonum*, *Tab. LXXIX*, eſt videre.

TABULA CENTESIMA ET SECUNDA.

Num. I. *Hydra, Serpens.*

En effigiem Animalis, pro Serpente ſepticipite habiti, nobis datam à peregrino quodam Domino, qui anno

HONDERD EN EERSTE TAFEREEL.

Num. I. *Allergrootſte ſlag van Weſt-Indiſche Kordyl, of Hagedis, die* Geeſſel- *of* Slingerſtaart *wordt genaamt.*

Zy wordt aldus genaamt, om dat zy haren ſtaart gedurig beweegt, ſlingert, en in een krielt. Van de oude Grieken wordt zy *Uromaſtix* geheten, dat is *ſtaartroerſter*, gelyk *Jonſthon* aantekent. Eenigen zyn van gevoelen, dat deze Hagedis onder de Krokodillen, andere, dat zy onder de Draken behoort; maar beide taſten daar in mis. Het is een byſlag van de *Iguana*, of Leguaan, daar zy het meeſt mede overeenkomt, behalven dat het hoofdt anders is, en meer naar dat van een ſlang dan naar 't hoofdt van een Hagedis gelykt. Het hoofdt is klein, dun, en puntig rond toelopende, met een ſmallen, geel geſoomden, en wyden bek. De ooren hebben een ſmallen ſoom. De oogen zyn ſierlyk, glanſig, en groot. De tong is in tweën verdeelt, gelyk die der Slangen en Hagediſſen, waar omtrent zy met de Leguanen en Salamanders, welker tong kort en dik is, niet overeenkomt, maar wel omtrent het lyf, de ſchinkels, benen, en poten, die zo wel van achteren, als van voren, vyf lange, vingerachtige, klaauwen hebben, die krom en puntig zyn. Verder is het ganſche lyf rond en dik, van het hoofdt tot over den langen ſtaart, die wel twee ellen kan uitmaken. Het zelve is fyn, of klein, en donker bruin geſchubt. De ſchinkels, benen, en poten zyn ſaffraan geel geplekt. De dikke ſtaart is van boven met een opſtaanden kant, zaagswys, ten einde uit, geſoomt. Dit ſoort van Hagediſſen wordt in de landen, daar zy gevonden worden, gegeten, en voor eene lekkerny gehouden, aangenamer dan hoendervleeſch. Die hier meer van gelieven te weten, kunnen *Ælianus*, *Bellonius*, *Ambroſinus*, *Rondeletius*, *Jonſthon*, en anderen, nalelezen.

Bouſſetus heeft dit vaars daar op gemaakt:

Hier word op 't keurigſt U de Kordyl afgebeelt,
Gelyk hy op het land en in het water ſpeelt,
En onder al 't gediert, dat op vier voeten gaat,
Is 't lang en dunne hooft en mond van kleine maat.

De ouden hebben het rechte ſoort van de Kordyl of Slingerſtaart niet gekent, veel minder gezien, nademaal zy een dier, in de gedaante van een wolf, met een gedorenden en geringden korten ſtaart, als die der Hagediſſen, en een mismaakt hoofdt, hebben verbeeld, als te zien is by *Jonſthon Tab. LXXIX.*

HONDERD EN TWEDE TAFEREEL.

Num. I. *Hydra, of Slang.*

Zie hier de afbeelding van een dier, het welk ons voor een ſlang met zeven hoofden is opgegeven door een vremd Heer, die ons

Fig. 1.

TAB. CII.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 3.
Fig. 1.

anno 1720 Theſaurum noſtrum exoticorum naturalium perluſtrare non eſt dedignatus! Perhibebat Ille, ſe Hamburgi oculis id uſurpaſſe, eſſe id Serpenti ſimile, ſeptem capitibus altum erectis, totidemque amplè hiantibus donatum faucibus, longis brevibusque dentibus obſeſſis, binis demum pedibus, & longâ caudâ, prædutum; quod quidem, licet pro Serpente ſepticipite habeatur, magis tamen Draconem, quam Serpentem, referat.

Fateor, paradoxam mihi viſam eſſe hanc relationem, & fabulæ, quam veritati, propinquiorem. At anno inſequente D. F. *Eibſen*, verbi Divini Miniſter Dingenſis, in regione quadam Ducatus Bremenſis, Wurſten dictâ, ad me inviſit, meum contemplandi Muſeum gratiâ, qui & ipſe ſimilia mihi de hâc Hydrâ narrans promittebat, ſeſe ejus, prout Hamburgi proſtat, vivam mihi imaginem transmiſſurum; ſiquidem amicitia, ſibi cum D. Poſſeſſoribus, Dreyern & Hambel, mercatoribus Hamburgenſibus, intercedens, opportunam hoc faciendi occaſionem ipſi ſuppeditaret: primò enim ab Illuſtri Comite van Koningsmarck poſſeſſum fuiſſe iſtud Animal; Eo verò defuncto, lege hæreditatis, ad Cognatum ejus, D. Comitem van Leeuwenhaupt transfluxiſſe. Audieram quidem illud argento venale offerri; iam vero & de hâc re interrogans certior fiebam, pretium decem millium florenorum pro eo peti: quæ enormis ſumma tanto majus in me excitabat deſiderium, exactam ejus videndi delineationem. Stabat promiſſis D. *Eibſen*, optatam mihi effigiem transmittens: quâ tamen haud acquieſcens literas hâc de re exarabam ad Amicum meum, D. *Joan: Freder: Natorp*, Hamburgi, Virum rei naturalis curioſiſſimum, qui & ipſe illud viderât, & naturæ, non artis, opus eſſe affirmabat. Hic autem, rogatu meo, nativâ formâ, & vivis coloribus, depictum illius exemplum mihi transmittebat, juxta quod deſcriptam hic nunc icona exhibemus.

Color ejus obſcurè ſpadiceus ex cinereo-griſeo quaſi obumbratur. Dorſum tuberibus inæquale eſt: ad latera hujus utrinque ſex conſpiciuntur tubera, cornea, oblonga: ſub his utrinque juxta ventris latera ſeptem alii, globoſi, cornei, nodi, à pedibus ad caudam usque digeſti, hærent. Subſpadicea trunci totius, ſeptemque capitum, pellis ſquamata non eſt, ſed quaſi marmoris in modum variegata. Colla anterius transverſis veluti annulis circulata ſunt. Ora ſeptem pari omnia hiatu patent, dentibus Leoninis armata. Cauda longa rhomboideis tota ſquamis veſtita eſt. Pes uterque quadrifidus eſt, longis acutisque unguibus munitos porrigens digitos.

Hac ſi occaſione quidquid de Hydris, & Draconibus, maximam partem pro majoribus ſerpentibus habitis, antiquitas nobis tradidit, excutere vellem, vereor, ne tædium Lectori moveam; quia figmentorum hic plena ſunt omnia. *Conradus Geſnerus, Hiſt. An. Lib. IV, pag. 459, Hydram*, ipſi dictam *monſtroſam*, exhibet, ſive ſerpentem Septicipitem, capitibus Leoninis, quaſi coronatis, ab anticâ corporis parte binis pedibus inſtructam, & caudâ deorſum intortâ; de quâ ſimul narrat, horridiſſimam hancce Serpentem aquaticam ſepticipitem ex Turciâ Venetias translatam anno 1530, ibi publico omnium expoſitam conſpectui fuiſſe, dein vero Galliarum Regi transmiſſam, & 6000 Ducatorum æſtimatam. Id, quod incredibile quidem videtur rerum naturalium peritis. *Aldrovandi* etiam in *libro de Serpentibus* Draconis ſepticipitis icon habetur. *Athanaſius Kircherus, lib. VIII de Animal. ſubterran. p. 91*, ejusmodi repræſentat Draconem, uno capite, binis auribus equinis, ore dentibus pleno, linguâ brevi, binis alis, pinnas piſcium referentibus, totidemque pedibus, inſtructum, ſquamatum, & cauda quaſi Lacertæ præditum. *Joan: Bapt: Helmontius* ſuo in libro *pag. 985* refert, ſe Bruxellis anno 1599 vidiſſe, quod Bos, tribus herba-

ons in den jare 1720 de eer deedt onze verzameling van ſeldzame uitlandſche Natuurgewrochten te bezichtigen. Hy verhaalde het zelve te Hamburg gezien te hebben, en beſchreef het als een dier, gelykende naar een ſlang met zeven lang opſtaande hoofden, met zeven wyde bekken, vol lange en korte tanden, hebbende twee poten en een langen ſtaart; en hy voegde daar by, dat het, ſchoon het voor een zevenhoofdige ſlang wierdt gehouden, meer naar een Draak dan naar een ſlang geleek.

Ik beken, dat my dit verhaal vremd in de ooren klonk, en dat ik het, gelyk men zegt, op de lei ſchreef, als iet, dat een verdichtſel ſcheen te zyn. Maar een jaar daar na kwam ten mynen huize, mede om myn Kabinet te bezien, de Heer F. *Eibſen*, Predikant te Dingen, in 't landt Wurſten, in 't hertogdom van Bremen, gelegen. Zyn Ed. deedt my het zelve verhaal van deze *Hydra*, en beloofde my daar eene tekening van naar 't leven, en zo als de zelve te Hamburg gezien wierdt, te zenden; waar toe zyn Ed. my verzekerde goede gelegenheit te hebben, naardien hy de eer hadt van bekend te zyn by de Heeren Dreyer en Hambel, kooplieden te Hamburg, bezitters van dit ſeldzaam dier, 't welk in eigendom den vermaarden Heere Grave van Koningsmark hadt toegekomen, na wiens doodt het ten erfdeel was toegevallen zynen neve, den Heere Grave van Leeuwenhaupt; en alzo men my gezegt hadt, dat het voor geldt te bekomen was, verſtondt ik, daar naar vernomen hebbende, dat 'er tien duizend guldens Hollandſch geldt voor geëiſcht wierdt. Deze hoge prys maakte my des te begeriger om daar eene nette aftekening van te hebben. De Heer *Eibſen* hadt volgens zyne belofte my daar een ſchets van gezonden; maar ik ſchreef aan mynen goeden vriendt, den Heere *Johan Frederik Natorp*, te Hamburg, voornaam liefhebber der Natuurkunde, die het zelve dier mede gezien hadt, en die beveſtigde, dat het natuurlyk, en niet naar de kunſt gemaakt was. Zyn Ed. hadt, op myn verzoek, de goedheit van het te laten afſchilderen in de zelve gedaante en met de zelve verwen, als het zich vertoonde, en het my te laten toekomen, naar welke ſchildery wy dit afbeeldſel hebben laten maken.

Het dier is donker bruin, met aſchgraauw als overſchaduwt. Over den rug is het bultig, of ganſch ongelyk. Aan de zyden, langs het bovenlyf, zitten zes langwerpige knobbels, die hoornachtig zyn; en aan de zyden, langs den buik, van de benen tot aan den ſtaart, zitten zeven ronde knobbels, als knopen, mede hoornachtig. Het ganſche lyf en de hoofden zyn niet geſchubt over de bruinachtige huidt, maar als gemarmert. De halzen zyn van voren als dwars geringt. De hoofden gapen alle zeven even wyd. De bekken zyn vol tanden, gelyk die der leeuwen. De lange ſtaart is in 't geheel ruitig geſchubt. De twee poten hebben vier klaauwen, met puntige, lange, nagelen.

By deze gelegenheit aan te halen 't geen de oude ſchryvers van de Hydraas en Draken, die zy meeſt alle voor grote ſlangen hielden, hebben gezegt, zou te verdrietig vallen, alzo het veel beuſelachtige vertellingen zyn. *Conradus Geſnerus, Hiſt. Anim. Lib. IV, fol. 459*, vertoont 'er eene, die hy *Hydra monſtroſa* noemt, of zevenhoofdige ſlang met leeuwenkoppen, die als gekroont zyn, hebbende voor aan 't lyf twee poten, en een nederwaarts gekrielden ſtaart, met deze bygevoegde vertelling. Deze afſchuwelyke waterſlang met zeven hoofden zou uit Turkye naar Venetië gebragt zyn in 't jaar 1530, om van ieder opentlyk gezien te worden. Naderhandt is zy aan den koning van Vrankryk gezonden, en op 6000 dukaten gewaardeert. Dit komt de natuurkundigen als ongelooflyk voor. By *Aldrovandus* vindt men ook een Draak met zeven hoofden in 't *Boek der Slangen*. *Athanaſius Kircherus* vertoont 'er een in 't *VIII B. der onderaardſche Dieren, fol. 91*, met een hoofdt, en twee paarde ooren, een bek vol tanden, een korte tong, twee vlerken, als vinnen van viſſchen, en twee poten, geſchubt, en met een ſtaart als een Hagedis. *Johan Baptiſt van Helmont* in zyn *Artzenyboek, fol. 985*, verhaalt, dat hy te Bruſſel in 't jaar 1599 gezien heeft, dat een os, die driederhande kruiden hadt gegeten, een Draak hadt uitgeſpogen,

herbarum ſpeciebus ante paſtus, vomitu reddiderit Draconem, capite ſerpentino, & caudâ quaſi Anguillæ, donatum. Narrant alii, Draconem naſci, quando Serpens Serpentem devoravit. Hujus farinæ figmenta D. Profeſſorem *Joh. Jac. Scheuchzerum* eò adducunt, ut in *Jobi Phyſica Sacra, pag.* 259, fateatur, ſe omni hactenus ad Dracontologiam adhibita opera inveniſſe nihil, quod usquequaque ſibi poſſet ſatisfacere: qua dein occaſione ſimul animadvertit, quot quantisque paſſim narratiunculis circumduci ſe & falli mundus patiatur. Hieroglyphicam Draconum ſignificationem in Sacris Paginis breviter demonſtrat D. *Arnoldus Ruimig Tom. I Hieroglyph. Sacr. pag.* 145; item *Majus* in *Hiſtor. Anim. Sacr.* & alii.

Num. 2. *Lacerta, Americana, volans; ſeu Draco volans.*

Non adeo grandis hæc eſt & elegans, ac quæ Tab. LXXX, Num. 3, exhibetur Africana. Alæ ejus, minuſculæ etiam, coloris ex ruffo cinerei, maculis oblongis, ſaturatè ſpadiceis, obliquè verſus oram alarum euntibus, variegantur, & molli ex oſſe conſtant, tenaci pelle, uti pinnæ piſcium, obducto. Femora pedum anticorum alis adfixa ſunt; poſteriorum verò libera. Craſſior caudæ pars acutis horret ſpinis. Cauda cæterum, tenuis, & longa, obſcuris maculis diſtinguitur. Superior omnis & inferior corporis ſuperficies minutis ſquamulis tegitur. Vid. Tab. LXXX.

Num. 3. *Avis Americana, Rubicilla; ſeu* Phœnicuri *ſpecies.*

Aves inter oſcines pulchritudine nulli cedit, nigra quippe criſta, lucidos oculos ambiente, & roſtro brevi, acuminato, albo, ſuperbiens. Collum anterius maculâ nigrâ notatum eſt. Pectus & ventrem cyaneus ornat color; coccineus verò amœniſſimus alas, caudam, & dorſum. Pedes longi, graciles, unguiculis tenuibus, & concinnis, innituntur.

Num. 4. *Avis, Americana, criſtata,* Rubetra *dicta.*

Et hæc inter oſcines Aves non infima, criſtam gerit luteam, fuſca cæterum ſub roſtro luteo, longiore, & ex ruffo lutea circa collum & truncum corporis. Pennæ remiges, & cauda, cærulo coruſcant pigmento, dum pennæ alarum veſtitrices dilutè flaveſcunt.

TABULA CENTESIMA ET TERTIA.

Num. 1. *Fœtus Crocodili Ceilonici, ex ovo prodiens.*

Crocodili hæc progenies ſuo in ovo ſub arenis incubata, perfectitudinem adepta, inde erumpere nititur in vitales auras, ſibi per terram & aquas quæſitura pabulum. Rarum certè ſpecimen, quod forte fortunâ ipſo hoc in excluſionis actu repertum, hac ſub formâ, liquore Arack conditum, ex inſulâ Ceilonenſi nobis transmiſſum eſt. E maximis quidem eſt horum Animantium ſpeciebus, aquas magis, quam terram, inhabitans. Scutiformes illæ ſquamæ, latæ, grandes, ellipticis tuberculis inæquales, ſpeciei diagnoſin

geſpogen, wiens hoofdt als dat van een ſlang, en ſtaart als die van een aal was. Anderen verhalen, dat als de eene ſlang de andere inſlokt, daar een Draak uit voortkomt. Zodanige, en andere, verhalen doen den Heere Profeſſor *Joh. Jacob Scheuchzer* in zyn *Jobs Phyſica Sacra, pag.* 259, zeggen, dat hy met alle zyne zorgen, aangewend omtrent de Draak-kunde, niets heeft kunnen ontdekken, dat allezins voldoenende is; waar uit hy gelegenheit neemt om aan te merken hoe zeer de wereldt door vertellingen wordt om den tuin geleid en verleid. Wat Draken zinnebeeldigerwyze betekenen in de H. Bladen, toont de Hr. *Arnold Ruimig* kortelyk in zyn *I Deel der H. Zinnebeelden, pag.* 145, en anderen, gelyk *Majus, Hiſt. Anim. Sacra*; enz.

Num. 2. *Vliegend Draakje, of krop-Hagedis, uit de Spaanſche Weſt-Indiën.*

Deze is zo groot en fraai niet als die in 't LXXX Tafereel, Num. 3, beſchreven ſtaat, en uit Afrika is gezonden. Ook zyn de vlerken van deze kleiner en ros aſchverwig, met langwerpige, donker bruine, plekken naar het uiteinde van de vlerken ſchuins getekent. De vlerken beſtaan uit een zacht been, met een taaie huidt bekleed, gelyk de vinnen der viſſchen. De ſchinkels van de voorſte poten zyn aan de vlerken vaſtgehecht, daar de achterſte vry van zyn. Het dikſte eindt van den ſtaart is ſcherp gedoornt. Verder is de ſtaart, die dun en lang is, donker gevlakt. Het ganſche boven- en onderlyf zyn klein geſchubt. Zie het LXXX Tafereel.

Num. 3. *Zeer ſchone Weſt-Indiſche vogel, een ſoort van de* Phœnicurus.

Dit is een der fraaiſte zangvogelen in de Spaanſche Weſt-Indiën, zwart gekuiſt, en rondom de heldere oogen en den korten puntigen bek wit. Onder den hals heeft hy een zwart plekje. De borſt en 't onderlyf zyn hoog blaauw; de vlerken en ſtaart ſchoon hoog rood, gelyk mede het bovenlyf. Het is lang en dun van benen, met ſierlyke dunne klaauwtjes voorzien.

Num. 4. *Weſt-Indiſche* Rubetra.

Dit is mede een fraaie zangvogel, geel getopt, bruin onder den langen, gelen, bek, ros-geel over den hals en 't lyf. De penneveêren en ſtaart zyn ſchoon blaauw, met licht gele veêrtjes boven op de wieken.

HONDERD EN DERDE TAFEREEL.

Num. 1. *'t Jong van een Ceilonſche Krokodil, uit het ei voortkomende.*

Hier vertonen wy een ei met een jong Krokodilletje, dat, in 't zandt uitgebroeid, zyne volkomenheit heeft bekomen, en arbeidt om uit zyne geboorteplaats te verhuizen, om in de vrye lucht zyn voedſel te landt en te water te zoeken: een ſeldzaam ſtuk, dat juiſt, by geluk, terwyl het uit zyn ei kroop, is gevonden, en ons in deze geſtalte in *liquor*, zynde Arak, van Ceilon toegezonden. Het is een van het grootſte ſlag dezer dieren, die het water meer dan het landt verkiezen. Uit de grote, brede, ſchildachtige, ſchubben, die ovaal gebult, of verheven zyn, ziet men van wat ſoort het is. Het heeft een lang, dun, hoofdt, met

TAB. CIII.

diagnoſin exhibent. Caput ejus longum, tenue, elevatioribus patet naribus. Rictus, oblongo-anguſtus, ſerratim committitur ad auriculas usque, quæ longo & anguſto hiant foramine, fimbriato. Oculi grandes multum protuberant. Verticem capitis, ad cervicis usque cum hoc articulationem, ſcutatæ tegunt ſquamæ, latiuſculæ. Collum verò ſquamulæ minores, elevatæ, collaris inſtar, veſtiunt. Antici pedes ratione ſquamarum rhomboidearum, lutearum, & macularum ſaturatè ſpadicearum, cum eo, qui ante exhibitus eſt, conveniunt.

Ovum, anſerino majus, vi ſolis radiorum, fervente in arenâ, ſubſpadiceum acquiſivit colorem, & quaſi commaculatum apparet; cæterum ocellis veluti albicantibus, plurimisque punctis nigris, variegatur. Triplici autem gaudet involucro, lit. A, B, C notato. Lit. A externam, duram, cruſtoſam indicat teſtam; lit. B alteram tunicam membranaceam; C intimam, quæ unà cum ovi vitello corpori Animalis etiamnum adhæret. Recens excluſis pullis umbilicus patet, ſenſim dein concreſcendo ſeſe claudens, ut ante memoravi.

Num. 2. *Crocodilus, Africanus, recens natus.*

Alia hujus eſt forma, alius ſquamarum apparatus, quam Ceilonenſis. Africani multò minores ſunt illis, qui ex Indiis Orientalibus & Americâ proveniunt, & pro ratâ capite multo craſſiore, roſtroque breviore, gaudent. Squamæ ſupini corporis hic luteæ, reticulatæ, maculis ſpadiceis, quaſi Tigrinis, variegantur: idemque & in femoribus, pedibusque, obtinet. Pedum, tam anticorum, quam poſticorum, pars extrema, quatuor digitis, unoque pollice, manum quaſi referens, uno colore luteo picta eſt. Venter dilutè flaveſcit. Caudæ, ſpadiceis tæniis annulatæ, dorſum erectis ſquamis grandioribus veluti pectinatum eſt. Species hæc magis terram, aut flumina, non adeo profunda, incolit, utpote natando vix apta; ſiquidem poſticorum pedum digitos nullâ membranâ colligatos gerat.

Num. 3. *Crocodili, Africani, recens nati, altera ſpecies.*

Priori ſimilis eſt, ſolâ picturâ exceptâ: reticulatæ enim hujus ſquamæ, quadrangulæ, ſaturatè luteæ, dilutè fuſcis tæniis per caudam æquè, ac totum corpus, diſtinguuntur. Pectinatæ etiam, quæ è caudæ dorſo eminent, ſquamæ huic, quam priori, majores ſunt. Poſtici ejus pedes quatuor tantum, uti plerumque obtinet, digitos promunt.

Num. 4. *Crocodilus, Americanus, ex Curaſſoâ.*

Africanis ferè quoad ſquamas & formam congruit, niſi, quod naſo breviore, & craſſo caudæ principio, duplici ſerie ſquamarum erectarum pectinato, gaudeat. Bini autem illi ordines ſquamarum circa caudæ medium ſeſe uniunt. Dorſum ejus totum ſaturatè ſpadiceum eſt; at dilutioribus tæniis ambitur cauda. Venter ex albo flaveſcit, dilutè fuſca variegatione diſtinctus.

Num. 5. *Ovum Crocodili, Africani.*

Id unà cum aliis rarioribus è Promontorio Bonæ Spei nobis transmiſſum eſt, penitus quidem album, nigrisque punctis conſperſum. Magnitudine cedit multùm iis, quæ in Americâ & Indiis Orientalibus haben-

met opſtaande neusgaten. De ſmalle, lange, bek ſluit zaagswys op een tot aan de oorgaten, die langwerpig en ſmal geſoomt zyn. De oogen zyn groot en dik uitgepuilt. Het bovenſte deel van 't hoofdt is met brede, ſchildige, ſchubben bedekt, tot zo ver, als het zyne buiging heeft. Verder is de hals met kleine hoge ſchubbetjes bekleed, gelyk een halsbandt. De voorſte poten komen met de geel-ruitige ſchubben en donker bruine plekken van die, welke in 't voorgaande Tafereel vertoont is, overeen. Het ei, groter dan een ganzenei, is door de zonne in 't hete zandt bruinachtig geworden, en ziet 'er uit als of het bemorſt was. Het is oogswys wit geplekt, en vol met zwarte ſtippels overzaait. Daar zyn driederhande ſchillen aan, met de letters A, B, C aangewezen. Let. A is de buitenſte harde korſtige ſchil; B de twede vliezige ſchil; C de binnenſte, die nog met de dooier van 't ei aan 't lyf van het dier zit. Als de jongen eerſt uitgebroeit zyn, hebben zy de navel open, die met den tydt toegroeit, en ſluit, gelyk in 't voorgaande Tafereel is aangewezen.

Num. 2. *Jonge Afrikaanſche Krokodil.*

Hy is van eene geheel andere gedaante en ſchubben als die van Ceilon. Ook zyn die uit Afrika veel kleiner dan die uit Ooſt- en Weſt-Indië komen, en naar mate veel dikker van hoofdt, en korter van bek. De bovenſte lyfſchubben zyn geel geruit, met bruine plekken als getygert: dus zyn ze ook over de ſchenkels en benen. De poten, die zich van achteren en van voren met vier vingers en een duim als een handt vertonen, zyn alleen geel geſchubt. Onder 't lyf is hy licht geel; de ſtaart is van boven met overeind ſtaande grote ſchubben als gekamt, en met bruine banden omringt. Deze ſoorten onthouden zich meeſt aan landt en in kleine rivieren, kunnende zo wel niet zwemmen, om dat zy geen vel tuſſchen de vingeren van hunne achterpoten hebben.

Num. 3. *Ander ſoort van een jongen Afrikanſchen Krokodil.*

Hy komt met den voorgaanden in alles overeen, uitgenomen de tekening, waar in zy van elkander verſchillen. Deze is donker geel over de vierkante ruitige ſchubben, met licht bruine banden over het ganſche lyf en den ſtaart getekent, met wat groter opſtaande kamſchubben dan de voorgaande. Deze heeft alleen vier klaauwen aan zyne achterpoten, gelyk zy gemeenlyk hebben.

Num. 4. *Curaçauſch Krokodilletje.*

Het komt met de Afrikaanſche in ſchubben en gedaante meeſt overeen, behalven dat deze korter van neus, en aan het dikke van den ſtaart met grote opſtaande takſchubben dubbelt als gekamt is, die ter helft van den ſtaart in malkander lopen. Deze is ganſch donker bruin over den rug, en lichter over den ſtaart gebandeert. De buik is heel licht of wit geel, en als met licht bruin gemarmert.

Num. 5. *Krokodils-ei uit Amerika.*

Het is ons van de Kaap de Goede Hoop gezonden met andere rare ſtukken. Het is ganſch wit, rondom met zwarte ſtippeltjes bezet. Het is veel kleiner dan die uit Ooſt- en Weſt-Indië komen,

habentur. Authorum multi referunt, ova Crocodilorum tam à Barbaris, quam Chriſticolis, in cibum ſumi: quam rem in medio relinquimus. Haud ita pridem à Reverendo Viro *Georgio Henrico Werrently*, olim Bataviæ Verbi Divini Interprete, nunc verò hic loci commorante, bina Crocodilorum ova dono accepimus, præter alia rariora, qui & tunc aliud nobis monſtravit Crocodili ovum, valdè oblongum, binis vitellis præditum: unde patet, idem, quod nonnullis Gallinis & Anſeribus, nonnunquam & Crocodilis contingere.

Num. 6. *Alga marina, ſpinoſa, ex Africâ.*

Spinulæ hic acutæ, nigricantes; foliola furcarum ferè in modum efformata, coloris thalaſſini; caulis verò & ramuli flaveſcentes, conſpiciuntur.

Num. 7. *Alga marina, Africana, ramulis denticulatis, ruffulis, floſculis* Anagallidis *luteis.*

TABULA CENTESIMA ET QUARTA.

Num. 1. En hîc ovum Crocodili Curaſſavici, ſuum adhuc integrè fœtum continens, attamen hujus iam exitum molientis roſtro aliquantisper pertuſum! Natura, ſummo dirigente Numine, ubique adeò fuit provida, ut ad ſpeciei propagationem nihil deficeret uspiam. Horumce equidem Animantium ova craſſiorem multò, quam Gallinacea, aut Anſerina, habent corticem exteriorem, at contrà friabiliore rurſum de materie Calcariâ concretum. Tunica teſtam Calcariam ſuccingens craſſior itidem eſt & tenacior, quam in Anſerinis, Alutæ tenuiori, digitis haud facile dilacerandæ, ſimilis. Diſcimus hinc, Animalculum capite licet iam iam per exteriores binos cortices, pertuſos, emiſſo, attamen binis anticis pedibus, & corpore reliquo, è teſta prorſus emergere nondum poſſe, utpote debito virium gradu nondum inſtructum: funiculus enim umbilicalis vitellum ovi arctè adhuc ambit & illigat; inde verò pabulum derivatur ſuſtentando, augendo, & roborando pullo dicatum, donec hic involucra penitus perrumpere queat. Ita, decreſcente ſenſim vitello, Animalculum adoleſcit, quod dum totum è teſtâ prorupit, reliquum vitelli, tunicâ involutum, funiculo umbilicali adhuc adnexum monſtrat: cernitur tum alius præterea funis, ſecundinæ ſimilis, ex involucro membranaceo, quo Animalculum continebatur, conſtans, internæ teſtæ ſuperficiei adhærens, & ipſius pulli etiam abdomini infixus.

In decurſu oſtendemus hac in Tabula, quânam ratione fœtus Crocodilorum ſenſim accreſcant, & è vitello ovi, quamdiu ſucculentus hic eſt, & nutritia materia dives, ſuum trahant pabulum, ſive teſta adhuc reconditi ſint, ſive defacto excluſi. At ubi proprio quærendo victui, qui ore aſſumitur, aptum eſt Animal, tum partes illæ, quibus funiculus umbilicalis & ſecundinæ hactenus adhæſerê, ſeparantur, abſceduntque, & liberum dimittunt Animal proprium nunc alimentum vel in aquis, vel ſuper terram, pro ſuâ quodlibet ſpecie conquirere coactum. Aquas & maria qui inhabitant Crocodili, poſticâ parte inſtar Anſerum, Anatumque, palmipedes ſunt, ut natare queant: terreſtres contra aut parum, aut nihil monſtrant membranacei

men. Vele ſchryvers verhalen, dat de eieren van de Krokodillen niet alleen van de Negers, maar ook van de Chriſtenen gegeten worden. Of dit waar is, kunnen wy niet verzekeren. Ons zyn onlangs van den Eerw. Heere *Georgius Henricus Werrently*, Predikant van Batavia, zich tegenwoordig in deze ſtadt bevindende, twee Krokodils-eieren vereert, nevens eenige andere ſeldzaamheden. Het eene is een zeer langwerpig ei, met twee doojers gevult, zo dat deze dieren mede eieren met dubbelde doojers leggen, gelyk eenige hoenders en ganzen.

Num. 6. *Afrikaanſche Zeemoſch.*

Het is gevorkt en gedoornt, met puntige dorentjes, die zwartverwig, en de vorkige blaadtjes zeegroen zyn, zynde de lange ſteel en takken geelachtig.

Num. 7. *Zeemoſch met gekurvene of getande ſtelen en blaadtjes, en geſlotene Bloemtjes, gelyk die van de* Anagallis, *of* Guichelheil; *rosachtig van koleur; de bloemknopjes geel.*

HONDERD EN VIERDE TAFEREEL.

Num. 1. Wy vertonen hier het ei van een Krokodil van Curaçao, daar het jong nog geheel in beſloten legt, en door den bek van 't dier reets een weinig gebroken is, om daar uit te komen. De Natuur heeft door des Scheppers beſtier in alles zo wyſſelyk voorzien, dat 'er geen gebrek is, of gevonden wordt, dat de voortteling zou kunnen beletten. Wy vinden, dat de buitenſte ſchil van de eieren dezer dieren veel dikker is dan de ſchillen van hoender- of ganzeneieren; maar zy zyn ook in 't tegendeel veel broſſer van kalkachtigheit begroeit. De huidt, daar de korſt, of kalkachtige ſchil om heen zit, is veel dikker en ſterker dan die der ganzen, gelyk dun ſemetleer, dat naauwlyks met de vingeren kan geſcheurt worden. Dit leert ons, dat het dier, na dat het zyn hoofdt door de twee buitenſte ſchillen heeft geboort, nog met de twee voorſte poten en het verdere lyf niet uit den dop mag kruipen, doordien het zyn volkomen voedſel van krachten nog niet heeft ontfangen: want de navelſtreng is om de doojer van 't ei nog vaſt beſloten, daar het voedſel uit voortkomt, om het diertje te onderhouden, dat het van dag tot dag groter en ſterker wordt, om door de huidt heen te breken: als dan neemt de doojer af, en wordt kleiner, en het diertje groter. Als het geheel uit den dop is gekropen, ziet men nog, dat het overige van de doojer, in een vlies beſloten, aan de navelſtreng vaſt zit: ook ziet men een twede ſtreng, zynde het vlies, daar het diertje uit gekropen is, als een nageboorte, dat naar binnenwaarts van 't ei-ſchil vaſt zit, als mede in den buik van het dier.

Wy zullen in 't vervolg op deze plaat aantonen hoe de Krokodildiertjes trapswyze aangroeien, en hun voedſel nog uit de doojer van 't ei trekken, zo lang als die nog ſappig en voedzaam is, het zy binnen- of buitenwaarts van de ſchil, of 't ei; maar als het diertje in ſtaat is zyn eigen voedſel te kunnen vinden, dat door de bek gaat, zo ſcheiden zich de andere delen, daar de navel- en nageboort-ſtrengen aan vaſt hebben gezeten, en vallen af, zo dat het diertje alsdan vry is, en zyn eigen voedſel moet zoeken; het eene geſlacht in 't water, en het ander op 't landt. Die het water of de zee kiezen, hebben tuſſchen de klaauwen van hunne achterſte poten vellige vliezen, gelyk de ganzen en eendvogels, om daar mede te roejen; daar in 't tegendeel die gene, die zich op 't landt onthouden, maar weinig of niets van de vellige vliezen tuſſchen hunne klaauwen voorzien zyn. Echter kunnen de land-

Kroko-

A. vander Laan fecit.

nacei inter pedum ſuorum digitos, licet tamen & in aquis vivere hi queant. Plurima de Crocodilis figmenta narrantur, quæ hujus loci non ſunt.

Num. 2. Alterum hocce ovum prominens Crocodili roſtrum monſtrat, capite interim ejus nonniſi pro parte dimidiâ inde excluſo.

Num. 3. *Ovum aliud Crocodili, pullo fœtum.*

Hoc tertio in ovo caput collumque pulli excluſa cernuntur, reliquâ corporis parte adhuc profundè reconditâ. Glutinoſa, ſpiſſa, materies, lutea, transparens, in ovo deprehenditur, quæ caput, cuculli inſtar, contegit & deprimit: pollicem lata eſt iſta galea, in medio craſſior, quam in ambitu, & ovi interioribus adligatur. Forte gluten iſtud pars eſt ſeminis virilis, prout in omnibus ovis Animalium fœcundatis conſpicitur, quæ ibi condenſata huic nunc uſui inſervit, ad caput ſcilicet deprimendum, & in eo, quem Natura ipſi hîc dedit, flexu detinendum, ne id ob Animalis longitudinem maturius teſtam perterebraret.

Num. 4. *Quartum Crocodili ovum, cum pullo.*

Hîc ſpina dorſi incurvati acuminata teſtam ovi diffringens Crocodilo exitum ſternit; ſigno, non ſemper caput præcedere, uti in pullis Anſerum, Gallinarum, & avium aliarum, obtinet, qui roſtris ſuis, parte quippe ipſorum duriſſimâ, tunicam internam & teſtam ovi rumpunt, & effringunt, matre interim extrinſecus plerumque ſuam quoque operam conferente ad ovi corticem leniter diſſolvendum, ut contenti pulli erumpere queant. Contrarium hic in pullis Crocodilorum deprehenditur, qui ovi teſtam & membranas quandoque dorſo ſuo, quandoque roſtro, perterebrant. Tamdiu hi in ovo permanent, donec vitelli ope ad juſtum incrementi terminum pervenerint, proprio deinceps corpori curando apti: neque exitum moliuntur prius, quam de alimento neceſſario ſibi proſpicere queant. En rem admiratione digniſſimam! Pullis hisce, alienâ ope deſtitutis, Deus providet, ut vivi conſerventur.

Num. 5. Quintum Crocodili ovum oſtendit a latere dorſum pulli incurvatum, caputque deorſum ſpectans, glutinoſâ & craſſâ ſuâ placentâ extuberans. Partem binorum tegminum exteriorum a latere diſcidimus, ut Animalculi ſuis adhuc in membranis reconditi forma pateret. Tenax & lenta pinguitudo, axungiæ flavæ ſimilis, ſub involucro membranaceo, totum ejus corpus obtegit. Ipſum vero involucrum extus & intus vaſculis ſanguineis, varie ramificatis, perreptatur. Gaudet & ſuâ vitellus tunicâ, vaſculis ſanguineis inſtructâ.

Num. 6. Crocodilus hicce ferè totus iam ex ovo prodiit, caudam ſi exceperis, & vitellum, qui funiculo umbilicali adhæreſcit eousque, donec ſenſim emunctus & penè conſumtus ſit.

Num. 7. En alium hic Crocodili pullum fœmininum, cujus in abdomine vitellus ferè totus concluſus hæret, exceptâ parte quadam funiculi membranacei ſuperſtite, quæ inde propendens tandem, abdomine perfectè clauſo, decidit. Notabile admodum eſt, quod fœmellæ Crocodilorum vitellos ſuos intra abdomen conſumant, uti Gallinarum & aliarum Avium pulli; maſculi contra vitellos extra abdomen pendulos gerant, ſenſim exſugendos, donec, quod ſupereſt, arefactum decidat.

Num. 8.

Krokodillen of Kaïmans ook in 't water leven en het zelve verdragen. Daar worden vele fabelachtige dingen van de Krokodillen vertelt, daar wy ons niet mede zullen bemoejen.

Num. 2. Zie hier een twede ei, waar in de bek van 't jonge Krokodilletje voor den dag komt, en 't hoofdt nog niet meer dan op de helft uit het ei is doorgebroken.

Num. 3. *Ander ei van een Krokodil, met des zelfs vrucht.*

In dit derde ei ziet men het hoofdt en den hals van 't diertje doorgebroken, en verder met zyn gehele lyf nog in het ei vaſt beſloten. Boven des zelfs hoofdt in 't ei zit een dikke lymige ſtof, in de gedaante van een muts, geel en doorſchynend, om 't hoofdt nederwaarts te drukken. Het is wel een duim breed, in 't midden dikker dan aan de kanten, en van binnen aan 't ei vaſt gehecht. Het is denkelyk, dat het 't zaadt van 't mannelyke is, gelyk men in alle de eieren van dieren, die bezwangert zyn, vindt, dat daar geſtremt is, en tot deze uitwerkinge dient om het hoofdt nederwaarts te drukken, dat het in de bocht, daar de Natuur het in geſchikt heeft, blyft: anders zou het te vroeg uit zyn ei-ſchil voor den dag komen, door de lengte van het dier.

Num. 4. *Nog een Krokodils-ei met zyn vrucht.*

In dit vierde ei ziet men de kromte van den rug van 't Krokodil-diertje de ei-ſchil breken op zyn puntig einde; niet dat het hoofdt altoos eerſt voor den dag komt, gelyk by de kuikens van ganzen, hoenderen, of vogelen, die met hunne bekjes, dat hun hardſte deel is, de binnenhuidt en ſchil doen barſten en open breken, zo dat daar eene opening komt, daar de broeimoeder gemeenlyk toe helpt, om de ſchil van 't ei zachtjens los te maken, dat de jonge diertjes daar uit kunnen komen. Men ziet hier het tegendeel van 't Krokodil-diertje, dat zomwylen de ei-ſchil en huidt met zyn rug breekt, en zomwylen met den bek: want het moet zo lange in 't ei blyven, tot dat het zyn volkomen groei heeft getrokken uit de doojer van 't ei, en in ſtaat is zich zelf te helpen. Het zoekt zich ook niet eerder uit den dop van 't ei te redden, voor dat het zyn eigen voedſel door den bek kan vinden. Dit is iets ſeldzaams in de Natuur: want alzo deze jonge dieren geen hulp hebben, is 'er door den Schepper voor gezorgt hen in 't leven te bewaren.

Num. 5. Het vyfde Krokodils-ei vertoont het jong met den gebogen rug op zy van 't ei, en 't hoofdt nederwaarts, met zyn dikken, lymigen, koek uitpuilen. Wy hebben een gedeelte van de twee buitenſte ſchillen aan de zyde open geſneden, om de gedaante van 't diertje in zyne vliezen te zien leggen. Het is onder het vlies, over 't lyf, met een dikke lymige vettigheit, als geel ſmeer, bedekt. Van buiten en van binnen is de vliezige huidt met bloedige veſeltjes, of adertjes, takswyze begroeit: de doojer is mede met een vlies overgroeit, en met bloedige adertjes bewaſſen.

Num. 6. Dit Krokodilletje is byna geheel uit het ei gekropen, behalven de ſtaart en de doojer, die nog aan de nageboorte of navelſtreng hangen blyft, tot dat de doojer kleiner wordt, of byna verteert is.

Num. 7. Wy vertonen hier een ander jong Krokodilletje, van 't vrouwelyke geſlacht, wiens doojertje byna geheel in zyn buik beſloten is, behalven dat daar nog een overblyfſel van de vliezige ſtreng uit hangt, dat met den tydt, als de buik zich ſluit, mede afvalt. Het is aanmerkelyk, dat de doojertjes der vrouwtjes-Krokodillen in den buik vergroejen, gelyk de jongen van hoenderen, of vogelen, en dat in 't tegendeel de doojertjes der mannetjes-Krokodillen buiten den buik blyven hangen, tot dat die geheel verteert zyn, en dat overblyfſel dan droog zynde afvalt.

Num. 8.

Num. 8. Pullus hic eſt Crocodili maſculus, poſticâ corporis parte adhuc ovi teſtæ adhærens.

Num. 9. Hic pullus integre iam excluſus, vitello tamen ope funiculi adhuc alligatus eſt: ſucco pleniſſimus etiamnum vitellus eſt, vaſisque ſanguineis præditus.

Num. 10. *Crocodilus junior, Ceilonicus.*

Non inſigne eſt horum quoad formam à præcedentibus Crocodilis Marinis diſcrimen. Craſſo ſunt & curto capite. Squamæ planæ, & oblongæ, ex luteo & ſpadiceo, marmoris in modum, variegatæ, cutim tegunt. Dicuntur non adeo maligni eſſe, quam Crocodili marini; ſiquidem in fluminibus habitantes, & pabulum ſuum quærentes, ubi in terram prodeunt, fugiant hominem, & ocyus ſeſe in aquas rurſum proripiant.

Num. 11. Pullus hicce Crocodili fœmininus ventrem exhibet ferò penitus clauſum, parva ſaltem portione funiculi umbilicalis inde adhuc propendente.

Num. 12. Ab omnibus hicce reliquiis liberatus pabulum, quo ſe ſuſtentet, proprio marte quærere iam novit.

Præcedente Tabulâ de pullis Crocodilorum Africanorum & Ceilonenſium, horumque ovis, iam locuti ſumus: interea vero temporis collectionem hancce elegantiſſimam dono accepimus à Fautore noſtro venerandiſſimo, D. *Frederico Eck*, cujus iam ante ſingularem laudavimus munificentiam. Conſpiciuntur hic varia Crocodilorum ova, unà cum pullis tam contentis, quam defacto excluſis, ordine pulcherrimo, juxta ſucceſſivas periodos digeſta, ut forte centum annorum ſpatio concinna adeò ſeries reperiri vix queat; ſiquidem omnia hic collecta & perfecta, prout in Tabulâ repræſentantur, oculis queant uſurpari. Sub arenis oræ maritimæ, in portu Craco, reperta, optimè conſtituta, & conſervata, in lagena liquore *Kilduivel* repletâ huc pervenerunt. Specimina hæcce pretioſiſſima rariſſimè obvia ſunt alicubi, & mirabilium Dei operum documenta præbent luce meridianâ clariora. Ita Conditor ſupremus ex decreto ſuo imperſcrutabili cuncta quam ſapientiſſimè, & ſummâ cum providentiâ, creavit, uti Pſalmiſta *Pſ. CIV* canit. Quæ porrò de Crocodilis notanda veniunt, ſequentes Tabulæ dabunt.

Num. 1. Lit. A. Ovum Crocodili.
B. Teſta ejus exterior, Calcaria, dura, quæ Animalculi contenti alliſu facile frangitur & deſquamatur.
C. Roſtrum pulli iam iàm proruptурum.
D. Involucrum craſſum, membranaceum, Alutæ inſtar tenax, non facile rumpendum.

Num. 2. Lit. A. Roſtri ferè pars dimidia, iam è teſta prominens.

Num. 3. Lit. A. Hic caput & colli pars iam excluſa ſunt.
B. Materies dura, glutinoſa, caput deprimens.
C. Involucra interna, quibus in ovo continetur pullus.

Num. 4. Lit. A. Hîc pullus dorſo curvato, & capite deorſum ſpectante, per medium ovi prorumpere conatur, uti lit. D monſtrat.
B. Membrana craſſa intermedia eſt.
C. Membrana interior tenuis, quaſi complicata.

Num. 5.

Num. 8. Dit verbeeldt een mannetje van een jong Krokodilletje, dat nog met zyn achterlyf in het eidop vaſt gehecht is.

Num. 9. Dit dier is reets geheel uit het ei, maar nog niet van zyn doojer ontlaſt, daar het nog met de ſtrengen aan vaſt zit. Deze doojer is nog geheel ſappig, en met bloedige adertjes overwaſſen.

Num. 10. *Jonge Ceilonſche Kaïman, of Krokodil.*

Deze verſchillen niet veel van de voorgaande zee-Krokodillen in gedaante, behalven dat zy kort en dik van hoofdt zyn. De ſchubben leggen plat en langwerpig over de huidt, geel en bruinverwig getekent, als gemarmert. Men zegt, dat ze niet zo vuil of zo kwaad zyn, als de zee-Krokodillen, om dat zy zich in de rivieren onthouden, om hun voedſel te zoeken, en, als zy aan landt komen, voor den menſch vluchten, en aanſtonts weder in de rivier ſpringen.

Num. 11. Hier ziet men den buik van het jonge Krokodildiertje, het wyfje, byna geheel geſloten, hangende alleen een klein vliezig overblyfſel van de navelſtreng nog uit den zelven.

Num. 12. Deze jonge Krokodil is in zyn geheel van alle overblyfſelen, na dat het zyn ei-dop heeft verlaten, gezuivert, en in ſtaat het voedſel te zoeken, waar van het beſtaan moet.

Wy hebben in ons voorgaande Tafereel van Afrikaanſche en Ceilonſche jonge Krokodillen, en hare eieren, reets geſproken. Sedert is my deze ſchone verzameling ter handt gekomen, zynde my gunſtig vereert door mynen zeer waarden en hooggeachten vriendt, den Heere *Frederik Eck*, wiens gulhertigheit wy reets meermalen hebben geroemt. Men ziet hier deze Krokodil-eieren in ſoorten, nevens de jongen in en buiten de ei-doppen zo fraai en trapswyze vervolgt, dat men de ſoorten miſſchien in geen honderd jaren in zulk eene nette order zal vinden, zynde hier alles oogenſchynelyk byeen en compleet, gelyk in de plaat vertoont wordt. Zy zyn aan den oever of het ſtrandt der zee in 't zandt gevonden, op de kuſt van Craco, en zeer wel bewaart en geconditioneert, in een glas, met *liquor* of Kilduivel gevult, herwaarts gezonden. Dit zyn herelyke ſtukken, die zeer ſelden gezien, en ergens gevonden worden, en men kan de wonderen van Gods werken daar in zo duidelyk beſpeuren als het daglicht. Dus heeft de grote Schepper alles met wysheit en voorzienigheit naar zynen wonderbaren raadt geſchapen en gemaakt, daar de Pſalmiſt in zyn *CIV Pſalm* van ſpreekt. Wat meer van de Krokodillen te zeggen valt, zal in de volgende Tafereelen worden aangetekent.

Num. 1. Let. A. Het Krokodils-ei.
B. De buitenſte harde kalkachtige ſchil, die door de beweginge van 't diertje ligt breekt en afſchilvert.
C. Het bekje, dat even aan 't doorbreken is om uit te komen.
D Wyſt aan de dikke, vliezige, huidt, die zeer taai als ſemetleer is, en niet ligt ſcheurt.

Num. 2. Let. A. Hier vertoont zich de bek byna half buiten 't ei.

Num. 3. Let. A. Uit dit ei is 't hoofdt en een gedeelte van den hals reets voor den dag.
B Vertoont de harde lymige ſtoffe, die 't hoofdt nederdrukt.
C Zyn de binnenſte vliezen, die het dier in 't ei bekleden.

Num. 4. Let. A. Hier legt het Krokodilletje met zyn rug gebogen, en met het hoofdt naar beneden, in 't midden van 't ei door te komen, by let. D. aangewezen.
B Is de dikke middelhuidt.
C Is het dunne binnenvlies, over den ander als gevouwen.

Num. 5.

Fig. 1.
Fig. 2.
A
B
C
D
E
Fig. 3.
Fig. 4.

Num. 5. Lit. A. Placenta hic cernitur craſſa, glutinoſa, a capite ſubtus latente extruſa.
B. Dorſum Animalculi incurvatum.
C. Teſta ovi exterior, cruſtoſa.
D. Membranæ mediæ, craſſæ, reflexæ, interior ſuperficies, tenuibus fibris & vaſculis ſanguineis perreptata.
E. Membrana interior, tenuibus pariter vaſculis ſanguineis inſtructa, ſub ſpiſſo liquore Animalculum continens, uti in aliis quadrupedibus obtinet, abdomini pulli ope funiculi umbilicalis adhærens.

Num. 6. Lit. A. Pullus ferè totus excluſus, excepta cauda, & vitello, quæ interiori membranæ adhuc adnexa ſunt.
B. Craſſa illa placenta eſt, quæ capiti impoſita erat, nunc pede poſtico deorſum preſſa.

Num. 7. Lit. A. Crocodili pullus fœmininus, vitellum integrum ventri incluſum gerens.
B. Ventris expanſio, vitellum includens.
C. Vitellus ipſe, è quo nutrimentum pullus trahit, donec emunctus ille & contractus ſit.
D. Reliquiæ interioris ovi tunicæ.

Num. 8. Lit. A. Ventris hiatus.
B. Funis umbilicalis, ovi cavo adhuc annexus.
C. Bini funiculi, abrupti, qui vitello ovi adnati erant.

Num. 9. Lit. A. Crocodilus ovi, teſtâ quidem, nondum verò vitello, liberatus.
B. Vitellus, ramificationibus vaſorum ſanguineorum ornatus.
C. Funiculi membranacei, aperto in abdomine diſſeminati.

Num. 10. Crocodilum exhibet, reliquiis omnibus excuſſis nitidum.

Num. 11. Lit. A. Crocodilus fœmininus, cujus nondum integrè concretum eſt abdomen.
B. Funiculus umbilicalis tamdiu propendens, donec venter penitus coiverit.

Num. 12. Crocodilus omnibus numeris abſolutus, iamdum adoleſcens.

TABULA CENTESIMA ET QUINTA.

Num. 1. *Lacerta Ceilonica, major, mas,* Ceſſator *dictus.*

Nec Hominem timet Animal hoc, nec viciſſim illi metum incutit; ſiquidem malignâ careat indole. A latere id repræſentamus conſpiciendum, ut Teſticuli viſui pateant, raro alioqui in Lacertarum genere extus, ſed plerumque intus in abdomine, ſiti; prout in multis etiam ſerpentibus obtinet, quarum aliæ extrinſecus teſticulos gerunt, aliæ intus latentes: id, quod ante per varias icones demonſtravimus. Illis igitur hac dote convenit iſte Lacertus. Spinoſi autem ſunt ejus teſticuli exterius, & propè anum è peculiari quilibet aponeuroſi dependent. Dorſum Lacerti, concinnè pictum, ex ſaturatè ſpadiceo & albo variegatur. Venter ex ruffo luteus oblongas, minutasque, ſquamulas ſuas, tæniolarum inſtar ordinatas, variegatione

Num. 5. Let. A. Hier vertoont zich de dikke lymige koek, die door 't hoofdt naar buiten wordt gedrukt, daar 't hoofdt nog onder ſchuilt.
B. De gebogen rug van het diertje.
C. De korſtige buitenſchil van 't ei.
D. De binnenſte zyde omgeſlagen, van de dikke middelhuidt, die met fyne fiebertjes, of bloedadertjes begroeit is.
E. Het binnenſte vlies is ook vol met kleine veſelachtige bloedvaatjes doorgroeit, daar het diertje in legt, en met dik vocht gevult is in het moertje, gelyk by andere viervoetige dieren. Dit vlies is in den buik vaſtgehecht aan de navelſtreng.

Num. 6. Let. A. Krokodilletje, dat byna geheel uit het ei is gekropen, behalven de ſtaart, en de doojer, die nog aan 't binnenvlies vaſt gehecht zyn.
B Is de dikke koek, die boven 't hoofdt heeft gezeten, en door de achterſte poot nederwaarts wordt gedrukt.

Num. 7. Let. A. Wyfjes-Krokodil-diertje, wiens doojer geheel in den buik is begroeit.
B. Het uitſpanſel van den buik, dat over de doojer heen is gegroeit.
C. De doojer zelf, daar het diertje zyn voedſel uit trekt, tot dat het geheel verteert en ingekrompen is.
D. Dit is een overblyfſel van 't binnenſte vlies van 't ei.

Num. 8. Let. A Verbeeldt de opening van den buik.
B. Het vlies, of de navelſtreng, die nog binnenwaarts aan 't ei vaſt gehecht zit.

C. Twee ſtrengetjes, die aan de ei-doojer vaſt hebben geweeſt, en afgeſcheurt zyn.

Num. 9. Let. A. Hier vertoont zich het Krokodilletje wel van zyn ei-dop ontlaſt, maar nog niet van de doojer.
B Vertoont de doojer, met bloedige takkige adertjes begroeit.
C. De vliezige ſtrengen, die nog in den open buik zyn verſpreid.

Num. 10. Dit is een Kaïman, ten eenemaal van al zyn nablyfſel bevryd.

Num. 11. Let. A. Dit is een vrouwtjes-Krokodil, wier buik nog niet geheel geſloten is.
B. Navelſtrengetje, dat zo lange hangen blyft, tot dat de buik ten eenemaal geſloten is.

Num. 12. Dit vertoont een volkomen Krokodil, die reets aan 't groejen is.

HONDERD EN VYFDE TAFEREEL.

Num. 1. *Grote Ceilonſche Hagedis,* Luiaardt *genaamt.*

Dit dier is voor de menſchen niet bevreeſt, gelyk zy van hunnen kant de zelve ook niet vrezen, om dat zy hen geen kwaad doen. Wy hebben het op de zyde vertoont, om zyne teeldelen te doen zien, die men zeer ſelden uitwendig onder het geſlacht der Hagediſſen vindt, alzo de zelve hunne teeldelen gemeenlyk binnen in 't lyf hebben, gelyk ook vele ſlangen, welker teeldelen ten dele binnen, ten dele buiten zitten, als wy in verſcheide uitgebeelde hebben gezien, daar deze Hagedis mede overeenkomt. Van buiten zyn zy geheel doornachtig, en hangen elk aan een byzonder peesje uit of by de opening, daar zy hare vuiligheit uit lozen. Boven over het lyf is zy ſierlyk getekent, donker bruin

riegatione ex albo in cinereo luteum tendente diſtinctas exhibet. Tota ſic caudæ facies inferior pariter ſe habet. Colli prona pars, & femora ſquamulis rhomboideis, marmoris in modum pulcherrimè variegatis, teguntur.

Num. 2. *Lacerta alia Ceilonica, fœmella; ovula ſua monſtrans.*

In dorſum reſupinatam exhibemus, ut ex aperto abdomine exempta, binis tunicis inter ſe junctis colligata, conſpici queant ovula, quæ quidem anterius circa ſternum craſſiuſculâ quadam membranâ, communi, adfiguntur, dum ſingula rurſus proprio ſuo gaudent involucro membranaceo, cujus ope à ſe mutuo diſparata ſunt. Fœmella, dum pariendi tempus urget, laxatis involucris ovula excutit, haud aliter, ac Serpentibus uſitatum eſt, & ſingula ilico in locum aliquem villoſum, tutum, repoſita, materie molli corraſâ tegit, ut ſolis calore incubentur; ſicque, donec omnibus ſeſe liberaverit, procedit. Venter hujus, inſignibus ſquamis rhomboideis veſtitus, ex dilutè cinereo ſatis eleganter pingitur. Maxilla inferior ſubtus, & poſtici pedes à latere interno, magnis quoque, at diverſimodè tamen comparatis, teguntur ſquamis. Collum cæteroquin, & femora antica, cum pedibus, ſubtùs minutis maculis, ruffis, diſtinguuntur. Inter femora poſtica, ante anum, inter minores alias, tres conſpiciuntur ſquamæ grandiores, albicantes, trifolii inſtar compoſitæ: inde tum cauda porrigitur, quæ ad finem usque annulata, ſquamata, ſingulis in ſquamis maculam ſubruffam oſtendit. Superior corporis pars, ruffa, ſaturatè fuſcis exornatur maculis. Cutis craſſa & tenax eſt.

A. Ligamenta monſtrat membranacea, quibus ovula alligantur.
B. Diſtinctionem oſtendit inter binas ovulorum ſeries conjunctas.
C. Ovulum propriâ ſuâ tunicâ incluſum, involucro communi liberatum.
D. Involucrum ovo iam excluſo orbum.
E. Vulva eſt, per quam excernuntur ova, prope inteſtini ultimi finem patens, uti in Gallinis & avibus.

Num. 3. *Crocodilus, Aquaticus, Ceilonicus; mas.*

Supina corporis pars ſquamis corneis, craſſis, protuberantibus, ſaturatè ſpadiceis, limbo dilutè luteo fimbriatis, tegitur. Caudæ medium geminatis ejusmodi ſquamis ſcutiformibus, eminentibus, divaricatis, veſtitur; quæ verò inde ad finem usque conſpiciuntur ſquamæ, ſimplices ſunt, flexiles, & inſtar cornei pectinis diſpoſitæ, dilutè flavæ. Capitis, à fronte ad cervicem usque, cutis tenuis eſt, & dilutè flavi quoque coloris. Oculos cavum oſſeum extuberans continet. Squamulæ laterales, femora, pedes, horumque digiti, exiguis maculis, ex luteo & fuſco variis, diſtinguuntur. Quæ porrò hic dicenda forent, binis iam prægreſſis Tabulis commemoravimus, additur ſolum ea, quæ huc pertinentia legimus in deſcriptione Itineris in Indias Orientales, datâ à D. *Cornelio de Penyn, pag.* 355. Narrat ibi Author, captum eſſe Crocodilum ſedecim cum dimidio pedes longum, ſex vero cum ſemiſſe craſſum, a quo duos ſupra triginta homines deglutitos fuiſſe, certo conſtitiſſet, præter alios fortè plures ignotos: hujus verò in ventre aperto Sceleton hominis fuiſſe repertum. Res certè videtur impoſſibilis. Quo enim alia illa triginta & unum devenerê Sceleta? An adeò ſubitò hæc colliquari ibi poſſe quis credat? Nos contra didicimus, quod hominem Crocodilus formidet, illoque viſo, vel ſaltem audito, aufugiat: qua de re in ſequentibus plura.

Num. 4.

bruin met wit gemarmert. De buik is ros-geel, met wit aſchgeel over de langwerpige kleine ſchubbetjes, die lynwyze in order geſchikt zyn, gelyk de gehele ſtaart van onderen. De onderhals en ſchenkels zyn met ruitige ſchubbetjes bedekt, en fraai gemarmert.

Num. 2. *Ander ſoort van Ceilonſche Hagedis, een wyfje, hare eieren wyzende.*

Wy vertonen het op den rug leggende, om de eieren uit den opgeſneden buik, in twee zamengevoegde vliezen neerhangende, te doen zien. Zy hebben hunne vaſtigheit voor aan 't borſtbeen, daar de zelve met een dikachtig vlies omvat zyn. De eieren zyn weder met een ander dun vlies omkleed, en ieder ei legt daar in van elkander geſcheiden. Als haar tydt om te leggen daar is, openen zich de vliesvellen. Gelyk de ſlangen leggen zy telkens hare eieren onder eenige ruigte, daar zy het veilig menen te zyn, tot dat zy alle hare eieren hebben gelegt, krabbende telkens daar ruigte over heen, om ze daar onder door de warmte van de zonne te laten uitbroeien. Deze is van onderen niet onſierlyk licht aſch-verwig en groot-ruitig geſchubt. Het kakebeen van onderen aan den bek en de achterſte benen binnenwaarts, doch ieder op eene byzondere wyze, zyn mede groot geſchubt. Verder zyn de hals, de voorſte ſchenkels, en benen van onderen heel klein en ros geplekt. Tuſſchen de achterſte benen, by de opening, zyn, neffens de kleine, drie grote, witte, ſchubben, in de gedaante van een Klaverblaadtje, daar de ſtaart begint, die ten einde uit geringt, geſchubt, en met een rosachtig plekje op ieder ſchubbe getekent is. Het bovenlyf is ros, met donker bruine plekken uitgeſiert. De huidt is dik en taai.

A Wyſt aan de vliezige banden, daar de eieren aan vaſt zyn.
B. De ſcheiding van de twee zamengevoegde eier-riſten.
C. Een ei met zyn vlies, daar het *Segmentum* van afgeſcheiden is.
D. Het *Segmentum*, daar het ei reets uit is gelegt.
E. De opening, daar de eieren door moeten glyden, zit, neffens den einddarm, als by de hoenderen en vogelen.

Num. 3. *Ceilonſche water-Krokodil; een mannetje.*

Hy heeft over zyn bovenlyf dikke hoornachtige ſchubben, als heuveltjes, die donker bruinachtig zyn, met een licht gele ſtreep, als een ſoom, getekent. Het ſtaarteinde is in het midden met dubbeld geheuvelde, of ſchildachtige dikke ſchubben, van elkander afwykende, bezet. Die daar aan volgen, of ten einde uit lopen, zyn enkel en buigzaam, als een hoornige kam, licht geel. Het voorhoofdt, tot den nek, is dunhuidig, en mede licht geel. De oogen ſtaan in een verheven benig rond. De zyſchubbetjes, ſchenkels, benen, en poten zyn klein, met geel en bruin geplekt en gemarmert. Wat daar meer van te zeggen is, hebben wy in de twee voorgaande Tafereelen aangetekent. Wy zullen daar by voegen het geen wy in de Ooſt-Indiſche Reizebeſchryving van den Heere *Kornelis de Penyn, fol.* 355, hebben gelezen. Namentlyk, zyn Ed. verhaalt, dat 'er een Krokodil gevangen was van 16½ voeten lang en 6½ dik, die twee en dertig perſonen hadt verſlonden, dat men zekerlyk wiſt, behalven die men niet wiſt, en waar in men, na dat hy geopent was, een menſch in geraamte vondt: eene zaak, die onmogelyk voorkomt. Dit dier moeſt te voren de eerſte een en dertig geraamtens verteert hebben, dat zo ſchielyk niet kan geſchieden: in 't tegendeel hebben wy aangemerkt, dat dit dier een ſchrik voor de menſchen heeft, en vlucht als het eenige ziet, en hunne ſtemme hoort. Zie daar van meer in 't volgende Tafereel.

Num. 4.

TAB. CVI.

Num. 4. *Crocodilus; Ceilonicus, ſupinus; fœmina.*

Priori congener dorſo incumbit, ut viſui magis pateant inferiora. Omnis ejus inferna ſuperficies à maxilla inferiore ad finem usque caudæ ſquamis tecta eſt cinereo luteis, planis, rhomboideis, ordinatim, habitâ ratione proportionis mutuæ, in annulos diſpoſitis. Inter anticos pedes maximæ omnium & longiſſimæ hærent ſquamæ. Ventris hiatus hisce in animantibus longitudinalis eſt, qui tamen transverſalis ad ventrem cernitur in Serpentibus, Lacertis, aliisque. Id verò & dignum hic notatu eſt, quod in fœmellis hiatus iſte in ambitu undique ſquamulis minutis, at valdè elatis, ſuccingatur: qui apparatus in maſculis deeſt. Perhibent cæterum de Crocodilis, quod, ubi ſpeciem ſuam propagaturi coitum moliuntur, fœmella ſeſe in dorſum reſupinet, tantò ut commodius marem recipere queat, tumque ſponte reſurgere impos à mare in ventrem denuo revolvi debeat. Teſtatur hoc inter alios *Louis de Capine* in *Itiner. Americ. fol.* 11.

TABULA CENTESIMA ET SEXTA.

Num. 1. *Crocodilus, Americanus, amphibius.*

Crocodili variis gaudent nominibus, pro variis, quas incolunt, regionibus. Græcis Κροκόδειλος, Ægyptiis *Champſan*, Turcis *Kimſak*, Braſilianis *Jakare*, Indis Orientalibus & Occidentalibus *Kaymans*, &c. vocantur. Plures eorum reperiuntur ſpecies, non magnitudine ſolum, ſed & formâ, & coloribus, diſcrepantes. Sunt, qui grandes gerunt, obtuſoque apice eminentes ſquamas, quaternis, & ſenis altè exſurgentium tuberum, corneorum, anguſtos, obtuſosque in apices convergentium, ſeriebus, à capite per dorſum ad finem usque caudæ, ordine digeſtis, deſuper ornatas; ventris pariter lateribus ſimili apparatu inſtructis: prout in eo, quem præſens Tabula exhibet, Crocodilo videre eſt, nobis qui liquore, *Kilduivel* dicto, conditus ex America transmiſſus eſt. Plurimos poſſidemus alios majores minoresque; uti ex datis iam ante minorum aliquot, formâ & picturâ diverſorum, iconibus patet.

Crocodili amphibii ſunt, & aquæ, & telluris incolæ. Dicuntur autem potiſſimum in magnis fluminibus, Nilo, Nigro, Gange, &c. tum & ad maris littora, commorari, alto ſeſe committentes nunquam, partim ne piſcium grandiorum præda fiant, partim verò, ut terræ proximi ſua ibi in colliculis arenoſis exponere ova queant ſolis calore incubanda. Quin & perhibent, Hominem ipſis metui eſſe usque eò, ut vel audientes eum fugam capeſſant; alia interim Animalia, quæ eos formidant, perſequi, ut capta deglutiant.

Zoographi veteres, *Ariſtoteles*, *Plinius*, *Ælianus*, &c. Crocodilos Lacertis accenſuerê, immeritò certè; ſiquidem peculiare ſuis cum ſpeciebus genus conſtituant. Quis unquam Lacertum vidit tres ulnas longum, ſi vel cauda etiam in acumen attenuata ſimul menſuretur? At Crocodilus adultus viginti etiam pedes ſuperat longitudine. Qui hîc repræſentatur, nondum anni unius ætatem vixit, ad illas interim ſpecies pertinens, quæ quotannis creſcunt. Crocodilos linguâ carere, Græci Latinique priſcorum temporum ſcriptores dicunt, rei certè magis gnari, quam recentiorum nonnulli, absque veri ſpecie contradicentes, uti *Olaus*

Num. 4. *Wyfje van het voorgaande ſoort van Krokodillen.*

Het legt op den rug, om in zyn geheel van onderen beſchouwt te kunnen worden. Het ganſche onderlyf is met aſchgele platte en ruitige ſchubben, van de onderkin tot aan het einde van den ſtaart, in order, ringswyze, doch in ſoorten naar evenredigheit bedekt. Onder de voorſte poten zitten de grootſte en langſte ſchubben. De opening van den buik is in deze dieren in de lengte; daarentegen zyn die van de Slangen, Hagediſſen, en andere, overdwars van den buik. Ook is het iet byzonders, dat by de wyfjes rondom de opening van den buik kleine en hoog verhevene ſchubbetjes zitten, dat by de mannetjes zo niet is. Verder wordt van deze dieren getuigt, dat als zy te zamen paren ter voortteling, het wyfje op den rug gaat leggen, om zich des te gemakkelyker te kunnen vereenen, en dat het niet weder van zelf op den buik of de poten kan komen zonder de hulpe van 't mannetje, dat het zelve wederom ſtoot. Dit wordt van andere ſchryvers beveſtigt. Zie *Louis de Capine* in zyne *Reisbeſchryving van de Spaanſche Weſt-Indien fol.* 11.

HONDERD EN ZESDE TAFEREEL.

Num. 1. *Krokodil uit Amerika, zo op 't landt, als in 't water levende.*

De Krokodillen hebben verſcheide namen naar de landen, daar zy in gevonden wierden. Van de Grieken worden zy *Krokodeilos* genaamt. De Egyptenaars noemen hen *Champſan*; de Turken *Kimſak*; de Brazilianen *Jakare*; de Ooſt- en Weſt-Indianen *Kaymans*, enz. Van dit geſlacht zyn 'er vele ſoorten, verſchillende niet alleen in grootte, maar ook in gedaante en verwen. Daar zyn 'er, die grote en rond verhevene ſchubben hebben, met vier en zes reien hoog opſtaande, hoornachtige, bulten, die, in order geplaatſt, naar boven ſmal en ſtomp toelopen, van 't hoofdt langs den rug, en gehelen ſtaart, als mede langs den buik, gelyk in dit Tafereel vertoont wordt in dezen Krokodil, die ons uit de Spaanſche Weſt-Indiën in *liquor*, of vocht, genaamt Kilduivel, is toegezonden. Wy hebben vele andere ſoorten, grote en kleine, waar van wy eenige kleine in de twee voorgaande Tafereelen, met hare veranderingen van tekening, hebben vertoont.

De Krokodillen zyn halfſlag, levende zo wel in 't water, als op 't landt. Daar wordt van getuigt, dat zy zich meeſt in de grote waterſtromen, als den Nyl, den Niger, den Ganges, enz. als ook aan de oevers der zeën onthouden, vrezende de diepten, voor eerſt om van de grote viſſchen niet verſlonden te worden; ten tweden om na by landt te zyn, daar zy hunne eieren op heuveltjes in 't zandt leggen, om van de zonne uitgebroeit te worden. Daar wordt ook van gezegt, dat zy zeer ſchrikkig zyn voor menſchen, en op 't horen van de zelve de vlucht nemen; maar dat zy alle dieren, die voor hen ſchrikkig zyn, vervolgen, om hen te achterhalen en te verſlinden.

De oude ſchryvers, als *Ariſtoteles*, *Plinius*, *Ælianus*, en andere, hebben de zelve onder de Hagediſſen geſtelt; maar dat kan niet zyn, alzo zy een byzonder geſlacht met hunne ſoorten uitmaken. Nooit zag men Hagediſſen, die met hunnen dun toelopenden ſtaart boven de drie ellen lang waren, daar de Krokodillen, volwaſſen zynde, wel over de twintig voeten in lengte halen. Die wy hier vertonen, is nog geen jaar oud, en van dat ſoort, die van jaar tot jaar groter worden. De oude Griekſche en Romeinſche ſchryvers getuigen, dat zy geen tong hebben, het welk zy beter hebben geweten als eenige jonger ſchryvers, die het zonder

Olaus Wormius, *Borrichius*, *Gerardus Blaſius*, *Anatom. Animal. pag.* 275, aſſerens, linguam ipſis eſſe brevem & craſſam, retrò in faucibus profundè ſitam. Nos tamen contrarium docuit repetita in tribus Crocodilorum ſpeciebus faucium diſſectarum inſpectio quam attentiſſima, qua quidem lingua nobis nulla, nec vel quidquam linguæ Analogum, comparuit, ſed ſubſtantia ſaltem è minutis quibusdam glandulis compoſita ſub cute hærens. Glabræ fauces ſunt, nec vel ſimile quid piſcium linguis continent: Oeſophagus enim plurimis fimbriatus rugis, quidquid orificium ejus ampliſſimum ingreditur, viâ ſat commodâ transmittit.

Sola mobilis eſt maxilla ſupèrior, cervici inarticulata. Inferior autem immobilis cum ſterni oſſe coaleſcit roboris augendi gratiâ: ob hujus verò oſſis immobilitatem eſt, quod capite inflexili usque rectâ protenſo proſpiciat, decurratque ſemper Crocodilus. Rictum ſupra infraque acuti obſident dentes, ſerie tamen nequaquam geminatâ, uti cum aliis D. *Merian* placuit; licet Hæc ipſa ſimplicem tantum dentium ſeriem in Crocodili icone exhibeat.

Oculi prægrandes, extuberantes, vividè ſcintillantes, oſſeâ in orbita tuti hærent, immobiles tamen, hinc recta ſemper antrorſum, uti & currit Animal, proſpicientes. Frontem totam, orisque ſuperiorem partem, unum conſtituit os, immobile, ad aures usque protenſum: hæ verò exiguo limbo cinctæ, latæ, profundè introrſum collocatæ ſunt ibi, ubi ſquamæ majores incipiunt, prope maxillæ ſuperioris articulationem ita quidem comparatam, rictus ut ampliſſimè diduci queat. Ideò ſolum collo heîc inflexo repræſentatur Animal iſtud, quia nativa ejus magnitudo alias ſpatium Tabulæ ſuperaſſet. Supini corporis ſquamæ, in annulos transverſales diſtinctæ, rhomboideæ, arctiſſimè adeò inter ſe unitæ ſunt, ut nulla compareat diviſio: earum verò color ſaturatè croceus ex obſcurè ſpadiceo denſè variegatur. Juxta dorſi longitudinem, & ventris latera, altum exſurgentia tubera pectinatim digeruntur. Ventrem ſquamæ transverſales, ut in Serpentum nonnullis, oblongæ, dilutè flavæ ornant: femora vero, pedes, horumque digiti ſquamis eleganter teſſellatis, aut reticularibus, partim dilutè flavis, partim ſubſpadiceis, veſtiuntur. Crocodilorum nonnullis antici æquè ac poſtici pedes in quinos abeunt digitos; aliis verò poſtici ſaltem in quatuor, antici tamen perpetuò in quinque deſinunt, qui aduncis acutisque unguibus muniuntur, hominis hinc manui, quaternis digitis, unoque pollice, præditæ, magis, quam ferarum ungulis, ſimiles. Poſticorum digiti pro parte membranis intermediis, ut pedes Anſerini, colligantur: id quod in iis obtinet, qui aquarum plerumque incolæ tali ſtructurâ ad natandum opus habent. Ova ſua, ut ante monui, in arenam deponunt Crocodili in loca, ab hominibus, feriſve, ea ablaturis, parum trita; tegunt dein arenâ, aliisque rebus villoſis, ut minus conſpicua hoc ſub tegmine per ſolis radios excludantur.

Juxta teſtimonium *J. Nieuwhovii*, in *Itinerar. Braſil. p.* 35, viginti, ad triginta, pariunt ova ſimul, anſerinis magnitudine æqualia. *Ælianus*, *Lib. X*, ſexaginta; *Geſnerus* quinquaginta, alii plura, alii pauciora ab iis ova uno partu poni aſſerunt. *W. Bosman*, in *Hiſtoriâ Oræ auriferæ Guineenſis pag.* 29, *T. II*, refert, trucem hancce beſtiam prægrandi numero in omnibus illius regionis fluminibus reperiri, præcipue vero in Chama & Boutry, ubi vel quinquaginta uno ſe die vidiſſe teſtatur, hosque inter tam enormes, qui vel viginti pedum longitudinem æquârint. Neque tamen, ait porrò, ſe audiviſſe unquam, quod Animalia iſthæc aut homines, aut alias beſtias devoraverint; at equidem, quod ad fluminum ripas calentibus ſeſe ſolis radiis exponant, tantopere interim homines pavitantia, ut iis perceptis ilico rurſum ſumma cum vi in fundum fluviorum ſeſe præcipitent. Addit dein, quòd ob inſignes ſquamas, quadratas, quibus,

zonder grondt tegenſpreken, gelyk *Olaus Wormius*, *Borrichius*, en *Gerardus Blaſius* in zyne *Ontleding der Dieren*, *bladz.* 275, alwaar hy zegt, dat zy tongen hebben, die kort en dik achter in de keel zitten; daar wy het tegendeel van hebben bevonden door het openen van de keel van drie byzondere ſoorten, die wy naauwkeurig hebben onderzocht, maar hebben daar in niets gevonden, dat naar een tong of tongachtigheit gelykt, als eenige kleine kliertjes onder de huidt. De keel is doorgaans glad, en daar wordt niets in gevonden, veel min iets, dat naar de tonge der viſſchen gelykt; want de ſlokdarm, die in vele vouwen als in een fluit, kan ruimelyk al wat door 't wyde keelgat komt verzwelgen. Het bovenſte kakebeen is alleen beweeglyk, en wordt met een lidt aan den nek gehecht. Het onderſte is onbeweeglyk met het borſtbeen vereenigt, om meer kracht te hebben, en dewyl dit been zich niet kan buigen, zit en loopt dit dier altydt regt uit. De bek is onder en boven vol puntige tanden, doch in geen dubbelde reien, gelyk Juffrouw *Merian*, en anderen hebben gezegt, hoewel zy zelf den bek met een enkele rei tanden onder en boven vertoont.

De Krokodillen hebben grote uitpuilende en helder blinkende oogen, die in een beenachtig rondt gezet ſtaan, daar zy in bewaart zyn. De zelve kunnen zich niet draaien, zo dat deze dieren altydt regt uit zien en lopen. Het ganſche voorhoofdt en de bek beſtaan uit een onbeweeglyk been tot aan de ooren, die alleen een kleinen ſoom hebben, breed en diep inwaarts zittende, daar de grote ſchubben beginnen, en 't voorhoofdt of bovenſte kakebeen zyn lidt heeft, om daar mede wyd te kunnen gapen. (Dat de hals van dezen gebogen vertoont wordt is alleen gedaan, om dat hy anders niet geheel volgens zyne ware grootte op de plaat kon gebragt worden.) De bovenlyffche ſchubben zyn dwars geringt, ſluiten ruitswyze zeer naauw aan malkander, zo dat 'er geen ſcheiding van gezien kan worden. De grondt van deze ſchubben is hoog ſaffraan geel-verwig, met veel donker bruin overmarmert. Langs den rug en bezyden den buik zitten de hoog verhevene bulten kamswyze. Het onderlyf is licht geel, met lange dwarsſchubben (gelyk eenige ſlangen) bekleed. De ſchenkels en benen zyn ſierlyk als dobbelſtenen, of ruitachtig geſchubt tot over de poten en klaauwen, waar van eenige ſchubben licht geel, en eenige bruinachtig zyn. Eenige Krokodillen hebben vyf klaauwen, zo wel aan de achter- als voorpoten: andere hebben alleen vier achterklaauwen, en altoos vyf van voren, met kromme, ſcherpe, nagelen. De poten gelyken meer naar menſchen handen, met vier vingeren en een duim, dan naar dieren-poten. De achterſte zyn ten dele met vel aan malkander gegroeit, gelyk ganze-poten. Die zo zyn, houden zich het meeſt in 't water, en dienen hen om 'er mede te zwemmen. Zy leggen, gelyk boven is aangeroert, hunne eieren in 't zandt, en op plaatſen, daar weinig menſchen, of dieren komen, om de zelve weg te roven. Zy krabben daar zandt en ander ruigte over heen, zo dat zy niet gezien kunnen worden, en laten die dus door de zonne uitbroeien.

Volgens *Jan Nieuwhofs Braziliaanſche Reisbeſchryving*, *fol.* 35, leggen zy 20 tot 30 eieren, zo groot als ganze-eieren. *Ælianus*, *lib. X*, ſchryft van 60; *Geſnerus* van 50; anderen van meer; doch anderen van minder getal. *Willem Bosman* in zyne *Beſchryving van de Guineeſche Goudkuſt*, *bladz.* 29. *II Deel*, verhaalt, dat dit verſlindend gedierte in grote menigte in alle de rivieren van dat geweſt is, en byzonderlyk te Chama en Boutry, alwaar hy zegt, dat hy 'er wel 50 op eenen dag heeft gezien, waar onder eenige, die wel 20 voeten lang waren. Hy getuigt, dat hy niet gehoort heeft, dat zy menſchen, of beeſten verſlinden, maar wel, dat zy zich in de zonneſchyn aan de oevers der rivieren komen bakeren, zynde zo ſchrikkig voor menſchen, dat zy, zo dra zy iemandt gewaar worden, aanſtonts met grote kracht in de rivier naar den grondt ſchieten. Hy zegt verder, dat zy om hunne grote vierkante ſchubben, daar zy, als ſchilden, mede overdekt zyn,

TAB. CVII.

quibus, uti ſcutis, obteguntur, nec enſis, nec ſclopeti ictu queant interfici. Tanta eſt oſſium, quibus gaudent, durities. Siccatos aſſervo Crocodilos, ab 8 ad 12 pedes longos, quorum unus octo prægrandes ſquamas, cervici, Roſæ inſtar, inſidentes, gerit; aliis verò non niſi ſex ejusmodi ſquamarum ſunt. Supina corporis pars lata eſt; venter verò planus, media quaſi ſutura unitus, præ reliquis maximè extenuatus. Squamæ, craſſæ, cornuum inſtar prominulæ, à parte dorſi extremâ ad finem usque caudæ, pectinatim ſibi mutuo interſitæ decurrunt.

Non pauci Autores Crocodilorum dederê hiſtoriam, iconas autem accuratas nulli. Nobis quûm larga ſuppetat horum Animantium copia, facilius eſt, veram eorum exhibere deſcriptionem, quam illis, qui ex aliorum ſaltem narrationibus ſua formarunt, nunquam interim vel vivum, vel mortuum, Crocodilum propriis oculis contemplati. D. Profeſſor *J. Jacobus Scheuchzerus*, in *Jobi Phyſica*, nuper edita, *p.* 446, Crocodilum putat eſſe animal illud, Leviathan dictum, de quo Deus ad Jobum, *cap. XL*, 20, loquitur. Nos hanc quæſtionem decidere non præſumemus. Cui volupe eſt, plura de Crocodilis reſcire, videat *Geſnerum*, *Jonſthonum*, *Rajum*, & alios.

Num. 2. *Lacerta Heliaca, Americana, pectinata.*

Id ei nomen venit, quia aureo lucet ad latera pigmento, dorſumque monſtrat pectinatum, ſaturatè viride. Cauda tamen longa, & tenuiſſimè deſinens, ex viridi flava eſt, non pectinata. Crocodili terreſtris, qui maximam partem Lacertis ſe ſuſtentat, eſca eſt. Caput ejus, Salamandræ terreſtris æmulum, ſquamis rhomboideis utrinque denſiſſimè obſidetur. Sub auriculis tuber conſpicitur, ad latera maxillarum eminens, pariter ſquamatum.

TABULA CENTESIMA ET SEPTIMA.

Num. 1. *Salamandra Americana, poſteriore parte Lacertam referens, amphibia; mas.*

Capite & trunco corporis Salamandram, cruribus verò & pedibus Lacertam refert. Caput enim breve, craſſum, ſpinoſum, ſquamulis minutis, dilutioribus, quas ſpinulæ veluti aculeatæ undique obſident, totam ſuam pellem ſaturatè ſpadiceam gerit veſtitam. Lingua curta, alba & craſſa eſt: in ore plurimi hærent ſupra infraque denticuli acuminati. Oculi grandes, tenebricoſi, ſupercilio productiore, ſuboſſeo, defenduntur. Auriculæ breviſſimæ annulum ſaltem referunt, a quo profundè interiora verſum meatus auditorius tendit. Cæterum corporis ſupinam faciem, obſcuris ſquamis tectam, tubercula aſpera, nigricantia, & puncta alba, diſtinguunt. Femora, pedes, horumque digiti, dilutioribus ſquamis, uti in Lacertis, veſtiuntur. Cauda craſſa ad finem usque aculeatis ſquamis, cinereo-griſeis, annulata eſt. Venter cinereo griſeus minutas ſquamulas gerit. Quas circa Salamandras habuimus obſervationes, prægreſſæ Tabulæ docent. Veteres Scriptores multa de iis figmenta tradiderê, quorum apud Jonſthonum nonnulla recenſentur, hîc ideo non repetenda.

Num. 2.

zyn, met geen houwer, of ſchoot van een ſnaphaan kunnen gedood worden; zo hard van been zyn ze. Wy hebben gedroogde, van 8 tot 12 voeten lang, waar onder een is, die acht grote ſchubben op zyn nek heeft zitten, als een roos: andere hebben zes grote ſchubben. Zy zyn breed over 't bovenlyf, en plat onder den buik, die zich als een toegenaaide naadt vertoont, daar zy ook op 't dunſte zyn. De dik gehoornde opſtaande ſchubben lopen kamswyze van het achterſte bovenlyf in elkander ten uiteinde van den ſtaart.

Velen hebben van de Krokodillen geſchreven; maar de rechte gedaante der zelven hebben zy niet afgebeeld. Dewyl wy rykelyk van die dieren voorzien zyn, kunnen wy daar meer met waarheit van zeggen, dan die daar over op het bericht van anderen geſchreven hebben, zonder ooit een Krokodil levendig of dood gezien te hebben. De Hr. Profeſſor *J. Jakob Scheuchzer* in zyn *Jobs Natuurkunde*, onlangs uitgekomen, houdt het daar voor, *bladz.* 446, dat de Krokodil de Leviathan is, waar van Godt by *Job* XL, 20, ſpreekt. Wy zullen ons in dit onderzoek niet inlaten. Die meer van de Krokodillen begeeren te weten, kunnen *Geſnerus*, *Jonſthon*, *Rajus*, en meer anderen, nalezen.

Num. 2. *Gekamde Zon-Hagedis uit Amerika.*

Zy wordt aldus genaamt, om dat zy geel-glanzig aan de zyden van den buik is, en een gekamden rug heeft, die donker groen is. Doch de lang en ganſch dun puntig toelopende ſtaart is niet gekamt, maar groenachtig geel. Zy ſtrekken tot voedſel van de land-Krokodillen, die meeſt op Hagediſſen aazen. Deze heeft een hoofdt, gelykende naar een land-Salamander, vol ruitige ſchubben bezet aan weerzyden van 't hoofdt. Onder de ooren zit een verheven bult, bezyden de kakebenen, die mede beſchubt zyn.

HONDERD EN ZEVENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Weſt-Indiſche Salamander, half Salamander, en half Hagedis, zo op 't landt, als in 't water levende; een mannetje.*

Het hoofdt en het lyf gelyken naar een Salamander; de benen, poten en ſtaart naar een Hagedis. Deze heeft een kort, dik, hoofdt, gedorent en geſchubt met kleine lichte ſchubbetjes over de ganſche donker bruinachtige huidt, die als met ſtekelachtige dorentjes begroeit zyn. De tong is kort, wit, en dik, met vele kleine, ſcherpe, tandtjes onder en boven in den bek. De oogen zyn zeer groot en donker, met een overſtaanden kant, die als beenachtig is, om ze te bewaren. De ooren zyn zeer kort, als een kring, daar de holligheit diep in weg zinkt. Verder is het bovenlyf donker geſchubt met zwarte verhevene pukkels en witte ſtippelen. Over de ſchinkels, benen en poten is hy licht geſchubt, gelyk de Hagediſſen. De dikke ſtaart is ten einde uit geringt met ſtekelige ſchubben, aſch-graauwverwig. De klein beſchubde buik is van onderen aſch-grys. Deze is een mannetje. Van de Salamanders hebben wy in eenige voorgaande Tafereelen onze ondervindingen opgegeven. De oude ſchryvers hebben 'er vele verdichtſelen van geſchreven, waar van eenige by *Jonſthon* zyn aangehaalt, en daarom van ons met ſtilzwygen worden voorbygegaan.

Num. 2.

Num. 2. *Salamandra, Americana, amphibia; prioris fœmella.*

Formâ priori proximè accedit, niſi quod corpore ſit breviore, & elegantius pictо. Caput, verruculis ſcatens ſpinoſis, albæ tegunt ſquamulæ. Supra oculos multum prominens obtenditur arcus, horum defenſioni accommodatus. Occipitium latum laxâ cute, aculeatâ, tanquam faſciâ, veſtitur. Univerſa corporis ſupini facies, ſaturatè cinerea, tuberculis prominulis, verrucoſis, & ſpinulis pungentibus, aſpera eſt. Supra dorſum quinæ conſpiciuntur albæ maculæ, transverſim poſitæ, inſtar margaritarum, acuminatæ ſupra, & minutas inter ſquamulas quaſi impreſſæ. Femora, & pedes, caudamque annulatam, majores tegunt ſquamæ, ſpinis horridæ. Femora ventri, laxioris & rugoſæ cutis ope, juncta hærent. Squamæ tenues ventris dilutè cinereæ ſunt. Pedum digiti & ungues eâdem hic, ac in Lacertis, ratione comparati ſunt.

Num. 3. *Salamandra, Americana, Lacertæ æmula, altera.*

Chamæleontem refert capite, quod ſquamæ uniformes ad collum usque tegunt: collum verò laxa & ampla cutis, plicata inde quaſi propendens, ambit. A latere cervicis, retro auriculas, acutæ ſpinæ ſtelliformes conſpiciuntur; quin & è cervicis ſummitate ſpinoſi aculei prominent. Color ſupini corporis cinereo-luteus eſt: ſpinoſis ibi ſquamulis plena omnia. Venter dilutè cineracei eſt coloris. Femora, & pedes, majuſculis pariter & acuminatis pollent ſquamis. Et cauda ſimili modo comparata, non, ut in prioribus binis, annulata, ſed ſuprà ex albo ſquamata eſt.

TABULA CENTESIMA ET OCTAVA.

Num. 1. *Salamandra vera; ſeu* Gekko *Ceilonicus, maximus, brevi caudâ, amphibius.*

Hac in Tabula Zoologiæ curioſis novem diverſæ Salamandrarum ſpecies exhibentur, ex inſulâ Ceilonenſi nobis transmiſſæ. Dantur & plures adhuc hujusce generis ſpecies tam formâ, quam picturâ, inter ſe discrepantes. Quin & alia etiam Indiæ Orientalis loca hoc Animal alunt, inculta præcipuè & ſaltuoſa, uti Amboina, Java, Makaſſer, &c. quod D. *Fr. Valentyn T. III, fol. 294*, teſtatur. Nobis ſufficiet hæcce ſaltem Ceilonica juxta obſervationes noſtras deſcripſiſſe.

Qui hoc ſub numero repræſentatur *Gekko*, inter maximos eſt, quos unquam videre, aut reperire licuit. Occurrit hic primò caput valdè latum. Pictura univerſi corporis ſupini ſatis elegans eſt; dum ſquamulæ cutaneæ, ex ruffo cinereæ, protuberantibus exaſperantur colliculis, ſaturatè ſpadiceis, quos inter maculæ regnant albicantes, è plurimis tuberculis elatioribus, tanquam margaritis, in floris ſpeciem compoſitæ, in medio ſuî tuberculo grandiore, quaſi colliculo, ornatæ: unde ſpectaculum naſcitur venuſtiſſimum. Quotquot harumce macularum capiti inſident, tuberoſæ non ſunt: at tales demum ſupra cervicem & circa auriculas incipiunt apparere. Auriculæ non extrorſum producuntur, ſed oblongo ſaltem foramine hiant in capite. Oculi grandes oſſeo defenduntur ſupercilio. Roſtrum, obtuſum anterius, binas, amplùm patentes, fert nares, craſſisque & fimbriatis labiis linguam grandem, latam, & longam, plurimosque denticulos

Num. 2. *Wyfje van den voorgaanden Salamander.*

Het komt met den zelven in gedaante veel overeen, behalven dat het lyf korter en fraaier opgeſchikt is met een ſierlyker tekening. Het hoofdt is vol gedorende wratjes, en wit geſchubt. Boven de oogen zit een hoge, kromme, randt, tot beſcherming van de zelve. Het heeft een breed achterhoofdt, met een ruime huidt, als met een doek bekleed, en gedorent. Het ganſche bovenlyf is donker aſch-verwig, met verhevene bultjes, als wratten en puntige dorentjes, bezet. Op den rug zyn vyf witte plekken, die dwars lopen, als peerlen, boven puntig, en tuſſchen de kleine ſchubbetjes als ingedrukt zynde. De ſchenkels en benen zyn met grote gedorende ſchubben bekleed, als mede de geringde ſtaart. De ſchinkels zitten aan den buik in een ruime huidt, die als gevouwen is. De fyne ſchubben onder den buik zyn licht aſchverwig. De poten en klaauwen zyn gelyk die der Hagediſſen.

Num. 3. *Ander ſoort van Weſt-Indiſchen Salamander als de vorige.*

Zyn hoofdt gelykt naar een ſoort van Kameleon. Over het zelve is hy op eenerlei wyze tot aan den hals geſchubt, alwaar hy met een wyde en ruime huidt als omhangen is, die onder den hals als in vouwen nederhangt. Achter den nek, aan de ooren, is hy met ſcherpe doornen, als ſterretjes, geſiert, en van boven op den nek puntig met doornen. Het ganſche bovenlyf is aſchgeel, met kleine doornachtige ſchubbetjes. Het onderlyf is licht aſch-verwig. De ſchinkels en benen zyn mede groot en puntig geſchubt, gelyk ook de ſtaart, die niet gering is, als de twee voorgaande, maar van boven wit geſchubt.

HONDERD EN ACHTSTE TAFEREEL.

Num. 1. Gekko, *of ware Salamander, van Ceilon, met een korten ſtaart, zo wel op 't water, als 't landt levende.*

In dit Tafereel vertonen wy den Liefhebberen der dierkunde negen byzondere ſoorten van Salamanders, die ons alle van Ceilon zyn toegezonden. Daar zyn nog meer andere ſoorten van 't zelve geſlacht, daar zo wel in de gedaante, als in de tekening, verandering aan te zien is. Zy komen ook van andere plaatſen uit Ooſt-Indië, daar vele wilderniſſen zyn, als van Ambon, Java, Makaſſer, enz. volgens de beſchryving van den Hre. *Fr. Valentyn*, III *Deel*, *fol.* 294. Wy zullen ons vergenoegen met deze naar onze bevindinge in 't kort te beſchryven.

Dit is een van de grootſte der *Gekkoos*, die wy ooit gezien hebben, en die 'er gevonden worden. Dat zich het eerſt aan dit dier vertoont, is een byzonder breed hoofdt: over 't ganſche bovenlyf is het ſierlyk getekent, zynde ros aſch-verwig over de kleine grondſchubben, die vol met opgeworpene heuveltjes bezet zyn, donker bruinachtig van verwe. Tuſſchen deze vertonen zich witte plekjes van verſcheide opgeworpene bultjes, gelyk peerlen, in gedaante van een bloem, uit welkers midden een groter bultje, als een heuveltje, groeit, het welk eene fraaie vertoning maakt. Over 't hoofdt zyn deze bloemplekken niet geheuvelt; maar zy beginnen over den nek en de ooren, die niet uitwendig zitten, maar eene langwerpige opening in 't hoofdt hebben. De grote oogen zyn met een beenachtig lidt van boven bewaart. De bek is van voren ſtomp, met twee grote neusgaten. Zy hebben een grote, brede, en lange tong in een dikken omgeſoomden bek, die vol kleine tandtjes is. De ſchinkels en benen zyn van verwe

TAB. CVIII

denticulos recondit. Femorum pedumque ſquamæ & pictura, uti corporis ſuperni, ſeſe habent; quin & in his rotunda tubercula conſpiciuntur. Pedes in quinque abeunt digitos, qui omnes latis & rotundis extremis, è quibus ungues prodeunt, terminantur. Venter dilutè griſeus minutis ſquamulis orbicularibus tegitur. Cauda, brevis, & obtuſa, tuberculis quoque margaritarum æmulis aſpera eſt. D. *Fr. Valentyn* ait, hanc ſpeciem pro venenatâ haberi; quum in ſtagna aquarum, quibus delectatur, cœlo pluviam minitante, liquorem ſalivoſum effundat vel maximè noxium homini, qui aquam eo infectam infortunatò haurit. Poſt pluvias ilico de terræ antris, quæ inhabitant, emergunt iſthæc animantia, pabulo ſuo, formicis nempe & lumbricis, inhiantia: lacunis verò rurſum exſiccatis ſuas repetunt ſpeluncas, ibique deliteſcunt. Interim vix crediderim, tam truculentum iis ineſſe toxicum, ac perbibetur.

Num. 2. Gekko *Ceilonicus, caudâ circinatâ.*

Formâ ferè priori ſimilis eſt, ſed caudâ gaudet longâ, acuminatâ, aliis ferè omnibus communi, annulis, quaſi totidem articulis, circulatâ. Totius corporis ſuperni ſquamulæ, ex cinereo dilutè flavæ, rotundis, albicantibus, maculis prominentibus, tanquam margaritis, aſperæ ſunt, orbæ interim tuberculis ſpadiceis, quæ circa collum duntaxat & aures conſpiciuntur. Frons lata ſquamulis albis, margaritarum æmulis, tota variegatur. Cauda circinata maculis extuberantibus, rotundis, albis, paſſim ornatur.

Num. 3. Gekko *Ceilonicus, tertius.*

Cum priore propemodum convenit, exceptâ caudâ, quæ non circinata eſt, ſed ſquamulis magnis, albicantibus, prominulis, tota inveſtitur. Pictura reliqua non differt.

Num. 4. Gekko *Ceilonicus, quartus, ſupinus.*

Caudæ principium bini ambiunt lati annuli, articulorum ſimiles. Ceterum ſquamæ totius corporis albicantes margaritas referunt. Oris inferiora anterius ſquamis craſſis, latisque, fimbriantur. Supinum repræſentavimus, ut ſutura pateret, quæ ſubtus per medium caudæ juxta longitudinem decurrit.

Num. 4. Gekko *Ceilonicus, quintus.*

Corporis trunco, gracili & macilento, ad priorem ſub Num. 3 accedit. Cauda in medio annulata eſt; in apice ſquamata. Differentiæ, quæ in hisce Animalibus occurrunt, præcipuè in caudarum & picturæ corporis varietatibus hærent.

Num. 6. Gekko *Ceilonicus, ſextus, annulatus.*

Caudæ hic principium ſex annulis articulatis ambitur; tenuior verò ejus pars deinceps minutis ſquamulis tegitur: ſimilibusque & tota gaudet corporis ſuperna facies, quæ ex luteo dilutè cinerea minutis tuberculis orbicularibus, albis, tanquam margaritis, conſperſa eſt.

Num. 7.

verwe en ſchubben gelyk het bovenlyf, met ronde heuveltjes voorzien. De poten zyn verdeelt in vyf klaauwen, zo wel van achteren als van voren, rond en breed aan de einden, daar de nagelen uit groejen. Van onderen zyn zy licht aſch-graauw, met kleine, ronde, ſchubbetjes bezet. De ſtaart, die kort en ſtomp is, is mede bewaſſen met geperelde heuveltjes. Volgens de beſchryving van den Hre. *Fr. Valentyn* wordt dit ſoort voor vergiftig gehouden, wegens de kwyl, die zy laten vallen in de waterplaſſen, daar zy zich in vermaken, wanneer de wolken zich tot regenen zetten, zo de menſchen by ongeluk daar van komen te drinken. Zo dra het geregent heeft, komen zy uit de holen der aarde, daar zy zich anders in ophouden, om de mieren en wormen, die hun voedſel zyn, te vangen. Deze plaſſen weder opgedroogt zynde lopen zy weder naar hunne aardholen, daar zy zich weten te verſchuilen. Doch het is niet denkelyk, dat deze dieren zo vergiftig zyn, als daar van gezegt wordt.

Num. 2. Gekko, *of Salamander van Ceilon, met een geringden ſtaart.*

Hy is van de zelve geſtalte als de voorgaande, behalven dat hy een langen puntigen ſtaart heeft, gelyk ze gemeenlyk alle hebben, die ringswyze, als of het leedtjes waren, bekleed is. De kleine ſchubben zyn over 't gehele bovenlyf licht aſch-geel, met witte en ronde verhevene plekjes, als peerlen, zonder bruine heuveltjes, behalven alleen om den hals en de ooren. Het ganſche brede voorhoofdt is met wit geperelde ſchubbetjes, plekswyze, getekent. De geringde ſtaart is doorgaans met witte, ronde, verhevene, plekjes geſiert.

Num. 3. *Derde ſoort van Ceilonſche* Gekko.

Hy is den voorgaanden byna gelyk, uitgenomen de ſtaart, die niet geringt is, maar geheel met grote en wit verhevene ſchubbetjes bedekt; maar verder den eerſtgemelden in alles gelyk van tekening.

Num. 4. *Vierde ſoort van* Gekko, *leggende op zyn rug.*

Deze heeft twee brede ringbanden, als leedtjes, boven om den ſtaart. Verder is de zelve in 't geheel wit geperelt beſchubt. De onderſte bek is vooraan met dikke, brede, ſchubben beſoomt. Wy hebben dezen op zyn rug leggende vertoont, om den ſtaart, die op het midden een naadt, die aan elkander gehecht is, ſchynt te hebben, van onderen te kunnen beſchouwen.

Num. 5. *Vyfde ſoort van Ceilonſche* Gekko.

Het bovenlyf van dezen, dat wat dun en ſchraal is, is gelyk dat van Num. 3. De ſtaart is in 't midden beringt, en het punteinde geſchubt. De verandering, die in dit gedierte beſpeurt wordt, beſtaat meeſt in die zich aan den ſtaart, en in de tekening over 't lyf vertonen.

Num. 6. *Zesde ſoort van Ceilonſche* Gekko, *zynde geringt.*

Hy heeft zes gelederen, of ringen, om het dikſte van den ſtaart. Verder is het dunſte eindt van den zelven klein geſchubt, als mede het ganſche bovenlyf, dat licht geel aſch-verwig is, met kleine, ronde, en witte, pukkeltjes als geperelt.

 Num. 7.

Num. 7. Gekko *ſeptimus, caudâ circinatâ.*

Hic rurſus caudæ origo craſſior, articulis circulata, in apicem dein abit acuminatum, minutis ſquamulis veſtitum. Collum quoque collaris inſtar bini circumdant annuli. Totum cæteroquin corpus punctis & margaritis albicantibus nitet. Femora, pedesque, maculis albis majoribus variegantur.

Num. 8. Gekko, *pullus.*

Caput ejus oblongum eſt: corporis ſuperficiem ſquamulæ tegunt tenuiſſimæ, maculis dilutiſſimis variegatæ. Caudam longam annulatim ambiunt parvæ quaſi margaritæ, quæ ſupra acuminatæ apparent.

Num. 9. Gekko, *pullus alter, prioris,* Num. 3, *æmulus.*

Num. 10. *Ova Salamandræ, ſeu* Gekko.

Iſthæc hoc loco oſtendimus corrigendi erroris gratia, quem hîc Authorum plurimi commiſerê; uti *Paulus Wurſbainius* in *Salamandrologiâ Norimbergenſi*, & *Jacobæus de Ranis & Lacertis*, dicentes, Gekko-Salamandras, uti Viperas, viviparas eſſe. At certiora nos teſtimonia edocuerê, quod hæc animantia ovula ſua, villis tecta, in loca ſole irradiata deponant, ut fotu quotidiano incubentur.

Nomen *Gekko* ipſis datum eſt ob ſonum, quem edunt inſtante pluviâ: tum enim, præ gaudio quaſi, quinquies vel ſexies altum exclamant *Gekko*, præcipuè veſperâ appropinquante. Unde ruricolæ certiſſimo ſemper augurio imminentes pluvias prognoſticantur.

TABULA CENTESIMA ET NONA.

Num. 1. *Serpens Ceilonica, longiſſima, tenuiſſima, vulgò* Gliricapa.

Capiendi glires habilitate vel ipſas Feles ſuperat. Ex diſſectâ ejusmodi Serpente Glirem, Lacertam, & Ranam, extraximus. Caput & collum inuſitata ornat pictura, & elegantiſſimus macularum apparatus. Oculi grandes ſunt & lucidi. Totum verò dorſum, à cervice ad finem usque caudæ, retiformes tæniæ, verſicolores, ſaturatè rubræ, virides, luteæ & albæ, variegant. Luteus color aurum nativum, albus verò argentum puriſſimum refert; viridis demum argento ſubſtratus vividiſſimè pellucet. Squamæ ventrales prorſus candicant; dorſales verò oblongæ ſunt, & juxta latera rhomboideæ. Quæ in Americâ proveniunt hujusce ſpeciei Serpentes, pulchræ etiam ſunt, ſed ab hisce ſuperantur vivido colorum tono.

Num. 2. *Lacerta parva, lepida, Ceilonica.*

Ex luteo dilutè viridis, maculis ſaturatè ſpadiceis variegata, Serpenti Gliricapæ in eſcam cedit.

Num. 3.

Num. 7. *Zevende ſoort van* Gekko, *met een geringden ſtaart.*

Het dikſte ſtaart-einde van dezen *Gekko* is met gelederen als omringt, uitgezondert het puntige uiteinde, dat klein geſchubt is. Deze is ook om den hals geringt, als met leedtjes, gelyk een halsbandt. Verder is hy over 't ganſche lyf wit geſtipt en gepeerelt. Over de ſchinkels en benen zyn de witte plekken groter.

Num. 8. *Jonge* Gekko.

Hy heeft een langwerpig hoofdt. Het bovenlyf is op 't allerfynſte geſchubt, en met zeer zachte plekjes gedekt. De lange ſtaart is ringswyze als met peerlen bezet, die zich naar boven puntig vertonen.

Num. 9. *Andere jonge* Gekko, *gelykende naar dien van* Num. 3.

Num. 10. *Eieren van een Salamander, of* Gekko.

Wy hebben de zelve hier laten afbeelden, om een misſlag, welken verſcheide ſchryveren, als *Paulus Wurſbainius* in zyn *Salamandrologia Norimb.* en *Jacobæus, de Ranis & Lacertis*, begaan, zeggende, dat de Gekkoos hunne jongen levendig in den buik uitbroeien, gelyk de *Viperæ*, of Adderen, doen; maar wy zyn daar beter van onderrecht. Zy leggen hunne eieren onder ruigtens, daar de zon by kan komen, en dagelykſch op ſchynt.

De naam, dien zy dragen, wordt hen gegeven naar 't geluidt, dat zy ſlaan wanneer het ſtaat te regenen: alsdan roepen zy als uit blydſchap met luider ſtemme vyf of zesmalen *Gekko* achtereen, byzonderlyk wanneer de avondt aankomt, waar uit de landlieden beſluiten, dat het regenen zal, gelyk het gewis daar op volgt.

HONDERD EN NEGENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Langſte en dunſte ſlang van Ceilon, gemeenlyk de* Rattevanger *genaamt.*

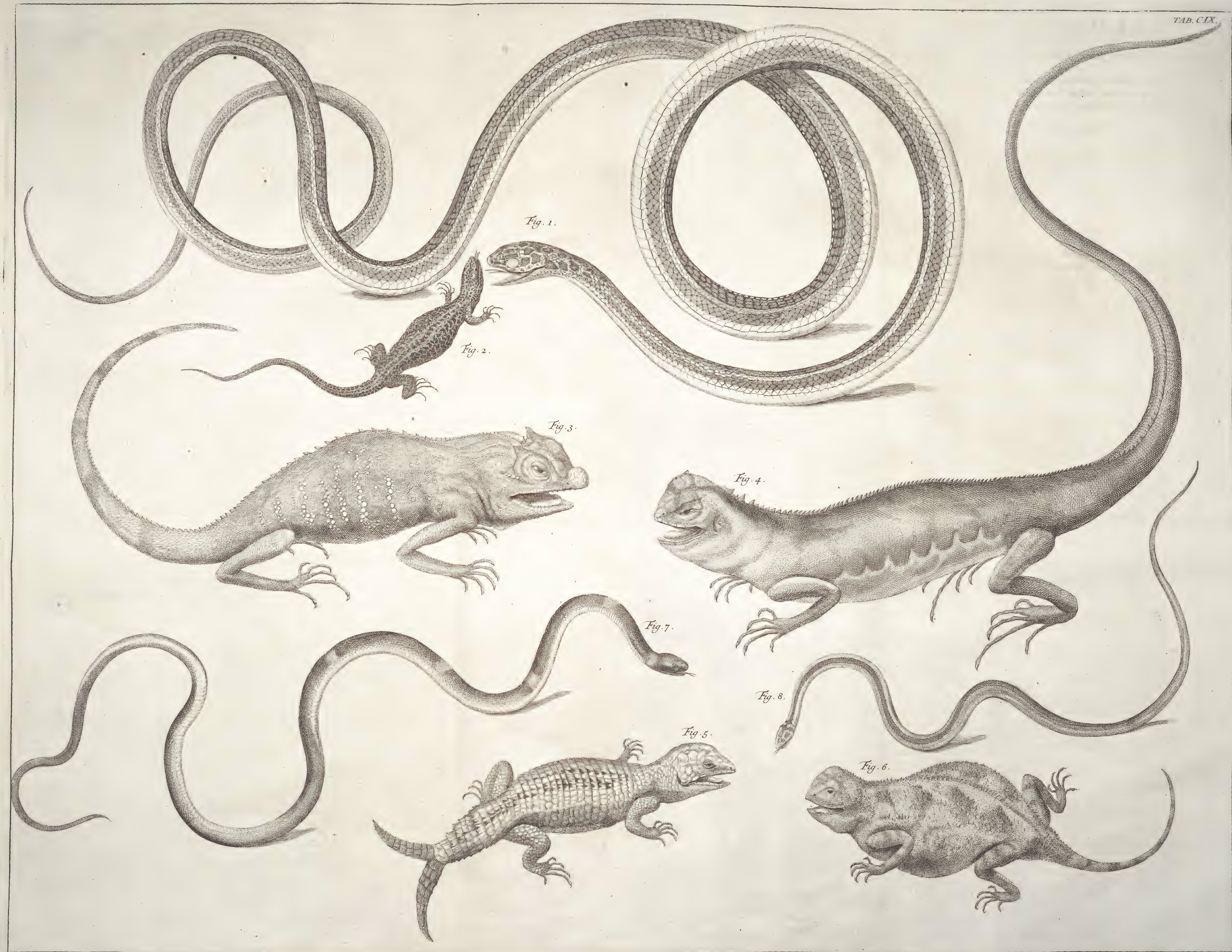
Zy worden aldus genaamt, om dat zy de ratten beter weten te vangen dan de katten doen. Uit een ſlang van dit ſoort hebben wy een rat, een hagedis, en een kikvorſch gehaalt. Het hoofdt en de hals zyn ongemeen fraai getekent en gevlakt: de oogen zyn groot en helder. Voorts heeft zy over het bovenlyf, van den nek tot aan het einde van den ſtaart, banden, gelyk linten van verſcheide verwen, als donker rood, groen, geel en wit. Het geel is als natuurlyk goudt, en 't wit als fyn zilver; 't groen legt onder het zilver, en ſchynt 'er ſchoon door. De onderlyfſche ſchubben zyn geheel wit: de bovenlyfſche over den rug zyn langwerpig, en langs de zyden ruitig. Die van dit ſoort uit West-Indië komen, zyn ook ſchoon; maar deze overtreffen die in hoger verwen.

Num. 2. *Klein aardig Ceilonſch Hagedisje.*

Het is licht geel groenachtig, met donker bruin gevlakt en gemarmert, dienende mede tot voedſel van de Rattevangerſlang.

Num. 3.

TAB. CIX.

Num. 3. *Salamandra prodigioſa, Amboinenſis, ſcutata.*

Capitis poſtica pars, uti in Chamæleonte, binis cornubus acuminatis armatur. Oris apici craſſum inſidet tuber, eminentibus, in ambitu, tuberculis albidis ſtipatum. Oculi inſignes & circinati ſunt: collum tumet. E dorſo ſeparati eriguntur dentes, qui verſus corporis poſteriora, & caudam, magis ſibi mutuo appropinquati ſerram referunt. Totum corpus, dilutè flavum, ex ſubcæruleo adumbratum, tuberculis albis, elevatioribus, tanquam margaritis multifariis, obſitum & quaſi guttatum eſt. Ejusmodi margaritæ & ſub oculis, & circa maxillam inferiorem cernuntur. Squamata vero cauda iis caret, nonnullis interim annulis cæruleis circulata. Femora, pedesque, & horum digiti, longa, gracilia, magnis, & pallidè cærulescentibus ſquamis inveſtiuntur. Relatum nobis eſt, Animalia iſthæc diſperſa à ſe mutuo ſonum edere, quem congenera alia echûs inſtar reddant ſimilem, hocque dato quaſi ſigno ea ſe rurſus congregare.

Num. 4. *Salamandra ſcutata, altera, Amboinenſis.*

Caput hujus multò brevius, quam præcedentis, ſcuto itidem minore munitum eſt. Collum craſſum & teres eſt; auriculæ ſunt, quales Lacertarum; unde ad has quodammodo accedere videtur. At capite tamen, & linguâ brevi, craſſâque, Salamandram refert. Binæ hæ ſpecies Amboinenſes ſunt, & Salamandris ideò accenſentur: acclamant enim ſibi mutuò; quod Lacertis proprium non eſt. Squamulæ ejus tenues & minutæ, ruffulæ, ex albo quaſi obnubilantur. A capite ad longam usque caudam ſerrati dentes extant. Femora, pedes, & digiti, longa & gracilia ſunt, uti in Lacertis.

Num. 5. *Salamandra, Americana, caudâ bifidâ; Lacertæ ſpecies ſpuria.*

Dorſum ejus ex ſaturatè flavo & nigro maculatur: ad latera verò utrinque color paulò magis diluitur. Squamæ inſignes, vel ipſâ etiam in caudâ bifurcatâ, ordine juſto in annulos digeſtæ ſunt. Frontem ſquamæ majores; dilutè flavæ, ornant; collum verò, & pedes, aliæ minores.

Num. 6. *Bufo Americanus, ſpinoſus,* Tapayaxin; *ſive Salamandra orbicularis.*

Caput ferè Salamandræ æmulum, lingua curtâ, craſſâ, & ore acuminato, donatum eſt. Corpus teres, latum, tumens, ex cinereo dilutè griſeum, obſcuris maculis obnubilatur. Squamæ ſubtiles ſunt. Tota corporis ſuperficies, dorſum verò præcipuè usque ad caudam in acumen deſinentem, aculeis horret. Pedes, horumque digiti, uti in Lacertis, ſeſe habent.

Num. 7. *Anguiculus, Americanus, ex fuſco griſeus, maculis albis notatus.*

Pictura ejus haud adeò jucunda eſt. Ventrales ſquamæ albicant.

Num. 8. *Serpens minor, Africana, lineis nigris & albis in dorſo diſtincta.*

Num. 3. *Vremd en wonderlyk ſoort van Salamander van Ambon.*

Het hoofdt is achterwaarts, gelyk dat van een Kameleon, gewapend met twee puntige horens. Voor op den bek zit een dikke bult, die rondom met witte verhevene bultjes begroeit is. De zelve is groot, geringt van oogen, dik van hals en nek. Over den rug lopen enkelde, overeind ſtaande, tanden, welke verder over het achterlyf en den ſtaart digter byeen zaagswyze ſtaan. Over het ganſche lyf is dit dier licht geel, blaauwachtig beſchaduwt, met verhevene, witte, bultjes, als paarlen van verſcheide ſoorten bezaait, of bedropen. Diergelyke paarlen zitten ook onder de oogen, en aan het onderſte kakebeen. De geſchubde ſtaart heeft 'er geen, maar is met eenige blaauwe ringen omzet. De lange dunne ſchinkels, en benen, gelyk ook de lange dunne klaauwen, zyn licht bleek, blaauw, en groot beſchubt. Als zy verſtrooit zyn, geven zy een geluidt, dat van die van hun medeſoort als een Eccho wordt beantwoord, waar op zy by elkander komen, volgens de aan ons gedane berichten.

Num. 4. *Ambonſche Salamander van een andere gedaante.*

Het hoofdt is veel korter, en het ſchildt, daar het mede gewapent is, veel kleiner dan dat van den voorgaanden. De zelve is dik en rond van hals, met ooren gelyk die der Hagediſſen, daar deze een byſlag van ſchynt te wezen; maar 't hoofdt en de korte dikke tong gelyken naar die van een Salamander. Deze twee ſoorten komen van Ambon, en worden onder het geſlacht der Salamanders geſtelt. Zy roepen tegen elkander, dat de Hagediſſen niet doen. Over de fyne kleine ſchubbetjes is deze rosverwig, met wit beſchaduwt en gewolkt, van 't hoofdt tot aan den langen ſtaart zaagswys getant. De ſchinkels, benen en klaauwen zyn lang en ſchraal, als die van de Hagediſſen.

Num. 5. *Twee-ſtaartige Salamander, een byſlag van Hagediſſen.*

Zy zyn donker geel en zwart gevlakt over den rug, aan weerzyden wat lichter van verwe. De grote ſchubben ſtaan in goede order ringswys, gelyk ook die van den verdeelden ſtaart. Het voorhoofdt is ſierlyk met groter, licht gele, ſchubben, en de hals met kleiner bedekt, als mede de benen.

Num. 6. *Padachtige Salamander, uit Nieuw-Spanje,* Tapayaxin *genaamt.*

Des zelfs hoofdt is byna gelyk dat van een Salamander, met een korte dikke tong, en bek, puntig toelopende, een rond breed uitgezet en licht aſchgraauw-verwig lyf, met donkere plekken als gewolkt, fyn geſchubt, en over het ganſche lyf gedorent, in 't byzonder over den rug tot aan den ſtaart, die puntig toeloopt. De benen en poten zyn overeenkomſtig met die van de Hagediſſen.

Num. 7. *Weſt-Indiſch Slangetje, donker graauw, met enkele witte plekken over 't lyf.*

Het is niet zonderling fraai; en van onderen is het wit geſchubt.

Num. 8. *Kleine Slang uit Weſt-Indië met zwarte en witte banden over den rug.*

TABULA CENTESIMA ET DECIMA.

Num. 1. *Serpens tæniolis & catenulis ornata.*

Ad latus utrumque ventris tæniolæ decurrunt nigræ, catenarum in modum elaboratæ. A capite ad caudam usque, per ſpinam dorſi, lemniſcus protenditur ſaturatè rubicundus; quem inter & catenatam tæniam dilutè cæruleus regnat color. Squamæ ventrales, dilutè flavæ, binis ſingulæ punctis rubris, tanquam ocellis, notantur. Caput partim dilutè cæruleſcit, partim rubet.

Num. 2. *Serpens, Americana, eleganter marmoris in modum verſicolor.*

Squamulæ minutæ, ſaturatè luteæ, ſpadiceis quaſi flammis variegantur. Ventris ſquamas ſimilis ex fuſco & albo variegatio ornat. Caput minutis tegitur ſquamulis, ſaturatè luteis. Cauda acutiſſimè terminatur.

Num. 3. *Serpens ex Guineâ, Leucophaea, ex fuſco maculata per ſupernam corporis faciem.*

Squamæ ventrales prorſus albicant. Capitis & fuſcus, & Leucophæus, color dilutior eſt, quam dorſi.

Num. 4. *Lacertus, Americanus, ſingularis; mas.*

Pictura elegantiſſima totum ejus corpus inveſtit. Squamulæ tenues, ſaturatè virides, punctis oblongis & rotundis, nigricantibus, aliisque ocellis quaſi albicantibus interſperſis, ordine concinno per ſeries digeſtis, à capite ad caudam usque, quin & ipſis in femoribus & pedibus, denſiſſimè obſeruntur. Cauda ſingularis, longiſſima, & tenuiſſimè terminata, annulis circulata, maculis ſaltem nigris ornatur.

Num. 5. *Lacerta, Americana, ſingularis; fœmella prioris.*

Magnitudine, habitu, colore, cum priore convenit, excepto, quod inter puncta corporis ſupini nigricantia haud conſpiciantur albicantes illi ocelli; ſed contra venter nigris & albis maculis variegetur. Femora pedesque nigris maculis circularibus, Tigrino more, diſtinguuntur. Cauda habitior, longa, pariter annulata, maculis oblongis, nigricantibus, ad finem usque gaudet.

Num. 6. *Avis* Gonambucho, *Americana.*

Hæc Avium ſpecies Surinami frequentiſſima, Alaudæ noſtratis magnitudine & habitu, Philomelæ inſtar, ſuaviſſimè canit. Plumæ dilutè griſeæ ſunt. Pennæ remiges, introrſum albæ, extus griſeæ, rubri quid intermiſti exhibent. Alarum ſuperiora, pectus, & caudæ facies ſuperna, pennis quoque pro parte rubellis

HONDERD EN TIENDE TAFEREEL.

Num. 1. *Vreemde Slang, met ſnoertjes gelyk een zwarte aan een geſchakelde ketting aan weerzyden van den buik geſiert.*

Van 't hoofdt tot aan den ſtaart, boven over den rug, loopt een hoog-rode bandt tuſſchen beide van den rug tot aan den bandt van de ketting licht blaauw. De onderlyfſche ſchubben zyn licht geel, met twee rode ſtippels, als oogjes, op elke ſchub. Het hoofdt is licht blaauw en rood.

Num. 2. *Fraaie Weſt-Indiſche Slang, ſierlyk gemarmert.*

Over de kleine donker gele ſchubbetjes is zy met een bruine marmering als gevlamt. De buikſchubben zyn mede wit en bruin gemarmert. Het hoofdt heeft kleine donker gele ſchubbetjes. De ſtaart loopt geheel puntig toe.

Num. 3. *Guineeſch Slangetje, aſch-graauw, met brede bruine vlakken over het ganſche bovenlyf.*

De onderlyfſche ſchubben zyn geheel wit. Het hoofdt is lichter bruin, en aſchverwiger dan het bovenlyf.

Num. 4. *Ongemene Hagedis uit de Spaanſche Weſt-Indiën, zonderling ſierlyk getekent over haar gehele lyf; een mannetje.*

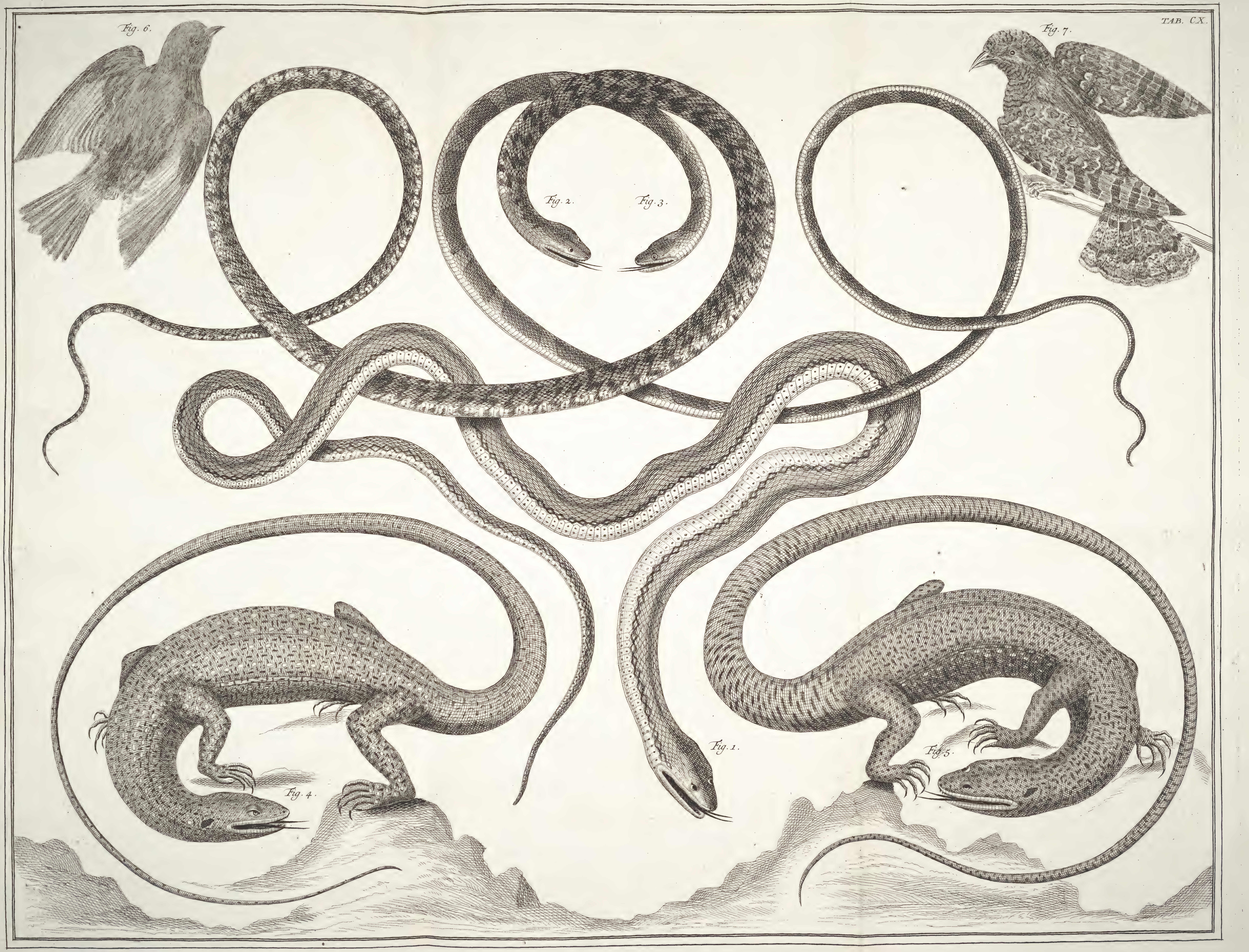
De kleine ſchubbetjes zyn donker groen, met zwarte langwerpige en ronde ſtippels als overzaait, met witte ronde oogjes vermengt, en in order reigswyze geſchikt van 't hoofdt tot aan den ſtaart, als mede over de ſchinkels en poten. De ongemeen lang en dun toelopende ſtaart is geringt, en alleen met zwarte plekjes geſiert.

Num. 5. *Ongemene Hagedis uit de Spaanſche Weſt-Indiën; het wyfje van de voorgaande.*

Het is byna van eene grootte en gedaante, als ook van eene verwe en tekening, als de voorgaande, uitgenomen dat deze geen witte plekken tuſſchen de twee zwarte over het bovenlyf heeft; maar in 't tegendeel witte en zwarte plekken onder den buik. De ſchinkels en voeten zyn met ronde zwarte plekken als getygert. De ſierlyke lange ſtaart is mede als geringt, met zwarte langwerpige plekken ten einde uit.

Num. 6. *Weſt-Indiſche vogel, genaamt* Gonambucho.

Dit ſoort van vogelen vindt men zeer veel in Suriname, zynde zo groot als onze inlandſche Leeuwerikken, daar zy ook wel naar gelyken, zingende ook lieffelyk en helder, als een Nachtegaal. Van veêren zyn ze licht graauw; de vlerkpennetjes naar binnenwaarts wit, en naar buiten graauw, met rood vermengt. Boven aan de wieken, over de borſt, en achter boven den ſtaart, zyn

TAB. CX.
Fig. 6.
Fig. 7.
Fig. 2.
Fig. 3.
Fig. 1.
Fig. 4.
Fig. 5.

rubellis gaudent. Caput totum griſeum roſtro parvo, acuminato, pollet. Incolæ referunt, Aves hasce multum amare Triticum Turcicum, ſeu Mieli, cujus ſummis apicibus inſident.

Num. 7. *Avis* Tuite, *Americana, variegata.*

Ex oris Hiſpanorum Americanis tranſlata nobis hæcce Avicula elegantiſſimè picta eſt. Pennæ præſertim remiges, & cauda expanſa, è rubro, flavo, cæruleo, & albo, marmoris inſtar, variegatæ, albo limbo fimbriantur. Caput diluto rubori purpuram miſcet. Thorax, dilutè luteus, ſaturatâ flavedine obumbratur. Roſtrum acuminatum, concinnum, flavet. Oculi præ claritate coruſcant. Pedes gratè rubent. Nomen à ſono, quem edit, ſortita eſt.

TABULA CENTESIMA ET UNDECIMA.

Num. 1. *Fœtus Elephantis Africani ineditus.*

Animus erat, primam hancce THESAURI noſtri partem prægreſſâ Tabulâ CX^{ma} finire; at, quum intereà temporis rarum hocce inediti Elephantis nobis obvenerit ſpectaculum, id equidem digniſſimum videbatur, quod inter Animantia quadrupeda æri inciſum huc referretur, brevi adnexâ ejus deſcriptione. Id verò efficiendi veniam nobis clementer dederê Nobiliſſimi Societatis Indiarum Occidentalium Moderatores, quorum in manibus hunc usque in diem eſt fœtus iſte, capaci phialæ, ſpiritu repletæ, ad putredinem ejus arcendam, inditus, repoſitusque in conclavi rationum, quod habetur in ædibus ad foſſam, *Cingel* dictam, intrà hanc urbem exſtructis, ab hâc Societate nomen ſortitis. Nos ibi loci illum, habitu, & magnitudine, nativis, delineari ita, uti è matris utero exſectus in phialâ aſſervatur, curavimus, & hac nunc in Tabellâ repræſentamus. Videtur certè nondum dimidium geſtationis tempus in utero abſolviſſe; licet omnibus tamen ſuis membris, uti decet, inſtructus iam ſit.

Priſcorum Authorum nonnulli referunt, pullos Elephantinos mox à partu Porco adulto, ſaginato, magnitudine æquales eſſe; alii verò vitulo anniculo, pingui: at fœtus hicce utroque multò minor eſt. Neque adeò exactè notum hactenus eſt tempus geſtationis Elephantum: dum aliqui Scriptores, uti Plinius, illud ſesquianno; alii, uti Ariſtoteles, duobus annis abſolvi, dicunt; Strabo ſedecim duntaxat menſes ſtatuit; alii rurſum alios figunt terminos, hic prolixè haud enumerandos. Idem verò Strabo & aſſerit, Fœmellam Elephantinam ante duodecimum, aut & decimum quintum ætatis ſuæ annum, haud ſe ſociare; neque marem coire, niſi ubi decimum octavum, aut viceſimum annum attigerit. Quæ res utrum vera ſit, haud adeò certò ſciri poteſt; ſiquidem feræ hæ beſtiæ, illo præcipuè ſub æſtu, nullos cominus homines perferant.

Hiſtoriæ Elephantum haud immorabimur diutius, utpote quam alii ante nos dedere ſatis amplam. Quantum ad huncce fœtum ineditum; pellis ejus glabra prorſus eſt, omnique pilo nuda. Caput grande, & rude eſt, pro corporis totius formâ, longâ donatum proboſcide, rugoſâ, anterius perforatâ, quâ aquam pro potu hauriunt animantia hæc, & cibum ori ingerunt. Proboſcidis hujus extremum anterius latum eſt, craſſoque limbo fimbriatum, cujus ope contrectare omnia, & firmiter tenere queunt, ut

zyn ze mede met rode veêren vermengt. Het hoofdt is geheel graauw, met een klein puntig bekje. Zy zitten gaarne op de opperſte toppen van de Turkſche Tarwe, of Mieli, naar 't zeggen van de inlanders.

Num. 7. *Fraai getekende Weſt-Indiſche Vogel, genaamt* Tuite.

Dit vogeltje is ons uit de Spaanſche Weſt-Indiën ter handt gekomen, ongemeen fraai getekent, byzonderlyk de pennen van de vlerken en den uitgebreiden ſtaart, met rood, geel, blaauw en wit als gemarmert, en met wit om de kanten. Het hoofdt is licht rood, met paars vermengt; de borſt licht geel, met hoog geel beſchaduwt. De fraaie puntige bek is geel; de oogen zyn helder en glinſterende, en de poten ſierlyk rood. Men geeft het den naam naar zyn geluidt, *Tuite.*

HONDERD EN ELFDE TAFEREEL.

Num. 1. *Een ongeboren Olifant uit Afrika.*

Ons voornemen was het *eerſte Deel* van deze onze SCHATKAMER met het voorgaande honderd en tiende Tafereel te beſluiten; maar alzo ons ſedert dit rare ſtuk van een ongeboren Olifant is te gezicht gekomen, hebben wy het zelve dubbeld waardig geoordeelt by ons viervoetig gedierte in plaat te verbeelden, en deze beknopte beſchryving daar by te voegen, hebbende daar toe, op ons verzoek, verlof ontfangen van de Wel-Ed. Heeren Bewindhebberen der Weſt-Indiſche Maatſchappye, in welker bewaringe het zelve tot nog toe is, ſtaande in der zelver huis op de Cingel binnen deze ſtadt, in de kamer van het kantoor, in een groot glas, met *liquor* aangevult, tot bewaring voor bederf. Wy hebben het zelve aldaar laten aftekenen in zyne natuurlyke gedaante en grootte, zo als het uit den buik van de moeder is geſneden, en vertonen het dus hier gelyk het in 't glas bewaart wordt. Het dier ſchynt nog niet op de helft van de dragt aangegroeit te zyn; maar is evenwel met alle zyne leden en delen, daar aan behorende, volkomentlyk voorzien.

Verſcheide oude Schryvers verhalen, dat deze dieren, als zy geworpen worden, de grootte hebben van een volwaſſen vet varken, en anderen zeggen van een vet jarig kalf; waar van het tegenwoordige grotelyks verſchilt. Ook weet men nog niet recht hoe lange de Olifanten hare jongen dragen. Eenige Schryvers, als *Plinius*, zeggen een jaar en zes maanden; anderen, als *Ariſtoteles*, ſtellen twee jaren; *Strabo* ſtelt maar zestien maanden, en anderen zyn weder van andere gevoelens, te veel om hier aan te halen. De zo even gemelde *Strabo* getuigt ook, dat het wyfje niet voor twaalf, of zelfs vyftien jaren verzamelt, en dat het mannetje zulks niet doedt voor zyn achttiende of twintigſte jaar. Of dit zo is, kan men niet verzekeren, noch weten, om dat het wilde en wrede dieren zyn, welke, inzonderheit in dien tydt, gene menſchen omtrent zich dulden.

Wy zullen ons daar mede niet lang ophouden, om dat vele voorgaande beſchryvers van dieren de Olifanten in 't brede hebben beſchreven. Wat dit ongeboren Olifantje aangaat, het zelve is nog geheel glad van huidt, zonder dat men 'er een eenig haair aan ziet. Het heeft een groot plomp hoofdt, naar de geſtalte van het dier, met een lange ſnuit, of rimpelachtige ſleurp, en eene opening, daar deze dieren het water mede ophalen, om te drinken, en hunne ſpys mede in hunnen bek ſteken. De ſnuit is van voren breed, met een dikken ſoom, waar mede zy alles kunnen aanvatten en vaſt houden, als een menſch met zyne handt.

ut ſuis Homo manibus. Neque tamen binis illa foraminibus, uti icones plurimæ repræſentant, ſed uno duntaxat pervia eſt: & certè apertura duplex impedimento foret rerum contrectationi & ingeſtioni in os. Dedit Conditor ſapientiſſimus hiſce Animalibus inſtrumentum ſingulare, quo ſuum capere alimentum poſſent; ſiquidem maximi, graviſſimique ipſorum dentes obſtent, quo minus ore illa ſuo de terrâ cibum queant ſumere. Animalculum hocce inſignes iamdum rigidaſque fert aures, in adultioribus quidem ob enorme pondus deorſum pendulas. Linguæ pars quædam ipſi ex ore prominet, ſigno, quod illa ſatis longa ſit hiſce Animantibus, nec adeò profundè in faucibus hæreat, uti cum Jonſthono alii perperam dixerê. Maxilla inferior parva eſt, paucâque carne, uti in Porcis, obducta. In oris parte ſupernâ rotundum patet foramen, per quod dentes maximi ſuperiores ſeſe penetrant, excreſcentes tunc, quando ſugere deſinit pullus. Bina Elephantes ubera habent, papillis inſtructa, Equinis ſimilia: neque tamen niſi unum ſaltem pro vice fœtum ſimul in utero geſtant, qui excluſus ubera matris per bienne ſpatium ſugit, dein verò ob excreſcentes binos dentes ſuperiores ab hoc negotio impeditur. En iterum heic evidentiſſimum Providentiæ ſummi Creatoris documentum!

Truncus corporis hujusce fœtûs, & femora, pedesque, groſſa ſunt & rudia. Pedes bini antici quinis digitis, brevibus, inæqualibus, poſtici verò quaternis tantum terminantur, obtuſique quodammodo ſubtus craſſiſſimo callo, cui inter currendum innituntur, inſtructi ſunt. Cauda longa in acumen tenue convergit, inſtar caudæ excoriatæ Agnorum. Senioribus groſſi, fibroſique, & tenaces admodum, pili è caudæ extremo prodeunt; cujusmodi caudas aliquot noſtro in muſco aſſervamus.

Ita Dei Mirabilia in uſum Hominis ubique eluceſcunt. Conſidera ſaltem, quanti ex dentibus Elephantinis in Hominem fructus redundent! Dum milleni artifices concinnâ eorum præparatione, in ornatum & delectationem aliorum, panem lucrantur. Omnes certe Creaturæ, magnæ, parvæ, cicures, indomitæ, terreſtres, & aquaticæ, Hominis deſtinatæ ſunt uſui & dominio.

Num. 2. *Abortus fœmininus Æthiopis, ex Curaſſoâ.*

Semeſtris ille eſt, & liquore conditus, nobis ab Amico ex Curaſſoâ tranſmiſſus eâ, quâ hic viſui exponitur, formâ. Perfecti infantis membris gaudet omnibus. Æthiopum Americanorum liberis latus plerumque, planus, & intropreſſus eſt naſus, naribus amplis patulus; caput globoſum, ipſoque iam in utero pilis brevibus, nigris, lanuginoſum; ſupercilia pariter pilo ruffulo iam tunc inſtructa ſunt, & ſat prominula. Cæterum recens editorum tota ſuperficies nigricat, exceptis facie, manibus, genubus, & pedibus, quæ tum adhuc albicantia paulò poſt nigra evadunt. Variis animantibus exoticis & rarioribus exhibendis dum operam damus, de Homine equidem ſimul agere animum non induximus; at abortum ſaltem huncce Æthiopis, quum omnibus numeris abſolutus ſit, prægreſſo Elephanti inedito ſubjungere Analogiæ gratiâ voluimus, ulteriorem interim ejus deſcriptionem non daturi: de Æthiopum enim œconomiâ, propagatione, partu, &c. ſatis actum eſt ab Itineratoribus.

Num. 3. En binos hic Agnellos, primo in principio incrementi conſtitutos, à lanione nobis, tanquam rari quid, oblatos, quos ideò & aſſervamus! Matrice diſſectâ fœtus hoſce binos membranaceæ cuidam

handt. In deze ſnuit is maar eene opening, en geen twee, gelyk men in verſcheide afbeeldingen van deze dieren ziet: want indien 'er twee openingen in waren, zou het hen in 't aanvatten, en iet naar hunnen bek te brengen, hinderen. Dewyl de grote en zware tanden hen hinderlyk zyn, zo dat zy geen ſpyze met hunnen bek van den grondt kunnen ophalen, heeft de alwyze Schepper hen een byzonder inſtrument verleent, om hun voedſel daar door te bekomen.

Het tegenwoordig diertje heeft reets grote en opſtaande ooren, die anders, door hunne zwaarte, by de oude dieren nederwaarts hangen. De tong hangt het zelve eenen ſtuk weegs uit den bek, het welk doedt denken, dat deze dieren lang van tonge zyn, en dat de zelve hen niet diep achter in de keel zit, gelyk *Jonſthon*, en anderen, kwalyk zeggen. Het onder-kakebeen is klein, met weinig vleeſch daar over heen, gelyk aan de varkens; en boven in den bek is eene ronde opening, daar de grote boventanden door groejen, als zy niet meer zuigen. Zy hebben twee borſten, met tepels, als de paarden, en brengen teffens maar een jong voort, dat twee jaren de borſten van de moeder zuigt, na verloop van welken tydt de twee boven-tanden uitgroejen, en het zuigen verbieden. Hier in ziet men ook de voorzienigheit van den groten Schepper klaarblykelyk en verwonderlyk.

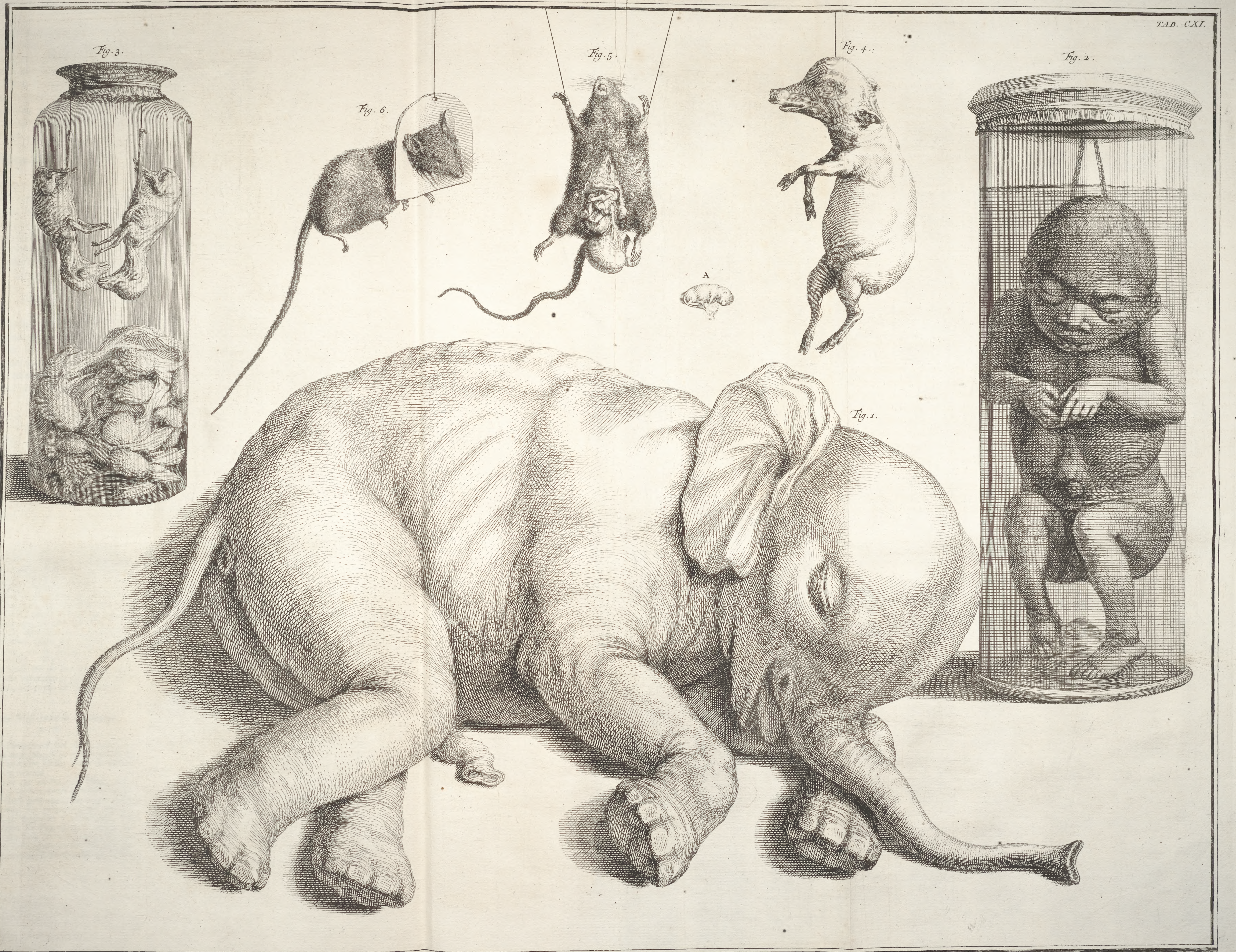
De romp van dezen kleinen Olifant is plomp en dik, als mede de benen en poten, waar van de twee voorſte met vyf ongelyke korte teenen, en de achterſte maar met vier voorzien zyn, de welke rondom de ſtompe poten, van onderen met geheel dik eelt begroeit, zitten, daar zy op lopen. De ſtaart is lang, en loopt dun en puntig toe, gelyk die der jonge ſchapen, als 'er de huidt is afgeſtroopt. Als de Olifanten oud worden, groejen 'er dikke dradige haairen uit het einde van hunnen ſtaart, die heel grof en taai zyn, gelyk wy zelf verſcheide van die ſtaarten in ons Kabinet hebben.

Men ziet alzo Gods wonderen in alles uitblinken tot nut en dienſt van den Menſch. Als men, by voorbeeldt, eens let op de Olifants-tanden, en op 't nut, dat de zelve al aan de wereldt toebrengen, alzo vele duizenden van menſchen door het kunſtig bearbeiden van de zelve, tot ſieraadt en vermaak van anderen, hun onderhoudt vinden. En dus zyn alle ſchepſelen, zo grote als kleine, wilde en tamme, op 't landt en in 't water levende, den Menſche tot zyn gebruik gegeven, en om over de zelve te heerſchen.

Num. 2. *Een onvoldragen Negers kindtje van Curaçao, zynde een meisje.*

Het is een kindtje of miskraam van zes maanden, dat ons van een goeden vriendt van Curaçao is toegezonden, zeer wel in een vleſch met *liquor* bewaart, gelyk het in dit Tafereel wordt vertoont. Het heeft de volkome gedaante en alle de ledematen van een volmaakt en volwaſſen kindt. De kinderen der Weſt-Indiſche Negers hebben gemeenlyk een brede, ingedogen, en platte neus, met grote gaten. Hun hoofdt is rond, en, als zy ter wereldt komen, reets met kort, zwart, haair begroeit, als mede de wenkbraauwen, welker haair rosachtig is. Voorts is de ganſche huidt der jong-geborene Negertjes en Negerinnetjes zwartachtig, behalven hunne tronie, handen, kniën, en voeten, welke by hunne geboorte nog wit zyn, maar kort daar na mede veranderen en zwart worden. Ons oogmerk is niet geweeſt, terwyl wy allerhande vremde en ſeldzame dieren vertonen, ook van menſchen te handelen; maar alzo dit kindtje een *Abortus* is van een Zwarte, of Neger, en in een zeer volkomen ſtaat wordt gevonden, hebben wy de afbeelding daar van by die van den voorgaanden ongeboren Olifant geplaatſt, zonder eene verder beſchryving daar van te maken, dewyl door de Reizebeſchryvers, en anderen, al genoeg van de Zwarten, hunne voorttelinge, baringe, enz. is geſchreven.

Num. 3. Wy vertonen hier twee jonge lammertjes in de eerſte beginſelen van hunnen wasdom en groejinge, zynde ons van een vleeſchhouwer als een rariteit gezonden, daar het ons ook voor dient. Na dat wy de broeimoeder hadden geopent, vonden

P. Tanjé f.

cuidam veſiculæ, liquore pellucido repletæ, incluſos deprehendimus: liquorem vocant cryſtallinum rudimenti fœtus ſuccum, de quo D. *Ruyſchius* quondam egit accuratiſſimè. Placentæ funes umbilicales, Animalculorum umbilicis infixi, debitum huc adferunt nutrimentum. Placenta ovi Anſerini æquabat magnitudinem, & à nobis inverſa, quò interna conſpici queat ejus ſubſtantia, oſtendit glandulas plurimas, ſui generis, admodum ſpongioſas, ſuis alligatas tunicis. Lanio, cui donum hocce debemus, referebat nobis, fœtus hosce nonniſi ſex hebdomadum eſſe, matremque in ovili fuiſſe impr ægnatam. Aſſervamus eos, ſpiritu conditos, in phialâ, ex funiculis ſuis umbilicalibus pendentes, partibus omnibus membriſque ſecundum naturam diſpoſitis inſtructos, ſic, ut vel coſtulæ etiam, nervi, & vaſa ſanguinea in ipſis clarè queant conſpici.

Num. 4. *Porcellus Americanus, nondum natus.*

Caudâ caret: cæterum & formam, & membra reliqua prorſus, uti indigeni noſtri porci, gerit. Adeo vero per totum orbem nota eſt Porcorum familia, ut prolixiore non egeat deſcriptione.

Num. 5. Ruffulum hîc Murem exhibeo, ex Americâ mihi miſſum, captum, diſſectumque, antequam catulos ſuos excluſerat: ſuis hi membranis adhuc incluſi, una cum inteſtinis, ex abdomine propendent. Catulorum ſinguli peculiari inhærent tunicæ, &, uti ova ſerpentum, inter ſe colligati ſunt. Quin & pro quolibet eorum papilla è ventre matris, utrinque quadrigemina, extuberat, ut editis in lucem præſto ſit pabulum neceſſarium. Murium hæc ſpecies curto craſſoque gaudet capite, grandibus, lateque patulis auriculis. Cætera cum noſtratibus conveniunt.

Num. 6. *Mus Americanus, maſculus, pilis dilutè ſpadiceis veſtitus.*

Beſtiola hæc, in muſcipulam ſubrepens, filo, quod plumbeam introitûs valvam ſuſtentabat, adeſo; hanc delabi faciens, ſe ipſam ſic incluſit: incluſa dein rurſus ſe expedire tentans, plumbo denticulis ſuis perroſo, incauta caput per foramen emiſit, antequam hoc adeo amplum erat, ut & corporis truncum transmitteret; ita, dum nec capitulum è foramine retrahi poterat, ſtrangulata tandem interiit, nobisque, uti hîc æri inciſa ſiſtitur, transmiſſa eſt. Sic bruta æque, ac Hominum nonnulli, præ metu in perverſas vetitasque vias abrepta, propriâ demum imprudentiâ ſeſe illaqueant, & miſerè vitam perdunt.

Fig. 1. Lit. A. Elephantis nondum nati abſciſſum ſiſtit umbilicalem funiculum.
---- 2. Lit. BB. Funiculi umbilicales ſunt binorum agnellorum, nondum editorum, abdomine non niſi expanſione quadam membranaceâ hucusque veſtito.
Lit. CC. Secundinarum ſuperficiei internæ tunicas exhibent.
Lit. DD. Glandulæ ſunt, quibus tunicæ adhærent.
---- 3. Lit. E. Umbilicus & fœtus Æthiopis.
Lit. F. Ejus Vulva.
---- 4. Lit. G. Funiculus Umbilicalis Porcelli nondum nati, curtè reſciſſus.
---- 5. Lit. HH. Inediti ſunt mures, ſecundinarum adhuc in membranis hærentes.

Lit. I.

vonden wy deze twee kleine diertjes in een dun vliezig blaasje, met klaar of helder vocht aangevult, het welk het kriſtallyne vocht wordt genoemt van de beginſelen der vrucht, door wylen Dr. *Ruyſch* duidelyk en uitvoerig beſchreven. De navelſtrengen van het moertje, of de nageboorte, zitten vaſt aan de navel der kleine beeſtjes, en zy ontfangen door de zelve hun voedſel. Dit moertje was zo groot als een ganzen-ei, en wy hebben het binnenſte daar van naar buiten gekeert, om de veelvuldige klieren, die in haar ſoort zeer ſponsachtig zyn, en met hare vliezen zyn vaſtgehecht, aan te wyzen. De vleeſchhouwer, die ons deze jonge lammertjes heeft toegezonden, zeide, dat zy eene vrucht van maar zes weken oud waren, en dat hunne moeder in de ſchaapskooi bevrucht was geworden. Wy bewaren de zelve in een glas met *liquor*, hangende beide aan de navelſtrengetjes, en zynde alle de delen en natuurlyke ledematen duidelyk daar aan te erkennen, zelfs hunne ribbetjes, zenuwen, en bloedadertjes.

Num. 4. *Ongeboren Weſt-Indiſch Varkentje.*

Het zelve is zonder ſtaart: verder heeft het alle de leden, nevens de volkome gedaante, als onze inlandſche varkentjes, zo dat het geen verder beſchryving van noden heeft, zynde de varkens de ganſche wereldt door genoeg bekend.

Num. 5. Wy vertonen hier een roodhaairige Muis, welke ons mede uit de Weſt-Indiën is gezonden, zynde gevangen en geopent voor dat zy hare jongen heeft geworpen, die nog in hunne vliezen beſloten zyn, en, nevens het gedarmte, uit den buik hangen. Ieder jongetje is in een byzonder vlies beſloten, hangende aan malkander als de eieren der Viperſlangen: ook is voor ieder jongetje een tepel langs den buik (te weten aan elke zyde vier tepeltjes) geſchikt, om na hunne geboorte het zog te vinden tot hun voedſel. Dit ſoort van muizen is kort en dik van hoofdt, met grote en breed uitgebreide ooren. Voor het overige komen zy in alles met onze inlandſche overeen.

Num. 6. *Weſt-Indiſche Muis, zynde een mannetje.*

Het is licht bruin van haair. Na dat het zelve in een val was gelopen, en den draadt van het loot, dat den ingang van de zelve ſluit, hadt afgegeten, deedt het 't loot nedervallen, en wierdt dus gevangen. Het muisje zocht eene uitvlucht door het loot met zyne tanden door te knagen, en ſtak het hoofdt vervolgens daar door; maar het gat onbedachtelyk te klein gemaakt hebbende, kon de romp niet volgen; en alzo het dier zyn hoofdt ook niet weder uit het gat kon krygen, moeſt het ſterven, gelyk het, overgezonden zynde, hier in plaat vertoont wordt. Zo ziet men de onbedachtzaamheit, door te grote vreze, zo wel aan de dieren, als aan zommige menſchen, die, verkeerde en verbodene wegen inſlaande, zich zelf ten laatſten verſtrikken, en dus elendig om 't leven komen.

Fig. 1, let. A is de afgeſneden navelſtreng van dezen ongeboren Olifant.
—— 2, let. BB zyn de navelſtrengen van de twee ongeborene lammertjes, wier buik nog niet geſloten, maar in een vliezige huidt verbreid is.
—— let. CC vertonen de vliezen van de nageboorte binnenwaarts.
—— let. DD zyn de klieren, daar de vliezen aan gehecht zyn.
—— 3, let. E is de navel van het Negers kindtje.
—— let. F is de vulva.
—— 4, let. G is de navelſtreng van het ongeboren varken, die kort is afgeſneden.
—— 5, let. HH zyn de ongeborene muisjes, hangende nog in hunne vliezen van de nageboorte.

Fig. 5. Lit. I. Catulus Mus, iam iam excluſus, ſuo cum funiculo umbilicali membranaceo.
Lit. KK. Inteſtina.
Lit. LL. Glabrum internæ ſuperficiei tegumentum.
— 6. Lit. M. Plumbum muſcipulæ pereſum, quo mus ſupra memoratus periit.

Creata omnia à Sapientiſſimo & Omnipotente Deo eum in finem comparata ſunt, ut Honorem Ipſius & Gloriam ubique amplificarent, & ut Homini tanquam totidem objicerent ſpecula, in quibus magnificentia & immenſitas Operum Dei repræſentatur. Quin & ſerviunt Homini, cujus in bonum cuncta ſunt creata, excitando, ut ſanctiſſimum Dei Nomen profundiſſimâ cum veneratione propterea deprædicet, & ſupremo Conditori pro infinitâ bonitate, Amore ineffabili, & immenſis beneficiis, Humanum in genus collatis, humillimas agat gratias.

Hic primæ Partis Theſauri noſtri eſto

F I N I S.

Fig. 5, let. I is een jonggeboren muisje, dat reets verloſt is, met een vliezig navelſtrengetje.
—— let. KK zyn de darmen.
—— let. LL is de kale binnenhuidt.
—— 6, let. M is het doorgebeten loot van de muizeval, waar in de bovengemelde muis is gevangen.

Alle kreaturen zyn door de Goddelyke wysheit en almacht geſchapen tot zyner eere, om Hem in alle zyne werken te verheerlyken, en den menſche als een ſpiegel ter beſchouwinge voorgeſtelt, waar in hy kan zien hoe groot en hoe veel de werken zyner handen zyn, om hem, voor wien alles geſchapen is, te overtuigen, en aan te ſporen om Gods allerheiligſten Name daar voor met grote eerbiedt te loven, en Hem voor zyne oneindige goedheit, weldaden en liefde voor het menſchelyke geſlacht nederig te danken.

Hier mede zullen wy het eerſte Deel van onze Schatkamer beſluiten.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.